

Webympäristön blogi ja innovaatioprosessit

Webympäristö tutkimuksen ja tiedottamisen haasteena

Matti Luostarinen

Maa- ja elintarviketalous 102
558 s.

Webympäristön blogi ja innovaatioprosessit

Webympäristö tutkimuksen ja tiedottamisen haasteena

Matti Luostarinen

ISBN 978-952-487-107-5 (Verkkójulkaisu)

ISSN 1458-5081 (Verkkójulkaisu)

www.mtt.fi/met/pdf/met102.pdf

Copyright

MTT

Matti Luostarinen

Julkaisija ja kustantaja

MTT, 36100 Jokioinen

Jakelu ja myynti

MTT, Tietohallinto, 36100 Jokioinen

Puhelin (03) 4188 2327, Fax (03) 4188 2339

Julkaisuvuosi

2007

Kannen kuva

Alkuperäislähteet:

http://fi.wikipedia.org/wiki/Da_vinci

http://fi.wikipedia.org/wiki/Sininen_marmorikuula

Kuvamanipulaatio

Veli-Matti Luostarinen

Esipuhe

Media osana tutkimusta ja uuden tiedon välitystä on kiinteä osa sitä kulttuuria, jossa yhdistyvät yrittäjäyys, kuluttajat, tuottajat, hallinto ja koulutus sekä monialainen tutkimus. Monelta osin tämä klusteri on konventioittensa kautta jo perinteinen ja kulttuurisidonnainen. Sen syntymiseen on käytetty aikaa moninkertaisesti enemmän kuin koko nykyisen informaatioyhteiskunnan ja sen webympäristöön rakentumiseen.

Webympäristö, blogi ja blogosfääri on tämän päivän tutkijan ja kouluttajan arkiympäristöä. Weblogi syntyi päiväkirjamaisena ilmiönä ja aluksi se määriteltiin sähköisenä sivustona, jossa kirjoittajan merkinnät ovat omaan elämään läheisesti liittyviä tai kirjoittajaa muuten kiinnostavia aiheita. Blogien aiheet ja tyylit vaihtelivat, niitä on yhtä paljon kun kirjoittajakin.

Suomessa blogit alkoivat jo varhain lähestyä journalismia, jolla ymmärretään joukkoviestinnän ajankohtaista, faktapohjaista ja pääosin yhteiskunnallista ainesta sekä tuon aineksen tuotantoa ja tuotantokulttuuria. Blogi alettiin mieltää osaksi mediaa ja sen asemasta käytiin poleemistakin keskustelua. Julkisuudessa blogaajat ja journalistit samaistettiin. Myöhemmin blogi nähtiin uutena mediana ja uutena kulttuurina, jonka avainsanoja olivat vuorovaikutus ja verkostoituminen sekä klusterirakenteet. Pelkkä tunnollinen päiväkirjan pitäminen ei enää riittänyt ja se jäikin blogosfääriin (*eng. blogosphere*) marginaaliin. Samalla globaali webympäristö ja sen valtaisa blogaajien määrä toi blogosfääriin osaksi uutta web 2 utopiaa.

Blogit alkoivat taipua klusterirakenteessa yritysten työkaluksi, mutta myös uusmedian viestinnän reaaliaikaiseksi prosessiksi. Blogia käytettiin julkisesti asiakkaille ja eri sidosryhmille tai sen saattoi julkaista vaikkapa intranetissa johtajan informaationa työntekijöille tai koko webympäristön globaalina viestinä. Julkinen yritysblogaaminen alkoi ohittaa yksityisen. Suomessa tähän tarttuivat ensimmäisenä viestintäyritykset, kuten sanomalehdet ja tv-kanavat.

Innovaatioprosessin näkökulmasta blogi ja blogosfääri on internet - ympäristön ehkä vallankumouksellisin prosessi. Se käsittää jo nyt liki 100 miljoonaa webympäristöön omaa tietoa ja tuotetta levittävää blogaajaa ja on reaaliaikainen, monikulttuurinen sekä koko ajan räjähdysmäisesti laajeneva. Se luo itse omaa kulttuuriaan, alakulttuureja

sekä määrittää toimintansa rajat. Innovaation diffuusiossa (leviämisessä) se on vallankumouksellinen ilmiö, mitä historiamme voi sosiaalisena prosessina tunnistaa.

Innovaatioympäristössä työskentelevä tutkija ja opettaja on webympäristön blogistanissa uuden luovan prosessin keskiössä. Prosessi on ajaton, rajaton ja vailla spatiaalisia merkityksiä. Siinä voi käynnistää tutkimusprosessin, välittää tietoa rajattomasti tai rajallisesti, mutta ottaa myös sitä vastaan ja yhdistää synergisellä tavalla. Webympäristön sosiaalinen ja kulttuurinen rakenne ja sen sisältämä tietomäärä, sekä vastaanottajien kyky osallistua monikulttuuriseen sosiaaliseen prosessiin, on koko ajan kasvamassa. Ilmiö on monitieteinen ja kaiken aikaa dynaamisessa muutostilassa. Poikkileikkauskuva tästä prosessista on auttamatta vanhentunut tätä kirjoitusta luettaessa. Se on annettava tutkijalle anteeksi ja ymmärrettävä, että käsillä oleva kirja on vain aikaan sidottu kuvaus kulttuurimme ehkä dynaamisimmasta ilmiöstä. Tavoite on valaista edes hieman tämän globaalin ilmiön joistakin muuten kokonaan ilman kuvausta jäävistä prosesseista. Tähän tarkoitukseen valitut tutkimusaineistot ja -metodiikat ovat yhden kulttuurin tuotetta ja lopputuloksessa näkyy läntisen kulttuurimme tapa hahmottaa globaalin webympäristön prosesseja lähinnä yhteiskunnallisena ja kulttuurisena, innovaatioita tuottavana ja vastaanottavana luovana ilmiönä. Webympäristön blogosfääri ei ole journalismia sen perinteisessä merkityksessä eikä sitä tule sinne sotkeakaan. Tähän tarkoitukseen on tuotettu runsaasti aineistoa, joka vertailee perinteistä journalismia blogosfääriin.

Webympäristön blogosfääri ei ole myöskään mielestäni uusmediaa siinä merkityksessä kuin sen uutena sähköisenä prosessina ymmärrämme. Blogi on samaan aikaan vuoropuhelua ja tapa viestittää ja vastaanottaa reaaliaikaisesti, ei kertoa hierarkisesti historian tapahtumia tai tehdä uutinen esim. sähköisen päivälehdessä lukijalle. Toki tällaisiakin journalistisia blogeja voi esiintyä mediatalojen ylläpitämien blogien yhteydessä.

Webympäristö ja sen blogaajat voivat käyttää keinoja, joita olemme oppineet lukemaan kaunokirjallisuudesta, tieteen foorumeilta, päiväkirjoista, television ajankohtaislähettyksistä. Sillä ei ole jotain tiettyä yleisesti ymmärrettyä genreä tai omaa konventiota. Tässä merkityksessä se on mahdollista määritellä kuten innovaatioprosessi yleensäkin ja eri kulttuureissa eri tavalla.

Webympäristössä omaa tuotettaan esittelevät ovat harrastelijoita tai ammattilaisia, mutta ammatti voi olla toinen kuin kolumnistin, sektori-toimittajan tai satiireja tuottavan kirjailijan. Lisäksi kulttuuri voi olla toinen kuin omamme ja tapa tuottaa ja ottaa vastaan tietoa on meistä poikkeava. Pääsääntöisesti näin onkin.

Blogaajista yli 99.9 % on muualta kuin omasta maastamme ja omasta kulttuuristamme. Olemme oikeastaan webympäristössä jälkiomaksujia ja pääsemme liikkeelle hitaasti ja vain yhdeltä suunnalta, blogosfäärisä journalismin ja median näkökulmasta. Tämä näkökulma on omamme, ja sitä on syytä laajentaa siinä missä koko innovaatioprosessiamme ja sen tapaa operoida webympäristössä.

Blogosfääri on luova ja osaavien ihmisten tapa kertoa, kirjoittaa, lähettää kuvia ja olla keskellä sitä tapahtumaa, jossa uutinen syntyy. Blogaajat tekevät sen itse ja ovat katsomon sijasta pelaajia. Netissä surffaajat ovat passiivisempia ja katsomossa. Lehden tai television katsoja on aina katsomossa ja passiivinen, uutinen toimittajan tekemä ja aina yhteen suuntaan suodattava, hierarkkinen tapahtuma. Sama koskee tutkijaa ja opettajaa ulkopuolella sen prosessin, jossa hän elää ja jota hän tutkii tai tulkitsee. Webympäristössä tällainen elämästä vieraantuva ulkopuolisuus ei ole mahdollista, ja tutkijan on tultava ulos tornistaan siinä missä sektoritoimittajan tietoa jakavasta sopulisilppurin roolistaan.

Blogin ja blogosfäärin tulkinta tutkimuksena käynnistyi vaiheessa, jolloin sekä maaseudun ja maatalouden tuottajista että kuluttajista sen avainryhmät olivat jo mukana internet -ympäristössä ja osana omaa itse käynnistämäämme agropolis -strategiaa ja sen agronet -verkostoa vuona 1990. Prosessi on nyt edennyt vaiheeseen, jossa ekokestävä kulutus ja tuotanto ovat irti spatiaalisista rakenteista, ja on aika seurata ja kehittää sen seuraava suurta vaihetta. Tässä prosessissa luovat innovaatiot ja niiden leviäminen on monikulttuurinen ilmiö ja Suomi edelleen keskeisiä innovaatioprosessin avaajia ja käynnistäjiä. Ekologisessa klusterissa tuottajat ja kuluttajat ovat samassa webympäristössä ja yhteisessä veneessä.

Tutkimus on suoraa jatkoa vuonna 2005 valmistuneelle toiselle väitöskirjalleni koskien yrittäjien ja kuluttajien välistä vuoropuhelua sekä innovaatioprosessien verkostoitumista, ekologista klusteria. Samalla taustalla on edelleen ekologisen kestävyuden tutkimus uudessa webympäristössä ja sen kehittämisessä omana uutena genrenään blogo-

sfäärinä. Tutkimuksessa käytetyt aineistot ovat osin traditionaalisesta mediasta ja tutkimusaineistoista, mutta pääosin jo uudesta webympäristöstä ja se monikulttuurisesta tavasta operoida, hankkia tietoa ja käyttää sitä oman kehittyvän genrensä välineenä.

Webympäristön blogit ja innovaatioprosessit

Matti Luostarinen

MTT, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 31600 Jokioinen,
matti.luostarinen@mtt.fi

Tiivistelmä

Blogi on laina englannin kielestä, jossa se on alunperin tyypistymä käsitteestä weblogi. Blogi on webympäristön yleisnimi suurelle joukolle sivustoja, joiden alkuperäinen suomenkielinen käsite oli verkkopäiväkirja, nettipäiväkirja, joskus myös weblogi tai loki. Tällä globaalilla yleiskäsitteellä ei ole omaa genreä, se on kulttuurisidonnainen ja innovaatio-prosessinsa alkuvaiheessa. Usein sitä luonnehditaan uusmediaksi ja sitä käyttävät viestintä, yritykset ja monet instituutiot osana sidossuhteitaan.

Webyhteisön blogaajat muodostavat blogosfäärin (*engl. blogosphere*) tai blogistanin. Globaalissa blogosfäärissä on nykyisin noin 50-70 miljoonaa aktiivista tiedon tuottajaa ja määrä kasvaa noin 10 000:lla joka päivä. Taloudessa blogosfääri on lähellä verkosto- tai klusteritaloutta vuorovaikutteisena, moniulotteisena ja -kulttuurisena koko ajan muuttavana ja laajenevana prosessina. Sitä voidaan pitää webympäristön yksityisen ihmisen, yhteisön, yhteiskunnan ja talouden ehkä suurimpana innovaatioiden ja niiden diffuusioiden globaalina muuttajana sekä sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä internetin synnyn ja leviämisen jälkeen.

Webympäristön blogin ja blogosfäärin tutkimus jakautuu seuraaviin tehtäviin:

1. Tutkimuksessa haetaan välineistöä, jolla tiedeyhteisö voi operoida uudessa webympäristössä luovalla ja innovatiivisella tavalla. Tavoite on tuottaa samalla uutta globaalia yhteisöllisyyttä. Pyritään hakemaan sellaisia välineitä, jotka voisivat rikastuttaa monikulttuurista pääomaa toisin kuin yhteen suuntaan ja hierarkisesti tietoa jakava perinteisempi mediaympäristö.
2. Toinen tehtävä liittyy sellaiseen viestintään, joka voi ylittää kulttuurisia rajoja ja jonka esteenä eivät ole hermeneuttiset

kynnykset tai kulttuurien tapa tuottaa ja vastaanottaa tietoa. Haetaan vastauksia siihen kuinka uusi webympäristö muoutuu sosiologisesti ja spatiaalisesti uudessa informaatiotaloudessa.

3. Kolmas tehtäväkokonaisuus selvittää blogien rakenteita ja kulttuurisia eroja sekä globaalia vaihtelua tuottaa ja vastaanottaa webympäristön informaatiota. Samalla deduktiivisesti selvitetään webympäristön eroja muuhun yhteiskunnan organisoitumiseen, verkostoihin sekä tuottaja- ja kuluttajarakenteeseen.

Tutkimusaineistot ovat vuosilta 2000-2006. Näistä uusimmat liittyvät puhtaasti mediaan ja blogeihin sekä näiden välisiin eroihin. Aiemmin hankitut ovat lähinnä kuluttajiin ja yrittäjiin liittyviä verkosto- ja klusterirakenteita sekä innovaatioprosesseja tulkitsevia aineistoja, niiden analyyskejä, raportointeja ja mallinnuksia. Menetelmät ovat suuria aineistoja käsitteleviä monimuuttujamenetelmiä, faktori- ja klusterianalyyskejä sekä rakenteellisia ja delfi -tyyppisiä intuitiivisia portaittain eteneviä prosesseja. Monikulttuuriset ja suuret aineistot ovat edellyttäneet deduktiivista tarkastelua perinteisemmän induktiivisen rinnalla ja paikoin se ohittaen. Tulevaisuudessa sosiometriikan ”kovaa” metodiikkaa on lisättävä samoin kuin sitä hyödyntävää grid -tyyppistä tietoverkkojen käyttöä. Tämä koskee myös muuta suunnittelun metoditutkimusta web-ympäristön ymmärtämisessä ja poikkitieteisessä tutkimuksessa, mutta erityisesti alue- ja kvantitatiivisen maantieteen osaisessa ja mallintamisessa.

Maaseutututkimuksessa webympäristö on erityisen laaja tutkimusaihe ja kattaa pelkästään innovaatiotutkimuksessa kohteen mukaiset innovaatiot, prosessi-innovaatiot, organisatoriset innovaatiot sekä markkina- tai markkinointi-innovaatiot. Webympäristön tutkimus kattaa luonnollisesti kaikki maaseudun diffuusiset prosessit koskien leviämismalleja, kommunikaatiomalleja, vuorovaikutusmalleja sekä verkosto- ja klusterimalleja. Webympäristö on maaseudun tärkein kehitettävä koskien innovaatiopolitiikan kaikkia avainaloja: teknologialähtöisiä, tiedelähtöisiä, kustannuslähtöisiä, asiakassuuntautuneita, generisiä tai sääteelyyn perustuvia innovaatioita. Maaseutu toteuttaa pääosin pragmaattista ja mekaanista innovointia, kun sen tulisi webympäristössä olla pikemminkin prosessoivaa ja konstruktivistista. Maaseutua tulisi ohjata divergoivan prosessin sallivaan ja refleктоivan radikalismiin suuntaan, jossa web-ympäristö vapauttaa lopullisesti regionalismin rajoista.

Blogi ei esiinny verkostossa valmiina, organisoituneena ja tunnetuista verkostoista tai toimijoista koostuvana systeiminä. Monelle blogin aktiiville tuottajalle jo tieto verkon olemassaolosta on varmaan tärkeä havainto. Yritysten kohdalla blogi on keino yhdistää omat jo vakiintuneet verkostot väljään ja vuorovaikutteiseen, hierarkisista vastuusuhteista vapaaseen ympäristöön. Tämä on yhteiskunnallisesti kiireellisesti hoidettava tehtävä vaiheessa, jossa siirrymme web 2:sta seuraavan laajakaistat ohittavaan vaiheeseen, jolloin samalla mukaan tulevat lukuisat uuden webympäristön heikosti tunnetut sosiaaliset, taloudelliset ja psykologiset vaikutukset, mutta myös politiikkatekijät.

Blogosfääri muistuttaa monessa klusteria. Sen havaitseminen on usein ongelmallista toimimalla yksinomaan blogin sisällöntuottajana. Mukana on virallisia ja ei-virallisia yhteyksiä sekä pääosin ei-materiaalisia verkostoyhteyksiä. Blogosfääri syntyi varsin pitkälle perinteisen verkostotalouden ei-taloudellisten suhteiden pohjalta, jolloin myös siellä kiinnitettiin huomiota juuri informaalisten kontaktien merkitykseen ja mittaukseen. Laiminlyödyt osat yhteiskuntatutkimuksen ”kovan” metodiosaamisen kohdalla ovat vieneet sivuun aiheista, jossa pelkkä teknologiakieli on vieras lähitieteiden käyttöön eikä poikkitieteisyys toteudu.

Blogosfääri on verkostojen verkosto hieman samaan tapaan kuin grid (ritilä) on visioitu tulevaisuuden tietoverkkojen tietoverkoksi. Yhdessä nämä muodostavan eräänlaisen globaalin megaverkoston. Blogosfäärissä henkilöt osallistuvat toimintaan yksilöinä ja koko persoonallisuudellaan, eivät tiettyyn rooliin tai instituutioon, kulttuuriin tai organisaatioon liittyvinä. Yhteisöllisyys ilmenee siellä aivan kuten yhteiskunnassa yleensä, kaiken aikaa monipuolistuen ja rikastuen. Monessa blogosfäärin prosessissa toteutuu jo elämän koko kirjo. Webympäristö ja verkot (web 2) ovat vain tietotekniikan tuote, ei vielä niiden sosiaalinen ja psykologinen, spatiaalisen maailman ja kulttuurit muuttava prosessi. Tätä prosessia ei tunneta ja nyt sitä on pyritty valaisemaan.

Kun perinteinen verkosto tai sähköinen media on hierarkkinen prosessi, enintään kahteen suuntaan viestittävä, vuorovaikutteinen blogosfääri kuvaa henkilöiden keskinäisiä suhteita. Tämä funktionaalinen verkosto kuvaa sitä, miten henkilöt toimivat suhteessa toisiinsa ja saavat siellä erilaisia globaalin maailman rooleja. Tätä on mahdotonta havaita, ellei itse ole syntynyt uuden teknologian sisälle ja hallitse sen kieltä, symboliikkaa ja tapaa prosessoida uuden median kentässä siellä eläen ja tunnistaen sen oman symboliikan.

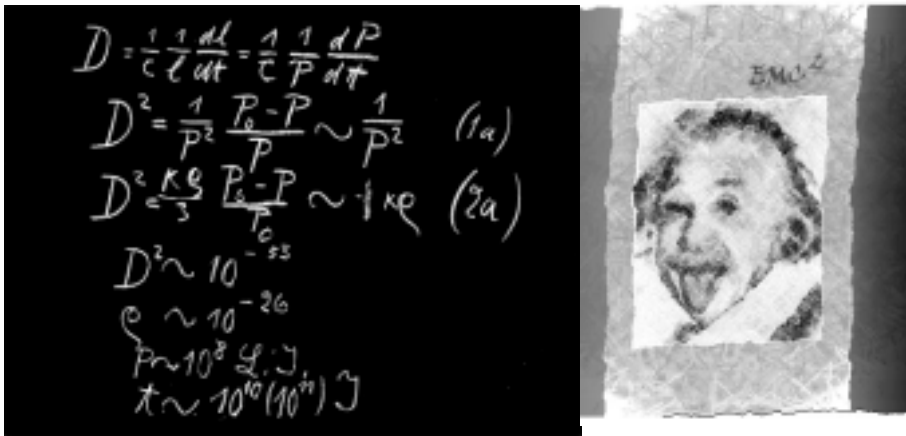
Verrattaessa blogia perinteiseen mediaan suurin ero syntyy vuorovaikutteisuudesta ja reaaliaikaisuudesta. Perinteinen media sähköisenäkin tuottaa ”uutisia” kun blogosfääri tekee niitä. Uutisen, kolumnin tai tieteellisen artikkelin kirjoittaminen ovat eri asioita kuin blogaaminen, eikä niitä tulisi sotkea toisiinsa. Blogosfääri ei erottele toisistaan tutkijan, toimittajan tai kenen tahansa blogeja muuten kuin evoluutio-naarisen (klusteritalous) prosessin säännöillä. Tässä blogosfääri on ”rationaalinen”, monikulttuurinen ja innovaatioprosessille omaa esim. ”luovaa luokkansa” arvostava. Tämä arvostus syntyy toisin kuin esim. pelkästään pragmaattisessa kulttuurissa.

Innovaatioprosessi tapahtuu webympäristössä toisin kuin ympäristössä, joka on yhden kulttuurin tai tiedon käsittelyn tai vastaanoton luonnehtima. Se ei toimi ulkopuolisten tekijöiden ohjaamana, ja diffuusio vahvistavat tekijät löytyvät muualta kuin alkuperäisestä innovaatiolähteestä. Diffuusio ei ole aaltomainen, eikä se tunnista spatiaalisia rajoja tai kulttuurisia eroja siinä merkityksessä kuin perinteinen yhteiskunta, organisaatio tai yhteisö. Webympäristö muuttaa käytännössä kaikki organisaatiotutkimukseen liittyvät perinteiset käsityksemme, mutta myös lokalisaatioteoriamme.

Faktoritulkinna ja faktoripisteitä klusteroiden syntyy neljä pääakselisuuntiin rakentuvaa homogeenista suurta pääryhmää ja kaksi välittävää. Näistä ensimmäinen on luovaa luokkaa edustava telecity - innovaattoreiden divergoiva ryhmä, toinen prosessoiva ja edellistä alinnovatiivisempi, mutta konvergoiva postmodernien kulkureiden tai flaneraajien ryhmä, kolmas pragmaattinen ja kovempi sisäisten yrittäjien (intrepreneur) ryhmä ja neljäs moraaliltaan heikoin pelaajien ryhmä. Lisäksi syntyy kaksi suurta välittävää ryhmää, joissa integroituvat idän ja lännen pääkulttuurien arvot (postmodernit teosofit ja turistit) eräänlaiseksi teosofiseksi materialismiksi. Suomessa Helsingin seudun ja suurten kaupunkiemme ryhmät eivät juurikaan poikkea koko blogosfääristä. Homogeenisempi oma blogosfäärimme on ja latautuu miltei ensimmäiselle faktorille. Samalla siinä on enemmän ”ekologista klusteria” kuin esim. koko globaalissa mallissa.

Faktoreita rotatoitaessa tai muuttujia muokattaessa tapahtuu vähemmän vaihtelua kuin karsittaessa pois blogien suuralueita. Eniten rakenne muuttuu karsittaessa eurooppalaiset blogit mallista. Spatiaalisesti globaali vaihtelu on suurempaa etelä-pohjoissuunnassa kuin itä-länsiakselilla. Tiedon käsittelyssä ja vastaanotossa Aasia on lähempänä Afrikkaa, mutta tiedon tuotannossa Yhdysvallat ja muutama metropoli

dominoi ja usein juuri avainklusterin (luova luokka) laajuudella. Tiedon käsittely, erittely, sen alueet, intressit ja hankinta tapahtuu invariansseja ja murtavana tehtävänä ja muistuttaa analogiana valkuaiseinesynteesiä. Prosessi on äärimmäisen nopea, itse itseään korjaava, ja sitä on helpoin ymmärtää sellaisella yhteiskuntafilosofialla, jossa valmiit myös luonnontieteiset lainalaisuudet demystifioidaan kriittisesti. Prosessien taustalta löytyy käyttäytymistä ohjaavia eturistiriitoja, mutta myös ihmisiä, jotka ovat periaatteessa vapaita toimimaan ja käyttäytymään eri tavalla ja esittämään myös piileviä historiallisia mahdollisuuksia.

Avainsanat: blogi, blogosfääri, innovaatio, webympäristö, verkko, verkosto, klusteri, globalisaatio, maaseutupolitiikka, yhteiskuntapolitiikka, innovaatiopolitiikka

Blogs and innovation processes in The Web environment

Matti Luostarinen

MTT, Agrifood Research Finland, FI-31600 Jokioinen. matti.luostarinenm@mtt.fi

Abstract

The word blog is a loan from English where it was originally an abbreviation of the word weblog. Blog is a general term for a large quantity of pages in the web environment, for which the original Finnish concept was web diary, net diary, sometimes even weblog or log. This global and general concept has no genre of its own, it is culture bound and in the early stages of its innovation process. Often it is characterised as new media and used in communication, companies and many institutions as a part of their interest group relations.

The bloggers of the web community form a blogosphere or a blogostan. Today, there are about 50-70 million active information producers in the global blogosphere and the number is growing by about 10 000 every day. In the economy, the blogosphere is close to the network or cluster economy as an interactive, multidimensional and multicultural process that is constantly changing and expanding. It can be considered the largest global factor related to innovations and their diffusion for the web environment, the individual person, the community, society and the economy, as well as the largest social and cultural phenomenon since the birth and spread of the internet.

Blog and blogosphere research in the web environment can be divided into the following tasks:

1. The research tries to identify a set of tools with which the scientific community can operate in the new web environment in a creative and innovative way. The aim is to create new global sense of community at the same time and to look for means for enriching the multicultural capital unlike the more traditional media environment that distributes information in one way in a hierarchical manner.
2. The second task is related to communication that can cross cultural borders and is not hindered by hermeneutical thresholds or the cultural practices of producing or receiving information.

Answers are sought to the question of how the new web environment shapes sociologically and spatially in the new information economy.

3. The third set of tasks studies the structures of blogs and the cultural differences between them as well as the global variance in producing and receiving the information of the web environment. At the same time, the differences of the web environment compared to other organisation of society, networks and the producer-consumer structure are deductively studied.

The research material is from 2000-2006. The newest material is wholly related to media and blogs and the differences between these. The material acquired earlier mainly interprets the network and cluster structures and innovation processes related to consumers and entrepreneurs, as well as the analyses, reporting and modelling of these. The methods include multivariate methods designed for processing of large masses of data, factor and cluster analyses and structural or delphoi-type intuitive step-by-step processes. Multicultural and large materials have called for a deductive approach alongside and partly instead of the more traditional inductive view. In the future, "hard" methodology of sociometrics must be increased as well as a grid-type use of networks that draws from it. This applies also to other research on the methods of planning in understanding the web environment and in cross-scientific study, but especially to expertise and modelling of regional and quantitative geography.

In rural studies the web environment is an especially wide research topic and in innovation research alone it covers targeted innovations, process innovations, organisational innovations and market or marketing innovations. Web environment research naturally covers all diffuse processes of rural areas concerning diffusion models, communication models, interaction models and network and cluster models. The web environment is the most important rural development target in all key sectors of innovation policy: technology-based, science-based, cost-based, customer-oriented or generic innovations as well as innovations based on regulation. Innovation in the rural areas is mainly pragmatic and mechanical whereas in the web environment it should be mainly processing and constructive. Rural areas should be directed into the permissive direction of the divergent process and in the direction of reflective radicalism where the web environment provides the final release from the boundaries of regionalism.

Blogs do not appear as a complete and organised system in the network consisting of known networks or operators. For many active blog producers it must be already important to realise that the web exists. For companies, the blog is a means to link one's already established networks to a loose and interactive environment free of hierarchical responsibilities. From society's point of view, this is a task to be urgently managed at the phase where we move from web 2 to the next phase that bypasses broadbands and introduces various, as yet little known social, economic and psychological effects of the new web environment, but also policy factors.

The blogosphere resembles the cluster in many ways. It is often problematic to observe this if one only acts as a producer of content for a blog. Official and unofficial links as well as mainly immaterial network links are involved. The blogosphere was born largely on the basis of non-economic relations of the traditional network economy, consequently, the significance of informal contacts and the measuring of these was paid special attention also there. The neglected parts of the "hard" method expertise of societal research have diverted us from the topics where the mere language of technology is strange for use in the near sciences and the cross-scientific aspect is not realised.

The blogosphere is a network of networks, in the same way as a grid has been visualised as the data network of future data networks. Together, these form a kind of a global meganetwork. In the blogosphere, persons participate in the activity as individuals and with their whole personality, not as reflections of a certain role or institution, culture or organisation. The sense of community manifests itself there as in society in general, gaining constantly in diversity and richness. The full spectrum of life is realised already in many processes of the blogosphere. The web environment and networks (web 2) are only a product of computer technology, not yet their social and psychological process that changes the spatial world and cultures. This process is not known and this is an attempt to shed some light on it.

Whereas the traditional network or electronic media is a hierarchical process, the interactive blogosphere with at the most bidirectional messaging describes the relations between persons. This functional network describes how the persons interact with one another and receive different roles of the global world there. This is impossible to observe if one was not born into the new technology and does not master its

language, symbolism and the way to process in the field of new media by living in it and by recognising its own symbolism

When the blog is compared to traditional media the largest difference is in interactivity and in the degree of real time operation. Traditional media even in its electronic form relays "news" whereas the blogosphere creates them. Blogging and writing a piece of news, a column or a scientific article are different things and should not be confused. The blogosphere does not differentiate between the blogs of a researcher, an editor or anyone else by other rules than those of the evolutionary (cluster economy) process. Here, the blogosphere is "rational", multicultural and appreciative of its own, e.g. "creative class" for the innovation process. This appreciation emerges in a different way than e.g. in a culture that is purely pragmatic.

The innovation process proceeds differently in the web environment than in an environment characterised by one culture or process or reception of information. It is not guided by external factors and the factors enhancing diffusion are found elsewhere than in the original source of innovation. Diffusion does not happen in surges nor does it recognise spatial borders or cultural differences in the same sense as a traditional society, organisation or community does. In practice, the web environment changes all our traditional ideas concerning organisational research, but also our localisation theories.

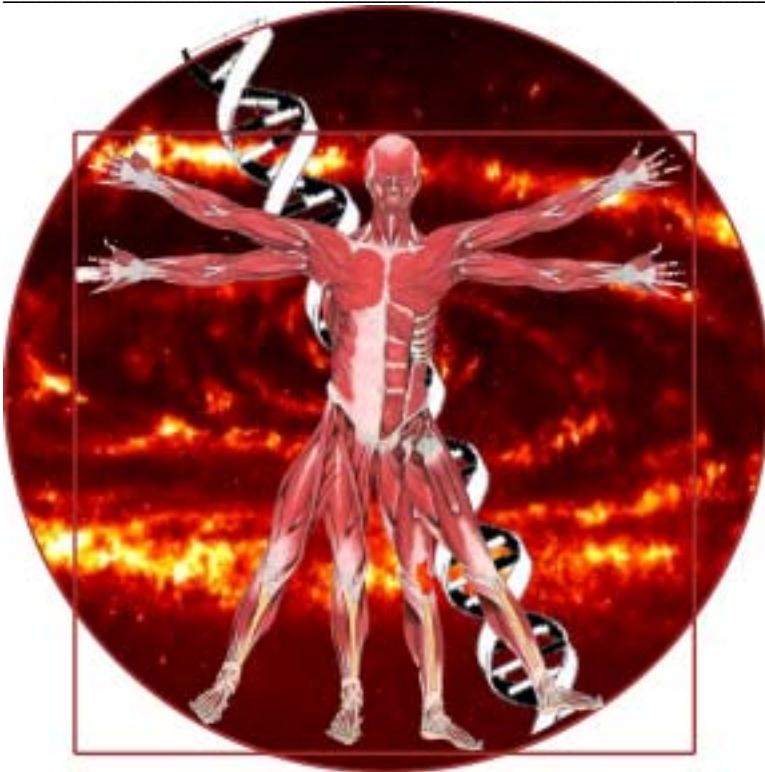
Four large homogeneous main groups and two relaying groups can be created along the main axes by factor interpretation and by clustering of the factor points. The first of these is the diverging telecity innovator group representing the creative class, the second one a processing and sub-innovative but converging group of postmodern ramblers or flaneurs, the third one a pragmatic and harder group of intrepeneurs and the fourth one the group of gamblers that has the weakest morale. In addition, two large relaying groups emerge, where the values of eastern and western main cultures (postmodern theosophes and tourists) integrate into a kind of theosophic materialism. In Finland, the groups of the Helsinki area and large cities do not differ much from the rest of the blogosphere. Our own blogosphere is more homogeneous and is weighted almost entirely on the first factor. Also, it has more of the "ecological cluster" than e.g. in the entire global model.

Rotating the factors or engineering the variables causes less variance than the exclusion of major blog areas. The structure changes the most

by excluding the European blogs from the model. Spatially, global variance is greater on the north-south axis than the east-west axis. In the processing and reception of information Asia is closer to Africa but in the production of innovation the United States and a few metropolis dominate, often with the width of the key cluster (creative class).

The processing and separation of information, its areas, interests and acquisition happen as a task breaking the invariance and are analogous to the protein synthesis. The process is extremely rapid, self correcting and easiest to understand with a social philosophy where the given laws are critically mystified, also in natural sciences. Behind the processes, there are conflicts of interest that direct behaviour, but also persons who are in principle free to act and behave differently and also to present latent historical possibilities.

Key words: blog, blogosphere, innovation, web environment, net, network, cluster, globalisation, rural policy, societal policy, innovation policy

Sisällys

1	Johdanto	24
2	Tutkimustehtävä.....	29
3	Tutkimusaineisto ja metodiikka	35
4	Innovaatiopolitiikan käsitteestä maaseudun näkökulmasta	41
4.1	Yleistä	41
4.2	Innovaatio käsitteestä.....	43
4.3	Innovaatioympäristön luokitukset, roolipelit ja diffuusio	53
5	Blogistanin (blogosfäärin) lähitieteinen menneisyys.....	58
6	Blogiartikkelit maaliskuu 2006 - maaliskuu 2007	71
6.1	Tieteen ja politiikan sovittamaton ristiriita	71
6.2	Maaseutu muuttumassa yrityskylien klusteriksi	74
6.3	Imitoinnista innovointiin.....	76
6.4	Ekologisen klusterin yrittäjryhmät	82
6.5	Ekologisen klusterin kuluttajaryhmät	84
6.6	Uuskapitalismin varjo	93
6.7	Suomiko EU-ruuan teemaksi?.....	94
6.8	Ekologinen klusteri vientiteollisuuden vetäjäksi	97
6.9	Oliko Snellman innovaattori?	100
6.10	Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita	103

6.11	Janatuinen ja Mozart.....	107
6.12	Lordi innovaatiopolitiikan toteuttajana.....	113
6.13	Innovaatio maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa	116
6.14	Internet -sukupolvi yhteiskuntamme innovatiivisin ydin	121
6.15	Hesaria lukien 06.06.06	123
6.16	Vastuunkanto innovaatiopolitiikasta EU:n suurille jäsenmaille	130
6.17	Kuningas jalkapallo - nerojen lajiko?	132
6.18	Konvergoiva ja pragmaattinen - divergoiva ja konstruktiivinen	138
6.19	Tarvitaanko Suomeen metropolia.....	141
6.20	Miksi Santa Park ei oikein toteudu	143
6.21	Suomalaisten vaikeimmat sivistys- sanat - kiitos ja anteeksi ..	148
6.22	Onko päivälehti toimittajan blogi?	151
6.23	Blogi vai päivälehti?	154
6.24	Kuka ostaisi paperilehden?	160
6.25	Havaintoja Forssan Lehden kirjoituksista.....	164
6.26	Vastaus prof. Johannes Lehtoselle (HS 6.7) ja dos. Jari Ehrnroothille (HS 28.6)	165
6.27	Vähemmästä enemmän vai enemmän vähemmän.....	167
6.28	Nerojen peli vai Jumalan käsi.....	170
6.29	Pelkistyksiä ja reunamerkintöjä.....	172
6.30	Härillä kyntäjä.....	174
6.31	Suomi innovaatiopolitiikan välittäjänä – ei oppimestarina....	179

6.32	Toimittajalegenda.....	182
6.33	G8-maiden lauantain (15.7) Pietarin huippukokous Suomelle elintärkeä.....	184
6.34	EU ei ole kauppapoliittinen saareke.....	186
6.35	Postmodernit sekatyömiehet ja tosi tv:n uutiset.....	188
6.36	Kauneimmat rikkaruohot	191
6.37	Valehteleva eläin.....	196
6.38	Mikrobit ja maitohappobakteerit järvien puhdistajina	204
6.39	Tuhatvuotisen perinteen välikädet	206
6.40	Narsistinen valta ja verkostot.....	210
6.41	Pelon provosoijat ja voittajat.....	214
6.42	Luomu on eettinen valinta.....	220
6.43	Onnen onkijat - filosofiaa loppukesäksi.....	224
6.44	Friedrich Nietzsche ja EU:n yhteisöllisyys	230
6.45	Onko idän kulttuurit jo ohittaneet läntisen innovaatio- ympäristön?.....	234
6.46	Nerojen mukana suomalaiseen peruskouluun.....	238
6.47	Forssan kaupunkikuvasta	243
6.48	Outo Grigori Perelman, outo Juhani Seppänen, tuttu ja rakastettu Matti Nykänen	248
6.49	Slummikulttuurin lapsia.....	252
6.50	Huoli kasvaa - Martti Vainiosta Ville Tiisanojaan	257
6.51	Viinanpoltosta ja pontikasta bioetanoliin ja -dieseliin.....	261
6.52	Ilkka Konoselle - Forssan Lehti 5.9.2006.....	264

6.53	Suurten otsikkojen aika.....	269
6.54	Sielun maisema klusteritaiteessa tulkittuna visuaalisena kokemuksena	273
6.55	Tulevaisuuden valoisat visiot ja taiteiden musta yö	281
6.56	Nopeat syövät nyt hitaat	284
6.57	Karttojen harhat ja regionalismin rajat	287
6.58	Vuotoskeskustelu uhka koko Lapin ekomatkailulle	290
6.59	Agropolis kohti klusterirakennetta.....	294
6.60	Haudanavaajien aika	300
6.61	Maaseutukylät ja kuntareformin suurtaajamat.....	305
6.62	Innovaatiopolitiikalle suunnan muutos.....	309
6.63	Agropolis ja MTT jäähylle ja maakuntasarjaan.....	313
6.64	Tarua vai totta?	315
6.65	LORDI - Land of Research, Development and Innovations	322
6.66	Kansallismaisemat I.....	325
6.67	Kansallismaisemat II.....	339
6.68	Kansallismaisemat III (Kuvat no 235-) ja mediapalkintojen jako.....	343
6.69	Viimeinen Mohikaani	353
6.70	Traumatisoitujen geenien muistin jäljillä	355
7	Tulosten tulkinta	360
7.1	Blogosfäärin suhde perinteiseen verkostoitumiseen.....	360
7.2	Uuden sukupolven vallankumouksellinen web 3.0	365

7.3	Webin ja internetin blogosfääri suhteessa perinteisiin verkkoihin	369
7.4	Toimittajan hierarkiasta vuorovaikutteiseen webympäristöön	373
7.5	Innovaatioprosessi blogin välityksellä	377
7.6	Organisaation suhde blogosfääriin	380
7.7	Vuorovaikutus vai yksisuuntainen tiedotus	383
7.8	Faktoritulkinat ja blogosfäärin klusterit - delfianalytiikka	387
7.9	Faktoripisteiden klustereiden luonnehdinta	406
7.10	Blogin ja blogosfäärin tulkintajärjestelmät	410
8	Yhteenveto ja johtopäätökset	415
8.1	Yleistä	415
8.2	Tutkimustehtävä ja menetelmät	416
8.3	Maaseudun näkökulma webympäristön innovaatioprosessiin	418
8.4	Lähtitieteinen menneisyys	421
8.5	Blogosfäärin suhde perinteiseen verkostoitumiseen	423
8.6	Toimittajan blogi ja pseudoverkosto	430
8.7	Innovaatioprosessi blogosfäärissä	433
8.8	Organisaatioiden suhde webympäristöön ja blogosfääriin	434
8.9	Faktoritulkinat ja blogosfäärin webympäristön klusterit	436
8.10	Blogosfäärin ja webympäristön tulkintajärjestelmä	443
9	Summary and discussion	448
9.1	General	448
9.2	Research task and methods	449

9.3	Near-scientific past	454
9.4	Relation of the blogosphere to traditional networking	456
9.5	Editor's blog and pseudonetwork.....	462
9.6	Innovation process in the blogosphere.....	465
9.7	Organisational relations to the web environment and the blogosphere.....	467
9.8	Factor interpretations and clusters of the web environment of the blogosphere.....	469
9.9	Interpretation system for the blogosphere and the web environment	477
10	Avainkäsitteet	483
11	Kirjallisuus.....	531

*Alma
mater*

kuva ja taide Matti Luostarinen

Tutkimus-
tehtävä,
menetelmät
ja
teoria

1 Johdanto

Wikipedian mukaan blogi on yhden tai useamman kirjoittajan ylläpitämä nettipäiväkirja. Usein blogin lukijat voivat kommentoida sitä. Se voi olla joko kaikille avoin tai suljettu, jolloin sitä pääsee lukemaan vain kirjoittajan luvalla.

Blogissa uusin kirjoitus on ensimmäisenä esillä, mutta myös vanhat kirjoitukset ja niiden saamat kommentit ovat luettavissa. Blogin tyylilajille on tunnusomaista ajankohtaisuus, spontaanisuus ja henkilökohtaisuus.

Usein blogit mielletään yleispäiväkirjoina. Yhdessä pohditaan kirjoittajan tekemiä päivän askareita, toisessa parisuhteen hoitoa. Tämä tapa mieltää blogi on kuitenkin jo vanhahtava ja sopii vain kapealle osalle laajaa blogi -käsitteistöä. Blogi on innovaationsa alkuvaiheessa oleva yleiskäsite, josta on erkaantumassa suuri joukko uusia ismejä, käyttömuotoja ja alkuperäisestä täysin poikkeavia käyttötapoja. Jo nyt samaa käsitettä käyttävät ymmärtävät sillä hyvin erilaista käyttötapaa tai -kulttuuria. Verkostoympäristössä syntyneenä prosessina se muotoutuu hyvin moneen käyttöön ja merkityssisällöt ovat myös kulttuurisidonnaisia. Näin prosessi on hieman samankaltainen kuin itse innovaatio käsitteenä tai luovuus tutkimuskohteena.

Blogi voidaan nähdä myös uutena mediana ja uutena kulttuurina, jonka avainsanoja ovat vuorovaikutus ja verkostoituminen. Tämä on juuri nyt tyypillinen vaihe blogin muotoutumisessa, ja sellaisena sen myös wikipedia havaitsee. Tällöin perinteinen tunnollinenkaan päiväkirjan kirjoittaminen ei riitä. Blogaaja joutuu seuraamaan kaiken aikaa muiden kirjoittajien blogeja sekä viittaamaan niihin omassa blogissaan. Näin syntyy sähköinen ”artikkeli”, tai niiden kokoelma kirjoituksia, sekä lopulta johdonmukainen ”tutkielma”, jossa mukana ovat myös viitteet, ja argumentit on dokumentoitu. Kuka tahansa voi ne tarkistaa myös silloin, kun kyseessä on viittaus myös perinteisempään ”paperijulkaisuun”. Tällainen voi olla aikakauslehti, päivälehti tai tieteellinen artikkeli, monografia jne.

Blogien ja niiden kirjoittajien muodostamaa yhteisöä kutsutaan blogistaniksi tai blogosfääriksi (*eng. blogosphere*). Yhtä hyvin sitä voisi kutsua innovaatioympäristöksi ja sen diffuusiota kuvaavaksi prosessiksi. Blogi on tämän ajan luonnollinen innovaation diffuusioympäristö reaa-

liaikaisena tapahtumana ja paperilehti tai -tuote sen myöhempi ”historiallinen” tulkitsija. Tämä selittää median keskeisen aseman blogin käyttäjänä ja toisaalla tieteen ja tutkimuksen osuuden sen kehittämises-

Kuva 1. Globaalin maailman mitta.

Blogosfäärissä on tätä kirjoitettaessa yli 50 miljoonaa ihmistä ja määrä kasvaa 10 000:lla joka päivä. Kyseessä on webympäristön vallankumouksellinen prosessi, ja myös innovaatiokentän ehkä eniten muuttava yksittäinen ilmiö lähivuosina. Tiedon välitystä, vuorovaikutusta, luovuutta ja kommunikaatioverkostoa se muokkaa kasvaen juuri nyt räjähdysmäisesti. Koskaan maailman historiassa ihmiset eivät ole aktiivisesti tuottaneet niin valtavasti yhteiseen globaaliin kulttuuriympäristöömme, ja reaaliaikaisena prosessina, kuin nyt blogosfäärissä.

Ilmiö on monitieteinen tai poikkitieteinen, yhteiskunnallinen, taloudellinen, sosiaalinen, psykologinen ja mitä suurimmassa määrin myös tekninen prosessi. Käyttäjistä ja kulttuurista riippuu, mitä osaa kulloinkin tahdotaan painottaa. Futurologian ja yhteiskuntatieteiden näkökulmasta kyseessä on internetin ehkä vallankumouksellinen sovellus.

Se on vapauttanut ”sanan” ja ”kuvan” kenen tahansa käyttöön ja tarvittaessa hyvinkin täsmälliseen kohderyhmään suunnatuksi. Tässä merkityksessä se ei ole niin pragmaattinen, tieteellistekninen sovellus, kuin mihin internet aluksi oli ohjautumassa, ja jossa verkostot olivat pikemminkin teknisiä ”verkkoja”.

Kyseessä on verkostotalouden ja klustereiden uudenlainen askel, jonka määrittäminen on yhtä mahdotonta kuin esim. klusteritaiteen kohdalla ylitettäessä kaikki perinteiset konventiot. Taloudessa sen sukua on prototalous. Lyhyesti prototalous on teollista toimintaa, jossa valtaosa työstä kohdistuu pelkkään kehittelyyn, ei juuri lainkaan toistamiseen, mitä taas sarjavalmistus on (Kulmala 2006). Blogissa kirjoittajan näkökulmasta samoja asioita ei toisteta, vaan toimitaan prototalouden ehdoilla kaiken aikaa uutta luoden kronologisen päiväkirjan tapaan.

Sana blogi on laina englannin kielestä, jossa se on alun perin typistymä sanasta weblog. Blogi alkaa olla vakiintunut nimitys tällaisille sivustoille; muita käytössä olevia nimiä ovat weblogi, loki, verkkopäiväkirja ja nettipäiväkirja, vaikkakin kaksi viimeistä sopivat wikipedian mukaan paremmin nimeksi vain sille blogien alalajille, jossa kirjoittaja kirjoittaa päivittäin omasta elämästään. Tämä käytäntö sopii vain pienelle osalle blogeista ja blogosfäärin kulttuureista.

Blogi on myös symboli-innovaationa laaja, ja sen kehittyminen 2000-luvulla on seurannut normaalia innovaation prosessointia ja leviäminen sen diffuusiota (Luostarinen 2005). Tällöin diffuusiolla tarkoitetaan sen nykykäsitystä, jossa innovaatio on reaaliaikaisesti kenen tahansa saatavilla, ja vastaanottaja itse ratkaisee kuinka hän sen hyväksyy tai ymmärtää omassa viitejärjestelmässään. Näin myös silloin kun kyseessä on organisaatio, verkosto, klusteri tai alue.

Nykyisin jo noin pari prosenttia tietokoneen käyttäjistä pitää oma blogia ja esim. Ranskassa on saavutettu liki 10 %:n taso. Samalla blogit näyttäisivät erikoistuvan, ja innovatiivisin osa kohdistuu yhä selvemmin erikoisteemoihin ja muistuttaa esim. tieteellisten sarjajulkaisujen tapaa hakea paikkansa lukijoineen ja kirjoittajineen. Osa on lyhytkestoisia ja osa laajenee ja kehittyy edelleen.

Luonnollisesti sama koskee mediaa ja sen tapaa osallistua blogien ylläpitoon ja kehittämiseen. Suomessa blogeihin ovatkin voimakkaimmin tarttuneet viestintäyritykset, kuten sanomalehdet ja TV-kanavat. Samalla blogien sisältö viestittää runsaasti markkinoille helppolukuista

tietoa innovaatioiden leviämisestä ja eri kuluttajaryhmien käyttäytymisestä. Näin lähestytään jälleen prototalouden periaatteita ja blogi seuraava luovan kulttuurin myös sosiaalisia, kulttuurisia rakenteita, ja on menestynyt parhaiten juuri Ranskassa yksityisten kansalaisten käyttämänä ja Suomessa lehtien ja median keskuudessa, jossa uutinen on tehtävä joka päivä jäämättä toistamaan eilistä uutista sellaisenaan sarjajavalmisteisen kulttuurin ehdoilla.

Blogi työkaluna ei vaadi minkään tietyn työkalun tai palvelun käyttöä. Suurta osaa blogista ylläpidetään blogipalvelun tai itseasennetun ohjelmiston kautta. Tämä on tärkeää olkoonkin, että esim. monet mainoksia myyvät internetin tuottajat (esim. Google hakukoneena) ovat tarttuneet tiukasti blogien tarjoamaan taloudelliseen mahdollisuuteen. Blogista ja blogien tuottamisesta työkaluna käydään armotonta kilpailua. Samalla ”tyhjästä” näyttäisi syntyvän nettijulkikkia ja myös kirjailijoina miljonäärejä.

Blogit taipuvat myös yritysten ja instituutioiden työkaluksi. Blogia voi kirjoittaa julkisesti asiakkaalle ja sidosryhmille, tutkimuslaitokset ja tutkijat omille verkostoilleen, opettajat oppilailleen jne. Suomessa yritysten sisäisessä intranetissa blogia kirjoittavat Finnairin toimitusjohtaja Jukka Hienonen ja Nokian toimitusjohtaja Olli-Pekka Kallasvuo. Vaalien lähestyessä blogia löytyy liki jokaisen vakavasti otettavan ehdokkaan ylläpitämänä. Kokeneet blogosfäärin toimijat pitävät yhteyttä ensisijaisesti omiin tukijoukkoihinsa, mutta käytännössä kuka tahansa voi ne lukea ja niiden sisältö on usein paperimedian antamaa tietoa syventävää, persoonallisempaa ja reaaliaikaista. Julkisessa yritysbloggaamisessa F-Secure on edelläkävijä Suomessa. Sen blogi ”*News from the Lab*” kertoo tietoturva-alan kuulumisia.

Yritysblogeissa on kyse persoonallisista kirjeistä asiakkaille, henkilökunnalle ja sidosryhmille - tai kenelle tahansa alasta kiinnostuneelle. Sama koskee luonnollisesti vaikkapa mediatalojen kenelle tahansa kohdistettuja blogia, mutta myös yksityisten henkilöiden yhteydenpitoa blogin kautta hyvin laajoihin lukijajoukkoihin. Alan ensimmäiset kirjat ovat saaneet joskus myös miljoonayleisön. Teemat, joiden ympärille blogit syntyvät, ovat elämän koko kirjon ja osaamisen kattavia. Mediana ne saavat vuorovaikutteisen miljoonayleisön tai pysyvät pienen verkoston omana sosiaalisena kenttänä. Sosiaalisen pääoman ja osaamisen kasvu muistuttaa ydinenergian syntymää, jossa oleellista ei ole yhden blogin ja partikkelin massa, vaan huikea nopeus ja kyky singota prosessit diffuusin ja spatiaalisen muutoksen sijasta reaaliaikai-

sena tajuntaamme. Sekä kuvaamamme ja reaali maailmasta ymmärtämämme tila ja avaruus, että aika ja energia, ovat lähempänä einsteinilaista suhteellisuutta ja riemannilaista epäeuklidista geometriaa kuin newtonilaista painovoimamallia ja kolmiulotteista geometriaa.

Fysiikan ja geometrian perustieteiden sovellukset muuttavat teknologioina nopeasti myös sosiaalista, taloudellista ja psykologista ympäristöämme. Sen tutkimus edellyttää ensin prosessin tajuamista ja siirtämistä heuristiselle tasolla ja hermeneuttiselle tavallamme ottaa vastaan ja ymmärtää, mitä ympärillämme ja samalla sisällämme tapahtuu. Tässä historia ja aiemmin opittu ei avaa ovia tulevaisuuteen ja jo tapahtuvaan, mutta ei ole myöskään ainoastaan rasite ja kahle. Tässä tarkastelussa innovaatioprosessin avaaminen vaatii kaikkien tieteitten yhteistä läsnäoloa ja osaamista. Blogien ja webympäristön avainroolit voivat olla yhtä hyvin historiatieteissä, kielitieteissä kuin futurologiassa, biotieteissä ja fysiikassa. Filosofia on samalla saanut uuden, aiempaa laajemman tehtävän ja palaa juurilleen.

Mitä lähemmäs partikkelit blogeissa tulevat toisiaan, sitä enemmän kasvaa aluksi kitka. Vasta tietyn rajan ylitettyään tapahtuu prosessi, jossa syntyy asymptoottiseksi vapaudeksi (Luostarinen 2005, ks. avainkäsitteet) kutsuttu ilmiö. Riittävän lähellä ja sosiaalisen pääoman kasvaessa partikkelit alkavatkin toimia valtavasta vuorovaikutusprosessista huolimatta ikään kuin täysin vapaat partikkelit. Näin näyttäisi tapahtuvan myös blogosfäärin ryhmissä ja niissä klustereissa, joissa prosessista saadaan irti kaikki hyöty ikään kuin toimija, joka ei ole ”sidottu” mihinkään, mutta samalla kuitenkin kaikkeen. Ilmiö on tuttu fysiikasta ja analogia on hyvin kuvaava ja periaatteessa sitä se edustaakin.

Matematiikan Nobelin (Fields) vuonna 2006 saanut oudoksi neroksi luonnehdittu pietarilainen Grigori Perelman (Poicaren konjektuurin ratkaisu ja topologia) julkaisi pääosan monituhatsivuisesta työstään internetissä anonyymipalvelimen kautta. Ei siis perinteisen tieteellisen lehden välittämänä, jollaisena se tuskin olisi ollut edes mahdollista Perelmanille hänen taustansa ja aiheen ongelmallisuuden seurauksena. Perelman on Venäjän juutalainen, jo aikoja Steklov-instituutista eronnut (erotettu) ja monen jo kuolleen pitämä erakkomatematikko. Hänelle myönnettyjä tunnustuksia Perelman ei ole ottanut koskaan vastaan.

Suomenkielisiä blogipalveluita ovat mm. Blogi.fi, Blogs.fi, Blogitus.net, LiveJournal, OmaSaitti, Jutut.fi, Sauna Blog, Type Pad, Vuodatus.net, Rolloweb.net.

Suomenkielisiä blogiohjelmistoja ovat mm. b2evolution, MovableType, TextPattern, WordPress.

Aiheesta lisää esim. Blogispotti.fi, Blogilista.fi, Mikä on weblogi (Janne Jääskeläinen 2002 <http://myrsky.net/faust3/mika-on-weblog/>), Blogikirja (Tuomas Kilpi 2006 (<http://blogikirja.blogspot.com>), Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen blogeja käsittelevä artikkeli ja blogi (<http://blogit.hs.fi/anssi/>).

2 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävä syntyi ongelmasta, jossa senioritutkija ja kouluttaja on ollut jo vuosikymmeniä yhteistyössä asiakkaisiinsa ja joutuu informoimaan oppilaittensa ohella yrittäjiä, kuluttajia, hallintoa ja mediaa. Samalla prosessi on vuorovaikutteinen, jossa tutkija joutuu kuuntelemaan asiakkaidensa mielipiteitä, uusia tarpeita ja ongelmia sekä löytäneitä myös innovatiivisia ratkaisuja poikkitieteisenä yhteistyönä. Hänen täytyy tutkijana ymmärtää riittävästi sekä luonnontieteiden että ihmis- ja yhteiskuntatieteiden teoriaa, metodiikka ja verkostojen prosessointia. Tärkein tehtävä liittyy kuitenkin itse innovaatioprosessiin, tiedotukseen ja innovaatioiden diffuusioon yli verkostojen tai klusterin toimijoiden kulttuuristen rajojen. Tiedon vastaanottamistapa vaihtelee eri kulttuureissa eikä kyseessä ole vain innovaation ”torjuminen”.

Tutkimusprosessissa informaatio ja kommunikaatiokenttä jakautuu hyvin monentasoiseen tietoon, josta pääosa on kuitenkin kenen tahansa luettavissa, ja kuka tahansa voisi olla siitä kiinnostunut. Tutkija ja yliopiston opettaja joutuu usein tilanteeseen, jossa reaaliaikaista tietoa hakee sekä kuluttaja, yrittäjä, hallinto ja tätä kautta klusteritalouden koko ydin, usein kuitenkin aluksi innovatiivisin alkuomaksujien joukko. Tämä joukko ”muokkaa” ensiomaksujana saamansa informaation muille myöhemmin sopivaan muotoon. Webympäristön globaaleissa kulttuureissa tämä prosessi voi olla radikaali.

Tässä ”muokkaajan” tehtävässä tieteen perinteiset kanavat ja foorumit ovat etenkin tutkimuslaitosten palvelujen käyttäjinä auttamatta etäisiä

ja rajaavat käyttäjät asiantuntijaorganisaatioihin. Innovaatioprosessi on hidas ja sen leviäminen median kautta sattumanvarainen ja kaukana prototalouden ihanteesta ja alkuperäisestä porterilaisesta arvoketjuteorian erikoistuneesta ”tehotalouden” kärjestä (Porter 1998, 2000). Etenkin pienimmät yrittäjät tai maaseudulla sijaitsevat ovat tällaisen prosessin ulkopuolella. Heiltä puuttuvat sellaiset välineet, joilla tutkimukseen ja tieteen tuottamaan tietoon voitaisiin tarttua.

Aihe liittyy läheisesti sosiaaliseen pääomaan ja sen kartuttamiseen (Putnam 2000). Putnamin mukaan ihmisillä ei juuri nyt ole riittävästi aikaa sosiaalisen pääoman kartuttamiseen työyhteisönsä sisällä saati sen ulkopuolella. Työuran ja pätkätoiden pitkistä päivistä tulee ”päästöjä”, jotka ovat poissa sosiaalisesta pääomastamme, perheeltä ja ystäviltä. Webympäristön sosiaalinen kenttä on ollut heikosti tutkittu ja sen kehittämiseen ei ole juurikaan panostettu. Verkosto on ollut puhtaasti tekninen, ja sen yhteiskunnalliset prosessit ovat heikosti tunnettuja ja niitä on enintään kritisoitu.

Tietoyhteiskunnan uudisrakentaminen ei saa Putnamin mukaan olla sellaista, jossa koituu globaalista tai paikallista sosiaalista haittaa, slummiutumista tai ghattoutumista, Suomessa päihteitten väärinkäyttöä tai erkautumista arjen hyvinvoinnista. Putnamin mukaan emme ole vielä niin pitkällä, että voisimme mitata sosiaalista pääomaa ja sen rapautumista yhtä tarkkaan kuin kykenemme sen tekemään jo ympäristömme kohdalla luonnontieteissä. Tiede on tässä eriytynyt ja fragmentit suojelevat omaa konventiotaan ehkä kohtalokkaallakin tavalla.

Yrityksille ei voida asettaa sanktioita sosiaalisen pääoman pilaamisesta samoin kuin ympäristön kohdalla jo tapahtuu. Sama koskee verkkoja ja niiden suhdetta ajankäyttöömme ja yhteisöjen hajoamiseen. Kyse on ihmisen ja hänen sosiaalisen muistinsa ja pääomansa ryöstöviljelystä yhden sukupolven aikana tuottaen uutta tietoa, mutta laiminlyöden vanhaa ja perittyä, usein vaikeasti webympäristöön siirrettävä, mutta koko prosessin ymmärtämiselle välttämätöntä. Uuden ”ihmislajin” syntyminen muutaman sukupolven aikana ei ole uskottavaa psykologisena eikä sosiaalisena saati antropologisena prosessina ja oman taloutemme kestävässä ylläpidossa.

Vastaavaan ilmiöön on puuttunut matemaatikko ja filosofi, MIT yliopiston tohtori ja Conellin yliopiston professori Jon Klenberg (Rolf Nevanlinna palkinto vuonna 2006). Klenberg on mm. mallittanut ”tieto-ryöpyä” käsitteen ja kirjoittanut sen ”louhinnasta” informaatiovirto-

jen hallinnassa. Klenbergin mukaan suurissa tietovirroissa oleellisia ovat tiheään esiintyvät käsitteet (esim. tsunami, pandemia) ja niiden dramatiikka edustavat tyypillistä tietoa, jonka voi oivaltaa missä tahansa kulttuurissa ja kielessä, vaikka itse käsitettä ei voisi edes kääntää. Webym-päristössä yleistäviä ovat etenkin laajat ihmiskeskeiset ”antrooppiset” periaatteet Brandon Carterin (1973), Frank Tiplerin ja John Barrowin (1986) tulkintoina.

Tutkimustehtävän näkökulmasta tällaisia ”louhittavia” pienempiä käsitteitä voisivat olla myös monet visuaaliset ja kulttuuriset viestit, joiden tausta ei ole vain sosiaalisessa muistissamme, vaan myös geneettisessä perimässämme, mutta ei meemien (vrt. Dawkins 1976, Blackmore 2000, Luostarinen 2005, 139) kaltaisena prosessina, vaan todella puhtaasti geneettisenä koodina ja usein epigeneettisenä traumana (ks. avainkäsitteet). Niiden yhdistävä tekijä globaalisti olisi ja on kielen sijasta ennen sitä syntyneet ja ihmisen erityisesti saaliseläimenä kehittyneet ja selviytymistä selittävät lajin sisäiset tärkeät vaistot ja refleksiiset toiminnot, sekä näiden yhteys visuaalisiin kokemuksiin, mutta myös esim. tanssiin ja musiikkiin. Ei niinkään paljon lyhyempään verbaaliseen muistiimme ja sen heuristiseen tai hermeneuttiseen taustaan (ks. Heidegger 1927, Husserl 1911, 1913, Luostarinen 2005, 105). Niiden perusta on samalla lähellä Putnamin kuvaamaa sosiaalista pääomaa ja sen syntyä yhteisökulttuurin antropologisena prosessina.

Prosessin taustalla on mahdollista nähdä myös epigeneettistä torjuntaa tai sen traumaattista muistia. Tällöin epigenetiikalla tarkoitetaan geenien muistijälkeä, sukupolvelta toiselle periytyvää esim. traumaa, jonka vaikutuksesta DNA:n emäsjaksot ovat joutuneet aktiivisesta tilasta epäaktiiviseen. Tällöin taustalla olevat tapahtumat voivat olla hyvinkin nuoria, ihmisen elinoloista ja ympäristöstä syntyneitä, sekä jälkeläisiin siirtyviä geenien muistin jälkiä. Aihetta ovat tutkineet mm. britti Marcus Pembrey ja ruotsalainen Lars-Olov Bygen. Ilmiön löytyminen sinänsä on yhteydessä webympäristöön ja lähinnä maallikkolääkäreiden tekemiin havaintoihin sekä siitä tiedottamiseen mediaympäristössä (*BBC Nigel Peterson: The ghost in Your Genes*) (käsitteestä ks. avainkäsitteet).

Ilmiö on tyypiesimerkki tämän päivän webympäristön tavasta löytää ja tallentaa uusia innovaatioita ulkopuolella tiedeyhteisön, sekä levittää niitä ympäristöönsä muuttaen näin käsitystämme tieteestä ja sen saavutuksista nopeasti ja radikaalisti. Samalla se kertoo kuinka saman aiheen kimpussa työskennelleet tutkijat ja maallikot löytävät toisensa, ja sama

lääkäreiden tekemä havainto alkaa saada selityksen, joka on lopulta myös tieteen keinoin varmistettavissa laboratorioissa. Ruotsin Överkalixin kirkonkirjoista tehdyt havainnot vahvistetaan myöhemmin hiirikokeilla. Webympäristön totuus on innovaatioympäristön muokkaama, ja muuta kuin tieteen viimeinen sana.

Webympäristön tekemä havainto, Överkalixin kirkonkirjojen tiedot isovanhempien nälänhädästä ja lastenlasten elinajasta sekä kuolinsyystä saadut tulokset on vahvistettava vielä laboratoriossa hiirillä ja yhteistyössä BBC:n tiedetoimituksen ja median tutkivan journalismin keinoin. Jatkossa tämä prosessi nopeutuu ja webymäristö on elävämpi ”organismi”, jossa pimeitä geenejä on koko ajan vähemmän. Sen kulttuurinen prosessointi hakee kaikki tiedonkeruun ja käsittelyn järjestelmät myös meille ”pimeältä” puolelta omaa käsitejärjestelmäämme.

Innovaatioaaltoja ja niiden ”tietoryöppyä” ei voi webympäristössä regionaalisina käsitellä ja ottaa vastaan ”kolmiulotteisessa” geometriassa, vaan apuna on käytettävä topologisia malleja ja Einsteinin invarianssivaatimusta (Riemannin epäeuklidinen geometria) kuvattaessa informaatioyhteiskunnan syntyä ja tiedon kulkua siellä (käsitteestä lisää Luostarinen 2005, 143, ks. avainkäsitteet).

Ilmiö lähestyy käsitettä alueellisesta oppimisesta ja sen kollektiivisesta luonteesta (Hassink 1999, Schinstock & Hämäläinen 2001, Luostarinen 2005, s. 89-92). Väitöskirjassani (Luostarinen 2005) käsitelin tämän ”tietoryöpyyn” tai oikeammin samaan aikaan eri tasolla syntyneiden ja alueen yli ”kulkevien” innovaatioryppäiden tapaa edetä globaalina ja paikallisena prosessina. Perinteinen ”innovaation diffuusio” on tämän prosessin vertikaalinen kuvaaja regionaalisessa ympäristössä, eikä se ota huomioon tiedon reaaliaikaisuutta ja monikulttuurista luonnetta web-ympäristön vuorovaikutteisessa prosessissa.

Tietoryöpyyn purkamisen näkökulmasta optimaalisin tulos saavutettiin kahdeksalla yrittäjätyypin yhteisellä verkostolla tai klusterilla (Luostarinen 2005, s.198-212). Vastaavasti kuluttajien kohdalla näitä ryhmiä tai klustereita syntyi sama määrä (Luostarinen 2005, s.172-186). ”Blogosfäärissä” tulisi toteutua periaatteessa saman luokituksen, olkoonkin että sen tulisi painottua vielä nyt innovaatioprosessin alkuvaiheessa hyvinkin vahvasti ryhmien innovatiiviseen päähän ja kuluttajina ensiomaksujiin. Niiden tulisi siis olla reilusti yliedustettuina, ja joitakin ryhmiä puuttuu vielä mahdollisesti kokonaan.

Klenberg käsittelee tietoyhteiskunnan ihmisläheistä teknologiaa puhtaasti matemaattikkona ja hänen mukaansa uudet viestimet, kuten sähköposti, eivät kasvata käyttäjien yhteisön sosiaalista pääomaa lainkaan. Tutkimustehtävän näkökulmasta oleellista on siten, ettei pidä luottaa, että kaikki oleellinen informaatio siirtyy ja vaihtuu sähköisesti. On mahdollista että menetämme jopa pääosan tiedosta, ja sosiaalinen pääomamme köyhtyy koko ajan. Miten tähän tulisi reagoida ja löytyykö webympäristöstä mahdollisuuksia, joita olisi erityisesti tutkittava ja kehitettävä?

Näin ensimmäinen tehtävä liittyi sellaisen prosessin synnyttämiseen ja tukintaan, jossa selvitettiin

- 1) löytyykö sellaista välineistöä, joka toimii nopeammin kuin perinteinen tiedosta julkaiseminen käyttäen tieteen omia konventionaalisia foorumeita. Onko tämä tieto yhteisöä köyhdyttävää ja voiko sen avulla hakea webympäristön uutta globaalia yhteisöllisyyttä?
- 2) löytyykö sellaista välineistöä, joka palvelee myös ensiomaksujia ja innovaatioyksilöitä tai -yrityksiä, opiskelevia paremmin kuin esim. viihteellistyvä media, ja sen tapa täyttää suurten massojen tai jälkiomaksujien tiedon tarvetta, mutta menettämättä samalla sosiaalista pääomaa vuorovaikutuksessa. Onko webympäristössä prosesseja, jotka voisivat rikastuttaa sosiaalista ja kulttuurista pääomaa toisin, kuin yhteen suuntaan tietoa jakavat media-ympäristön sähköiset lehdet.

Toinen tehtävä oli hakea tapa, jolla syntyvää blogia kehitetään ja puetaan sellaiseen asuun, joka on kenen tahansa avattavissa ja koko blogosfäärin käytettävissä. Erityisesti tämä koski visuaalista asua ja sen integrointia tuotettuun tekstiin ja sen sanomaan. Oli selvitettävä

- 3) löytyykö sellaista monikulttuurista viestintää, jossa kielen tai kulttuurin aiheuttama hermeneuttinen kynnys voitaisiin jotenkin estää tai ainakin sitä voitaisiin madaltaa
- 4) miten tähän uuteen mediaan tai viestintään vastataan, kuinka se leviää ja otetaan vastaan eri kuluttajasegmenteissä tai innovaation vastaanottajaryhmissä tai onko niitä ”blogosfäärissä” lainkaan kuten muussa mediassa. Lehdissä tämä vastaisi lähinnä tyyppitystä ”politiikan sivut”, ”taloussivut”, ”urheilusivut”, ”kulttuurisivut” jne.

Kolmas tehtävä oli kokemusten yhdistäminen jo aiemmin tehtyihin havaintoihin koskien yrittäjien jakautumista lukuisiin klusterin osatoittajiin (Luostarinen 2005) ja kuluttajien omiin segmentteihinsä. Oli arvioitava

- 5) miten perinteinen media ja sen kautta haettu prosessi poikkeaa uudesta suomenkielisesti toteutetusta blogipalvelusta ja –ohjelmistoista. Miten blogosfääri poikkeaa reagoinnissaan muusta populaatiosta ja sen jakautumisesta kuluttaja- ja yrittäjä-klustereihin. Käytännössä tuli vastata siihen, millaisia eroja blogosfäärissä löytyy globaalisti?
- 6) miten tätä prosessia olisi jatkossa kehitettävä klustereiden ja innovaatioprosessin omasta näkökulmasta ja ottaen huomioon myös blogosfäärin tuleva kasvu ja rakenteellinen muutos sekä yrittäjinä että kuluttajina. Käytännössä oli haettava menetelmiä, jotka olisivat mahdollisia globaalin webympäristön synnyn ja kulttuuristen (spatiaalisten) erojen tulkinnassa ja metodisessa tutkimuksessa.

Kuva 2. Ikkuna webympäristöön

3 Tutkimusaineisto ja metodiikka

Tutkimus on jatkoa vuonna 2000 käynnistyneelle aineistojen keruulle, jonka yhtenä välitavoitteena oli väitöskirja ekologisesta klusterista ja innovaatiotoiminnasta valmistuen vuonna 2005 (Luostarinen 2005). Tuolloin aineistona käytettiin lukuisia yrittäjäkyselyjä ja haastatteluja sekä kuluttajakyselyjä. Aineistot käsiteltiin monimuuttujamenetelmin joko faktorioimalla (faktorianalyysi) tai pääkomponenttipisteitä klusteroiden (faktori- ja ryhmittelyanalyysit).

Hypoteettinen tausta yrittäjien klusteroitumiselle saatiin pääosin IMA:n (Innovation Management Association) ja SRI:n (Stanford Research Institution) suositamista innovaatiojärjestelmien roolirakenteista ja porterilaisesta klusteritutkimuksesta (Luostarinen 2005, s. 23-26).

Tutkimusaineistoa lisättiin nyt suuntaan, jossa innovaation leviäminen (diffuusio) oli klusteritutkimuksen näkökulmasta odotettavin. Tällaiseksi nähtiin Suomessa etenkin media ja sen verkottuminen osaksi jo tuolloin aihiona ollutta blogi -käsitteistöä sekä sen oletettua leviämistä hägestrandilaisittain (Hägestrand 1953, 1970). Tässä jäljempänä kuvattava innovaatio ymmärrettiin myös diffuuisena osaksi itse innovaatio-tapahtumaa ja media sen tärkeimmäksi levittäjäksi.

Aineisto jakautuu kahteen osaan siten, että ensimmäisessä vaiheessa tietoa on tuotettu ja jaettu välittömästi ja reaaliaikaisena sähköisin välinein ja blogina kohdeyleisönä koko populaatiolle (blogosfääri) sekä erikseen kohdennettuna aiemman tutkimusryhmän jäsenille (Luostarinen 2005) lähinnä nyt vertailuryhmänä. Välittömästi sähköisen tiedottamisen ja blogin kautta jaetun tiedon jälkeen (blogosfääri) sama tieto on jaettu medialle.

Mediasta mukana on ollut valikoiden päivittäin leviävät maakunnalliset sanomalehdet. Näiden levikki on vaihdellut pienemmistä talousalueensa päälehdistä (Forssan Lehti ja Lounais-Häme, Iisalmen Sanomat ja Ylä-Savo) valtakunnan päämediaan (Helsingin Sanomat). Kaikkiaan mukana on ollut parikymmentä mediataloa, joista kukin on osallistunut blogitiedon jakoon osoittamansa kiinnostuksen mukaan. Tutkimuksesta ei ole erikseen tiedotettu. Näin on vältetty sen mahdolliset vääristymät todellisesta tilanteesta koskien mediaa, hallintoa, yrityksiä, kouluttajia, tutkijoita ja muita blogosfäärin mahdollisia tutkimuskohteita.

Muita aktiivisemmin mukana on ollut kuitenkin viisi maakunnallista mediaa (Kaleva, Iisalmen Sanomat, Forssan Lehti, Savon Sanomat, Turun Sanomat) sekä valtakunnallisesti leviävistä medioista Maaseudun Tulevaisuus ja Helsingin Sanomat. Lisäksi satunnaisesti mukana ovat olleet miltei kaikki maakunnalliset lehtemme ja Suomen Kuvalehti. Kukin on osallistunut siihen juuri sillä tavalla, joka vastaa normaalia toimituksellista työtä ja lehden omaksumaa käytäntöä blogin käyttöön myöhemmin paperimedian julkaisuna. Samalla kun tieto on saatettu median käyttöön myös blogin osoite on ollut näkyvissä.

Blogin leviämistä ja käyttöä sekä vertailua vastaavaan prosessiin perinteisen median välillä on suoritettu tulkitsemalla blogin ja muun viestin aiheuttamaa aktiviteettia vuorovaikutusjärjestelmänä sekä innovaation diffuusioprosessin näkökulmasta. Osa jaetusta tiedosta on ollut ”lume-tietoa”, jolla ei olisi kuulunut olla vastaanottajan näkökulmasta mitään merkitystä. Tällaisia uutisia ovat mm. puhtaasti ”viitteelliset” tai ajankohtaiseen tapahtuman liittyneet sekä blogin että median käyttöön menneet uutiset. Erityisen kaukana ne ovat olleet MTT:n perinteisestä maataloustutkijan imagosta tai roolista sektoritutkijana.

Tyypillisiä tutkimuskauden tällaisia uutisia olivat mm. jalkapalloilun MM-kisoihin liittyneet blogit ja artikkelit tai Suomen euroviisuvoittoon liittyvät kirjoitukset. Lisäksi paikallisesti ajankohtaisia uutisia olivat mm. ns. Vuotos -keskustelu ja Forssan-Tammelan paikalliseen järven puhdistamiseen liittynyt kirjoittelu. Tutkijan ”uskottavuuden” näkökulmasta ne liitettiin kuitenkin jossain määrin tutkittavaan prosessiin, jollaisena toimi luovuus, innovatiivisuus, uuden näkökulman löytäminen sekä käsitteet verkostoista ja klustereista. Oleellista on, että lukijakunta luonnollisesti laajeni perinteisestä tieteestä ja sen seuraajista, kun aiheet siirtyivät viihdemusiikkiin, urheiluun ja taiteessa klusteritaiteeseen. Blogosfäärissä kyse oli jopa räjähdysmäisestä laajenemisesta yli kansallisten rajojen.

Tutkimusaineiston leviämisen ja vastaanoton näkökulmasta kiintoisaksi muodostui organisaatio ja työyhteisö, josta ne lähetettiin. Sekä median että sähköisen blogin kohdalla käytettiin koko ajan tarkoituksella MTT:n osoitetta. Lisäksi tutkija esiintyi kaiken aikaa omalla nimellään ja kertoen olevansa tutkija, ei esim. freelance-toimittaja. Näin blogosfääri syntyi saman käsitejärjestelmän sisältä ja samasta institutionaalisesta tiedon virrasta, kuin mistä medialla oli jo vuosisatainen kokemus, asenteet ja arvomaailmansa. Tietoa keräävän ja tuottavan innovaatioyhteisön (maataloustiede) näkökulmasta tällä on luonnollisesti ratkai-

sevan tärkeä merkitys tuloksia tulkittaessa. Yliopistosta, yrityksestä tai blogia ylläpitäneestä mainostoimistosta lähetettynä tulos olisi ollut epäilemättä toinen. Tutkimustehtävään ei kuitenkaan kuulunut selvittää tiedon lähettäjän ja vastaanottajan suhdetta mediaan tai blogosfääriin.

Koko tutkimuskauden aikana blogeja lähetettiin yhteensä 70 kappaletta ja lehdissä niistä julkaistiin kaikki sinne lähetetyt noin 50 mielipidekirjoitusta tai asiantuntija-artikkelia. Eniten näitä kirjoituksia julkaisivat lehdet, joiden levikkialueella tutkija oli työskennellyt aikaisemmin. Maakunnissa, joissa tutkijaa ei tunneta ja jossa mahdollisesti myös kirjoitetut artikkelit tulivat heille oudosta ympäristöstä, aineisto jäi odotetun pieneksi. Jokaisen artikkelin pystyi kuitenkin periaatteessa lukemaan 50 000 - 1 milj. suomalaista. Blogiartikkelin lukijoiden määrä voi olla globaalina hyvinkin suuri. Suoraan tutkimuksessa mukana oli kuitenkin pienempi määrä kuin paperilehden lukijoita, ja delfin viimeisissä prosesseissa ja kyselyissä vain valikoitu joukko kustakin jo aiemmin analysoidusta pääryhmistä. Delfikeskustelun ”päättymien” on suhteellisen helppo arvioida, kun uusia mielipiteitä ei enää synny.

Poikkeuksen tekivät kirjoitukset, joilla oli enemmän yleistä mielenkiintoa ja ajankohtaisuutta sekä poikkeava, usein poleeminen näkökulma. Blogos-fääri sai luonnollisesti käyttöönsä kaikki julkaisut lyhentämättöminä ja formaatti oli aina sopiva. Aiheen ajankohtaisuuteen tai viihteellisyyteen, poleemiseen sisältöön ei ollut syytä panostaa erikseen. Luettavuutta helpotettiin blogin yhteyteen liitettyllä mahdollisesti ongelmallisten käsitteiden sanakirjalla ja avainsanoin (*keywords*) rakennetulla kotisivulla ja runsaalla kuvituksella (*klusteritaide, cluster art*). Taideteosten yhteyteen oli kirjoitettu niiden symboliikkaan liittyvä, usein mytologinen tai historiallinen tausta, ja sen mahdollinen kytkentä tieteeseen sekä käsiteltäviin artikkeleihin. Lopussa osa blogaajista osallistui jopa oman klusteritaiteen tuottamiseen (ks. kansallismaisema).

Eräissä tapauksissa artikkelit liittyivät suoraan kuviin ja avautuivat blogosfäärille sieltä paremmin kuin lukemalla itse teksti. Tätä mahdollisuutta paperimediaan ei luonnollisesti voinut kytkeä. Sama koski viitteiden käyttöä, jotka löytyivät suoraan blogin sähköisistä kotisivun kirjoista. Näin blogosfääriin käyttäjät olivat, paitsi reaaliaikaisesti prosessia synnyttämässä, myös eri asemassa tiedon tuottajina ja aktiivisina vastaanottajina, kuin myöhemmin paperimediasta jälkiomaksujina tuotteen lukeneet passiiviset tiedon vastaanottajat tai jälkiomaksijat.

Julkaistut kirjoitukset ovat kaikki tutkimuksen empiirisenä aineistona siinä asussa kuin ne julkaistiin blogin sähköisenä versiona. Lehtien julkaisemat artikkelit ovat sisällöltään käytännössä samoja, olkoonkin että niiden pituus on hieman vaihdellut ja formaatti on rakentunut kunkin lehden omaksuman käytännön mukaan.

Mediatulojen julkaisemisessa sattumalla on enemmän osuutta kuin jutun ajankohtaisuudella. Tärkeää on esim. millaiselle sektoritoimittajalle juttu sattuu lehden toimituksessa joutumaan, ellei sitä osoiteta suoraan vastaavalla toimittajalle. Yhteistä on juttujen lyhyys ja tietty iskevyyt. Tässä käytännössä on tapahtunut valtavaa muutosta viime vuosina, jolloin muutaman liuskan kirjoituksista on siirrytty käytännössä yhden A4 -arkin mittaiseen julkaistuun mielipiteeseen tai asian tuntijakirjoitukseen. Jutun julkaisun ratkaisee ajankohtaisuus ja artikkelien joutuminen jonotuslistalle. Sama henkilö ei voi kirjoittaa kymmenittäin samaan valtakunnalliseen päämediaan saman vuoden aikana. Tässä käytännössä lehdet poikkeavat kuitenkin toisistaan merkittävästi.

Blogi liittyi tutkijan omaan verkostosivuun (kotisivuun), joka oli samalla hänen ”taiteilijanimeään” käyttävä ja esittelevä työnimi (*Clusterart*, www.clusterart.org). Tuo ”työnimi” levisi prosessin aikana muutamasta Googlen hakukoneen maininnasta yli 30 miljoonaan joulukuussa 2006 (*cluster art*). Samalla tuosta ”työnimestä” tuli myös tieteellistä keskustelua aiheuttanut käsite, jota myös alan julkaisuissa tutkijat sekä avasivat toisilleen että polemisivat toistensa kirjoituksia.

”Cluster art” (klusteritaide) käsitteenä liittyi lopulta myös taiteen tuotajiin, kouluttajiin, mutta myös kiinnostavalla tavalla mitä erilaisempaan yritystoimintaan ja yhteyksiin, joilla ei kuulunut olla mitään sidosta alkuperäiseen käsitteeseen. Usein liittymän alkuperä tai logiikka oli mahdollista jäljittää seuraamalla alkuperäistä innovaation lähdettä, vastaanottajan kykyä käyttää sitä hyväkseen, ja ymmärtää sen merkitys vastaanottajalle. Symboliikka avautui pääsääntöisesti perinteisen hermeneutiikan säännöihin.

Hieman samalla tavalla avautui aikanaan samantapaiseen käyttöön lanseeraamani agropolis -strategia mm. Brasiliassa toisin kuin Venäjällä tai Euroopassa (Luostarinen 1992, 1993, 1998). Usein taustalla on selviä väärinkäsityksiä tai vanha sosiaalinen muisti, joka havaitsee uuden käsitteen tämän perustalta (esim. sosialististen maiden tai oppien ”agro-kaupungit”, agropolikset). Uusi käsitejärjestelmä tai teoria ikään kuin ”pakotetaan” tähän vanhaan käsitteistöön tai sille läheisiin analogioihin (esim. teknopolis). Usein kyseessä ovat erilaiset tulkinta- ja

tiedonkeruujärjestelmät ja näiden viitekehyksessä syntyneet globaalin maailman kulttuuriset suuretkin erot (ks. avainkäsitteet, tiedon hankinta). Ilmiö muistuttaa jossain määrin myös epigeneettistä torjuntaa, jossa geenien muistijäljet ja lukkiutuminen sulkee ulos tietyn tyyppisen aineiston, mutta hyväksyy kyllä toisen. Traumaattisena koettu oli usein syynä uuden vastaanotolle etenkin, kun kyseessä olivat esim. Neuvostoliiton (kommunismin) kokemat agrokaupunkeihin liittyvät historian muistin jäljet.

Blogosfäärissä innovaatio avataan vastaanottajan avaimilla ja käytetään siihen tarkoitukseen, joka hänelle on mahdollista tai tuottoisaa, edullista tai parhaiten esim. liiketoimintaan sopivaa. Paperilehdessä toimittaja avaa innovaation ja tulkitsee sen itse kenelle tahansa sopivaksi, jolloin innovaatiotoiminta pysähtyy ja jatkuu vain diffuusiona (leviää spatiaalisesti). Samaa odotetaan toki mielipiteeltä ja erityisesti ns. asiantuntija-artikkelilta. Tässä on ehkä suurin ero verrattaessa tutkimusaineistoja toisiinsa. Blogosfääriin tuotetaan reaaliaikaista ja kaiken aikaa muuttuvaa, kun taas paperimediaan sen myöhempi informaalinen historia, toimituksellinen ”totuus” hierarkkisesti jakaen. Lukija ei ole mukana kertoen vuorovaikutteisessa prosessissa oman tulkintansa.

Samalta verkostosivulta löytyi ko. julkaisuja ja blogosfääriä palvelevia tutkijan tekemiä taideteoksia (maalauksia ja veistoksia) loppuvaiheessa yli 200 kappaletta. Näiden merkitystä blogin sisäistämiseen ja käyttöön ei voi vähätellä. Tutkijan blogi ilman hänen työtään esittelevää taidetta olisi ollut melkoisen kuiva luettelo artikkeleita, ja sen luettavuus suuren kohdeyleisön (blogosfäärin) kohdalla olisi ollut olematon verrattuna esim. paperimediaan.

Pääosa avasi blogin taideteosten vuoksi, ja niitä myös kommentoitiin aivan eri tavalla kuin blogin kirjoituksia. Sama koskee paperimediaa. Tutkijan saama palaute on aina erittäin niukka lehtiartikkeleista. Sen sijaan vuoropuhelussa ja suorana kontaktiverkkona sidosryhmiin blogi on luonnollisesti aivan erilainen väline, kuin massoille tarkoitettu media ja sen viesti, johon ei tule palautetta. Aineiston keruun ja prosessin näkökulmasta blogissa haetaan ja analysoidaan koko ajan syntyvää uutta tietoa. Blogosfääri ei vähennä sosiaalista pääomaa, vaan synnyttää sitä ja on prosessina hyvinkin luova.

Tiedon käsittelyyn on käytetty perinteisiä positivistisia menetelmiä, monimuuttujamenetelmiä (ks. Luostarinen 1992) ja pyritty saamaan ne yhteismitallisiksi vuonna 2005 jo julkaistuun aineistoon (Luostarinen

2005). Blogi ja blogosfääri tarjoaa erityisen nopean ja helpon tavan kehittää intuitiivisia delfi -tyyppisiä asiantuntijaverkostoja ja testausmenetelmiä porrastetuissa tiedon käsittelyn ja analysoinnin muodoissa. Useimmat avoimet asiantuntijaverkostot ja niiden hyödyntäminen prosessin tulkinnaissa tapahtuu takaisinkytkentänä analysointiteeneen. Blogosfäärissä on mahdollista antaa tuhansille ihmisille analysoidut ja hyvät vastaukset. Paperimediassa se ei ole mahdollista, mutta ei myöskään tieteen perinteisillä foorumeilla tai luennoiden yliopistossa.

Erilaiset kulttuurialueet toimivat tässä luonnollisesti hyvin eri tavalla. Tärkeää on mm. suhde ”guruun” (oraakkeli) tai opettaja-oppilassuhde ja valmius tätä kautta vastata esim. uusiin tarkennettuihin kysymyksiin. Länsimaissa ihmisillä on traumaattisempi suhde auktoriteetteihin ja jo käsite ”delfoin oraakkeli” tai ”guru” tuo mieleen kultit, aivopesun tai hyväksikäytön. Lisäksi ensimmäisen vaiheen innovaattorit ovat erityisen arkoja autoritaariseen ohjaukseen ja blogit olivat tutkimusta tehtäessä pääsääntöisesti kaikkialla innovaatioprosessin käynnistymisvaiheessa.

Ilman webympäristön blogeja käytetty metodiikka ei olisi ollut mahdollista ja menetelmää oli kehitettävä koko ajan prosessin kestäessä. Tiedon keruussa ja analysoinnissa blogi ja blogosfääri siirsi klusterin ja klusteriajattelun klusteritoimintaan siinä missä aiemmin internetin yleistymisen siirsi verkostoajattelun verkostotoiminnaksi (Raatikainen & Ahopelto 1994). Kyseessä on uusi askel kohti sosiaalista pääomaa lisäävää monikulttuurista innovaatioprosessia.

Blogien kansalliseen ja kansainväliseen sisältöön ja syntyyn sekä spatiaalisiin ja kulttuurisiin eroihin haettiin vastausta kyselylomakkeilla ja intuitiivisilla, delfityyppisillä blogien porrastuksilla. Samalla tarjoutui mahdollisuus analysoida vastauksia tyypillisillä monimuuttujamenetelmien tilastollisempiirisillä aineistoilla, etenkin faktorianalyyseillä ja klusterianalyyseillä. Rakenteellisia tiedonkeruun menetelmiä käytettiin etenkin, kun kyseessä olivat kuviin liittyvät visuaaliset tulkinnot (menetelmistä ks. avainkäsitteet ja Luostarinen 1991).

kuva Matti Luostarinen

Kuva 3. Blogosfäärinen kasvusto.

4 Innovaatiopolitiikan käsitteestä maaseudun näkökulmasta

4.1 Yleistä

Alueellinen näkökulma on noussut innovaatiotutkimuksen valtavirtaan lähinnä Porterin (1990, 1994) paikallista kilpailuetua esittelevistä tutkimuksista. Alueellisessa innovaatiotutkimuksessa on selvitetty erityisesti paikallisen toimintaympäristön merkitystä innovaatioiden muodostumisessa (Camagni 1991, Maillat & Leqod 1992), innovaatioiden leviämisessä ja vastaanottamisessa (Hägestrand 1953, 1970, Kirton 1989, Lorenzen 2001, Asheim 2001). Tutkimuksissa innovaatiot jaetaan usein hyödynnettävyyden ja liiketaloudellisen merkityksen mukaan tai korostaen tieteellisteknistä merkitystä ja innovaation kohdetta.

Alueellisessa tutkimuksessa korostuvat etenkin syntyprosessin mukaan luokiteltavat innovaatiot, diffuusiset prosessit ja innovaatiot. Monet tutkimukset korostavat, miten etenkin yritysten ympäristö vaikuttaa

niiden kykyyn luoda innovaatioita ja ylläpitää oppimis- ja innovointikykyä. Suomessa alueellisia innovaatiotutkimuksia ovat tehneet Kautonen et.al. (2002), Kostianen & Sotarauta (2000), Ritsilä (1997, 2001), Tervo (2000), Männistö (2002), Luostarinen (2004, 2005).

Alueelliset innovaatiotutkimukset korostavat usein dynaamisia kasvualueita ja aglomeraatiota. Keskusalueiden kehitysdynamiikkaa selvitetään tiedon muodostukseen liittyvillä ulkoisvaikutuksilla (Storhammer & Virkkala 2003, 13). Tätä kautta syntyvät käsitteet innovatiivisista toimintaympäristöistä, oppivista alueista, klustereista ja alueellisista innovaatiostysteemeistä.

Maaseudun kehityksen näkökulmasta innovaatiotutkimusta on sovellettu Suomessa vain harvoin. Alarinnan väitöskirjassa (1998) ”*Maaseutu innovatiivisena ympäristönä: Verkostot paikallisen elinkeinopolitiikan toteuttajina*” tutkitaan innovatiivisia yrittäjiä, niche-tuotantoa, luonnonvaraperustaa ja maaseutuyritysten tuotantoketjua. Storhammer ja Virkkala (2003) lähtevät laajemmasta innovaation määritelmästä ja selvittävät maaseudulla sijaitsevien yritysten innovaatioprosessien piirteitä ja paikallisen toimintaympäristön sekä vuorovaikutusverkostojen roolia näissä prosesseissa.

Innovaatioverkostojen rakentumista tutkitaan maaseudulla sijaitsevien yritysten kannalta Luostarisen väitöskirjassa (2005) ”*Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka*”. Tutkimus selvittää ekologisten yrittäjien verkostoitumista kasainvälisten klusterirakenteiden edellyttämien viitekehysten avulla sekä osana segmentoitunutta kulutusta. Malli ekologiselle klusterille maaseutuyrittäjyydessä syntyy kestävän kehityksen ja innovaatiopolitiikan yhteisenä työvälteenä.

Kuluttajat ja kuluttajatutkimuksen luokittelemat innovaatioiden omak-sujatyypit eritellään omiksi ryhmikseen, joita yrittäjien klusterit palvelevat. Klustereiden synty ei ole sattumanvarainen vaan ohjattu prosessi. Blogosfääri sopii tämän ohjailun välineeksi erityisen hyvin. Blogosfäärissä työskentelee käytännössä vain ensimmäisen vaiheen innovaattoreita tai heitä lähellä olevia yrittäjiä tai kuluttajaryhmiä, webympäristön aktiivisia oman tuotteen esittelijöitä.

Innovaatiotoiminnan näkökulma on maaseutututkimuksessa laaja kattaen kohteen mukaiset tuoteinnovaatiot, prosessi-innovaatiot, organisatoriset innovaatiot sekä markkina- tai markkinointi innovaatiot. Dif-fuusisiin prosesseihin lasketaan mukaan perinteisten leviämismallien

ohella kommunikaatiomallit, vuorovaikutusmallit, verkosto- ja klusterimallit. Näkökulma on oleellisesti hägestrandilaisesta ajattelusta poikkeava, jossa taustalla ovat hierarkiamallit, kaskadi- ja epidemiamallit, naapurisuusmallit sekä omaksumismallit.

Spatiaalisesti innovaatioita ei käsitellä enää osana keskus- ja vaikutusalue-järjestelmää ja sen hierarkiaa, vaan osana itse innovaatioprosessia uudessa postmodernin yhteiskunnan jälkiaallossa, jossa maaseutu-kaupunkinäkökulmaa ei voi enää innovaatioprosessissa jakaa spatiaaliseen kontekstiin. Blogosfäärissä tällaista spatiaalista jakoa ei voisi edes prosessoida, eikä sillä ole käytännössä mitään merkitystä.

4.2 Innovaatio käsitteestä

Innovaation yhteydessä puhutaan usein Schumpterin (1976) näkemyksistä innovaatioiden merkityksestä teknologian kehitykseen ja talouden kasvuun. Nämä näkemykset ovat pitkälle tänäänkin alueellista kasvua koskevan teorian taustalla. Nopea teknologinen muutos, globalisoituminen, informaatioteknologian kehitys ja yritysten verkottuminen ovat vaikuttaneet niin innovaatioprosesseihin ja niiden toimintaan kuin itse toimintaympäristöönkin.

Omassa kulttuurissamme innovaatiolla tarkoitetaan lähinnä taloudellisen toiminnan muuttuvia muotoja. Kapeammassa määrittelyssä nämä ovat uudistuksia ja uutuuksia, uusia teknisesti parempia tuotteita tai valmistusmenetelmiä. Aluksi innovaatiot liittyivät keksintöihin, mutta yhtä hyvin kyseessä saattoi olla tuotannontekijöiden aiempaa onnistuneempi yhdistäminen. Juuri tämä yhdistäminen synergisesti toi mukanaan ajattelun verkostoista, klusterirakenteista sekä tieteiden välisestä kasvavasta yhteistyöstä osana taloudellista kilpailuetua (Schuman ym. 1994).

Eri kulttuureissa innovaatio käsitteenä eroaa runsaastikin. Pääsääntöisesti innovaatio kuitenkin ymmärretään keksintöjä tuottavaa tai tuotannontekijöitä uudistavaa prosessia laajempänä. Tämä koskee myös innovaatiopolitiikkaa, joka tietoisena prosessina sai hyvin erilaisia sisältöjä riippuen kansakunnista ja niiden kulttuurista. Ranskassa suosittiin elitismia, Britannia käytti desentralisaatiota, Saksassa suosittiin liikumista ja diffuusisia prosesseja jo 1800-luvulla. Tämä saksalainen malli oli käytössä myös tsaarin Venäjällä ja vaikutti suomalaiseen innovaatioprosessiin yhdessä vahvan saksalaisen koulukunnan kanssa (Luostarinen 2005, s. 65 - 68).

Käsitteenä innovaatio löytyy varhain myös taiteesta, tieteestä ja nykyisin yhä korostetummin sosiaalisista ja kulttuurisista tai organisatorisista muutoksista (Karjalainen 1990). Symboli-innovaatiot ovat osa kieltä ja ajattelua sekä maailmankuvan uudistumista (Nelson & Winter 1997); jälkimmäinen ehkä Gadamerin hermeneutiikan kautta tulkiten suurin merkitykseltään (Luostarinen 2005, s.105, ks. avainkäsitteet).

Omassa kansallisessa käytössämme innovaatio merkitsi pitkään pääsääntöisesti teknistä tuotetta tai keksintöä ja ideaa. Innovaatiotutkimuksessa on edetty kuitenkin kohti sosiaalisia rakenteita ja toimija-verkkoteorioita sekä luovan toiminnan tutkimusta (Miettinen 1998, Heikkilä & Heikkilä 2001).

Kansalliseen käyttöön strategiana innovaatio tuli myöhään 1970-luvulla. Tällöin prosessia jouduttiin tietoisesti nopeuttamaan keskittämällä ja korostamalla pragmatismia (Luostarinen 2005, s.69 - 72, ks. avainkäsitteet). Näin yhteiskunnan ja etenkin maaseudun kohdalla innovaatiota on käytetty Suomessa harvoin strategisena, luovana prosessina. Innovaatioprosessissa maaseudusta puhutaankin usein välialueena kaupunkien innovoidessa. Tällöin maaseutu antaa enintään luonnonvararesurssit ja kaupungin sekä maaseudun välinen vuorovaikutus on joko ketjumainen jalostusprosessi pellolta pöytään ja metsistä sellunkeittimöön tai diffuusinen, jolloin kaupungin innovaatiot ja kehitys leviävät maaseudulle ja tuovat myös sinne jälkiomaksujalle tyypillistä hyvinvointia.

Verkko ja verkosto eriytyivät suomalaisessa informaatioteknologian innovaatiota kuvaavassa politiikassa 1990-luvun alussa. Näistä edellinen alkoi merkitä tieteellisteknistä maailmankuvaamme ja pragmaattista teollista verkostoitumista. Jälkimmäinen taas tarkoitti verkostotyötä (network). Sen sijaan kokonaan kuvaamatta jäi se klusteri, jota aiemmin kutsuttiin sosiaaliseksi tai kulttuuriseksi, yhteisölliseksi pääomaksi tai vaikkapa suomalaiseksi osuustoiminnaksi (Luostarinen 1992b).

Suomalaisten siirtyminen webympäristöön tapahtui teknologisenä insinööriyönä ja se alkoi köyhdyttää sosiaalista pääomamme ja sen verkostoja. Suomelta puuttui kokonaan internet -ympäristön vaatima sosiaalinen ja kulttuurinen, verkostoyhteiskuntaa kuvaava ja ymmärtävä yhteiskunnallinen tutkimus ja sen sovellukset.

Eurooppalainen ”network” ja sen vastine klusterille ei avautunut suomalaisille ja amerikkalainen ”magneetti” on sekin omalle käsitejärjes-

telmällemme ja talouden historialle vieras. Suomi fokusoiti tarkoituksella 1970-luvulla tieteellistekniseen, ja se siirtyi myös teknisen työn sosiaalisiin ja psykologisiin sovelluksiin. Olimme tuolloin jäljessä muista OECD -maista omassa innovaatiopolitiikassamme ja jouduimme keskittämään saadaksemme tuon eron kurotuksi umpeen. Innovaatioprosessi ja luovuus, koko inhimillinen ajankäyttö, ymmärrettiin osana teknistä prosessointia ja systeemyötä. Ihmisestä tuli siinä osa itse valitsemaamme strategiaa ja insinööriyön jatke.

Alkoi syntyä vieraantumisasiämiötä työn ja sen teknologian sekä yhteiskunnan sosiaalisten pääomien välillä. Tätä on pidetty jopa luonnollisena ja suomalaisen yhteiskuntaan kuuluvana ilmiönä, vaikka pahoinvointi on ollut havaittavissa jo jonkin aikaa. On kuvattu oireita, kun olisi kuulunut tutkia itse tautia ja sen syntymekanismia.

Suomalainen webbympäristö poikkeaa oleellisesti globaalista tai eurooppalaisesta. Se edustaa teknistä, hierarkkista ja sitä ohjaa yksisuuntainen tiedon jako myös blogosfääriin sisällä. Blogosfääri on suomalaisille sama kuin mediatalojen tiedon jako ja webbympäristö kaksisuuntainen sekä alueellisena (regionaalinen) että sosiaalisena (sepitteellinen, kerrontateollisuus) ilmiönä. Kyse ei ole kansan luonteesta tai harvasta asutuksestamme, luonnonoloista syntyvä environmentalistinen ilmiö, vaan puhtaasti oma valintamme 1970-luvulla ja nyt 2000-luvulla uudelleen.

Storhammer ja Virkkala (2003) käyttävät tutkimuksessaan innovaation kuvaamiseen neljää spatiaalista luokitusta: jäännösmallia, kahtiajakautumisen mallia, jatkuvuusmallia ja sekoitusmallia. Näistä yksikään ei kuvaa puhtaana suomalaista webbympäristöä ja sen hierarkkista rakennetta (ks. blogiartikkeli, *Innovaatio maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa*). Tuosta rakenteesta puuttuu miltei kokonaan sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus tai se on vain hyvin kapean osajajoukon hallitsema, toisin kuin muualla globaalissa webbyhteisössä.

Innovaatioiden luonne talouden ja yhteiskunnan kehittäjänä on kansainvälisesti ehkä parhaiten tunnettu ja eniten tutkittu talouden prosessoija viime vuosikymmeninä alkaen 1950-luvun piilaaksosta Kaliforniassa. Juuri Yhdysvalloista käynnistyi prosessi, jossa fyysiset rakenteet ja maankäytön suunnittelu tuli keskeiseksi osaksi innovaatiopolitiikka. Tiedepuistot suunniteltiin ja ne suunnittelivat itse itseään maankäytöllisin välinein ja osana spatiaalista kulttuuria, talouden historiaa, infrastruktuuria ja sosiaalista pääomaa.

Tässä eurooppalainen ja etenkin oma käytäntömme poikkeaa oleellisesti tiedepuistojen emämaasta Yhdysvalloista. Maankäytön suunnittelu ja sääteily on kuulunut meillä perinteisesti byrokraattiseen ympäristöön, jossa yliopistoilla ja webympäristön rakentajalla on ollut vain vähän valtaa. Näin myös maaseudulla innovaatioprosessin keskeisin väline, toimintojen sijainnin suunnittelu ja innovaation lokalisaatioehdot, innovatiivinen infrastruktuuri, on jäänyt yhdyskuntasuunnittelun koulutuksessa ja tutkimuksessa vähäiselle huomiolle.

Me tarkoitamme maaseudun etätyöllä fyysistä etäisyyttä taajamasta, kun webympäristö ymmärretään sellaisenaan ”etätyönä” tai globaalina prosessina, oli se missä tahansa osassa spatiaalista maailmaamme. Fyysinen maailmamme on regionaalinen (kartalle piirrettävä) eikä sisällä sellaista sosiaalista ja kulttuurista oivallusta, joka on tyypillistä monelle aikaan ja paikkaa sitoutumattomalle kulttuurille tai käsitejärjestelmälle. Meillä ei ole valmistauduttu prosesseihin, joita webympäristö tuo mukanaan sosiaalisina ja kulttuurisina ilmiöinä, saati sosiaalisen pääoman psykologisina oivalluksina. Me kuormitamme itseämme kohtuuttomasti webympäristössä saamatta minkäänlaista palautetta oman kulttuurimme sosiaalisesta tai psykologisesta taustastamme tai webympäristön antamasta uudesta yhteisöllisyydestä. Me emme edes pyri kehittämään sitä sosiaalisena verkostona. Kaikki tapahtuu muiden ehdoilla, ja oma osuutemme on sopeutua syntyneeseen. Verkostodemokratia on sekin käsitteenä jäsentymätön ja vieras.

Maaseutu on Suomessa vieroksunut maankäytön sääteilyä, jolloin myös käsite innovaatiosta osana maankäytön suunnittelua on jäänyt synty-mättä. Yhdysvalloista lähtenyttä käsitettä ei ole voitu avata edes silloin, kun huomattava osa näistä uusista innovaatiokeskuksista sijoittui joko maalle tai pientaajamiin, ja uudet webympäristön prosessit saavat tukea asuinympäristönsä yhteisöllisistä rakenteista ja usein hoivaavasta fyysisestä, biologisesta ympäristöstä. Suomessa webympäristö ei ole vain kasvoton ja kulttuuriton, vaan samalla fyysisesti keskitetty ja tulosta uudesta meille vieraasta urbaanista kulttuurista. Kun prosessi on vasta käynnistymässä, on luonnollista että pääosa sen tuotteista tulee urbaaneista suurista metropoleista.

Japanissa teknopolis-strategia oli puhtaasti lokalisaation sijaintiehtoihin rakentuva kansallisen innovaatiopolitiikan suunnittelutehtävä 1980-luvun alussa (Tatsuno 1982, 1985). Prosessia edelsi yhdysvaltalaisen mallien tarkka jäljittely ja tästä seurannut alun epäonnistuminen, johtuen lukuisista isolaatiomekanismeista (Powell 1995, Luostari-

nen 2005, s. 20, 139, ks. avainkäsitteet). Myöhempi prosessointi toteutettiin tavalla, jossa isolaatiomekanismit poistettiin ja haettiin omaa kansallista ratkaisua. Sen toteutumista jouduttivat tuolloin Japanin monet taloudelliset ja poliittiset kriisit. Kriisit ovat usein edistämässä innovaatioprosessien etenemistä etenkin sosiaalisina ja kulttuurisina prosesseina.

Mallissa on löydettävissä hyvin paljon yhteistä eurooppalaiseen innovaatiopolitiikkaan 1990-luvulla, ja Suomessa vuonna 1995 käynnistettyyn ns. osaamiskeskusohjelmaan. Tämän tausta on mahdollista löytää myös Ruotsin innovaatiopolitiikasta ja Porterin siellä käynnistämästä työstä vuonna 1987 (Porter 1990, Sölvell ym. 1991). Maaseudun innovaatorakenteissa mallia kehiteltiin Suomessa ns. agropolis-strategian nimellä alkaen vuodesta 1991 (Luostarinen 1992).

Kansainväliseen käytäntöön agropolis -strategia levisi IASP:n (*International Association of Science Parks*) ja AURP:n (*Association of University Related Research Parks*) välityksellä ja ensimmäisenä etenkin Brasiliaan ja Latinalaiseen Amerikkaan sekä Aasiaan. Eurooppaan klusterirakenteinen ja verkostoja käytävä agropolis -strategia levisi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Ensin Italiaan, Ranskaan ja myöhemmin agronet –palveluverkostojen yleistyessä myös muihin etenkin maatalousvaltaisiin elintarvikeklustereihin.

Elitistinen ranskalainen innovaatiopolitiikka näkyy vielä tänä päivänä Montpellierin Agropoliksessa ja sen toiminnassa erona verkostoituneisiin (*network*) ja klusterirakenteita käyttäviin etenkin välimerellisiä tuotteita jalostaviin, markkinoiviin ja myyviin suurklustereihin (Luostarinen 1997, 1998b, 1999, 2005).

Maaseudun kehittämisen näkökulmasta relevanttia innovaatiotutkimuksessa ovat innovaatioita ja alueita koskevat tutkimukset sekä tutkimukset, joissa on tehty innovaatioita koskevia määrittelyjä ja tyypittelyjä.

Eri tieteenalojen innovaatiotutkimus poikkeaa toisistaan lähinnä alakohtaisten erityispiirteidensä vuoksi, jolloin voidaan puhua

- 1) tieteellisteknisen merkityksen mukaan tapahtuvasta luokituksesta. Tällöin tyypillistä on luokitella innovaatiot joko perus- ja radikaali-innovaatioihin tai sovellettuihin ja vähittäisinnovaatioihin.

- 2) hyödynnettävän tiedon ja taidon mukaan tapahtuvasta luokituksista. Tällöin luokitus tapahtuu perustuen teknologiseen kehitykseen ja tarjontaan tai vaihtoehtoisesti markkinoiden vetoon. Usein tässä yhteydessä puhutaan myös innovaatiotyypeistä ja tarkoitetaan pääsääntöisesti kuluttajan kykyä vastaanottaa ja käyttää uusia tuotteita, palveluja jne. Innovaatioaalto on käsitelty alueen yli kulkevana prosessina, jossa tyypitellään erikseen innovaattorit, ensiomaksijat, jälkiomaksijat ja vitkastelijat.
- 3) liiketaloudellisen merkityksen mukaan tapahtuvasta luokituksista. Tällöin luokituksissa puututaan lähinnä tuotantojärjestelmiin tai autonomisiin innovaatioihin.
- 4) kohteen mukaan tapahtuvasta luokituksista. Tämä luokitus on ehkä käytetyin, jolloin innovaatiot ovat joko tuoteinnovaatioita, prosessi-innovaatioita, organisatorisia innovaatioita sekä markkina- tai markkinointi-innovaatioita. Luokitus antaa mahdollisuuden myös jakaa innovaatiot hierarkkisesti vaativuustasoihin ja tätä on mahdollista käyttää niiden verkostojen ja klustereiden rakentelussa, jossa tavoite on joko vastaanottaa tietyllä ”tasolla” olevia innovaatioita tai tuottaa sinne innovaatioita. Blogosfääri on tyyppiesimerkki innovaatioympäristöstä, jossa innovaatiot leviävät ja samalla jalostuvat tai saavat uuden merkityksen.
- 5) syntyprosessin mukaan tapahtuvasta luokituksista. Tässä tyypityksessä innovaatiot ovat joko ajoittaisia tai jatkuvia, interaktiivisia prosesseja sekä kehitettäviä järjestelmiä.
- 6) innovaation etenemisen ja diffuusion mukaisista luokituksista. Tähän tyypitykseen lukeutuvat maaseudulle yleiset innovaation vastaanottoa kuvaavat S-käyrät, hierarkiamallit, kaskadimallit, epidemiamallit, naapuruusmallit, viestintämallit, omaksumismallit, kommunikaatiomallit, vuorovaikutusmallit sekä verkosto- ja klusterimallit. Usein kyseessä ei ole innovointi vaan sen vastaanotto tai prosessit ovat samaan aikaan sekä innovoivia että lähellä viestintä- ja kommunikaatiojärjestelmiä olevia prosesseja tai oppimisjärjestelmiä. Blogosfääri on jälleen tyyppiesimerkki viestintä- ja kommunikaatiojärjestelmästä, joka on samalla innovoiva ja diffuusinen leviämisprosessi.

Innovaatiolla tarkoitetaan suppeimmillaan keksintöä (*invention*) tai teknologista innovaatiota (*tuote- ja prosessi-innovaatiot*), jotka liittyvät usein korkean teknologian aloihin. Tällaisen rajauksen vuoksi innovaatio-tutkimuksen on oletettu jääneen maaseutujen kehittämistutkimuksessa vähäiseksi, siitä huolimatta, että maaseudun elinolojen kehittäminen on ollutkin ehkä innovatiivista ja uutta etsivää (Alarinta 1998, 25, Storhammer & Virkkala 2003, s. 29 - 31).

Suomessa alan tutkimusta ovat tehneet etenkin diffuusiotutkijat tukeaan Hägestrandin (1953, 1970) ja Rogersin (Rogers & Shoemaker 1971, Rogers & Larsen 1984) mallit. Maaseutusosiologian piiriin kuuluvista tutkimuksista Storhammer ja Virkkala (2003) mainitsevat innovaation määritelmässä Hurmerinnan ja Peltomäen (1996), Kautosen ja Tiaisen (2000) sekä diffuusiotutkimuksessa Harisalón (1984).

Kattavampi katsaus alan suomalaisen tutkimukseen löytyy väitöskirjastani (Luostarinen 2005, s. 96 - 103), josta on syytä poimia edellisten lisäksi ainakin maantieteilijöiden tutkimukset sekä maataloustieteen valtaisa panos diffuusion tutkimuksen sekä historiatutkimuksen alalta. Näistä avaintekstejä ovat Jutikkalan (1942), Vilkkunan (1966) ja Westermärkin (1954) tutkimukset koskien lähinnä maatalouden ja maaseudun suurta historiaa ja sosioekonomista sekä kulttuurista kehitystä.

Maantieteilijöistä on mainittava ainakin Hautamäki (1991, 1998) lukuisine kylätutkimuksineen osana maaseudun organisatorista diffuusiotutkimusta ja sen kehittämistä, Palomäki (1960) hägestrandilaisen keskus- ja vaikutusaluejärjestelmän tutkijana, Rikkinen (1977, 1981) historiatutkijana sekä Varjo (1984) ja Yli-Jokipii (1975) omine maaseudun tutkimukseen erikoistuneine koulukuntineen. Nykyisistä maaseutuprofessoreista ja -tutkijoista innovaatiotutkimusta ovat ainakin sivunneet jo varhain Rannikko (1982), Katajamäki (1991) ja Siiskonen (1990). Siuruainen (1986) käsittelee väitöskirjassaan etnisiä ryhmiä ja Luostarinen kylätutkimuksissa ja agropolis -strategiassa verkostoja, innovaation diffuusiota, maaseudun klustereita ja yrittäjien suhdetta myös ympäristöönsä ja ekologiseen klusteriin sekä moderneihin tiedepuisto-organisaatioihin osaamisympäristöinä (Luostarinen 1992, 2004, 2005, Luostarinen ym. 1983, 1984).

Oma kansallinen innovaatiopolitiikan tutkimusohjelmamme jakaa innovaatiot kuuteen pääryhmään: teknologialähtöisiin, tiedelähtöisiin, kustannuslähtöisiin, asiakassuuntautuneisiin, geneerisiin ja säätelyyn perustuviin (Sitra 2002, Palmberg 2001). Maaseudun kehittämisen

näkökulmasta oleellisia ovat innovaatiot, jotka kytkeytyvät perinteisillä toimialoilla kustannusten säästöön ja sääntelyn muutoksiin. Tällöin oleellista on innovaatiotyyppien kytkeytyminen toimialojen kehityskaareen ja harvemmin tieteen tarjoamiin mahdollisuuksiin tai asiakkaalta tulleisiin virikkeisiin.

Asiakkaalta ja kuluttajasegmenteiltä tulevat virikkeet ovat luonnollisesti konventionaalisen yrittäjyyden innovoinnin ja luonnollisen kehittämisen ydin, mutta koottaessa innovaatiotoiminnassa operoivaa yrittäjäklusteria, tätäkin tärkeämpää on klusterin kyky operoida yhdessä (=asymptoottinen vapaus, Luostarinen 2005, ks. avainkäsitteet). Tällöin klusterissa ovat edustettuna kaikki yrittäjäklusterin innovaatoroolit alkaen konventionaalisisista yrittäjistä, monialayrittäjistä, visionääreistä ja vapaamatkustajista sekä edeten itsellisiin yrittäjiin, innovaattoreihin sekä teknologian ja markkinoiden portinvartioihin (Luostarinen 2005).

Maaseudulla näiden tehtävät on sisäistetty tavalla, jossa kokemusvälittäjät ja kehittämisjärjestelmä menevät usein virheellisesti päällekkäin innovaatiojärjestelmän, promoottorijärjestelmän sekä toiminnan suunnasta useimmiten vastaavien palkitsevien ja kontrolloivien tai organisoivien järjestelmien kanssa.

Maaseudulla verkostoissa mukana on pääsääntöisesti vain konventionaalisia yrittäjiä sekä kokemusvälittäjinä toimivia monialayrittäjiä (*tuotechampionoja*), joita virheellisesti pidetään innovaattoriryhmänä (Luostarinen 2005, ks. avainkäsitteet, yrittäjäklusterin roolit).

Innovaatiota rakentavassa ajattelussa innovaatiot on liitetty perustutkimukseen, tuotekehitysprosesseihin ja markkinointiin. Tieteelliset löydöt ovat olleet jo varhain tarjontatekijöinä käytössä innovaatioiden tuotteistamiseen, mutta itse prosessi vei vuosikymmeniä. Maaseudun kohdalla tämän esteenä oli vahva oletus innovaation diffuusion luonteesta, jolloin itse prosessi jäi tutkimatta. Innovaation vastaanottoon liittyvää prosessointia ei tutkittu osana itse innovaation syntyä ja kulttuurisena ilmiönä. Innovaatio syntyi ja levisi hierarkkisesti joko taajamasta periferiaan tai innovaattorilta vastaanottajalle, joka oli usein jälkiomaksuja. Näin meillä maaseudulla oletettiin ja opetettiin, jolloin nykyinen webympäristö tuottaa yhteisöstä irtautuvia rakenteita. Seuraamme kulutustutkimuksen kautta lähinnä oireita tai sosiaalisena tutkimuksena pahoinvointia.

Perustutkimus koettiin välttämättömäksi, mutta ei riittäväksi edellytykseksi innovaatioiden nopealle tuottamiselle ja taloudelliselle kasvulle (Druckner 1985). Kirton (1989) luokitteli nykyisinkin käytössä olevan innovaattorityypin. Sen taustalla oli Simbergin (1962) jo 1950-luvulla laatima, ehkä vanhin luovuuden ja innovatiivisuuden roolipeli, jossa verkostojen yhteisen toiminnan ongelma pyrittiin ratkaisemaan etsimällä yhteisön sisältä ideointia ja aloitteellisuutta.

Nykyiset tiimien roolipelit ovat siten jo puoli vuosisataa sitten syntyneitä, jolloin jo käytettiin termejä kannustavan ilmaston rakentaja ”helpottaja” (*facilitator*), positiiviset yksilöt ja heidän ponnisteluja tukevat lähestymistavat sekä näille konkreettisen tuen antajat ”tukijat” (*supporter*), ihmisten kuuntelijat, ideoiden kartoittajat ja viestien välittäjät ”viestijät” (*communicator*) sekä tunnustuksen antajat ja ideoista palkitsijat (*rewarder*) (Luostarinen 2005). Kun nämä rakenteet jäivät Suomessa tunnistamatta, myös webympäristömme on eristäytynyt ja ulkona yhteisöllisestä, sosiaalista pääomaa luovasta prosessista.

Simbergin ongelmana oli se, ettei innovaation peruskäsite ollut tuolloin vielä selvä, eikä sillä nytkään tarkoiteta samaa asiaa eri kulttuureissa. Sen sijaan jo tuolloin lähempänä olivat käsitteet, jotka viittasivat erilaisten ryhmien (*klustereiden*) käyttäytymistapoihin, normeihin, arvoihin ja asenteisiin. Niitä voitiin käyttää esim. sellaisten arvojen määrittämiseen, jonka toisessa päässä olivat perinteiset ja säilyttävät, konservatiiviset toimintamallit ja toisessa radikaalimmat, uudistusmieliset ja liberaalit toimintatavat. Näin vakiintui toimintaa kuvaava akseli, jossa toisessa päässä olivat innovaattorit ja visionäärit sekä toisessa myöhäiset omaksujat ja vitkastelijat. Blogosfäärissä tämä akseli on selvästi havaittavissa, olkoonkin että se on mediaympäristössä oleellisesti ”ylempänä” kuin paperilehtiä lukevan median kohdalla. Paperimedia joutuu hyväksymään myös jälkiomaksujien vaatimukset ja innovaatioprosessin näkökulmasta ”rimaa” on laskettava.

Tämä perinteinen konservatiivisuus ja radikaalisuus -akseli yhdistettiin myöhemmin konvergoivaan ja divergoivaan ajatteluun, jolloin tuloksena oli helposti havainnollistettava nelikenttä (Luostarinen 2005, s. 57). Nelikentän sisälle jääneitä luokkia täydennettiin myöhemmin joko Nolanin (1978) kuvaamalla sponsori- valmentajarooleilla, Kanterin (1983) visionääri-ideakatalysaattorimalleilla tai Kirtonin (1976) alunperin kuvaamalla innovaattorisopeutuja luokituksilla.

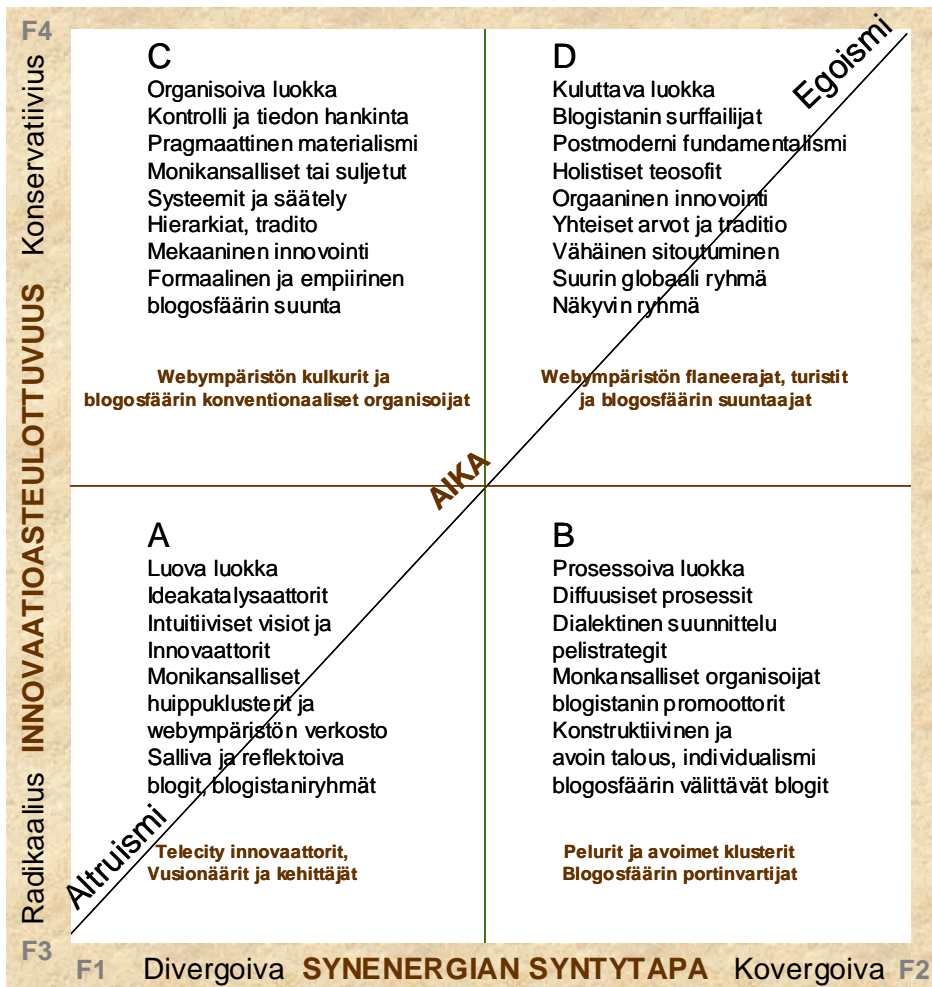
Varsin varhain huomattiin kuinka innovaatiot ja niiden aallot seurasiivat investointeja eikä päinvastoin (Kuhn 1994). Höyryllä toimiva kone

ja rautatieinvestoinnit kiihdyttivät uutta innovaatiotoimintaa, ja sama havaittiin minkä tahansa investointeja käynnistäneen uuden teollisen tuotannon kohdalla. Näin maankäytön säätelystä ja infrastruktuurista osana innovaatioiden rakentelua tuli keskeinen väline aluetaloudessa etenkin Yhdysvalloissa. Tätä helpotti kontrolloimaton maapolitiikka ja liberalismi. Blogosfäärissä tämä näkyy tänäänkin, ja se aiheuttaa väärinkäsityksiä kulttuurien välillä. Toki monet muut kulttuuriset erot ovat tätä paljon merkittävämpiä.

Informaatioteknologian kaudella uudet ”innovaatioaallos” ovat kaikkialla läsnä ja vain niiden saavutettavuus, usein omaksuminen, tuottaa ongelmia. Usein kyseessä on moninaisen investointitoiminnan tulos ja kysynnän kautta syntyvä invaasio. Nykyisin kiinnostukseen kohde on pikemminkin erilaisten innovaatioiden esiintymisen ajallinen järjestäytyminen kuin suoranainen esiintymistiheys. Maaseudulla tämä tarkoittaa diffuusiota ja sen vastaanottokykyä, ja tässä tapahtuvia prosesseja, pikemminkin kuin itse klusteroitumiseen liittyvää problematiikkaa. Klusteroitumiseen liittyvät ongelmat tunnetaan. Sen sijaan klustereiden tapa reagoida itse innovaatioiden vastaanottoon on tuntemattomampi. Tässä yhteydessä on käytetty mm. käsitteitä sosiaalinen muisti, alueellinen oppiminen ja sosiaalinen pääoma (ks. avainkäsitteet).

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 4. Tutkimuksen deduktiivinen a priori malli neljän faktorin pääakselisuuntana ja nelikentän klusterikuvauksena monikansalliselle blogosfäärille (vrt. Luostarinen 2005).

4.3 Innovaatioympäristön luokitukset, roolipelit ja diffuusio

Simbergin (1962) ehkä vanhimmassa luovuuden ja innovatiivisuuden roolipeleissä, verkostojen yhteisen toiminnan ongelma pyrittiin ratkaisemaan etsimällä yhteisön sisältä ideointia ja aloitteellisuutta. Esimerkkinä tällaisesta yhteisöpelistä olivat jo edellä mainitut kannustavan ilmaston rakentajat eli ”helpottajat” (*facilitator*), positiiviset yksilöt ja heidän ponnistelujaan tukevat lähestymistavat sekä näille konkreettisen tuen antaminen ”tukijoina” (*supporter*), ihmisten kuuntelijoi-

na, ideoiden kartoittajina ja viestien välittäjinä, viestittäjinä (*communicator*) sekä tunnustuksen antajina ja ideoiden palkitsijoina (*rewarder*).

Edettäessä tutkimustehtävässä maaseudun toiminnallisiin malleihin, simbergiläisyyden ongelmana oli se, etteivät innovaation peruskäsitteet sinänsä ole koskaan yksiselitteisiä, ja että niillä tarkoitetaan eri kulttuureissa eri asioita. Erityisen merkittävää on tiedon käsittelyn ja vastaanoton ongelmat. Divergoiva ja konvergoiva (ks. avainkäsitteet, *innovaation omaksujatyypit, innovaatiroolit. Blogiartikkelit, "Konvergoiva ja pragmaattinen – divergoiva ja konstruktiivinen", "Divergoiden sambaa vai konvergoiden marssin tahdissa"*) kulttuuri toimivat prosessissa eri tavalla (Luostarinen 2005, s. 52 - 53, Peirce 2001).

Prosessoiva ja konstruktiivinen, divergoiva innovointi operoi sekä käsitteillä että tutkimuskohteella toisin kuin mekaaninen ja usein pragmaattinen innovointi (Luostarinen 2005). Edellisessä korostuvat ymmärtävä ja kriittinen tiedon intressi, usein intuitiiviset menetelmät ja alueet, joita luokitellaan joko metropolialueiden ylemmän luokan asuinalueiksi tai esim. yliopistojen kampusalueiksi. Jälkimmäisessä taas suositaan teknistä tiedonintressiä, tiedon hankinta on formaalista tai empiiristä, tiedon analyysi mekaanista ja sovellutusalueet enintään laadullisrakenteellisia, mutta yleisimmin tilastollisempiirisiä (ks. avainkäsitteet; tiedonkeruujärjestelmät). Ne palvelevat alemman keskiluokan usein periferiassa sijaitsevia tarpeita ja ovat ylöspäin ymmärättäviä, kun vastaavasti edellisessä käytössä ovat kaikki tiedonkeruun menetelmät ja suhde on alaspäin lähinnä tekninen.

Webympäristössä tiedonkeruu tai -omaksuminen sekä kommunikaatioympäristön toimintalogiikka ei ole hierarkkinen ja blogosfääri sisältää kaikki tiedonkeruun järjestelmät. Tässä merkityksessä verkko on demokraattinen ja toteuttaa prosesseja, jotka ovat irtautuneet yksittäisten blogien käyttäjien taloudellisesta, sosiaalisesta tai kulttuurisesta sekä spatiaalisesta taustasta. Ainoastaan blogin ylläpitäjä voi olla sidoksissa esim. mediatalon kautta perinteiseen hierarkkiseen ympäristöönsä, ja jakaa tietoa sähköisen lehden tavoin, kopioiden siinä paperilehden toimintalogiikkaa. Tällöin näkökulma on aina tiedon vastaanottajan näkökulmasta yhteen suuntaan ohjattu tai enintään dikotominen.

Ilmiötä on analysoitu usein keskus-periferia -analogialla tai emämaalusmaa analogialla, josta on syntynyt samalla sen huonohko maine (Tuomi 1984, Ossowski 1973) . Blogosfäärissä toiminta on selvästi

kriittinen ja ymmärtävä, prosessoiva tai konstruktiivinen. Käytetyt menetelmät ovat usein intuitiivisia ja luovia ratkaisuja. Lehden toimittaja ei voi olla samaan aikaan blogia ylläpitävä vapaa toimija ja paperilehden sektoroitunut tiedon jakaja. Blogia käytetään mediassa usein väärässä merkityksessä. Alueellisesti rajattu nimettömien viestien joukko ei ole blogosfäärin blogien yhteinen globaali ympäristö, vaan paperimedian jatkoa sähköisenä anonyymeille lukijakirjeille.

Vastaavasti tiedon vastaanotto ja yhdistämien pragmaattisessa, kyberneettisessä ja konstruktiivisessa kulttuurissa eroaa toisistaan hyvinkin jyrkästi. Tämä koskee sekä tapaamme käsitellä tietoa joko tiedollisesti (*kognitio*), tunteisiin liittyen (*affektio*) tai tavalla, joka muuttaa lopulta myös käyttäytymisemme (*behaviorismi*) (Luostarinen 2005, s. 49 - 51, Allardt 1983, ks. avainkäsitteet, asenteet).

Blogosfääri on selvästi konstruktiivisena pragmaatikoille ongelmallinen, mutta hyödyllinen työväline yhdistäessään etenkin eri tavalla tietoa tai käsitteitä vastaanottavia kulttuureja. Tässä merkityksessä blogi poikkeaa täysin kansallisesta tai maakunnallisesta mediasta, ja sen tavasta tuottaa tietoa miltei yksinomaan dikotomisena prosessina.

Lähimpänä yhteistä ovat käsitteet, jotka viittaavat erilaisten ryhmien (klustereiden) käyttäytymistapoihin, normeihin, arvoihin ja asenteisiin. Tällöin kyseessä ei ole enää regionaalinen alue vaan ryhmä, jonka synty on verkostomainen. Tällöin voidaan määritellä esim. sellaisia arvojen asteikkoja, jonka toisessa päässä ovat perinteiset ja säilyttävät, konservatiiviset toimintamallit ja toisessa radikaalimmat, uudistusmieliset ja liberaalit toimintatavat (Luostarinen 2005, kuva 4).

Vastaavasti toimintaa kuvaavalla akselilla olisivat innovaatioaallon ääripäät alkaen innovaattoreista ja visionääreistä sekä edeten perinteistä luokitusta noudattaen myöhäisiin omaksujiin ja lopulta vitkastelijoihin. Blogissa tämä toimii, mutta ”ylärakenteena” normaaliin mediaan verrattuna. Muutosta ei tapahdu edes vaiheessa, jolloin myös jälkiomaksujilla on omat ”bloginsa”. Tuossa vaiheessa innovaattorit ovat jo kehittäneet uuden viestintävälineen konstruktiivisena prosessina.

Käyttämällä tätä perinteistä konservatiivisuusradikaalisuus -akselia sekä konvergoivan ja divergoivan ajattelun ja toiminnan suuntaa, päädytään tutkimustehtävää auttavaan nelikenttään. (Luostarinen 2005, s. 55 - 58). Tässä luokituksessa vitkastelijat asettuvat konvergoivan prosessin suuntaan, mutta he edustavat samalla myös pragmaattista ja spa-

tiaalista käsitejärjestelmää, jossa tiedon hankintaan kuuluvat läheisesti diffuusiset prosessit tai mekaaninen innovointi (ks. Kuva 4). Tällöin mekaanisella innovoinnilla tarkoitetaan lähinnä teknistä tiedonintressiä (ks. avainkäsitteet, tiedonhankinta).

Aluetasolla tämä näkyy yhteisöllisenä kontrollina, konservatiivisuutena ja yhdyskuntarakenteessa kyse on usein tuotteiden tekijöistä ja toiminnan staattisesta ääripäästä, vanhoista teollisista yhdyskunnista ja maaseudun perifeerisimmistä luonnonvara-alueista – syvästä maaseudusta. Blogosfäärin näkökulmasta alueellista erilaistumista ei kuitenkaan tapahdu. Regionaalisia eroja voi toki ilmetä, mutta ei spatiaalisia. Maaseudun ja kaupungin välille ei synny spatiaalisia eroja. Tämä näkökulma suomalaisesta webympäristöstä puuttuu erityisesti silloin, kun se liitetään mediaan ja lehtitalojen blogeihin.

Webympäristön globaalissa, moniulotteisessa (monifaktorisessa) mallissa innovaattorit asettuvat divergoivan prosessin suuntaan, sallivaan ja reflektivaan radikalismiin ja he edustavat kontrollin sijasta tutkimusta, luovaa prosessointia kysymyksinä muille ryhmille. Spatiaalisena yksikköinä kyseessä olisivat lähinnä konstruktiviset yhteisöt ja sellaiset yhdyskuntarakenteet, joiden yhteydessä verkostot ovat jo korvanneet staattisen työnjaon (kuva 1). Verkoston innovointi prosessina ei ole sidottu regionaaliseen luokitukseen, mutta verkostosta yhteisönä voidaan toki puhua ja usein se sellaisena myös toimii. Sosiaalinen pääoma kasvaa ja verkostot ovat yhteisöllisiä, toisin kuin hierarkkinen media ja lehtitalon ”blogi” sektoritoimittajineen ja anonyymeine lukijakirjeineen.

Webympäristön pelisäännöt ovat vain verkoston sisäisestä logiikasta syntyviä ja muistuttavat ihmisen kehoa valkuaisainesynteesissä esim. viruksen torjunnan yhteydessä. Aminohappopartikkelit kokoontuvat yhteen viruksen torjumiseksi ja ehdottoman looginen toiminta lakkaa viruksen tultua torjutuksi. Prosessin vaativuus ohjaa sen innovaatio-toiminnan syvyyttä ja osallistujien aktiviteettia sekä mobilisoinnin asteen. Toiminta on reaaliaikaisena hyvin nopeaa ja ensimmäisen vaiheen innovaattorit poistuvat jo siinä vaiheessa kun suuremmat massat lähtevät liikkeelle. Blogosfäärissä toiminta on helposti seurattavissa ja johdonmukainen. Siinä ei näy kaoottisia piirteitä vaan monikulttuurisia tai poikkitieteisiä, synergisiä ratkaisuja.

Prosessin selittäminen ei onnistu käyttäen perinteisiä ryhmän toimintamalleja, verkostoja ja klustereita tai organisaatioiden toimintakaavioita

hierarkkisine rakenteineen tai psykologisine toimintaohjeineen (Luostarinen 2005, s. 124 - 129, 239 - 240). Blogosfääri ei ole organisaation perinteisessä merkityksessä vaan blokkausta klusteritoiminnan säännöillä.

Spatiaalisina näitä nodaalisia alueita voi tavata nykyisin metropolialueiden tietointensiivisillä yliopistojen kampusalueilla, mutta myös verkostojen hyvinkin sattumanvaraisesti syntyneillä alueilla. Blogialueet ovat kuitenkin käsitteenä vieras, eikä niitä tulisi määritellä ulkopuolella niiden faktoritodellisuuden.

Nelikentän (blogosfäärin) kaksi muuta klusteria edustavat lähinnä innovaatioprosessin toista vaihetta, visionääristä prosessin ulkopuolista ohjailua ja kyberneettistä näkemystä yhteiskunnan ohjailussa ja tiedon vastaanotossa (kuva 1). Spatiaalisena näiden alueiden vahvuudet liittyvät divergoivaan tiedon hankintaan, ideoiden kartoittamisen ja diffuusisiin prosesseihin. Tässä merkityksessä ne muistuttavat pragmaattisia ja myös konvergoivia alueita ja sellaisiksi ne usein luokitellaan perinteisessä alueiden luokituksessa (=ensimmäisen vaiheen innovaattorit). Verkostoissa nämä alueet tai yhteisöt tunnetaan tiedonhankinnasta, organisoinnista ja yhteyksien luonnista. Harvemmin kuitenkin reflektoivasta aloitteenteosta, tutkimuksesta, kokonaan uutta luovasta ja pohtivasta divergoinnista. Riskinotto on oleellisesti harvinaisempaa kuin edellisessä ryhmässä.

Viimeinen blogosfäärin (blogistanin) kenttä on lähellä jo aiemmin kuvattua vitkastelijoiden kontrolloivaa ryhmää. Se on kohtuullisen radiikaali, mutta itse innovaatioprosessin suuntaan konvergoiva. Kun visionäärisessä ryhmässä ja regionalismissa oli vielä runsaasti reportteri neuvonantajia ja kannustaja ylläpitäjä -rooleja, tässä ryhmässä mukana on pikemminkin tuotteiden tekijöitä ja kiihkeitä organisoijia, mutta vielä myös kannustaja -ylläpitäjä rooleja. Tyypillistä on organisointi, jossa blogistan (”alue”) pyrkii yhdistelemään, taivuttelemaan, koulutamaan ja tarjoamaan myös vaihtoehtoja. Sen sijaan ideoiden kartoitus, viestintä, aloitteiden tekeminen ja prosessin ohjaaminen on harvinaisempaa.

Käytännön toiminnassa ja pragmaattisessa ajattelussa blogistanissa korostuu konvergoiva ajatusmalli (esim. Cougner 1995) vastakohtanaan divergoiva toimintatapa (Sikora 1976, Cowan 1986). On mahdollista että koulutuksessa palkitaan enemmän nopeaan ja ainoaa oikeana pidettyyn ratkaisuun johtavaa konvergoivaa prosessia kuin sisältäpäin

ja ilman ulkopuolisia pakotteita syntyvää divergoivaa ajattelua (Heikkilä & Heikkilä 2001, Luostarinen 2005). Luova divergoiva ajattelu ja toisaalla kriittinen evaluoiva ajattelu ovat harvoin samaan henkilöön yhdistyviä ominaisuuksia. Ainakin on mahdollista että toinen on selvästi dominoiva. Blogistanissa yksilöiden erot näkyvät oleellisesti selvemmin kuin ”normaalissa” organisaatiossa. Psykologinen tai sosiaalinen korvautuu siellä individualismilla. Tämä näyttäisi suosivan joitakin alueita ja kulttuureja webympäristön tuottajina.

Monet etenkin 1980-luvulla tehdyt tutkimukset osoittivat kuinka monista tekijöistä innovaatioprosessi muodostuu (esim. Quinn 1986, Kamm 1987, Rothwell 1987). Yritystoiminnassa tärkeimpinä mainittiin yleensä asiakastarpeen kartoitus ja ymmärtäminen, teknologiaosaaminen ja markkinatarpeet, R&D -toiminnan laajuus, keksintötoiminta, innovaatiotoiminnan organisointi, tuki- ja rahoitustoimet, innovointisysteemit, innovaattoreiden palkitsemisjärjestelmät, yritysilmasto, luovuus ja tiedon hankinta. Verkottumisessa syntyi ryhmien (blogistanien) välisiä innovaatio-rooleja tai yritystoimintaa tukevia laaja-alaisia klustereita, joista innovaattori oli vain yksi monien joukossa (Luostarinen 2005, s. 198 - 212).

5 Blogistanin (blogosfäärin) lähitieteinen menneisyys

Lähitieteissä blogistanit ja innovointi liittyvät ihmisen henkisten kykyjen mittaamisen pitkään historiaan. Pääsääntöisesti ne ovat olleet dikotomisista, kaksinapaisista (ekstrovertti-introvertti jne.) ja kiinnostus on kohdistunut etenkin älykkyyteen, luovuuteen, persoonallisuuden esimerouutta tarkoittaviin tyyppityksiin ja luoviin ongelmanratkaisumalleihin. Järjestelmällistä persoonallisuustyyppien ja kykyrakenteiden luokitusta käyttäytymistieteissä on tehty 1800-luvulta saakka.

Suurin hyppäys tapahtui 1950-luvulla Joy.P. Guilfordin (1950) määrätietoisuuden esiintymisen jälkeen (Hakala 2002). Psykotestaaminen koki harppauksen ja vähin erin mukaa tulivat paperin ja kynän avulla tehtävät älykkyystestit. Myöhemmin erilaiset persoonallisuustestit lisäsivät näiden tulkinallista luettavuutta. Suomessa Valtion Rautatiet (VR) olivat ensimmäisiä testien soveltajia. Individualismi kiinnosti suorituskykyä kautta jo paljon ennen verkostoajattelun tuomaa blogosfääriä.

Useimpien älykkyystestien tilastolliset ominaisuudet ovat olleet erittäin hyviä. Niiden on todettu antavan melko pysyviä ja luotettavia tu-

loksia. Ne ennustavat paremmin esim. työssä menestymistä kuin sosio-ekonominen perhetausta, koulutus, työkokemus tai persoonallisuus. Lisäksi ominaisuus on kohtuullisen periytyvä. Periytymisessä ja etenkin innovaatioiden vastaanotossa (torjunnassa) monikulttuurisissa webympäristöissä esillä ovat nykyisin myös ns. epigeeniset ominaisuutemme, sekä tätä lähellä olevat käsitteet meemeistä. Edellinen viittaa mahdolliseen kykyymme ”sulkea” geneettistä koodistoamme (=DNA:n emäsjaksojamme) ja tälle analogisia rakenteita webympäristön verkoissa. Webympäristössä on runsaasti biologiasta konstruoituja analogioita, ja yksi niistä on valkuaisainesynteesi sinänsä kuvaamassa prosessin logiikkaa ja nopeaa reagointia (ks. Luostarinen 2005).

Menestyksestä huolimatta älykkyystestit ovat olleet poliittisessa vastuussa. Osin tämä johtuu toisen maailmansodan aikaisesta rotuopin mukanaan tuomasta ikävästä historiasta, mutta myös niiden tavasta erotella esim. rotuja. Niiden rinnalle onkin tullut lukuisia loogisia kykyjä punnitsevia testejä, kuin pelkkää esim. matemaattista, verbaalista tai avaruudellista kykyä hahmottavia yksinkertaisia malleja. Blogistanin synnyn ja tuloksellisuuden seurannassa ne ovat kohtuullisen luotettavia. Niillä voi selittää ainakin osan sellaisesta vaihtelusta, jota monimuuttujamenetelmät (klusterianalyysit) tuottavat yhdistettäessä länsimaista ihmiskuvaa (blogeja) ja humanismin perintöä (valistusfilosofiaa ja liberalismia) lähinnä ”henkisenä materialismina” kuvattavaan postmodernin blogin yhteen idästä tulevaan päävirtaan.

Psykologisten persoonallisuutta mittaavien testien määrä on oleellisesti suurempi kuin älykkyystestien. Hyvinkin yksinkertaisista kysymyksistä ja niihin annetuista vastauksista voidaan tehdä päätelmiä testattavan persoonallisuuspiirteistä ja tyypillisistä toiminatavoista, ei niinkään optimaalisesta tai maksimaalisesta suorituskyvystä. Puhutaan usein persoonallisuusinventareista tai itsearviointi testeistä. Parhaimmillaan tulokset ovat yhtä luotettavia kuin älykkyystestien. Ne selittävät ainakin osan niistä blogien klustereista, joiden taustalla on eräänlainen uusi ”postmoderni henkisyys”.

Usein taustalla on puhdasoppisuus (fundamentalismi), jolloin klusteri syntyy tavasta hakea holistisesta blogosfääristä ja sen monista aineksista niiden ”ydintä”. Yksi klusteri syntyy puhtaasti egoismista, jolloin ydin lähestyy omaa maailmankuvaa, ja valinnat tehdään suurista aineistoista luottaen omaa egoa ja narsismia miellyttäviin tai sitä tukeviin fragmentteihin. Suomalaisesta aineistoista tämä sama klusteri löy-

tyi hyvinkin puhtaana ja nimettiin peliteorian kautta syntyväksi (pelurit) (Luostarinen 2005, s. 184 - 185).

Ongelmana on usein sosiaalinen vastaamistyyli, jossa vastaaja hakee tietoista ihannekuvaa realistisen vastaamisen sijaan. Syntyy ”vinoja” vastausjakaumia, jotka ovat sosiaalisia, positiivisia ja korostavat tunne-elämän tasapainoa. Tämä häiritsee etenkin innovatiivisen luovuuden löytämistä ja sen usein konfliktisesta oppositioluonteesta johtuen. Innovatiivisuutta pyritään tietoisesti peittelemään, ja usein se onkin aiheuttanut vastaajille kielteisiä kokemuksia. Blogistanissa innovaattorit voivat peittää ikävinä kokemansa persoonallisuuden luovat piirteet.

Prosessin eräitä tuloksia on pyritty selittämään juuri epigenetiikan avulla, jolloin elinolot, kulttuuri ja sukupuoli voisivat vaikuttaa siihen, ovatko geenit ”toimivia” vai ”suljetaanko” ne esim. ympäristössä, jossa innovatiivinen prosessi ei ole erityisen suotava tai siihen liittyy traumaattisia kokemuksia mahdollisesti jo aiempien sukupolvien perintönä. Tämä selittäisi ainakin eräiden spatiaalisten tai kulttuuristen blogien vaihtelua sellaisessa valikoituneessa aineistossa, jossa mukana ovat ensimmäisen vaiheen innovaattorit, mutta ”epigenettisesti” operoiden ja hyvinkin johdonmukaisella tavalla ”lamautuen” (avainkäsitteet ks. epigenetiikka).

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 5. Yksityiskohta Uhrilähteestä.

Toisaalta jo vastaaminen esim. käsitteellä ”sosiaalinen rationaalisuus” kertoo jo paljon innovaattorin luonteesta ja tavasta käyttäytyä ongelmatilanteissa, eikä sen selittämiseen sinänsä tarvita geneettistä ”perimää”, vaan sosiaalinen sopeuma. Edellä kuvatussa kyse ei olekaan tapauksista, jossa blogin jäsenet hakevat ”uutta näkökulmaa elämään” yhdistäen teosofien tapaan monikulttuuristen bogien erilaisia teitä samaan päämäärään, jolloin delfi -analyysistä löytyy aina lopulta yhteinen ”tie”, kunhan riittävästi etsitään. Tämä klusteri etäännyttyä omakseen ja muistuttaa myös suomalaisessa aineistosta löytyvää suurinta ”post-modernin” ajan kuluttajaryhmää (flaneeraajat, turistit, ks. Luostarinen 2005, s. 176 - 183).

Newellin ja Simonin ongelmanratkaisun tietokonemallit olivat alku innovaatiotoiminnan simuloinnille (GPS General Problem Solver -ohjelma), jossa lukemattomilla shakkipelin tyypillisillä ongelmilla etsittiin ”järkeviä” askelia (Simon 1966, 1973, Simon ym. 1987). Inhimillisten voimavarojen mittauksessa ja niiden luokituksessa ehkä kiintoisimmat aiheet liittyivät kuitenkin Naisbittin (1982) megatrendien testauksiin, Lymannin (1988) tutkimuksiin jo ennen häntä sekä Jonesin pääosin juuri näille rakennetuille havainnoille (Jones 1997, 1998). Tällä perustutkimuksella on ollut ratkaiseva merkitys myös innovaatiokenteiden ja ”tyyppien” luokituksessa ja nykykäsitteessämme (kirjallisuus esim. Jones & Higgins 2002).

Monimuuttujamenetelmät alkoivat luokitella jo 1970-luvulla ”kovien” matemaattisten menetelmien avulla ns. pehmeitä asenteitamme, arvoja ja maailmankuviamme sekä emotionaalisia että piilotajunnan fiktiivisiä osia. Markkinatutkimus eteni kuluttajatutkimuksessa muiden edellä. Ensimmäisen vaiheen innovaattorista kulutuksessa tuli avainhenkilö. Kuluttajasta tuli kuningas ja mainonnasta innovaation leviämisen avaaja. Segmentoituneet kuluttajat ja heidän käyttäytymisensä tuli tuntea ja diffuusioprosessia kiihdyttää. Alettiin suosia innovaattoreita ja kulutuksen alkupäätä sekä vieroksua vitkastelijoita. Blogosfääristä tuli seuratuin markkinoiden kohdeyhteisö. Aluksi kiinnostuttiin juuri ”flaneeraajien” tai ”turistien” ryhmästä, myöhemmin vasta vaikeammin tulkittavista, joissa uusin on sukua ”kulkureille” (Luostarinen 2005, s. 178 - 181).

Nämä näyttäisivät kiinnostuvan kaikesta blogosfäärin kulttuurisesta traditiosta, vanhasta perinteestä, mutta varovat itse sitoutumasta mihinkään. Kulkureiden blogit etsivät yhteistä ”totuutta”, ovat kiinnostuneita periaatteessa kaikesta ikivanhasta (myös uskonnosta), mutta eivät

itse kuulu mihinkään yhteisöön tai uskontokuntaan. Telecity -ihmiset ja nuoret ovat tästä erityisen puhtaaksi viljelty oma ryhmänsä ja innovaattoriryhmänä tärkein seurattava (Luostarinen 2005, s. 177 - 178).

Muodin on aina määrännyt innovaation alkupää ja sen keskukset. Innovaatioketju oli osa muodinmukaista toimintaa, brändien rakentelua, ja tiede osa sen tärkeintä tieteellisteknistä moottoria. Tiede alkoi paikantaa itsensä innovaation luojana ja konventiota ylläpitävät instituutiot alkoivat olla suoranainen ongelma. Tutkimuslaitokset sijoitettiin yritysten tuotekehityslaboratorioihin, tiede- ja teknologiapuistoihin. Suomessa suurimpien yritysten tutkimusresurssit alkoivat ohittaa valtion tutkimuslaitosten ja yliopistojen tutkimusresurssit. Blogistan oli sama kuin toisen polven klusteri tai verkostoajattelu klusteroituneena webympäristöön. Webympäristön klusteri ja verkosto oli määriteltävä uudelleen, tai otettava käyttöön kokonaan ne korvaavat käsitteet.

Juuri tämän tutkimustyön tärkeys vei tiedettä eteenpäin. Jopa ihmisen käyttäytymisen kohdalla vanha freudilainen ajattelu alkoi jäädä historiaan tai se oli suoranainen uhka. Se oli prosessina äärimmäisen hidas, sisälsi vähän medikalisaatiota, eikä se ollut enää välttämättä edes ajan-kohtainen. Kun yhteiskunnasta poistuvat tutkimuksen löydökseen vaa-ditut ongelmat, itse löydös menettää innovatiivisen ajankohtaisuutensa, ja se alkaa olla osa itse ongelmaa.

Monikulttuurinen blogistan ei tunnistanut freudilaista alkuperää lainkaan. Alkuteollisen yhteiskunnan moraaliset ja seksuaaliset ahdistukset eivät oikein sopineet informaatioyhteiskunnan globaaliin ahdistukseen. Blogistanissa innovaattorikin saattoi olla lopulta oma itsensä pelkäämättä vainoja. Tätä prosessia auttoi pinnallinen näkökulma, jossa alun-perin idästä tullut henkisyys koettiin asioiden (materialismin) harmonisoijaksi. Henkinen materialismi on buddhalaisen opin mallinen, jossa henkisyys perustuu buddhalaiselle harmonialle ja läntiselle tarpeelle omistaa tai saada jotakin (=henkinen materialismi).

Todellisuudessa kyse oli jo tiibetiläisen, Oxfordin yliopistoon siirtyneen munkin Chögyam Trunpan 1970-luvulla esittämä ”kaikki on täydellistä” -asenne, jossa kyse ei ollut ”asioiden tekemisestä vähemmän aktiiviseksi, vaan astumisesta suhteeseen kaiken tapahtuvan kanssa”.

Tämä prosessi tapahtui jo aikanaan hippikulttuurin sisällä, ei webympäristön koko globaalia maailmaa nykyisin syleilevänä ja sen sosiaalista pääomaa muuttavana prosessina, jossa sen ottavat vastaan Dalai -

Laman kanssa valintamyymälöissä hindujoogaavat tai zen-meditoivat keski-ikäiset suomalaiset suuret ikäluokat. Innovaation jälkiomaksijat ja näiden suhde webympäristöön on kuitenkin edelleen etäinen mutta riittävä, jotta innovaatioprosessit eivät ole enää niin ahdistavia tai vaikeasti hyväksyttäviä, kuin ennen ”postmodernin -henkisyiden” webympäristöä.

Hakalan mukaan myös ihmistieteet ja psykologia haluttiin nähdä luonnontieteiden ja fysiikan kaltaisena eksaktina tieteenä, johon etenkin behavioristit tarttuivat (Hakala 2002). Yhdistävänä tekijänä Hakala mainitsee oivalluksen, jonka mukaan missä tahansa inhimillisessä toiminnassa, myös luovassa ja innovatiivisessa, kyse on viimekädessä ulkoisten palkintojen hakemisesta. Oli taustalla sitten ahdistuksen purkaminen, mielihyvän tavoittelu, kunnia tai materia (=taloudelliset edut). Tämä läntinen ajattelu tuki ”henkisen materialismin” syntyä, jolloin traditio, tila, yhteisö ja ruumis voitiin arvioida uudelleen.

Webyhteisöön syntyi runsaasti ”vastakulttuureja” (vrt. hippikulttuuri 1970-luvulla), joiden yhteinen idea oli aluksi vastustaa auktoriteetteja. Valistuksen omaehtoinen ihmiskuva ja liberalismi sai siellä jalansijaa, siinä missä uhkakuvat guruista ja niiden vastustamisesta (esim. Jussi Ahlrooth 2007, HS 25.2.).

Behaviorismin erään pääarkkitehdin, Fredrik Skinnerin mukaan ihmiset hakeutuvat luovaan ja innovatiiviseen toimintaan aiemmin saavuttamiensa palkkioiden vuoksi tai, kuten oppisuunnan tuolloin virallinen ilmaus kuului, aiemman koetun ”positiivisen vahvistuksen” vuoksi (Skinner 1959). Tässä oikaistiin freudilainen teoria ja etenkin se osa, jossa puhuttiin libidoon liittyvistä tarpeista ja oidipaaliset yllikkeet sivuutettiin.

Näin oli avattu tietä uudelle käsitteelle ihmisen tunteen ja älyn yhdistämiseksi, mutta myös samalla webympäristön monikulttuuriselle prosessille. Psykologia ja lääketiede lähestyivät toisiaan aluksi monitieteisesti ja myöhemmin menetelmien kehittyttyä, myös poikkitieteisesti 1980-luvulla. Käyttöön tuli termi tunneälystä.

Tunneälyn sosiaalinen tilaus oli suurin etenkin Yhdysvalloissa. Tunneäly koettiin keinona sivuuttaa arvolatautunut ja eriarvoistava älykkyystesti ja kiusalliset persoonallisuusinventaarit. Lahjakkuuden koko kirjo avautui suuren kuluttajamassan käyttöön mediaseksikkäästi Daniel Golemanin 1990-luvulla popularisoiman kirjan avulla (Goleman

1995, 2003). Tunneäly oli positiivista, rohkaisevaa, helppotajuista, poliittisesti korrektia ja Golemanin kirjat loistavasti kirjoitettuja.

Vastaavanlainen ilmiö syntyi aikanaan verkostojen ja verkostotalouden kohdalla tieteen popularisoiden kertoessa porterilaisittain klusterin rakenteista. Ihmisen ympäristöpsykologiaa ja paikkaleimautumista, sen monitasoista syntyä, taas popularisoitiin 1970-luvulla Alex Haleyn (1976) mestarillisella kirjalla neekeriorjista. ”Juurista”, paikkaleimautumisesta ja identiteetistä, tuli myös Suomessa kansanomaisen käsite ja maallikkojen tapa tutustua myös tutkimuksen tekoon hakien tietoa oman sukunsa historiasta. Tutkijoiden käytössä olleista termistä tuli hetkessä populaareja, mutta usein väärässä merkityksessä. Tieteen popularisointi on merkittävä osa innovaation leviämistä ja sen sosiaalisen rakenteen muuttavaa ja vastaanottavaa kulttuurista prosessia. Weblog on tässä merkityksessä erityisen voimakas muuttaja ja muokkaaja.

Webympäristö ei hyväksy mitään ilman kritiikkiä tai sen suodattamista kuhunkin tarpeeseen erikseen punniten. Näin kävi myös tunneälylle ja Golemanin kirjalle. Verkostoajattelusta ja sen populaarista klusterista oli jo siirrytty blogistanissa toteutukseen. Tämä toteutus taas ei suosinut sosiaalista mentaaliälyä ja keskiarvoistamista itse innovaatioprosessissa.

Innovaatioprosessi ”hylkää” väärän tulkinnan vaikka mediaympäristö tai tiedeyhteisö sen hyväksyisivätkin. Innovaatioympäristö ei ole sama kuin tiedeyhteisö eikä blogosfääri mediaympäristö. Tässä merkityksessä innovaatioympäristö on ”lahjomaton” ja virheetön tulkinnoissaan, eikä siitä voi ”valittaa”. Se muistuttaa analogiana valkuaisainesynteesiä. Blogosfääri tuottaa aina lopulta oikean ratkaisun, joka ei ole sama kuin ”tiede” tai ”media”. Blogosfääri ei ole sidottu konventionaaliin tulkintoihin tai niiden tiedon hakuun ja käsittelyjärjestelmiin (ks. avainkäsitteet, tiedon hankinta ja ennustemenetelmät).

Kuva ja taide Matti Luostainen

Kuva 6. Panhuilua soittava Peter, yksityiskohta Uhrilähteeltä.

Hieman samaa kuin Alex Haleyn kirjassa ja klusteria tulkitsevissa populaareissa teoksissa voi havaita myös Golemanin kirjassa. Se ei tuo sinänsä mitään uutta aiempaan tutkimukseen, mutta hämärtää aiemmin jo kohtuullisen eksakteja mittaumenetelmiä mitaten mm. sovinnaisuutta, sopeutumista ja normeja. Se alkoi lähestyä pinnallista näkemystämme henkisten arvojen ja asioiden harmonisoinnista keskellä yhdysvaltalaisista henkisten arvojen supermarketia.

Goleman kirjaa tunneälyksi esimerkiksi omien tunteiden tunnistamisen ja hallitsemisen, muiden tunteiden havaitsemisen sekä sosiaalisesti taitavan käyttäytymisen. Blogistan ei ”käyttäydy” tunteita halliten tai sosiaalisen taitavasti pelaten. Blogosfääriin eivät sovi psykologisoinnista tutut ilmiöt, regionalismin kartat tai yhteiskuntatieteiden traditio. Kulttuurien kirjo ja poikkitieteisyys tekee siitä jatkuvasti muuntuvan ja mahdottoman perinteisille tiedon keruun ja käsittelyn menetelmille. Sen rakenne spatiaalisenä ja fyysisenä on vieras traditiollemme, ja se muuttaa sosiologista ja psykologista ympäristöämme uudella tavalla.

Blogosfääri ei niele myöskään guru -uhkakuva, valistuksen omaehtoista imiskuvaa tai humanismin läntistä perintöä. Ne muodostavat vain aineosia sen lukuisten klustereiden synnyssä.

Goleman joutui saman ongelman uhriksi kuin useimmat luovat innovaattorit. Hän ei alistunut konventionaalisen tieteen testiin, jossa tieteelliset aikakauslehdet mittaavat kirjoituksen arvon. ”Oikein” menettellen Goleman tuskin olisi saanut suurtakaan huomiota, hänen kirjansa olisi jäänyt tekemättä tai ainakin lukematta ja tunneäly symbolisena innovaationa pienen tutkijapiirin sisäiseksi kahinaksi.

Blogosfäärissä Goleman olisi saanut saman kohtelun kuin mikä tahansa geenitai virus (meemi), joka on osa vaikkapa omaa DNA -rakennettamme. Kaikki siinä ei ole aina tarpeellista, kuten tiedämme oman kromosomistomme monista rakenneosista. Näennäisen ”virheellinen” osa voi olla jossain olosuhteissa hyvinkin käyttökelpoinen (esim. aggressio ja X-kromosomimme rakenneosat). Näin epigeeniset prosessit saavat rationaalisen selityksen kulttuurisidotusta tarpeestamme hakea selitystä ja hyväksyä tai hylätä se.

Blogosfääri ei ”tunnista” jotain ehdottoman oikeaksi tai vääräksi. ”Virukset” kehittävät sen torjuntajärjestelmää siinä missä oma keho on ”harjaantunut” ja se kestää omaa fyysistä ympäristöämme. Tässä merkityksessä epigeneettiset prosessit (geenien lukkiutuminen) eivät ole niin tärkeitä ja traumaattisia, kuin siinä spatiaalisessa tilassa tai yhteiskunnassa, jossa ne ovat aikanaan syntyneet (ks. avainkäsitteet). Syntyy prosesseja, jotka ovat nopeasti muuttuvassa webympäristössä ja uudessa postmodernissa yhteiskunnassa ja webympäristössä tarpeettomia. Tulkitsemme väärin, koska muuta vaihtoehtoa ei ole, mutta selitämme sen ”oikein”. Webympäristössä tämä kognitiivinen harha ei mene läpi eikä synny mielen balanssia. Kognitiivinen dissonanssi ei toteudu Festingerin (1957) esittämän yhteiskuntamallin ja sosiaalipsykologian keinoin. Webympäristö hylkää tässäkin vanhat teoriat kelvottomina ja vaatii uuden näkökulman, aidosti rehellisemmän ja unohtaen psykologisoinnin.

Tieteen ”demonia” älykkyystesti lähti liikkeelle ranskalaisen psykologi Alfred Binet’in vuonna 1905 kehittämän testin seurauksena (Binet 1916). Binet oli kiinnostunut lähinnä heikkolahjaisista ja heidän erityisopetuksestaan. Demoa ei olisi voinut kehittää innovaatioprosessin leviämistä ajatellen huonompaan tarkoitukseen. Binet ei ollut Golemanin kaltainen ajattelija, joka oivaltaa kuinka hänen ajatuksensa otetaan

vastaan sosiaalisena ja kulttuurisena prosessina. Binet eli kuin blogistanissa, mutta sata vuotta liian varhain. Tänään nämä ”oikeat” ajattelijat otetaan taas uudelleen tulkittavaksi.

Innovaation synnyn kannalta älykkyys on luonnollisesti tärkeä osa ihmisen lahjakkuutta. Se palvelee myös kohtuullisen hyvin, kun kyseessä on innovaation ensiomaksuja olkoonkin, etteivät huippuälykkäät välttämättä ole aina ensimmäisiä innovaatioiden vastaanottajia. Huippuälykkäiden joukossa on hyvinkin vanhakantaisia ja hitaasti uusia esimerkiksi teknologisia uudistuksia vastaanottavia vitkastelijoita. Älykkyys on luonnollisesti vain yksi arvokas lahjakkuuden alue. Älyltään keskitasoinen ihminen voi olla hyvinkin lahjakas, ja eri alojen lahjakkuus vaihtelee elämän aikana. Blogistanin kohdalla tällainen todistelu on kuitenkin turhaa.

Yhdysvaltalainen Leta S. Hollingworth kiinnitti jo 1920-luvulla huomiota huippuälykkäisiin lapsiin. Hänen havaintojensa mukaan näille kehittyi ikäovereitaan enemmän sosiaalisia ongelmia, eriskummallisia käyttäytymismalleja, auktoriteettiviha epärehelliseksi tai epäoikeudenmukaiseksi havaitsemassaan ympäristössä. Syntyi kyynisyyttä, onnettomia ihmiskohtaloita ja usein myös kiusaamista. Kun koulu ei tarjonnut riittävästi haasteita, Hollingworth havaitsi huippulahjakkaita laiskuutta ja oppositiohenkeä (Hollingworth 1943). Huomaamattaan tai tietämättään Leta Hollingworth kuvasi ensimmäisen kerran innovatiivisen persoonallisuuden ja sen syntyvän. Nykyisin näitä lapsia hoidetaan Yhdysvalloissa lääkkeillä ja innovaatioprosessi jää syntyväksi (HS 16.1.2006, ADHD).

Innovaatiolla ja innovatiivisella persoonallisuudella tarkoitetaan eri kulttuureissa eri asioita. Kyse on usein kulttuurisidonnaisesta lahjakkuudesta ja sen arvostamisesta. Älykkyystestejä on taas arvosteltu monestakin syystä olkoonkin, että ne ovat hyvinkin luotettavia. Tyypillistä kritiikkiä saa testien keinotekoisuus, kulttuurisidonnaisuus ja kapealaaisuus (esim. Gardner 1993, Sternberg 1987).

Howar Gardner erottaa omassa tutkimuksessaan ainakin seitsemän erilaista älykkyuden muotoa alkaen perinteisistä loogis-matemaattisista, kielellisistä ja spatiaalisista (avaruudellisista) hahmotuskyvyistä ja edeten musikaalisiin, keholliskineettisiin (urheilu, käsityö) sekä lopulta interpersoonallisiin sekä intrapersoonallisiin kykyihin. Jälkimmäiset tarkoittavat lähinnä sosiaalista osaamistamme sekä kykyä ymmärtää omia motiiveja ja tunteita. Näin monista mm. psyko-

logian menetelmistä ja itsetuntemuksesta, kasvatuksen mukanaan tuomasta sosiaalistamisprosessista sekä jopa psykoanalyysin sisältämästä piilotajunnan tiedosta on tullut Gardnerin mittauksessa osa älykyyttä.

Innovaatioprosessin tai blogistanin näkökulmasta kyseessä ei ole enää ”äly” sen perinteisessä merkityksessä, vaan mittaustapa ja persoonallisuustyypä, joka tulisi määritellä uudella symboli-innovaatiolla. Näin Daniel Goleman tekeekin vuonna 1995 ilmestyneessä kirjassaan ja määrittelee oikeastaan jo 1930-luvulla Thorndiken mittaaman ”sosiaalisen intelligenssin”. Golemanin kirja ja ”tunneälyn” määritelmä ei siten ole uusi ”keksintö” vaan tyypillinen innovaatioprosessiin liittyvä ”löydös”, jonka oivaltaminen ja hyväksyntä edellyttää levitäkseen myös jo myöhäiset omaksijat mukaan prosessiin. Goleman ei siis tuota varsinaisesti mitään uutta, vaan kokoaa myös jälkiomaksujille sopivaa käsitteistöä, ja antaa näin yritysconsulteille laajemman ja paremman välineen kuin mihin 1900-luvun alun älykkyystesti laadittiin. Samoin menetteli aikanaan 1970-luvulla tiibetiläinen Chögyam Trungpa yhdistäessään Oxfordissa länsimaista kulttuuria ja kieltä tiibetiläiseen buddhalaisen perinteen keskiaikaiseen kieleen. Nykyisin tämä prosessi on webympäristön ja blogosfäärin sisäinen, reaaliaikainen ja tapahtuu ilman guruja.

Goleman ”kesyttää” aiemmin eriarvoisuutta aiheuttaneen ja myös innovaatiokykyä mitanneen testin kaikille sopivaksi, jolloin parhaiten menestyvätkin juuri keskiarvoiset, normeihin sopeutuneet ja tunne-elämältään keskiarvoa parhaiten vastaavat ihmiset. Näin tapahtuu myös normaalin innovaatioprosessin leviämisen siinä vaiheessa, jolloin tuote on myytävä lopulta suurille massoille, ja kuka tahansa voi sen hyväksyä, ymmärtää ja käyttää positiivisella tavalla. Näin älykkyystestistä on lopulta tullut viimeisessä vaiheessa ”tyhmyydesti” ja kilpailu lahjoista ja älystä muuttunut tyhmyyskilpailuksi jälkiomaksujien kossiskelussa. Tämä sama ajattelu erotta blogistanin viestintävälineenä ja jälkiomaksujille tarkoitetun paperilehden toisistaan.

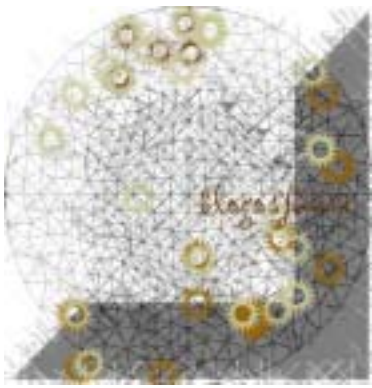
Tunneälyn puute on luonnollisesti vakava ongelma kaikissa kulttuureissa tai ihmisyhteisöissä. Sternbergin (1987) mukaan älykkyys kuuluu tarkoituksenmukainen henkinen itsesäätely; ympäristöön sopeutuminen, uusien ympäristöjen valinta sekä ympäristöjen muovaaminen. Slummiin sopeutuminen vaatii yhtä paljon älykkyyttä kuin matemaattisen tehtävän suorittaminen. Akateeminen älykkyys ei takaa menestymistä autiolla saarella eikä väitöskirjana kanssa vuosikymme-

Kuva 7. Enkelin kädenojennus.

net puurtava ole välttämättä älykkään vaihtoehdon valinnut, jos ko. tieteenalan konventio on vielä vanhakantainen ja johtaa työttömyyteen, riitelyyn Suomen Akatemian rahoituksesta maan päälehdessä. Blogistanissa tuo kiukuttelu olisi hyödytöntä eikä se näkyisi lainkaan. Paperilehteä voi käyttää myös jälkiomaksujat tieteensä esittelyyn ja saada äänensä kuuluville.

Älykäs ihminen kykenee delegoimaan tehtävänsä eikä jää narsisminsa kanssa ansaan saati toteuta autoritaarisen narsistin harhoja tai sairaita, anarkistisia päämääriä ja mielihaluja. Näin kehä umpeutuu ja lopputuloksena on 1920-luvulla tehty löydös, jossa huippuälykkäät lapset alkoivat voida pahoin väärässä ympäristössä, ja heistä tuli luovia innovaattoreita poikkeuksellisten ominaisuuksiensa seurauksena tai sen uhrina. Tässä blogistan on monelle lapselle lääkkeitä turvallisempi vaihtoehto.

Blogi- ja lehtiartikkelit

maaliskuu 06 – maaliskuu 07

Kuva ja taide Matti Luostarinen

6 Blogiartikkelit maaliskuu 2006 - maaliskuu 2007

perjantai, maaliskuu 17, 2006

6.1 Tieteen ja politiikan sovittamaton ristiriita

Tutkimukselta ja tieteeltä odotetaan usein tukea politiikalle ja tutkimuksen rahoittajalle. Erityisesti EU -jäsenyytemme aikana on korostunut tämä vaatimus. Usein siihen lisätään tavoite löytää uusia ideoita. Uudet innovaatiot ja innovaatiopolitiikka ovat tutkimuksessa usein mainittu vaatimus.

Brysselin englanninkielinen käsite "*policy-relevant research*" taipuu huonosti suomenkielelle. Meillä on vain "politiikkaa" kun taas englanninkielessä on kaksi erillistä käsitettä: "*politics*" ja "*policy*". Aluepolitiikassa tätä hämärtää lisäksi kaksi aluekäsitettä: spatiaalinen (*spatial*) ja regionaalinen (*regional*). Lisäksi usein käsitteet sisältävät mentaalisen alueen, jolloin meillä käytetään käsitteitä juurista, alueidentiteetistä, alueellisesta muistista tai pääomasta. Kunta synnyinalueena, kulttuurin ja sosiaalisen identiteetin perustana, on muuta kuin kartalle piirrettävä regionaalinen alue. Kuntaliitokset ovat esimerkki ongelmasta, jossa kyse on pikemminkin spatiaalisista ja mentaalisista yksiköistä kuin kartan regionaalisista kohteista tai byrokratian ja palveluiden hoidosta. Brysselin "*politics*" vastaa merkitykseltään perinteistä suomalaista politiikkaa ja "*policy*" kääntyy lähinnä "kehityspolitiikaksi". Kehityspoliittisessa tutkimuksessa tutkimus on taas usein alistettu politiikalle ja Francis Baconia lainaten valta itse asiassa määrittelee silloin mitä pidetään tietona. Näin "oikea" totuus olisi meiltä jo tavallaan kadonnut horisontin taakse ja korvautunut byrokraattisella tiedolla.

Tieteen ihanteellisessa maailmassa argumentit puhuvat puolestaan ja valta on merkityksetöntä. Poliitiikan maailmassa taas ei etsitä totuutta vaan valtaa, ja politiikan toimijan vaikutusvalta määrää vallan tavoittelun merkityksen. Valtaa tavoittelevalle poliitikolle uskottavuus on tärkeämpää kuin totuus silloin, kun on valittava niiden välillä. Uskottavuuden saavuttamisen välineenä käytetään retoriikkaa ja tavoitteena on vaikuttaminen.

Tieteessä taas tavoitteena ei ole niinkään vakuuttaa muita kuin totuudella, ja tieteen perimmäinen tarkoitus on tiedon kasaaminen tavalla, joka on avointa ja tiedeyhteisön tarkistettavissa perinteisiä akateemisia käytäntöjä noudattaen. Käytännössä tieto on silloin joko hyödyttöntä tai vaarallista. Se kumpaan kategoriaan tieto luokituu riippuu usein tutkimuksen ajankohtaisuudesta ja sen läheisyydestä vallankäytön (politics) kanssa.

Hyödyttömiä tutkimuksia tilataan ja käytetään oleellisesti enemmän kuin vaarallisia

Kokemukseni mukaan soveltavan tutkimuksen tilaaja on harvoin (jos koskaan) kiinnostunut hankkeen teoreettisista ulottuvuuksista. Tilaajan intressinä on lähinnä vain käyttökelpoisen tiedon hankkiminen eikä joutuminen akateemisten ambitioiden välikappaleeksi. Käytännössä tästä kärsii tieteen oma sisäinen dynamiikka. Soveltavaksi kutsumamme tutkimus on toki teoriaan perustuvaa ja hyödyllistä, mutta kovin usein teoreettisesti mielenkiinnostonta. Akateeminen tiede koetaan taas helposti teoreettisesti kiintoisana, mutta hyödyttömänä. Tästä on syntynyt kriisi, jossa politiikan ja tieteen maailmat eivät tahdo kohdata.

Politiikan retoriikka on tunteisiin vetoavaa, mielikuvia herättävää ja monimielistä. Argumentaatiot on pidettävä avoimina, koska on varauduttava kompromisseihin ja muutoksiin. Kun muutos ja dynamiikka on alituista ja kaikessa läsnä, politiikan kieli on muuttunut yhä vaikeaselkoisemmaksi. Tällöin "totuus" on enintään yhteinen perusta ja aina tilanteen määräämä, jossa riittää järkeily (*logos*), kunnialliset aikeet (*ethos*) ja sitoutuneisuus (*pathos*).

Tieteessä totuus taas ei ole lainkaan lähtökohta vaan mahdollinen, tosiasioiden nojaava lopputulos. Lopputulokseen eivät saa vaikuttaa tutkijan eettiset käsitykset tai sitoutuneisuus ideologioihin. Näin politiikan ja tieteen maailmat ovat perusteitaan myöten erilaisia.

Tieteessä politiikan iskulauseet menettävät mielekkyytensä epäanalyttisinä. Sivuun joudutaan heittämään käytännössä politiikan tekemisen tärkein ydin. Riskinä on pidetty lähinnä mahdollisuutta, jossa tieteen rahoittajat (*policy*) ja byrokratia määrittelevät lopulta mikä on tiedettä. Eräiden tutkijoiden mukaan näin on jo käynyt eikä tiedettä enää ole (*The End of Science*) aivan samaan tapaan kuin taide olisi kuollut niin ikään vaiheessa, jolloin maalarit ja kuvanveistäjät joutuivat

väistymään kuraattorien tieltä taidemaailman keskiöstä (*Kuspit 2005; The End of Art*).

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 8. Aatteen rinnoilla.

(*Mediassa esim. Luostarinen 2006. Tieteen ja politiikan sovittamaton ristiriita, Forssan Lehti 12.4.2006*).

maanantai, maaliskuu 20, 2006

6.2 Maaseutu muuttumassa yrityskylien klusteriksi

Suomen Kuvalehdessä (*Osmo Soininvaara*) on oivallinen kirjoitus kuntiemme palvelurakenteesta ja sen kaikkein kehoimmasta mallista, jossa kunnat tekevät ns. vapaaehtoista yhteistyötä. Tämä yhteistyö on kaikkein tehottomin tapa hoitaa jatkossa palveluiden tarjonta myös syrjäisimmissä kunnissamme. Samalla sellaiset yhteistyön muodot, joissa palvelut tarjotaan kuntien kirjavassa yhteistyössä, johtaa valvomattomaan "isännättömään rahaan" ja kohtuuttomiin kustannusten nousuun. Näistä erikoissairaanhoidon kuntayhtymät ovat paras esimerkki.

Soininvaara esittää ratkaisuksi maakunnallisia liittoja. Samaa asiaa olen itse esittänyt ja vuosikymmenet ja emeritus professori Heikki Kirkinen niin kauan kuin muistini riittää. Keski-Karjalassa, Kiteen talousalueella, kokeilimme 1989-91 mallia, jossa kaikki hallinnonalat verkotettiin viidessä kunnassa toisiinsa. Lisäksi koulutimme rajantakaista Laatokan-Karjalaa tuohon samaan prosessiin (Luostarinen 1990, *Keski-Karjalan malli*). Toimiakseen talousalueen on oltava "luonnollisen" rajoista piittaamatta.

Viimeksi professorit Kirkinen ja Hannu Katajamäki olivat asiasta huolissaan Helsingin sanomissa kolme vuotta sitten (HS 12.8, 25.8, 2003). Itse kirjoitin tuolloin otsikolla, jossa "*Suomi ei voi enää kloonata aluehallintonsa malleja*" (FS 31.8.2003, IS 31.8.2003). Valtio ei voi keskitetysti päättää paikallis- ja aluehallintomme asioista. Maakuntavaltuustot ja -hallitukset sen sijaan voivat tehdä sen ja edustuksellisesti, jolloin samalla päästään monenkirjavista kuntayhtymistä, isännättömästä rahasta ja epämääräisistä seutukunnistamme sekä tehottomasta vapaaehtoisesta yhteistyöstä. Kirkisen mukaan "*Vanhoillisin linnoitus on ollut ja on etenkin sisäasianministeriössä, josta virkamiesten linjakäsitys kulkee lääninhallitusten sekä erilaisten keskusten kautta alueellisen ja paikallisen tason päätöksentekoon*".

On aika selvittää hyvinvointipalveluiden ja tietoteknisen vallankumouksen merkitys rajojen vartioista piittaamatta. Uudet rajat eivät voi rakentua sen enempää sellaiselle väitetylle "yleiseurooppalaiselle" alueelliselle yhteisöllisyydelle, jota ei ole olemassakaan kuin historialliselle traditiolle, jota uusi tietotekniikka, liikkuvat ihmiset ja työvoima eivät arjen elämässä enää käytä. Rajat ja regionalismi eivät saa olla

esteenä ja jatkuva ongelma siinä prosessissa, jossa taloudelliset ja sosiaaliset rakenteet muuttuvat nyt nopeasti ja edellyttävät joustavuutta uusilta verkosto- ja klusterirakenteilta.

Presidentinvaalit toivat esille maaseudun asian ainakin hetkellisesti. Mielestäni Halosta ja Niinistöä ei oltu riittävästi informoitu maaseutumme aluerakenteen nopeasta muutoksesta. Julkisten palvelujen varaan rakentuneet maaseudun verkkomaiset keskuksot ovat lopullisesti harvenemassa ja katoamassa. Väki vähenee ja nämä palvelut keskittyvät suuriin taajamiimme.

Julkiset palvelut eivät nykyisin houkuttele suuria asiakasvirtoja. Tärkeimpiä palveluja ovat kaukaakin haetut elämispalvelut ja näiden yhteyteen rakennetut monipuoliset palvelukeskuksot. Emeritusprofessori Lauri Hautamäki kirjoittaa näistä ansiokkaasti Helsingin Sanomissa (HS 31.1.2006).

Perinteisten maaseutukeskusten ulkopuolelle on syntynyt uusia yrittäjäyksiä, tai oikeammin niiden verkostoja tai ryhmiä (klustereita). Kehitystä ovat vetäneet toistensa läheisyyteen asettuneet matkailu ja kauppa. Läheisyys luo miltei välttämättömyyden verkostoitumiselle. Suomessa on jo yli sata hiihtokeskusta, joista on kehittynyt suuria vapaaajan keskuksia ja jopa kaupunkeja. Kansainvälisesti tunnetuimpia matkailukeskuksia ovat Saariselkä, Levi, Ylläs, Ruka, Himos, Tahko, Kalajoki, Koli, Punkaharju, Ähtäri, Alahärmän Power-Park, Jämi, Fiskars jne. Kaupunkylät syntyvät pääosin liikenteen solmukohtiin, Forssassa 2-tien ja 10-tien yhtymäkohtaan ns. Autokeitaan ympäristöön, mutta joskus myös syrjemmälle kuten Tuuri ja Tervajoki Etelä-Pohjanmaalla.

Honkajoella on maan suurin maanrakennuskonekeskittymä ja teollisuuden yrityskylä löytyy mm. Ylihärmä maataluskoneklusterina, Alajärvi alumiiniteollisuusklusterina sekä väljempinä verkostoina esim. Keski-Pohjanmaan elektroniikka, Kauhajoen materiaalikäsittely-, Ylä-Savon metalli- sekä Pohjois-Satakunnan konepajaklusteri. Näiden synty tapa on hieman erilainen kuin korkeaan osaamiseen perustuva Jokioisten ja Lounais-Hämeen Agropolis ja elintarvikeklusteri (MTT:n laboratoriot). Lihaklusteri on tästä kasvava esimerkki ja ekologinen klusteri yrittäjineen toinen hyvinkin valtakunnallinen, mutta paikoin tiiviitä klustereita hakenut osaamisympäristö. Matkailun kohdalla ekologinen klusteri esiintyy usein luontoyrittäjyyden klusterin alla, ja on verkostoitunut myös matkailun koulutukseen ja tutkimukseen. Luontoyrittäjyysklusterimme toimii prosessina tavalla, jossa ympäristöklusterilla oli aikanaan tärkein koordinoituvastuu tutkimuksessamme (Ruta-

nen & Luostarinen 2000, Luostarinen & Vanhamäki 2001). Ekologinen klusteri on tämän jatkoa kaikessa maaseudun yrittäjyydessämme (Luostarinen 2004, 2005).

Yrityskylät ovat jo kauan ennakoineet maaseudun rakenteen nopeaa muutosta. Ne ovat kasvaneet nopeasti, eikä niihin ole ehditty edes kiinnittää huomiota saati tutkia prosessin syntyä ja kehityslogiikkaa. Byrokratia on kohtuuttomasti keskittynyt verkostoon, jonka taustalla on muinainen kuntajakomme ja julkisen hallinnon palvelut. Kiintoisaa on, että uudet keskukset sijaitsevat nyt usein entisten keskusten ulkopuolella, eikä niihin ole kiinnitetty huomiota valtakunnallisessa maaseutupolitiikassa.

Uuden aluerakenteen kehittämisessä tarvitaan nyt tukea. Näin siitäkin huolimatta, että ne ovat ulkopuolella nykyisen aluerakenteen perustana olleen vanhan keskus- ja vaikutusalueuokituksemme sekä sen palvelutarvustuksen. Maamme keskukset jaettiin siinä eritasoisiiin luokkiin Helsingistä aina kylätasolle saakka. Tämä luokitus on puhuttanut mm. kuntarajojen yhteydessä ja vienyt monesti harhaan.

Ensinnäkin näitä vanhoja rajoja ei enää ole, ja toiseksi innovaatiot ja uudet yritysryppäät eivät synny juurikaan tämän vanhan rakenteen sisällä, vaan uusiin yrityskyliin osana luonnollista, positiivista yritysten verkostoitumista ja yrityskylien suurklustereita. Samalla näyttää purkautuvan vanha imitoiva ja ylhäältä alas johdettu aluetaloutemme rakenne. Oleellista on, miten vanha aluerakenteemme sopeutuu nyt syntyvään uuteen rakenteeseen etenkin suurten kaupunkien ympäristöön syntyvien ostoskeskusten yhteydessä.

keskiviikko, maaliskuu 22, 2006

6.3 Imitoinnista innovointiin

Mikä on innovaatio?

Innovaatiota ei voi selkeästi määritellä. Eri kulttuureissa käsite poikkeaa paljonkin omastamme. Omassa kielessämme (*lat. innova'tio*) innovaatiolla tarkoitetaan lähinnä taloudellisen toiminnan muuttuvia muotoja. Suppeampi tarkoittaa teknisiä tuotteita ja valmistusmenetelmiä, joskus pelkkiä keksintöjä, ja laajempi viittaa melkein mihin tahansa uutta ajattelua ja toimintaa synnyttävään prosessiin.

Käsitteenä innovaatio löytyy varhain etenkin taiteista, mutta myös sosiaalisista ja kulttuurisista rakenteista ja organisaatioista. Symboli-innovaatio lähestyy Gadamerin (2004, ks. avainkäsitteet, *Gadamerin hermeneutiikka*) hermeneutiikkaa, jossa kieli on avainkäsite ja vastaanotomme myös innovaatioiden kohdalla kieleen sidottu ilmiö. Usein puhutaankin enemmän innovaation leviämisestä (*diffuusio*) ja sen omaksujatyypeistä kuin itse innovaation tuottajista tai innovaatioympäristöistä. Jo ennen 1900-lukua innovaatio kuitenkin mainittiin usein tärkeimpänä sekä avaininstituutioiden että talouden ohjailijana.

Aktiivinen innovaatiotoiminta alkoi teknistieteisenä pian luonnontieteiden erikoistumisen rinnalla. Kilpailu valtioiden välillä oli hyvinkin näkyvää ja siinä britit luottivat desentralisaatioon, Ranska elitismiin ja Saksa yksittäisiin tutkijoihinsa sekä tiedon siirtoon. Tämä historiallinen tausta näkyy joskus vieläkin näiden valtioiden alusmaiden toiminnassa. Innovaation oletettiin syntyvän etenkin seurauksena kriiseistä, taloudellisesta panostuksesta tai pelkästä sattumasta. Kapeassa määrittelyssä puhuttiin usein innovaation sisällöstä ja laadusta (usein tuotteista ja niiden ominaisuuksista), innovaatiotyypeistä (jatkuva, dynaaminen, epäjatkuva), omaksujatyypeistä (innovaattoreista ja vitkastelijoista) sekä innovaatio-aalloista ja omaksujaluokista.

Mitä tarkoittaa innovaatiopolitiikka?

Innovaatiosta tuli jo varhain teollisen tuotannon ja uuden teknologian (talouden) uusi yhteiskuntamalli ja uskonto. Alunperin teknisestä oivalluksesta siirryttiin kohti kansallista ja kansainvälistä innovaatiojärjestelmää. Tiedeyhteisössä tämä merkitsi siirtymistä yksittäisten tiedemiesten toimeliaisuudesta kohti kansallista innovaatiostrategiaa.

Ennen toista maailmansotaa edeltänyttä aikaa kutsutaan usein strategian "esihistorialliseksi" ajaksi. Vasta toinen maailmansota mobilisoi liikkeelle valtaisan tutkimustoiminnan vyöryn (*Big Science*). Syntyi aluksi sotilaallinen tutkimus, Yhdysvaltain johdolla syntynyt teollinen- ja teknologiapoliittinen tutkimus (1945), kylmän sodan aikainen valtapoliittinen tutkimus sekä Silicon Valley piilaaksona ja tiedepuistotoiminnan (*Science Park*) alkiona vuonna 1951.

Tuolle ajalle tyypillistä oli yhdysvaltalainen pragmaattinen (*utilitaristinen*) filosofia ja maailmakuva, institutionaaliset rakenteet ja klusterit osana innovaatioketjujen kokoamista. Myöhemmin tämä oli kaikki politiikkamuodot ja yhteiskuntalohkot sisältävä lähestymistapa (sosiaa-

li, terveys, ympäristö, alue). Organisaatorakenteet sisälsivät vain yhden toimintakaavion (verkosto, klusteri) ja työskentelytavan (tiimi, ryhmä, tiimiroolit) sekä ajankäytön, elämänmuodon ja maailmankuvan, jota ohjasi ns. evolutionaarinen luova prosessi. Avainkäsitteitä olivat avoimet markkinat, globalisaatio, evoluutio ja liberalismi.

Toisen vaiheen innovaatiopolitiikan yhteydessä avainkäsitteitä olivat integraatio ja globalisaatio, informaatioyhteiskunnan teknologia, osaamiskeskukset ja innovaatioympäristö sekä oppivat alueet, innovaatiokapasiteetti, pragmatismi, liikemiesmentaliteetista ja moraalista syntyvä utilitarismi sekä hierarkioiden ja rajojen kirot.

Suomi mukaan innovaatiopolitiikkaan

Suomessa innovaatiopolitiikan "esihistoriallinen" vaihe kesti myöhään. Prosessin etenemistä helpotti myöhemmin kohtuullisen matalat luokkarajat, tietty hyväksytyt yksilöllisyys ja joustavuus, Ruotsista saatu hallintomalli sekä Venäjältä tullut toimintatapa edistää liikkuvuutta.

Suomessa innovaatioaaltoa nopeuttivat kriisit; kulkutaudit, katovuodet, puukaupunkien palot sekä laaja kontaktien verkosto Eurooppaan.

Kansalliseen tieteellistekniseen innovaatioita tuottavaan kauteen Suomessa siirryttiin vasta myöhään 1960-luvun lopulla. Ensimmäinen tiedepoliittinen ohjelma syntyi vuonna 1973, jolloin Yhdysvalloissa toimi jo täysin kattava tiedepuistojen verkosto ja Eurooppakin oli hakemassa tiedepuistoilleen monikansallista tukea. Ouluun ensimmäinen tiedepuisto ja teknopolis rantautui kymmenen vuotta myöhemmin. Oulun "ihme" käynnistyi tämän prosessin tukemana.

Kansallinen innovaatio-ohjelma käynnistyi Suomessa 1980-luvulla. Kaikille yliopistoille tuli rakentaa oma ohjelmansa ja TEKES syntyi tämän kansallisen strategian symboliksi vuonna 1983. Prosessi muistutti Yhdysvaltain toisen maailmansodan jälkeistä vaihetta, ja epäilemättä sitä myös imitoitiin samaan tapaan kuin Japani.

Pragmaattinen vaihe tuli Suomeen monelta suunnalta, ja tavoite oli kuroa kiinni muiden OECD -maiden etumatkaa keskittämällä. Öljykriisin aikoihin muu maailma joutui korporatiiviseen vaiheeseen, ja Suomi edusti omaa linjaansa kuroen muiden etumatkan näin kiinni.

Toisessa vaiheessa Suomi haki jo omaa osaamistaan ja sen kriittisiä tekijöitä fokusoiden ja löysikin oikeat kasvualueet. Yrittäjäsuuntautunut akateeminen ympäristö oli kuitenkin vielä kaukana edessäpäin, ja on sitä edelleenkin. Omavarainen korkean teknologian miljöö syntyi kuitenkin ensimmäisenä Ouluun vuonna 1982.

Alueellinen innovaatiopolitiikan kausi käynnistyi vasta EU-ohjelmien myötä vuonna 1994. Tuolloin ohjelma sisälsi käsitteen osaamiskeskuksesta, kriittisestä massasta osana suomalaista "syndroomaa" ymmärtää innovaatioalue. Takavuosilta rasiitteena oli edelleen halu säästää resursseissa keskittämällä. Vasta tämän jälkeen maahan levisivät käsitteet oppivista alueista, sosiaalisesta pääomasta ja muistista sekä uusi käsitys innovaatioiden leviämisestä ja syntyvästä.

Suomen vahvuudet innovaatiopolitiikassa

Suomea auttoi innovaatiopolitiikkansa hoidossa individualismi - instituutioiden korvautuminen yksilöiden ratkaisulla informaatioyhteiskunnan sisäänajovaiheen alussa. Suomalainen individualismi sopi kansainväliseen ajan henkeen ja uuteen talousmalliin.

Toinen tekijä oli kansallinen maailmankuva (*visio*) paremmasta huomisesta ja sen pragmaattinen sisältö. Evolutionaarinen ajattelu sopi hyvin uusien innovaatioiden jatkuvaan vastaanottoon, yhteiskunnan jatkuvaan muutostilaan, sekä sen hyväksymiseen.

Kolmas tekijä oli ja on yhteisen edun ja sosiaalisen muistin pitkä ja traumaaja täynnä oleva yhteisöllinen muisti. Tähän muistijälkeen kuuluu Suomessa kollektiivinen vaatimus ja solidaarisuus. Lisäksi siihen kuuluu ankarien olojen kouluma kyky tai suoranainen pakko havaita oleellinen ja ongelman ratkaisuun vaadittavat välineet - pragmaattinen käsitteen-muodostus ja tiedonkeruu. Kolmenkymmenen asteen pakkasessa ei voi tehdä monia vääriä valintoja.

Suomessa on aina vahva kansallinen näkökulma, jota tukee kulttuurisesti homogeeninen ryhmäsidos. Molemmat ovat ominaisuuksia, jotka tukevat verkosto- ja klusteritalouden päämääriä ja toteutusta. Näihin liittyvät determinismi (*environmentalism*) ja hyvinvointivaltion opit, matalat luokkarajat ja selviytymiskeinot vaikeissa olosuhteissa, joissa innovaatioprosessit syntyvät tai otetaan vastaan. Tämän ajan käsitteistöä ovat olleet Suomessa yhteisöllisyys, luovuus, yksilöllisyys, omaksujatyypit, roolipelit, innovaattorit, visionäärit, tiimit ja klusterit sekä englanninkielisinä "*communicator*", "*coach*", "*rewarder*", "*supporter*", "*controllers*", "*explorer promoter*", "*creator innovator*", "*concluder producer*", "*truster organizer*", "*linker*", "*reporter adviser*", "*empowerment*", "*leadership*" jne.

Innovaation leviämisestä (diffuusio) ja imitoinnista alueelliseen innovaatiopolitiikkaan

Vielä myöhään 1980-luvulla innovaation oletettiin syntyvän yhdestä pisteestä ja leviävän sieltä ympäristöönsä. Tämän tuloksena oli resursien keskitys ja käsite kriittisestä massasta. Opin taustalla oli Torsten Hägerstrandin innovaation diffuusion teoria (*spatiaalinen diffuusio*) ja tämän taustalla taas vanha klassinen fysiikka. Syntyi käsite hierarkkisista palveluista sekä diffuusion suunnasta metropolialueilta kohti maakuntakeskuksia ja pientaajamia sekä innovaatioita heikosti vastaanottavaa maaseutua. Virta ei kulkenut toiseen suuntaan lainkaan, eikä maaseutu voinut olla innovaatioita tuottava. Syntyi funktionaaliseksi luonnehdittuja alueita, jossa maaseutu kuntarajoihin oli eräänlaista vaihettumis- tai välialuetta.

Nykykäsityksen mukaan innovaatiot syntyvät prosessin tuloksena. Oleellista ei ole fyysinen paikka vaan eri "rooleja" käyttävät instituutiot (klusterit) tai henkilöt (tiimit, ryhmät jne.). Innovaatiot eivät "synny" vaan ne löydetään. Ilmiö on sama kuin luonnonlakien ja teorioiden kohdalla. Niitä ei keksitä vaan ne löydetään.

Innovaatioprosessi on globaali ilmiö ja tapahtuu aina paikallisesti jonkun verkoston osan toimesta. Tällöin oleellista ei ole "keksiä" vaan pikemminkin kyky vastaanottaa kaikkialla läsnä olevia innovaatioita. Tällöin "roolit" ovat verkostoja helpottava tapa vastaanottaa muuten usein vaikeasti hyväksyttäviä tai löydettäviä prosesseja, ilmiöitä, ideoita jne.

Kyseessä ei ole tiimin ideointi, vaan kyky ottaa vastaan jo olemassa olevaa ja usein torjuttua. Tällöin innovaattorit ovat henkilöitä, joiden rohkeus "uskaltaa" toimia toisin (toisinajattelija, oppositiohenkinen) muuttaa prosessin kulkua. Heillä on muusta esim. sosiaalisesta pääomasta vapaa refleктоiva kyky ottaa vastaan esim. toisesta kulttuurista syntynyt rakenne, idea, organisaatio jne.

Globaalissa "paikassa" innovaatioita on aina läsnä määrätön määrä. Se miten näitä otetaan vastaan, ratkaisee tämän alueen innovaatioaste; vastaanottavan alueen kulttuurinen ja sosiaalinen muisti ja usein sen asettamat rajat ja esteet. Kyse on täsmälleen samasta ilmiöstä kuin Gadamerin hermeneutiikassa. Innovaatiot eivät koskaan "leviä" vaan ovat kaiken aikaa läsnä ja löydettävissä.

Alueita ei nykyisin tule luokitella, kuten aikanaan hierarkkiset alueet ja kaupunkikeskukset kyliin saakka tyypitellen vaikutusalueineen. Näin menetellen toimitaan täsmälleen päinvastoin kuin mitä itse innovaatioprosessi edellyttäisi, jossa luokitellaan innovaatiot ja niiden vaativuuksitaso. Alueet eivät innovoi vaan siellä ovat organisaatiot, henkilöt, yritykset jne. Tällöin alueita ei luokitella, vaan löydettävät innovaatiot ja niiden vaativuus alueella oleville toimijoille. Tällöin innovaattorit ja innovaatio-organisaatiot kykenevät ottamaan vastaan myös vaikeasti "hyväksyttäviä" ja uuden oppimista sekä sopeutumista vaativia prosesseja, tekniikoita jne. Jos esim. yliopiston ainelaitokset estävät muuten prosessoinnin esim. konventionsa seurauksena, sinne on mentävä oppilaana, ei aina opettajana. Alkuunkaan aina "opettaja" ei ole innovaattori ja paras prosessoija innovaation vastaanotossa. Joskus hän on sen vankin konventionaalinen vastustaja. Sama koskee mitä tahansa hierarkkista organisaatiota ja sen tapaa prosessoida innovaatioita.

Globaali paikallisuus tarkoittaa nykyisin suhteellista aikaa ja paikkaa, ei absoluuttista. Suhteellinen aika ja paikka ovat osa einsteinilaista neliulotteista maailmaa (1925). Vastaavasti absoluuttinen aika ja paikka, johon mm. innovaation leviäminen ja hägestrandilainen ajattelu gradientteineen rakentui, on osa newtonilaista klassista fysiikkaa ja 1600-luvun kaksiulotteista geometriaa. Aikanaan uudet tieteet erikoistuessaan ottivat käyttöönsä analogioita (1800-luku), jossa mukana oli hyvin vanhoja teorioita, ja myös nykyisin virheitä. Tässä nykyinen maailmamme ja maailmankuvamme ei enää vastaa viimeisimmän tekniikan vaatimuksia. Joskus tällainen kulttuurinen viive innovaation saapumisessa tai vastaanottamisessa voi olla tieteen postulaateissa vuosisatoja. Niin nytkin näyttäsi olevan maantieteen kohdalla.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Maaseudun aika siirtyä imitoinnista innovaatiopolitiikkaan. Maaseudun Tulevaisuus 22.2. 2006, Savo Sanomat 2.3. 2006).

tiistai, maaliskuu 28, 2006

6.4 Ekologisen klusterin yrittäjryhmät

Suomalaisessa ekologisen klusterin yrittäjryhmään on mahdollista löytää seitsemän avainroolia ja näiden toimenkuvaa. Näistä konventionaaliset yrittäjät muodostavat klusterin organisoivan järjestelmän. Usein muita yrittäjiä verkostosta ei edes löydy.

Toisen ryhmän muodostavat monialayrittäjät (*tuotechampionit*) klusterin kokemusvälittäjinä. Nämä kytketään usein virheellisesti innovaattoriyrittäjiin. Usein kyseessä on maataloudesta juuri irtautuneet yrittäjät ja lukuisten tuotteiden kanssa yrittäjyyttä aloittelevat matkailun monialaosaajat.

Visionäärit kuuluvat eräänlaiseen sisäisen yrittäjyyden (*intrapreneurit*) ryhmään ja ovat klusterin arvioiva kehittämisjärjestelmä. Näiden kyky operoida innovaatioyrittäjien kanssa on muita parempi ja korvaamaton klusterin toiminnan integraatiossa.

Vapaamatkustajat ovat suurehko ryhmä ekologista imagoa hyödyntäviä, mutta verkostossa passiivisesti operoivia yrittäjiä. Klusterin toiminnan suuntaajina ja monissa "portinvartija" -tehtävissä nämä ovat keskeisessä asemassa (markkinointi).

Itselliset yrittäjät (*entrepreneur*) ovat lähellä konventionaalista ryhmää ja sopivat parhaiten klusterin promoottorijärjestelmään.

Innovaattoriyrittäjät ovat noin 10 %:n osuus maaseudun yrittäjyyttä ja edustavat usein oppositioasemaan ajautunutta ja muista selkeästi poikkeavaa osaamista. Heidän tuekseen kaivataan klusterissa teknologian ja markkinoiden portinvartijoita, joiden tehtävä on lähinnä palkitsevien järjestelmien ylläpito, mutta samalla myös kontrollointi.

Faktoripisteiden ryhmittelyssä syntyvät klusterit oli mahdollista nimetä luoviksi innovaattoreiksi (*creator innovator*), tutkija aloitteentekijöiksi (*explorer promoter*), arvioija-kehittäjiksi (*assessor developer*), kiihkeiksi organisaattoreiksi (*thruster organiser*), tuotteiden tekijöiksi (*concluder producer*), kontrolloija tarkastajiksi (*controller inspector*), kannustajaylläpitäjiksi (*upholder-maintainer*), reportterineuvonantajiksi (*reporter adviser*) sekä nelikentällä yhdistäen organisoijiksi (*organiser*), kontrolloijiksi (*controllers*), tiedonhankkijoiksi (*adviser*) ja tutkijoiksi (*explorers*). Innovaatio-organisaation kohdalla avainryhmiä ovat luovat innovaattorit, tutkija-aloitteentekijät sekä kannustajaylläpitäjät. Näitä yrittäjiä on maaseudulla määrällisesti vähän ja rohjettava hakea usein kaukaakin toimintaympäristöstä. Usein ne tahtovat maakunnallisissa hankkeissa korvautua konventionaalisilla ryhmillä. Tällaisia ovat etenkin perinteiset tuotteiden tekijät, kontrolloijat sekä neuvonantajat. Kansainvälinen yhteistyö on tässä erittäin merkittävä maaseudun toimintaympäristöä vahvistava klusterin tehtävä.

Prosessin synnystä ja ekologisen klusterin rakenteen kokoamisesta katso lisää **Matti Luostarinen 2005; *Ekologinen klusteri ja innovaatio-politiikka*** www.mtt.fi/met/pdf/met70.

Innovaatiopolitiikan ja klusterin käsitteistä katso avainkäsitteet.

(*Mediassa esim. Luostarinen 2006, Ekoyrittäjät tarvitsevat aitoa innovaatiotoimintaa. Verkkouutiset* <http://www.verkkouutiset.fi>). *Maaseudun tulevaisuus, Maaseudullakin innovoidaan, Koetoiminta ja käytäntö 15.3.2004 .www.mtt.fi/met/pdf/met45.pdf. tai 70pdf.*

6.5 Ekologisen klusterin kuluttajaryhmät

kuva ja taide Matti Luostarinen

Ekologisen klusterin kuluttajatutkimuksessa vastaajat oli mahdollista jakaa faktorianalyysissä neljään pääryhmään. Näistä tärkeimmät liittyivät vastaajien käsitykseen ympäristöarvojen ja -identiteetin merkityksestä heidän arkielämäänsä. Lisäksi keskeiseksi jakajaksi muodostuivat yhdyskuntarakenteittemme suuret muuttoaallot ja sidos lähtöalueelle tai vastaavasti juurtuminen muuttoalueelle.

Vihreä perusfaktori syntyi lähinnä suurimpien taajamiemme vastaajista ja siellä akateemisista, keski-ikäisistä naisista ekologisina kuluttajina. Se tavallaan dominoi ja muodostaa kulutuksen ensimmäisen vaiheen oletetun innovaatioryhmän. Ympäristöarvot eivät kuitenkaan tarkoita samaa kuin innovaatioaste, eikä ryhmä ole välttämättä erityisen innovoiva kulutuksessaan. Näin uudet ekologiseen kulutukseen tarkoitettut tuotteet ja tälle ryhmälle suunnattu markkinointi eivät välttämättä kohtaa sitä segmenttiä, jolla tarkoitetaan innovaattoriryhmää tai visionäärejä ensimmäisen vaiheen omaksujina. Näin ekologiseen kulutukseen tarkoitettut uudet tuotteet tahtovat jäädä markettien hyllyille. Toinen tätä merkityksellisempi ongelma on yrittäjäklusterin sosioekonominen ja alueellinen etäisyys tärkeimmästä kuluttajaryhmästä. Maaseudun yrittäjät ovat kaukana kulutuksen avainryhmistä ja ovat lisäksi usein vähemmän koulutettuja miehiä.

Faktoripisteiden ryhmittely syvensi analyysiä ja tuotti kymmenen homogeenista kuluttajaryhmää. Näistä viisi oli mahdollista nimetä pääryhmiksi käyttäen sosiologian ja antropologian postmodernin ihmisen elämänstrategian kuvaamista joko kuljeskelijan (*flaneeraaja*), turistin, kulkurin, pelurin tai "telecity" -ihmisen silmin.

Syntyvät ryhmät oli mahdollista asettaa nelikenttään, jossa akseleina toimivat vastinpareina syntyneet faktoriulottuvuudet (I ja II sekä III ja IV). Näistä edellinen liittyi ryhmien fyysiseen, sosiaaliseen ja kulttuu-

riseen identifiointiin ja sen muutokseen sekä jälkimmäinen lähinnä normijärjestelmien muuttumiseen (moraali, etiikka, ekologia, empatia). Samalla syntyvät ryhmät kuvasivat innovaatioaaltojen kulkua, jolloin etenkin vanhemmat ikäryhmät kokivat aallot vielä "kulkeviksi" ja pysyivät havainnoimaan tai ryhmittämään tapahtumat aika-akselilla, joka kertoi ympäristökokemuksen "suodattumisen" usein yhteisön tai institutionaalisten rakenteiden kautta. Webympäristön nuorilla tällaista "suodattajaa" ei ole.

Nuoremmilla ryhmillä kokemus oli jo pirstaleisempi, suodattajat puutuivat ja innovaatioaallot otettiin vastaan vertikaalitasoisina ja ryppäinä samanaikaisesti. Paikattomuuden ja ajattomuuden tila oli pisimmällä ns. telecity –ryhmässä, mutta myös "kulkureilla". Näissä ryhmissä aiemmin toisiaan seuranneet innovaatioaallot (*syklonit*) korvautuivat nyt päällekkäisinä ja "klusteroituvina" sykloneina. Tällöin maailmankuva alkoi muodostua katkelmalliseksi, pirstaleisuus tuli ymmärrettäväksi ja kokemusten yksilöllinen (*individualistinen*) virtuaalimaailma alkoi yleistyä. Yhteisöllisyys tai institutionaaliset rakenteet eivät enää suodattaneet päällekkäin olleita innovaatioaaltoja ja niiden usein globaalia luonnetta.

Ensimmäinen ryhmä syntyy pääosin ensimmäisen faktorin aineksista. Sen taustalla on vanha traditio ja moraalinen kognitio nähdä ympäristö ja sen traumaattisina koetut muutokset. Luontoon liittyvät ominaisuudet ovat sinänsä ansiokkaita ja hyviä, elämyksellisiä ja todentuntuksia. Niihin liittyy nostalginen tapa yhdistää pieniä kokemuksia, joiden tausta on yleensä lapsuudessa. Zygmund Baumannia mukailen elämysstrategiaan liittyy joko kulkurin, turistin tai kuljeskelijan ja pelurin elämänfilosofiaa.

Flaneeraajat

Käsite flaneeraaja ("*flaneur*") on alunperin Charles Baudelairelta (1857), joka kutsui näin Constantin Guyn maalaamat kaupungin katunäkymät "kuljeskelijan" silmin sellaisina, jossa postmodernin elämän näkökulma paljastui juuri tyhjän kuljeskelun ja kuluttajan kokemusten kautta katutasossa. Häneltä käsite on siirtynyt sosiologiaan ja kulttuuri-antropologiaan ja on myös lähellä Urryn (1990) käsitystä massaturismin ihmistyyppistä.

Tässä kuluttajaryhmässä tärkeintä on se, miltä ympäristö ja maaseutu näyttävät. Kokemus on usein lyhytkestoinen ja episodimainen, vailla

menneisyyttä tai juuria maaseudulle. Kun kyseessä on pakkomuuton tapainen prosessi, nämä juuret joudutaan "kieltämään" . Sosiaalista muistia ei ole tai se on vahvasti piilotajuntainen ja innovaatioaalto tuottavat siten katkelmallisia elämyksiä tai tuotteita. Maailma alkaa muistuttaa Christopher Lasch'n (1991, 1997) supermarkettia, jonka erinomaisuutta ei ole syytä kritisoida. Yhteisiä hankkeita tulee ja menee, mutta niistä ei synny kokonaisuutta, eikä osien summa ole suurempi kuin osat erikseen. Yhden asian ilmiöt eivät nivoudu yhteen tai kasva ja laajene toinen toistaan tukien ja vahvistaen.

Ilmiö näyttäisi liittyvän Suomessa maaseututaajamiemme viimeisimpään postmodernisaatioon, yhteisöllisyyden katoamiseen sekä uusimpaan kaupunkilaistumiseen, kaupungistumiseen 1990-luvun hengessä. Innovaatorakenteita tai "aaltoja" tulkiten prosessi kuvaa syntyneitä innovaatioklusteria uudessa "informaatioyhteiskunnassa", jossa ajallisesti etäännyvät "aalto" ovat todellakin Castellsin kuvaamalla tavalla kadonneet ja niiden tulkinta ajallisena jatkumona ei ole enää mahdollista. Ajan "absoluuttisuus" on hävinnyt ja tuloksena on suhteellinen aika, jossa "innovaatioita" on samaan aikaan samassa paikassa määrätön määrä kuin marketin hyllyllä, eikä niiden tavoittelu ole enää ongelma. Samoin niiden jäsentäminen tai kokoaminen mielekkääksi historialliseksi jatkumoksi käy mahdottomaksi.

Toinen ryhmä eroaa edellisestä vain hieman. Siinä ympäristönäkemykset ovat todellisempia ja kokemukset muuttuvat "ikään kuin" maailmasta kohti "miltä näyttää" maailmaa. "Miltä näyttää" elämästä on tullut kokemuksena todellinen. Näillä ihmisillä on runsaasti vapaa-aikaa kuljeskeluun, ja osalle siitä on tullut elämäntapa. Maaseudun uudet elämyskohteina syntyneet matkailukohteet ja yrittäjäkylät ovat tämän ilmiön tuotetta.

Yrittäjät joutuvat rakentamaan verkostoja, jotka ovat "saarekkeita" mittatilaustöinä juuri tälle suurelle kuluttajasegmentille. Nämä saarekkeet ovat irrallisia tulevasta ja menneestä, ne ovat syntyneet ulkopuolelle perinteisten keskustemme. Näissä keskuksissa ja niiden tarjoamisessa palveluissa voi kuvitella olevansa itse ohjaajana, luontotapahtuman ja ympäristön kohtaamisen vaikuttajana silloinkin, kun kuljeskeli on kaiken aikaa ohjatussa toiminnassa mukana. Suurten ostoskeskusten synty on niin ikään luonnollisesti tämän kuluttajaryhmän alku, ja ohjaa myös maaseudun kehittämistä hakien heistä asiakkaita. Planeeraaja vaatii kaikkein vähiten yrittäjältä, mutta tekee ekologisesta yrittäjästä

helposti massatuotannon alihankkijan. Flaneeraaja ei ole "innovaattori".

Telecity –ihmiset

Ryhmästä eroaa oma "innovaattori" joukkonsa. Kyseessä on äärimmillään puhtaaksi viljelty joukko "kuvaruutu" -ihmisiä, joiden siirtyminen omaan ryhmäänsä näyttäisi selittyvän Benchin "telecity" -pelkistyksillä. Tässä ryhmässä luonto- ja ympäristökokemukset on puhdistettu kaikesta muusta roskasta ja rönsyistä eikä ryhmä erotu pelkästään faktorioimalla aineistoa. Klusterin nimeäminen Benchin (1979) kuvaamiin lasten oppimistapahtumiin ei ole pelkkä sattuma ja viittaa "telecity" -pelkistysten olevan myös empiirisesti todennettava kuluttajaryhmä.

Ryhmän tausta saattaa viitata lapsuuden kokemuksiin sekä kommunikaatiotaipumusten kehitykseen. Samoja piirteitä on havaittu ylipäätään ihmisten kyvyssä hahmottaa ja kertoa pienipiirteisistä ympäristön piilovaikutuksista. Ne tulevat usein esille vasta traumaattisen menetyksen yhteydessä. Lapin allasevakoilla, jotka olivat menettäneet kasvuympäristönsä lopullisesti veden alle, näitä pienipiirteisiä ympäristökuvauksen osia oli valtavasti enemmän kuin normaalissa muutossa. Oma käsitykseni Lapin allasevakoista syntyi 15 vuoden aikana 1970- ja 1980-luvuilla haastatellessani siellä Lapin koskisotien yhteydessä tuhansia ihmisiä, mukaan lukien Sompion altaiden (Lokan ja Porttipahdan) allasevakot ensimmäisen väitöskirjani aineistoksi. Käsite epigeneettisen trauman synnystä ja ympäristöpsykologian keskeisimmistä teemoista ovat pysyneet yllättävän vähän harrastettuina, eikä niitä tunneta webympäristön yhteydessä riittävästi. Webympäristössä monia spatiaalisia ja regionaalisia prosesseja on mahdollista tutkia aspatiaalisessa ympäristössä, ja ikään kuin laboratoriossa puhdistettuna myös tutkijan omista ennakkokäsityksistä ja ympäristöpsykologian sidoksista.

Telecity-ihmisen luontosuhde on hyvin yksityinen alue, jossa ihminen kohtaa ostogalleriassa luontokokemuksen ikään kuin individualisti uskonnollisen elämyksensä. Omien merkkien tunnistaminen syventää kokemusta, vahvistaa ja monipuolistaa sitä, aivan kuten webympäristössäkin. Ympäristönäkemyksensä alkaa olla lähellä vahvaa ja monipuolista kokemusta kuvaruudun pinnasta mielikuvitukseen liitettynä. Tätä äärimmäisen vapauden tunnetta ohjaa vain kuvaruutu, keskittyneen tarkkailun ilmapiiri, jossa tietokoneen näyttö tai televisio ovat neutraaleja. Luontokokemukselta ja ekotuotteelta vaaditaan paljon enemmän kuin

edellisissä ryhmissä ja fantasia on sen vahvin yrittäjävaltti. Sosiaalinen muisti on fiktiivinen ja globaali. Innovaatioaallot valitaan mahdollisimman "korkealta" olkoonkin, että korkeus on yhtä suhteellista kuin paikattomuuskin. Ympäristöihanne on muita oleellisesti rikkaampi, eikä siinä ole mukana nostalgiaa tai juurten kaipuuta.

Kulkurit

Edellisestä ryhmästä poikkeava toisen faktorin ääripää ja neljäs faktoripisteistä erottuva kuluttajaryhmä syntyy täydellisestä juurettomuudesta ja paikkaidentiteetistä vapaasta ympäristöihanteesta. Nämä ihmiset eivät ole koskaan paikallaan tai juurillaan, vaan hakevat matkasuunnitelmansa ja reittinsä pala palalta tai eräänlaisen posttraditionaalisen kaaoksen kautta. Ryhmän nimeämisessä on käytetty Zigmund Baumannin havaintoja.

Baumannin (1991, 1995) mukaan tämä ryhmä voitaisiin nimetä "kulkureiksi" ja oleellista on mm. elämäntapavalinnat vasta tienhaarassa. Vielä muutama vuosikymmen sitten kulkureita vieroksuttiin muukalaisuuden ja levottomuuden pelossa. Suomessa heidät sidottiin maahan asutuslaeilla. Nykyisin tämä ryhmä on kasvamassa ja kasvaa kaiken aikaa.

Kulkurin maailmaa luonnehtii baumannilainen vaatimus ulkopuolisuudesta ja sen vaalimisesta. Kulkurin sosiaalinen muisti ei ole lainkaan alueeseen sidottu. Spatiaalisen identiteetin tutkimuksessa sille löytyi jo varhain 1980-luvun alussa jopa alueellinen (mentaali-alueellinen ja aspatiaalinen) ulottuvuutensa. Tuolloin se ei kuitenkaan herättänyt erityistä mielenkiintoa maantieteessä. Näin siitäkin huolimatta, että juuri tuolloin juurettomuus oli kasvamassa ja paikkaidentiteetti yhteisöllisenä sitojana ja "muistina" häviämässä. Alue ei ollut enää selittäjä vaan selitettävä, tai sen merkitys alkoi kadota kokonaan.

Innovaatioprosesseissa kulkurin valintaa luonnehtivat "kasvottomimmat" ilman identiteettiperustaa tai ryhmäsidosta tehdyt ratkaisut. Verkosto-organisaatioissa kulkuri ryhmänä on ilman ryhmäsidosta, eikä sitä edes ymmärrä muuten kuin juridisena sopimuksena. Jos tietty paikka ei kiinnosta, ympäristöä vaihdetaan nopeasti. Kaikkea pidetään avoimena ja vaihtoehtoja on runsaasti.

Eksistentiaaliseen ajatteluun liittyy itsekkään vapauden käsite ja usein pohdinta filosofian ja taiteen välimuodosta. Klusteritaide ja taiteen

klusteri on lähellä kulkurin tapaa hahmottaa maailmansa. Klusteritaide sopii kulkurin ja samalla innovaation teemaan hieman samalla tavalla kuin Dostojevskin ja Kafkan töihin, joissa on mahdollista nähdä eksistentiaalisia teemoja.

Sama ilmiö kuvattiin 1800-luvulla Sören Kirkegaardin sanoin "*Maalla asuminen tympäisee, matkustetaan siis pääkaupunkiin; kotimaa kyllästyttyä, matkustetaan siis ulkomaille; väsyttään Eurooppaan, matkustetaan siis Amerikkaan... Viimein haaveillaan loputtomasta matkustamisesta tähdeltä tähdelle, tai tehdään jotain yhtä ulkokohtaista; kylästyttään syömään posliinilautaselta, syödään kultaisilta, poltetaan puoli Roomaa, jotta saataisiin mielikuva Troijan palosta*".

Kirkegaard vaikutti mm. Maria Rilken runouteen (*Duinson elegiat*). Oleellista on hyppy tuntemattomaan, absurdit valinnat, näennäisen järjen kritiikki, vastuu omasta kehityksestä sekä "pelkurimaisten" kompromissien kieltäminen uuden etsinnässä ja individualistisessa elämän asenteessa.

Juurettomuus johtaa elämänihanteeseen, jossa kaikki paikat ovat kulkureille vieraita ja saapumisen muisto on aina tuore vuosienkin jälkeen. Paikkoja, joihin luonto- tai ympäristöihanteensa voisi rakentaa ei olekaan enää vain yksi vaan ääretön määrä. Samalla suhteellisen paikan ja ajan taju on tässä ryhmässä pitkälle kehittynyt. Vieraantumisen yhteisöllisyydestä, fyysisestä ympäristöstä, paikkaidentiteetistä on tapahtunut tavalla, johon ei ole enää nostalgista kaipuuta.

On mahdollista, että nykyinen maailma on räätälöitymässä aiempaa enemmän eksistentiaaliseen suuntaan ja kulkurin mittoihin sopivaksi. Kulkurin maailmassa kohtaavat ihmiset edustavat samaa arvomaailmaa ja hekin ovat kulkureita. Googlen hakusanastossa "*Cluster Art*" on vajaan kahden vuoden aikana kohonnut muutamasta havainnosta yli 30 miljoonaan. Samassa ajassa esim. käsite Pandemia ja lintuinfluenssa on saanut osakseen vain kymmenennen osan Googlen havaintoja. Vaikka jälkimmäinen on valtavan globaalien median saattelema pelon ilmiö ja hysterian lähde. "Cluster art" on kulkurin mittoihin rakentuva taidesuuntaus ja maailmankuva, jonka luova elementti syntyy telecity - ihmisten ja nuorten toimesta webympäristössä.

Turistit

Viidennessä ryhmässä vastaajien identiteetti on niin ikään katoamassa, tai se on muualla kuin asuinalueella. Baumann kuvaa ryhmän yhtenäisenä ja kutsuu heitä turisteiksi. Siinä missä "kulkuri" liikkuu lähinnä siksi, että jokin voima on häntä työntämässä (esim. työttömyys), turisti uskoo liikkuvansa tavoitteellisesti. Jokin vie häntä uusille paikoille hakemaan uusia kokemuksia.

Molemmat ryhmät ovat tien päällä etenkin kesänsä viettäviä ihmisiä, joille kaikki ympäristössä on uutenakin säyseää ja kesytettävää. Ekologisesta klusterista ja yrittäjyydestä haetaan elementtejä, jotka ovat silmiinpistävästi erikoisia, mutta usein samalla myös kertakäyttökokemuksia ja -tuotteita. Lisäksi ympäristökokemukset haetaan usein muistoja välttämällä ja arvostaen niiden tätä kautta hankittavaa vaarattomuutta. Tämä näkyy luonnollisesti myös turistin (kulkurin) ihmissuhteissa ja verkostojen rakentelussa.

Maaseutu on turistille (kulkurille) ongelmallinen. Nostalgia tuo pintaan juuret ja "paikkaidentiteetin" tuskan sekä halun säilyttää tämä muisto; hakea kadotettua ja kokea ohjattuna turistilaumana, tai kulkurin tapaan mieluiten yksin, kokemuksensa kautta nauttien ja se ymmärtäen. Yrittäjäverkosto järjestää tämän ekokokemuksen tai ympäristöelämyksen suolla tai metsässä järkytyksenä, mutta turvallisessa paketissa. Palvelun tai tuotteen on kuitenkin oltava turistille mieluummin esteettisen kuin nostalgisen. Tämä näkyy myös klusteritaiteen sisällössä. Turisti hakee turvapaikkaa myös matkakokemuksistaan, ja koti on niin ikään osa tätä samaa "seikkailijan" turvapaketia.

Jonathan Swarzin turistilla on kahdenlaista ikävää. Toinen syntyy nostalgiaa ja toinen kaipuusta kotiin. Toinen ryhmä hakee ympäristöä, joka on menetetty, ja se kulkee mukana suurten ikäluokkien lapsuuden identiteetissä maaseudulle. Toinen taas on nuorempi ja edustaa suomalaista, toisen polven kaupunkilaista ja suurten ikäluokkien lapsia.

Suurten ikäluokkien kohdalla sosiaalinen muisti maaseudulle on jäljellä ja ajan käsitys innovaatioaaltoihin absoluuttinen, ajallisen jatkumon säilyttävä. Verkosto saa tätä kautta kaipuun vanhaan yhteisöllisyyteen. Osalle tämän ryhmän "matkaajista" elämästä on tullut pysyvä "turistimatka", jolle koti on yhtäällä huonon identiteetin "korvike" ja aina jossain muualla kuin alkuperäisellä maaseudun lähtöalueella, kaukana 1960-luvulla.

"Turismista" maailmankuvana on tullut elämäntapa siinä missä markettista flaneerajalle. Ekologiselta klustereilta haettavat palvelut ovat kokemuksina alituisesti kasvamassa, ja yrittäjiltä vaaditaan yhä korkeampaa kynnystä. Toisaalta tuotteista ja palveluista ollaan valmiita myös maksamaan. Menetetty identiteetti tekee kotiunelmasta joskus toteutuvan mahdollisuuden kaukana horisontissa ja aina maaseudulla. Näin nykyinen koti on paikka, joka on samaan aikaan turvallinen ja pelottava sijoitus; todellisen unelman hävittävä peikko.

Pelurit

Kaksi viimeistä ryhmää on mahdollista löytää myös sosiologian perinteisestä teoriasta, jossa ihmisen toimintaa ohjaa joko kokemus "markkinatorista" tai "sotatantereesta". Usein taustalla on joko luokkajaon pohdinta, kärjistetyt vastakkainasettelut, sekä joko konfliktiteoreettiset tai funktionalistiset rakenteet.

Pelaajan maailma on riskien maailmaa, jossa tärkeää on ennakoida muiden siirrot ja pysyä kaiken aikaa askeleen edellä. Joskus se tapahtuu kohtalon ja johdatuksen voimin, toisinaan taas intuition tai oveluuden keinoin. Kun vastustajana on koko maailma, ei ole merkitystä sillä, vallitseeko siirroissa laittomuus, järjestys, kaaos tai anarkia.

Pelaajat syntyvät faktoripisteiden klustereina toisen ja neljännen faktorin ääripäistä. Ympäristöön ja luonnonvaroihin pelaaja suhtautuu sekä kuluttajana että yrittäjänä samoin. Ne ovat osa peliä ja sen panoksia ja muodostavat oman osa-alueen muiden pelien joukossa. Maailma pirstoutuu pelien osiin, eikä ekologista klusteria voi edes ymmärtää. Kustakin tehdään oma sisäinen merkitysalueensa, kustakin oma pelinsä suljettuna omaan itseensä ja itseriittoiseen maailmaan. Taide maailmankuvana on samaa pelien maailmaa, eikä klusteritaidetta maailmankuvana voi sisäistää. Se on liian holistinen fragmentoituneisiin pelien osiin. Lisäksi siihen liittyy moraalinen ja eettinen rasite sekä vastuu.

Käytännössä pelaaja on mukana pelissä, jossa ei voi kapinoida itse peliä ja pelaajan maailmankuvaa vastaan aivan saman tapaan kuin flaneeraaja ei kapinoida marketissaan. Näin mm. siksi että pelin säännöt kieltävät suljetaan pois ulkopuolelle ja he lakkaavat olemasta. Innovaatioprosessissa näin käy usein tärkeimmälle innovaattoreiden ryhmälle. Sosiaalinen ja kulttuurinen muisti on pelaajalla valikoivaa, pelaajan sääntöjen mukaan rakentuvaa, eikä se sisällä informaatioajalle tyypillistä verkottumista. Verkottuminen toisi mukanaan riskejä, jotka eivät sovi pelaajan maailmankuvaan. Pelaajan maailma ei siten pääse integ-

roitumaan luovaksi ja innovatiiviseksi, normit ja moraalissäännöt oivaltavaksi. Pikemminkin peli tapahtuu aina vahan konvention ja paksujen muurien suojassa ja niiden, jotka eivät saa siihen osallistua, ulkopuolella.

Peli on kuin konfliktiteoreetikon sota, jossa voittajan on lopuksi kerrottava, kuinka kyseessä on vain peli, ja ettei siitä kuulu jäädä arpia tai kaunantunteita. Aikuisten ihmisten peli on siten sota, jossa juuri aikuisuus on usein tärkein vaikutin kertoa esimerkiksi työyhteisön ja ympäristön tulehtuneesta hengestä tai avioliiton "helvetistä", jossa ongelmat kohdataan pelinä. Työpaikan ja koulun kiusaamistapaukset kuvataan usein tällaisina peleinä, ja kiusaajan näkökulmasta ne tulisi sietää osana pelaajan omaa elämää ja sen tuskaa. Kehittyneille peleille on oleellista, että niissä erotaan ystävinä ja että omantunnon ei pidä kainostella sellaista, jossa yhtäällä on mukana puhtain sydämin kuin lapsi, mutta jossa sodan säännöt on korvattu aikuisten pelin säännöillä.

Pelimoraali tarkoittaa käytännössä moraalien katoamista ja tekee ympäristöstä ekologisenä klusterina vain osan muita fiktiivisiä pelaajan klustereita. Media- tai verkostoympäristö tekee pelistä kaikkein vaikeimman. On mahdotonta pelata sellaista vastaan, jossa vastassa on "ei kukaan" tai taistella itsensä vapaaksi sellaisesta, jossa vihollinen tai ystävä jää paikantamatta. Käytännössä tällaiset yrittäjät löytyvät lähinnä vapaamatkustajina ilman strategiaa, joka perustuisi eettiseen tai moraaliseen tarkoitukseen.

Ryhmien synnystä ja kuvauksesta lisää ks. Matti Luostarinen 2005; Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka
www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

(Media esim. Luostarinen 2004. Maaseudun innovaatiot ehtyvät. Maaseudun Tulevaisuus 88/48, 26.4.2004, EU kurjistaa reuna-alueitaan, Helsingin Sanomat 15.2. 2003. Turisti, kulkuri, peluri, flaneeraaja, Forssan Lehti 7.7. 2001, Ekologinen klusteri käyttöön, Maaseudun Tulevaisuus 26.5.2006).

6.6 Uuskapitalismin varjo

Vappu tuo mukanaan käsitteen työväestä. Presidentinvaalit kertoivat kuinka työläisiä olemme me kaikki. Nykysosiologien mukaan ja etenkin Richard Sennettiä lainaten (*The culture of the new capitalism*) työntekijän arvo perustuu pikemminkin uudistumiskykyyn, eikä niinkään aiemmin arvostamaamme ammattitaitoon. Ihmisen on opittava oppimaan ja oltava joustava, innovatiivinen. Ei niinkään ammattinsa osaava ja pitkän linjan kisällinäytteiden antaja. Niinpä ammattitaitoisia työläisiä ei enää tarvita tai heitä ahdistaa jatkuva hyödyttömyyden pelko.

Uudella työn määrittelyllä tarkoitetaan uutta kapitalismia. Siinä ihanneihminen elää iloisesti improvisoiden ja kuluttaen. Hän on valmis oppimaan kaiken aikaa uutta, joustamaan tarpeiden vaatiessa. Hänessä on potentiaalia ja dynamiikkaa. Uudessa innovaatioyhteiskunnassa hän elää retoriikan ja todellisuuden välisessä kuilussa. Hän pelkää elämän merkityksettömyyttä ja epäonnistumista. Turhuuden ja turvattomuuden pelko on tämän päivän työläisen leimallisin piirre silloinkin, kun elkeet ovat voittajan.

Innovaatioyhteiskunnassa menestyjät ovat uudesta teknologiasta humaltuvia tietokapitalisteja. Tälle pienehkölle ryhmälle oleellista on kyky sietää epäonnistumista. Se on eräs innovaattoreiden tunnusmerkkejä. Toisin kuin varhaisemmassa yhteiskunnassa, jossa karttunut ammattitaito ja käden taidot olivat hyvän itsetunnon ja autonomian merkkejä. Nykyisin tämä hyvin tehty työ on vain nostalgian kohde ja historiallinen hyve.

Samaan aikaan kun aiemmin kahlinnut ankea byrokratia ja luutuneet hierarkiat ovat lopullisesti kadonneet, vallitseva tietoyhteiskunnan Manuel Castellsin mainostama "*virtojen tila*" ja Zygmund Baumanin notkean moderni joustavuuskin rajoittavat. Jopa Helsingissä nuorten on purettava pahaa oloaan vappuna käsittämättömällä tavalla. Kehityspotentiaalinen ulkopuolelle jäävät nuoret eivät ole yhtään sen paremmassa asemassa kuin toisessa päässä elävät vanhuksetkaan.

Vielä hetki sitten laatu ja erilaisuus merkitsivät. Se oli eräs tapa tulla esille joko työelämässä tai nuorena kapinoitaessa. Nyt sekä opettajilta

peruskoulussa, lukioissa ja yliopistoissa, vaaditaan väsymätöntä työpanosta ja sitoutumista ilman vastineeksi tulevaa turvallisuutta. Tämä koskee myös hoitajia sairaaloissa ja vanhusten parissa. Työn tuottavuus on vaikeasti reaalisoitavaa, jolloin palkituksi tullaan lopulta muusta kuin hyvin tehdystä työstä.

Uudessa kapitalismissa työläisten on osallistuttava jatkuviin arviointeihin ja menestyttävä mahdollisimman näkyvällä tavalla. "Huippusuorituksella" voi taata hetken mielenrauhan, ja usein saavutukset ovat vielä helposti rankattavia. Keskiarvon saavuttava ammattitaitoinen ihminen on silloin jo epäonnistuja ja luuseri. Hänessä ei ole potentiaalia. Tämä koskee myös johtoa ja etenkin keskijohtoa, joka omassa tuskassaan ei uskalla hakea edes apua. Tai sitä haetaan liian myöhään.

Tämä sama näkyvyys koskee myös nuoria opiskelijoita. Heikin vaativat arviointeja vakuuttuakseen siitä, että investoinnit opiskeluun kannattavat. Nopeatempoisessa maailmassa kaikki olisi saatava tässä ja nyt uuskapitalismin käyttöön. Kukaan ei kaipaa siinä kilpailussa kisällinäyttöjä ja kypsymistä ihmisenä. Uuskapitalismissa nuorten kärsivällisyys ei riitä odottamaan vuosien kulumista ja opiskelukokemuksen kypsempää puntarointia. Siinäkin keskiarvon saavuttaminen on epäonnistumista.

Yhä suuremmassa osassa nuoria ja kaikissa vanhuksissa elää pelko "potentiaalini" puutteesta. Vanhukset on syyllistetty kilpailua rasittavina ongelmaihmisinä. Vihan, pelon ja turhautuneisuuden kanssa kamppailtaessa syyllisiä on vaikea löytää. Kaikista ei voi tehdä terroristeja. Vastuullisia on mahdotonta löytää, kun johto menettää auktoriteettinsa, ja tämä näkyy etenkin julkisen sektorin laitoksissa. Oman "puolueen" miehet ja naiset ovat mukana johtamassa uuskapitalismia. On mahdotonta taistella itsensä vapaaksi maailmassa, jossa vastassa on ei kukaan.

(Media esim. Luostarinen 2007. Paraskaan työsuoritus ei takaa palkintoa. Helsingin Sanomat 23.1.2007, Voittaja vie kaiken, Forssan Lehti 2.1.2007).

torstai, toukokuu 11, 2006

6.7 Suomiko EU-ruuan teemaksi?

Sitra koordinoi ohjelmaa, jossa Suomi aiotaan nostaa terveellisen ravitsemuksen edelläkävijäksi maailmassa. Hankkeeseen on koottu koko

ruokaketju tutkimuksesta teollisuuteen ja kauppaan. Pelkästään tutkimusta tehdään elintarvikealan omien laskelmien mukaan noin 30 laitoksessa, joista MTT on luonnollisesti merkittävin.

Teemana laitosten välinen yhteistyö ja yritysten sitominen prosessiin on etenkin funktionaalisten elintarvikkeiden myös kansainvälisen brändin rakentelussa mitä kannatettavin. MTT:n kohdalla on väsyksiin saakka korostettu ketjua "pellosta pöytään" ja kuluttajanäkökulmaa. Tutkijalle se on vain ylivoimainen tehtävä ja tarvitaan toimivaa klusteroitumista.

Käytännössä kuluttaja on kiinnostunut pöydän antimista, ei niinkään pellosta tai teollisista prosesseista. Hinta kiinnostaa myös, ja luomu ei tällöin ole aina hintansa väärsti kuluttajan mielestä. Pelkällä puhtaudella ei myydä, väittää kauppias. Ei myöskään tiedolla, joka liittyy tuotannon alkupäähän ja teollisiin prosesseihin. Niistä metropolialueiden kuluttaja on valovuosien päässä. Tämän korjaamisessa tutkijan työ on usein epätoivoista ponnistelua ja aika menee hukkaan. Toki MTT:n omalla talousalueella Forssan Lehti seuraa kiitettävästi tutkijoiden ponnistelua lähiruuan, funktionaalisten elintarvikkeiden, Loimijoen puhdistamisen tai Elonkiertopuistomme esittelyssä. Lounaishämäläiset ovatkin Suomen valistuneinta kuluttajajoukkoa, ja tuottajat tietävät, mitä tehdä pelloillaan. Tai ainakin kuuluisi tietää.

Ehkä turvallisin tapa tarjota suomalaista ruokaa kansainväliseen maakuun ja keittiöön hoituu sen omilla ehdoilla. Tällöin ei toisteta edellisen EU -puheenjohtajakautemme ruokaskandaaleja. Oma kansainvälistymisemme tällä sektorilla tapahtuu hitaasti olkoonkin, että makutottumuksemme muuttuvat, ja Helsingin ravintoloissa tapaa Michelin-tähtiä. Samalla jo yli viidennes elintarviketeollisuuden liikevaihdosta tulee maan rajojen ulkopuolelta. Ruokaa voi kehua puhtaaksi, ja siinä maistuu - jos maistuu - pohjoinen luonto ja yöttömän yön aromit.

Oleellista on ruuan liittäminen tarinaan, jossa on muutakin kuin peltoa ja teollista prosessointia, korkeaa osaamistamme. Hämäläisillä - etenkin forssalaisilla - näitä tarinoita löytyy. Joskus on vaikeaa erottaa fiktiota faktasta. Nämä tarinat on kyettävä liittämään osaksi ruokakulttuuria ja pöydän antimia. Tällöin ruoka on Sibeliuksen hemmotteluherku, Väinö Linnan tapa valmistaa Taipaleenjoen grilliyllätykset ja cocktailit, Wahrenin tuomat pumpulienkelten kiusaukset tai vaikkapa Erkki Liikasen evakkolahjat reessä nautittuna. Hämeen aistikkaasti katetut pöydät, tarjoilun teemat, kokous- ja taukotarjoilut, graavatut siiat ja

metsäsienisalaatit, paahdetut oman tilan einokset ja säräjuurekset, tilajuustot ja -viinit, omenapiiraat ja maustejäätelöt saisivat näin maailmankuulun maineen jopa ilman lakkoja ja karpaloita, perinneruokia. Kaikki eivät niistä maailmalla todellakaan pidä. Makutottumukset kun ovat kovin paikallisia ja mahdottomia muuttaa. Tärkeää on että laktoosi -intoleranssista kärsivät saavat kaikki ruokalajinsa turvallisessa muodossa siinä missä vilja-allergikotkin.

Meille suomalaisille luonnon läsnäolo on osa sielunmaisemaamme; välttämätön ja terapeutinen osa elämäämme. Ekopsykologit hoitavat jo terveyttämme. Sen tulee näkyä menu suunnittelussa, kattauksessa, pöytäpuheissa ja ruokalajjoissa. Ruoka ei ole vain fyysinen tapa hoitaa terveyttä. Lisäksi monet sairastuvat syömällä väärin tietämättään. Kansantaloudelle tämä on yksi tärkeimmistä korjattavista ja huonosti hoidetuista kokonaisuuksista - ehkä tärkein.

Ruokakulttuurin vaalijoiden on koottava Hämeessä ja muissa maakunnissamme voimansa siinä missä ruuan valmistajien ja kaupan. Pellolla työskentelevät ja teollisen prosessin osaavat tutkijat ovat aivan liian pragmaattisia, ryppyotsaisia ja itse ruokakulttuurin pöydän puoleinen osa on markkinoinnin osaavien tarinankertojen käsissä. Ja tätä kautta pääosa koko elintarvikeketjumme menestymisestä.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomiko EU-ruuan teemaksi? Hämeen Sanomat 16.5.2006, Maaseudun Tulevaisuus 17.5. 2006, Häme EU-ruuan teemaksi, Forssan Lehti 14.5. 2006).

kuva ja taide Matti Luostarinen

torstai, toukokuu 18, 2006

6.8 Ekologinen klusteri vientiteollisuuden vetäjäksi

Luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja globaaleista ympäristöuhista on syntynyt maailmanlaajuinen ymmärrys, josta suomalaisetkin ovat saaneet osansa Etelä-Amerikassa. Etsimme tietä "puhtaisiin teknologioihin", mutta myös sellaisiin liiketoimintamalleihin, joissa ympäristöosaaminen on jo nyt merkittävä pääomia ja sijoittamista ohjaava markkinavoima. Sitran ympäristöohjelman johtaja Jukka Noponen korostaa ympäristöteollisuuden muuttuvan megatrendiksi riskipääomalle etenkin Pohjois-Amerikan sijoitusmarkkinoilla (HS 3.4.06).

Noposen mukaan kansallista ympäristöosaamistamme arvostetaan ja sitä löytyy tutkimuksessa, koulutuksessa, hallinnossa ja yrittäjyydessä. Suomen Akatemian teettämän evaluoinnin mukaan bio- ja ympäristöalan hankkeillamme on ollut monipuolinen yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Vaikuttavuus näkyy etenkin kansallisen ja kansainvälisen politiikan asialistalla. Ympäristötiedon taloudellinen merkitys kasvaa monella suunnalla samanaikaisesti.

Toisaalta raportin mukaan tieteellistä tietoaamme ei osata hyödyntää täysimääräisesti. Päästökaupalla on tärkeä merkitys energiapolitiikassa, ilmasto- ja metsäpolitiikan suunnittelussa, mutta erityisesti ympäristöpolitiikalla on ollut merkitystä maataloudessa ja koko elintarvikeketjun toteutuksessa.

Ympäristötiedolla on suuri merkitys myös ihmisten hyvinvoinnin kehittämisessä varsinkin, kun arvioidaan erilaisia ympäristöriskejä terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Vaikuttavuuden tutkimusjärjestelmiä on kehitettävä monitieteisesti.

Oma kansallinen osaamisemme on pääosin hajanaista. Se keskittyy lukuisiin luonnonvaralaitoksiin ja sitä tavataan pienissä teknologiakeskitymissä, kaikissa yliopistoissamme ja ammattikorkeakouluissa. Yhteiskunnallinen ympäristötutkimus on edelleen koordinoimatta ja yllättävän etäällä bio- tai teknologiatutkimuksesta. Alan yhteinen innovaatiopolitiikka on luomatta klusterirakenteena. Tavoite on ollut palvella kansallisia tehtäviämme ja usein suojeluperusteisesti. Rahoitus ei ole yhtenäistä vaan pirstoutunut siinä missä alan koulutus ja tutkimuskin. Yrittäjiltä puuttuu järjestelmällinen innovaatiopolitiikka ja kansainvälistymistehtävä.

Maa- ja metsätaloudessa ympäristökysymysten hoito tapahtuu erilaisen rakenteiden kautta. Maataloudessa sitä ohjaavat tehottomat tukijärjestelmät ja metsätaloudessa myös kansainvälinen kysyntä. Jälkimmäinen on huomattavasti tehokkaampi. Samaan aikaan muussa ympäristöalan osaamisessamme, energiataloudesta jätehuoltoon ja biopolttoaineisiin, edistyksellinen ympäristötekniikka ja innovaatiopolitiikan mahdollisuudet ovat kehittymässä, mutta pienissä yksiköissä ja erillään suurista luonnonvararesurssiemme käyttäjistä. Haemme siinäkin raaka-aineita Etelä-Amerikasta.

Tutkimusten mukaan suurimpien keskustemme kuluttajat ovat hyvinkin valistuneita ja tuntevat toki vastuunsa ympäristöstä. Maaseudun pienyrittäjät ovat sen sijaan kaukana kuluttajista ja ekotehokkaat klusterit ovat vasta rakentumassa. Niillä haetaan yhteistä vahvuutta klusteroitumalla hyvinkin oikeaoppisesti tavoitteena tuottaa kysyntää vastavia tuotteita ja tuoteperheitä. Maaseudun uudessa ekoyrittäjyydessä on edetty pienin askelin, joita nyt on syytä kiirehtiä, ja ympäristö on kaikessa yhteinen yhdistäjä. Partnerius ja verkostot ovat osin vanhan sosiaalisen pääoman tuotetta.

Se mitä Suomelta nyt näyttäisi puuttuvan on yhtenäistävä organisaatio, jossa koko klusterin vientiteollisuutta edistävä osa olisi innovatiivisuutta ruokkivaa - myös maataloudessa. Tämä voisi tarkoittaa käytännössä Tekesin tyypistä rahoitusta ja lippulaivaa, jolla 1970-luvun tieteellistekninen innovaatiopolitiikka laajentuisi. Kapea politiikka oli aikanaan oma valintamme tarkoituksena ottaa kiinni OECD -valtiot silloin jälkijättöisessä innovaatiopolitiikassamme. Valinta olisi voinut olla toki myös toinen, ja se näkyisi nyt luonnonvarojemme käytössä. Tällöin koko luonnonvarasektorimme, ja samalla maaseutu, olisi yhdistetty innovaatio-politiikkaan jo 1970-luvulta alkaen.

Erityinen merkitys tällä laajemmalla valinnalla olisi ollut maaseudulle ja yhdyskuntarakenteittemme myöhemmälle kehittymiselle. Keskittävä luonnonvarojen käyttö olisi ollut mahdotonta, ja oma ympäristöajattelumme innovaatiopolitiikassa olisi nyt laajempi. Määrittelisimme oman paikkamme Euroopassa ja globaalisti toisin, ja ymmärtäisimme innovaatiopolitiikalla muutakin kuin tieteellisteknistä ja keskittävää, urbaania toimintaamme. Hajautettu yhteiskuntamalli olisi toteutunut jo 1980-luvun alusta.

Nyt tutkimuksessa ja koulutuksessa tulisi pyrkiä vahvistamaan aitoa poikkitieteistä osaamistamme. "Monitieteisyys" ja esim. "metsäklusteri" ovat retoriseksi todettuja myös väitöstasoisissa tutkimuksissa. Sama koskee maaseudun innovaatiopolitiikka ja sen puuttumista. Innovaation leviäminen ja omaksuminen, diffuusio, ei ole muuta kuin jälkijätöistä ja monia kopioinnin ja imitoinnin isolaatiomekanismien ongelmia kasaavaa vahingontekoa. Innovaatioprosessien kärkijoukkoon pyrkivä valtio ei sellaisiin voi enää sortua.

Ympäristöalan liiketoimintamallit ovat kaikesta edellä kuvatusta johtuen kapea-alaisia, ja ohjautuvat pääosin kotimaisille markkinoille. Huippuosaaminen on vailla omaa osaamiskeskustaan ja kaiken "läpäisevä" ympäristöteema tasapäistää innovatiivisimman huipun. Maataloudessa osaa ympäristötuen tukijärjestelmää voisi käyttää Tekesin tyypillisen rahaston eräänä elintarvikesektorin kokoajana. Malli suosisi tehokkaampaa ympäristöpolitiikkaa maaseudulla, ja tukisi samalla yrittäjyyttä. Sama koskee muita luonnonvaraalojamme. Rahoituksen koamisessa tulisi löytyä kansallinen konsensus.

Ympäristö ja sen hoito globaalina prosessina ei ole vain "rasite" vaan nousevin markkinatalouden liiketoimintamalli, jossa Suomella on

mahdollisuus tarjota oma strategiansa ekologisen klusterin huippuosajana.

Kuva 9. Suomalaisuuden vanhin ja uhatuin symboli.

(Media esim. Luostarinen 2006. Ekologinen klusteri käyttöön. Maaseudun Tulevaisuus 26.5. 2006 Ekologinen klusteri maaseudun yrittäjyyden käytössä. Maaseudun Tulevaisuus 7.7. 2006).

perjantai, toukokuu 19, 2006

6.9 Oliko Snellman innovaattori?

Hetki takaperin 200 vuotta täyttänyt Snellman tunnetaan ehkä parhaiten itsenäisen Suomen kielen ja rahan esitaistelijana. Snellman toteutti omaa filosofiaansa läheisesti käytännön elämässä. Kuitenkin kansallishengen luominen oli vain välietappi matkalla kohti universaalia ihmisyyttä; maailmanhenkeä ihmisyyden toteuttamisessa.

Johan Vilhelm Snellman oli hegeliläinen filosofi, jolle dialektiikka merkitsi jatkuvaa muutosta. Tässä merkityksessä hän oli myös omassa ajassamme innovaatiopolitiikan sisäistävä puhdasoppinen innovaattori. Kaiken kyseenalaistanut ja monessa kolhittu mies oli myös tyypillinen oppositiohenkinen taistelija. Itsepäinen ja taisteluhaluinen mies oli tässäkin merkityksessä tyypillinen innovaattori. Hän yritti jopa elää

oppiensa mukaan armopaloista piittaamatta. Suomen markan isä eli koko elämänsä jatkuvissa veloissa.

Toiminnan mies muutti näkemyksiään tilanteen mukaan. Snellmanin filosofiasta voi ammentaa niin oikeisto kuin vasemmistokin. Vähemmän kuitenkin feministit. Snellmanin naisen oli pysyttävä kotona miehensä lohduttajana ja lasten kasvattajana. Toki hän jaksoi moittia jopa kirjallisesti kahdeksannen lapsen synnytykseen menehtynyttä vaimoaan vähäisestä halusta opiskella, ja olla hänelle sivistynyttä seuraa. Ei ole epäilystä etteikö Snellman ollut narsismiltaan häiriintynyt, kuten useimmat monialaiset lahjakkuudet, itsekeskeiset luovat innovaattorit ja maanis-depressiiviset persoonallisuudet.

Snellmanin mukaan kansaa tuli sivistää, ei laskeutua sen tasolle. Kansakunnat edustivat hegeliläistä "maailmanhenkeä", kansallissosialismin orgaanista kokonaisuutta. Sivistynyt ihminen valitsee siinä, mikä on kansanhengen todellinen tahto ja yhteinen hyvä. Opin mukaan jokainen kansakunta saa sellaisen hallituksen kuin mitä sen sivistystaso edellyttää. Hänen aikanaan Suomi oli suuriruhtinaskunta, jota hallittiin Pietarista. Tänään politiikka kiinnostaa yhä harvempia ja lahjakkuudet hakeutuvat kokonaan toisaalle. Puolueiden jäsenmäärät ovat kuihtuneet olemattomiin ja poliittiset virkamiehet on vaikea nimetä karsimatta kielitaidossa ja monessa muussa Snellmanin vaatimassa, jolla päättäjät pysyvät "kansakunnan yläpuolella". Yksi sellainen taito on luovuus ja innovointi, kyky visioida tulevaa - siis snellmanilainen tapa hahmottaa "maailmanhengen" tai kansakunnan yhteinen hyvä, nykyisen globalisaation vuosisatainen vastine.

Snellman oli valistusfilosofi. Hänelle auktoriteettien epäileminen ja vallitsevien olojen kritiikki oli ehkä tärkeämpää kuin visioida uusia järjestelmiä. Tässä mielessä Snellman ei ollut suuri sosiaalinen uudistaja sen innovatiivisessa merkityksessä. Pikemminkin hän oli oppositiohenkinen "raksuttaja", jolle innovaatio merkitsi pikemminkin sen omaksumista ja siirtoa, diffuusiota, dynaamista muutosta. Tässä merkityksessä hän oli myös pragmaatikko ja hänessä oli myös tämän ajan utilitaristista liikemiesmentaliteettia. Niinpä ei ole ihme että juuri hän antoi suuren arvon yritteliäisyydelle ja kannatti elinkeinovapautta.

Sivistys oli kuitenkin päämäärä ja talous lähinnä vain väline, joka antoi mahdollisuuden väljemmälle hengenviljelylle. Valtio oli korporatiivinen, joka tasoitti ristiriitoja, mutta samalla se edusti taloudellista itsekyyttä. Globalisaation keskellä Snellman olisi elänyt kuin kala vedes-

sä. Innovaatiossa häntä olisi kiinnostanut sen kielelliset ja sosiaaliset rakenteet, sosiaaliset ja organisatoriset, symboliset innovaatiot. Tuskin niinkään tekniset tai prosessiin liittyvät pienet yksityiskohdat. Ne olisivat olleet hänelle vain väline savuttaa välietappien kautta universaali ihmisyyys.

Tässä ajassa Snellman kiinnostuisi enemmän EU:n kyvystä operoida globaalien aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin puolesta kuin pelkäämään tapaamme tuijottaa kansallisiin etuihimme. Tässä merkityksessä hän olisi hyvinkin lähellä nykyistä presidenttiämme ja jopa hallitustamme. Kyky muuttaa ajatteluaan tavalla, jossa totuus on vaihtuva ja ajassa kiinni oleva uskottava selitys, sopisi hänelle. Ei niinkään tieteellinen "totuus" kuin poliittinen uskottavuus.

Se että Snellman elää ja voi hyvin, selittyy oman aikamme snellmanilaisella perinnöllä. Se on omaa kansakuntamme sosiaalista pääomaa ja muistia. Ilman sitä Snellman ei enää eläisi ajassamme. Hänet olisi haudattu jo ennen Suomen Markkaa. Snellman kuuluu innovaattorina kansakunnan kaipaamiin sankareihin ja selittäjiin omassa kerronta-teollisuudessamme. Snellman on myyttinen hahmo, ja osa kansakunnan identiteettiä juuri sellaisena.

Max Jakobsonin kolumnia (HS 12.05.2006) Snellmanista lainaten: "Onko siis Snellman oikeassa todetessaan, että Suomi ei ansaitse muuta hallitusta kuin sen, joka meillä jo on? Vastaako nykyinen hallituksemme laadultaan kansakunnan sivistyksen tasoa? Tästä kannattaisi keskustella". Jakobson päättää pohdintansa Bertol Brechtin näytelmään Galileosta. "Onneton on se maa, jolla ei ole sankareita". Ja tähän vastaa Galileo: "Ei, onneton on maa, joka tarvitsee sankareita". Max Jakobsonin mukaan Suomi kuuluu nykyisin niihin onnellisiin maihin, jotka eivät tarvitse sankareita.

Tätä kirjoittaessani suomalaiset siirtyvät televisioiden ääreen seuraamaan euroviisuja, Lordin tapaa voittaa meille euforia yhdessä jääkiekkjoukkueemme kanssa. Kansakunnalla on niin monenlaista sankaria ja sankaruutta. Tuskin sen määrässä ja kaipuussa on tapahtunut suurta heilahtelua. Median ja markkinoiden luoman todellisuuden kohdalla snellmanilainen sankaruus on ehkä pysyvämpää kuin tulla hyväksytyksi eurooppalaisena viihteen tuottajana ja kansana kansakuntien joukossa. Tässä pohdinnassa Snellman edustaisi nyt innovaatioita, tiedettä ja politiikka (*politics ja policy*). Kaikkea yhteen sovittaen puhuen evolutionarsimista, klustereista ja innovaatiopolitiikan laajemmasta kuin

vain puhtaasti tieteellisteknisestä pragmatismista. Se olisi hänelle vain väline saavuttaa suurempi päämäärä. Tässäkin mielessä Snellman olisi merkittävä innovaattori. Yhdessä aikalaistensa Lönnrotin, Runebegin ja Cygneuksen kanssa. Sata vuotta sitten Helsingin Sanomat totesi Fredrik Cygneuksesta jopa näin kuvaavasti: ”Hänen elämänsä hankkeet olivat korkealle tähtääviä, eivät laajalle leviäviä”. Tuolloin häntä muisteltiin peräti viidessä erillisessä artikkelissa. Hän oli kirjailija, yliopistomies, monialainen tutkija, valtioneuvos, taiteen kerääjä ja hiukan levoton, flegmaattinen luonne. Erakko ja vähän tunnettu kuten innovaattori, joka ei pyri läheiseen ja tutunomaiseen kosketukseen ympäristönsä kanssa, ei imitoi muita. Tällaiset ihmiset me muistamme vielä kahden vuosisadan jälkeen.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomi kaipaa sankareita ja syntipukkeja. Kaleva 26.6. 2006, Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita, Lapin Kansa 24.5. 2006).

maanantai, toukokuu 22, 2006

6.10 Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita

Bertol Brechtin näytelmässä Galileon elämästä näyttelijä lausuu: ”Kuinka onneton on maa, jolla ei ole sankareita”. Tähän Galileo vastaa: ”Ei, onneton on maa, joka tarvitsee sankareita”. Kolumnissaan Snellmanista ”sankarin” 200-vuotispäivänä (HS 12.5) Max Jakobson lopettaa: ”Suomi kuuluu nykyään niihin onnellisiin maihin, jotka eivät tarvitse sankareita”.

Viikonvaihteessa Suomi juhli Lordia, euroviisuvoittoa ja jääkiekkoilijoita. Oikeammin jääkiekkoilijatkin juhlivat nyt Lordia. Jääkiekko viihteenä jäi kulttuuriviihteen alle. Oikeastaan ne olivat nyt sama asia ja samaa kulttuurin klusteria vientituotteinamme. Huomenna juhlimme jo jalkapalloa. Jari Sarasvuo kirjoittaa kuinka olemme oman itsemme sankareita - sisäisiä sankareita. Huippuosajat ja osaamiskeskukset tavoittelevat tieteen sankareita.

Kilpailu on niin armotonta sankaruudesta, että sekä urheilu, tiede ja taide käyvät välillä ”harmaalla vyöhykkeellä”. Sankareita ovat optiomiljonäärit ja yritysjohtajat. Poliitikkokin haluaisi osansa sankaruudesta lainsäädäntötyössä. Sankaruus on aikamme suurin myytti ja kaiken peittävä sumuverho. Webympäristössä sankarit katoavat satojen miljoonien massaan ja luova innovaattori saa olla rauhassa.

Max Jakobson ei voisi olla enää enemmän väärässä. Yritysjohtajana Ollila puhuu tässä yhteydessä riskinotosta. Sankari on riskin ottava innovaattori ja edellä kulkija, johon me muut saamme samaistua tai projisoida arkielämäämme. Se on harmitonta, eikä siinä ole mitään halveksittavaa. Kyse ei ole heikosta itsetunnosta vaan geeneistämme tai meemeistä. Riippuen onko näkökulma biologin vai sosiologin. Ei kateudesta vaan pelosta, kun sankarimme ei aina onnistu ja petymme. Lordi on kulttuurivientimme näkyvin airut lähivuosina. Kaikki vienti on lopulta kulttuurivientiä. Musiikin, taiteen ja tieteen, teknologisten innovaatioiden välillä ei ole eroa. Ne kulkevat käsi kädessä ja toimivat vuorovaikutuksessa toisiinsa. Niin kävi nytkin verkostoituneen Euroopan ja Lordin voiton kohdalla.

Teknisesti hitaat ja kömpelöt Monacon ruhtinaskunnan vanhukset eivät Lordia äänestäneet. Tuskin saavat tietokonettaan auki. Pisteitä ei herunut myöskään Euroopan takapajulasta Albaniasta. Suurimmat piste-määrät tulivat odotetusti tietoteknisen kärjen rikkailta nuorilta hevime-tallin harrastajilta, joille verkostot ovat arkipäivän elämän sisältöä. Tämä voitto oli ensisijaisesti uuden sukupolven voitto ja näyttö mah-dista. Verkostodemokratia on ainut oikea demokratian muoto.

Se yllätti monen myös Suomessa. Keski-ikäiset ja heitä vanhemmat ovat ymmällään. Ketkä meitä äänestivät ja miksi? Hehän halusivat sinne tangokuninkaan, tähtitanssijan ja pilkkasivat Lordia. Heille toi-puminen vie aikaa aivan kuten tornitalojen kaatuminen aikanaan New Yorkissa. Aiemmin oli niin turvallista hävitä, haukkua oma tai muiden osaamattomuus, pilkata maan perifeerisyyttä. Se lisäsi turvallisuutta ja antoi luvan olla tumpelo samanlaisten joukossa.

Nyt se on poissa ja helvetti jäätyi. Eikä tämä uusi nörttien sukupolvi tullut edes kadulle juhlimaan ja juopottelemaan. Tosin webympäristös-sä monet viestimet ja verkostot kaatuivat nörttien keskustelutulvasta. Ilmiö oli yleiseurooppalainen. Siitä tehdään vielä monta hyvää väitös-kirjaa. Nyt sitä ei vielä ymmärretä ajan historialliseksi jakajaksi. On saatava etäisyyttä muutama vuosikymmen. Sankareita ei tehdä enää aseet kädessä tai huutaen toreilla, ilveillen televisiossa. Webympäristö on kasvottomien sankareiden arkipäiväistä elämää.

Oma kulttuurimme klusteri on ollut olematon. Oikeastaan sitä ei ole olemassakaan. Klusteritaiteesta (*Cluster Art*) emme ole kuulleet mit-tään. Vanha tuttu Google tulostaa jo yli 20 miljoonaa havaintoa ja Lor-di mainitaan nyt hakusanana 3 miljoonaa kertaa. Hyvä alkua! Koskaan

käsite Lodista ei kuitenkaan tule lähellekään käsitteitä agopoliksesta tai klusteritaiteesta maailmankuvana.

Lordi ei muuta maailmankuvaamme, mutta vapautti ikuisesta viisuhäpeästä. Hevimusiikki ei edes kehity Lordin kautta ja seurauksena, mutta tuli toki tutuksi sellaisille, joille tuo musiikki tai ilmiö on sinänsä turha ja tarpeeton. Vallankumouksessa (*revoluutio*) substanssi on usein hämärä tai tarpeeton massojen lähtiessä liikkeelle. Evoluutiossa (*klusterioppi*) substanssi elää prosessin mukana ja muuttuu sekin. Webympäristön evoluutio on monin verroin nopeampi kuin vanhan maailmamme evoluutio. Revoluutioiden aika on ohi. Se oli hitaan maailman hidasta muutosta, jota sankarimme johtivat.

Hevin yksi ilmentymä tuli jotenkin nyt tutuksi musiikkina suomalaiselle tangokansallekin. Joku sanoo sen tulleen Norjasta jo 1970-luvulla ja rantautuneen sitä kautta myös Rovaniemelle. Oma poikani kuunteli sitä aamusta iltaan ja vielä yön tunteina jo 1980-luvulla. Hänen kauttaan tunnen myös nuo hahmot, jotka eivät ole ollenkaan pelottavia vaan muistuttavat pikemminkin tyttöjen barbinukkeja. Taidetta niistä ei ole uskaltanut Hämeessä vielä tehdä. Nyt sekin on luvallista ja jopa suotavaa. Me rakastamme kohta näitä hahmoja ja eniten keski-ikäiset ja huonolla itsetunnolla varustetut kansamme sota-ajan lapset. Ne jotka haluavat olla aina lopulta voittajan puolella.

Ne jotka jäävät nyt juhlimaan voittoa ovat jo hävinneet. Ja ahkerimpia juhlijoita tahtovat olla ne, jotka eivät itse substanssista mitään ymmärrä. Mutta juhlimisesta sitäkin enemmän. Innovaatioprosesseissa voiton keräävät aina nopeimmat ja viimeisenä tulevat hitaimmat prosessin omaksujat. Viivyttelijät eivät hyödy kulttuuriviennistä, ja nyt näyttäisi vanhan konvention portinvartijat olevan odotetusti hitaimpia kansainvälistyjiä. Vielä 1970-luvulla he pitivät itseään ensimmäisinä. Näin ensimmäiset tulevat aina lopuksi viimeisinä. Helvetti jäätyy.

Miten tällainen vallankumous voitaisiin hyödyntää, jossa puhutaan monikulttuurisesti, äänestetään netin kautta ja verkostoina kymmenessä minuutissa miljoonia mobilisoiden? Miten päästä käsiksi tähän Euroopan innovatiivisimpaan nuorten verkostoon, josta syntyvät tulevat sankarit, vallankäyttäjät, monitaitajat muussakin kuin vain hevissä ja luovan osaamisen kulutuksessa sen ensiomaksujina? Miten tuli, helvetti, metalli, halla ihmisten pelot ja kauhut kesytettynä Hugo Simbergin taiteen tapaan liittyvät nyt Suomeen? Avautuuko klusteri kulttuurina ja webympäristönä suomalaisille viimeisenä Euroopassa?

Vai onko Suomi oikeasti siirtymässä myös kulttuurisen klusterin innovaatiokelkan kärkiosaajiin? Onko kaikki vain välineistä syntyvää valhetta? Onko pragmaattisen kansakunnan mahdotonta ottaa vastaan viestejä, jotka ovat kyberneettisiä tai konstruktivisia, webympäristön divergoivien nuorten tuotetta ja altruistisia? Onko empiirisen tiedon käsittelijän mahdotonta ymmärtää formaalista tai dialektista tietoa? Tai onko konventioonsa pitäytyvän mahdotonta irtautua ja hakea tietoa rajoja ylittäen? Jättää positivistinen tiedon keruu ja käsittely sekä loikata behavioristiseen maailmaan, mentaaliseen älyyn ja sen käyttöön?

Suomi ei ole muumilaakso. Tiedepuisto ja teknologiakeskus pikemminkin. Niitä meillä on kymmenittäin. Muualta nähtynä meidät on helpompi yhdistää helvetin tulirotkoon, hallaan ja ikuisen jäähän ja näiden tuhansiin tuotteisiin kuin suoraaniseen paratiisiin. Tällaisen fyysisen toimintaympäristön tuotteina olemme lähempänä Romanian Transylvaniaa kuin mitä heidän tarinansa antaisivat aihetta ylpeillä.

Lordin voiton jälkeen kulttuurin ystävillä on vain helvetti rajana. Ympäriämme ollut globaali itse rakentamamme lasikatto puhkesi ja nyt on pakkotoiminnan aika. On pakko tuotteistaa vanhaa, keksiä uutta, palvelua ja rakentaa uutta kulttuuriympäristöä, joka ei ole vanhusten Monaco saati Albania, ruotsalaisten abbaa.

On aika hyvästellä vanhat euroviisumme. Niiden yhteinen äänimäärä voisi jotenkin ylittää Lordin tasolle. On aika hyvästellä vanha konventio, Ossi Runne ja monet vanhat viisumme. Hyviä eläkepäiviä heille tuskaisista odotuksen hetkistä ja kyvystä pitää yllä lasikattoa.

Nostalgiallakin on arvonsa ja jälkiomaksumisella, kloonaamisella ja kopioinnilla, mutta ei innovaatioympäristössä. Diffuusioympäristö on eri asia. Sitä nämä verkostonuoret eivät edusta eivätkä ymmärrä. Innovaatioita korostavan Suomen EU -puheenjohtajuuskausi ei olisi voinut alkaa ruusuisemmin. Meistä odotetaan nyt sateentekijää Euroopalle. Kiitos kuuluu kuitenkin nuorelle verkkosukupolvelle, jolle itse esitys oli jo nostalginen ja vähän parodisoivakin. Lordi on kuitenkin maasta, joka käännetään nyt ”*Land of Research Development and Innovation*”.

(*Media esim. Luostarinen 2006. Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita, Kaleva 24.5. 2006, Iisalmen Sanomat 24.5. 2006, Nettiyhteisö verkostoyhteiskunnan innovatiivisin ydin, Forssan Lehti 11.6.2006 Helsingin Sanomat 11.6.2006*).

tiistai, toukokuu 23, 2006

6.11 Janatuinen ja Mozart

...toinen toistaan on ymmärtämässä...

Verkostot ratkaisivat viisuvoiton

Janne Mäkelä kirjoittaa Helsingin Sanomissa (23.05.06) kuinka "*Hard Roch Hallelujah*" oli jäähyväisviisu luuseri-Suomelle. Viisuhistorian 40 vuosikymmentä jatkunut tappiollinen sarja oli muodostanut jo yhteinäisyyttä luoneen kertomuksen. Tappioihin oli helppo samaistua ja hyväksyä viisuhäpeä. Ryhmät, yhteisöt ja alueet tuottavat kollektiivista identiteettiä ja sitä ilmaistaan erilaisilla käytännöillä ja symboleilla.

Kuva ja taide Matti Luostarinen

Mielikuva yhteisestä yhteisöstä syntyy, kun rakennetaan kertomuksia ja tarinoita yhteisistä yhteisöistä ja alueista. Yhteinen viisuhistoria oli kansakunnan yhteistä häpeää, joka muuttui rituaaliksi. Alueelliset henget (*spatial identity*) ja sosiaaliset muistit ovat tätä samaa perustaa. Kokosin 1970-luvun aineistoista ensimmäisen väitöskirjani tutkien suurten ympäristömuutosten, Lapin allassotien ja allasevakkosten kykyä vapautua vanhoista traumoista, ja kertoa täydellisen ”juurten” menetyksen jälkeen,

mitä olivat ”oikeasti” menettäneet Lokan ja Porttipahdan altaisiin. Mitä on vapautua alueesta ja sen epigeneettisestä ”sidoksesta” suuren surutyön jälkeen. Afrikassa vastaavat suuremmat Voltan ja Kariban sisämeret hukuttivat kymmenientuhansien koko kulttuurin ja elämän sisälön. Useimmat eivät selvinneet siitä hengissä.

Huono menestys toistuvasti on kertomus, joka luo yhteisyyttä ja yhteisyys turvallisuutta. Oma huono menestys ja epäonnistumiset oli mahdollista projisoida yhteisön kehnouteen ja päinvastoin. Näin menestys ruokkii voittajia ja epäonni seuraa saman kaavan mukaan. Innovaatio ja luovuus hylätään epäonnistumisen pelossa ja syntyy huono viisuhistoria isolaatiomekanismien kertoessa imitoinnin ongelmista.

Urheilijoiden ”rituaalit” ovat osa tätä ja kaukana siitä eivät ole monet tieteen, taiteen ja uskonnon, kulttuurien käyttämät ja vakiintuneet dogmit, riitit, teorit ja mallit. Niiden uhkaaja uhmaa sellaisia voimia, jotka ovat vuosituhantaisia ja este innovaatioille. Webympäristö ja blogosfääri on näitä rajoja koko ajan rikkova prosessi. Globaali aspatiaalinen prosessi ei ole lokaalinen tai regionaalinen. Sen ymmärtäminen on maantieteilijälle mahdotonta. Maantieteestä ja alueesta irtautuva totuus on abstrakti ja ongelma monine kulttuurisine tulkintoineen. Webympäristössä yhden totuuden ihmiset ovat pieni vähemmistö.

Forssalaiset kutsuvat omaa epäonneaan ja jatkuvaa tappioiden kierrettä ”helvetin tulirotkoksi”. Alunperin taustalla on ollut naistyövaltainen kutomateollisuus ja ”pihtisynnytyksellä” syntynyt yhdyskunta sekä sen toistuvat vaikeudet ilman ”oikeaa” kaupungin lokaalista sijaintia ja olemassaolon oikeutusta. Sellaisen on miltei mahdotonta saada infrastruktuuriaan kuntoon ja talouttaan pelaamaan. Näin forssalaiset viisaat väittävät, ja johtavat kaupunkinsa kohti itse itseään toteuttavana profetiana negaatioon. Negaation kääntämien positioksi tarkoittaa 180 asteen viisautta. Siinä uhasta ja heikkoudesta tulee vahvuus ja mahdollisuus, pelot voitetaan. Vaikeinta on hyväksyä epäonnistuminen ja muuttaa se voitoksi.

Mitä tapahtuu kun onni kääntyy eikä yhteisöllisyys perustukaan enää huonoon viisuhistoriaan? Tai kiekkoilijat voittavat yhtenäen mitaleja? Forssa alkaa menestyä eikä voi enää haukkua heikkoja päättäjiään Forssan Lehdessä? Mitä tapahtuu, kun epigeeniset prosessit poistuvat, mutta suljetut geenit jäävät jäljelle? Kun vanhojen puutalojen turvaksi rakennettuja leveitä katuja ei enää tarvita, palo ei leviä kuten ennen talosta taloon? Rakennetaanko leveä katu joka tapauksessa läpi vanhan kirkonmäen puutaloidyllin?

Voiton myötä suomalaiset voivat kansallistaa monikulttuurisen heavy - musiikin aivan kuten tangon aikanaan. Innovaation omaksujasta tulee kulttuuristen innovaatioiden kohdalla pääsääntöisesti niiden tekijöitä etenkin jälkiomaksujina. Sama koskee alueita ja paikallisia yhteisöjä.

Tappiollisen kulttuurin hyväksyneet jälkiomaksijat tulevat mukaan aikanaan ja voitot alkavat kertautua. Demokratia edellyttää enemmistön tukea ja myös jälkiomaksujia, mutta ei kuitenkaan verkostodemokratiassa ja webympäristössä. Webympäristö ei suosi konservatiiveja ja säilyttäjiä, pelon ylläpitäjiä.

Mäkelän mukaan ilmiö johtaa vaihtoehtoisena lajityyppinä ja alakulttuurina esiintyneen metallimusiikin joutumista musiikkigenrenä tango- ja humppakansan myötä tuuliajolle. Vastaavasti Forssassa paikallisesti uuden linjan valitseva lehti joutuisi puristukseen muiden suurempien maakuntalehtien paineessa. Negaatioista elänyt kaupunki ei lukisi positiivisen kehityksen käynnistyessä vanhaa valtamediaansa. Perinteinen media on aina konservatiivinen verrattuna uusmediaan ja blogosfääriin.

Lordista tulisi salonkikelpoinen ja periaatteensa myynyt kavaltaja tai Forssasta kansallinen tai kansainvälinen kulttuurikeskus. Mäkelän mukaan fanit eivät ottaisi tätä myöhemmin hyvänä uutisena. Eivät forssalaisetkaan välttämättä pidä kulttuurikaupunkinsa maineesta saati yliopistoista. Forssan tapauksessa ainakin osa äänestäisi uudella tavalla, sisään muuttajat eivät ymmärtäisi vanhaa ja valittavaa virttä. Mäkelä alustaa näin perisuomalaista kateutta ja sen voimaa, epigeenisiä traumojamme.

Tätä samaa keskustelua käytiin sähköisissä verkoissa ympäri Eurooppaa viisuyönä. Nämä verkostot ratkaisivat Lordin voiton. Ei niinkään Lordin parodioiva musiikki ja sen asettuminen kahden populaarimusiikin välimaastoon, kuten Lordi itsekin on todennut.

Tieteessä välimaasto on usein innovaatioiden tärkein lähde ja läpimurron väline. Lordi toimi tieteellisen täsmällisesti. Forssa (alueet) toimivat ani harvoin tieteellisen täsmällisesti. Alueella asuvilla ihmisillä on eroavia intressejä ja kunnilla monenlaista vallankäytön muotoa. Forssalaiset poliitikot lähtevät itään silloinkin kun Loimijoki virtaa länteen ja naapurialueet tarvitsevat apua oman infrastruktuurinsa tueksi Loimaalla, Somerolla ja Satakunnassa. Poliitikon alue on äänestysalue, ei talousalue tai luonnollinen maantieteellinen alue. Poliitikko on usein egoisti, ei webympäristön nuori altruisti.

Presidentti Koiviston mukaan rasittavimpia ovat poliitikot, jotka pelaavat ja pilaavat politiikan maineen kuvitellen elämän olevan peliä. Vain pieni osa ihmisistä on konfliktiteoreetikkoja ja peliteoriaan pitäy-

tyviä. Pääosa on markkinateoreetikkoja tai funktionalisteja, joille konflikti on vain poikkeus säännöstä.

Peliteoreetikon maailma on moraaliton ja vailla eettisiä ohjeita, toisin kuin funktionalistin. Funktionalistit odottavat tasapainon saapumista myös kaaoksen keskellä. Maapallon ajautuminen pysyvään tragediaan ahneutemme seurauksena ja kohtuuttomasta tavastamme lisääntyä, Titanicin tapaan vajoaminen syvyyksiin, on funktionalistille voitettava este, pelurille tapa hakea pisteitä ja markkinataloudelle uusi mahdollisuus niin kauan, kun hyinen vesi huuhtoo syvyyksiin ja Titanic on matkansa tehnyt. Tiede on oman aikansa ja kulttuurinsa näköinen ja kokoinen, kosmologiassa yhä enemmän antrooppinen ilmiö. Maailmankaikkeus ja sen suuret lait ovat ihmistä varten rakennettuja. Ratzeilin maisemassa maisema katsoo ihmistä eikä päinvastoin (ks. www.clusterart.org, kuva no.1) Forssan kohdalla on poliittinen vedenjakaja, jossa Loimijoki kääntyy itään, Hämeenlinnaan ja Lahteen, Päijät-Hämeen vesistöön ja laskee lopulta Saimaan kanavan kautta Suomenlahteen. Forssa ei ole osa Kokemäen vesistöaluetta, ei Vakka-Suomea ja Satakuntaan menevän tien tärkeä solmukohta. Poliittisella kartalla Forssa on aina ollut Tampereelle vievän 3-tien varrella. Sellainen maakunta käyttää kapearaiteista eikä tunnista omaa identiteettiään. Kaupungin epigeenisen trauman historia on sen pihtisynnytyksessä ja Etelä-Hämeen verisessä lähihistoriassa.

Viiden maakunnan perifeeriset lievealueet ovat osa kansallista imperiaalisuutta. Liki 100 000 ihmistä maaseudulla, Suomen ydinalueella, saa kasaan vain yhden edustajan valtiopäiville Forssan, Loimaan ja Someron talousalueilla. Muut tulevat sen suurista kaupungeista. Maaseudun voimavarat on hajotettu jakamalla se luonnottomiin poliittismaantieteellisiin, geopolittisiin talousalueisiin. Se on imperialismin ensimmäinen toimintaohje; hajota ja hallitse.

Innovaatioprosessissa marginaalissa elävät uuden musiikin tuottajat eivät poikkeakaan muusta esim. teknisestä innovaatiosta. Sen "marginaalit" synnyttävät koko ajan uutta ja tässä tapauksessa äänestäjille, jotka olivat poikkeuksellisen nopeasti reagoivia. Oli äänestettävä nopeasti kymmenen minuutin aikana verkostot mobilisoiden. Näiden verkostojen vierailu viisuohjelman äänestyksessä teki Lordista sankarin. Oman aikamme sankaruus kätkee Lordin kasvot. Hyvä tarinan kertoja osaa kätkeä kasvonsa ja jälkensä. Blogosfäärin kasvot ja webympäristö eivät suosi vanhan tradition vahvasti henkilöivää kulttia. Maaseudulla

henkilökultit ovat perinteisesti tärkeämpiä kuin urbaanissa ympäristössä.

Juuri äänestys poikkesi oleellisesti niistä vuosikymmenistä, jolloin ratkaisun tekivät kansalliset "raadit". Niiden käyttäytyminen muistutti EU:n parlamenttia. Suomessa vuoroin tango- ja humppakansan makua tai populaarikulttuurin eliitin arvoja ja konventiota. Sen seuraus ei voinutkaan olla muu kuin kansallinen häpeä.

Loimijoki virtasi siinä itään ja kulttuurinen raja oli vedenjakajalla, jota ei oikeasti ollut. Webympäristössä on mahdotonta huijata itseään ja kilpailla tyhmyydestä, lahjattomuudesta. Blogosfääri ei palkitse jälkiomaksujan tapaa tehdä rajoja, ja pitää niistä kiinni häveten varastaes- saan. Imitoinnin kulttuuri ei ole luovan innovaattorin elämää webympäristössä, eikä tuotettaan tarvitse hävetä.

Lordin voitto ei johda hevyn monialaisen musiikin ajautumista kriisiin, päinvastoin. Kyse ei ole nytkään enää vaihtoehtoisista lajityypeistä, saati alakulttuureista, vaan normaalista innovaation synnystä, kehittämisestä ja leviämisestä. Alakulttuuri ei voi voittaa euroviisuja ja vielä sen historian suurimmalla marginaalilla. Tässä Mäkelä on täysin vääräs- sä. Tangokansan mielestä Lordi edusti "alakulttuuria", vähemmistön tapaa äänestää. Lordin voitto oli vähemmistön voitto enemmistön musiikkimausta.

Kyseessä on jo hyvinkin myöhäinen ja kauan levinnyt musiikkimaku. Tässä tapauksessa myös aivan uusi tapa meille äänestää ja mobilisoida verkostot Lordin taakse. Verkostojen ulkopuolella oli odotetustikin Monacon ruhtinaskunnan vanhukset ja Albania. Välineet ja musiikki- maku eivät siellä menneet yksiin muun Euroopan kanssa. Webympä- ristö ei suosi Monacon vanhuksia eikä Albanian köyhyyttä.

Forssalaiset sen sijaan olisivat hyvinkin saattaneet äänestää Lordin voittajaksi myös jo kotimaan karsinnassa. Nuorten kyky operoida ja hyväksyä innovaatioita Forssassa on epäilemättä hyvää hämäläistä tasoa. On muistettava että Lordin voitto oli samalla nuoren informaatiotyhteiskunnan sukupolven voitto suuresta ikäluokasta ja sen viisu- hupailusta. Se oli kai suurin shokki koko tapahtumassa. Vallan vaihtuminen tietoyhteiskunnan osaajille. Verkostoja ei voi manipuloida, ei lahjoa, ei palkita poliittisin viroin. Ei voi lähteä itään päästäkseen län- teen. Sellainen kävisi talousalueelle liian kalliiksi ja webympäristö on optimaalinen ajan ja rahan käytössä.

Miten tämä prosessi vaikutti sitten viisuhistoriamme jälkiomaksujiin ja niihin ikäluokkiin, joiden kohdalla hevy musiikkina oli alunperinkin mahdotonta ja jotka äänestivät tangoa ja tähtitanssijaa? Siis siihen sukupolveen, jota kutsutaan jääkiekkopiireissä "sekava tilanne Suomen maalilla -sukupolvensi" erona "se on siellä" -sukupolveen. Edellinen sukupolvi koki tappiot Neuvostoliitolle luvuin 12-0 ja jälkimmäinen voittaa Venäjän ihmettelemättä lainkaan. Edellinen seurasi Juha Jokisen anteeksipyytelevää selostusta ja jälkimmäinen Mertarantaa.

On luonnollista että nämä "hävityn sodan" sukupolvet hyväksyvät menestyksen hieman hämillään. He eivät tiedä, tai ymmärrä, miksi "meitä" äänestettiin ja kuka sen teki. Hevy -musiikkia nämä eivät ala harastaa sen enempää kuin kiekkovoitosta innostuneet vanhenevat ihmiset alkaisivat jääharjoitukset. Jälkiomaksijat ovat aina etäännyneet innovaatioaallon kärjestä ja nykyisin tämä kärki ei edes seuraa paperimediaa. Paperijutut ovat sisällöltäänkin erilaisia kuin sähköiset. Jokaiselle on tarjottava jotakin vaikka tarjoaja olisi sama media. Tätä jälkiomaksuja ei voi edes tietää. Paperimediaa ei voi siirtää sellaisenaan sähköiseen viestintään.

Jälkiomaksujille voitto ja mukanaolo on tärkeämpää kuin substanssi - hevy musiikin sisältö. Oleellista on olla mukana juhlassa, jonka kulttuurivientiä tämä voitto voi edistää oleellisesti laajemmin kuin mitä nyt on vielä Suomessa ehkä pohdittu. Lordin omassa viennissä "naamiot" eivät ole yhtään sen oudompia kuin vaikkapa tohtorikaronkan hassut hatut ja miekat tai mikä tahansa klusteritaiteen (*Cluster Art*) elementtejä yhdistävä osaaminen tai oopperassa tapaamamme konvention merkit.

Lordi on ammattilainen, jonka harkintakykyyn voimme luottaa, ja joka ei pettänyt kisassa minkään osaamisen alueella. Se on vähintä mitä innovaatiokansan kärkiosaajat voivat tehdä ja Rovaniemellä oppia. Siperia opettaa. Tässä nykynuoriso on paljon edellä niitä, joita jatkuva ja paisuva tietomäärä ei ole tehnyt tuskaiseksi. Tämä suuren ikäluokan olisi syytä oppia, ja nähdä voitto heitä tuskaisamman ja työläämmän nuoruuden eläneen sukupolven tuotteena.

Tieto todellakin lisää tuskaa ja kilpailu on nyt oleellisesti ankarampaa kuin sotavuosina syntyneitten kohdalla. Yliopistoon ei mennä humaltumaan muusta kuin tiedosta ja edessä on pätkätöiden arki tohtoreillakin. Kun 80 000 jää vuosittain eläkkeelle, heidän on korvattava se työ

kaksi kertaa pienemmällä joukolla, mutta hyvin he siitä suoriutuvat. Tästä malja Lordille.

(Media esim. Luostarinen 2006. Yhteiskunnan luova ydin on verkossa. Helsingin Sanomat 11.6. 2006, Saneerauksista ja supistuksista kasvun veturiksi, Forssan Lehti 14.5. 2006 , Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita. Iisalmen Sanomat 24.5. 2006).

keskiviikko, toukokuu 24, 2006

6.12 Lordi innovaatiopolitiikan toteuttajana

Mitkä ovat Lordin vahvuudet toteuttaa Suomen innovaatiopolitiikkaa? Millaisia vahvuuksia Suomi antaa Lordille, jotka on syytä muistaa jo aivan yleisellä tasolla?

Jakaisin nämä vahvuudet kuuteen pääluokkaan:

Ensinnäkin innovaatiopolitiikka tuli Suomeen hyvin myöhään ja jälkiomaksujalle tyypilliseen tapaan kopioiden. Kyseessä oli siis innovaation leviäminen, diffuusio. Lordin on syytä tietää mistä tämä prosessi alunperin sai alkunsa, millaisia eroja sillä on globaalissa maailmassamme ja mistä erot syntyivät. Lordin on syytä tietää myös innovaation olevan käsitteenä hyvin moniarvoinen, ja että eri kulttuurit ymmärtävät sillä ei asioita. Lordin maailmanvalloitus ja kulttuurivienti innovaatioprosessina on kansallisesti uusi ilmiö aiemmin kohtuullisen kapea-alaisen kulttuurivientimme kohdalla. Lordin on syytä opiskella hieman tieteellisteknistä innovaatiokäsitteistöä ennen kuin prosessi avautuu. Suomen kohdalla tarkastelussa ei tarvitse mennä kuitenkaan 1970-lukua kauemmas, jolloin tietoinen innovaatiopolitiikka ja sen historia tulee käsitellyksi.

Ensimmäisenä mainitsisin Suomen kohdalla instituutioiden korvautumisen yksilöiden ratkaisulla. Individualismi on Suomeen sopiva käsite, ja ajan henki suosii sitä juuri nyt. Lordi edustaa kohtuullisen yksilöllistä tapaa esiintyä euroviisujen estradilla.

Suomi esiintyi ensimmäisen kerran tavalla, jota voisi pitää plagioinnin sijasta innovatiivisena. Suomalainen individualismi ei ole äänten kosiskelua, jolloin yksilölliset erot ja innovaatioprosessit voivat päästä näkyville. Aika suosi myös Lordia. Sen musiikki ei ollut vain margi-

naalien alakulttuuria, vaan laajemmin jo hyväksytyä musiikkimakua etenkin nopeaan äänestämiseen kykenevien nuorten kohdalla.

Toisena toisin esille suomalaisten maailmankuvan ja etenkin pragmatismien. Visio paremmasta huomisesta innoitti myös Lordia rovaniemeläisenä yhtyeenä. Lordi ei antanut periksi vaan jatkoi vuodesta toiseen tehden itse maskinsa ja musiikkinsa.

Tieteellinen maailmankuva edisti Lordin evolutionaarista ajattelua ja loogista, määrätietoista, pragmaattista toimintaa. Se sopi myös uusien innovaatioiden vastaanottoon ja siirtoon jopa puhtaasti teknisinä sovelluksina. Ilman niitä Lordi olisi plagioinut väärää innovaatioita, tai jättänyt ne kokonaan esityksensä ulkopuolelle. Tällöin Lordi ei olisi erotunut edukseen muusta massasta. Oman tiensä kulkijana Lordi ei pelännyt, vaan jatkoi vuodesta toiseen innovaattorille tyypilliseen tapaan.

Kolmantena Lordia auttoi kansakunnan yhteisen edun ja sosiaalisen muistin pitkä ja traumoja täynnä oleva yhteisöllinen muisti - kollektiivinen vaatimus ja solidaarisuus.

Euroviisujen kohdalla kollektiivinen muisti oli johtanut euroviisukertomukseen ikuisesta häpeästä. Siitä oli tullut menneisyyden luuseri-Suomen trauma, rituaali ja symbolisen pääoman kerääjä. Huonosta menetyksestä oli tullut jo itse itseään ruokkiva, yhteisyyttä luova kertomus. Oli aika kuitenkin muuttaa tämä innovaatio-Suomen häpeä, jossa auttoi kansainväliseen kelkkaan jo päässeet HIM, The Rasmus, Nightwish ja monet muut populaarimusiikin osaajat. Ilmiön eteen oli tehty tietoista työtä tavoitteena kulttuuriklusterin menestys. Läpimurtoa odotettiin minä hetkenä hyvänsä.

Neljäntenä Lordia auttoi suomalaisille tyypillinen tapa pyrkiä havaitsemaan oleellinen ja ongelman ratkaisemiseen vaadittavat välineet - pragmaattinen käsitteenmuodostus ja järjestelmällinen tiedonkeruu (pragmatismi ks. avainkäsitteet). Tässä Lordi oli oleellisesti edellä kilpailijoitaan, jotka hajottivat omat äänestäjänsä hakemalla ääniä yhtäällä oikein, mutta kaiken aikaa saman (tosin suuren) kuluttajasegmentin suunnalta.

Tuotteena Lordi osasi fokusoida paremmin sille kuluttajajoukolle, joka on kyvykäs myös äänestämään kymmenen minuutin aikana tarvittaessa myös verkostona ja yli rajojen. Kyseessä oli normaali verkostoitumiseen liittyvä ilmiö, jonka suomalaiset hallitsivat kerrankin täydellisesti.

Informaatio-yhteiskunnan kärkimää ei voi hävitä häpeällisesti tällaisessa äänestyksessä, jota kilpailussa käytettiin. Lordi osasi avata Googlen ja käsite ”*Cluster art*” ja sen räjähdysmäinen suosio oli tuttu.

Viidentenä vahvuutena mainitsisin vahvasti kansalliset näkökulmat, kulttuurisesti homogeeniset ryhmäsidokset - verkostotalouden ja klusterit. Lordi sai jo Suomessa aikaan äänivyöryn, joka selittyi viime hetken kirillä vaiheessa, jolloin äänestettiin sähköisesti.

Lordi hallitsi verkostotalouden edut. Lordi oli samalla osa klusteria, joka leviää klusteritaiteen nimellä globaalisti maailmalla (cluster art ks. Google, avainkäsitteet). Leviäminen on tapahtunut parin vuoden takaisesta muutamasta maininnasta tämän päivän yli 30 miljoonaan mainintaan.

Innovaation diffuusiona prosessi on ollut eksponentiaalista. Lordi kykeni yhdistämään vahvasti kansallisen näkökulman omalle taiteelleen tyypilliseen homogeeniseen webympäristön nuorten ryhmäsidokseen. Moni pitää tätä ehkä tärkeimpänä Lordin tapauksessa.

Viimeisenä kuudentena mainitsisin vielä luokkarajat ja selviytymiskeinomme vaikeissa oloissa, joissa innovaatioprosessit usein syntyvät, otetaan vastaan - determinismin ja hyvinvointivaltiomme perinteiset opit.

Lordin menestymistä auttoi rovaniemeläisyys, vaikeat olot ja kyky hakeutua kahden populaarikulttuurin välimaastoon. Tieteessä ja kulttuurissa yleensä - sen klustereissa - innovaatioprosessit ja läpimurto tapahtuvat yleensäkin juuri tässä ympäristössä. Lordin oma maailmankuva oli perisuomalainen, determinismiä korostava ja nyt se oli vahvuus, jolla kohtuullisen pitkä uurastus palkittiin.

Jatko on Lordille diffuusisten prosessien ymmärtämistä ja soveltamista, mutta kansakunnalle luonnollisesti uusien kulttuuri-innovaatioiden jatkuvaa rakentamista, ei pelkkää innovaatioiden vastaanottamista, diffuusion hyväksymistä ja imitointia. Sen aika on nyt lopullisesti ohi. Tämä oli Lordin suurin opetus kansakunnalle ja sen kollektiiviselle muistille (Sosiaalinen muisti, -pääoma, alueellinen muisti, ks. avainkäsitteet). Lordissa on hieman yhteistä Gunther Grassin poikaan peltirumpuineen. Kansakunta voi myös kasvaa kompuroituaan riittävän monta kertaa, ja valo alkaa näkyä epigeenisessä pimeässä perimässä.

(Media esim. Luostarinen 2006. Yhteiskunnan luova ydin on verkossa, Helsingin Sanomat 11.6.2006. Ajopuu vai järkevä ohjaus, Forssan Lehti 24.7. 2006. EU:n innovaatioyhteistyö iso haaste. Helsingin Sanomat 17.7. 2006).

perjantai, toukokuu 26, 2006

6.13 Innovaatio maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa

Innovaatiot voidaan jakaa innovaatiotutkimuksen näkökulmasta typologioihin, jotka palvelevat myös maaseutukaupunki –vastakainasettelua. Usein kyseessä on aika- ja tila-aspekti, innovaation leviäminen (diffuusio) tai Schumpeterin alunperin esittämä luokitus (lähteet ks. Luostarinen 2005). Tällöin innovaatiot jaetaan esim. teknologisiin innovaatioihin, hallinnollisiin tai organisatorisiin innovaatioihin ja markkinainnovaatioihin. Eri kulttuureissa innovaatiolla ymmärretään hyvinkin erilaisia asioista ja omassamme lähinnä taloutta palvelevia tuotteita tai prosesseja, usein myös diffuusiota ja oppimistapahtumia. Alunperin innovaatio on ollut kuitenkin käsitteenä oleellisesti laajempi ja pitää sisällään myös kulttuuriset prosessit ja symboli-innovaatiot.

Kapeammassa merkityksessä (esim. Alarinta 1998, Harisalo 1984) innovaatioissa on eritelty Clar & Stautonia (1989) mukailleen tieteellisteknisen merkityksen mukaan perus- tai radikaali-innovaatiot sekä sovelletut tai vähittäisinnovaatiot (Luostarinen 2005). Näistä maaseutuun liitetä helposti jälkimmäiset. Toiseksi hyödynnettävän tiedon tai taidon mukaan voidaan puhua teknologiseen kehitykseen perustuvasta tai tarjontalähtöisestä innovaatiosta sekä markkinoiden vetoon perustuvas- ta innovaatiosta. Usein innovaatio on silloin pelkkä keksintö.

Maaseutu koetaan usein tuotantoalueena ja kaupunki taas jälkimmäisen innovaation prosessoijana. Muodikkaampaa on ollut puhua kulutuksesta innovaation vastaanottajana. Innovaatiotutkimus on siten usein kulluttajatutkimusta ja innovaattori ensimmäisen vaiheen omaksuja.

Kolmanneksi innovaatiot voidaan jakaa liiketaloudellisen merkityksen mukaan, jolloin voidaan mainita esim. tuotantojärjestelmiä koskevat innovaatiot ja autonomiset innovaatiot. Systemaattisempaa työtä on tehty edellisten kohdalla, mutta molempia suosii perinteisessä ajattelussa urbaani ympäristö tai ainakin taajamoitunut ja tiheä asutus.

Neljäntenä jakotapana voisi olla kohteen mukainen innovaatio, jolloin puhumme tuoteinnovaatioista, prosessi-innovaatioista, organisatorisista innovaatioista tai vaikkapa markkina- tai markkinointi-innovaatioista. Nykykäsityksen mukaan näillä ei ole erityistä kaupunkiin tai maaseutuun sidottavaa toimintalogiikkaa.

Viides luokitustapa olisi syntyprosessin mukainen, ja tällöin oleellista olisi innovaation jatkuvuus, ajoittaiset innovaatiot, iteratiiviset prosessit ja innovaation tietoinen kehittäminen. Syntyprosessi suosii lähinnä alueen taloushistoriaa, toimintaympäristön logiikkaa, verkostojen ja etenkin klusterien toimivuutta. Joskus kyseessä voi olla myös hiljainen tieto, sosiaalinen pääoma ja alueellinen "muisti" (ks. avainkäsitteet, *Innovaatio, innovaatiopolitiikka, innovaation diffuusio, innovaatioaalto, innovaation omaksujatyypit ja –roolit, Suomi ja innovaatiopolitiikka, oppiva alue, sosiaalinen pääoma, klusteri*).

Innovaation diffuusiossa kyse on muutoksesta, viestintäprosesseista ja omaksumisesta klassisen Hägestrandin tai Rogersin mallien mukaan (lähteet ks. Luostarinen 2005). Perusmalleja ovat S-käyrä, hierarkiamalli, kaskadidiffuusio, naapuruusefektit ja epidemiamallit sekä näiden alueelliset sovellukset. Näistä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen näkökulmasta tärkeitä ovat olleet keskus- ja vaikutusaluejärjestelmä-

Kuva ja laide Matti Luostarinen

mä-mallit, hierarkiamallit sekä viestintä- ja kommunikaatiomallit. Nykyinen informaatioyhteiskunta vei mallit uuden kriittisen tarkastelun kohteeksi (Luostarinen 2005). Hägestrandilainen yhdestä pisteestä ympäristöönsä hierarkkisesti leviävä innovaatio ei ole oikein sopiva selittämään samaan aikaan kaikkialle saapuvaa tai vastaanotettavaa tietoa. Blogosfääri ei ole hierarkkinen malli, eikä suosi käsitteitä taajamista ja niiden välialueista vaikutusalueeseen.

Kuva 10. LORDI – Land of Research, Development and Innovation

Alueet eivät innovoi vaan ihmiset, organisaatiot, verkostot tai klusterit. Yli 3000 kylää toimintaryhmineen (*action groups*) ja jatkuvine koulutustilaisuuksineen on mahdollisesti innovatiivisempi kuin sama määrä metropolialueiden lähiöitä tai slummeja. Peruselinkeinoissa käytetään jatkuvasti uusiutuvaa teknologiaa ja työmenetelmiä toisin kuin esim. palveluelinkeinoissa. Maataloudesta on tullut erityisen vaativa elinkeino ja matka pellostä pöytään on muuttunut kehäksi, jossa ekologinen kierto umpeutuu ja sen eri vaiheita seurataan hyvinkin tarkkaan. Suomen kohtuullisen hyvä diffuusinen innovointi selittyyneen pääosin harvalla asutuksella ja pienillä yhteisöllisillä toimintaryhmillä.

Ekologinen klusteri ei ole hierarkkinen eikä yksisuuntainen. Tämä koskee sekä tieto- että energiavirtoja, mutta myös materiaalivirtoja. Kaksi jälkimmäistä ovat jo kohtuullisesti hallinnassa ainakin teknisesti. Sen sijaan tietovirrat ovat vasta muotoutumassa webympäristön sisällä. Samalla muotoutuvat myös arvot ja asenteet (ks. avainkäsitteet, asenteet).

Innovaation diffuusion liitetään nykyisin samoja elementtejä kuin itse innovaation syntyyn. Nykyinen viestintä ja sen vastaanotto on oleellisesti mutkikkaampi tapahtuma kuin mitä perinteinen diffuusiomalli oletti. Lisäksi tärkeitä ovat ne olosuhteet ja toimintaympäristöt, joissa diffuusio tapahtuu. Kyseessä ei ole yksiselitteinen viestintätapahtuma lähteeltä vastaanottajalle. Esimerkkinä viruksen leviäminen pisaratartuntana ei ole tiedon, taidon tai vaikkapa musiikin ja visuaalisesti vastaanotetun viestin leviämistä, omaksumista ja ymmärtämistä sekä sen muokkaamista ja käsittelyä. Tässä analogiat eri tieteiden välillä ovat johtaneet usein harhaan. Gravitaatiomallit ja kaksiulotteinen geometria eivät nekään sovi uuteen ajattomaan ja paikattomaan todellisuuteen (Luostarinen 2005, s. 60, 143).

Tärkeämpää kuin luokitella "alueita" (*regionalismi*) on luokitella innovaatioita, niiden tyyppisiä ja kyky vastaanottaa niitä. Se miltä tasolta innovaatio otetaan vastaan ratkaisee prosessin, jolla ko. innovaatio kyetään saavuttamaan. Tässä apuna käytetään tiimejä, verkostoja, klustereita jne. Spatiaalisena yksikkönä voi olla yhtä hyvin kaupunki kuin maaseutumainen ympäristö. Alueet eivät innovoi vaan verkostot, klusterit ja niiden yhteiset toimijat. Sosiaalinen pääoma on näiden yhteistä vuorovaikutusta ja mahdollisesti joskus myös alueellista muistia. Webympäristössä eivät kuitenkaan päde samat säännöt kuin perinteisessä verkostoitumisessa.

Pääsääntöisesti innovaatiotoiminnassa "löydetään", ei keksitä. Newton ja Einstein eivät keksineet luonnonlakeja vaan löysivät ne. Pääsääntöisesti innovaatio on jo olemassa ja globaalisti läsnä missä tahansa samanaikaisesti. Se miten innovaatio otetaan webympäristössä vastaan, ja miten se matkalla muuttuu, on kulttuurinen prosessi.

Suomessa maaseutuyritysten innovaatioprosessia ovat käsitelleet mm. Esa Storhammar ja Seija Virkkala (2003). Tutkimuksessa maaseutu on jaettu neljään perinteiseen vuorovaikutusmalliin.

1) Ensimmäisessä ns. jäännösmallissa maaseudulla ei ole itseisarvoa innovaatioiden tuottajana. Tässä mallissa kaupungit nähdään innovaatioiden tuottajana ja maaseutu on niiden vastaanottaja. Innovaatio edellyttää mallin mukaan tiheää vuorovaikutusta. Maaseutua voidaan kehittää vain lisäämällä innovaatiotoimintaa taajamissa, josta ne leviävät myöhemmin myös maaseudulle.

Kiintoisaa tämän mallin kohdalla on se, että pääosa teknologiakeskuksesta ja tiedepuistoista on syntynyt jo useamman vuosikymmenen ajan joko pieniin taajamiin tai maaseudulle. Jäännösmalli on syntynyt alunperin hierarkkisista rakenteista ja ajatuksesta, jossa innovaatio leviää maaseudulle pääkaupunkiseuduilta ja metropoleista hierarkkisesti portaittain suodattuen. Tulkinnan taustalla ovat 1800-luvun keskusperiferiamallit ja vaikutusaluejärjestelmät. Osa näistä malleista syntyi jo 1600-luvulla ja useimmat niistä ovat analogioita luonnontieteen historiaan (esim. Newton ja painovoimamalli, gravitaatio)

2) Kahtiajakautumismallissa on kaksi näkökulmaa: konsensusnäkökulma ja riippuvuusnäkökulma. Edellisessä korostetaan perinteistä työnjaon näkökulmaa ja funktionalismia. Maaseutu nähdään maahan sidottujen areaalisten elinkeinojen toimijana ja kaupunki lokaalisten elinkeinojen sijaintipaikkana. Malli on vanhahtava ja sen taustalla on ajatus maaseudusta luonnonvarojen tuottajana ja kaupungista jalostajana ja palvelujen tuottajana. Innovaatiotkin tämä alun perin 1800-luvulta oleva malli jakaa maaseudun ja kaupungin innovaatioihin.

2a) Riippuvuusnäkökulma korostaa konfliktiteoriota, ja kahden sarakkeen välinen vuorovaikutus on dikotominen ja luokkarajoineen sosiaalista eriarvoisuutta korostava. Sama ilmiö löytyy perinteisistä keskus- ja vaikutusalue-teorioista, joissa yhtymäkohtia on haettu kolonialismin tai imperialismin toimintaperiaatteisiin.

Vuorovaikutus syntyy ja kehittyy keskuksen ehdoilla sekä kehittyvä periferian kustannuksella. Innovaatioprosesseissa löytyvät heikosti innovatiiviset alihankintasuhteet, innovatiivisten ja osaavien poismuutto sekä horisontaalisen liittoutumisen esto keskustusten varjellissa omia periferioitaan, emämaa omia siirtomaitaan.

2b) Jatkuvuusmallissa kaupunki ja maaseutu kuvataan samalla jatkuvasti muuttuvalla janalla. Innovaatiotoiminta ja mm. tutkimus kohdistuu kuitenkin janan kaupungin puoleiseen päähän. Huomio kiinnittyy yksittäisiin toimintoihin, joista tärkeimmät suuntautuvat kaupungista maaseudulle. Koulutus, televiestintä ja palvelut ovat tällaisia innovaatioprosessin käynnistymiselle välttämättömiä tarpeita. Jatkuvuusmalli ei tuo uutta kahteen edelliseen. Nykyinen aluepoliittinen keskustelumme (kuntauudistus) on osa tätä mallia. Käsitteet regionalismista ja spatiaalisesta alueesta sekä politiikan kahdesta käsitteestä (*politics*, *policy*) menevät niissä päällekkäin.

3) Sekoitusmallissa kaupunkia ja maaseutua ei edes pyritä erottamaan innovaatioiden näkökulmasta. Olennaista ei ole sijainti vaan innovaatioiden kilpailukyky. Itse ehdot innovaatioiden synnylle olisivat informaatioyhteiskunnan ympäristössä (JIT, JIP) samat riippumatta fyysisestä ympäristöstä. Vain eräänlainen "innovaatioprofiili" voisi riippua alueen elinkeino- ja toimialarakenteesta.

Malli korostaa maaseudun toimintaympäristön mosaiikkia ja on lähinnä nykyistä käsitystä globaalista toimintaympäristöstämme. Edellisessä (2) lähtökohtana taas oli toiminnat ja niiden jakautuminen, ei niinkään toimintaympäristön kehittäminen sinänsä. Webympäristön näkökulmasta malli alkaa olla vanhentunut, kuten kaikki regionalismia käyttävät tai spatiaaliset mallit.

Muiden mallien kohdalla maaseutua voidaan kehittää vain joko riippuvuuden murtamisella (*emansipaatio*), kokonaan uusilla elinkeinoilla tai prosessi-innovaatioilla (*niche-tuotanto*) tai keskittymällä yksinomaan innovaatioiden leviämisen soveltamiseen lisäten panoksia taajamiin. Tämä tie on ilmeisesti käyty jo loppuun.

(*Mediassa esim. Luostarinen 2006 Ekologinen klusteri maaseudun yrittäjyyden käytössä. Maaseudun Tulevaisuus 7.7. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjän roolissa. Savon Sanomat 15.7. 2006., Iisalmen Sanomat 14.7. 2006, Suomi innovaatiopolitiikan välittäjäksi. Suomen Kuvalehti 31/2006, 59).*

maanantai, kesäkuu 05, 2006

6.14 Internet -sukupolvi yhteiskuntamme innovatiivisin ydin

Ruotsin hallitus ja nettiyhteisö sotatilassa, otsikoi Helsingin sanomat (5.6) Ruotsin viranomaisten ja nettiyhteisön välistä yhteenottoa. Taustalla on yhdysvaltalaisen elokuvateollisuuden ruotsalaisille asettamat vaatimukset koskien Ruotsissa toimivan maailman suurimman torrent tiedostojen seurantal palvelimen (*Pirate Bay*) sulkemista. Piratismiin (*piracy*) ja varettamiseen (*warez*) tottuneet nuoret, ja erityisesti edellistä kannattavat, eivät pitäneet internetin kautta jo vuosia Ruotsissa suuria tiedostoja jakaneen järjestelmän sulkemisesta. Viranomaisten kohdalla taustalla olivat epäilyt tekijänoikeusloukkauksista.

Nettisukupolven käyttämä keino oli ns. DOS-hyökkäys, jossa massiivinen käyttäjäjoukko saa maailmanlaajuisena verkostona kuormitettua palvelimen nurin. Perjantaina kaatui Ruotsin poliisin käyttämät verkkosivut ja myöhemmin sunnuntaina hallituksen sivut ja hieman myöhemmin Piratebayn sulkemisen Ruotsissa operoinut, tekijänoikeuksia puolustava APB (*anti-piratbyrån*). Jo tätä ennen Pirate Bayn toiminta oli jo palautettu.

Informaatioyhteiskunnan globaali verkostosukupolvi toimi tässä tapauksessa tavalla, joka muistuttaa heille myytyjä lasten ja nuorten tietokonepelejä sekä näiden strategisia toimintamalleja. Ne sisältävät samaa visuaalista ja toiminnallista logiikkaa, josta Suomessa saatiin kokemusta myös uuden populaarimusiikin ja Lordin euroviisuvoiton yhteydessä etenkin sen ääntenlaskuhetkellä. Euroviisut ratkaistiin kymmenen minuutin aikana nettiäänestyksellä ja internet -sukupolven nopean toiminnan seurauksena. Tuolloin kaatui monia sivuja pelkästään keskustelijoiden suuresta innostuksesta.

Internet -verkostoitumista ja sen sosiaalisia ”yhteisöjä” ei voi mitenkään verrata aiempien sukupolvien kokemaan hierarkkiseen ja toiminnaltaan vakiintuneeseen toimintaympäristöön. Innovaatiotutkimuksen näkökulmasta tietokoneverkoissa operoivat ensin nopeimmat omaksujat, nuoret sukupolvet, ja ympäristö on aina globaali. Toimintaa ohjaa hieman sama logiikka kuin ihmiskehon viruksen torjunnassa. Valkuaisainemolekyylit syntyvät pienistä partikkeleista torjumaan vieraan

hyökkäyksen ja toteuttavat sen. Tämä jälkeen verkoston toiminta on tältä osin ohi, ja se lakkaa olemasta.

Verkoston logiikkaa ja webympäristöä, blogosfääriä, ei voi määritellä tai ymmärtää perinteisen vallankäytön tai instituutioiden toimintamallien kautta. Kaikkein vähiten sitä ohjaa inhimillinen narsismi tai muut emotionaaliset logiikat. Sitä vastaan on mahdoton asettua. On mahdoton taistella itseään vapaaksi sellaisesta, jossa vastassa on ei kukaan. Käytännössä oma rakentamamme teknologia ja sen osaavimmat nuoret innovaattorit ja näiden yhteiset aivot sekä informaatioajan synnyttämä normisto, arvot ja moraali.

Jyväskylän yliopistossa juuri hyväksytyn tekijänoikeuksia käsittelevän väitöskirjan mukaan lainsäädäntö on monestakin näkökulmasta verkosto- ja innovaatioyhteiskuntaan sopimaton alkaen koko käsitteen määrittelystä. Innovaatio toimintaa ja luovuutta se rajoittaa monella tavalla.

Klusterit tuottavat verkostojensa kautta kaiken aikaa uutta hieman samaan tapaan kuin Linux-käyttöjärjestelmä. Sekä tieteen ja taiteen kohdalla sen tekijät ovat tulleet tätä kautta oman toimintansa keskiöön sen määrittelijöiksi ohi byrokratian tai konventioita ylläpitävien instituutioiden. On vain ajan kysymys, kun näin tapahtuu myös lainsäädännön, demokratiaksi kutsumamme välillisen vallankäytön kohdalla sekä toiminnassa, jossa aiemmin on käytetty järjestöllistä massojen edunvalvontaa. Näiden toimintalogiikka ei istu siihen internet -aikaan ja sen sukupolven käyttöön, jota nämä ovat jo lapsesta saakka elämässään soveltaneet.

Tähän evolutionaariseen yhteiskuntaan joko sopeudutaan tai eristäydytään ja jäädytään innovaatiojärjestelmien ulkopuolelle. Media sopeutuu tähän tuottaen paperimedian rinnalle internet -sukupolvelle tarjottavan sähköisen viestintävälineen, jonka sisältökin poikkeaa jälkiomaksujille tarkoitettusta tutusta ja turvallisesta sanomalehdestä. Sen rakenne ei vain sovi webympäristön logiikkaan. Toimittajan rooli ei siinä muutu hierarkkisesta tiedon jakajasta ja suodattajasta. Jopa sektoritietokin löytyy urheilusta politiikkaan, kulttuurista ties mihin vanhan lehden rakenteen kopioimiseen.

(Media esim. Luostarinen 2003, Missä verkostossa toimit, Maaseudun Tulevaisuus 9.6. 2003, Luostarinen 2006, Nopeat syövät hitaat, Forsan Lehti 10.10.2006, Yhteiskunnan luova ydin verkoissa, Helsingin Sanomat 11.6. 2006).

tiistai, kesäkuu 06, 2006

6.15 Hesaria lukien 06.06.06

Ilmestyskirjasta tuttu kirjainyhdistelmä (666) on tänään Ruotsin kansallispäivä. Mitä muuta Ruotsiin kuuluu tänään? Helsingin Sanomien (6.6.06) mukaan poliisi valmistautuu estämään mellakoita Tukholmassa. Äärivasemmiston antifasistinen liike ottaa yhteen uusnatsien ja kansallismielisten ryhmien kanssa. Mystiikkaan taipuvaisille tämä päivä on erityisen otollinen kiihtyvälle mellakoinnille. Viime viikkoina ilkeiden kohteeksi ovat joutuneet keskustapuolueen toimistot ja työnvälitystoimistot, mutta myös keskustan kaikki kauppojen ikkunat.

Ruotsin poliisia työllistävät myös nettinuoret ja viikonvaihteen tapahtumat, jossa kokonaan toisenlainen nuoriso aiheuttaa globaalia päänsärkyä viranomaisien tietoturvaluudelle. The Private Bay –tiedostonvälitysjärjestelmän edustajat ovat kehottaneet nuoria pidättäytymään virallisten nettisivujen kaatamisesta (ks. kirjoitukseni 5.6).

Mitä muuta maan päällehti (HS) kirjoittaa 6.6.06?

Kotimaan osastolla pyylevä, keski-ikäistä jo vanhempi mieshenkilö potkaisee palloa mustien lakerikenkien kengännauhat auki. Kyseessä ei ole jalkapallon Saksassa pelattavien maailmanmestaruuskisojen juhla-ilisesta avauspotkusta, vaan SAK:n Lauri Ihalaisen tapa käynnistää viides kautensa SAK:n edustuskokouksen yhteydessä. Vastassa Ihalaisella on Puotinkylän Valtin mimmijoukkue.

Kohta 60 vuottaan täyttävä Ihalainen on koulutukseltaan kirvesmies. Lisäksi hänen kerrotaan käyneen kansanopiston kaksivuotisen linjan. Hän on naimisissa ja hänellä on kaksi lasta, joista toinen vaimon edellisestä avioliitosta. SAK on Suomen suurin ja vanhin keskusjärjestö. Ihalainen johtaa yli miljoonan suomalaisen järjestöä.

”Keitä ne SAK on”, kysyvät puotinkylän mimmit ennen ottelua lehden kirjoituksessa. ”Yhdellä on korkokengät”, kauhistelee Nelli Luostarin. ” Ne ovat kömpelöitä vanhuksia, jotka kaatuu palloon”, epäilee Janita Simonen. Janita Simonen on oikeassa.

Ihalainen harmittelee lehdessä yhteiskunnan muutosta ja työntekijöiden turvattomuutta. ”Muutosturvallisuutta on muun muassa se, että

rakennamme turvasilloja työstä toiseen ja ammatista toiseen” ja että ”Jatkuva itsensä tyrkylle asettaminen pätkätöissä on raskasta”.

Varmaan myös nöyryyttävää, kun takana on useita akateemisia tutkintoja, joista osa väitellen. Kirjoitin maakuntalehtiin artikkelin ”Ylioppilassumasta tohtorijonoon” jo vuonna 1980. Silloin tohtoreita valmistui kuitenkin vain runsas sata vuodessa, ja näistäkin puolet lääkäreitä. Nyt vastaava määrä on jo yli 1500. Ei sekään ole liikaa, jos koulutusta todella arvostetaan, ja se johtaa nimityksiin, joissa jäsenkirjat korvautuvat väitöskirjoilla.

En tunne yhtään merkittävämpää nimitystä, jossa joku tuntemistani nimityksen saaneista olisi Suomessa vailla jäsenkirjaa.

Uran eteneminen Suomessa ei tarkoita kuitenkaan aina opiskelua ja väittelyä, saati useita tutkintoja ja väitöksiä. Vaikka Ihalainen näin maalaileekin kirvesmiehenä. Monet väitelleistä oppilaistani ja kollegoista ovat nyt pätkätöissä yliopistoissa. Yliopistolla oli ja on kai edelleen tapana ottaa lahjakkaimmat professorin tutkimusavustajiksi, ja se tie oli ja on edelleen kivikkoisempi kuin poliittisen eliitin kautta kulkenut ura Suomessa.

Poliittisia virkanimityksiä pidetään kai edelleenkin suomalaisen hallinnon pahimpana korruptiona, johon ei kuitenkaan puututa, ja tästä lehdessä on kirjoituksia enemmän sen ulkomaanosastolla. Peru sekoittaa Latinalaisen Amerikan pakkaa ja riitaisan maan johtoon valitulla Alan Garcialla tulee olemaan töitä niin rikkinäisen maan etnisten, sosiaalisten kuin alueellisten ongelmien kanssa. Asenne Yhdysvaltoihin ja lähinaapureihin on toinen kuin köyhemmiltä alueilta äänensä keränneellä vasemmistonationalisti Ollanta Humalalla, Venetzelan Hugo Chavezin liittolaisella.

Olen työskennellyt paljon Latinalaisessa Amerikassa. Suomalaisten on vaikea ymmärtää näiden kansakuntien suhdetta Eurooppaan ja toisaalta Yhdysvaltoihin. Imperialismin juuret ovat kokonaan toisenlaiset kuin usein kuvittelemme. Tietomme ovat usein pinnallisia tai propagandistisia. Emme huomaa kuinka maailmasta on tullut globaali ja kuinka hyvin meidät saatetaan tuntea. Webypäristö on voinut tuoda jonkin asian hyvinkin läheiseksi. Ja tämä kiinnostus on laajentunut, eikä koske enää suuria mediahenkilöitä ja -tapahtumia.

Samalla kun yritämme unohtaa omat ”juuremme” ja pitkän historian osana Ruotsia, emme halua nähdä myöskään muuta ”traumaattiseksi” kokemaamme, tai se esitetään meille mustavalkoisena. Eurosentrisessä maailmassa sodat ja pelko ovat tuttuja käsitteitä siinä missä hieman sairas nationalismimme. Aivan liian harvoin oivallamme omien juurtemme tärkeyden ja rikkauden sekä Venäjän että Ruotsin yhteydessä. Tätä nationalismia ruokkii lehden urheilusivut, ja 6.6.06 tärkein juttu on fiktiivinen jalkapallon MM-kisojen etukäteispeli. Siihen on uhrattu tilaa lähes sivun verran. Lehti käyttää runsaasti tilaa kerronnallisille tarinoille ja viihteelliselle uutisoinnille. Pääosa uutisista on luonnollisesti ilmoituksia tai mainoksia.

Kahdella palstalla lehti kertoo Eero Heinäluoman viimeisimmän näkemyksen Natosta ja sama määrä riittää Sdp:n kuntakannan viimeisimmälle päivitykselle. Presidentti Halosen ja presidentti Putinin tapaaminen seuraavalla viikolla saa tilaa muutaman rivin sivun oikeassa alakulmassa. Sen huomaaminen vaati jo laajaa näkökenttää. Kekkonen Suomessa se olisi ollut epäilemättä ykkösuutisena jo useamman viikon ajan. Kekkonen oli oman aikansa median tuote.

Lähes sivun verran saa tilaa uutinen, jossa naisopiskelijat odottavat palkkaa oleellisesti vähemmän kuin miehet. Se on samalla lehden ykkösuutinen yhdessä oikeiston ja vasemmiston kiihtyvän vaalikamppailun kuvauksesta Ranskassa. Poliitiikka on palannut Ranskaan, kolumnoi Olli Kivinen. Uutinen on tehtävä ja se on kertojansa näköinen. Usein se asetetaan vieretysten mainoksen kanssa.

Kerronta naisten palkkatoiveista on puettu viihteen asuun julkkiskasvoineen ja mielipiteineen. Hieman samaa edustaa uutinen, jossa tutkija kertoo maatalouden menettäneen EU-kaudellamme 50 000 työpaikkaa. Maatiloja on jäljellä enää 70 000 ja muutosta maanviljelijästä yrittäjyyden ja konkurssin sekä velkasaneerauksen kautta seurataan iisalmelaisen esimerkkitaipauksen kautta.

Velkajärjestelyt ja maanviljelijän monet taidot tekivät tarinasta lopulta onnelliseksi luonnehditun olkoonkin, että omaisuus meni ja jäljellä on vain Ihalaisen kirvesmiehen ammattitaito, leipä tilapäistöissä ja velkajärjetelyin pelastettu kotitalo. Vielä 1980-luvulla Iisalmessa 30 hehtaarin peltotila metsineen ja lehmineen oli huomattavan varakkuuden mitta ja manttaalitila, jolla toimeentulo tuli suurenkin perheen elättämiseen ilman sivuansioita.

EU -kaudella joka neljäs maatila on lopettanut jo nyt toimintansa ja lisää tulee joka päivä. Mieleen tulee samaisen lehden pitkähkö artikkeli 1990-luvun lopulta otsikoiden ” Maaseutu autioituu – So what?”

Ei ole sattuma että maatalousuutisen vieressä on uutinen sinileivistä järvissäme ja niiden torjunnasta nuottaamalla. EU:n piti lopettaa meillä puheet maataloustuista, maatalouden ympäristöongelmista ja ruuan hinnan tuli tulla romahdusmaisesti alas. Mieleen tulee populistinen lausahdus, ”Missä EU, siellä ongelma”. Suomalaista maaseutua on aina pelastettu populistisin keinoin. Nyt sieltä ei saa enää juurikaan talonpojan ääniä. Ei voi, eikä kannata puhua enää ”talonpojan tappolinjasta”. Tuskin ääniä voi kerätä enää talonpoikaa mollaamallakaan. Sivistyvä kansa ei siedä vääriä kärjistyksiä, ja menestyminen vaatii myös poliitikoilta oman aikansa ymmärtämistä.

Näkyvin uutinen ympäristöstä on kuitenkin ulkomaan osastolla, jossa uutisoidaan edellisen globaalien ympäristöpäivien päätapahtumasta Algeriassa ja Kiinan talouden nousun mittavista ympäristöongelmista. Omat ongelmamme ja ohjelmamme Kiinan ympäristöongelmien korjaamiseksi tuntuvat melkoisen pieniltä 6.6.06.

Netissä näkyvimmit uutisvirrat kulkevatkin Aasian ja Amerikan välillä. Samoin uutisointi Kiinassa ja Eurooppa näyttää unohtuneen. Eurooppa-keskeinen ajattelu vaivaa suomalaisia, olkoonkin että Somalian taistelut ja synkät vuodet huomataan 6.6.06 näkyvästi ja ne koskettavat myös meitä Suomessa. Sen sijaan uutinen ei ole, että japanilainen jää kiinni sisäpiirikaupoista, vaikka kyseessä olisikin maan kuuluisin sijoittaja; ei edes 6.6.06.

Jorma Palo kuoli helluntaina, tietää lehti 6.6.06. Lääketieteen ja kirurgian tohtori Jorma Palo kirjoitti itse omat muistosanansa samaisessa lehdessä jo viikkoa aiemmin. Hän kritisoi nekrologeja, halusi itsestään erilaisen ja sai sen. Sarkastiseen tyyliin hän vähättelee itseään ja tuo samalla itseään julki.

Suurelle yleisölle Palo jäi mieleen oikeastaan muusta kuin ammatistaan. Viimeisin kirja käsitteli Bodom-murhia ja Nils Gustafssonia. Parempaa aihetta ja päivää nekrologille ei edes Palo itse olisi voinut keksiä kuin 6.6.06. Traumaattisen tarinan ja kertomuksen ympärille piirretty omaelämäkerta on lahjakkaan ja monialaisen luovan innovaattorin työtä. Palo kykeni liikkumaan joustavasti monella alalla, siirtymään

aiheesta toiseen, ja teki niihin sellaiset reunahuomautukset, jotka lisäsivät kertomuksen kantavuutta, jänteveyttä ja uskottavuutta.

Vain äärimmäisen lahjakkaat ja monialaiset innovaattorit kykenevät hyödyntämään koko laajan osaamisalueensa sekä tulemaan ulos alueella, joka on arkityön ulkopuolista neroutta. Palo oli kirjailijana ja toimittajana samaa tasoa kuin yllälääkärinä ja tutkimusprofessorina. Itsensä hajottaminen oli hänen luomistyönsä voima, toisin kuin hän itse vähätellen todistaa. Hänessä on samaa innovaattorille tyypillistä taitoa kuin Elias Lönnrotissa, lääkäriissä, kasvitieteilijässä ja Kalevalan kirjoittajassa, tai Zakarias Topeliuksessa, valtiomiehessä, tiedemiehessä ja monialaisessa kirjailijassa, yhteisessä satusedässämme, Fredrik Cygnaeuksessa pakahduttavan pitkän ansioluettelonsa kanssa.

Innovaattoreille ja neroina pitämillemme tyypillistä on se, että heidät muistetaan monista rooleista, ja usein ”sivurooli” on ollut se kaikkein luovin ja tuottavin kansakunnan sosiaalisessa muistissa, tuotanto on jatkunut kauan, kehittynyt ja rönsyillyt innostuksen mukana. Surullista on että Jorma Palon kuolema katkaisi hänen luomistyönsä voimakaimman vaiheen ja nekrologi on luettavissa oikeasti 6.6.06. Suomalaisen tiedeakatemia jäsen nauraa sille itse kuivakan sarkastisen naurun.

Kulttuurisivulle lehti on varannut 6.6.06 tähtijuttunsa ”Hevissä saatana on esteettinen valinta”. Sitä tukee Reijo Mäen uusimman turkulaisdekarin esittely. Sivu on kuin aprillipila huhtikuun ensimmäisenä päivänä. Kirjoitus alkaa tietysti Norjasta ja kirkon poltosta 6.6.1992. Neljän vuoden aikana kirkkoja poltettiin 44. Näin esitellään kertomus Norjan blackmetal-alakulttuurista ja satanismista. Ne liitetään Kristian ”Varg” Vikernesiin. Tarina alkaa kuin Bodom -järven murhamysteeri. Mukana on tietysti myös murha, josta Vikenes tuomittiin yhdessä tuhopolttojen lisäksi.

Robert Johansson sai samantyyppisen, mutta romanttisemman kultin Missisipin yössä. Hän möi sielunsa, ja sai saatanalta bluesin elinvoimaisimman kitarasoundin. 1960-luvulla Rollig Stones halusi erottautua kiltin oloisista Beatleseista laulaen piruista ja soittaen Johnsonin kapaleita. Tänä ”Paholaisen narrit” ovat pikemminkin koomisia kuin pirun kanssa flirttailevia rollareita. Nuorena kuoleminen pyhittää usein kultin, kuten John Deanin kohdalla tai vaikkapa presidentti Kennedyn murhassa. Dementiaan kuoleva sankari ei ole enää oikein uskottava ainakaan nuorena vallankumouksellisena.

Hesarin kirjoituksen tapa liittää maailman ensimmäinen heviväki Black Sabbath bluesiin ja Johnsonin legendaan on kerronnallisesti kiintoisa. Samoin tapa liittää blackmetallin taustaksi The Church of Satanin (1966) perustaneen Anton Szandor LaVeyn ”satanismi” kevyt-nietzscheläisyyteen.

Tässä kevyt-nietzscheläisyydellä tarkoitetaan hieman samaa kuin kevytoluella tai muilla ”kevyillä” (*light*) tuotteilla. Ilmiö on tuttu Da Vinci -koodista, jossa fiktoita ja faktaa sekoitetaan samaan soppaan, ja tuloksena on ihan hyvin myyvä kirja. Mukaan liitetään Hard Rock Hallelujah! -käännös Shakespeare -kääntäjä Marja-Leena Mikkolan työnä sekä viitaten Merja Hermosen väitöskirjaan ”Pimeän Hehku”.

Lopputuloksen on juuri tuosta väitöksestä saatu yhteenveto ”Blackmetallistien ajattelussa saatana oli vapaan yksilöllisyyden, oman tien kulkemisen ja oikeutetuin taistelun symboli” ja ”Kristinusko oli blackmetallisteille... erilaisten vihollisten symbolinen tiivistymä”. Näin palataan 1980-luvulle ja Slayerin tuotantoon, muttei sentään Hannu Salamaan. ”Jumalanpilkalta tuntuvat sanoitukset ovat instituutioiden ja vallankäyttäjien kritisoimista ja solvaamistakin, ei saatanan-palvontaa”. (HS. 6.6.06).

Kiintoisa on toimittajan havainto, suora lainaus: ”Skandinaviassa ja etenkin Norjassa blackmetallin tekijät vaihtoivat pahanolaisen skandinaavisiin pakanajumaliin. Kristinuskoa vastustettiin siksi, että se oli hävittänyt Odinin uskon kotimaasta. Kotimaan ylistys tarjosi myös keinon ottaa mukaan nationalismia” (HS 6.6.06).

Kuva ja taide Matti Luostarinen

On muistettava että tuo aika oli etenkin Norjassa keskustelua yhdentyvästä Euroopasta ja valmistauduttiin äänestykseen Unionin jäsenyydestä. Nationalismi oli osa omia luonnonvaroja, eikä siihen liittynyt sen enempää ”kevyt-nietzscheläisyyttä” kuin heavy-metal -arvoja. Kertomus nor-

jalaisesta nationalismista 1990-luvulla on irrotettu tarkoituksella kokonaan historiallisesta ja kulttuurisesta, taloudellisesta ja geopoliittisesta taustastaan ja tuotu mukaan aineksia, jotka ovat kerronnallista siinä missä Da Vinci -koodin fiktiiviset ainekset ja juonikäänteet. Uutinen on tehtävä myös 6.6.06, eikä se ole sama kuin webympäristö ja sen todellisuus.

Sen sijaan oikeaan osuva on kirjoituksen kohta, jossa todetaan ”Saatanan olevan hevymusiikissa ennen kaikkea esteettisen valinnan, keskenkasvuista kapinaa vanhempia vastaan ja elämän ”pimeän puolen” ihannoitua. Samoin lainaus Titus Hjelmän väitökseen, jossa hän toteaa piikkikästi kuinka saatananpalvonnasta puhuvat ovat omine asenteineen kummallisen ristiriitaisia väitteissään. ”Siinä mielessä onkin mielenkiintoista, että ne kristilliset piirit, joiden omassa diskurssissa saatanana on aivan keskeisellä sijalla, leimaavat saatanan mainitsemisen pahaksi ja poikkeavaksi” (HS 6.6.06, lainaus Titus Hjelm)...”Saatananpalvonnasta syytetään Lordiakin, harmittomia kauhuleffahirviöitä? Se on jo aikamoista sisälukutaidon puutetta” (HS 6.6.06).

Kulttuurisivulta löytyy 6.6.06 positiivisin uutinen, jossa kerrotaan ITE-taiteesta, nykytaiteen yhdestä kasvavimmasta suunnasta (=raw art, art brut, outsider art, nykykansantaide). Ranska on suunnan tiennäyttävä Euroopassa ja Suomi sen peränpitäjiä lukuun ottamatta Maaseudun sivistysliittoa, joka panostaa tähän nykyisin kiitettävästi myös lehden mukaan (HS 6.6.06).

Meillä vanhan konvention ylläpitäjät ovat jopa estäneet alan näyttelyjen järjestämisen. Aikansa modernistit kuten Picasso, Apollinaire jne. olivat kansantaiteen (esim. Henri Rousseau) vannoutuneita ihailijoita ja ilmiö on tyyppillistä vaiheessa, jossa ”outsider” taide ja etäiset ”eksoottiset” taiteet ovat sysäämässä länsimaista kulttuuria uudistukseen.

Kyse ei ole kuitenkaan ”primitiivisestä” taiteesta ja sen eksoottisesta ihannoinnista, kuten lehti väittää, vaan aidosta innovaatioprosessista, jossa eurosentrinen ja pysähtynyt konventio on saanut vaikutteita muualta. Usein myös sellaisesta innovaatioprosessista (diffuusiosta), jossa eri kulttuureja ja normeja, moraalialia ja tieteitä integroiva taide ravistelee vanhaa ja pysähtynyttä kulttuuria uutena innovaatioaaltona. Tästä on kyse kun seurataan hevymetalilmiön leviämistä Suomessa myös laajojen kansankerrosten käyttömusiikiksi tai esim. tangon muuttumista aikanaan, ja lopulta jopa osaksi kansallista identiteettiämme.

Se että sodan aikana syntynyt ns. ”märkä sukupolvi” alkaa pelätä omia lapsiaan ja näiden heitä oleellisesti sofistikoitumpaa musiikkia, taidetta ja globaaleja kulttuurikäsitteitä sekä informaatioyhteiskunnan mukanaan tuomia välineitä, on sinänsä luonnollinen vanhenemiseen liittyvä ilmiö. Tässä tarkoituksessa lehti lopettaa 6.6.06 kirjoituksensa mielipidesivun suureen kuvalla varustettuun artikkeliin ”Masennuksen hoitoon panostettava” (HS 6.6.06). Alkoholismi ja masennus ovat eniten terveydenhuollollemme päänvaivaa aiheuttavat kansantautimme ja pedon merkit (666) sopivat parhaiten sinne.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Suomi kaipaa sankareita ja syntipukkeja. Kaleva 23.6. 2006, Innovaatioajan ihmistyyppi. Iisalmen Sanomat 27.2. 2004, EU kurjistaa reuna-alueitaan. Helsingin Sanomat 15.2. 2003, Euroopan ydin on kolonialismin taitava oppimestari. Maa-seudun Tulevaisuus 7.3. 2003).

perjantai, kesäkuu 09, 2006

6.16 Vastuunkanto innovaatiopolitiikasta EU:n suurille jäsenmaille

Helsingin Sanomat kirjoittaa pääkirjoituksessaan (9.6) kuinka EU:n nykyistä halvautumista voitaisiin korjata, ei niinkään pienten jäsenmaiden itseruoskinnalla kuin suurten vastuunkannolla. Kirjoituksessa viitataan suurten jäsenmaiden sisäisiin ongelmiin sekä toisaalla tapamme nähdä EU sellaistenkin ongelmien taustalla, joissa sen merkitys on marginaalinen.

Suomen puheenjohtajakauden tärkeimmäksi aiheeksi on nostettu innovaatiopolitiikka. Eurooppalainen innovaatiopolitiikka käynnistyi jo varhain ennen omaa vastaavaa politiikkaamme ja sen strategian rakentelu on yhtä ongelmallista kuin vaikkapa perustuslakikiistan kohdalla. Useimmat Euroopan jäsenvaltioista ymmärtävät innovaatiopolitiikalla aivan eri asiaa ja uusien jäsenmaiden kohdalla siitä ei voi edes puhua.

Ranskassa innovaatiopolitiikka käynnistyi aikanaan elitistisenä ja sellaisena se esiintyy siellä usein vielä nykyisinkin. Englannissa käytettiin desentralisaatiota ja saksalaiset luottivat jo varhain diffuusisiin ilmiöihin ja liikkuvuuteen. Osin tästä kokemuksesta, mutta myös Venäjältä hankittuna, ovat omat hieman samankaltaiset rakenteemme. Myöhemmin omaksuimme politiikan, joka oli vanhahtavien rakenteittemme

uusimista ja muiden EU -maiden kiinnikuromista kapean tieteellisteknisen innovaatiopolitiikan avulla ja siihen keskittäen.

Oma kapea innovaatiopolitiikkamme alkoi laajeta vasta EU -kaudellamme myös muille yhteiskunnan sektoreille kuin vain puhtaasti tieteellistekniseen. Keskittävässä ajattelussamme luotamme kuitenkin esim. maaseudulla edelleen diffuusisiin ja leviäviin prosesseihin toisin kuin esim. Ranskassa tai Saksassa. Kun näin ei ole ollut muualla Euroopassa, oma tapamme myydä strategiaamme muille on usein vieras ja kulttuurisesti esim. ranskalaiseen ajatteluun täysin sopimaton.

Parhaiten se sopii kapeana etenkin osaan brittiläistä ja sen pragmaattista koulukuntaa sekä diffuusisena saksalaiseen ajatteluun. Tällöinkin kuitenkin lähinnä kulutuksen kautta syntyvään innovaatioiden omaksuamiseen ja tiedon siirron sekä koulutuksen prosesseihin. Näissä Suomi onkin tunnetusti menestynyt. Parhaiten Suomi voi edistää eurooppalaista innovaatiopolitiikkaa tarjoamalla välineitä suurten jäsenmaiden käyttöön lähinnä verkostojen ja meille jo tutumpien klusterirakenteiden toimivuudessa. Tällöin vastuu siirtyisi maanosan tärkeimmän taloudellisen prosessin ohjauksessa kuitenkin sen suurille jäsenvaltioille. Näiden avautuminen yhteistyöhön on kuitenkin kansallisesti tärkeillä avainaloilla vieläkin ongelmallisempaa kuin mitä perustauslakikiistassa.

Etenkin saksalaisten avautuminen Ranskan suuntaan on ollut ongelmallista ja parhaiten suomalaiset saattaisivat onnistua yhdistämällä oman diffuusisen kulttuurinsa EU:n Venäjä yhteistyöhön ja pragmaattisen käytäntönsä brittiläiseen ja samalla Yhdysvalloista alunperin saamaamme kokemukseen.

(Media esim. Luostarinen 2006. EU innovaatioyhteistyö iso haaste. Helsingin Sanomat 17.7. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjän roolissa. Savon Sanomat 15.7. 2006. Innovaatiolla tulevaisuuteen. Iisalmen Sanomat 23.1. 2004. Suomalaista maaseutua muutetaan elämyspuistoksi. Helsingin Sanomat 7.6. 2003).

torstai, kesäkuu 15, 2006

6.17 Kuningas jalkapallo - nerojen lajiko?

Onko kuningas jalkapallo luova ja innovatiivinen laji?

Miksi jalkapalloa pidetään usein filosofisena älypelinä? Mikä tekee köyhien slumminuorten lajista luovan ja innovatiivisen? Vai onko se sitä lainkaan?

Juha Kanervan, jalkapallon historian hyvin tuntevan kirjoittajan mukaan, tämä laji on urheilun esperanto. Peli on halpaa harrastaa, yksinkertainen säännöiltään ja kiinni pienistä elementeistä. Siinä koko lajin idea. Köyhän ja työväen harrastama ja suosima massojen laji. Laji joka sopii kaikille.

Miksi tämä laji ei oikein sovi Suomeen tai Yhdysvaltoihin? Yhdysvalloissa jalkapallo on naisten ja nössöjen laji. Suomessa taas agrariaajan yhteisö ei suosinut 1900-luvun alussa leikkimielisiä lajeja eikä meillä ollut edes kunnan teollista yhdyskuntaa, joka olisi yhdistänyt massat jalkapallon ympärille. Aloimme suosia voimailua ja yleisurheilua, yksittäisten ihmisten ylvästä ponnistelua. Hieman samaan tapaan kuin vastaavan tyyppisissä yhteisöissä Keniassa vielä nykyisinkin.

Tällaisia selityksiä saa kuulla usein. Lisäksi jalkapalloon liitetään monen tuntemat mystifioidut tarinat ja kertomukset, joissa taustalla on kerronnallisia aineksia konfliktisen maailman ja jalkapallon yhteydestä. Jalkapallosta on tätä kautta tehty ”elämää suurempi” kertomus.

Usein näkee tarinoita, jotka liittyvät palloilulajit sotaleikkeihin hieman samaan tapaan kuin kotoisen pesäpallomme kohdalla. Nuorten miesten sotaista kuntoa pidettiin yllä ja tuloksena oli haavoittumista, kuolemistä ja sodan strategiaan sopivaa hyökkäystä ja puolustusta. Leikkiä sodan varjossa. Pelattiinko jalkapalloa jossain muodossa jo luolissa asuessamme?

Palloilulajit ja niiden harrastus muistuttaa kansakuntien historiasta. Eteläamerikkalainen Ronaldinho hymyilee, vaikka paineet ovat varmasti valtavat. Edellisissä kisoissa Ronaldo miltei romahti niiden alla. Italiassa pelaajat repivät toisiltaan liki silmät päästä. Ruotsalaiset sivistyskansan lapset tappelevat keskenään. Englannissa tappelevat huligaanit ja kannattajajoukoiksi itseään nimittävät "fanit". Jalkapallo on vakava laji, eikä siihen mahdu hymyä yhtään sen enempää kuin suomalaisen jääkiekkoon. Nationalismin ilmentymät ovat mukana kai-

kessa kansainvälisessä kilpaurheilussa. Niin oudolta kuin lippujen nostaminen salkoon tuntuukin, kun kyseessä ovat monikansalliset formulaaratojen moottorinvalmistajat.

Vielä hetki takaperin urheileva ihminen ja etenkin jalkapalloilija leimattiin tyhmäksi. Sitä piti harrastaa hieman salaa. Joukkueurheilun kohdalla sellainen on vaikeaa. Maastossa juosten tai hiihtäen salaaminen oli helpompaa. Urheilussa menestyminen vaatii lujaa harjoittelua. Kansan mielestä tyhmä työt tekee. Älykäs ihminen ei ainakaan näyttänyt tekevänsä työtä. Pitkät työpäivät ja siitä saatava arvostus on melkoisen myöhäsyntyinen ilmiö. Tiedemiehelle sellainen sallitaan ja ehkä myös taiteilijoille. Luova työ on erilaista ja poissa ammattiyhdistysliikkeen silmistä.

Onko jalkapallo luovaa työtä, älyllistä ponnistelua ja tiimityön yksi varhaismuodoista? Ovatko sen roolit ja verkostot innovaatiotyön alku? Tänäpäin vaatii suurta siviilirohkeutta kertoa ettei välitä kilpaurheilusta, ei itse harrasta urheilua ja huolehdi terveydestään. Fläppitauluihin mutkikkaita kuvioita piirtävät valmentajat ja TV-kommentaattorit ovat guruja ja velhoja, jotka tekevät lajistaan mystisen nerouden lähteen. Organisaatiot ja vakavasti otettavat yritykset käyttävät näitä valmentajia omina konsultteinaan. He tietävät miten tiimiä ohjataan ja kuinka strategia toteutetaan kentällä.

Raha liittyy lajiin siinä missä käsitteet brändistä ja talouden suoraviivaisista lainalaisuuksista. Hyvä valmentaja on osa tiimityötä ainakin Suomessa. Samoin promoottori, palkitsija ja kontrolloija itse innovaattorin rinnalla. Innovaattori ei tee itse maalia vaan verkosto, klusteri, yhteistyö, partnerius, innovaatiojärjestelmä. Tämä näkyy myös tämän päivän jalkapallossa tai formuloiden ratissa. Kimi Räikkönen kiittelee kaikki tiiminsä jäsenet siinä missä Fernando Alonso. Kulttuuri ei tule latinalaisesta eikä skandinaavisesta maailmasta vaan se on globaali.

Jalkapallo on muuttunut osaksi talouden klusteria ja menestys syntyy tätä kautta. Parhaat pelaajat saavat koulutuksensa lopulta parhaassa ”tallissa”. Parhailta talleilla, liigoilla, on mahdollisuus ostaa parhaat pelaajat, valmentajat, koko se valtaisa järjestelmä, johon kuningas jalkapallo perustuu ja josta se voimansa ammentaa.

Viihteen rajan vetäminen ammattuurheiluun on vaikeaa. Leikkiä se tuskin enää on. Sen taloudellinen merkitys kertautuu median ja monien urheilusta irtautuvien liiketoimien yhteydessä. Jos urheilussa ja jalkapallossa on jotain neroutta ja innovatiivista, luovaa ja osaavaa, se esiin-

tyy parhaimmillaan kentän ulkopuolella. Hieman samaan tapaan kuin vaikkapa nyrkkeilyssä. On vaikea kuvitella Tysonia luovaksi neroksi. Ellei neroutta määritellä uudella tavalla. Luovuus ja innovatiivisuus löytää siellä kasvuympäristönsä muualta kuin nuoratusta neliöstä. ”Kehäraakki” on urheilusta lainattu käsite sekin työyhteisön käyttöön. Työyhteisöissä on nykyisin runsaasti kilpailun ja kamppailu-urheilun symboleja. Negrologeja lukiessa saa vaikutelman kuinka elämä on pisteiden ja suoritteiden keräämistä.

Koskeeko tämä sama mytologinen kerronnallinen tarina, itse keksimämme, myös kuningas jalkapalloa? Eikö itse peli ja sen säännöt, aina saman mittainen maali, ole hyvinkin konservatiivinen ja säilyttävä. Kuka suostuisi muuttamaan maalia hieman leveämmäksi pelkän viihteen varjolla? Formulot vaihtavat sääntöjään harva se viikonloppu.

Ihmiset ovat kansallisen menestyksen perään, oli laji miten hullu tahansa. Vielä hetki sitten emme ymmärtäneet curlingista emmekä kyllä metallimusiikistakaan mitään. Tänään olemme ne jo kansallistamassa ja sankarit ovat omiamme. Innovaatio ei ole sama kuin innovaation leviämien, diffuusio. Ensiomaksuja ei ole sama ihmisenä kuin perässä-hiihtäjä. Ei ole väliä sillä onko kyseessä ”kansallinen” tai ”oma” kunhan siinä vain menestytään. Massat ja kaupallisuus on toki eri asia kuin lajin harrastus ja sen muutamat ammattilaiset. Kimi Räikköseltä odotetaan jo muutakin kuin vain kykyä ajaa lujaa ja kiittää lopuksi tallinsa henkilöstö. Tahtoi hän sitä tai ei.

Miksi suomalaiset menestyvät auton ratissa ja rallissa, mutta eivät oikein kuningas jalkapallossa? Rauno Aaltonen, takavuosien suuri idolimme rallipoluilla, antoi tähän hätkähdyttävän vastauksen. Kulttuurimme Suomessa on hänen kuvaamanaan kovin nuori ja sisältää vähän sellaisia symbolisia rakenteita, jotka rasittaisivat rallimiehen keskittymiskykyä. Kun aivojaan ei joutu edes piilotajuisesti rasittamaan ”turhalla” voi keskittyä oleelliseen, ”kirraa, kirraa” huutoihin kartanlukijalta, ja tulosta syntyy. Aaltonen perusteli vastaustaan pitkällä kokemuksellaan ohjaillessaan nuoria suomalaisia rallikuljettajia maailman tuuruilla; maalaispoikia maalaispoikien joukossa.

On mahdollista että suomalaiseen kulttuuriin todellakin liittyy tiettyä pragmatismiksi usein kutsumaamme tapaa käsitellä maailmaa, sekä ennen kaikkea konvergoivan ja divergoivan ajattelun välistä rajoittuneisuutta. Luovaa, innovatiivista ja divergoivaa on pyritty kyllä viime vuosina lisäämään. Tämä selittäjä ei kuitenkaan ole ainut, mutta hyvä

alku pohdinnalle, miksi suomalaiset ovat rallikansaa, mutta eivät oikein kuningas jalkapallon taitajia.

Toinen selitys lähtisi tavastamme ottaa vastaan uutta ja hyväksyä se tai hylätä. Ei siis niinkään pohtia sitä pallokentällä tai auton ratissa ja panna käytäntöön. Kyseessä on kykymme avata erilaisia symbolisisäl-
töjä tai jättää ne huomiotta. Tässä konventiot ovat yleisiä vastaanotto-
periaatteitamme ja esim. taiteen tai uuden toimintamekanismin, inno-
vaation syvempi kieli. Se miten onnistumme riippuu tavastamme ero-
tella tietoa joko tiedollisesti (*kognitio*), tunteisiin liittyen (*affektio*) tai
tavalla, joka muuttaa käyttäytymisemme (*behavioristiset komponentit*).
Nämä kaikki kolme liittyvät myös jalkapalloon ja tapaamme ajaa autoa
(ks. avainkäsitteet, asenteet).

Pragmatisimin ohella tiedonkeruujärjestelmiimme (ks. avainkäsitteet,
tiedonkeruujärjestelmät) kuuluvat ainakin kybernetiikka ja konstruk-
tiivismi. Erityisesti prosessoiva ja konstruktiiivinen innovointi edellyttää
intuitiivisia, yhdistettyjä järjestelmiä ja tieteessä poikkitieteisyyttä.
Monet monialaiset tieteen tekijät ja älyköt ovat huonoja auton ratissa.
Aaltonen on siis oikeassa, mutta puhuu väärällä kielellä moittiessaan
suomalaisia joko tyhmiksi tai kulttuurilta köyhiksi. Ilmiön tausta on
sosiaalisessa pääomassamme ja sen poikkeavassa tavassa ottaa vastaan
ja hyväksyä, panna käytäntöön sekä tehdä nopeita valintoja. Symboli-
teko tiimissä ei ole vielä loppuun saakka tehty maali.

Sosiaalinen pääomamme ja sen muisti suosii nopeaa päätöksentekoa
auton ratissa kartanlukija vieressä, mutta ei enää pelissä, jossa mukana
on lukuisia keskenään ristiriitaisia intuitiivisia, vuorovaikutteisia ta-
pahtumia. Pragmatismi ei suosi divergoivaa ajattelua eikä konstruktii-
vistä tietojen käsittelyä, valintaa ja pikaista vastaanottamista, toimintaa
oikealla hetkellä.

Takavuosina näissä tilanteissa jääkiekkoilijamme alkoivat ”puristaa”
mailaa ja hävisivät vaikka johtivat vielä pari minuuttia ennen pelin
päättymistä kolmella maalilla Ruotsia vastaan. Syy tiedettiin. Ruot-
salaiset olivat niin ”tyhmiä” (*divergoivia*) etteivät he tienneet enää voi-
vansa voittoa. Suomalaiset taas niin ”viisaita” (*konvergoivia*) että ym-
märsivät voivansa vielä jopa hävitä.

Pragmaattiseen, ehdollistettuun muistiin liittyy muisto traumasta, joka
ei pyyhkiydy samoin kuin konstruktiiivisessä, ja niin tätä traumaa jää-
kiekkoilijat kutsuivat sodan aikana syntyneen suuren ikäluokan ”seka-

va tilanne Suomen maalilla”-sukupolven ongelmaksi. Toimittajalegenda Juha Jokinen käytti tätä ilmaisua kuvatessaan suomalaisten 10-0 tappiota silloiselle Neuvostoliitolle ja sen ”punakoneelle”.

Myöhempi jo hieman divergoivampi ja luovempi sukupolvi kykeni myös voittamaan joukkueena ja konstruktivisena tiiminä divergoiden. Tällöin muotiin tuli toisen toimittajalegenda Antero Metarannan selostama ”Se on siinä” -sukupolvi tai ”Ihanaa ihanaa -leijonat” -sukupolvi. Samalla alettiin moittia näitä nuoria ”heti, nyt ja tässä” -sukupolveksi erona suurelle ikäluokalle (”ennen helvetti jäätty kuin ...” -sukupolvi). Sama ilmiö käsiteltiin tuhansina palstoina mediassamme euroviisuvoittomme jälkeen. Trauma on käsiteltävä ja psykologisoitava, uutinen tehtävä. Webympäristö ei tätä tunnista lainkaan, ei psykologisoi vaan on osa elämää, vuorovaikutteinen blogosfääri.

Onko jalkapallo vaativimmillaan tällaista arjen kaunistelua? Onko brasilialainen pelityyli syntynyt kulttuurissa, jossa tiedon keruu ja käsittely on meille vierasta ja samalla myös sen käyttäytymistä muuttavat elementit? Avautuuko se alkuperäisenä meille lainkaan? Onko siinä yhteistä blogiin, jota emme ymmärrä lainkaan?

Varmaan näin on. Saksalainen pelityyli on muuta kuin brasilialainen, ellei brasilialaisen pelityyliä ole ”pilattu” euroliigoissa. Nykyisin näin tahtoo olla ja globaali peli ja sen tyylit mustuttavat yhä enemmän saksalaista eurotyyliä. Koko eurooppalainen innovaatiopolitiikka ja -talous yskii sen saman ”eurotyylin” seurauksena.

Rahoittaja ja sen maailmankuva, tiedonkeruujärjestelmät ja käyttäytymisen ratkaisee, mitä tälle lajille tapahtuu tänään ja tulevaisuudessa. Peli muuttuu pelkistetyksi, tylsäksi ja yhden maalin voitto on turhan työn välttelyä. Sillä saavuttaa optimaalisen määrän pisteitä pienimmillä mahdollisilla panostuksilla.

Kun kosiskellaan markkinoilla suuria massoja ja jälkiomaksujia, tyyllillä ei ole niin väliä, kunhan se on riittävän konservatiivista ja vanhaa konventiota toistavaa. Vanhakantaiset organisaatiot ja politiikka elävät tästä innovaatiopolitiikkaa välttelevästä normistosta ja moraalista. Peli on siirtynyt kentältä katsomoon ja se muistuttaa nyt webympäristön elämää, tai se menettää innovatiivisimmat katsojansa. ”Telecity” -nuoret eivät seuraa tylsää peliä vaan tekevät sen itse fiktiivisenä. Vaa-leihin ei mennä ellei nettiäänestykseen tule heti konkreettinen vastine

kuva ja taide Matti Luostarinen

ja jotain tapahdu. Webympäristössä ja verkostodemokratiassa elämä on reaaliaikaista, ei elämää edustajien välityksellä.

Kaikessa suoravivaisuudessaankin jalkapallo on rikas ja monipuolinen laji. Siinä taklataan, syötetään ja harhautetaan. Yksilö on siinä joukon jäsen, mutta ratkaisun tekee yllättävä tilanne ja sen laukaiseva intuitio. Siinä mielessä kyseessä on innovatiivinen ja luova prosessi. Se voi olla syynä brasilialaisten kuuteen mestaruuteen ja siihen ettei suomalaisia ole nähty jalkapallon suurtahtumissa.

Lajiin vihkiytymätön ei voi ymmärtää kuinka näitä intuitiivisia prosesseja harjoitellaan. Kuinka sattumanvarainen ”Luojan käsi” on lopulta maratonien tuhansien työtuntien tulosta siinä missä taiteen ja tieteen intuitiot, divergoinnin tulokset sekä kyky ottaa vastaan ”Jumalan käsi” tai miten niistä tehdään myyttejä. Tyhmälle katsojalle on kerrottava kuinka kaikki tuo vaati neroutta. Einsteinin havainnot ja Da Vincin nerouden voi ymmärtää ehkä sanomattakin. Vai voiko? Tarvitaanko siihenkin suurien massojen ja instituutioiden, konvention antama malli ja hyväksyntä?

Minkä vuoksi suomalainen mäkihyppääjä tai pituushyppääjä kertovat tänään olevansa joukkueen jäseniä, osa tiimiä, ja yksilölajin edustajia vain hetken? Silloin kun itse suoritus tapahtuu ja kestää vain muutama sekunnin? Onko yhdestä brändistä tullut ahdistava pakkopaita?

Ehkä juuri tästä löytyy jalkapallon suosion ja luovuuden, innovatiivisuuden ydin. Se on aikamme tuote, eikä muuta ole nyt juuri tarjolla. Se on elinkaarensa huipulla leijaileva brändi, jonka kesto vain on hieman pidempi.

Vai onko kyseessä luova prosessi erona innovaatiolle? Jalkapallo on sittenkin äärimmäisen konservatiivinen rajoineen, käyttäytymismalleineen ja tuomareineen. Herrasmieslaji, jossa yhden loukkaantuminen pysäyttää koko tapahtuman. Onko kyseessä ilmiö, joka peilaa sittenkin vain suurten massojen, jälkiomaksujen suurta valtaisaa enemmistöä ja sen tarpeita? Ja jos näin on, missä on innovatiivinen urheilu ja liikunta? Voiko se olla koskaan suurten massojen oma ja hyväksymä, kaikkien yhteinen laji, slummista nostava yksinkertainen osaaminen?

Me odotamme jalkapallossa jotain turvallista ja toistuvaa kuin perhokalastaja saaliinsa kimpussa toistaen tylsiä heittoja vuodesta toiseen. Ja aina se kuitenkin kannattaa. Idea ja jännite ei synny niinkään "tylsänä" kuvatun odotuksen palkitsemisesta maalina tai jalokalana. Jännite syntyy traditiosta, toistosta, odotuksesta, ei itse tapahtumasta sinänsä. Tällöin odotuksen takana on oma tapamme siirtää unelmamme projisoituina kentälle tai tapamme palata takaisin "luolien suulle", jossa nämä urheilussa toteutuvat vietit ja saalistus ovat nyt mahdollisimman peiteltyjä, mutta ehdottoman tärkeitä ja välttämättömiä.

(Media esim. Luostarinen 2006. Onko kuningas jalkapallo nerojen laji? Kaleva 26.6. 2006, Savon Sanomat 22.6. 2006, Iisalmen Sanomat 22.6. 2006. Konvergoiva latino, divergoiva saksalainen, Forssan Lehti 24.7. 2006).

maanantai, kesäkuu 19, 2006

6.18 Konvergoiva ja pragmaattinen - divergoiva ja konstruktiiivinen

Konvergoiva hämäläinen vai divergoiva savolainen?

Topelius kuvasi Maamme kirjassaan kuinka Luoja on armollisesti yhdistänyt hämäläisten kivenpyörittäjien maakunnan savokarjalaiseen sananpyörittäjien heimoon. Omana aikanamme saamme lukea kuinka miehet ovat Marsista, naiset Venuksesta. Tässä miehet kuvataan tunneköyhinä, kiven pyörittäjinä ja naiset kielellisesti lahjakkaina ja luovina.

Jalkapalloa seuraten voisimme kuvata nyt kuinka latinalainen samba on innovoivaa ja luovaa siinä missä eurokulttuuri on jähmeämpää ja muistuttaa saksalaista tai angloeurooppalaista tapaa tehdä rikkaasta pelistä mahdollisimman tylsää. Suomalaiset osaavat tämän tylsyyden ruotsalaisiakin paremmin. Pragmatismi ja kopioiva imitointi on tehnyt meistä helposti arvattavia ja tylsiä.

Innovoivuus ja luovuus seuraa konvergoivan ja divergoivan kulttuurin ja ihmisen tapaa ajatella, tuntea ja toimia. Kontrolli, käytäntöä lähellä oleva ja sitä palveleva pragmatisimi, pelkistys, staattinen ja turvallinen, konservatiivisuus sekä konvention ylläpitoa vallan välineenä suosiva ajattelu kasvaa konvergoivaan suuntaan.

Koulussa konvergoiva lapsi opetetaan tekemään oikein ja kurilla, mutta ei oikeita asioita ja sallivan, refleктоivan kokemuksen rohkaisemana. Konvergoiva kulttuuri organisoii, yhdistelee, taivuttelee, tekee päätöksiä, määrää ja alistaa. Mikäli näihin ei alistuta se käyttää aseinaan koulukiusaamista, työpaikkasadismia ja eristää divergoivan osaamisen. Käytännön ajattelussa ja pragmaattisessa toiminnassa toteutuu aina konvergoiva ajatusmalli. Konvergoiva rakenne on samalla informaatioyhteiskunnan supistuvan yhdyskuntarakenteen taantumista osoittava suunta.

Divergoiva prosessi on luova ja innovatiivinen. Divergoiva ajattelu ja toiminta hakee aina monia vaihtoehtoisia ratkaisumalleja, ei hyväksy valmiita malleja ja ratkaisun taustaedellytyksiä, katalysoi ihmisiä uuteen ajatteluun - luovuuteen. Pragmaattisessa ja konvergoivassa hierarkkisessa yhteisössä divergoiva ajattelu tuo mukanaan häiriöiksi koettua omaamalla vähän huomiota maaseudun tai teollisen yhdyskunnan totuttuja menettelytapoja kohtaan. Sama pätee tieteen ja taiteen konventioihin. Muuttava innovaatio on pelkoja aiheuttava häiriö.

Tiimin työfunktio on pragmaattisessa yhteiskunnassa kontrolli, ylläpitäminen ja tuottaminen. Vastaavasti konstruktivisessa ja divergoivassa tiimissä painopiste siirtyy aloitteen tekemiseen, kehittämiseen ja uudistamiseen sekä luovaan spontaaniin innovointiin. Yrityksen tai organisaation johdossa sopeutujat ovat konvergoivia ja pyrkivät tekemään asiat välittömästi paremmin, kun taas divergoivat innovaattorit pyrkivät lykkäämään ratkaisua tehdäkseen ne lopulta toisin kuin muut. Edellinen on siten säilyttävä ja odottaa innovaation saapuvan muualta, josta

sen voi jälkiomaksujana kloonata tai varastaa. Vastaavasti jälkimmäinen on dynaaminen ja tuottaa kaiken aikaa itse uutta.

On mahdollista että pragmaattinen yhteiskunta palkitsee jatkuvasti vain nopeaan ja ainoaan oikeana pitämäänsä ratkaisuun johtavaa konventiota ja konvergoivaa prosessia, kuin sisältäpäin ja ilman ulkopuolisia paineita ja pakotteita syntyvää divergoivaa ajattelua tai toimintaa. Poliittinen rakennelma palkitsee luonnollisesti enemmistön äänillä ja ne ovat aina konvergoivia. Webympäristö on tätä toki muuttamassa, ja se aiheuttaa levottomuutta.

Verkostoissa määräehdot täyttäviä yksilöitä ei haeta kuten jäykissä hierarkioissa. Verkosto on siten aina salliva, herkkä ja hyväksyvä psykologiselta ilmapiiriltään. Nuoret ja divergointiin kykenevät yhdistävät verkoston juuri luovuuden kohdalla sallivaan ilmapiiriin, jossa luovuus saa vapaasti kehittyä ja muuttua myöhemmin myös innovoivaksi. Omaperäiset ja suuret ideat ovat lisäksi pääsääntöisesti lukuisten ideoiden yhdistämistä ja vuorovaikutuksen verkostomainen ryhmäprosessi. Käytännössä nämä ovat vastakkaisia ja etäisiä elementtejä, vastakkaisia muotoja ja käsityksiä, persoonien välisiä suuria eroja, jotka auttavat luovan prosessin jatkumista ja tuottava nuorille suuria elämyksellisiä ja kokemuksellisia prosesseja.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Konvergoiva hämäläinen vai divergoiva savolainen? Maaseudun Tulevaisuus 23.8.2006. Konvergoiva latino, divergoiva saksalainen, Forssan Lehti 28.6. 2006, 21.6.2006)

keskiviikko, kesäkuu 21, 2006

6.19 Tarvitaanko Suomeen metropolia

- *vastaus Perttu Vartiaiselle HS 21.06.06*

Professori, rehtori Perttu Vartiaisen mukaan kunta-, seutukunta- ja maakuntarajat estävät tehokkaan ja taloudellisen toiminnan. Siksi Helsingistä tulisi tehdä metropolialue, joka ulottuisi Kotkasta Lahteen ja Hämeenlinnasta Forssan kautta Tammisaareen.

Harvoin voi lukea aluetieteilijänä esitellyltä ihmiseltä – tässä Joensuun yliopiston rehtorilta – yhtä epäonnistunutta tekstiä.

Joensuun näkökulmasta tällainen alue merkitsi eräänlaista suur-Joensuuta, joka ulottuisi lännessä Ylä-Savoon ja Iisalmeen, pohjoisessa se halkoisi Koillismaata ja Kainuuta. Etelässä oltaisiin lähellä Imatran koskia ja idässä kaukana Laatokan-Karjalan takana Petroskoin suunnalla.

Tällaista tuskin voisi Joensuusta käsin esittää Kuopion, Lappeenrannan tai Oulun suuntaan. Helsingin suuntaan se on tietysti mahdollista pohdittaessa mitä Tampereella tai Turussa ajatellaan. On mahdollista että Turun Sanomat, Aamulehti ja Eteläsuomalainen eivät juttua julkaisisi

edes aprillipäivinä. Toki Joensuun yliopiston voisikin yhdistää Kuopion yliopistoon, mutta se on jo toinen juttu. Alueet eivät ole pieniä (liian pieniä) koulutusyksikköjä. Alueita ei hallinnoida kuten pieniä yliopistoja, organisaatioita. Jo pienikin rajojen tarkistus pääkaupunkiseudulla on mahdoton. Vielä mahdottomampi se on maaseutupitäjien kohdalla, kun ylitettävänä on maakunnallisia rajoja ja äänestysalueiden rajoja. Jo saman työssäkäyntialueen sisällä rajat avautuvat railona.

Miksi tällaisia outoja malleja on alettu viljellä Suomessa kunnallispolitiikkamme ja aluetalouden vahingoksi? Pienet peruskunnat toimivat tutkimusten mukaan omassa tehtävässään tehokkaasti ja verkostoituva Suomi joutuu hoitamaan vaativimmat palvelunsa metropolia suuremman alueen toimesta. Tällainen alue on Suomen valtio. Kansainvälisenä toimijana meillä toimii taas Euroopan Unioni.

Jo nyt maallemuutto on liki samaa suuruusluokkaa kuin kaupunkieihimme muutto. Tämä ei ole nollasummapeli, jossa yhden menestyminen on toiselta poissa. Ministeri Erkki Tuomioja vastaa tähän samaan kysymykseen Sauli Niinistölle koskien globalisaatiota (HS 21.06). Se että Kaakkois-Aasia valtiot menestyvät tänään, ei ole meiltä poissa. Ainut uhka on luonnonvarojen suruton haaskaus. Kohta me hukumme veteen ja oivallemme suruttoman elämän seuraukset. Ei luonnon ja ”alueiden” kanssa voi käydä kauppaa ja pelata, kuten Vartiainen yliopistossaan. Suuruuden megalomaaninen filosofia on sokea katutason elämälle.

Verkostoituva talous kaipaa yhä vähemmän sellaista, jossa mukana on rajoja rakentelevaa päällekkäistä hallintoa ja metropolivisioita. Nuoret operoivat jo pelkästään verkostoissa ja vanhukset saavat kotipalvelunsa niin ikään kaiken aikaa paranevan kodinhoidon avustamana. Ihmiset hakevat palvelunsa yhä näkyvämmiin etenkin kesäisin liikennevirtojen solmukohdista ja viihteen varjolla. Se on pienen ihmisen elämää hänen mittakaavassaan.

Meille on syntynyt kymmenittäin uusia keskuksia, jotka ovat jääneet kovin vähälle huomiolle. Ainoat ”merkittävät” rajat näyttävät olevan vaalipiirirajoja ja niiden poisoppiminen on tuskallista vanhenevalle poliitikkojoukollemme. Takavuosina ne näkyivät ilmakuvissa hakkuuaukeiden merkitseminä pitäjärajoina tai tienpidon määrärahojen loppumisena autoilijan kiusaksi. Eikö tämä aika ole jo ohi? Eikö Joensuu ole jo osa webympäristöä? Täytyykö vielä tänään tuottajaa ja kuluttajaa, maaseutua ja kaupunkia kärjittää lisäten näin vastakkainasettelua?

Ainoa elinkeino, joka kaipaa vielä alueellista vanhakantaista ymmärrystä, ja jolle verkottuminen ei ole pelastus, ovat maahan sidottuja luonnonvarankäyttäjiä; meillä yhä marginaalisemmiksi jäävät maatalous, metsätalous ja pieni joukko kaivos- ja ympäristötalouden kanssa työskenteleviä sekä riista- ja kalatalouden ihmisiä. Näiden tehtävänä on hoitaa luonnonvarojemme kestävydestä ja palauttaa aiemman tuhlailijan sukupolven pilaamat vesistömmä kuntoon. Tähän meillä on varaa ja syytäkin ennen kuin kasvava kansainvälinen talous löytää meidät investointi- ja matkailukohteena luonnonolojemme muuttuessa kohti Ranskan Rivieeraa.

(Media esim. Luostarinen 2003. Keskusalueet ja pienkunnat yhteistyöhön. Helsingin Sanomat 23.6. 2003. Suomen kuntarakenne poikkeaa muista EU-maista. Maaseudun Tulevaisuus 25.6. 2003. Keskustelu kunnista kaipaa uuden näkökulman. Forssan Lehti 18.6. 2003).

torstai, kesäkuu 22, 2006

6.20 Miksi Santa Park ei oikein toteudu

- vastaus Tapani Lepolalle (Savon Sanomat)

Tapani Lepola ihmettelee oikeutetusti (SS 22.6), miksi napapiirin joulupukinmaan tarina on ollut vuosikymmenet käsittämättömän tahmea. Yritin vastata siihen jo saman lehden alakerrassa, mutta puhuen jalkapallosta. Oletan että nämä kirjoitukset eivät olleet vahingossa rinnakkain, mutta harva niitä molempia havaitsi. Matkailusta ja joulupukista kiinnostuneita ei välttämättä kiinnosta jalkapallo.

Uuden idean kohdalla suomalainen yhteiskunta on äärimmäisen pragmaattinen, käytäntöön suuntautunut ja siinä pitäytyvä. Lisäksi meitä kiusaa konvergoiva, vanhakantainen ja säilyttävä tapa vastaanottaa uutta tietoa tai panna se käytäntöön. Konvergoivassa ja pragmaattisessa päädytään sinänsä hyviin ratkaisuihin, mutta ilman luovaa ja innovatiivista, vapaasti reflektointia (=divergoivaa) ajattelua.

Jälkimmäisen rinnalla kulkee lisäksi sellainen tiedonhankintajärjestelmä (=konstruktivismi), joka toimittajalle ja tiedemiehelle on hyvin tuttu ja muutokselle välttämätön, mutta ei toki välttämättä politiikolle, talouden ohjailijalle tai edes insinööriskoulutuksen saaneelle suunnittelijalle.

Lepola ihmettelee sitä, miten Lapissa on kyetty toteuttamaan upeita matkailukohteita, mutta ei Niilo Tarvajärven alunperin esittämästä upeasta ideasta. On siis taitoa ja investointikykyä, mutta ei oikeassa paikassa. Miksi idealtaan kantavimmalta vaikuttava kohde on jäänyt toteutumatta tai on toteutukseltaan kuin tervan juontia.

Olin itse yli vuosikymmenen Lapissa kiertämässä kun Levin matkailukohde käynnistettiin Kittilässä. Sen käynnistämistä edelsi ensin Kemi-jokilaki, Ounasjoen ja lopulta muiden rakentamattomien jokien suoje-lulait. Lappiin oli valmisteilla kolmisenkymmentä allasta, joista kolme Ounasjokeen. Levin juurella Sirkkan kylä oli ollut yli 20 vuotta allas-peikon riuduttamana. Allaspeikko näkyi kaikkialla. Samanlaisia allas-alueita Lapissa oli liki kolmekymmentä, joista tunnetuimmat Kemiharan Vuotos ja Siuruan Kollaja.

Ensin Lapista oli saatava pois sellaiset hankkeet, jotka olivat suurten matkailuhankkeiden esteenä. Poisoppiminen on pragmaattiselle, perus-elinkeinoista ja raskaasta teollisuudesta leipänsä saaneelle, energiaa hakevalle kulttuurille tuskaisa prosessi. Vielä tänäänkin Lapissa on varmasti ihmisiä, joiden kohdalla tätä ei ole kokonaan saatu karsituksi. Matkailu joutuu kilpailemaan muiden elinkeinojen kanssa, eivätkä ne aina suinkaan tuo toisiaan.

Ilmiö on hieman sama kuin brittiläisen imperiumin kohdalla, jossa ylähuoneen Lordien aurinko ei ikinä laske Imperiumin yltä tai Venäjän kokemat ”aavekivut” Neuvostoliiton hajottua. Poisoppiminen on vaikeampaa kuin uuden oppiminen, etenkin kun kyseessä ovat alueet, kulttuurit ja sosiaalinen pääoma sekä ehdollistetut refleksit. Unelma teollistuvasta Lapista on vaikeasti poisopittava, kun se on kerran ajettu takaraivoon ja raskaan savupiipputeollisuuden aikana.

Kun Levin rakentaminen lopulta alkoi, hanke sinänsä oli pelkkää pragmaattista insinööriyötä ja käynnistyi kaavoituksella. Tunturin rinteiden muuttaminen laskettelurinteiksi ja hotellien rakentaminen ei ole suomalaisille ongelma. Se muistuttaa joen patoamista, teiden ja infrastruktuurin ylläpitoa. Kaikki tämä kertoi kehityksestä ja sen voittokulusta, mutta vain yhdestä näkökulmasta.

Legendaarisen toimittaja Niilo Tarvajärven esittämä Joulupukinmaa oli divergoiva prosessi, siinä missä kiistelty Tarvajärvi oli itsekkin divergoiva ihminen. Idean toteutus olisi vaatinut samanlaista osaamista kuin mihin Naantalin Muumimaassa oli opittu jo vuosisatojen saatossa.

Naantali oli ja on vanha matkailusta elävä kylpylä myös kansainvälisesti. Tässä alueet ovat ”oppivia” ja niiden sosiaalinen muisti (pääoma) toimii joko pragmaattisesti konvergoiden tai konstruktivisesti divergoiden.

Lapin kaamoksessa ei ole ollut varaa tehdä rohkeita, divergointiin liittyviä suuria hankkeita. Ankaruus luonto on asettanut ehdot, jossa toteuttamiskelpoiset hankkeet kloonautuvat muualta, ovat moneen kertaan kokeiltuja, poliittinen järjestelmä on ne hyväksynyt konvergoiden ja pragmaattisesti. Näitä ehtoja Niilo Tarvajärven ”idea” ei täyttänyt 1960-luvun Suomessa, ja Lapissa se on rasite vielä tänäänkin. Väärin tullut idea pragmaattiseen ja deterministiseen, aina alistettuun ympäristöön ja ihmismieleen.

Yleinen selitys, jossa Suomi ja Lappi kuvataan muutosvastarinnaltaan muuta Eurooppaa vaikeammaksi, ei siis sellaisenaan sovi. Tämä väite on ylipäättään jatkuvana kestäväväitteenä samaa luokkaa kuin muutkin sellaiset stereotyyppit, joilla kansoja, kansakuntia ja maakuntia (maakuntahenkkiä) kuvataan, ylläpidetään ja joiden merkitys on pikemmin viihteellinen kuin edes puolittieteellinen. Kansainvälistymisen myötä näiden stereotyyppien määrä on ollut kasvussa.

Niiden pedagoginen merkitys oli Suomessa erityisen merkittävä ennen sotavuosia ja vielä kauan niiden jälkeen. Maantieteen oppikirjat ovat tuolta ajalta täynnä myös erittäin rasistisia alueiden, kansakuntien ja myös maakuntien pilkallisia kuvauksia. Maakuntalehdet olivat pitämässä yllä näitä ”maakuntahenkkiä” Suomessa, joihin myös Tapani Lepolan toimittama Savon Sanomat aikanaan osallistui ja tehtävä oli ja on edelleen ymmärrettävä; maakunnan edunvalvonta, alueellinen identiteetti ja talousalueen menestys.

Aiheesta ja kirjallisuudesta lisää esim. ensimmäisessä väitöskirjassani *”Spatial identity in the face of environmental Changes”* vuodelta 1982. Tuolloin käsite paikkaleimautumisesta, spatiaalisesta identiteetistä ja mentaalista alueista erona regionaalisiin, kartalle piirrettäviin alueisiin, rantautui myös Suomeen. Myöhemmin sitä syvensi populaarina julkaisuna Alex Haleyn kirja ”Juuret”, jonka televisiosarja neekerijosta sai aikaan suomalaisissa innostuksen sukututkimukseen ja samalla käsite ”juurista” syveni, mutta muuttui myös spatiaalisena ”alueelliseen muistiin” ja ”sosiaaliseen pääomaan” liittyvänä tutkimuksena harrastelijoiden pseudotieteeksi ja ilmiö katosi hetkeksi suomalaisen maantieteen ja aluetieteen tutkimuksen kärjestä. Nyttemmin se on tullut uudel-

leen muotiin lähinnä verkostotutkimuksessa, yhteisötutkimuksessa ja etenkin poikkitieteisessä innovaatiotutkimuksessa, jossa alueen ja yhteisön, yhteiskunnan toimintatavat ovat yhteistä globaalia kieltämme.

Innovaation syntyä, leviämistä ja "syvempää kieltä" ymmärretään sosiologisena ja maantieteellisenä, mutta myös historiallisena ja psykologisena, yhdyskunta- ja aluesuunnitteluun liittyvänä ilmiönä. Kirjallisuutta aiheesta lisää mm. toisesta väitöskirjastani "Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka" (2005).

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Maaseudun innovaatiot ehtyvät. Maaseudun Tulevaisuus 26.4. 2006. Osaamisen ja innovaatiotoiminnan jättiläinen, Forssan Lehti 20.10.2005, Maaseudullakin innovoidaan, Koetoiminta ja käytäntö (15.3.2004). Maaseudun Tulevaisuus. Sosiaalisen pääoman kartuttamisen kautta kohti luovaa taloutta, Forssan Lehti 22.5.2000).

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 11. Enkelinä divergoiden Santa Parkissa.

torstai, kesäkuu 29, 2006

6.21 Suomalaisten vaikeimmat sivistys- sanat - kiitos ja anteeksi

Veikko Huttuselle, Iisalmen Sanomat

Toimittaja Veikko Huttunen pakinoi, kuinka joku tohtori kirjoittaa lehdessä liian pitkästi ja sivistyssanojakin käyttäen jalkapallosta. Sellaista tekstiä ei voi ymmärtää, eikä se kuulu jalkapallon harrastajan toimenkuvaan. Huttusen kirjoitus muistuttaa tyyliltään kolumnina lapsuudenajan suosikkini Aapelin (Simo Puupponen) mainioita pakinoita.

Aapelia on mahdotonta jäljitellä. Täytyy olla ”siunatusti” hullu, ennen kuin samanniminen kirja muuttuu hauskaksi ja iisalmelaisen kesäteatterin tuotantoon. Kirjoittajan ja lukijan täytyy olla savolaisesti divergoiva. Muuten teksti ei aukea eikä siinä ole mitään hauskaa. Kirjoittajan on siis oltava siunatusti hullu, tullakseen ymmärretyksi myös Savossa. Pelkkä hulluus ei vielä riitä. Tätä tarkoittaa divergointi, kun tulkinta siirtyy lukijalle ja kuulijalle savolaisen pakinoitsijan kirjoitessa.

Käytäntöä palvelevana (=pragmaattisena) tieteellisteknisenä, positivistisena (=hakee aineistoja, laskee keskiarvoja, vertailee hajontoja jne.) tutkimuksena syntyy tulkinta, joka ei ole behavioristinen (=mukana ihmisen epärationaalinen käyttäytyminen, oudot miellelyhtymät, piilottajunnan vietit jne.). Tutkijana, johtajana, kouluttajana, valmentajana pragmaattinen ja konvergoiva ihminen tahtoo lopulta löytää vain ne luut, jotka hän on itse aiemmin haudannut. Uusi löydös ei ole innovatiivinen, ei luova, vaan häiriintyneen narsismin tuotos. Joka ei tätä uutta tuotosta hyväksy, suljetaan ”pelin” ulkopuolelle ja tuloksena on pragmaattista potkupalloa puulaakisarjoissa.

Divergoiva ja luova ihminen ei ole pragmaattinen ja konvergoiva kone jalkapallossakaan. Sama koskee kuvataiteita ja musiikkia. Konventio on tämän tulkinnan syvempi kieli ja siihen liittyvät usein kulttuuriset itse rakentamamme normit, ohjeet, arvot ja tapamme joko ottaa vastaan tai hylätä, ymmärtää tai olla ymmärtämättä.

Tämä koskee myös jalkapalloa. Ei vain savolaista tapaa sananpyörittäjänä, jossa tulkinta siirtyy kuulijalle, kuten hyvässä taideteoksessa kuu-

luukin. Miten hyvä kolumni tai urheilusuoritus eroavat taideteoksesta? Mihin katosi savolainen jalkapallo Suomen kartalta?

Konvergoiva jalkapallo tai mikä tahansa käytäntöä palveleva (=pragmaattinen) suoritus ei ole leikiksi ja viihteeksi tarkoitettussa pelissä viihdyttävää. Me tiedämme kyllä että ammattimiehet osaavat työnsä. Sen seuraaminen konvergoivana (=konservatiivisena, säilyttävänä), pragmaattisena viihteenä on puuduttavaa insinööriyön tuijottamista. Se on kuin Bubi Walleniuksen kuiskaus golfkentällä aamuyön pikkutunneilla kertoen, mitä siellä tapahtuu tai voisi tapahtua. Kaikkea ei tarvitse toki kertoa. Katsoja voi itsekkin ymmärtää.

Katsoja ei jaksakaan aina olla pelkkä passiivinen objekti, jolta tappion hetkellä viedään kuin lapselta tikkukaramelli. Yhä useampi haluaa itse subjektiksi. Sen ”latinot” osaavat jalkapallokatsomossa paremmin kuin suomalaiset. Me vain jännitämme kalman kalpeina, kun ruotsalaiset vievät meiltä ”tikkarin” vielä senkin jälkeen kun johdamme kolmella maalilla pari minuuttia ennen loppuvihellystä.

Olen työskennellyt vuosikymmenten saatossa yliopistoissa niin Brasiliassa, Argentiinassa kuin Aasian nousevissa talousmahdeissa. Latinojalkapalloa ei pidä edes yrittää ymmärtää kulttuurissa, joka on kopioinut liian paljon Ruotsin kautta Saksasta ja viime vuosikymmeninä Yhdysvalloista ja on pragmaattinen. Ei toki innovaatioita hylkivä - päinvastoin.

Kun siitä luennoi Brasilian valtion vuosijuhlissa tai Meksikon pankin 50 -vuotispäivillä, savolainen divergointi hieman auttaa. Siinä tulkinta jää kuulijalle. Kuulijaa tai lukijaa ei pidä ikinä aliarvioida. Divergoivaa innovaatiota, prosessia ei etukäteen opeteta ja selitetä, anneta tehtäväksi. Se katoaa silloin eikä uutta pääse syntymään.

Kukaan ei kehottanut Albert Einsteinia löytämään suhteellisuusteoriaa. Kun Einstein antoi itse itselleen tehtävän löytää kaiken kattava teoria, hän alkoi taantua ja muuttui nerosta vanhenevaksi mieheksi. Vielä vuonna 1905 hän jätti luettavaksi kirjoituksen, jossa hän oli nöyrä ja arasteli löydöstään. Se näkyy kyllä lähetekirjeessä ja esipuheessa. Myöhempi julkisuus ja maine tekivät hänestä ylimielisen. Toisin oli silloin, kun hän ei saanut väitöskirjaansa hyväksytyksi.

Lokki Jonathan oli divergoiva lintu ja hänen uhkarohkeat lentonsa divergoivan ihmisen riskinottoa, toisinajattelua, oppositiohenkeä. Hänel-

kuva ja taide Matti Luostarinen

le vihainen ja selkensä kääntänyt johtajanaaras taas vanhan konvention ylläpitäjä ja pragmaattinen konvergoija.

Eistäminen oli yhteisön tapaelää peläten uutta. Koulu- kiusaaminen ja työpaik- kasadismi ovat samoja ilmiöitä pääsääntöisesti. Poikkeuk- sellisen älykkään ja innovatii- visen ihmisen etsintä käynnis- tyi juuri ilmiöstä, jossa autori- taarista opettajaa vastustavat poikalapset, turhauduttuaan koulussa, alkoivat kiinnostaa opettajaansa. Mistä syntyi tämä

moraalisesti ja eettisesti närkästynyt, oppositiohenkinen ja vähän laiska persoonallisuus?

Kun yhteisöllisyys on kadonnut tai katoamassa, divergoivat ja luovat innovaattorit ovat ymmärrettävästi kaiken uuden tuotannon, proses- soinnin ja myös kulutuksen kärkijoukkoa. Pragmatismi syö dynaami- sen yhteiskunnan eväitä jopa jalkapallossa.

Harvoin tästä lahjasta tulee kiitettyä opettajiaan. Meille suomalaisille kiittäminen on vaikeaa. Anteeksi pyyntö on vähän kuin myöntäisi heikkoutensa. Näin se konvergoivalle pragmaatikolle onkin. Jos ammattimies on tehnyt hyvää työtä opettajana, hän on palkkansa ansainnut. Mitä siitä kiittelemään? Usein nämä professorit yliopistoissa ovat liian etäällä normaalia ”korpin” natsat hankkinutta. Meillä on armeijan an- tama koulutus, ja se ei suosi divergointia muuten kuin Antti Rokan tapauksessa. Rokasta tuli sankari toisinajattelijana, autoritaarista valtaa vastustavana perheen isänä ja vastuunsa kantavana moralistina. Poik- keuksellisissa oloissa innovaattori on parhaimmillaan.

Sota on poikkeuksellinen tilanne ja divergoiva ihminen toimii siellä kuin kala vedessä. Pelkkä purnaaminen ja oppositiohenki ei vielä tee ihmisestä divergoivaa. Pelkkä hulluus ei riitä. Sen on oltava siunattua hulluutta Aapelin tai Väinö Linnan kuvaamalla tavalla.

Iisalmessa divergointia, luovaa ja innovatiivista ajattelua, opetettiin jo 1960-luvulla. Urheilussa luokanvalvojamme Immo Kuutsa olisi ollut muuttamassa tylsät hiihtoladut korven kätköistä lähemmäs kaupunkeja sekä korvaamassa maratonmatkat mies miestä vastaan pikamatkoilla.

Ja näin todella tapahtuikin! Jalkapallomaaleja Immo ei kuitenkaan saanut suuremmiksi. Valitettavasti. Jalkapallo on oikeasti äärimmäisen konservatiivinen peli sääntöineen ja tuomareineen. Formulat vaihtavat sääntöjään ja ihmiset seuraavat sitä tästä huolimatta ja ehkä juuri sen vuoksi.

Kuvataiteissa taiteilija Osmo Monto opasti Iisalmen lyseossa kovapäisiä murrosikäisiä poikia ajattelemaan ilman konvention asettamia rajoja, vapaasti reflektoiden ja menetelmillä, jotka vielä tänä päivänä ovat luovan ja innovatiivisen toiminnan avainprosesseja. Se että näistä opeista ja eväistä ei kiitellä, ei ole lopultakaan suomalaista ujoutta vaan pelkkää typeryyttä.

Lämmin kiitos niille upeilla opettajille, jo manan majoille siirtyneelle Eino Säisälle, ja monille muille Osmon ja Immon ohella. Konvergoivan ja pragmaattisen insinööritiedon rinnalla elää myös luova, innovatiivinen, mitään pelkäämätön divergoiva savolaisuus. Tänään se on vain puettava yhteisen globaalien kielen käsitteisiin ja menestys maailmalla on savolainen ilmiö.

(Mediassa Luostarinen 2006. Suomen vaikeimmat sivistyssanat. Iisalmen Sanomat 28.6.2006).

maanantai, heinäkuu 03, 2006

6.22 Onko päivälehti toimittajan blogi?

Martti Huhtamäen mukaan (Suomen Kuvalehti 16.6) Helsingin Sanoman poliittinen yksisilmäisyys karsii lukijoita. Otsikolla ”Raivoisaa kepuvihaa” kuvataan usein myös tämän median suhdetta maatalouteen ja maaseutuun. Tutkijat ovat usein luonnehtineet sen kirjoittajien henkilökohtaisena traumana, jossa toimittaja palaa 1960-luvun juurilleen maaltamuuttajana pystymättä näkemään kuinka maatalous ja maaseutu ovat muuttuneet.

Tyypikuvaus tästä on Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä, jossa Rasimäen kylä Pohjois-Karjalassa kuvataan nostalgisesti ja synkin

värein. Kuvaus voisi olla yhtä hyvin rajan takaa Itä-Karjalasta. Vaikeampaa kuin uuden oppiminen on vanhan poisoppiminen myös toimittajalle. Jutusta on tehtävä juuri sellainen kuin häneltä ”odotetaan” tai hän kuvittelee näin olevan.

Sama ilmiö näkyy kuukausiliitteen nuoria ammattinsa osaavia naisartisteja esiteltäessä. Heitä on mukana 66 toinen toistaan viehkeämpää nuorta naista. Ongelma näyttäisi toimittajalle olevan se, ettei heitä tunnista toisistaan, kuten 1940-luvulla syntyneet artistit kykeni tunnistamaan. Sellaisia luetellaan nimeltä kuusi.

Olisiko artisteja nykyisin enemmän, koulutetumpia ja valinta suuresta joukosta myös sähköistä mediaa paremmin palveleva? Ei kai tätä aikaa voi verrata toimittajan nuoruuteen ja nostalgioihin? Onko narsismi sittenkin suuren, väistyvän sodan aikana syntyneen ikäluokan tauti? Kotipsykologia ja mentaaliäly viisautena on muutakin kuin vihaista feminististä liikettä. Hyvin koulutetut lapset eivät psykologisoilman teoriaa, oli se siten ihmis- tai luonnontieteistä.

Tämän rinnalla esitellään kuusi kasvotonta ei-julkisuuden suomalaista 1940-luvulla syntynyttä miestä. Teksti on kuvattu tyyliin, ”ennen oli miehet rautaa, laivat oli puuta hiihoi”. Ainut asia on kertoa kuinka miehet vanhenevat sukuelimiltään naisia hitaammin. Aika on armollisempi miehelle.

”Tavallinen viisikymppinen mies istuu hiljaa keittiönpöydän ääressä ja katsoo kameraa. Kesällä ehkä puutarhakeinussa. Minulle näiden miesten maailma on vähän vieras. Sitten keksin kavereitteni iskät. Kun puhetta ei tule kannattaa katsoa miehen silmiä. Surua ja pelkoa. Tieto lopun lähestymisestä tekee katseen vielä syvemmäksi”.

Jokaisessa toimittajassa elää pieni nobelisti. Hyvä toimittaja on toki myös hyvä kertoja. Sellaiseksi tullaan vain lukemalla ja kirjoittamalla. Oikoteitä ei ole.

Professoriliiton yli 2000 jäsenestä 40-luvun toimittaja muistaa yleensä naisista Haavio-Mannilan ja miehistä Matti Klingen. Miten Klinge nyt kuvataan? Jälleen suora lainaus maan päälehddestä:

”Klinge nauttii hienoista puvuista ja loistosta. Hän ahmii hengen ravintoa. Näin suvereenia suomalaista ei ole monta. Hän on kirjoittanut kymmeniä kirjoja. Tällaisen miehen minä olen suuttanut... Hän on

istunut 24 vuotta arvionimilautakunnassa, tietävin ja pitkämuistisin jäsen. Ei ihme että häntä pelkäävät suomalaiset yritysjohtajat, virkamiehet, tiedemiehet ja jopa lehtimiehet.. Erityisesti Klingeä inhotti toimittajien pääsy eduskunnan saunaan. Joskus tulee olo että on pakko väittää vastaan, vaikka Klinge on minua paljon viisaampi mies... helsinkiläisen sivistyskodin poika... jne.”

Matti Klinge saa maaseudulta 1960-luvulta muuttaneelta suuren ikäluokan edustajalta kyytiä. Miksi? Mikä professori Matti Klingessä, sofistikoituneissa vanhenevassa herrasmieheissä niin ärsyttää?

Päiväkirjassaan Eija-Ritta Korhola ärsytti toimittajia epäilemällä näitä vihreiksi ja johtajia demareiksi. Päiväkirja (blogi) sai lehdessä (HS) avoimen kirjeen vastauksen (2.7). Lehestä on tullut vihaisen toimittajan ikioma blogi.

Pakollinen ”mitä meistä ajatellaan juttu” on nyt puettu 1940-luvun toimittajan tarinassa John Irwingin kirjaan ja sen kritiikkiin. Sieltä ei löydy meistä muuta kuin pari väärää sitaattia. On toki oikeitakin. Jälleen suora lainaus maan johtavan päivälehdessä toimittajan kirjoituksista:

”Kehenkään ei saa kontaktia, pelkäävät ihmisiä, karvaiset ajamattomat kainalot.. hyllyviä, ylipainoisia aerobic -naisia. Rakastavat taidetta, joka on tehty dynamiitilla ja kirveellä, jykevää pikemminkin kuin koristeellista”. Lopuksi mainintoja maailmankirjallisuudesta, jossa meitä ei mainita tai mainitaan hieman oudossa ja kielteisessä merkityksessä. Toimittajan oma kuva peilataan Irwingin ja maailmankirjallisuuden kautta oletetulle suuren ikäluokan lukijakunnalle. ”Turistit rakastuvat maahan, joka uskaltaa heitä ikävystyttää”.

Olisiko mahdollista että Helsingin Sanomien laskevat lukijamäärät ovatkin seurausta lehden sisällöstä? Ehkä siellä on nyt liian paljon ilmoituksia, mainoksia, suuria kuvia. Ehkä liian vähän asiaa, analysoitua tietoa ja lauseita, joissa on myös sisältöä. Kuvat ja ilmoitukset me saamme helpommin netistä ja television välittämänä.

Onko herätty liian myöhään? Poisoppiminen on 1940-luvulla syntyneelle vaikeampaa kuin uuden hyväksyminen. Oli kyse professorista, toimittajasta tai poliitikosta, yritysjohtajasta. Matti Klinge sentään kertoo, kuinka hän on vain pieni tinasotilas.

Onko toimittajan oma narsismi jäänyt 1960-luvun ja hymy-lehden Veikko Ennalan tasoiseen pohdintaan. Vastataanko lehden kautta kuin ikiomana blogina kostaen milloin Eija-Riita Korholan henkilökohtaiseen verkkopäiväkirjaan Heikki Aittokoski Helsingin Sanomissa avoimella kirjeellä ilkeillen (HS.2.7). Käytetäänkö valtakunnan päämediaa kuin loukattu lapsi omaa nettipäiväkirjaa? Onko mediasta ja suurista päivälehdistä tullut toimittajien ikiomia narsistisia päiväkirjoja, jossa nämä kiukuttelevat ja vastailevat toisilleen.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Nopeat syövät hitaat. Forssan Lehti 10.10.2006).

tiistai, heinäkuu 04, 2006

6.23 Blogi vai päivälehti?

Lehtikö on suurin ongelmajättemme?

Olen saanut paljon palautetta koskien keskustelua blogeista osana mediaa. Blogi on mahdollottoman huonoa suomea ja sen webympäristö, blogosfääri tai blogistan, nekin etsivät vielä paikkaansa. Yhtään parempi ei ole verkkopäiväkirjakaan. Osalle se on eräänlainen päiväkirjan tapainen, mutta pääosalle kokonaan muuta. Käytän itse tätä välinettä viestiessäni sen verkoston kanssa, jossa mukana on tutkijoita, yrittäjiä, opiskelijoita, hallintoa, kehittäjiä jne. On siis oltava kohtuullisen huolellinen sanoissaan, mutta lehden formaattia ja sensuuria ei tarvitse pelätä. Päiväkirjan pitäjällä on lupa olla myös väärässä.

Vaikeat käsitteet on syytä kertoa erikseen kotisivun yhteydessä. Lehdessä se ei onnistu ja tieteellisissä aikakauskirjoissa harvoin on tarvis. Kollegat kyllä ymmärtävät ja termit tuntevat. Symboliikka ei ole sala kieltä, mutta tieteenalan ulkopuolella usein vierasta. Joskus on toki syytä täsmentää alaviitteellä ja silloin kyseessä on etenkin termit, joita poikkitieteisesti käytetään monessa merkityksessä. On täsmennettävä mitä tarkoittaa ja mihin yhteyksiin kyseinen käsite kirjoituksessa liittyy.

Pelkästään innovaatiolla tarkoitetaan eri kulttuureissa ja eri tieteen harrastajien kielessä kovin erilaista asiaa tai asiakokonaisuutta. Innovaatiopolitiikka ei ole suomalainen keksintö vaan kovin myöhään meille tullut ja silloinkin kapea-alaisena tieteellisteknisenä, pragmaattisena uudistuksena vanhoihin rakenteisiimme.

Verkostosivujen ylläpito siinä merkityksessä, johon itse sitä käytän, tulee varmasti yleistymään. Ero tieteellisen keskustelun, verkostojuhkaisujen ja blogien välillä hämärtyy. Samoin näiden verkostojen yhteydet mm. mediaan muuttuvat. Oletan että yhä useammat tieteen, politiikan, talouden jne. myös johtavat henkilöt käyttävät työssään blogia. Se miten näitä luetaan ja käytetään ei poikkea verkoston yleisestä toimintalogiikasta. Oleellista esim. paperimediaan verrattuna on se, ettei taakse jää vaikeasti hävitettäviä jätteitä. Näistä paperi on vain yksi. Otan esimerkin.

Menneen sunnuntain (2.7) Helsingin Sanomat sisälsi 78 sivua, josta 47 sivua ilmoituksia tai mainoksia. Niitä en ollut tilannut, mutta ne minulle kuitenkin aina kannetaan. Siis 60 % paperimäärästä.

Useimmille meistä mainokset ja ilmoitukset ovat osa pakollista painolastia, josta yritämme päästä irti. Blogi ja sähköinen lehti on tässä hyvä apuväline. Sen vuoksi ei tarvitse hakata puhtaaksi kymmentä hehtaari honkaista metsää, ei käyttää myrkyllisiä painovärejä, ei käynnistää rekkarallia Forssasta ja Varkaudesta jne. Ympäristöä suojeleva vihreä toimittaja ymmärtää heti mistä puhun.

Eija-Riitta Korhola ja Heikki Aittokoski käyvät turhan poleemista keskustelua ja ohi asian ytimen. Narsisimi on toimittajalla ja poliitikolla syy ja tapa olla julkisuudessa. Kertoa kuinka juuri hän tietää tai häntä tarvitaan. Verkosto ei tästä piittaa. Se odottaa molempien kertovan tarinansa verkoston sisäisenä ilman loukkauksia ja usein nimettömänä.

Verkoston tapa profiloitua ja tehdä ratkaisunsa ei ole psykologinen, narsistinen. Narsismi on häiriö, jossa ihminen pyrkii kertomaan, kuinka juuri hän on oikeassa, kuinka hänen löytämänsä ja itse piilottamansa luut ovat oikeita, kuinka juuri hän on kansalle oikea niin toimittajana kuin poliitikonakin.

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 12. Narsismin lähde

Vallan käyttö ja sen halu perustuu narsismiin. Verkosto ei tunnista sitä lainkaan. Siinä mielessä bolgi on kasvoton osa verkostoa ja se joko luetaan tai sitten ei. Narsisti (narsku) ei viihdy kauan nimettömänä verkostossa. Aivan kuten klusteritaide teoksena ilman nimeä, koko käsite on narsistille mahdoton oivaltaa. Sen arvo ei perustu konventioon, tekijänsä nimeen vaan puhtaasti verkoston omiin valintoihin. Narsisti ei voi ymmärtää ikinä verkoston toimintalogiikkaa ja psykologiaa. Narsistin elämässä on aina hierarkkiset pelirakenteet, joita webympäristön verkosto ei tunnista lainkaan.

Teen maalauksia, valokuvaan ja veistoksia on pelkästään puutarhassani liki sata kappaletta. Arvostan kovasti pääministeri Matti Vanhasen isää hänen emeritusprofessorina lämmittämästään nuoruuden harrastuksestaan. Täyskokoisen, ihmisen mittaisen kipsistä, sementistä tai pronssista valetun patsaan tekeminen ei ole pieni juttu. Vielä vaikeampaa tämä on, jos materiaali on kokonaan uusi ja aiemmin kokeilematon. Se on jo fyysisesti melkoinen urakka. Jos ette usko, tarttukaa saveen, kipsiin ja alkakaa rakentaa muottia. Jos lopputuloksesta on erotettavissa ihmisen hahmot, onnittelen. Jos se katoaa jo savea muokatessa, ei pidä antaa heti periksi. Ehkä haaste vain oli aluksi liian mittava. Ehkä pienempi patsas tai kuppi olisi sopivampi?

Suosittelen kuitenkin jotain kevyempää harrastusta ja luovaa toimintaa puutarhassa tai punttisalissa, golfkärryä vedellen saa happea ja hyviä ystäviä, luonto on lähellä. Sauvakävely metsässä ei maksa mitään!

Ei ole mitään syytä moittia professori Tatu Vanhasta hänen tieteestään ja taideharrastuksestaan. Hän on päässyt molemmissa pitkälle ja ottanut vastaan huikeita haasteita. Kovin harva meistä pääsee samalla tasolle kuin Leonardo da Vinci. Mutta hänellä olikin melkoinen koulu-kunta avustajia. Tatu Vanhasella ei ole.

Elämme Suomessa, jossa innovaatio ja luovuus ovat vasta orastamassa osana arkielämämme tarpeita. Kulttuuritutkijoiden mukaan olemme olleet sivustakatsojia ja vasta nyt alamme tulla esille pois pelkästä kulutuksesta itse tekijöiksi, osajiksi. Siinä on lähdeävä liikkeelle pienin askelin.

Olemme ulkoistaneet asiat valtiolle, yhteisölle, muille. Valtio on hoitanut ne tai oudot instituutiot, yrittäjät ja yhteisöt. Entäpä kun verkostoissa ei olekaan instituutioita, valtio ei tule kylään eikä kuntauudistus etenekään kuten odotimme? Yhteisö ei enää toimi tai se on muuttunut uusyhteisöksi, jossa ihmisellä on lukuisia rooleja, eikä oikein lainkaan vanhaa työtä? Tunnetko silloin itsemme ikään kuin petetyiksi? Eikö oppi ja koulutus ole muuttunut sivistykseksi, viisaudeksi, mentaaliälyksi, kyvyksi nauttia kaikesta siitä, jota uudet oppimamme asiat tuovat mukanaan jo pelkinä sanoina, symboleina, kykynä ajatella ja käyttää mielikuvitusta?

Hesarin luovuus näkyy kuvissa. Kun ilmoitukset ja mainokset poistetaan jää vielä 31 sivua täytettäväksi. Uutiset eivät synny nekään tyhjäs-tä. Ne on tehtävä. Sunnuntain Helsingin Sanomissa kuvien peitto nois-sa jäljellä olevissa sivuissa oli runsas 16 sivua ja tekstin osuus vajaa 15 sivua. Vastaavan haasteen ottaa vastaan joka päivä liki sadan lehden toimittajat ympäri Suomea. Sivumääräkin on liki sama!

Mitä suurempi lehti, sitä koppavampia ja ylimielisempiä ovat toimittajat. Vaikka juttuja tehdäänkin vähemmän. Mitä suurempi yhtiö, sitä narsistisempia ovat sen johtajat ja osa työntekijöistä. Mitä suurempi kaupunki tai valtio, sitä hullummin käyttäytyvät yksittäiset ihmiset narsismissaan. Vai onko hesalainen muka huonompi kuin Rasinmäen kylästä tulevat? Entä jenkki ja me suomalaiset?

Suuruus tekee narsismista sairaan. Mitä pienempi ihminen, sitä sairaampi hän on. Varokaa suuria kuntia! Varokaa suuri organisaatioita!

Paperilehden on mahdotonta kilpailla visuaalisena välineenä liikkuvan kuvatarjonnan kanssa. Olivat kuvat sitten vaikka kuinka hyviä ja suuria sekä kamerat kuvaajineen osaajina parhaasta päästä. Typerintä mitä voi tehdä on siirtää lehti toimittajineen verkkoon. Tässä blogi lyö paperilehden ja sen liikkuvat kuvat ovat netissä ylivertaisia. Jos niitä joku katsoo tai haluaa. Harva haluaa. Ellei tahdo ostaa taidetta. Nimetön klusteritaide on ainoata narsismista vapaata luovuutta. Tässä syy Lordin naamioon! Narsismi heijastuu siihen vain katsojan silmistä. Narsisti ei ikinä oivalla klusteritaidetta. Webympäristön taide on taidetta omimmillaan.

Syy miksi paperilehden tilaan, ovat nämä jäljelle jäävät 15 sivua. Leikkaan talteen yhden artikkelin. Se mahtuu taitettuna rahapussiin. Muut olivat joko jo tuttuja uutisia, sarjakuvia, sääkarttoja, mielipiteitä, joita saan kuulla päivittäin liikaakin. Toimittajan mielipide ja oma ”blogi” ei kiinnosta ellei kirjoittaja ole todella poikkeuksellisen lahjakas. Sellaisia sanataiteen suomalaisia ilmiöitä, joita esim. Jari Tervo edustaa, ei toimittajien joukkoon mahdu montaa.

Kirjoittaminen on ankaraa työtä, jonka Tervo osaa. Harvoin toimittajien joukossa on sellaisia helmiä, joiden vuoksi lehti tulisi tilata ja juttu leikata irti. Sähköinen media on sen sanonut jo paremmin ja moneen kertaan englanninkielisenä.

Ihmisiä kiinnostavat eniten paikalliset mielipiteet, ei tieto Espoon ja Vantaan valtuustoista asuen Rasinmäen kylässä, Forssan kaupungissa. Ne taas löytyvät paikallisesta lehdestä, jossa sivumäärä on juuri tuo 16 ilman ilmoituksia ja suuria kuvakokoja.

Toki kaikki jäljittelevät tässäkin toisiaan. Sitä kutsutaan innovaation leviämiseksi, diffuusioksi. Ei uuden oivaltamiseksi. Paperilehti on konventiota ylläpitävä, konservatiivinen ja vanhakantainen hierarkkinen media. Sen paradoksaalinen tehtävä on pyrkiä edistämään dynaamista innovaatiota ja syödä samalla pois omat eväänsä. Vallankumous syö siinä lapsensa.

Ostan Iltasanomat, mutta unohdan sen tarkoituksella luettuani kahvilan pöydälle. Siellä se on muiden harmina paperijätteenä. Huomenna kukaan ei ole siitä kiinnostunut. Eiliset lööpit eivät myy oli ne sitten

vaikka kuinka kirkuvia. En löytänyt mitään minkä olisin halunnut tallentaa, leikata irti. Väsyneelle hyväkin juttu on joskus liikaa. Iltalehti on väsyneen ihmisen media. Aamulla olisin ehkä leikannut jotain talteenkin.

Sähköinen blogi on pysyvämpi jäte. Tähän maailman suurimpaan roskakoriin minä voin palata. Se ei jätä saasteita ja aina se on käytettävissäni. Kun professorin luennot aiemmin kopioitiin, ja lahjoitettiin professorien istunnot kaukaa kiertäneille tuleville poliitikoille, juristeille ja lääkäreille, nykyisin ne ovat odottamassa professorin nettisivulla. Se on melkoinen etu olettaen, että professori pitää blogia ja huolehtii oppilaistaan myös kotisivustollaan.

Sieltä löytyy myös hänen koko tuotantonsa ja julkaisuista tutkimuksessa käytetyt alkuperäisteokset. Sekin on melkoinen ajansäästö. Vaikeat asia on popularisoitu, käsitteet muutettu helppotajuisiksi. Etu sekin on. On vain löydettävä oikeat blogit. Tehtävä oikeat valinnat. Tartuttava saveen, kipsiin ja pronssiseen haasteeseen, Venuksen, Afroditeen kuvana.

Myöhemmin kun taitoa karttuu, aihe voi olla vaikkapa Freudin teoksista koottu narsismin lähde tai oidipaallinen nainen, Hefaistoksen kiro. Sen esittäminen veistoksena on kiintoisa haaste. Onnea matkalle!

(Mediassa esim. Luostarinen 2004. Maaseudullakin innovoidaan Maaseudun Tulevaisuus 15.3.2004, Klusteritaiteen ja taiteen klusterin manifesti 2005).

keskiviikko, heinäkuu 05, 2006

6.24 Kuka ostaisi paperilehden?

Tuo otsikko tuli mieleeni kun luin Helsingin Sanomien taloussivun. Sen pääotsikkona oli sivunmittainen juttu luomulihasta. Otsikkona ”Kuka ostaisi LUOMULIHAA?”

Laajassa artikkelissa kuvataan kuinka luomulihalla menee huonosti ja tulevaisuus on vielä synkempi. Tehdään tutkivaa journalismia. Kysellään ja kerrotaan mitä on kaupoissa vastattu. Luomulihaa kiikastaa hinta, saatavuus, kauppiaiden aktiivisuus, tai sen puute. Ongelmia ja pelkästään niitä sekä saannissa että myynissä.

Kuinka tämä on mahdollista maassa, jossa minkä tahansa tuotteen saa hetkessä pöydälleen ja kyse on vuodesta 2006? Ei ajasta, jolloin näillä asenteilla ja otsikoilla tapettiin Suomessa yli 30 000 osuustoiminnallista liikettä ja elintarviketuotanto keskitettiin muutamiin käsiin.

Vastaavat otsikot ja yhtä kevyesti tehtyinä romahduttaisivat lehti-myyntiin. Siitä tehtäisiin vaikeaa, mahdotonta ja lopulta kaikki kuluttajat olisivat vain verkostoissa operoivia sähköisen median käyttäjiä. Sellaista ei tietenkään voisi tapahtua. Luomu ja maaseutu eivät voi puolustautua.

Kun media saa tuotostaan valtaosan ilmoituksina ja mainostuloina, sen on elettävä näillä ehdoilla. Sama koskee myös tutkijaa, jos toimeentulo on pelkästään sponsoreiden varassa. Sen lauluja laulat, jonka leipää syöt.

Tänään kun ilmoituksia on jo yli 60 % paperilehden sisällöstä ja lopusta yli 55 % kuvia, on mahdoton edes erottaa, mikä on uutinen ja mikä ilmoitus tai mainoskuva. Jokaisen jutun täytyy olla tukemassa vieressä olevaa ilmoitusta, ja mainoskuva on samalla sen sponsori.

Yleisradio on käynnistänyt kampanjan, jossa se myy ja mainosta itseään toimittajien ja pääjohtajan kuvilla ja suulla. He kertovat olevansa sitoutuneita kuluttajaan. Vielä hetki sitten mainostelevisio oli taisteltava uutisistaan. Kun kanavia on kohta määrätön määrä ja media verkottunut, paperimedia on todella kovilla. Luomulihasta tehdystä jutusta suoraan lainaten ”kilpailu tiskitilasta on todella kova”. Kun kilpailu kiristyy, jutut eivät ole enää eettisesti korkeita ja myynti perustuu viih-

teeseen, poleemiseen puntarointiin ja kuluttajien segmentoituun valintaan.

Tutkija joutuu olemaan nykyisin varovainen seuratessaan mediaa. Sieltä saatava tieto on nyt aina kaupallista ja paperimedia vähemmän kuluttajaan suuntautuvaa ja siihen sitoutunutta kuin kaupan ketjuihin, ilmoittajiin ja mainostajaan. Se taas ei suosi uutta ja kovin työlästä lihatischeilleen, kun kyseessä on bulkkiluonteinen tavara, elintarvike tai kuluttaja, joka lukee jälkiomaksujalle tarkoitettua paperilehteä. Tai jonka osuudesta nyt kilpaillaan. Sille on tehtävä omat juttunsa ja siellä luomu on kallista, hankalaa massamyynnissä. Lehden jutut alkavat muistuttaa yhä enemmän alatyylisiä jälkiomaksujan lukemia lehtiä. Sen kuluttajakunnan kauppaketjut maksavat lehden mainokset.

Tutkimus ja tiede joutuu hakemaan usein ensimmäisen vaiheen kuluttajia, näiden medioita ja näitä tukevia ja rahoittavia lähteitä. Eettisyydestä ja innovatiivisuudesta ei sovi kuitenkaan tinkiä. Kiusaus sellaiseen on varmasti suuri. Innovatiivisin ja eettisin ei ole tuottoisin ainaakaan aluksi. Vasta kun tuote tulee kulutuksensa kolmanteen vaiheeseen, myös luomu alkaa varmasti myydä, mutta maltillisen hitaasti ja osana rakenteellista muutosta. Se ei ole ”normaali” innovaatioprosessi ja sen diffuusio. Pikemminkin se muistuttaa korporatiivisen valtion tai EU:n tapaa toimia elintarviketuotannossaan.

Paperilehden kriisi ei ole maatalouden tai maaseudun kriisi. Se että paperilehtiä lukien saattaisi joskus siltä näyttää, johtuu vain näiden medioiden sisäisestä rajankäynnistä ja kilpailusta, jossa ”tiskitilaa” on nyt vähemmän. Näin myös elintarvikkeista ja maaseudusta, maataloudesta kertovat jutut alkavat muistuttaa kertojansa elintilasta ja paikasta mediamaailmassa.

Niinpä se minkä innovoivin osa yhteiskuntaa kuvaa voittona, sen jälkiomaksuja kuvaa tappiona. Sen analysointi ja osaaminen yhteiskunnallisena ilmiönä on välttämätöntä, eikä se kuulu pelkästään kuluttajatutkimukselle. Maaseutu ja sen luonnonvaratuottajat, palvelut ja kasvavat kvartaarielinkeinot, näiden sidokset kuvitteellisiin kaupungin ja maaseudun rajoihin ja vuorovaikutukseen, ovat tulevan tutkimuksen avainaloja. Ne tutkimukset tehdään webympäristössä ja julkaistaan siellä.

Tässä prosessissa poikkitieteisyyden osuus kasvaa luonnolliseksi yhteistyöksi, verkostot hävittävät lopullisesti rajat ja hierarkiat, innovaa-

tioprosessit ovat osa jatkuvasti muuttuvaa tuottajan ja kuluttajan välistä vuoropuhelua.

Repäisen irti Helsingin Sanoman luomulihasta kertovan sivun. Kuljetan sen salaa tietokonelaukkuni sisällä työhuoneeseeni. Koko lehden paperipinoa en kehtaa tuoda kollegoiden katseiden alla työpaikalle. Ihmettelisivät miksi olen alkanut lukea taas paperilehteä?

Kertoisin kerääväni nostalgisia kertomuksia muinaisen maaseudun historiasta otsikolla ”Pettuleivästä luomulihaan”. Tarvitsen paperilehden nostalgista kertovia liitteitä. Niitä löytyi Suomesta vielä vuonna 2006 ja luomua epäilevin sanakääntein. Se on jo kirjattavaa historiaa kaupungissa, jossa pääosa kuluttajista kertoo käyttävän luomutuotteita säännöllisesti. Joku puhuu palturia.

Kuva 13. Polku Uhrilähteelle

Liitän jutun edellisen viikon Helsingin Sanomien tutkimusten joukkoon. Ensin kerrotaan kymmenestä maamme rikkaimmasta ja köyhimmästä postinumeroalueesta. Tutkimuksessa toimittaja on käyttänyt keskiarvoja, ei esim. mediaanilukuja, hajontaa ja lukuisia keinoja tulkitta tuloksensa. Tutkimani yläsavolainen kylä Vieremällä on varakkaimman kymmenen joukossa. Samoin hyvin tuntemani Somerolainen kylä. Molemmissa asuu yksi yli 3000 hehtaaria maata omistava mantaalimiljonääri.

Mediaanitulon mukaan kumpikin kylä olisi aivan tavallisia suomalaisia maaseutukyliä, ja se näkyy kun siellä kulkee. Ehkä vähän köyhempiäkin. Yhden omistama maa tekee muista vähemmän varakkaita. Kun yhden kartanon miljoonat jakaa kaikille muutamalle kymmenelle savulle, lopputulos on lehden tekemää kriittistä journalistista tutkimusta, syvätutkimusta, jossa käydään lopuksi paikan päällä. Haastatellaan kylän rikkainta ja syntyy uutinen, jossa kasvihuoneilmiö on pelkkää roskaa. Siitä tehdään kirjoitussarja. Samalla piipahdetaan Vieremältä Rasimäen kylässä tekemässä dokumentti, joka muistuttaa Sortavalan takaa tehtyjä kyläkuvauksia 1990-luvun alussa. Avustin niissä lehteä ja kirjoittajan juuretkin ovat sieltä lähtöisin. Moni toimittaja palailee kesäksi kotikylälleen ja osa jopa vanhempiansa juurille Itä-Karjalaan jutuntekoon.

Suomi alkaa muistuttaa Laatokan-Karjalaa luomulihoineen tai Grönlantia juoppoineen. Kesäisen komeuden kruunaan Perttu Vartiaisen tarina metropoli Helsingistä. Puuttuu enää juttu leijonasta luonnossamme. Tai fiktiivinen kertomus sotavuosina syntyneille, jossa 50 vuotta vanha murhamysteeri selviää tekemällä syyllinen hengissä säilyneestä.

Sellaisessa miehessä täytyy olla jotain hämää, joka jää henkiin murhayönä läjän päällimmäisenä ja isokokoisena nuorukaisena. Elääkin vielä rikkeettömästi sen jälkeen vuosikymmenet. Muistuttaa maan pääministeriä raittiina miehenä. Viikonvaihteen Hesarin mukaan sellainen ihminen on "munaton". Kun alkoholin ystäviä on suuresta ikäluokasta enemmistö, raittiin on tehtävä paljon työtä selitelläkseen outoa valintaansa. Demokratia on aina enemmistön niskalenkki vähemmistön oikeuksiin. Professori Matti Klinge sentään sai kuulla kuka on ja missä on oikea valta.

Forssan Lehden mukaan Salon terveyskeskus ja sairaala tekivät tutkimuksen ja puhalluttivat kaikki asiakkaansa. Juovuksissa asiakkaista oli

yli 40 % ja törkeästi yli 20 %. Kuinkahan moni "luova" lehtijuttu syntyy divergoiden juovuksissa?

(Mediassa esim. Luostarinen 2003. Globaalista maailmankaupasta Gordionin solmu. Maaseudun Tulevaisuus 23.4. 2004. Kukkivat roudan maat saivat möhköfantiilta jatkoa. Turun Sanomat 4.7. 2003. Vainovalkeat. Forssan Lehti 12.10.2003).

torstai, heinäkuu 06, 2006

6.25 Havaintoja Forssan Lehden kirjoituksista

Ajopuu vai järkevä ohjaus?

Suomi ja Itävalta käyttävät, maakuntaneuvos Ilkka Joenpalon mukaan, noin 150 miljoonaa vuoden aikana EU -isännyyteen. Tuo raha vastaa kaikkien Suomen luonnonvaroja tutkivien ja kehittävien laitostemme vuotuista yhteistä budjettia. Näihin kuuluvat maa- ja metsätaloutemme, kallio- ja maaperämme, vedet ja niiden eläimistö, riista ja porot sekä lopulta maaseutuelinkeinomme. Myös niiden ympäristönhoito ja sen tutkimus- ja kehitystyö. Näitä on viime vuodet leikattu ja leikkauksista puhutaan nytkin.

Poliisin työtä keskitetään. Hallinnon keskittäminen on hyvä asia, mutta samalla tahtovat keskittyä myös muut toiminnat, kertoo kansanedustaja Sirkka-Liisa Anttila. Edunvalvojat tahtovat löytyä näissä tapauksissa maakunnissa maakuntakeskuksesta ja valtakunnallisesti Helsingistä. Hytтын ääni ei kuulu taivaaseen.

Kansanedustaja Mauri Salon mukaan maailmaa pyörittää työ ja yrittäjä. Varmaan näin onkin. Joku lisää humanismin, ihmiskasvoisen huolehtimisen ja rakkauden. Toinen ehkä käytäntöä korostavana luonnonlait ja painovoiman. Kolmas ihmistä tuntevana narsismin ja ihmisen pohjattoman ahneuden. Kaikki ovat oikeassa. Kaikki ei vain tahdo toteutua samassa ihmisessä ja yhtälössä.

Kirkkoherra kertoo kuinka kirkosta eroamista olisi syytä harkita jo palvelujen vuoksi. Kun muita palveluja keskitetään kirkon palvelut tulevat entistä tärkeämmiksi. Vapaa- ja matkustaja voi jäädä näistä paitsi.

Entinen pankinjohtaja ja uskovaksi mainittu moittii kirkkoa sen arvostellessa irtisanomisista metsäyhtiön johtoa. Metsäyhtiön suurimmat

osakkeiden omistajat eivät pörssin eettisten ohjeiden mukaan saa arvostella istuvaa johtoa. Kun rahasta puhutaan kaikkien kylki on musta.

Jalkapallon maailmanmestaruuskisoissa jatkoon ja mitalipeleihin selvisivät maat, jotka saivat yhden rangaistuspotkun kilpailijaansa enemmän. Se on paljon kun pelin luonne on maalista poikki ja ulos. Tällaisia maita olivat Ranska, Portugali, Italia ja Saksa. Brittejä edes rankkarit eivät auttaneet.

Pois tippuneet ja Unionimme ulkopuoliset eivät saaneet rangaistuslaukauksia. Ei vaikka heitä oli enemmän kuin näitä Unionin maita ja osasivat hekin kaatumisen ja tuskaisen kieriskelyn rangaistusalueella. Matemaatikon mukaan kyseessä ei voi olla sattuma eikä Maradonan ”Jumalan käsi”. Imperiumin yltä aurinko ei laske oli sitten mistä tahnassa Euroopan ytimestä.

Jostakin syystä alusmaat maksavat aina jo siitä että saavat osallistua ja olla mukana. Suomi on aina ollut alusmaa. Me ymmärrämme miksi on keskitettävä, miksi suurempi on kauniimpi ja miksi Suomi ei pelaa koskaan jalkapallon MM -kisojen finaalissa. Sitä me emme tahdo ymmärtää, miksi järjestämme ensi keväänä eurovision laulukilpailut. Miksi Lordi voitti nettinuorten äänillä? Olisiko maailma muuttumassa?

(Mediassa Luostarinen 2006. Pelkistyksiä ja reunamerkitöjä. Forssan Lehti 17.7.2006).

torstai, heinäkuu 06, 2006

6.26 Vastaus prof. Johannes Lehtoselle (HS 6.7) ja dos. Jari Ehrnroothille (HS 28.6)

Professori Johannes Lehtonen (HS 6.7) vastaa dosentti Jari Ehrnroothin (HS 28.6) psykoanalyysiä koskevaan kirjoitukseen todeten, kuinka psykoanalyysin kohdalla elämme Suomessa parhaillaan vaihetta, jossa kriittinen tutkimus lisääntyy ja lumous on haihtumassa. Tällöin yksinkertaistaminen ja pelkistäminen johtaa enemmän harhaan kuin vie lähemmäs todellisuutta.

Freudinin merkitys ei näy niinkään psykoanalyysissä, kuin laajemmin yhteiskunnallisessa analyysissä yleensä. Psykoanalyysin isä loi vapau-

tusliikkeen, jossa mukana ovat nyt filosofit, kulttuuriantropologit, semiootikot sekä monet yhteiskuntatieteitä lähellä olevat tutkijat.

Freud oli aikansa lapsi siinä missä toki muutkin suurina neroina nostamamme tieteen jättiläiset. Usein idean, innovaation tai teorian takana on ensin yhteiskunnallinen prosessi, jossa kyseinen löydös tai Lehtosen kuvaama uuden lumous saa kypsyä ja otetaan vastaan.

Näin oli myös aikanaan Charles Darwinin ja evoluutioteorian kohdalla ja sen suhteessa liberalismiin. Sen sijaan esim. suhteellisuusteoria ja sen löytäjä Albert Einstein joutui odottamaan kauemmin ennen kuin löydöksen lumous alkoi hahmottua. Olkoonkin että esim. kirjallisuus käytti aikamatkailua jo 1800-luvulla ja teoriaan rakentuvia viihteellisiä osia oli olemassa ja palapelin osat tunnettiin. Taideteokset olivat hannonneet kubistisiin kuvioihin.

Niistä oli teorialle ehkä jopa enemmän harmia kuin hyötyä olkoonkin, että Einsteinin omat ”unet” avautuivat hieman samaan tapaan kuin Freudin ja Darwinin sidoksissa yhteiskunnalliseen viitekehikkoon. Innovaatiossa oleva uuden löydöksen ”lumous” ei ole yksittäiselle tutkijalle erityisen kiitollinen alkuvaiheessaan, ellei siihen liity juuri tätä yhteiskunnallista kypsymistä. On siis oltava ”sosiaalinen tilaus” tai oikeammin verkostot ja klusterit, jotka voivat ottaa uuden tiedon vastaan ja käynnistä oman luovan prosessinsa. Joskus substanssi häviää ja kubistista työtä imitoidaan tietämättä miksi.

Dan Brownin kirja Da Vincin Koodista, jossa yhdistetään mytologian ja uskonnon aineksia fiktiivisesti muutamaan faktaan, on juuri tällainen tilausta siirtävä hengen tuote ja lumous haihtuu turhuuden markkinoille, ja josta mm. Einstein sai aikanaan kärsiä aikamatkakoneiden harhaillessa tieteen vanavedessä.

Unien löytäjän suuri lumous oli sidottu jo aikanaan moneen sellaiseen yhteiskunnalliseen ongelmaan, jotka odottivat avaajaansa. Seksuaalivietin ja aggression ristiriidat, naisen asema, neuroottiset pelot, alitajunnan ja unen välinen suhde olivat vain osa tätä suurta odottajan tuskaa.

Kreikkalaisesta mytologiasta lainaamallaan käsiteillä Freud kytki löydökset aikalaisten silloiseen laajempaan kulttuuriseen käsitteistöön. Nykyisin puhuisimme yhteiskunta- ja aluetasolla sosiaalisesta muistis-

ta tai -pääomasta, alueellisesta oppimisesta, nettinuorista, informaatioyhteiskunnan uusyhteisöistä ja niiden ihmissuhdepelkistyksistä.

Jättäisinkin Lehtosen kirjoituksesta turhana pois rajauksen ”psykoanalyysin kohdalla” ja kuvaisin kuinka me Suomessa ylipäättään elämme nyt vaihetta, jossa alue, yhteiskunta ja sen instituutiot ovat prosessoimassa omia uniaan hieman samalla tavalla kuin alueellisen identiteetin kohdalla aloimme popularisoida tiedettä ja tutkia ”juuriamme” sukututkijoina.

Tällöin käytetään usein käsitteitä monimielisyys, vaikeaselkoisuus, verkostot ja poikkitieteisyys. Näistä viimeinen johtaa yleensä myös poisoppimisen pakkoon, jotta uuden tieteenalan konventio voisi avautua. Meille suomalaisille tyypillisin ”poisopittava” on juuri pelkistys, pragmatismi ja vähäinen kyky divergoivaan idearikkauteen tai visionääriseen tiedon vastaanottoon ja käsittelyyn.

Vieraisissa kulttuureissa tällainen yksinkertaistaminen ja pelkistäminen vie tulkitsijan enemmän harhaan kuin lähemmäs todellisuutta, ja uuden todellisuuden vaikeaselkoisuuden ja monimielisyyden oivaltamista. Erityisesti näin on kulttuureissa, joissa esim. kielen ja uskonnon ainekset ovat meille täysin vieraita, ja avautuvat vain osittain tai ei lainkaan.

Osittain avautuvat ovat usein juuri pelkistyskäytännöt, ja tuovat mukanaan pikemminkin todellisuuden vääristymiä kuin niiden vaikeaselkoisuuden tai monimielisyyden.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Kartta valehtelee enemmän kuin tuhat sanaa. Forssan Lehti 21.8.2006, Ekologinen klusteri maaseudun yrittäjyyden käytössä, Maaseudun Tulevaisuus 7.7. 2006).

perjantai, heinäkuu 07, 2006

6.27 Vähemmästä enemmän vai enemmästä vähemmän

Toimittajan työstä tutkijan työhön

Otsikko ei liity ympäristöhallinnon sloganiin. Nyt ei ole tarkoitus puhua ekologisesta selkäreputa. Niin tarpeellista kun sen toistaminen etenkin kesäiseen aikaan olisi ja luonnon katastrofien raivotessa maa-

ilmalla. Kesäisin ihminen on luonnossa ja ympäristöviesti menee perille. Kesällä ihminen on luova ja täynnä energiaa. Talvella ilme muuttuu ja jopa kuvauksemme ihanteellisesta asuinympäristöstä on kesällä toinen kuin talvella. Tästä minulla on tuhansien ihmisten vastaukset tukenani. Kesällä lataamme akkuja ja talvella ne tyhjenevät tai päinvas-toin. Nämä ovat pragmaatikon pelkistyksiä.

Vuosien myötä toimittajat tietävät yhä vähemmän yhä enemmän ja tieteilijät yhä enemmän yhä vähemmästä. Tämäkin on typerä pelkistus, mutta sitä voi avata. Toimittajan työ ja aiheet vaihtuvat päivittäin, ja tavoite on kertoa päivän juttu iskevästi, pelkistäen ja helposti ymmärrettävällä tavalla. Toimittajan on oltava hyvä kertoja, jotta juttu ”toimisi” ja uutinen olisi tehtynäkin luettava. Hyvä ”uutisvainu” kertoo hyvästä, luovasta kirjoittajasta.

Pelkistus taas kadottaa mutkikkaasta ja monimielisestä todellisuudesta tärkeimmän ja vääristää sitä. Näin toimittajan pelkistävät sanat vievät hänet päivä päivältä yhä kyynisempään ja pinnallisempaan, puoliluo-vaan maailmaan. Se on sloganeiden, aforismien ja käytäntöä palvelevan tiedonjaon maailmaa suurin otsikoin. Tiedät yhä vähemmän yhä enemmän. Sellainen syö ihmistä.

Tutkijan maailma syvenee vuosien myötä, ja eniten hän kuvittelee tietävänsä aivan opintojensa alussa. Ensimmäinen opinnäyte tekee hänestä mestarin. Vasta kun tiede syvenee, alkaa selvitä myös kuinka totuus pakenee hakijaansa. Piilotajunta löytää vain niitä asioita, joita intohimoisen tutkija hakee tai oikeammin piilottelee. Kaikki muu ympärillä sumenee. Tiedät yhä enemmän yhä vähemmästä. Jopa piilotajunta avaa ovia vain yhteen suuntaan. Sellainen turhauttaa, ellet ole toistossasi vaikkapa pakkoneuroottinen kone.

Kuva 14. Syntymässä kukkapöydän maisema

Median seuraajaa, lehden lukijaa tietoisesti palveleva tiedon keruu on vaarallista. Se on toimittajan työtä. Kun tiedonkeruun järjestelmiä ja tieteen konventioita on useita on syytä välillä vaihtaa alaa. Se tapahtuu poisoppimisen kautta. Vanhan poisoppiminen on tuskallisempaa kuin uuden oppiminen. Vanheneva ihminen oppii uutta, mutta ei tahdo unohtaa vanhaa. Usein vanhat opitut asiat ovat opittuja refleksejä. Kierähtävän korkeushyppääjän ei ole helppo oppia uutta liikerataa flopaten. Se tekee luovasta, idearikkaasta divergoinnista pragmatikolle ja pelkistäjälle ongelmallisen.

Intialainen munkki ihmetteli katolisessa Euroopassa käydessään, miksi aina kun hän tapaa Vatikaanissa kirkon edustajia, nämä alkavat puhua seksistä. Ja kun hän vastaavasti tapaa kaduilla prostituoituja, nämä alkavat puhua Jumalasta. Heillähän Jumala ei ole pelottava, Freudin kuvaama isähahmo, vaan riehakas ja jopa eroottinen. Pragmaattinen kulttuuri ja konvergoiva, pelkistävä ihminen löytää sen mitä hän pakenee, ja se mitä hän hakee, häipyä horisontin taakse siintäviksi vuoriksi. On siis lähdettävä länteen päästäkseen itään.

Prof. Markku Wilenius kertoo Helsingin Sanomissa (7.7.) kuinka pragmatteisista ilmastoskeptikoista alkaa maailmalla olla jo puute. He ovat suojeltava laji. Sama alkaa koskea kaikkea luovaa ajattelua ja diver-

goivaa ideointia häiritsevää ja pelkistävää. Globaalin maailman kulttuurien moniulotteiset ongelmat, kulttuurien moninaisuus ja jo ihmisen surrealistinen, epärationaalinen tapa käyttäytyä, ovat syynä tähän verkostoituvan yhteiskunnan muutokseen. Webympäristön tulkinta ja kehittäminen, tiedon tuottaminen siellä, ei salli nuorilta innovaattoreilta konvergoivaa pragmatismia.

Vanhenevan ihmisen on joko jätettävä rohkeasti valtansa vastuun lisäksi nuoremmille nettisukupolville, tai opiskeltava sen vaatima uusi kieli, väiteltävä tutkijana uudelleen. Yli kymmenen vuotta vanha väitös on jo esihistorialliselta ajalta. Se mikä kiinnostaa antikvariaattia ei kiinnosta innovatiivisinta ydintä tieteessä.

(Media esim. Luostarinen 2001. Turisti, kulkuri, peluri vai flaneeraaja? Forssan Lehti 7.7.2001. Vaihtoehtona ekologinen yrittäjyys. Kaleva 8.7. 2001. Vastuuta ja tuotantokustannuksia hajautettava verkostolle. Tehomaataloudesta ekologiseen yrittäjyyteen. Turun Sanomat 28.3. 2001).

maanantai, heinäkuu 10, 2006

6.28 Nerojen peli vai Jumalan käsi

Jalkapallon maailmanmestaruus ratkesi rangaistuslaukauksiin. Rangaistuslaukaus on tapa kurittaa väärin pelaajia. Jokainen EU:n ytimessä toimiva kolonialismin vanha mestari sai yhden rangaistuslaukauksen enemmän kuin niiden alusmaat. Alusmaat karsiutuivat, mutta olivat tyytyväisiä jo luvasta osallistua.

Suomi on ollut aina alusmaa ja olisi myös tuosta kunniasta tyytyväinen. Maailmanmestaruus edellyttäisi jo runsaasti taitavaa kaatumista, ja se ei tahdo suomalaiselta mieheltä sujua. Ja jos sujuukin, kaatumisen ja tuskaisen kieriskelyn osaavat erityisen hyvin alusmaiden nöyrimmät kansalaiset. Kaatumiskilpailu muistuttaa tyhmyyskilpailua, ja mentaalilyssä divergoivat ihmiset osaavat tämän parhaiten. Se ei ole konvergoivan ja pragmaattisen ihmisen laji. He kokevat olevansa siihen liian rehellisiä, ja nuolevat muiden saappaita selkä suorana.

Esko Aho puhuu Sitran yliasiamiehenä kuinka arvokasta on innovaatio-politiikka ja kehittäminen, luova osaaminen (HS 9.7). Siihen tulisi käyttää enemmän varoja koko EU -alueella. Suomi käyttää EU:n isännyyteensä yhdessä Itävallan kanssa liki 150 miljoonaa euroa vuoden

aikana. Kaikkien luonnonvarojen tutkivien ja kehittävien tutkimuslaitosten yhteinen budjetti on liki tuo summa. Tähän kuuluvat maan- ja metsätalous, maaperä ja kallio, vedet ja niiden eläimet, riista ja porot, luonnon- ja ympäristönhoito, maaseudun kehittäminen ja yrittäjäyys.

Tätä budjettia on leikattu ja leikataan kaiken aikaa. Nettomuutto maalle on kuitenkin jo alkanut ja jos se lasketaan tasan jokaiseen 3000 kylään, kukin saisi yli 20 perhettä. Ovatko supistukset nyt oikeassa osoitteessa ja suurkunnat myöhässä muuttovirroista? Ovatko alusmaan kansalaiset ymmärtäneet asioiden laidan paremmin kuin päättäjensä? Ehkä pääministeri Matti Vanhasen huikeat kannatusluvut kertovat muusta kuin pelkästä viihdemedian pintailmiöstä? Alusmaa maaseutuna ei vain saa ääntään kuuluviin Forssan, Someron, Loimaan jne. talousalueilla. Liki 100 000 ihmistä kykenee äänestämään vain yhden kansanedustajan. Suomen varakkain maaseutu on pirstottu viiden maakunnan periferiaksi, ja se on alkanut köyhtyä. Ministerit ja missit tulevat Turusta, Tampereelta ja Helsingistä, jolloin Bermudan kolmion sisällä ei sallita taloudellista edunvalvontaa.

Me ihailemme EU:n ydintä – ranskalaisia. Ranskalainen jalkapalloilija löi päällään italialaisen kumoon. Kätensä hän oli jo loukannut aiemmin. Kun nyrkkeilijä Mike Tyson puri vastustajaltaan korvan irti Yhdysvalloissa, olin paikan päällä. Sitä näytettiin satoja ja taas satoja kertoja mediassa.

Zidanen teko yritettiin pimentää. Italian mestarit odottavat kotimaansa syytöksiä sopupeleistään. Joskus ydinalueena pidetyt ovat slummiutuneita miljoonakaupunkeja. Suomi on ollut aina alusmaa. Alusmaan on vaikea ymmärtää mitä on elää ytimessä, opiskella slummiutuvan kaupungin yliopistossa tai joutua sen sairaalaan.

Meille suuri on kaunista ja keskittäminen ymmärretään alusmaan sosiaalisen pääoman muistina. Suomi ei ole niinkään maailman luterilaisin tai protestanttisin maa kuin pragmaattisin. Pragmatikon on vaikea ymmärtää Maradonan ”Jumalan kättä”. Peli jatkui jatkoaikoineen ja rangaistuslaukauksineen, Zidanen temppuilla ja Platteria odotellessa yli puolen yön.

Se oli Jumalan käsi, sanon minä. Oli hienoa juhlia omaa syntymäpäiväänsä italialaisten mukana, ytimessä. Ranskalaisten häpeä ja pelin viivyttely yli puolen yön oli yhteinen sopimuksemme odotellessamme syntymäpäiväni aamua.

Periferian ihmisille on yhdentekevää onko juhlat Pariisissa tai Roomassa. Seurata kuukausi nerojen peliä oli upea suoritus yleisradiolle, urheilutoimittajille, valmentajille, kolumnisteille. Ei riitä että nerot osaavat kaatua. On pystyttävä luomaan draaman tuntu. Täytyy osata myös syntyä oikeassa paikassa. Ja vielä tehdä tekoja, joita neroilta odotetaan, ja joihin on sosiaalinen tilaus. Zidane ei osannut roolihahmonsä viimeistä suoritusta. Se oli surkean näytelmän mieleen jäävä ainut kohokohta. Me muistamme Zidanen, mutta emme maailmanmestaria.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomi kaipaa sankareita ja syntipukkeja, Kaleva 26.6. 2006. Jalkapallo on nerojen peli. Savon Sanomat 22.6. EU:n innovaatioyhteistyö iso haaste. Helsingin Sanomat 17.7. 2006).

tiistai, heinäkuu 11, 2006

6.29 Pelkistyksiä ja reunamerkintöjä

”Matti vaatimaton ryyppyraatojen maasta” otsikoi Hesari (9.7) Brysselin kirjeenvaihtajansa Heikki Aittokosken artikkelin. Otsikko kertoo kaiken suomalaisesta politiikasta ja hänen kotimaastaan EU:n näkökulmasta toimittajan näkemänä. Huippupoliitikoksi epätavallinen luontaisen rehellinen mies, joka sanoo heti jos ei tiedä. Ei siis turhaa retoriikkaa, jolla kiertää tietämättömyytensä. Ei turhia viiden kielen pinnallisuuksia, joista itsekään ei mitään ymmärtäisi. Siihen voisi vielä lisätä hyvän kotikasvatuksen ja kyvyn olla raitis lähtemättä edes sitä puolustelemaan juopottelevalle toimittajalle.

”Helsinki haisee Euroopalle ja joskus kahville” Hesari (11.7) otsikoi toimittaja Hanna Ratilaisen havainnon Pariisista, jossa kaikki herrat ovat Picasson ja van Goghin jälkeläisiä, charmikkaasti harmaantuneita, boheemisti pörröttävät hiuskuontalot. Käden jälki vain ei ole samaa ja väkeviä juotuaan siirtyvät syrjemmälle. Keltainen puro kiemurtelee, kunnes kuivuu ja pysähtyy.

Sama havainto Roomasta ja Lontoosta. Kun menet vanhaan kartanoon, katsot puutarhoja, huomaat niiden rapistuneen ja korjaustyöt on tehty muovilla. Ei alkuperäisellä alusmaasta tuotetulla marmorilla. Niitä ei enää ole.

Helsingissä länsituuli pelastaa, ja vain itäiset kaupunginosat haisevat. Nykyisin yrittävät paeta hajujaan maalle. Maalla on syytä olla nyt varovaisia tuhlaajapoikien ja tyttöjen palatessa. Maalla puhuttiin aiemmin ”ryssän” hajusta, kolhoositorin lemusta. Sosiaalinen muisti ja nenä toimii yhä.

Ranskalainen jalkapalloilija Zidane on saanut tuomionsa. Ranskalaiset kertovat hänen vanhempiensa tulevan Algeriasta. Hänellä on huono kotikasvatus. Se on tiedetty aina. Jalkapallo on slummien lasten tapana nousta pinnalle, kerrotaan. Ei sitä että jalkapallo on tie kohti slummiin, slummin oma laji.

Slummissa on yliopistonsa ja sairaalansa. Slummilla on oma hajunsa. Yhtenäiskulttuuri slummiutuu sisältä. Raja on metropolialueilla tiukka ja sen voi piirtää kartalle. Suomi on homogeeninen alusmaa, jossa slummin rajaa on mahdotonta piirtää, jos se on syntyäkseen. Esko Aho puhuu kuinka innovaatioita ja luovuutta, kehittämissuunnitelmia, ei ole Euroopassa toteutettu vaikka Lissabonissa vuonna 2000 niin sovittiin. Se ei ole mediaseksikästä. Eurooppa on hänen mukaansa kuin takavuosien Neuvostoliitto viisivuotissuunnitelmineen. Kymmenen vuoden aikana luvattiin kiirehtiä ohi Yhdysvaltojen, ja joka vuosi jäätiin aina vain lisää.

Kuva 15. Hefaistoksen kirous ja Pandoran lipas.

Yhdysvaltoja ohjaa markkinat. Kun Mike Tyson puri korvan irti vastustajaltaan, se pyöri mediassa taukoamatta ja asiallisin kommentein. Tosiasiaa ei pidä pimentää kuten ranskalaisen Zidanen tekoa, italialaisten käryt kotimaassaan. Markkinat reagoivat, ja nyt alan mestarit ovat Itä-Euroopassa. Laji ei hetkessä palaa parrasvaloihin. Nyt on suomalaisillakin iskijöillä mahdollisuus menestyä.

Yhdysvalloissa on miljoonakaupunkeja, jotka ovat slummeja. Kun luonnonkatastrofi yllättää, ne jätetään oman onnensa nojaan. Varkaat ryöstelevät kaduilla ja sairaalat ovat evakuoimatta. Näin ei käynyt Aasian tsunami -onnettomuuden yllättäessä. Siellä ei haissut slummille. Jopa ruumiit tunnistettiin viimeiseen saakka. Köyhyys ja slummi ei ole sama asia.

”Vain muutaman dollarin tähden” Hesari (9.7) otsikoi toimittaja Marko Junkkarin globalisaatioajan westernin Yhdysvalloista. Kovaotteinen Clint Eastwood ratsastaa Detroitiin. Mykkä muukalainen laittaa auto-tehtaat, ammattiliitot polvilleen, irtisanoo työläiset, leikkaa eläkkeet, siirtää tuotannon halpamaihin. Lopuksi kovaotteinen sankari ratsastaa Cadillacilla, jossa on synergiahenkisesti Renaultin alusta, Nissanin moottori ja Cadillacin logo, biodieselillä käyvä vapaasti hengittävä kuusisylinterinen.

(Media: Luostarinen 2006. Pelkistyksiä ja reunamerkintöjä. Forssan Lehti 14.7. 2006).

tiistai, heinäkuu 11, 2006

6.30 Härillä kyntäjä

Härillä kyntävällä on taipumusta puhua myös häristään. Näin tekee Jakke Holvas Helsingin Sanomissa (9.7) verratessaan tietokoneajan ja sähköisen median kehittyvintä tiedotusta 1970-luvun lasten ja nuorten harrastamiin provokatiivisiin ja narsistisiin pienlehtiin. Niissä toimittaja pieraisi omaan käteensä.

Pienlehdillä tarkoitetaan lähinnä aikansa monistekulttuuria, ja tuon ajan teknologian ihmeen (monistuskone) mahdollistaman kirkonkylien ja kaupunginosien hengentuotteita. Kirjoittaja Holvas toimitti itse Vantaalla tuollaista ”pienlehteä” nimellä ”Seppo”.

Kun Holvas vertaa Seppoaan globaaliin verkostoon ja sen ilmentymiin, hän tulee vertailleeksi samalla pieniä paikalliskulttuureja globalisaatioon tahtomattaan. Härällä kyntäneen on vaikea erottaa globaalia juuri omasta kokemuksesta. Se näkyy vertailussa.

Tähän ilmiöön törmää kaiken aikaa, kun seuraa sodan aikoihin syntyneen suuren ikäluokan pyrkimystä seurata sähköisiä viestimiä, internetiä, webympäristöä ja verkostoja. Jopa suuren lehden toimittajalla saattaa olla vaikea hahmottaa mediaansa myös sähköisenä viestimenä. Viestimestä ja tiedottamisesta tulee pääasia ja muu hämärtyy. Tutkijakin saattaa ihastua välineisiin ja metodiikkaan, jolloin itse substanssi katoaa.

Siinä taustalla on hieman samaa kuin Juhani Ahon mainiossa romaanissa, jossa lapinlahtelainen keski-ikäinen mies kertoo vaimolleen viisistaan rautatiestä, näkemättä sitä ensin. On surullista että moniulotteinen maailma, ja sen tapa muuttaa ajan ja paikan suhteellisuus, on mahdotonta kuvata kaksiulotteisena.

Jaakko Holvalle esim. blogit ovat vain julkistettuja päiväkirjoja ja muistuttavat kyläsanomia tai hänen Seppo -monistettaan. Seppo -moniste vain ei levinnyt globaalisti, ei ollut monikulttuurinen, eikä sitä

voinut reaaliaikaisesti lukea missä tahansa ja vastata siihen lisäten samalla omat kommenttinsa, kuvansa tai ostaa tuote. Seppo Holvan tuote ei levinnyt miljoonien ihmisten tapana toimia samoin ympäri globaalia web-yhteisöä levikin ollessa reaaliaikaista ja moneen suuntaan vuorovai-kutteista. Helsingin Sanomat on sen rinnalla painotalona mitätön kääpiö. Sepon mukana ei levinnyt viruksia, ei liikuvia kuvia, eikä se tallentunut globaaliin sähköiseen muistiin. Jos virus levisi, se oli toimittajan omasta flunsasta. Lehti vaati siis kosketuksen, ja virus levisi aivan

samalla tavalla kuin tieto tuhat vuotta aiemmin. Ei mitään uutta, paitsi kirjapainotekniikka kömpelösti käytettynä. Webympäristö ja blogosfääri ei ole kirjapainotekniikan uusi sovellus.

Blogi ja blogosfääri on kehittyvä ja kaiken aikaa elävä ja muuttuva prosessi. Sillä on keho suomenkielinen vastine, kuten tietokoneella (*Computer*). Se hämää Sepon toimittajaa ja monia hänen lisäkseen. Blogi on heille pelottava kilpailija ja haaste. Toimittaja haluaisi olla samaan aikaan vapaa ja vallankumouksellinen, kuten Sepon toimittaja aikanaan riikinkukkuvuosinaan. Ja samalla hän on toteuttamassa tylsää työtään pelkistäen ja ilman sellaista vapautta, jossa mukana ei olisi lukijan ja kustantajan, ilmoittajien intressit.

Toimittajan työ on kaiken aikaa pelkistävää, yhteen suuntaan tiedottavaa ja luovuutta kaventavaa, puoliluovaa puuhastelua. Kamelin vuosiin jo elävälle sellainen sopii hyvin. Toimittaja tietää kaiken aikaa yhä vähemmän yhä enemmän, kun tutkijat tietävät syventäen tietoaan yhä enemmän yhä vähemmästä. Hyvä tiedemies on pakkoneuroottinen toistaja. Monet neroiksi nimeämämme ovat juuri tällaisia mielenterveydeltään horjuvia neuroottisia tapauksia. Blogi auttaa ulos tästä ongelmasta, sekä toimittajan että tutkijan.

Seppo -lehtinen katosi siinä missä Jaakko Holvan juttu Hesarissa, päivälehdessä. Paperinen päivälehti on sen päivän ilmiö ja katoavaa kansanviisautta. Blogi on muuttuva, uutta luova ja innovatiivinen. Sen oikeutusta ei tarvitse puolustaa. Blogin käyttäjät kommunikoivat keskenään ja prosessoivat muutenkin kuin menneessä ajassa ja saadakseen siitä toimeentulonsa.

Blogi ei poikkeakaan juurikaan pankin tai autoliikkeen tavasta tiedottaa, ostaa ja myydä, siirtää rahaa pörssissä, ja lapsikin kykenee siihen. Tosin enemmän ehkä luetaan ministerin tai pääjohtajan blogeja. Ministeriä tai presidenttiä ei voi siellä tulkita väärin. Mauno Koivisto olisi oiva blogin käyttäjä, jos olisi nuorempi. Urho Kekkonen vielä innokkaampi luovana kirjoittajana. Tosin hän ei voisi estää toimittajia kirjoittamasta blogejaan vihaisilla omilla myllykirjeillään.

Tutkijalle sekä opettajalle blogi on valtava helpotus, sekä itse tutkimustyössä, että sen tiedottamisessa ja opetuksessa. Blogi on paljon muuta kuin perinteinen päiväkirja tai lehden vastine. Blogi on uusmedian vallankumouksellisin ilmiö.

Päivälehti voisi aivan yhtä hyvin tuottaa tietoa, joka on 50 vuotta vanhaa kuin vuorokauden ikäistä, kun sitä verrataan reaaliaikaiseen. Molemmat voivat olla yhtä kiinnostavia. Kuitenkin vain reaaliaikainen on kokemus, jossa itse elämme mukana sitä samalla aktiivisesti muokaten. Lehti vain toteaa jo tapahtuneen ja on historiaa. Se kertoo ja analysoi jo tapahtunutta ja siirtää (*diffuusio*).

Nauhoituksessa on tietty ero suoraan lähetykseen verrattuna myös sähköisessä viestinnässä. Tämän ymmärtäminen on härällä kyntävälle pragmaatikolle mahdotonta. Hän haluaisi elää kokemuksensa uudelleen, mutta hidastettuna. Elämä nyt vain sattuu olemaan suoraa läheystyä.

Verkosto ja sen tapa viestiä, ottaa vastaan ja lähettää, ei ole vain ”kapina”, kuten Holva oman 1980-luvun lehtensä kuvaa. Olen tavannut professoreja, talousneroiksi mainittuja, visionäärejä, jotka vielä niinkin myöhään kuin 1970 -luvulla ennustivat tietokoneajan aivan väärin. Olettivat sen olevan ohimenevän hullutuksen ja kauden. Härällä kyntävä toivoo jälkiomaksujana, ettei härkiä vaihdeta hänen aikanaan.

Kun visionääri tapaa härällä kyntävän, häntä on jälkiomaksujana syytä kuunnella ja toimittava tämän jälkeen toisin. Jos innovaattori tapaa kuulijoittensa joukossa ihmisiä, jotka tuntevat hänen ajatuksensa ja ideansa, hän ei ole innovaattori, vaan joko varhainen tai myöhäinen omaksuja ja enintään innovaation siirtäjä (opettaja), diffuusion edistäjä tai hidastaja. Siinä on valtava ero innovaattoriin verrattuna.

Otan esimerkin. Maaseutua tutkivana maaseudusta, härillä kyntäen.

Samassa Hesarissa, johon Jaakko Holvas kirjoittaa, on kertomus maaseudusta. Jutussa kerrotaan paperilehdelle tyypilliseen tapaan lainaten asiaintuntija, tässä tapauksessa prof. Hannu Katajamäkeä. Lehden mukaan maaseudun tulisi tuotteistaa positiivisesti kylähulluttaan. Se on maaseudun pelastus. Siinä koko juttu!

Tunnen prof. Katajamäen ja hänen tuotantoaan. Tuossa ei ole koko juttu. Vain paperilehden pelkistys ja näkemys, jossa sanojana on mukamas prof. Katajamäki.

Maaseutu on käsitteenä ongelmallinen. Sen voi kertoa vain sähköisesti ja verkostoitumalla sen eri yrittäjiin, kouluttajiin, neuvojiin, tutkijoihin, kehittäjiin jne. Siinä hulluus, siunattu tai ei, ei auta yhtään. Vielä vä-

hemmän paperilehden tapa pelkistää tuo hulluus yhteen esimerkkiin professorin vahvistamana.

Pelkistys tekee vaikeasta ja mutkikkaasta aiheesta virheellisen ja väärän. Se on pragmaatikon suurin heikkous. Maaseudulla on pelkästään maataloudessa sama määrä, tai hieman enemmän peltoa, kuin vielä 1990-luvun alussa. Viljelijäperheitä on 70 000 ja monialaisista yrittäjyyttä liki sama määrä. Nykyisin joka vuosi nettomuuttaa maalle noin 3000 aktiiviin kyläämme liki 25 perhettä, jakaen ne kullekin tasan. Se on valtava määrä pienessä maassa.

Pelkästään maatalouden ulkopuolisia pienyrittäjiä maaseudulla on liki sama määrä kuin maanviljelijöitä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana maaseudulle on syntynyt noin 10 000 uutta yritystä. Pelkästään maatalous työllistää 150 000 ihmistä suorina työpaikkoina primarielinkeinona. Sen jälkeen tulevat kerrannaisvaikutukset jalostuksessa ja palveluissa.

Kuntia uudistavat ja paperilehtiä lukevat ovat jäljessä tästä totuudesta. Blogi ja verkosto elävät tässä ajassa, ja muuttavat sitä siinä missä nettinuoret muuttavat. Eivät politikoi ja hae valtaa jälkiomaksujilta. Blogi on luovan ja innovatiivisen yhteiskunnan ykkösmedia. Se on nettinuorten media, eikä edellytä egoistista esilläoloa.

Innovaatioiden kautta syntyviä yrittäjiä Suomessa on erittäin vähän, alle 2 % oli kyseessä kaupunki tai maaseutu. Näistä hulluja ei ole yhtään.

Positiivinen kylähulluus liitetään narrastiseen kertomukseen, jossa mukana on matkailun palvelussa olevia muutamia tapauksia. Tämän ”kylähulluuden” tuotteistaminen on tapa aliarvioida ja pilkata maaseutua ja tuotteistaa sitä reservaattina. Tällaisia löytyy vaikkapa eskimoiden ylläpitämistä intiaanikylistä Kanadasta ja myös Yhdysvaltain kansallisuistoalueilta. Sellaisia Suomeen ei kaivata Sonkajärven eukonkannon lisäksi.

Sen sijaan liki 1.5 miljoonaa suomalaista kaipaa maaseudulla sellaista työrauhaa, johon tarvitaan myös järkevää innovaatiopolitiikkaa ja oikea-aikaista, asiansa osaavaa tiedotusta. Agronet syntyi vuonna 1990, jolloin Suomessa, sen taajamissa ei ollut omaa nettiä. Maaseutu ei ole millään tavalla myöhäinen omaksuja, saati hidas liikkeissään. Uutta innovaatiopolitiikkaa se kuitenkin kaipaa, ja sen oikeaa ymmärtämistä. Se ei voi saada sitä jälkiomaksujilta Helsingistä!

Liikkeissään hidas voi olla paperilehti, joka menettää asiakkaistaan kymmenen vuoden aikana 100 000 tilaajaa, tai siirtyy digiaikaan yli 10 vuotta sen jälkeen, kun pieni maakuntalehti Savonlinnassa. Sen ongelmana on narrastinen tapa suhtautua sellaiseen, jonka historia on kertojan omassa elämäkokemuksessa ja tarinankerronnan fiktiivisessä maailmassa. Ei blogien maailmassa, jossa tämäkin kertomus elää omaa elämäänsä.

Innovaatio ja sen eteneminen ei kaipaa puolestapuhujia Suomesta. Siinä joko eletään mukana tai jättäytyään kelkasta.

1970-luvun pienlehtien heiveröisin perustein syntynyt ehdottomuus, epäkunnioitus ja irtiotot olivat tuon ajan nuorten elämää ja sen uudelleenkokemista vanhuuden kynnyksellä nyt suuren ikäluokan myös maaseutua koskevassa tiedottamisessa. Blogien ja webyhteisön kehitystä ja verkostoja se ei informaatioyhteiskunnassa paljon heilauta. Härällä kyntämistä ei voi verrata tietoliikenteeseen, ei edes sen alkeellisempaan viestintään.

(Media esim. Luostarinen 2006. Maaseudun aika siirtyä imitoinnista innovaatiopolitiikkaan. Savon Sanomat 2.3. 2006. Suomesta muotoutumassa maakuntakeskusten ja maaseutukyliä maa. Savon Sanomat 1.11. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjäksi. Suomen Kuvalehti 31/2006).

keskiviikko, heinäkuu 12, 2006

6.31 Suomi innovaatiopolitiikan välittäjänä – ei oppimestarina

Suomi on pyrkinyt herättelemään Jyväskylässä EU -maita innovaatiopolitiikkaan. Jyväskylään ei saatu juurikaan hallitustason edustajia. Teollisuuskomissaari Verheugen totesi kohteliaasti, kuinka kokous oli hyödyllisin epävirallinen kokous, jossa hän ollut mukana. Jo aiemmin Sitran yliasiamies Esko Aho oli nuhdellut Eurooppaa vuoden 2000 Lissabonin sopimusten laiminlyönneistä. Hän vertasi Unionia takavuosien Neuvostoliittoon. Asetetaan tavoitteita, joihin ei edes pyritä. Tiede ja teknologia ei ole mediaseksikäs aihe.

Helsingin Sanomien (12.7) mukaan kokous viestitti yritysmaailman asiasta. Paikalla oli rahoittajan, yritysten ja yritystutkimuksen edusta-

jia. Kilpailukyky on yritysten ongelma ja päähuomio kiinnittyikin heihin.

Innovaatiopolitiikka on yritysten toiminnan elinehto. Se selittää talouden kasvusta pääosan. Eurooppa on jäänyt Yhdysvalloista ja Aasista yhä kauemmas. Suomalaisten huoli ei ole turha.

Innovaatiopolitiikalla ja innovaatiolla yleensä ymmärretään Euroopassa hyvin eri asioita. Se on paljon moniselitteisempi kuin perustuslaki-kiista.

Seuraava puheenjohtajamaa Saksa on ollut sulkeutunut innovaatiopolitiikassaan kansainvälisestä yhteistyöstä, ja sen aiempaan perintöön liittyi tieteen diffuusinen hyödyntäminen ja haku ympäri maailmaa. Uudet tiedeinstituutiot ja innovaatioiden hyödyntämiskeinot eivät ole tätä kansallista traditiota muuksi muuttaneet olkoonkin, että sota jätti jälkensä. Poika peltirumpunsa kanssa on aikuistunut.

Ajatus vahvasta yhteistyöstä esim. elitistisen Ranskan suuntaan on vaikea elätellä. Sen traditioon kuuluu kansallista arvovaltaa ja omaa taloutta tukeva tiedeinstituutio. Suomen on mahdoton lähteä tuomitsemaan jalkapalloilija Zidanea. Se on heidän oma asiansa, ja sitä he eivät tee. Brittien baconilainen hyötynäkökulma, jossa tieteen teossa siirryttiin jo varhain hajautettuihin malleihin, ei ole sekään pragmatismiltaan ja amerikkalaiselta liikemiesmentaliteetiltaan kaikille tuttu. Me ymmärrämme sitä kuitenkin hyvin.

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 16. Manneken Pis ja Väinämöinen

Oma tapamme myydä strategiaamme muille on usein vieras ja esim. ranskalaiseen ajatteluun kokonaan sopimaton. Ranskan tiedepuisto- ja teknologiakeskuksia, koko sen globaalia järjestöä, johti kauan maataloutta ja agropoliksia edustava henkilö. Italiaankin sellainen kelpasi ja Espanjaan, mutta ei varmasti meille. Sellainen olisi ollut Suomessa kauhistus.

Ymmärrämme omalla innovaatiolla ja innovaatiopolitiikallamme pääsääntöisesti kapeampialaista ilmiötä, teknisiä keksintöjä, löydöksiä tai taloudelle toimintamalleja. Kapeana ja pragmaattisena se sopii ehkä osalle brittejä ja kansakunnille, jotka ovat täysin ulkona koko toiminnasta. Nämä edustavat EU:n uusia jäsenmaita.

Osaamisemme on lähinnä tiedon siirrossa, kommunikoinnin helpottamisessa, markkinoinnissa ja perustason koulutuksen järjestämisessä. Sen sijaan yliopistomme eivät lukeudu maailman huippuihin. Jalkapallo-joukkueemmekin menestyy niitä paremmin. Emme me kaupittele jalkapallo-osaamistamme maailmalla. Vain yksittäiset jalkapalloilijat voivat näin tehdä, ja edustaa maataan koottuna ympäri maailmaa sen suurseurojen pelaajina.

Parhaiten suomalaiset voisivat onnistua yhdistämällä oman osaamisensa EU:n ja Venäjän yhteistyöhön. Tämä palvelisi paitsi tiedettä myös yrityselämän intressejä. Samalla se olisi palvelus sellaiselle innovaatiopolitiikalle, jonka voimavarana on oma kulttuurimme ja kykymme rakentaa verkostoja sekä oivaltaa klustereiden synergiset edut.

(Media esim. Luostarinen 2006. EU:n innovaatioyhteistyö iso haaste. Helsingin Sanomat 17.7.2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjän roolissa. Savon Sanomat 15.7. 2006).

keskiviikko, heinäkuu 12, 2006

6.32 Toimittajalegenda

Toimittaja Ville Pyylammen (HS 12.7) mukaan keski-ikäiset usein pelkistävät ja sitten kärjistävät nuorten elämäntilannetta. Niinpä hän katsoo oikeudekseen tehdä heille samoin ja kertoa kuinka nämä löysivät töitä jos nyt jonkun tutkinnon suorittivat, yliopistoja oli heitä varten joka kylässä, ja inflaatio söi opistolainat. Eikä opiskelun rinnalla tarvinnut tehdä töitä. Riitti kun liittyi puolueeseen oli vallankumouksellinen ja sai jäsenkirjaviran. Tuolloin näitä jäsenkirjanuoria oli paljon. Nyt jäsenkirjaa ei ota kukaan.

Ville Pyylampi on oikeassa. Juuri näin kävi 1960-luvulla, ja oikeassa myös siinä, että jo muutaman prosentin työttömyys johti Kekkonen-hätätilahallitukseen, ja että vallankumouksellisilta otettiin paras terä pois kutsumalla heidät Tamminiemeen. Pyylammen mukaan tällainen olisi rikollista paapomista tänään. Totta tämäkin.

Yhteiskunnan ulkopuolelle jääneet nuoret ovat varmasti kapinassaan yhtä voimattomia kuin 1990-luvun maanviljelijät. Vielä 1960-luvulla heitä hieman pelättiin. Oli populistista liikehdintää ja joukkovoimaa, toimiva vasemmisto, korpi- ja teollisuuskommunismi. Tänään niitä ei enää ole. On vain verkostot ja globalisaatio, markkinavoimat ja pätkätyöt.

Vaatimukset kasvavat ja niin pitääkin. Kun maapallon väkiluku moninkertaistuu, myös kilpailu ja vaatimukset kasvavat. Ne ovat nyt suuremmat kuin koskaan historiamme aikana. Nyt ei ole paapomisen aika. Nuoret ovat valmiimpia ja osaavampia, kypsempiä kuin koskaan aikaisemmin.

Näin oli tarkoituskin. Sotien jälkeinen välisukupolvi on osuutensa viestissä juossut ja nyt on nuorien vuoro. On ymmärrettävä, että juopunut ja märkä sukupolvi läähätti ylipainoisena ja rasvamaksalla loppumetrit. Surkea suoritus toimittajalegendoilta.

Olen pahoillani Ville Pyylampi. Jäsenkirja ei nyt pelasta laiskimpia-kaan, kuten vielä 1960-luvulla ja kauan sen jälkeen. Nyt on tehtävä töitä, opiskeltava ja valmistuttava nuorena, tehtävä pätäkötöitä ja eletävä sitä kautta rikasta elämää. Opiskellen ja työtä tehden.

Jos vanhemmilta liikenee rahaa ja perintöjä, tukea opintorahan lisäksi, se on tietysti aina etu. Jotkut elättävät lastensa lisäksi vielä vanhempansakin. Ja ovat huolissaan lastenlapsistaan. Kutsuvat sitä rikkaaksi elämäksi. Sitä se onkin. Kolmas elämä.

Kymmenen vuoden kuluttua he kertovat kuinka voittivat talvi- ja jakosodan. Kunhan hoitavat ensin viimesenkin sotaveteraanin hautaan ja alkavat kuluttaa heidän perintöjään. Ellei perintöjä ole veroja kiertäen siirretty suoraan seuraavalle sukupolvelle. Sille jota ei voi paapoa.

Villen kanssa samanikäinen Joanna Palmén (HS 12. 07) on vihainen, kun ranskalaiset eivät ymmärrä rangaista kansallissankariaan Zidanea. Jopa jalkapalloa seuraamattomat kulttuuri-ihmiset käyttävät käsittämättömää ilmaisua ”*Ne touche pas Zizou*” – älä koske Zidaneen. Edes vitseillä ei saa. Zinedine on juuri nyt aiempaakin suurempi nero, kansallissankari ja suojeltu. Jos hän olisi käyttänyt päätään toisin kuin mitä teki, hänet olisi pian unohdettu.

Zizoun ylistyslaulut ovat vanhan kulttuurin tapa hoitaa lyötyä sankaria ja yhteisöllisyyttä, kansallistunnetta, nationalistista ylpeyttä. Sitä samaa odotin meiltä kun hiihtäjäsuuruutemme lyötiin ladulla Lahdessa.

Mutta me löimme lyötyä ja nautimme siitä yhdessä ruotsalaisten ja norjalaisten kanssa. Yhdessä vanhojen keski-ikäisten toimittaja- ja selostajalegendojen, nerojen kanssa. Niiden jotka ovat kuin puhevikaissia, mutta saivat ne oudot poliittiset virkansa, joista Ville oikeutetusti nyt moittii. Se oli perifeerisen korpimaan ja alusmaan tapa.

Neuvostoliitossa heitä oli noin 6 % kansasta, puolueen jäseniä. Se häpeää nyt itseään ja häpäisee sankarinsa. Se on merkki huonosta itsetunnosta. Se on merkki pelosta, joka tulee Sinun kohtaloksi, jos teet oikein tai väärin.

Vanhanen, isä, ei halua edes ymmärtää, kirjoittaa Ville. Sen suurimmat sivistyssanat ovat kiitos ja anteeksi. Niitä se ei osaa. Anteeksi pyytäminen on heikkouden merkki. Zizou, haavoitettu enkeli, on kaikkien yhteinen pyhimys ja anteeksiannon kohde. Pragmaattinen, pelkistävä

kulttuuri, ei ymmärrä Maradonan Jumalan kättä eikä Zidanen kohtaloa. Se on pelkkää typeryyttä, Ville ja Joanna.

Hyvää kesää Joannalle ja Villelle. Aika korjaa niin teidän kuin suuren ikäluokan pienet puutteet.

(Mediassa Luostarinen 2006. Suurista otsikoista pieniin ihmisiin. Iisalmen Sanomat 23.9.2006).

torstai, heinäkuu 13, 2006

6.33 G8-maiden lauantain (15.7) Pietarin huippukokous Suomelle elintärkeä

Seitsemän johtavan teollisuusmaan G8 -ryhmän vuosittainen huippukokous Pietarissa 15. heinäkuuta korostaa Vladimir Putinin Venäjän omaa asemaa. Putin uhkaa Venäjän hylkäävän WTO:n kauppasäännöt, jos WTO:n ovet eivät aukene maalle. Nyt esteenä näyttäisi olevan enää vain Yhdysvallat ja sopimus syntynee.

Venäjän sulkeminen pois WTO -jäsenyydestä on hiertänyt jo yli vuosikymmenen. Asialistalla Suomelle tärkeitä ovat energiapolitiikan yhdenmukaistaminen sekä globaalit toimet ilmastomuutoksen torjumiseksi. Elinkeinoelämän kannalta kiinnostavia ovat sellaiset innovaatiopoliittiset pyrkimykset, jotka edesauttavat uuden teknologian kehittämistä ja käyttöä energiatehokkuudessa, -tuotannossa ja siirtojärjestelmissä. Näin kokous on tavallaan jatkoa Jyväskylässä pidetylle EU-jäsenmaiden tapaamiselle Suomen näkökulmasta ja innovaatiopolitiikkaamme pohtien.

Jo näin pian on nähtävissä miten oma kauppamme on sidottu läheisesti EU:n suurvaltojen ja Venäjän suhteisiin. Tämä taas suoraan Yhdysvaltoihin ja Venäjän välisiin suhteisiin. Nyt on syytä seurata pikemminkin Ranskan painotuksia kuin Saksan tai Englannin mielipiteitä. Minkä hinnan Ranska ja Jacques Chirac on esittämässä Pietarissa?

Ranskan presidentti Jacques Chirac korostaa kuinka energia ei saa olla poliittisen vallankäytön väline (HS 13.7). Kun keskusteluun on kutsuttu perinteisten G8-maiden lisäksi Intia, Kiina, Brasilia ja Meksiko, kokous kohdistuu yhä selvemmin globalisaation aiheuttamien rasitteiden torjumiseen. Tällaisia vitsauksia ovat etenkin vääjäämätön ilmas-

tonmuutos ja fossiilisten polttoaineiden käytön rajoitukset, ekologisesti vastuullinen kehitys ja nopea siirtyminen öljyn jälkeiseen maailmantalouteen, uusiutuvien ja vaihtoehtoisten energiamuotojen innovatiivinen käyttö sekä energian säästö.

Sitoumuksia on noudatettava koskien myös Yhdysvaltoja ja nousevia talouden mahteja. Nämä ovat suoraan Ranskan agendalta. Suomen ei ole tarvis toimia suurena "visionäärinä" eikä pääministeri Matti Vanhanen ole sellaista edes pyrkinyt esittämään. On väärin kuitenkin ymmärtää, että kyseessä olisi kurkien tanssi, josta varpuset pysyvät kaukana. Tässä tanssissa Eurooppa on jo läksynsä oppinut ja myös Suomella on nyt selvä roolinsa.

Ranskan näkökulmasta Afrikka on luonnollisesti keskeinen kokouksen teema. Aids, tuberkuloosi ja malaria tappavat vuosittain Suomen väkiluvun verran ihmisiä ja syöksee nuoria orpoja kurjuuden ja väkivallan syövereihin.

Kiintoisaa on että maailman kaksi rikkainta yksityistä Yhdysvalloissa on sitoutunut juuri tähän samaan valtaisan projektin hoitoon. Bill Gates kertoo kuinka kyseessä on työ, johon markkinatalous ei näytä kykenevän, tai korporatiiviset järjestelmät eivät ole kyvykkäitä hoitamaan tehtävänsä. Kahden yksityisen miljardöörin taloudellinen panos on jopa suurempi kuin monen G8-maan ja kertoo ongelman globaalista syvyydestä.

Bill Gatesin tapa toimia mittaa korporatiivisten järjestelmien ja markkinatalouden välistä kykyä hoitaa globalisaation tuomia ongelmia. Oikeasti ongelmat ovat imperialismin ajoilta, ja moni luottaa enemmän häneen. Kansainvälisen yhteisön kumppanuus Afrikan kanssa on mahdollon tehtävä ilman markkinatalouden ulkopuolisia toimia, mutta tukeutuen myös niiden sääntöihin. Solidaarisuus Afrikan hätää kohtaan ei ole vain moraalinen velvoite vaan taloudellinen etunäkökohta. Afrikan nuorille on tarjottava sellainen tulevaisuus, joka ohjaa pois terrorismin, väkivallan ja ääriliikkeiden tieltä. Se on myös taloudellisesti järkevin tie. Terve nuori kuluttaja on aina monin verroin hyödyllisempi kuin sairas, nälkiintynyt orpo.

Suomella G8 -kokous Pietarissa on oman EU-isännyytemme ensimmäinen todella tärkeä tapahtuma. Kokouksessa haetaan niitä tavoitteita, joita Suomi on korostanut yhteisiin arvoihin sitoutumisessa. Ne eivät saa olla pelkkää retoriikkaa. Suomen kannalta ajankohtaiset ener-

gia-, ilmasto- ja kauppahaasteet, öljyn sekä maakaasun markkinoiden toiminta, kauttakuljetusmaiden vuoropuhelut, kaipaavat nopeita ja sitovia päätöksiä. Tavaroiden ja palveluiden vienti Venäjälle helpottuisi, jos Venäjä olisi WTO:n jäsen, ja maa noudattaisi yhteisiä sopimuksia. Nyt sen tiellä on käytännössä enää vain Yhdysvallat. Sovun syntymistä on haettu jo vuosikymmen ja nyt se näyttäisi myös toteutuvan.

(Media Esim. Luostarinen 2006. G-8 maiden huippukokous Pietarissa maallemme elintärkeä, Iisalmen Sanomat 13.7.2006, Turun Sanomat 13.7. 2006).

Kuva 17. Vincent van Goghin maisema

perjantai, heinäkuu 14, 2006

6.34 EU ei ole kauppapoliittinen saareke

Venäjän tie maailman kauppajärjestykseen WTO:n jäseneksi on ollut kivikoinen. Kun muu maailma on miltei kokonaisuudessaan sen jäsenenä, Venäjällä on alettu pomotella. Kiinan vastaava liki 15 vuotta kestänyt taival, ja jäsenyys vuonna 2001, avasi myös Venäjän tietä.

Viime vuosina Venäjä on joutunut käymään kahdenvälisiä neuvotteluja ja etenkin Yhdysvaltain kanssa. Yhdysvallat haluaa ulkomaisten pankkien ja vakuutusyhtiöiden toimilupia Venäjän markkinoille. Taustalla on toki myös Dohan -sopimuskierron ja maatalous. Yhdysvallat ei ole valmis joustamaan maataloustukiensa alentamisessa.

EU:ta herkistää taas eurooppalaisen maatalouden suojeleminen ja kehitysmaita oman, kehittyvän teollisuustuotannon suojeleminen.

EU:n puolesta WTO-neuvotteluja käy läpi Euroopan komissio. Mikäli ennen Euroopan lomia ei edetä, Dohan -kierron on uhattuna. Sopimusjärjestelmän kaatuminen taas johtaisi uskottavuuskriisiin ja edessä olisivat kahdenväliset neuvottelut.

Rikkaiden maiden huippukokouksessa Pietarissa ei nyt saarnata demokratian jaloista periaatteista, median kontrollista tai kansalaisyhteisöjen toiminnasta. Venäjän sysääminen syrjään G8:sta olisi paluuta vanhoihin aikoihin. G7 oli alunperin rikkaiden maiden Yhdysvaltojen, Saksan, Britannian, Japanin, Italian ja Kanadan yksityisluontoinen kokous. Siellä haettiin lähinnä yhtenäisiä linjauksia ja sisäpoliittisia pisteitä, ei merkittäviä päätöksiä.

Venäjän sitoutuminen WTO:n pelisääntöihin olisi viesti sekä maan sisällä Putinin asemasta, että toisaalla tapa kertoa, kuinka maan luonnonvarojen siirtyminen hämärissä huutokaupoissa ei ole maan tapa vaan murrosajan poikkeus. Energiatalous siirtyisi esim. pörssiin listautuen maailman energiamarkkinoiden ohjailuun. Tämä loisi vakautta, eikä energia olisi poliittisen vallankäytön väline, kuten Jacques Chirac (HS.13.7) asian esitti.

Muita Chiracin huolenaiheita olivat ilmastonmuutos, fossiilisten polttoaineiden käytön rajoitukset, siirtyminen öljyn jälkeiseen maailmantalouteen sekä Afrikan maiden humanitaariset kysymykset. Kansainvälisen kumppanuuden mahdollisuudet Afrikan kanssa on kuitenkin mahdollon ilman markkinatalouden toimivuutta, kävi ilmi mm. Bill Gatesin puheenvuoroista, tämän tarjoutuessa hoitamaan Afrikan ongelmia myös markkinatalouden ulkopuolisilla toimilla.

Solidaarisuus Afrikan hätää kohtaan ei ole vain moraalinen velvoite vaan taloudellinen etunäkökohta. Afrikan nuorille on kyettävä tarjoamaan sellainen tulevaisuus, joka ohjaa pois terrorismin, väkivallan ja

ääriliikkeiden tieltä. Köyhät, malariaa, aidsia ja tuberkuloosia sairastavat orvot eivät ole toimivaa markkinataloutta.

Suomelle sovun syntymien Pietarissa helpottaisi oleellisesti tavaroiden ja palvelujen vientiä. Meille ajankohtaiset energia-, ilmasto- ja kaupapaahaasteet, öljyn sekä maakaasun markkinoiden toiminta, kauttakuljetusmaiden vuoropuhelut, kaipaavat nopeita ja sitovia päätöksiä. Viime kädessä kyse on siitä, millä ehdoilla ja hinnalla suomalaiset vientituotteet pääsevät myyntiin ulkomailla. Edessä voi olla kahdenkeskisiä neuvotteluja, mikä ei välttämättä ole niin hyvä vaihtoehto kuin monenkeskinen sopimus.

Kärjistäen jokaisella on vapaakauppaneuvotteluissa yksi herkkä aihepiiri, jonka puolia ne pitävät. Suomen rooli on puheenjohtajamaana pitää EU-maat yhtenäisinä. Pietarin G8-kokous kuvaa sitä miten vaikeaa tämä on, kun kyseessä on lopulta globaali kauppa.

EU:n alkuperäinen tavoite yhtenäisestä kauppa-alueesta on edennyt todella kauas alkuperäisestä tavoitteestaan. Kuka edustaa EU:ta Pietarissa? Tarvittaisiinko toinen lautanen?

(Media esim. Luostarien 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjäksi. Suomen Kuvalehti 31/2006).

maanantai, heinäkuu 17, 2006

6.35 Postmodernit sekatyömiehet ja tosi tv:n uutiset

Brittitutkija Richard Sennett puhuu tutkimuksessaan työelämän uudesta vaatimuksesta. Enää ei menestykään ammattinsa osaava ja liikaa työhönsä kiintynyt ammattimies vaan monialataituri. Sennett on visionääri, sosiologi ja myös Suomessa arvostettu ”romantikko”. Helsingin Sanomat lainaa häntä usein (HS 17.7, Markku Saksa).

Saksan mukaan Sennett on väärässä väheksyessään ammatti-ihmisiä ja lainaa työelämän tutkijan Antti Kasvion mielipidettä, jossa ammattitaito ei ole kadonnut minnekään. Sen vaatimukset vain ovat muuttuneet ja edellyttävät uudenlaista yhteistyötä. Moderni yhteiskunta kaipaa toki yhä enemmän ja korostetummin ammattitaitoa. Kollektiivinen ja verkostotyö ei suju yhtään sen vähäisemmällä ammattitaidolla kuin aikai-

semminkaan – päinvastoin. Onko postmoderni verkosto uuden sekatyömiehen alku?

Sennett puhuu eri asiasta kuin mihin HS:n artikkeli (17.7) viittaa. Postmodernin yhteiskunnan muuttuvat vaatimukset ovat sen innovaatiokentässä. Samat innovaatioaalot läpäisevät hetkessä myös institutionaaliset työnantajat puhumattakaan mainonnasta, rahoituksesta, mediasta, tutkimuksesta jne.

Tällöin asenteet muuttuvat ja koko työmarkkinakenttä elää muutoksessa, joka ei suosi joustavan toiminnan kannalta hitaasti uutta omaksumaa, mutta samalla monitaitoista ammattilaisuutta. Kyse ei ole niinkään ammattitaidosta kuin persoonallisuudesta. Korkeaa ammattitaitoa ei tietenkään korvaa pelkkä joustava tapa toimia ja ottaa vastaan haasteita, joista ei voi kunnialla selvitä. Näin löysiä Richard Sennett ei kirjoita.

Sen sijaan hidat jälkiomaksuja ei voi käyttää edes korkeaa osaamistaan muuten, kuin tietyissä hänelle tarkoin osoitetuissa tilanteissa. Pysähtynyt kello on täsmälleen oikeassa kaksi kertaa vuorokaudessa. Hieman jätättäväkin on kuitenkin paremman tuloksen antava, jos tarkoitus on näyttää aikaa.

Se että työelämässä on entistä enemmän erilaisia suoritteita, on osin harhaa ja syntyy lyhytkestoisuudesta. Tämä lyhytkestoisuus ei poista sitä tosiasiaa, että kirurgia tarvitaan vain tiettyyn tehtävään, ja mitä syvempi tämä osaaminen on, sitä varmemmin me häneen luotamme. Sennett'in virhetulkinnan takana on työhön motivointiin liittyvä harha, joka on nykyisin muuta kuin pitkä ura, ammattitaito ja tästä maksettava korvaus.

Kun työ muuttui projektimaiseksi, vakaat vaatimukset katosivat ja syntyi uusi työelämän ”sekatyömies” -tyyppi. Kun nuoret hakevat työelämästä sellaista motiivia, joka on ”heidän juttunsa”, ilmiö ei ole mitenkään uusi. Sen sijaan korkea ammattitaito, ja samanaikainen vaatimus verkottumisesta moniin suuntiin, on ilmiönä kasvava. Ne eivät millään tavalla sulje pois toisiaan vaan pikemminkin tukevat.

Se että nuoret joutuvat nykyisin neuvottelemaan enemmän horisontaalitasolla ja keskenään eikä ainoastaan vertikaalisuuntaan, on ymmärrettävää ja välttämätöntä. Vaikka työsuhteista on tullut lyhytjänteisiä

sempiä, niitä ei hoideta ”supliikilla” tai vasemmalla kädellä ”vipeltäen”.

Tämä näkyy erityisesti mediassa, jossa toimittajalta edellytetään nykyisin vanhan paperilehden hallinnan ohella sähköinen viestintä internetin mullistaessa koko vanhan uutisvälityksen. Esa Mäkisen (HS 17.7) toimittaman kirjoituksen mukaan internet on tekemässä toista tulemistaan ja nyt läpimurtona. ”Toinen läpimurto” on kuitenkin väärä ilmaisu evolutionaristiselle kehitykselle, ja sen nyt myös Suomessa koettavalle vaiheelle.

Sanoma-, talous- ja iltapäivälehdet ovat jo nyt mediana jäljessä internetin verkkosivuista 15 - 44 -vuotiaiden käyttäjäryhmässä. Päätoimittaja Reetta Meriläisen mukaan netti on muuttanut lehden uutisointitapaa, mutta vielä nyt paperilehti on keskiössä. Sille on jäänyt ”selittäminen”. Tulevaisuudessa netti on kuitenkin keskiössä ja muu rakentuu sen ympärille, kertoo Meriläinen.

Käytännössä se tulevaisuus on jo tänään. Nettisivuilta odotetaan syvälistä analyysiä ja paperiversiolta vähemmän kuvia ja turhia ilmoituksia. Vanhuksille menevät ilmoitukset ovat turhaa paperisaastetta, josta lehdet saavat palautetta yhtenä. Siihen olisi aika vastata.

Kun Helsingin Sanomien tilauskanta vähenee noin 100 000 lehti tarvitseisi liki 600 000 nettiasiakasta korvataksaan tappionsa. Käytännössä tällainen ei ole mahdollista. Tällöin parhaassa kilpailuasetelmassa on sellainen viestintä, joka saa tuloja yleisradion tavoin pakollisina lupamaksuina. Kuinka kauan tämä taas on mahdollista tiedotuskilpailussa kilpailulainsäädännön näkökulmasta?

Todellinen uhka tulee sellaisilta verkostopalvelimilta, jotka voivat kerätä uutisensa mistä tahansa ja kaikista mahdollisista lähteistä ilmaiseksi. Tulevaisuudessa suurimman muodostavat kansalaisten omat blogit ja Yagoon sekä Googlen tyyppiset ilmaisjakelu-uutiset. Google news ja aggressiivinen nettiuutisointi on lainsäädännöllisesti yhtä ongelmallinen kuin nettinuorten tapa imuroida tuotteensa.

Lainsäädäntö tulee nopean ja muuttuvan innovaatioprosessin jälkijättöisenä havaintona tapahtumasta, eikä se edes kiinnosta sellaista osaa kansasta, joka tuottaa itse uutisensa. Näin se on tehnyt toki ennenkin. Tosin vain harva on päässyt tai joutunut lööppeihin. Pääsääntöisesti otsikot on ostettu ilmoituksina. Entä kun uutinen on ilmainen?

Uutinenkin on tehtävä, ja sen kiinnostavuus muuttuu toisin kuin nyt voisi visioida. Prosessissa passiivi kansalainen on tullut ikään kuin katsomosta kentälle ja pelaa peliä, jonka kiinnostavuus on sen reaaliaikaisuudessa. On kokonaan eri asia seurata prosessia netissä nauhoitettuna kuin suoraa lähetystä, jossa on itse mukana. Television kiinnostavimmat ja seuratuimmat ohjelmat ovat ”tosi TV”. Se on askel kohti seuraavaa vaihetta, jossa nykyinen sähköinen verkostolehti on väärin toteutettu visio.

(Media esim. Luostarinen 2006. Yhteiskunnan luovin ydin on verkossa. Helsingin Sanomat 22.6. 2006).

tiistai, heinäkuu 18, 2006

6.36 Kauneimmat rikkaruohot

Oulun yliopiston kasvitieteen laitoksen ekologian emeritus professori Yrjö Vasari oli sekä loistava tutkija, luennoija, hallintomies että kieliä taitava seuramies, monialainen osaaja. Hän sai jopa kasvitaksonomian, lajituntemuksen ja itiökasvisystematiikan luennot nautittaviksi. Harvoin samassa henkilössä yhdistyy kunnianhimoisen tutkijan, opettajan ja hallintomiehen ominaisuudet.

Yrjö tunsi myös yrtit, kasvien käytön lääkkeinä ja niiden kulttuurihistoriallisen taustan. Etelä-Suomen retkillämme hän tunsi jokaisen pitäjän historian. Kasvimaantieteilijä osasi maantiedon. Eläinekologiassa prof. Lauri Siivonen edusti samaa järkkymätöntä osaamista myös pohjolan nisäkkäiden levinneisyydessä. Maantiede, eläintiede ja kasvitiede muodostivat tuleville biologian lehtoreille pyhän kolminaisuuden, jota täydennettiin yleensä pedagogiikan opinnoilla ja jotkut myös laajemmin ihmistieteillä. Kulttuurimaantieteessä tukiaineet oli haettava talous- ja sosiaalitieteistä, samoin suunnittelumaantieteessä ja usein vielä tilasto-matematiikasta ja ATK-opinnoista. Maantiede on laaja-alainen synteesejä rakentava tiede ja modernisti poikkitieteinen.

Puutarhatenttiin joudimme lukemaan syksyllä mittaamattoman määrän sellaista kasvillisuutta, jota tropiikki ja savannit, aridit alueet ja välimereiset vyöhykkeet tuottavat. Se oli piinallisen työläs tentti kesän kenttäkurssien jälkeen ja kaiken muun kiireen keskellä.

Itse tentissä meitä oli aina viisi samassa ryhmässä. Peräkanaa oli tarkoitus siirtää kasvihuoneesta toiseen. Sinä syksynä tentaattori kierrätti

meitä ympäri Oulun upeinta puutarhaa ja sen hoidettua nurmikkoja Ainalassa. Hän poimi sieltä lupiin, puna-ailakin, heinätahtimön, tertuseljän, maitohorsman... Emme käyneet lainkaan aavikolla, tropiikissa, savanneilla, välimereisessä nahkealehtisessä ilmastossa. Kasvihuoneilmiö oli toki tuttu ja 1970-luvun alussa ja sille laskettiin opiskelijoinakin malleja. Sen ajankohtaisuus yliopistosta yhteiskuntaan siirtyi kuitenkin näinkin myöhään 2000-luvulle. Kolme vuosikymmentä olisi voinut jotakin pelastaakin. Me toimimme vasta, kun suurelle keskilukalla on varaa sellaiseen ylellisyyteen kuin ympäristökatastrofin torjuminen kaventamatta elintasoan.

Mutta kasvit olivat joka tapauksessa syvän kulttuurin tuotteita ja kaukana aiemmin tenttimistämme luonnonkasveista. Rajan vetäminen on tosin vaikeaa. Paitsi niille jotka näkevät jo kaukaa, mistä kasvit ovat saapuneet, kuinka ne viihtyvät juuri tällä alustalla, ja mistä ne kertovat maaseutukulttuurimme monikerroksisessa tarinassa. Maaseutumaisema sai uutta sisältöä kulttuurikasviensa kirjosta. Niistä, joista usein käytettiin nimeä ”rikkaruoho”. Kasvihuoneilmiön edetessä kamppailu näiden ”rikkaruohojen” maailmassa käy sietämättömän ankaraksi eteläisten lajien tunkeutuessa pohjoisen boreaaliseen ilmastoon.

Tuntemme yllättävän huonosti omaa eliölajistoamme. Viimeisimmän aihetta selvittäneen projektin yhteydessä maastamme löytyi yli tuhat ennen tunnistamatonta lajia, ja jopa 17 % näistä kokonaan tieteelle aiemmin selvittämättömiä. Ei ole siis syytä matkustaa tropiikkiin löytääkseen tämän ilmiön.

Jättipalsami, *Impatiens glandulifera*, kirjoitimme koepaperiin. Yksivuotinen kasvi, rotevat varret. Siemenet tuottavat kemikaaleja, jotka raivaavat niille tilaa muilta kasveilta. Nostavat päätään komeina kasvustoina vuodesta toiseen samoilla paikoilla. Kukkat kuin orkidealla. Siemenkodon siemenet ponnahtavat ja lapsena niillä leikittiin. Heinätahtimö, *Stellaria graminea*, pieniä harsomaisesti kasvavia kukkia, siemenestä lisääntyvä monivuotinen upea kasvusto, jossa sadepisarat loistavat kuin pyöreän harsotyynyn silkki. Puna-ailakki, *Silene dioica*, upea alkukesän kukkija, jonka kukinta jatkuu aina loppukesän ja syksyn kylmiin. Hoitoa sekin vaatii ja rehevässä maassa puna-ailakki valtaa komeita kasvustoja. Niityillä sitä tapasi silloin, kun niitä maassa vielä oli laidunalueilla ja ahomailla. Harvoin toki yksin vaan mukana oli kymmeniä muita niityn kukkijoita tai kedolta tulleita vieraita. Emikasvin siemenkoodista karisteltiin siemeniä paikkoihin, joissa toivoi

näkevänsä kesän ensimerkit. Hedekasvit olivat erityisen loisteliaita. Niihin ei kehity lainkaan siemeniä.

Maaseudun kulttuurimaiseman alkaessa umpeutua ja joutuessa yhä yksipuolisemman viljelyn kohteeksi, kokosimme tutkijakollegan Anja Yli-Viikarin kanssa kirjan maaseudun kulttuurimaisemista. Saimme kiitettävän joukon hyviä kirjoittajia. Kuvat oli haettava monelta suunnalta ja rahoitus oli kiven alla. Kuten yleensä kun kyseessä on maaseutu ja sen kulttuuri. Kedot, niityt ja niitä ylläpitävät eläimet ovat kadonneet. Samalla on hävinnyt maaseudun usein vuosisatainen maisema, sen kerroksellisuus ja etenkin arka kasvusto ja eläimistö. Yrjö Vasari oli valinnut tenttiimme maaseudun ja oman kulttuurimme arvokkaimmat kasvit jo vuonna 1974. Nyt näitä kasveja ei juuri tapaa muualta kuin Jokioisten Elonkierto puistossa Maatalouden tutkimuskeskuksessa Loimijokivarressa.

Helsingin sanomat (14.7) kirjoitti kuinka joskus tekee mieli istuttaa puutarhaan ”muutamia hauskoja rikkaruohoja”. Rikkaruohoina esiteltiin harakankello, lupiini, puna-ailakki, heinätähtimö, terttuselja, maitohorsma.. Näin puutarhuri varmaan maaseudun ketojen ja niittyjen harvinaiset viimeiset taistelijat kokee. Arimmat ovat kadonneet lopullisesti. Niillä ei ollut tilaa suomalaisessa luonnossa, sen kulttuurimaisemassa. Niitä ylläpitävä ja tukeva tiede ja tutkimus tulisi lopettaa teho maatalouden ja tuhlailevan energiakulutuksen hyväksi. Lisää kulttuurikasveja tropiikista ja välimereisiltä alueilta, kun lämpötilakin alkaa kohota niitä suosiviksi.

Maaseutu ja sen kulttuuri nähdään usein mustavalkeana. Seuraavan päivän lehdessä toimittaja kertoo seikkailustaan suomalaisella maaseudulla Sallan ja Savukosken suunnalla. Seudulla, jonne voisi perustaa yhden suuren Sompion kunnan. Sompiosta pääosa hukkuu Lokan ja Porttipahdan altaiden alle. Tavoitin allasevakot viimeisen kerran 1980-luvun alussa kaikki haastatellen. Ennen altaita kalat pakenivat muinaiseen Sompion järveen ruskan aikaan ja aiheuttivat kyläläisten matkoja sinne aina Rieston, Korvasen ja Mutenian suunnilta. Altaiden alle jäivät Euroopan komeimmat aapasuot ja mutkittilevat jokien laaksot meandereineen ja juoluajärvineen. Alue oli hyvin rehevää seutua ja heinää myytiin aina Norjaan saakka. Saksalaiset polttivat Sompion kylät peräytyessään ja ne ehdittiin rakentaa uudelleen ennen kuin suomalaiset hukuttivat ne. Mukana oli myös Karjalan evakkoja, jotka ehdivät tehdä ennen näitä evakkoja kaksi evakkomatkaa Karjalassa. Viimeistä kuvattiin helpoimmaksi. Siinä ei uhkailtu aseilla.

Uusia altaita Lappiin oli suunnitteilla kolmisenkymmentä. Ihminen ei paljon poikkeaa muusta luonnosta. Kun juuret hävitetään lopullisesti, kun paluuta ei ole edes toiveissa, seuraukset ovat dramaattiset. Näin myös Sompiossa, Samuli Paulaharjun maisemissa. Vain harva selvisi muutosta. Joku Helsingissä puhui heistä kuin rikkaruohoista. Evakot allasalueilla kutsuivat taas voimayhtiön ostoasiamiestä ”Sompion tutkaksi”. Hänen tehtävä oli arvioida kuinka hinta alkoi tulla tilalta muuttua, kun pakkolunastusraja alkoi lähestyä. Allsaluelaki valmistui vuosia altaiden rakentamisen jälkeen. Porot ryntäilivät altaisiin kuin sopolit etsien rykimäpaikkojaan. Altaiden suunnittelu ei ollut moni- ja poikkitieteistä työtä ja moninaiskäytön arvioivaa tiedettä. Turvelautat nousivat pintaan ja turvalliset kalastusreitit jäivät merkitsemättä. Ravinteet ja raskasmetallit huuhtoutuivat mereen ensin Kemijoen rehevöittäen.

Toimittaja kertoi kuinka meillä on vain kahta todella avokasta Suomea. Yhtäällä Helsinki ja sen kulttuuri sekä sitten Lapin koskematon luonto. Siis lähinnä sen kansallispuistoiksi tarkoitettut maisemat. Muualla päin maailmaa niissä toimii luontoyrittäjiä (nature-based entrepreneurship). Teimme heistä tutkimusta Suomessa vuonna 1999 - 2000. Ensimmäisen kerran näin heitä haastateltavan pääkaupunkiseudun lehdessä tänä kesänä. Kävimme läpi yli tuhat yrittäjää, kouluttajia ja kehittäjiä jokaisessa maakunnassamme. Laajensimme sen myöhemmin ekologiseksi klusteriksi ja yrittäjyyden koko maaseudun kattavaksi. Kävimme läpi tuhansia kuluttajia ympäri Suomen (Matti Luostarinen 2005; Ekologien klusteri ja innovaatiopolitiikka).

Suomi on Euroopan maaseutumaisin valtio. Peltomme ovat kuin suojavyöhykkeitä metsien ja vaarojen kupeessa, jokien ja järvien rannoilla. Kulttuurimaiseman ja luonnonmaiseman välinen vaihtumisyöhyke on kaiken aikaa umpeutumassa. Jokainen piestä puutarhaa pitävä ymmärtää, miten muutaman päivän poissaolo pilaa koko kasvuton. Sama koskee peltoja ja pellon sekä metsän rajaa. Suojakaistat on hoidettava, suojavyöhykkeet pidettävä kunnossa ja rikkaruohot korjattava pois jo pelkästään niiden sisältämien liukoisten ravinteiden vuoksi.

Matkallaan Koillismaalla maan päälehden toimittaja oli tavannut kylässä neljä akateemista ihmistä ja heidän perheensä, mutta vain yhden maanviljelijän. Näin se alkaa olla joka puolella Suomea. Pieniä laikukkaita peltokuvioita hoitaa vuokraviljelijä ja siellä missä aiemmin oli kymmeniä maanviljelijä perheitä, on nykyisin jäljellä enää yksi uska-

likko. Hänelle on uskottu elintarviketuotannon ohella kulttuurimaisen hoidon, joskus koko kylän infrastruktuuri ja yhteisön ylläpito. Yllättävän hyvin ovat työssään onnistuneet. Niin kauan kuin se viimeinenkin yrittäjä lopettaa. Tällöin oikeat rikkaruohot valtaavat kulttuurimaisen hetkessä, avoin peltomaisema katoaa ja sen vuosisatainen kerroksellisuus. Monen ajatuksissa ihminen on luomakuntamme pahin rikkaruoho.

Tämän asian oivaltaminen on jostakin syystä joillekin suomalaisille äärimmäisen vaikeaa. Maaseutuun ja maatalouteen suhtaudutaan edelleenkin suorastaan vihamielisesti. Siihen ei pitäisi olla mitään järkevää syytä, tai syyt ovat samoja kuin allasevakoilla. Syvät traumaattiset kokemukset pakkomuuton jälkeen ja surutyön seurauksena. Monen puutarhassa rikkaruhoista kauneimmat ovat samalla myös koko puutarhan kauneinta kasvustoa. Muistoja kotikylältä ja usein Karjalasta. Se tekee kipeää. Tuo mieleen Lyonin kaupungista Ranskasta lähtöisin olevan lentäjän ja kirjailijan hellyttävän aikuisten sadun Pikku Prinssistä, kitkemässä Baobabien siemeniä ja asettelemassa suojakupua ruusunsa turvaksi pienellä asteroidillaan. Pieninä siemeninä ja taimenina ne kaikki ovat niin saman näköisiä.

Kuva 18. ”Jos tähti on liian pieni ja baobabien taimia liian paljon ne pian räjäyttävät koko tähden.” Antoine de Saint-Exupery, Pikku prinssi.

(Media esim. Luostarinen 2006 – Kesän kaunein puutarha. Kesän 2005 puutarhakilpailun parhaat, vihervinkit ja viherposti, toimi. P. Ritanen-Närhi & S. Neuvonen; Yle 1, Puutarhaunelmia).

keskiviikko, heinäkuu 19, 2006

6.37 Valehteleva eläin

Pukeutuva apina – Adamin ja Eevan mysteeri

Monitieteisyys on eri asia kuin poikkitieteisyys. Monitieteisessä ope-roidaan verkostoissa yhdistäen monen tieteenalan edustajien tietoja. Poikkitieteisessä sama verkosto, tai usein yksi henkilö, kykenee yhdistämään usean tieteenalan tietoja ja ylittää niiden konvention. Otan esi-merkin.

Kielitieteilijät väittelevät keskenään suomalais-ugrilaisen kansan alkukodista. Siitä on tullut suorastaan muoti-ilmiö kesällä 2006. Johanna Laakso kirjoittaa Helsingin Sanomissa kuinka kyseessä on, suora lainaus: ”Alaston halu päteä luomalla yleisöön vetoava visio: jääkautinen Suur-Suomi,”. Kalevi Wiik vastaa, suora lainaus: ”Joka ei ymmärrä arkeologiaa ja genetiikkaa, hän joutuu luonnostaan vastustamaan kii-vaasti”. Tieteen näkökulmasta rohkea oletus on parempi kuin konven-tio, jolla pidetään kiinni apurahoista.

Suomalaisista on kiintoisaa tietää, ovatko he suomalais-ugrilaista alkukotia ja lähtöisin Volgan-mutkasta. Pauli Saukkosen (2005) (”Suomalais-ugrilaisten kansojen ja kielten alkuperäongelma”) kuvaamana olemme sittenkin lähtöisin Moskovan seudulta tai ehkä alkukotia ei ole olemassakaan. Ehkä kieli on lähtöisin jostakin, mutta eivät Suomi tai suomalaisuus. Kalevi Wiik (2002) (”Eurooppalaisten juuret”) kertoi kuinka olemme pohjoisen Euroopan alkuperäisväestöä ja kielikin kan-sojen vanha välittäjäkieli.

Kielen historiaa tutkittaessa oleellista on, että tutkijat turvautuvat ver-tailuun ja päättelyyn. Sen ainekset loppuvat jossakin vaiheessa ehkä 10 000 vuoden kohdalla. Ihmiskieli on kuitenkin vanhempi. Ilmiönä sen ikä voisi olla jopa 200 000 - 300 000 vuotta. Jos kielemme onkin Vol-galta, mistä me sinne jouduimme? Jää peitti alueen eikä se ketään kiin-nosta? Sitä ei voi tutkia?

Ilmiö on sama kuin ennustuksemme tulevaisuuteen. Laadimme futurologiaa ja skenaarioita, joiden mukaan 50-100 vuoden kuluttua kasvihuoneilmiö on saanut aikaan vedenpaisumuksen ja lämpötila on kohonnut 2-8 astetta omassa maassamme. Toisaalla olemme jo keskellä tätä geologista ajan mittapuuta käyttäen sekunnin sadasosissa tapahtuvaa kehitystä, joka jatkuu toki yli vuosisadan.

Ilmiö muistuttaa muinaisten dinosaurusten nopeaa katoamista muutama sadan tai tuhannen vuoden ”silmänräpäyksessä”, jolloin auringon pimensi mahdollisesti maahan osunut meteoriitti. Koko ihmisen tarina ja moderni taloutemme on tällainen lyhyt henkäys maapalomme historiassa ja katoavaa luonteeltaan. Sen jälkiä tuskin voi edes löytää muutamana vuosituhannen saati miljoonien jälkeen. Tällaisia ihmisen kaltaisia lyhyitä kävijöitä maapallossamme on voinut pitää pinnallaan useitakin, kun laji on luonteeltaan kovin ”kehno” sopeutuakseen luonnon muuhun kiertoon.

Eräiden tutkijoiden mukaan ihmisten nykykieli on niin mutkikas, että on väistämätöntä, että sen alkeismuotoja löytyi myös sukulaislajeiltamme. Niinpä esim. ihmisen ja simpanssin yhteisellä esi-isällä on täytynyt olla jo jonkin verran geneettisiä valmiuksia käsitteiden käyttöön. Muuten emme olisi voineet kehittyä nykyiselle tasolle geneettisesti. Kognitiotutkija Robert Worden mukaan aikaa tarvitaan myös kielen hahmottamiseen muuttuvien geenien evoluutiossa. Hänen mukaansa nykyihmisen oletettu ikä olisi siihen aivan liian lyhyt.

Kielen tulkinta on usein yksiselitteinen; halu tai tarve tulla ymmärretyksi. Entä jos sen merkitys onkin pääsääntöisesti päinvastainen; hämätä ja peittää? Saaliseläin pyrkii pääsääntöisesti peittämään ja salaamaan, ei paljastamaan. Ihminen ei ollut niinkään saalistaja kuin melkoisen helppo saaliseläin savanneilla liikkuaan.

Nykytiedon mukaan yhteinen esi-isämme on 5 - 6 miljoonan vuoden takana. Missä suomalaiset seikkailivat nuo vuodet? Suomesta ei jälkiä voi hakea. Jääkausi peitti vanhat kalliomme alleen lukuisia kertoja ja välillä muuttui maapallon akselikin. Olisiko rohkeaa olettaa meidän liikkuneen hieman samaan tapaan kuin muutkin jään reunan suunnassa edenneet lajit kasveista eläimiin? Entäpä jos emme tutkisikaan itseämme liian ihmissovinistisesti ja yhden tieteen näkökulmasta.

Pääsääntöisesti tulimme etelästä ja idästä, joku myös hieman lännempää ja lounaasta. Kehittelimme kieltämme pikemminkin salataksemme

ja jälkiä jätimme mahdollisimman vähän. Saalista osasimme jo lähes-tyä tuulen ala-puolelta ja aistimme olivat vielä valppaat. Nykyisin ne ovat jo kohtuullisen degeneroituneet.

On luotettava geneettiseen tutkimukseen ja sen käyttämään metodiikkaan. Käytännössä se on puhdasta matematiikkaa, valtavan suuria tietokoneita, luonnollisesti biotieteitä ja niiden sovelluksia. Kun tällä alueella tiede etenee huikean nopeasti, jollakin toisella konvention alueella se aiheuttaa päänvaivaa. Vanhan konvention ja metodiikan ylläpitäjä joutuu puolustamaan joskus sellaista, jossa ei ole mitään puolustettavaa. Usein se perustaa analogiansa vuosisatoja vanhaan osaamiseen.

Monitieteisessä konvention puolustaja on jälkiomaksuja ja innovaatioprosessissa hankala ohitettava. Näin joku tieteenala saattaa jäädä vanhan metodinsa vangiksi, välineistö vanhenee ja koko kuva tieteestä muuttuu. Monitieteisissä prosesseissa käy helposti näin.

Poikkitieteisessä välineistö on uusittava ja vanha konventio hylättävä. Väittely suomalaisten juurista näyttäisi olevan vaiheessa, jossa vanha konventio hylätään tavalla, jossa kasvot on kuitenkin säilytettävä. Selainen voi viedä aikaa yhden sukupolven.

Poikkitieteisessä prosessissa semiotiikasta, arkeologiasta, genetiikasta ja antropologiasta on jo aikoja tullut yhteinen prosessi. Siellä ei kiihkoilla suomalaisten juurista Volgan mutkassa. Kyse on paljon suuremmasta asiasta.

Helena Telkänranta on tehnyt Helsingin Sanomien tiedesivulle (18.7) ansiokasta työtä kootessaan ihmisen esi-isää koskevaa nykytietoa genetiikasta ja antropologiasta sekä kognitiotutkijoilta ja psykologeilta (etologia). Antropologiasta ja genetiikasta on tullut hyvin keskeisiä monitieteisen keskustelun välineitä, mutta myös poikkitieteisen työskentelyn avajia.

Näyttäisi siltä että ihmisen esi-isä on oleellisesti vanhempi ja hänen kielellinen taustansa on hyvinkin kaukana perinteisen kielitieteen jäljitettäväksi. Meillähän jäljet peittyvät aina jääkausien myötä. Arkeologiset löydökset ovat kuitenkin välttämättömiä, jotta edes jonkinlaista geneettistä siltaa voisi rakentaa.

Kun tällainen silta puuttuu mukaan tulevat antropologit ja eläinten käyttäytymistä tutkivat. Miltei kaikessa monitieteisessä ja poikkitieteis-

sessä törmää nykyisin antropologeihin. Geeneistämme on saatu viitteitä Afrikasta jo liki 2 miljoonan vuoden takaa. Geenien vaihdossa on tapahtunut vilkasta vaihtoa muiden Homo-lajien välillä Afrikan ja Aasiasta välillä ainakin 1.5 miljoonaa vuotta. Robin Dennell kutsuu nykyihmisen kantamuodon seutua Savannitaniksi, koska alueella on nykyisinkin -stan loppuisia valtioita (Afganistan, Pakistan). Tämä Keski-Aasian ruohikko syntyi yli kaksi miljoonaa vuotta sitten, kun ilmasto kylmeni. Metsiköistä tuli laidunmaita, tietää Helsingin Sanomat (18.7).

Ei ihminen toki eläimiään laiduntanut 2 miljoonaa vuotta sitten. Suomalaiset saivat peltojensa kasvit ja ketojen sekä niittyjen kukkaloiston paljon myöhemmin. Mutta ensimmäisiä kivityökaluja ihminen oli oppinut jo käyttämään niin Kiinassa kuin Afrikassakin. Sosiaalinen eläin oli oppiva ja symbolikielen käyttö alkoi kehittyä myös geneettisenä valmiutena. Savannit antoivat riistaa, mutta olivat myös melkoinen ansa. Ihminen oli saaliina melkoisen hidas ja kömpelö verrattaessa nelijalkaisiin.

Yhdessä esiintyminen, saalistaminen ja puolustaminen, olivat elinehto säilyä hengissä. Untinen-Auelin romaanit ovat mainio suomensukuisen kirjoittama fiktio tuon ajan sosiaalisesta elämästä, mutta jo paljon myöhemmin kuvattuna. Vanhaa historiaa tutkiessamme tahtovat vuosituhannet ja miljoonat mennä sekaisin. Tähän virheeseen geneetikot ja matemaatikot menevät harvemmin kuin supertietokoneita vähemmän käyttävät loogikot. Kirjailija saa vapaasti rakennella fiktionsa.

Tieteestä on vaikea repiä suuria otsikkoja. Tiede on siten "tylsää". Ei välttämättä sen harrastajat tai ammattilaisiksi vihityt tieteilijät ja tutkijat.

Poikkitieteisessä työskentelyssä oleellista on uuden innovaation synty. Sen oivallukseen vaaditaan usein myös tiedeyhteisön sisäinen keskustelu jo etukäteen. Kritiikki ja polemiikki kuuluu enemmän monitieteiseen löydökseen ja yhden tieteenalan sisäiseen konventioon ja sen ylläpitoon.

Poikkitieteisessä ”vallankumous” on tapahtunut jo aiemmin ja prosessi etenee evolutionaarisenä toisin. Harvoin siinä haetaan tai saadaan suuria otsikkoja. Usein sen tuloksetkin otetaan nopeasti käyttöön ja hyvää teoriaa seuraa hyvää käytäntöä. Jos teoria olisi puutteellinen, väärä käytäntökin olisi huonosti toimiva. Webympäristö on tehnyt tästä lois-

tavan ihmislajin kokeilukentän. Blogosfäärissä ovat mukana kaikki kaksijalkaiset sukulaistemme.

Ihmisen alkukoti ei ole sellaisenaan kiintoisa. Vielä vähemmän suomalaisten alkukoti alkaen tietystä ajanlaskusta jääkausien välillä. Se ei johda mihinkään. Se muistuttaa kaaosteoriaa, jossa kaikki vaikuttavat kaikkeen ja lähtötilanne ratkaisee lopputuloksen. Syvennän esimerkkiä.

Kun lenkillä oleva nuori nainen kaatuu kompastuen käpyyn ja lyö päänsä kiveen, onko siihen syyllinen mahdollinen käpylintu, joka on pudottanut kävyn lenkkipolulle, vaiko jääkauden virran kuljettama kivi? Entä jos hän joutuu sairaalaan, tapaa siellä mieshoitajan, johon rakastuu, onko syy edelleen lenkkipolun tapahtumissa vai ambulanssin valitsemassa sairaalassa? Entä kun heille syntyy lapsia ja myöhemmin tiet eroavat, olisiko tuomarin tuomittava lapset äidin hoivaan sellaisesta riidasta, jonka alkuperä on lenkkitossut valmistaneessa urheiluasusteiden valmistajassa? Jos tossut olisivat olleet hiukankin painavemmat, askel olisi ollut lyhyempi eikä onnettomuutta olisi tapahtunut. Lapsia ei olisi syntynyt eikä elatusvelvollisuudesta olisi kiista.

Mistä siis tuomarin on aloitettava juttunsa käsittely? Ketä kuultava? Ehkä hän aloittaa käpylinnusta ja sen lentoradasta, jääkauden kuljettamasta kivistä? Ehkä tarina alkaa miehen tuomasta olutkorista tai uskottomuudesta? Jos hän on viisas, ehkä hän onnittelee molempia siitä että ovat syntyneet ja elossa, heillä on yhteisiä lapsia, ovat miljoonien sattumien summana hänen edessään ja voivat jopa niin hyvin, että jaksavat vielä riidellä. Ehkä hän viisaana ihmisenä ottaa vastuun itselleen syntipukkina ja sovittelee riidan.

Oleellista on että olemme oppineet puhumaan varsin varhain ja kommunikoidimme tavalla, johon kykenevät myös monet muut nisäkkäät ja kädelliset. Kiintoisaa on että haemme juuri nyt juuriamme, jotka ovat kauempana kuin muutaman tuhannen vuoden takana. Ilmiö on lisäksi globaali ja sen poikkitieteiset keinot ovat oleellisesti parantuneet. Super tietokoneet käsittelevät jo nyt laskentanopeudella 280 terafloppia sekunnissa. Prosessoreja tuollaisessa laitteessa on yli 130 000. Kaksijärjestelmässä suorittimia on siis 2 potenssiin 17. Grid (Teragrid) tietoverkossa tämä voidaan lyhytaikaisesti ylittää moninkertaisesti (ks. avainkäsitteet). Kun tämä tulee muidenkin kuin tutkijoiden käyttöön, maailmamme muuttuu jälleen.

Suomesta ei löydy yhtään maailman 500 suurimman tietokoneen joukkoon mahtuvaa. Meiltä ei pidä odottaa laskutoimituksia, joihin nämä yltävät. Tai sitten ostamme koneen ja saamme liki 300 biljoonaa – siis tuhatta miljardia – liukulukulaskusuoritusta sekunnissa.

Kun meillä ei ole varaa eikä välineitä, ei pidä vaatia, että yliopistomme olisivat maailman huipulla. Suomalaiset voivat silti hoitaa näiden laskentajättien käyttöjärjestelmät, mutta ei Suomesta käsin. Ilmiö on sama kuin jääkiekossa tai jalkapallossa, jossa huippumme pelaavat suurten maiden liigoissa, ja joskus myös oman maamme kansallisessa joukkueessa.

Oma kotitietokoneemme vuonna 2006 olisi ollut siinä sarjassa joskus vuonna 1990-92. Siis 500 maailman kärkikoneen joukossa. Nyt nekin (280 terafloppia) ovat yhtä suuria kuin 1970-luvun alun huoneita täyttäneet tietokonerumilukset. Vajaassa vuodessa niiden suorituskyky kuitenkin taas kertautuu kahdella, ja kymmenen vuoden kuluttua ne ovat taskussamme tai ainakin pöydällä.

Geneettinen kykymme käsitellä aineistoja ja laskutoimituksia ei ole parantunut tuona aikana. Olemme täsmälleen samoja alastomia apinoita kuin viimeiset 20 000 vuotta. Toki älykkäämpiä, mutta suorituskykymme jopa lyhyen muistin kohdalla on huonompi kuin Simpanssilla. Se on lapsillamme parempi kuin meillä aikuisilla. Sama koskee simpanssin pienokaisia. Myös ne lyövät lyhytkestoisessa muistissa vanhempansa japanilaisen psykologi Tetsuro Matsusawan mukaan. Emotionaalisesti olemme kuitenkin edelleen menossa turvaan luoliimme mukana 280 terafloppin tietokone. Nyt me ymmärrämme mistä tutkijat riitelevät?

Samalla kun osa aivoistamme kasvaa ja kehittyy, menetämme ja kadotamme toisaalla. Aivoja ei voi kehittää pienemmiksi ja tehokkaimmiksi kuten tietokonetta. Se analogia on väärin valittu. Toimimme muutenkin psykososiaalisesti kehityksessä toisin kuin tietokone. Freud koulukuntineen kutsui sitä piilotajunnaksi, ja etsi sinne oikotietä unen kautta. Hänen tapansa ratkoa ihmisen traumoja oli sen kulttuurin ja ajan tuote. Sitä ei olisi ymmärretty lainkaan ihmisen alkukodissa eikä tänäänkään Intiassa, jossa naisilla ei ole samoja ongelmia kuin tuon ajan Euroopassa oli ja on edelleenkin. Kun ne poistuvat poistuu myös Freud ja hänen tieteensä korvautuen uusilla ongelmilla ja niiden ratkaisuilla. Mitä mutkikkaampi on kielemme ja kulttuurimme, sitä mutkikkaampia ovat

myös ongelmamme, ja tapamme peittää ne kielellä. Kieli ei ole siis ratkaisu; se on ongelma.

Kuva 19. Paul Gauguinin maisema

Pyrkimyksemme käydä läpi globaalia traumaa, ihmiskunnan omaa muistia ja piilotajuntaa, on kiintoisa prosessi webympäristössä. Se on ainut mahdollinen, missä sitä voi tehdä. Sen alkukoti on yhtäällä omassa piilotajunnassamme ja aivojemme tallentamassa kodissa, ja toinen osa on siinä alkukodissa, jonka juuret ovat jossain abstrakteja symboleja tutkivan simpanssiyhteisön tavassa kommunikoida, käyttää työkaluja. Tuon prosessin tutkimisen yhteydessä törmäämme paikallisiin tuloksiin, joista tyypillinen ”virhe” tai ”sivuhaara” on tarina suomalais-ugrilaisesta alkukodistamme. Webympäristö on täynnä tällaisia sivuhaaroja tai paikallisia kielellisiä tulkintavirheitä, residuaaleja. Niiden tulkinta on joskus kiintoisampaa kuin itse päähaarojen (klustereiden) ja Grid -tyyppiset verkostot (ritilät) antavat siihen mahdollisuuden.

Olisiko suomalainen tutkija tyytyväinen, jos hän saisi luolaansa 280 teraflopin tietokoneen? Kalevi Wiikin mukaan hän ei saisi sitä auki. Tätä tarkoittaa monitieteisyys. Poikkitieteisyys ja webympäristö ei ole tällainen ”luolaan” kätkevä psykososiaalinen salaisuus.

Jos näistä luoliin kätkeyistä psykososiaalisista tulee ”päähaara”, tietemme ja sen rahoitus ohjautuvat väärille löydöksille ja henkilöille. Alamme jäädä tärkeimmästä tutkimuksesta ja sen päähaarasta poikkitieteisenä prosessina. Usein nämä ”riidat” ovat tarkoituksella synnytettyjä ja tavoite popularisoiden saada huomiota ja rahoitusta tutkimukselle, joka sitä ei muuten ansaitsisi. Samaa näkyy toki myös taiteessa ja kulttuurissa yleensäkin, urheilussa kenen tahansa havaitessa sen. Kaupallisuus on osa tiedettä, kulttuuria, kaikkea ihmisen toimintaa. Mediajulkisuus on osa kaupallista tiedettä ja pyrkimys sumuttaa tieteen tai taiteen rahoittajia. Siinä kieli eri symboleineen on tapa ”valehdella” ja ”peittää”, ei kertoa totuutta. Tässä prosessissa ihminen toimii kuten mikä tahansa ”saaliseläin” tai saalistaja.

Ihmisen halu palata juurilleen ja käydä läpi omaa traumaansa, on yhtä epätoivoinen, kuin hänen tajuntansa sulkea tämä tieto. Sen oivaltaminen, tapamme poissulkea ja mystifioida, hämätä itseämme tai muita, on yhtä ilmeinen kuin kykymme nähdä vain se, minkä evoluutio on meille suonut nähtäväksi. Me kykenemme erottamaan tämän lajitovereistamme, saaliin ja saalistajan suhteista toisiinsa ja tavasta piiloutua. Sen sijaan me emme näe sitä peilistä, emme katsoessamme puolisoamme tai lapsiamme. Se on meiltä suljettu. Se on lajin sisäinen tapa suojata jälkeläisensä ja naaras itsensä koiraan aggressiolta monien homolajien taistellessa vuosituhantisessa luonnonvalinnan geneettisessä prosessissa.

Parhaiten eivät säilyneet ne, jotka tuottivat eniten jälkeläisiä vaan ne, jotka pystyivät pitämään syntyneet jälkeläisensä hengissä. Parhaiten eivät säilyneet ne, jotka kykenivät siirtämään tietoa ja kopiomaan käyttäytymistä, vaan kokonaan uuden toimintamallin kehittäneet. Parhaiten eivät säilyneet ne, jotka kykenivät tallentamaan tietoa ja sitä käsittelemään vaan ne, jotka kykenivät myös oppivaan unohtamiseen ja aivo-kapasiteetin käyttöön uudessa tilanteessa uudella tavalla.

(Media esim. Luostarinen 2006. Tieteen ja politiikan sovittamaton ristiriita. Forssan Lehti 12.4. 2006. Sosiaalisen pääoman kartuttamisen kautta kohti luovaa taloutta, Forssan Lehti 22.5. 2006).

torstai, heinäkuu 20, 2006

6.38 Mikrobit ja maitohappobakteerit järvien puhdistajina

Kaukjärvi ja maitohappobakteerit

Lämmin kiitos runsaasta Kaukjärveä koskevasta palautteesta. Moni tällä vuosikymmenellä alueelle muuttanut on kysynyt Loimijokiohjelmastamme. Vastaan lyhyesti.

Loimijokiohjelma käynnistettiin 1990-luvun alussa tavoitteena valmistautua jo hyvissä ajoin EU -määräyksiin ja omiin ympäristötukiimme. Tavoite oli hoitaa MTT:n ja alueen viljelijöiden, kouluttajien ja neuvojien sekä teollisuuden yhteistyöllä vesistömme kuntoon. Eräs ohjelman osa oli käydä läpi kaikki Loimaan yläpuolella olevat valuma-alueen runsaat tuhat maatilaa ja tehdä katselmuksen lisäksi tiloille ympäristöohjelmat. Samalla kyselimme viljelijöiden ympäristöasenteista, tietoa samalla jakaen osallistuvan tutkimuksen menetelmin.

Asenteet ympäristön hoitoon olivat jotakuinkin vastaavalla tasolla kuin maassa keskimäärin. Sitoutuminen ohjelman toteuttamiseen onnistui kiitettävästi ja EU -kautemme alkaessa liki 90 % Hämeen erityistukihakemuksista tuli Loimijoen yläjuoksulta. Kaikille halukkaille ei tukea saatu, mutta karavaani kulki siitä huolimatta. Erityisesti viljelijät halusivat tietoa tuloksista oman tilansa hoidossa. Ei niinkään tukea kuin palkitsevaa tietoa jo tehdyistä korjaustoimenpiteiden tuloksista jo ennen EU -kauttamme.

Tuolloin toivoimme ja pyrimme vaikuttamaan, että Natura olisi hoidettu osoittamallamme tavalla. Maan omistaja ja viljelijä on aktiivinen suojeleja ja ympäristön hoitaja, jos hän saa itse kertoa myös mitä kaikkea hän voi ja haluaa hoitaa, sekä miten tämä liittyy hänen ja kylän laajempaan sosiaaliseen muistiin ja pääomaan. Sitä ei saa sanella ulkopuolelta hierarkkisesti, ylimielisesti ja heikosti tiedottaen. Perinteinen media ja hallinto on vain yhteen suuntaan tiedottava väline.

Tuossa yhteydessä kävimme läpi kakki tilat uudelleen ja samalla myös selvitimme ympäristöasenteet uudemman kerran. Nyt ne poikkesivat jo oleellisesti valtakunnallisesta ja yli 90 % oli ympäristöstään huolissaan

ja kiinnostunut sen korjaamisesta myös jatkossa. Loput oli luopumassa viljelystä.

Käynnistettiin (kylät käynnistivät, ei tutkijat) kyläkokousten sarja ja runsaasti tapaamisia MTT:n tiloissa ja Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden avustaessa.

Prosessin tieteellisempi vaihe hoidettiin MTT:n laboratorioissa, joissa kehiteltiin menetelmiä lannoitteiden rakenteeseen ja käyttöön, viljelytekniikkaan sekä itse ravinteiden kiertoon. Pääsääntönä pidettiin sitä, että ravinteet ja niiden kierto on hoidettava pellolla ja hyvinkin suljetuna systeeminä tilan sisällä. Tutkimukseen osallistui myös alan teollisuus. Prosessin aikana syntyi lähes sata EU-rahoitteista kehittämissuunnitelmaa. Saimme näin Leader -hengen ajettua sisään Loimijokilaakson kymmeniin kyliin. Pääosa näistä siirrettiin Agropoliksen koordinoimiksi ja myös sen toiminta alkoi vahvistua. Agropolis strategiana ja klusteriohjelmana tuli kansainvälisesti tunnetuksi jo 1990-luvun alussa (Luostarinen 1992).

Tuhannet järvemme ovat alkaneet puhdistua ravinteistaan. Kaukjärvi on esimerkki näistä tapauksista. Näyttäisi siltä että osalle järven käyttäjästä on vielä poisoppimista muistoista, jolloin vesi oli vihreän levämassan kirjomaa jo alkukesästä. Sellaista Kaukjärveä ei enää ole.

Kaukjärvessä voi huolelta pitää verkkojaan viikkokaupalla, eivätkä ne limoitu lainkaan. Vesi on vain saven sumentamaa. Kalamäärät kahdella 45 millin silmäkoon verkolla ovat noin 10 kiloa vuorokaudessa. Se on ehdottomasti liikaa. Jos rehevöitymistä vielä tapahtuu, silloin kalat ovat veteen pissanneet.

Kaukjärvi, kuten useimmat järvistämme, ovat alikalastettuja eivätkä suomalaiset osaa käyttää vesistöjään. Osin syynä on 1960-luvulla syntynyt pelko, jolloin niin teollisuus kuin maatalous laskivat puhdistamatta jätevetensä yhdessä yhdyskuntajätteiden mukana surutta avoveisiin. Loimijoki oli suorastaan avoviemäri. Meillä on nyt tuhansia Kangasalan Kirkkojärven tyyppisiä muutaman neliökilomerin järviä, joissa puhdistuminen näyttää tapahtuneen kuin yhden yön aikana ja heittämällä veteen maitohappobakteereja.

Oikeammin näissä pellot toimivat jo nyt ikään kuin suojakaistoina metsistä ja soiltakin tulevia ravinteita suodattaen. Ravinteet kerätään talteen ravinnoksemme ja rehuksi. Vesiin ei aina riitä edes sitä ravin-

nemäärää, joka sinne joutui silloin kun luonto oli luonnontilainen. Näin runsasravinteiset ja eutrofiset järvet alkavat muuttua vähäravinteisiksi, oligotrofisiksi. Puhdas vesi ei ole tislattua vettä.

Kuivina aikoina jopa pohja alkaa erottua ja siellä näkyy aiemmin vierasta rihmalevää. Pienikin vähävetisen kauden ravinnepiikki saa ne kasvamaan ja vedestä saadut fosforipitoisuudet saattavat heilahdella. Se että tulos olisi seurausta Japanista tuodusta elävästä bakteerikannasta, järven oman huikean bakteerikannan lisäksi, on yhtä todennäköistä kuin leijonan jäljet kesäisessä luonnossamme.

(Media esim. Luostarinen 2006. Hylätty järvi. Forssan Lehti 17.7. 2006. Kaukjärvi ja maitohappobakteerit. Forssan Lehti 17.7. 2006.)

maanantai, heinäkuu 24, 2006

6.39 Tuhatvuotisen perinteen välikädet

Ringul Salaga esittelee töitään Galleriassa Kalevankadulla Helsingissä. Salagan maalaukset, thangkat, ovat buddhalaista taidetta. Taide on värikästä, signeeraamatonta ja muistuttaa klusteritaiteen ideaa. Maalauksen tilaaja kyllä tietää keneltä on työnsä tilannut. Sikäli kun se on tärkeää. Taide on tieteen tapaan tuhansien vuosien välikäsien tuotetta. Löydös pikemminkin kuin keksintö ja kaikki on jo olemassa. Webypäristössä tapaat runsaasti tämän maailmankuvan oivallisia edustajia ja usein juuri buddhalaisuudesta.

Taiteen idea on toistaminen, hieman samoin kuin empiirisessä tieteessä. Taiturimaiset yksityiskohdat vaativat yliluonnollisen varmaa kättä. Opetus määrää miten buddha on kuvattava. Taustamaiseman kuvaamisessa voi kokeilla omaakin. Buddhalaisuus tuli Intiasta Tiibettiin 700-luvulla.

Ikonimaalaus on tehnyt samanlaisen matkan muuttuen tuskin lainkaan, mutta eri ilmansuunnassa saapuessaan oman kulttuurimme itäisille juurille. Länneistä se saapui miltei samansisältöisenä. Jopa luostarilaitos muuttui enemmän. Välittäjä ja sen kulttuuri voi muuttua paljonkin, mutta substanssi säilyy. Joskus kadotamme jopa sen idean. Emme tiedä mitä se on alunperin edustanut tai esittänyt. Oma kulttuurimme ei voi avata tietokonetta elleimme ole sen tuotteita itsekkin. Näin tiede ja taide avautuu vain oikeassa kulttuurissa, ajassa ja paikassa. Webypäristön eräs suurista pääjuonteista kulkee kohti buddhalaista ihmiskuvaa, luo-

vaa innovaatiota kärsivällisen toistamisen kautta. Mikään pinnallinen ei tuo palkintoa, vain syvä osaaminen.

Kuvat ovat rukouksen tai meditaation tukena. Maalaus on hengellinen tapahtuma. Maalatessa rukoillaan tai lausutaan mantroja. Työhön välitetään humaani ihmiskuva, hyväsydämyisyys ja halu olla hyödyksi kaikille. Valmis työ käy läpi lopuksi pyhitysrituaalin ja se ommellaan brokadikehykseen. Hiemankin suurempi maalaus vie aikaa kuukausia. Ringul Salagan länteen muuttaneet oppilaat ovat lopettaneet maalaamisen. Ei ole aikaa. Maalaavat toki muuta, mainoskuvia. Mainoskuva on aikamme mantra ja tiibetiläisen rukousmyllyn tuottama thangka Euroopassa.

Salaga aloitti täysipäiväisen thangojen maalaamisen 11-vuotiaana Intiassa arvostetun Tashi Gyamatson opastuksella Rumtekin luostaris-

sa. Hän on maalannut nyt yhtäjaksoisesti 35 vuotta. Salaga on Tiibetin evakkoja ja kuului aikanaan Dalai-laman seurueeseen. Hän haaveilee joskus paluusta Tiibetiin. Nykyisin häntä työllistävät muutamat yksityisoppilaat ja suuret luostarit.

Luostarilaitos on Intiassa ja Aasiassa keskeinen kulttuurilaitos, ja se on sitä kaikkialla maailmassa. Luostarilaitos on globaalia yhteistä kielitämme ja usein ainut yhteinen kieleemme. Me ymmärrämme toisiamme toistamalla. Kieli on sen syvin hermeneuttinen väline. Ringul Salga ymmärtää sen ja välittää sanomaa töissään. Hän on Dalai-laman seuruetta ja valaistu.

Ringul Salagan vierailu Suomessa kuului ”Hänen Pyhyytensä” Dalai-laman Suomen vierailuun. Vierailun peruuntuminen ei tehnyt Salagan käynnistä kuitenkaan turhaa. Hän sai suomalaisia oppilaita. Ei ehkä niin hääppöisiä, mutta oppilaita kuitenkin.

Salagan näyttelyn kanssa samaan aikaan Lontoossa on esillä abstraktin taiteen ehkä tärkeimmän edelläkävijän Wassily Kandinskyn uran tärkeimpiä vuosia esitteleviä töitä. Näyttely on saanut viileän arvostelun. The Guardianin mukaan Kadinskin töissä on liikkaa kaikkea. The Observerin mukaan näyttelyssä on turha hakea ”konkreettista ajatusta, sisäistä välttämättömyyttä tai henkistä intensiteettiä, sillä juuri nämä töistä puuttuvat”. The Times ja The Financial Times kuvaavat näyttelyn aikansa levottoman maailman tuotteiksi ja näytteet vain lyhyeksi periodiksi Kadinskin pitkällä uralla. Molemmat lehdet elävät kriisissä ja hakevat uutta lukijakuntaa sieltä, missä Kadisky on tuntematon. Kadiskyn tuntevat ovat webympäristön taitajia ja luovia innovaattoreita.

Kandiskyn töiden pilkkojat ja pirstojat, brittiläisen kulttuurin amerikkalaiset edustajat, ovat sen pilanneet. Hyvä etteivät töitä kuitenkaan hävitä ja polta. Miksei Kandisky maalannut sipulikupolien ylle jalkapalloa? Se palvelisi parhaiten brittien hiilikaivosyhdyskuntien kulttuurien jälkiomaksujia.

Kandisky oli klusteritaiteen edeltäjä. Hän syntetisoi värein äänen ja näki värit ääninä. Ringul Salagasta Kandisky ei poikennut juurikaan. Hän oli kiinnostunut teosofiasta ja etsi töissään jumalallista harmoniaa. Kandisky oli Moskovassa lakitieteessä väitellyt juristi. Hän vain vaihtoi professuurinsa taiteilijan uraan. Valinta oli rohkea ja palveli maailmaa paremmin kuin jos hän olisi jäänyt moskovalaiseen yliopistoon juristiksi. Ei matka juristin työstä maalaustaiteen luovaksi neroksi ollut

lopulta niin pitkä kuin kuvittelemme. Menkää istumaan Helsingin käärijälle, ja huomaatte kyllä mitä tarkoitan.

Matka oivalluksesta kohti abstraktiota on pitkä. Kandiskyn elämä oli täynnä äkkikäännteitä. Esittävän kuvan ote oli tiukassa kuin buddhan kuvat Salagan siveltimellä. Ensimmäiset työt olivat kuin mielen painotteluja ja mukana oli hänen omia mieliaiheitaan; sipulikirkkoja, aseita, kasakoita, enkeleitä, torvia, ratsumiehiä. Viitteellinen horisontti näkyy, ja vasta kun se katosi, menivät työt väärinpäin näyttelyissä. Kandinsky tajusi kuinka maalaus ei esittänytkaan kuva-aihetta. Hän pääsi irti mielen kaaoksestaan, ja dogmaattisen järjestäytyneestä tavasta hahmottaa maailmaa ja jäsentää se teoreettisesti konvention ja mielen traumojen hakiessa tasapainoa. Oppinut mies ei maalannut enää itseään tai kirjaa. Onneksi joku asetti tauluja väärinpäin näytteille. Parempia ja valoisampia ne niin olivat horisontin hävitessä lopullisesti.

Salaga on matkalla kohti tiibetiläistä unelmaansa. Se vaatii ehdottoman käden taidon toteutuakseen, ja riittävästi etäisyyttä kadotettuun kulttuuriin, luostarilaitokseen. Kaaos ja harmonia sykkivät tasapainossa ja ongelmana on enää vain kopiointi. Salaga ei voi enää oppia muuten kuin Kandiskyn tapaan, sukeltamalla täydelliseen pimeyteen. Hiljainen ja nöyrä mies on lähellä tätä vaihettaan, jolloin horisontti vaihtuu, ja uusi näky on valmis muille esitettäväksi. Se on tuskainen vaihe, poisoppiminen täysinoppineelta. Webympäristö avaa sen hänelle juuri klusteritaiteena.

Kandiskyn työt tunnetaan pirstaleisena hänen jälkeensä. Ne on paloiteltu surrealistien, informalistien, konkretistien ja kaikkien aikamme maalareiden töihin. Niissä ne löytyvät aina uudelleen pragmaattisesti jäsennehtyinä. Dogmaattinen taide ja tiede jäsentää ja pirstoo kandiskymäisen kulttuurin. Yhdestä paradigmasta syntyy kymmenen teoriaa. Yhden teorian tuntevasta muut ovat vieraita, ja monitieteilijä ei ole poikkitieteinen nero. Pyhyttä voi palvella monella tavalla, mutta katsojan silmässä se ei näy. Niin helppoa ja demokraattista kandiskymäinen taide tai salagamainen siveltimen käyttö ei ole. Oli se sitten epäoikeudenmukaista tai ei. Tiede ei avaudu lukematta, toistamatta, eikä se ole pinnallisen kulttuurin tulkittavissa.

Kandiskyn tapaista uuden luovan innovaation avaaja ei ole toista. Tarvitaan uutta Salagaa, joka avaa oman kulttuurinsa ja tuottaa uuden kuvan. Taiteen ja tieteen ympärikäntäjät ovat ihailtuja, jäljiteltäviä, kiisteltäviä ja aina kohu syntyy, kun sellainen lähestyy ja konventio alkaa

rikkoutua. Venäläisen juristin ja professorin tie on ollut kivinen ja tuskainen. Dalai-laman buddhalainen luostariartisteija vaikenee omastaan välttääkseen innovaattorille tyypillisen konfliktin konventionaaliseen ja pinnalliseen. Luostarilaitos on tehnyt näin vuosituhat, valikoiden oppilaiden juuri luovat innovaattorit, hieman samaan tapaan kuin yliopistolaitoksemme parhaimmillaan nykyisin huippuyliopistoissa.

(Media esim. Luostarinen 2001. Klusteritalous ja -taide osana ekokeskittävää luovaa taloutta. Forssan Lehti 20.6. 2001).

tiistai, heinäkuu 25, 2006

6.40 Narsistinen valta ja verkostot

Verkostojen maailmassa on taipumusta hakea kärjistyksiä. Kieli, jossa on liian monta "toisaalta ja toisaalta", ei ota kantaa ja vastuuta. Diplomatia on myös täsmällistä kannanottoa, ei vain sen välttelyä. Välttelylä jätämme vallan despoottille. Erityisesti asiantuntijavalta on usein liioitellun epävarmaa. Narsistinen despootti hyötyy epävarmasta.

Yksi kärjistyksistämme on hierarkkinen tapamme jäsenellä maailmaa ja sen vallankäyttöä. Siinä valta sokaisee, täydellinen täydellisesti. Narsismi vallankäytössä ja johtajuudessa on vaarallinen ilmiö tänään tuhansille myös Suomessa. Pinnallisesta narsismista ja hyötyajattelusta on tullut suosittu ja hyväksytty tapa hakea menestystä median kautta, ja samalla paperimedialle uusia lukijoita kadotettujen tilalle. Media uusiutuu hakien jälkiomaksujien suosiota myös sähköisissä medioissa samalla pinnallistuen ja viihteellistyen. Se ei voi kilpailla blogosfäärin vuorovaikutteisesta suosiosta, nuorten altruimista ja luovasta intuitiosta.

Miten narsismi esiintyy vallankäyttönä verkostoissa? Hierarkkinen valta muistuttaa mielipuolista monarkiaa. Keskellä modernisoituvaa maailmaa törmäämme tähän feodaalijan järjestelmään tuon tuostakin verkostoissa. Se muistuttaa keisaria, joka saapuu palatsiinsa ja jonka vankkureiden ympärillä kyhjäyttää maassa silmät maahan luotuja, vääräyttä kärsineitä surkimuksia anomuksineen. Joukko kerjäläisiä hakee luita ja kalanpäitä. Lähimmälle voivottelijalle heitetään mehevin luu. Mediatalon blogi on vastassa ensimmäisenä.

Verkosto, jossa narsistinen johtaja elää, on kuin hämähäkin kutoma suunnaton globaali luomus. Verkoston urkkijat ovat siinä samassa teh-

tävässä kuin tsaarin ajan Venäjällä. Raportit ilmiantajilta ovat yhtä arkipäiväisiä kuin keskiaikaisen keisarin hovissa. Kyse ei ole tämän päivän ilmiöstä vaan vanhasta, sosiaalisen pääoman elättämästä ja muistimme tallentamasta virheikäyttäytymisestä. Sen poisoppiminen on oma asiamme. Webympäristö ei ole yhteinen urkintajärjestelmä edes Kekkonen ajan eläneessä Suomessa.

Nyt verkostoissamme askaroi suuri määrä narsistisia despootteja. Keisari ei tee hovissaan itse päätöksiä. Katastrofaaliset päätökset siirretään kelvottomille verkoston alemman johdon keskiasteen johtajille. Mitä enemmän heitä on, sitä harvempi saa päättää, ja keisari keskittää valtansa itselleen. Webympäristön suomalainen vastine uusmediana alkaa hahmottua.

Narsistinen johtaja ei koskaan ota itse vastuuta päätöksistä, jotka voivat olla organisaatiolle tuhoisia. Suomessa feodaalilaitoksen muistot ovat erityisen tyypillisiä kriisihallinnan välineitä. Kyse on kriisin mukanaan tuomasta traumasta ja paluusta agraariajan juurille. Verkostot ovat saaneet feodaaliajan psykologisen ilmeen. Suomalaiset blogit ja blogosfääri eroaa globaalista ja myös eurooppalaisesta.

Keisari on isä aurinkoinen ja puhdas. Hänen verkostossaan asiat eivät ole koskaan aivan kunnossa. ”Epäjärjestyksen marginaali” antaa mahdollisuuden hajottaa ja hallita, korjata virheitä astumalla alas ja osoittaen näin laupeuttaan, lahjojaan ja johtajan taitojaan. Hiven veltot ja lahjattomat ovat siten suosituimpia kuin pätevät ja taitavat. Vanhakantainen suomalainen institutionaalinen hallintomalli alkaa hahmottua myös webympäristön tietyissä osissa hierarkkisena tehottomana byrokratiana.

kuva ja taide Matti Luostarinen

Turha innokkuus ja taito, lahjat ovat vaaraksi narsistisen johtajan säteilevälle valolle. Mitä vähemmän verkostossa on poliittisen vallankäytön hankkineita jäsenkirjaihmissä, sitä helpompi lahjattomia on seuloa, jos valinnan ehtona on jäsenkirja. Webympäristössä jäsenkirjalla ei ole juurikaan käyttöä.

Narsistinen johtaja ei päästä ketään kukkoilemaan toistensa yläpuolelle. Tämä varmistaa tasapäisyyden ja vallan tasapainon. Sen ylläpitämisessä ruokitaan ahneutta ja kähmintää, ja sen ulkopuolelle jäävät ovat epäilyttäviä, ehkä peräti kumouksellisia. Tarvitaan urkintaa, joka luo sairaalloista epäluuloa, pessimismiä ja kateutta, syvää masennusta. Masentuneita ihmisiä hoidetaan lääkkeillä ja päihteillä. Heille riittää että johtaja on vaatimaton pessimisti, synkkien aikojen näkijä ja ennustaja. Johtaja haluaisi itse hallita globaalia webympäristöä.

Narsistiselle despootille kerrotaan vain se, mitä hän haluaa kuulla. Hierarkkisessa verkostossa johtaja näkee vain oman itsensä, ja peili todell-

lisuuteen vääristyy. Verkostosta tulee narsistisen persoonallisuuden oma universumi. Ihminen pysyy siinä ihmisen kokoisena, oli hän sitten Yhdysvaltain presidentti, pienen laitoksen johtaja, perheen hymyilevä isä aurinkoinen

Verkostoissa voi syntyä hierarkkisia harhoja ihmisten kyvyistä, älystä, lahjoista ja persoonallisuudesta. Narsistinen johtaja ruokkii näitä harhoja. Luova johtaja on niitä poistamassa. Luovuus ja innovatiivisuus eivät ole narsistisen johtajan tavoitteita. Uuden löytäminen on oman idean ja asian pönkittämistä ja siihen haettavia valtuuksia, vanhojen luiden löytämistä aina uudelleen. Narsistinen johtaja tai tutkija hautaa itse myöhemmin löytämänsä luut.

Vallankumous alkaa uusista ajatuksista. Narsistinen verkosto saa sisälleen ideoita, jossa pysäytyneisyys alkaa murtua. Miten näitä luovia ja innovatiivisia ajatuksia voidaan toteuttaa siten, ettei koko ikaikainen järjestelmä hajoa? Miten käy vanhan teorian, dogmin, konvention ja sen varaan rakennetun narsistisen persoonallisuuden? Oikea verkosto ei tunnista lainkaan yksilön persoonallisuutta, psykologisia ominaisuuksia, narsismia.

Narsistinen verkosto kertoo kuinka kaikki on lähtöisin jo kaukaa, ikaikainen ja ihmisen evoluutioon liittyvä pakko. Kapinaan ei koskaan lähde ihminen, joka pelkää asemaansa tässä epävarmuuden evoluutionarisessa verkostossa. Kokemus pelosta, hylätyksi tulemisesta, eristämisestä ja häpäisystä ovat verkoston hierarkkisia, emotionaalisia välineitä.

Ahneus takaa kierron, jossa vähän saanut haluaa hieman enemmän. Verkostokaupassa tämä tapahtuu joskus agressiivisesti. Erityisesti lapset eivät voi ymmärtää verkoston emotionaalisia mahdollisuuksia ja manipuloivaa vallankäyttöä. Utilitaristinen ja egoismista vapaa lapsi on luova ja avoin, eikä osaa erottaa narsistista despoottia manipuloivana verkostopartnerina.

Ulkopuolisen maailman saapuminen suljettuun hierarkkiseen verkostoon johtaa narsistisen johtajan kriisiin. Hän alkaa lakata hallitsemasta ja leijailee kaiken muun yläpuolella. Narsistinen johtaja siirtyy taivastodellisuuteen. Narsistinen ihminen tervehtii nyt kaikkia ikään kuin viralta pantu Jumala. Kiittää kaikkia uskollisuudesta, rohkaisee ja toivottaa onnea sekä menestystä. Narsistinen johtaja on harvoin typerys ja toimii verkostossa nerokkaasti.

Lopulta hierarkkiseen verkostoon jää vai narsistinen johtaja ja hänen kamaripalvelijansa. Kirjoittaa Ryszard Kapuscinski vapaasti lainaten Etiopian keisarin vallasta ja despootin pitkästä illasta (HS 2.7.06). Mietelmäkirjailijan ja entisen toimittajan teos ”Keisari” on suomentanut Tapani Kärkkäinen. Muita puolalaisen, kolmatta maailmaa reporterina seuranneen tarkkailijan suomennettuja töitä ovat Neuvostoliiton hajoamista kuvaava teos ”Imperiumi” ja Afrikka-reportaasi ”Eebenpuu” .

(*Media esim. Luostarinen 2001. Turisti, kulkuri, peluri vai flaneeraaja? Forssan Lehti 7.7. 2001*).

perjantai, heinäkuu 28, 2006

6.41 Pelon provosijat ja voittajat

Simon kunnanjohtaja Esko Tavia lähettää Suomen Kuvalehdessä (30/2006:59) pääministerille avoimen kirjeen. Lohta tulisi hänen mukaansa hyödyntää Suomessa norjalaisten tapaan elämyksenä Simojoesa ja Tornionjoessa, ehkä myös Kemi- ja Iijoessa, ei merialueella pyytäen. Norjalaisethan eivät lohta merestä pyydä. Marketeista ostamamme norjalainen lohi on turistien sinne pyytämää elämyslohta. Simon kunnanjohtaja lupaisi 20 - 30 miljoonan euron matkailutulot, kun nyt merialueella on vain 50 ammattikalastajaa ja lohi vain 0.5 % ammattikalastuksesta saatavasta elintarvikekalasta. Lohi on siellä vasta seitsemäs kalalajeistamme.

Kunnanjohtajat ovat puheissaan maan suola. Simon kunnanjohtajan havainto on vuosikymmenten takaa. Pohjoisten jokilaaksojemme kunnat ovat olleet suuria lohien tuottajia elämyksenä tai ilman. Lohi on ollut monelle pääelinkeino. Jokien valjastaminen pilasi tämän ”elämyksen”. On ihan oikein pyrkiä lisäämään lohien poikastuotannon ohella pohjoisten jokiemme luontomatkailun mukanaan tuomaa elämysarvoa. Se on varmaan suurempi kuin Simon kunnassa laskettu arvo koko Tornionjoen, Tenojoen, Kemijoen, Iijoen latvavesien ja upean Ounasjoen valuma-alueilla. Olen ne kaikki taloudet haastatellen käynyt läpi, jokaisen talouden ja joitakin useampaan kertaan vaivaten.

Elinkelpoisuus ei ole kiinni tilojen koosta ja koskiosuuksista, tukien suuruudesta, vaan isäntien ja emäntien elinkelpoisuudesta. Kylien elinkelpoisuus syntyy asukkaiden omasta toimeliaisuudesta, kertoo Hump-

pilan kunnanjohtaja Esko Tonteri. Tämä varaan on leader -ohjelmien myös innovaatio-ohjelmat rakennettu.

Herää kuitenkin yksi kysymys. Miksi Tavia havahtuu vasta nyt?

Olen nähnyt toki tuon saman kirjoituksen samassa lehdessä aiemminkin, mutta jostakin syystä siihen ei tartuttu silloin, kun koskiensuojelulaki saatiin jo 1980-luvulla valmiiksi, ja Simojoki oli vapaa muutenkin luontomatkailun kehittämiseen. Miksi alueen yrittäjät, kuntatalous, maakunta ja lääni eivät toimineet 1980-luvulla toteuttaakseen tätä huikeaa mahdollisuutta luontomatkailun ja ekologisen yrittäjyyden edistämisenä? Oulun yliopisto oli valmis panostamaan jopa kaikkien tiedekuntiansa tuella Iijoella jokivarren omaan ympäristöinstituuttiin jo 1980-luvun alussa! Olen itse sen sinne tuolloin ideoinut ja voittanut siitä kunniakirjan. Laadimme sen kehittämisestä viiden tiedekunnan toimesta yhteisen raportinkin Oulun yliopistossa. Mihin kunnat nukahtivat neljännesvuosisadaksi?

Nyt kaikkia luonnonvaratutkimusta ja -kehittämistä hoitavia valtion laitoksia ollaan ajamassa alas. Ne keskittyvät jatkossa vain perusinfrastruktuurinsa ylläpitoon ja palaavat juurilleen pieninä maa- ja metsätalouden perusosaamisen koepaikkoina. Sikäli kun yliopistot niitä sellaiseen tarvitsevat. Sektoritutkijat hakekoot rahansa pätkätöinä tehden tilaustutkimuksia uusia tarjouksia kirjoitellen. Julkinen palvelumoraali ja kauppiasmoraali eivät oikein istu samaan pöytään, kun kyseessä on tiede.

Valtion oma hallinto ministeriöissä Helsingissä on sen sijaan paisunut, ja eniten juuri maa- ja metsätalousministeriössä, jonne panostamme myös EU -rahamme nettomaksajina. Kuinka monta ministeriötä tarvitsevat yrittäjät, entä luonnonvarain hoito ja ympäristö, pienen maan hallinto ja sivistystoimi, olematon kulttuuri ja koululaitos? Eikö 4 - 5 ministeriötä hoida tämän kaiken ja helpota samalla niin yrittäjää kuin opiskelijaa, vanhusta terveyden hoidossa.

Miksi ongelma olisi pienissä kunnissamme? Entä jos se onkin Helsingissä? Entäpä jos pienet ovat jo verkostuneet, mutta sektoriministeriömme eivät kykene hoitamaan tehtäviään? Eivätkö sektorihallinnosta syntyvät laitokset ja niiden ongelmat katoa hävittämällä sektorihallintoa?

Eikö ole parempi, että on sentään jotain jossakin tapahtumassa, kuin vain tyhjiä puheita ja paperia sieltä, missä mitään edistystä ei ole tapahtunut vuosikymmeniin, ja koskiensuojelulakikin oli kuin käärmeen ajamista pyssyyn? Onko Tavian kirje puhtaasti Suomen Kuvalehden pääkaupunkikeskeistä omaa politiikkaa?

Kun lohitalouteen perustuva ekologinen yrittäjyys maastamme hävitettiin, sen etujoukoissa toimi sama media, joka nyt puhuu sellaisen puolesta, jota ei enää saada toteutumaan ilman saariston ja merialueittemme yksittäisten ihmisten omia uhrauksia ja osaamista. Onneksi sitä on vielä vähän jäljellä. Sekin on poistumassa siinä missä muukin luonnonvarojen käytön pienyrittäjyys ja sen luova, usein elämyksellisenä Helsingissä koettu osaaminen. Sen elämyksellisyys on vain turistin silmissä lyhyenä kesäsesonkina. Toimittajatkin palaavat ryyppyrannoiltaan vakavamman asian pariin, politiikan toimittajina.

Jertta Blomstedt kirjoittaa samassa lehdessä (SK30:58) lainaten emeritus-professori Matti Klingen päiväkirjoja. Klinge on huolissaan mahdollisesta uraankaivoksesta kotiseudullaan Pusulassa. Saman päivän Forssan Lehdessä ja Someron, Salon seudun paikallisessa mediassa ollaan niin ikään huolissaan Somerolle kohdistetuista kaivoshankkeista. Kukaan ei halua uraankaivosta kotiseudulleen. Siinä tuskin on mitään kummallista.

Kirjoitusten sävy on vain alistunut. Kuten kolonialismissa kuuluu olla. Toimittaja valmistelee kansaa väistämättömään. Lohen katoaminen oli "väistämätön". Ihmisen katoaminen ei sitä ole. Sävy Suomen Kuvalehdessä Imatran koskista kirjoitettaessa ja Kemijoen Isohaaraan kohdalla oli täsmälleen samantapainen ja sisältökin kertoi samasta asiasta. Teollisuuden voitosta, koneiden vallasta, tekniikan riemuvoitosta, jumalallisesta talouden mahdista, työpaikoista. Missä ne työpaikat nyt ovat?

Entäpä jos lopetamme näiden paperilehtien tilaamisen, luemme sähköisiä lehtiä ja lähdemme kalastamaan? Olisiko kolumnistin työpakka uhattuna? Kuka äänestäisi poliitikkoa, joka ei saa tietokonettaan auki tai jonka äänestäjät eivät sitä osaa avata? Löytyisikö lohelle paikka nuorempien sukupolvien itsestään selvänä lajitoverina selittelemättä sen taloudellista mahtia ja työvaltaista tapaa nousta kutualueilleen? Miksi tämä olisi Sailaksen asia? Miksi lohen nousua kutujoelleen tullee puolustella talousnumeerisin mittarein?

Ruotsalaiset olivat opettaneet lohett kiertämään samaa lukulaitetta nousujen tekoportaikon kohdalla, tehden niille laskujen sivummas. Se oli "porsaanreikä" pitää lajitoveritkin hengissä.

Blomstedin piikin kohde on kuitenkin Klinge ihmisenä. Aivan kuten Helsingin Sanomien heinäkuun kuukausiliitteen kuusivuinen hyökkäys. Yli 70 -vuotiaasta vanhuksesta on tullut median yhteinen "lemmikki", jota piikittämällä haetaan lukijoiden suosiota kalastellen sameissa vesissä ja energiapolitiikan uraania haastelevassa viimeisessä "lohi-työryhmässä".

Paperilehden kriisi näkyy tavassa, jossa suomalaista kulttuuria näyttäisi nyt kuvaavan parhaiten Hesarin otsikko "Matti vaatimaton Vanhanen ryppyraatojen maasta". Nyt näitä raatoja haetaan jälkiomaksujina, ja viimeisenä keinona laskea tyyli heille sopivaksi. Näin hävitettiin aikanaan maasta lohijoet kun etelä tarvitsi sähköä sellutehtaisiin, joita kohta ei enää ole, sekä kasvaville kuluttajajoukoilleen. Tällöin Hesari ja Suomen Kuvalehti kuvasi Imatranjoelle tulleita luonnonsuojelijoita, "kaunosieluiksi", jotka eivät ymmärrä talouden rattaita.

Modernisaatio ja teollisuuden voittokulku villistä luonnosta kuvattiin Kemijoella kaivinkoneen kaulan kurkea muistuttavana, kaiken voittavana ja esteet raivaavana pysähtymättömänä voittokulkuna hulluna raivoavasta koskesta. Silloin nämä "klingeläiset" tulivat Suomeen tietysti Ruotsin kautta. Ruotsi halusi estää Lappia rikastumasta koskistaan ja tulevista teollisista työpaikoista. Missä ne teollisuuslaitokset Kemijoen varresta nyt löytyvät? Entä Iijoen alajuoksun voimalaitosten paljon puhutut sellutehtaat? Lohellahan nekin tuli ostaa? Missä ovat Euroopan suurimpien tekoalaiden mukana tulleet työpaikat ja moninaiskäytön turistivirrat? Jonkun on täytynyt puhua Lapissa palturia, kun korvaukset vahingoistakin saatiin vasta 30-vuotta kestäneiden sotien ja karvalakkilähetysten avulla.

Näin jatkuu nyt, kun samat energiantuottajat tarvitsevat uraania, ja lisäksi kallista säätöenergiaa samoille seuduille, ja vain toimittajat ovat joko vaihtuneet tai hieman nuhjaantuneet "ryppyraatojen" maassa. Paperimedian vanha sosiaalinen muisti ja pääoma ei näyttäisi muuttuvan, vaikka sähköinen media on jo kauan toiminut keskiössä. Puoli Suomea on toimittajalle edelleen tuntematon, luonnonvarojen antaja ja erämaa ilman ihmisiä sähköisen median käyttäjinä.

Suomi sai yllättävän haasteen juuri kun oletimme EU -puheenjohtajuutemme menevän harmaana virkamieshallituksena. Erkki Tuomioja sai viimeinkin tehtävän, joka on tärkeä. Yhteydenpito Syyriaan ja Iraniin, Libanonin palauttaminen suvereenien valtioiden joukkoon, ja uskottavan palestiinalaisvaltion luominen, ovat lopulta oikealle henkilölle tarjottuja haasteita, johon Matti Klingen oppilaat voivat myöhemmin puuttua historiankirjoituksessa.

Mauno Koivisto kauhisteli tätä syntyynyttä tilannetta televisiossa. Kaukopartiomies oli tottunut liikkumaan linjojen takana piilossa. Ei häviytystä luoden ja hyökäten, vaan tehden havaintoja ja pysytellen samalla hengissä. Sellainen politiikka ei nyt oikein sovi. Paasikiven luoma ”reaalipolitiikka” ei ole EU:n imperialistien luomus saati Yhdysvaltain mieleen.

Pienen maan johtajuus on kuin Simon kunnan puheet lohen kalastuksesta tai Ranuan hillasta, jos hillan ympärille ei synny todella toimintaa, yrittäjyyttä, luonnonvarat jalostavia yritysryppäitä ja korkeaa osaamista, jossa myös markkinat ovat muualla kuin Oulun tai Rovaniemen seudulla, Hesarin tai Suomen Kuvalehden levikkialueilla. Niiden toimittajat ovat maalaistytöjä ja -poikia siinä missä Erkki Tuomio-

ja kaupunkilaispoika uuden tehtävän ja haasteen edessä. Tehtävän keskiössä puheet YK -joukoista ja EU:n turvallisuustakeista muuttuvat, pommit eivät valikoi kohteitaan ja Nato tulee uudelleen ymmärretyksi. Ei ole digiarmeijaa, jossa Rokka, Määttä ja Rahikainen räjäyttelevät panssarivau-
nujen sijasta uutispomme-
ja.

Kun kolonialismi iski etelästä, lohen nousu jokiimme päättyi, eikä sitä edes tiedetty jokien ylälatvoilla. Vielä 1960-luvulla ja ennen sitä tieto

ei levinnyt pohjoisessa satojen kilometrien matkalla sähköisin välinein. Vasta muutaman vuoden kuluttua alajuoksun voimalaitoksen rakentamisesta tieto lohen nousun estymisestä kulkeutui joen latvavesille, ja siellä ymmärrettiin alueen taloutta ylläpitäneen elinkeinon kadonneen.

Lapin allasevakot Sompiossa, 600 ihmistä, saivat allasaluelakinsa kuusi vuotta altaiden veden nousun jälkeen. Ei sellainen maa voi hoitaa Euroopan asioita. Senkö Klinge on sanonut ja se loukkaa? Ei Kiinassa-kaan ihmisiä häädetä altaiden alta tavalla, jossa nämä eivät edes tiedä mitä tapahtuu ja missä. Ja kyse oli 1970-luvun Suomesta. Nykyiset johtavat virkamiehemme ja toimittajat olivat toki silloin jo aikuisia ihmisiä ja yliopistoissa. Missä nämä piileksivät silloin, kun Sompion altaat rakennettiin ja koskisodat käytiin Kemi- ja Iijoella? Pelastamassa Kojjärven lintujako Hämeessä? Sompio nyt oli vähän kaukana kaikesta, ja kuka uskalsi koskea maan suurimman energiantuottajan kotijokeen? Paikallinen ”maajussi” Forssan kupeessa oli harmiton vastus Kojjärven vihreälle armeijakunnalle.

Nyt kolonialismia on vaikea kätkeä edes globaalin maailman sisällä. Siinä median oma kriisi tahtoo tunkeutua kaikille elämänaloille. Lähi-Itä on kolonialisteille hankalaa aluetta. Klinge tietää Blomstedtia paremmin tekeekö Tuomioja historiaa ja millaisin välinein. Siinä on ero emeritus-professorin ja piikittävän oppilaan välillä. Klinge on uskottavampi kuin Blomstedt.

Matti Nykänen kertoo pysyvänsä sairaalassa, kunnes hänen sairautensa on selvitetty. Se vie aikaa. Kata Kärkkäinen kertoo kuinka hän kulkee aina kohti pelkojaan, provosoi ne esiin ja toteuttaa ne rohkeasti näin poisoppien samalla punaisella mummon mökillään. Kata Kärkkäinen on nyt käyttämässä käsiään, jottei aivoja tarvitse rasittaa. Käsityöläisyys on hänelle aivojen lepuuttamista.

Viimeinen pelko ja provosoitava on kuolemanpelko. Kaikki muut hän ja Nykänen ovatkin jo onnistuneet voittamaan. Klinge ja Koivisto tuskin tätä lääkettä kaipaavat. Hetken sankarit erottuvat kyllä täyspäiväisestä harrasmiehestä. Heitä ei voi provosoida saati että pelkäisivät.

(Media esim. Luostarinen 2001. Vastuuta ja tuotantokustannuksia hajautettava. Tehomaataloudesta ekologiseen yrittäjyyteen. Turun Sanomat 28.3. 2001. Eläinroviosta ekologiseen yrittäjyyteen. Etelä-Saimaa 9.4. 2001. Eläinrovioiden jälkeen ekologiseen yrittäjyyteen. Lapin Kansa 21.4. 2001. Ekologinen yrittäjyys vaihtoehto. Aamulehti 27.3.

2001. *Ekologinen yrittäjyys kestävä malli maatalouteen. Maaseudun Tulevaisuus 19.12.2001. Ekologinen yrittäjyys eettisesti kestäväksi tuotantomalliksi. Länsi-Savo 29.12. 2001, Savon Sanomat 14.12.2001).*

tiistai, elokuu 01, 2006

6.42 Luomu on eettinen valinta

Terveysväittämistä eettiseen kulutukseen

Luomu on saanut mediassa heinäkuun aikana runsaasti tilaa. Luomulihaa käsitellyt Helsingin Sanomain artikkeli (5.7) ärsytti. Siitä sai väärän kuvan luomun leviämisestä rinnan muun ekologisen yrittäjyyden ja luontomatkailun kanssa. Luomu ei elä Suomessa marginaalissa, vaan on nopeasti levinnyt innovaation diffuusio. Tällöin innovaatiolla tarkoitetaan koko sitä uutta käsitteistöä, jota aiemmin tuntematon ”ekologinen tuote” on merkinnyt, ja jollaisena se on jouduttu määrittelemään sekä markkinoimaan koko tuotannon ja kulutuksen sekä jalostavan teollisuuden sisällä ja kaupallisille ketjuille.

Kun kyseessä on valtaisa rakenteellinen muutos alkutuotannosta kulutukseen, se ei tapahdu hetkessä. Kyseessä on sentään korporatiivinen valtio ja globaali talous, jossa muutokset ovat yleensä pieniä. Savupiipun suodatin on eri asia kuin muuttaa koko teollisuushaara uudeksi. Nyt muutos on tapahtunut ”pellolta pöytään” ja koko ketjun osalta, jossa ”avain” ei olekaan pellolla vaan kulutuksessa ja kaupassa. Kauppa ei voi pelata samoilla säännöillä kuin mihin tuottaja olisi ehkä jo valmis tai johon kuluttaja hakee tuotetta. Mukana on lisäksi koko globaali elintarviketuotanto ja sen WTO -neuvottelujen vaikein soviteltava myös EU:n sisällä. Suomi ei voi tehdä tässä itsenäisiä ratkaisuja vaikka kuinka tahtoisimme.

Luomu on todellakin innovaatio ympäri maailmaa. Se vaatii yrittäjältä sellaista osaamista, johon perinteisempi maatalous ei konventionensa kautta ylety. Luomu yhdessä muun ekologisen yrittäjyyden kanssa raivaa tietä myös konventionaalille yrittäjyydelle. Kaikki se työ, joka tehdään tutkimuksessa ekologisen yrittäjyyden ja luomun hyväksi, menee suoraan myös konventionaalisen tuotannon laariin, ja otetaan siellä tavalla tai toisella käyttöön. Käytännössä konventionaalinen tuottaja on silloin vapaamatkustaja, siinä missä koko tuotannon ketju. Näin

ero luomun ja konventionaalisen yrittäjyyden välillä on kaventumassa, mutta samalla ekologinen tuotanto on kadottamassa sen edun, joka sillä innovaation alkupään omaksujana on prosessin käynnistyessä. Ekologinen tuotanto muuttuu konventionaaliseksi, ja sen kuluttajien joukkoon liittyvät lopuksi myös viimeiset vitkastelijat, jotka hyväksyvät ekologisen tuotteen tietämättään.

Heinäkuun lopun Helsingin Sanomissa (31.7) luomu on esitelty tavalla, joka on sen rehellinen kuva Suomessa. Jalostetussa luomutuotteessa saa olla enintään 30 lisäainetta, kun tavallisissa suuhun panemissamme elintarvikkeissa näitä voi olla kymmenkertainen määrä. Ero on valtava. Tältä osin kuluttajan valinta on epäilemättä terveysvalinta, jos valistus vaan on onnistunutta, ja tuotetta on kaupan hyllyllä näkyvästi. Elintarviketta ei saa piilotella ja sen saatavuus on oltava joka päivä helppo, sen on oltava tuoretta ja kilpailukykyistä. Hinta ei ole ainut kilpailuvaltti.

Ero ei synny pelkästään pellolla. Se mitä pellolla tapahtuu on kuluttajalle vaikea asia. Kuluttaja ei tunne elintarvikkeita, ei erota luomua ja vielä vähemmän tietää, mitä funktionaalinen elintarvike tarkoittaa. Luomu on terveyteen uskovan valinta, lehden otsikko (HS 31.7) väittää. Oikeammin luomu ja ekologinen yrittäjyys on liki kenen tahansa valinta, ongelmana on vain tietämättömyys, ja toistaiseksi myös hinta, sekä kykymme edistää innovaatioprosessin seuraavaa suurempaa harppausta. Se ei ole kuitenkaan kovin kaukana.

Jopa viimeisimmät vitkastelijat ja halvimman elintarvikkeen valitsevat toki tuntevat luomun ja ottavat kantaa puolesta tai vastaan. Luomu ei ole enää suurkaupunkien kulutusta, vaan siihen törmää myös maalla ja missä tahansa, jossa haetaan myös eettistä kulutusta. Kulutuksen luonteessa on tapahtumassa muutos ja siihen olisi reagoitava ajoissa.

Eettinen talous vaikuttaa luomun kulutukseen jatkossa ratkaisevasti. Joudumme ottaman henkilökohtaisesti omassa kulutuksessamme kantaa globaaliin ympäristökysymykseen yhä näkyvämmiin ja osana sosiaalista painetta. Luomu on verkottumassa muuhun ekologiseen talouteen ja yrittäjyyteen. Seuraava askel luomussa on myös kansainvälisesti suurin. Suomi ei voi olla jälkiomaksuja ympäristöklusterin käyttäjänä ja oivaltajana sen kaikilla tasoilla.

Suomessa tähän on varauduttava ajoissa ja myös kaupan ja kansainvälisen viennin osalta. Riski jäädä jalkoihin on suurempi kuin pärjätä ja

ottaa irti syntyvä hyöty. Olemme elintarvikebisneksessä kehitysmaa, ja oivallamme hitaasti sen valtaisan painoarvon koko eettisen kulutuksen trendissä. Luovuuden ja innovaatioiden ohella meillä tulisi puhua enemmän eettisestä kulutuksesta.

Vielä 1990-luvun alussa meillä oli luomupeltoa sama määrä kuin mitä saimme pellavaohjelmassamme kolmen vuoden aikana öljypellavahehtaareja; noin 1500 hehtaaria. Sellainen ei näy luonnossa pellavana eikä luomuna. 15 vuotta myöhemmin viljelyala on noin 170 000 hehtaaria ja se on jo liki 8 % koko peltoalastamme. Olemme hyvää eurooppalaista keskitasoa. Tällainen peltoala ei ole marginaalissa olevaa yrittäjyyttä. Se on hyvä alku, ja sopii ensimmäisen vaiheen innovaattoreiden ja omaksujien käyttäytymiseen tuotannossa ja kulutuksessa.

Hyvä ei pysy Suomessa. Suomalaisesta luomusta liki 70 % menee vientiin. Marjojen ja hedelmien kohdalla jo 12 % on luomua, mutta yhä harvempi marja jää jalosteena suomalaiseen kulutukseen. Löytyy valkuaisainekasveja, jotka eivät juuri muuta olekaan kuin luomua. Palkokasvit ovat tyypen sitoja välttämättömiä luomupelloilla ja ne alkavat olla pelkästään luomutuotteita. Yrtit ja lääkekasvit tuotetaan luomuna.

Onko luomu terveellisempi vaihtoehto kuin konventionaalinen tuotantomme? Ruokaan liittyvät terveystieteet ovat aina vähän arveluttavia. Ekologisen tuotteen ja luomun valinta on taajamassa asuvan, pääsääntöisesti helsinkiläisen, akateemisen ja keski-ikäisen naisen valinta. Tai oli vielä hetki sitten. Tässäkin on tapahtumassa muutos, kuluttajan profiili on laajenemassa ja myös alueellinen jakauma kasvaa koko maan kattavaksi. Ei ole epäilystä, etteivätkö ekologiset tuotteet ja yrittäjyys olisi eettisesti perusteltava tapa valita ja toimia. Valistunut kuluttaminen nostaa päätään luoden paineita kaupalle, joka on kilpailuetua luomulle. Luomun on oltava näkyvissä myös siellä, missä perinteisempi ruoka on ollut aiemmin ainut vaihtoehto.

”Reilun kaupan” osuus on kasvanut yhdessä vuodessa 70 %. Reilu kauppa edustaa globaalia eettisyyttä tuotteissaan ja toiminnassaan. Maailma on yhteinen paikka ja globalisaatio ei ole ainakaan vähentämässä eettisyyden ja samalla luomun kysyntää. Myrskyvaroitus on annettu, eikä se ole suomalainen valinta.

Hyvin keskeinen asia ekologisessa yrittäjyydessä, luomussa ja eettisessä kuluttamisessa, on prosessin syventämien kuluttajan suuntaan. Ku-

luttajille on entistäkin enemmän viestitettävä, mistä luonnonmukaisessa tuotannossa on kyse. Samalla viesti ympäristöstä, sen mutkikkaasta energian ja ravinteiden kierrosta, tulee tutummaksi. Kyse ei ole vain arvoista tai terveydestä, vaan kyvystämme ymmärtää syvemmin sekä lähiympäristöä että sen suhdetta globaalin talouteen.

Luomu on vain osa tätä laajaa eettisen kulutuksen ja ympäristövalistuksen suurempaa innovaatioaaltoa. Sen esittely on kuitenkin ehkä helpointa ja konkreettisinta juuri ruoan, luomun ja elintarvikkeiden avulla. Tämä on valtava, globaali haaste, johon media on jo tarttunut. Jos tällaiseen ei maaseudulla tartuta, mihin viestiin sitten tartuttaisiin? Suomessa vuosi 2006 käynnisti keskustelun ympäristömme globaalista tuhoutumisesta, ja siitä syntyy myös tulevien vaalien keskeisin teema pohtiessamme ennen kaikkea energiavaihtoehtojamme.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Ekologinen klusteri käyttöön. Maaseudun Tulevaisuus 26.5. 2006. Ekoyrittäjät tarvitsevat aitoa innovaatiotoimintaa. Verkkouutiset 2006. Ekologinen yrittäjyys kestävä malli maatalouteen. Maaseudun Tulevaisuus 19.12 2001. Valvontaa tehostettava ja ekologista tuotantoa lisättävä. Suomen varjeltava elintarvikkeidensa puhtautta. Turun Sanomat 19.12.2001. Maatalousreformiin liittyy myös mahdollisuuksia. Savon Sanomat 1.8. 2002. Kuluttaja pääosassa maatalousreformissa. Suomen Kuvalehti 39/2002).

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 20. Rimpineva

6.43 Onnen onkijat - filosofiaa loppukesäksi

Demokritoksen etiikan avainkäsitteitä olivat ilo, tyytyväisyys ja mielihyvä. Epikuros kehotti hankkimaan onnea välttämällä pelkoja ja harhoja, ympärillemme asetettuja esteitä. Maltillinen ja kohtuullinen elämä välttää nautintojen tiellä olevia harhoja. Epikuros jäi oppinsa vangiksi, ja maine tahrautui mässäilevänä tai irستاilevana onnen onkijana.

Epikuros ei ollut mässäilyn ystävä. Tämä harhakuva on syntynyt nähtävästi joko väärinkäsityksenä tai jumalia ja kuolemanjälkeistä elämää koskevista kirjoituksista. Epikuroksen atomiteoriat olivat aikanaan liian lennokkaita. Epikuroksen jumalat elivät omaa atomista elämänsä vailla pienintä mielenkiintoa ihmisiin. Jumalten elämä muistutti buddhalaista ajattelua. Ehkä syy oli myös tapa hakea ”nautintoa” välttämällä turhaa tuskaa. Mitä kristillisyyks olisi ilman uhria ja tuskaa? Onni jalostuu tuskan kautta, ja uhrata voi melkein mitä vaan. Me uhraamme toisillemme jopa aikaa. Uhrattu aika on jalostettua laatuaikaa. Narsistinen aika on omaa aikaamme ja sitä on rajallisesti. Se on käytettävä hedonistisiin harjoituksiin.

Suomalaisissa herätysliikkeissä, ja etenkin Paavo Ruotsalaisen edustamassa körttiläisyydessä, on runsaasti antiikin filosofiaa. Pietistiset liikkeet pyrittiin toki vaientamaan. Ne olivat uhka kansalliselle yhtenäisyydelle Ruotsista katsottuna. Itäinen maakunta oli hankala puskuri kohti Venäjää. Skandinavian ainoat uskonsa vuoksi maasta karkotetut olivat Pohjanmaan talonpoikia.

Heidänkin seikkailunsa löytyy tänään netistä. Mukana on vajaan sadan joukossa myös omia sukulaisiani kaukaa kuuden sukupolven takaa ja tietysti kirkon miesten lapsia. Isak Philmannista piti tulla Suomen ensimmäinen piispa. Isak oli Ruotsin kuninkaan edustaja ja yliopiston professori Helsingissä ja Turussa. Aiheet liittyivät luonnollisesti tuolloin pyhiin kieliin. Tytär Anna Pihlman nai kapteeni Torsten Tawastin ja heidän poikansa sekä Elisabet Stålbegin ja Henrik Bergin tytär synnyttivät aviottoman tyttären. Tuohon aikaan se oli suuri häpeä. Pihlmannin pojat taas olivat mukana pietistisissä seikkailuissa. Sekin oli tuolloin suuri rikos.

Lapset olivat omaperäisen itsepäisiä uskossaan, ja onnea seurasivat onnettomuudet. Suurimmat kuitenkin Luostaristen kautta, jossa kirk-

koveneen kaatuminen Kallaveteen oli hukuttaa koko suvun. Isoisän isä jäi eloon 15 vuotiaana orpona poikasena. Talo meni tuon ajan käytännön mukaan naapurille. Tämä taas tulkittaisiin nykyisin rikokseksi.

Laatokalta lähteneet Luostariset ja orpo Olli Luostarinen kohtasi Lapinlahdella Turusta tulleet pietistit ja Maria Mykkäsen, Anna Bergin tyttären. Tämän jälkeen onnea haettiin myös muualta kuin luottaen kirkon tuomaan lohtuun. Varmaan sekin oli osa onnea, mutta ei koko elämä. Idän ja lännen kohdatessa uskonto muuttui taas lähemmäs tiedettä ja taloutta. Onnea haettiin hajauttaen ja poimien sieniä useampaan koriin, koulutus kuitenkin päällimmäisenä ohjenuorana. Ja hyvin vahvan naisen pidellessä ohjaksista leskenä ja kouluttaessa kuusi poikaansa Lapinlahden korvesta Helsingin herroiksi.

Epikurosta mukailleen onnen taustalla on yksinkertainen, miltei askeettinen, ulkopuolisista ärsykkeistä mahdollisimman riippumaton elämä. Onni ei saanut olla muiden manipuloima tunne. Jopa rakkautta oli varrottava muiden tekemänä. Epikuros kehitti hyveellistä luonnetta kiinnittäen huomiota itsekuriin. Miltei mikä tahansa negaatio oli kielletty, jopa kielteiset sanakäänteet. Savolainen puhe jättää tulkinnan kuulijalle ja negaatiot pyritään välttämään. Siitä seuraa kieli, joka on tuttua vaikkapa brittien käyttämänä parhaimmillaan. Sofistikoitu britti välttää negaatioita siinä missä länsinaapurimme ruotsalaiset ja jopa omat ruotsinsuomalaisemme.

Epikuroksen elämänihanne ei juurikaan poikkea Timo Airaksisen ”Onnellisuuden oppaasta” (2006). Airaksinen lainaa oivalluksissaan buddhalaisuutta. Tällöin erillinen ja yksinäinen minuus ovat harhakuvia, ja kaikki on perimmiltään yhteydessä kaikkeen. Harmonia syntyy vasta kun ihminen oivaltaa olevansa osa kaikkea, maailmankaikkeutta. Tässä hän lähestyy Platonin ja Aristoteleen stoalaisia hyveetiikan edustajia.

Platonin raivo Epikurosta kohtaan saattoi johtua tämän kyvystä oivaltaa ensin luonnonfilosofiset lait. Mikään ei loukkaa omahyväistä ihmistä niin kuin lähellä oleva kilpailija. Antiikin filosofit hakivat lopulta viholliset läheltä ja ystävät kaukaa. Se oli inhimillinen erehdys. Meillä suomalaisilla on hieman samaa taipumusta, ja elämästämme tulee tätä kautta onneton. Joudumme valikoimaan ystäviksemme täydellisiä tumpeloita.

Demokritoksen ja Epikuroksen (2006) suomennetut ”Riippumattomat nautinnot” ja Diogenesin ”Merkittävien filosofien elämät ja opit” sekä ”Epikuroksen mietelmät” ovat Airaksisen kirjan (Onnellisuuden opas) ohella sopivaa loppukesäistä luettavaa.

Jostakin syystä funktionalismi, pienet harmoniset nautinnot ja elämän ilot, kohtuullisuuden ystävien stoalaiset tarinat, kaaosteoreettiset pohdinnat, ovat kesän hittejä. Niissä luontoa ja ympäristöä pilaava ja saastuttava ihminen saastuttaa samalla itseään, onnellisuus vaatii koko luomakunnan ymmärtämistä osana yksilön onnea, globaalin hyvinvoinnin edellytysten toteutusta. Tuskan kokeminen ja näkeminen missä tahansa päin maailmaa on poissa omasta onnesta.

Kadotettu Libanon alkoi varjostaa Suomen onnea EU -puheenjohtajana. Uskon ja tiedän, että Erkki Tuomioja ja hänen hyvät hengettärensä vanhempiensa kautta pelastaa hallituksemme, ja tämä vuosi on Tuomiojalle otollinen. Tuskin hän tuottaa isälleenkään häpeää. Muistan Tuomiojan ensimmäisen kerran television visailuohjelmasta. Hän menestyi siinäkin nuorena murrosikäisenä poikana, ja se jäi lapsen mieleen.

Länsimainen filosofia on avautumassa antiikin kautta idän viisaudelle. Kirjoja on nyt mahdoton polttaa. Sähköinen kirja ja webympäristö on hankala viestinä narsistiselle vallankäytölle, etiikalle ja arvojemme muokkaajille uutena riippumattomana instituutiona. Kirkkovene ei nyt kaadu aallokossa. Näyttäisi siltä, että enää kohtaaminen ei tapahdu yksin lännen ehdoilla. Jopa luovuudessa ja innovaatiotoiminnassa on oivalettu taloudellisen edun olevan yhteisen, ei nollasummapelin.

Innovaatio suosii kulttuurien synergiaa. Luovan prosessin vaatimaisainen todellisuus on idässä meitä pidemmällä, tai pikemminkin olemme sen kadottaneet. Alkuperäinen yhteinen koti löytyy toki Antiikin Kreikasta. Hiekasta kaivetaan yhä uusia kätkettyjä kirjoituksia. Sellaisia, jotka yhteinen sosiaalinen pääoma ja muistimme voi avata, tai joita ei ole enää syytä salailla, se ei ole enää perusteltavissa tai mahdollista. Kadotettu Libanon löytyy jälleen, Raamattumme löytää uusia apostoleja.

Epikuroksen mukaan jopa rakkautta on vältettävä sen narsistisena ilmiönä. Se johtaa väistämättä ihmissuhdekriiseihin, terveyshaittoihin ja lopulta rahan menoon. Läntinen hedonistinen tapa hakea onnea seksistä, viinasta, huumeista, ruuasta, viihteestä ja tavaroiden tolkkuttomasta

kulutuksesta on Airaksisen viestinä samaa perua kuin antiikin ajattelu, mutta nyt idästä tulleena. Libanon löytyy kun hallitusten strategiat ja missiot, turhanaikainen diplomatia korvautuu taloudella, ja tiedepuiston innovaatioita vaativalla kasainvälisellä investointipolitiikalla. Rauhahan on yksityistettävä riskirahoituksella. SE on ainut vakaana onnen tae Palestiinassa pragmaatikolle Yhdysvalloissa.

Nautinnon haku pinnallisesti johtaa kierteeseen, joka on kuin elämä ja kuolema, vastinparien väistämätön seuraus. Nautintoa seuraa tuska, juomista krapula. Tanskalaisen Kirkegaardin opit ovat palaamassa. Halu ei täyty koskaan, vaan johtaa outoon intohimoon, jossa rikas on yhä ahneempi omalle kylymättömälle narsistiselle tavalleen täyttää tyhjää elämäänsä. Siinä ahneus ja tyhmyys ovat samaa asiaa ja vanhe-
tessa viimeinen kuolemansyntimme.

Kuoleman synnistä tulee intohimo, oli se mitä tahansa ja kohtuuttomasti nautittuna. Aineellisen elintason epätasainen jakautuminen lisää vain globaalia ja samalla omaa yksilön tuskaamme. Emme osaa yhdistää asioita hajonneessa palapelissämme. Webympäristö ei meille avaudu ellemmä ala sitä analysoida pragmaatikon keinoin ja käyttäen uusia dogmeja tiedon käsittelyyn. Kukaan ei odota siinä meiltä täydellisyyttä, vaan ymmärtävät toki vajavuutemme hekin. Antavat anteeksi sillä kauhalla, jolla heille on anteeksi annettu.

Sotapeli väsyttää myös Lähi-Idän kriisissä. Vastuuntuntoiset poliitikot ja siviiliväestö toivoo vain rauhaa. Yhdysvaltain toiminnasta ei ole enää ihanteellisia näkemyksiä. Hizbollah uhraa viattomia epämääräisten tavoitteiden takia. Kukaan ei enää usko korulauseisiin. Romanttiikan aika on ohi. Kirkkovene on hukkunut.

Suomi tehköön selvityksen. Tahto on olemassa ja ulkopuolinen apu sen saavuttamiseksi. Tuomioja kirjoittakoon kirjan suvustaan ja samalla itsestään.

Kiintoisaa on kuinka Karl Marxin väitöskirja käsitteli aikanaan juuri Demokritoksen ja Epikuroksen luonnonfilosofiaa ja myös etiikkaa. Marx vertailee keskenään antiikin filosofeja ja hänen myöhempi tuotantonsa sisältää runsaasti tämän työn aineksia. ”Pääoman” menestys on sen sosiaalisessa pääomassa ja kulttuurien yhteisessä kielessä. Marx löysi sen minkä Platon oli tarkoituksella pyrkinyt kadottamaan. Libanon kadotettiin samoin. Ihmisillä on taipumusta löytää se, minkä ensin

suostuvat kadottamaan tai josta luopuvat. Sen Erkki Tuomioja osaa muita ministereitä paremmin.

Platon vihasi hedonismista ja atomiopeista tunnettuja aikalaisiaan. Demokritoksen opit oli poltettava. Epikuros opetti naisille ja orjille. Vastustajat levittivät tietoa kevytmielisestä elämästä ja kristillinen etiikka leimasi filosofian nautiskelijoiden synniksi. Kun oleellinen osa palapelin paloista puuttui, syntyi hedonistinen, narsistinen kulttuuri. Lähi-Itä on ollut sen ylläpitämä pirun piironki, Hefaistoksen kirous ja Pandoran ruukku, ristiriitaisuuksien kudelma ja Yhdysvaltain tapa veljeillä sellaisten diktatuurimaiden kuin Egyptin ja Saudi-Arabian kanssa. Ei sellaista tarvitse kenenkään sietää Euroopassa ja Irakista on tullut uusi Vietnam.

Platon onnistui hävittämään kilpailijoittensa opit siinä missä kristillinen kirkko ja sen alkuseurakunta aikanaan Juudaan evankeliumin ja myös muita opinkappaleita. Niiden kadottaminen näyttäisi liittyvän valtapeliin, jossa kyseessä ei ollut vain gnostilaisista liikkeistä. Keskeinen rooli oli alkuseurakunnan naisella ja naisen asemalla. Juudakseen evankeliumissa hänen kohtalonsa ei ollut kavaltajan vaan päinvastoin. Hän oli läheisin uskottu opetuslapsista ja toteutti vain kohtaloon.

Oidipus teki samoin omassa kohtalossaan, jonka hän tunsikin kuten Juudas omansa, se oli hänelle ennustettu. Freud käytti näitä nerokkaasti hyväkseen tallentaessaan oppinsa kansakunnan muistiin. Äidit tekevät näin lapsilleen lukiessaan ja toistaessaan kertomuksia, satuja, rukouksia ja kuvia, joiden he toivovat kantavan läpi koko elämän. Rukous on näistä varmasti kulttuureja eniten yhdistävä ja niissä on eniten samoja elementtejä. Missään ei rukoilla niin paljon kuin Lähi-Idässä. Ase kädessä rukoilu ei tuo onnea. Sellaiseen rukoukseen liittyy aina rukoilijan oma eettinen ja moraalinen epäusko ja konflikti, oli uskonto mikä tahansa. Jumalten kanssa riitely on yhtä hyödytöntä kuin juominen unohtaa taakseen olevansa juoppo.

Opaskirjat onneen ovat luovuuden ja ihmisen henkisten voimavarojen ymmärtämistä, kulttuurisen integrointia ja vanhan, kadotetun oman kulttuurimme muistin uudelleenkirjoittamista. On kiintoisaa kuinka historia ei ole aina vain voittajan historiaa, vaan myöhemmin myös hävinneen osapuolen, jonka kirjat on poltettu ja totuus esitetty vain sen yhdestä ikkunasta katsottuna. Entäpä jos sen kadotetun ikkunan avaisi nyt Suomi?

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Tieteen ja politiikan sovittamaton ristiriita. Forssan Lehti 12.4. 2006. Kukkivat roudan maat saivat Euroopan Unionilta jatkoa. Turun Sanomat 4.7. 2003. Natura ja ympäristöasenteet. Maaseudun Tulevaisuus 16.8. 1997).

6.44 Friedrich Nietzsche ja EU:n yhteisöllisyys

Muinaisen Suomen muistolle

Nietzschen mukaan kammottavin tapa mykistää ihmisen persoonallisuus on oppikirjamainen pykäläviidakko (Friedrich Nietzsche 2006). Nietzsche tarkoitti tällä eräänlaista sosiaalista pääomaa tai muistia, jossa opimme luetteloimalla mahdollisimman monia säilyneitä oppilauseita. Suomalaiset rakastavat tyhjiä oppilauseita, ritirampsuja, opin-kappaleita ilman sisältöä. Alusmaan talonpojille näitä luettiin joko virkamiesten tai munkkilatinnan hallitsevan papiston toimesta. Tämän päivän papisto on Brysselissä. Uusi papisto ei löydä koulutuksen kautta valtaansa ja tuntee itsensä petetyksi. Paraskaan suoritus ei takaa toimentuloa ja tohtorit jäävät kisailemaan putkeensa.

Oikeasti suomalaiset rakastavat EU:n byrokratiaa ja ovat sen mallioppilaita myös maaseudulla. Vain talonpojat joutuivat myllyyn, jossa mikään ei ole enää entisensä. Tapahtui luonnonvarojen uusjako, jossa torppari on jälleen vuokratilijänä ja eniten häviävät globaalissa kilpailussa kehitysmaiden WTO -neuvottelijat. Heitä ei edes päästetä neuvottelupöytään. EU:n ja Yhdysvaltain tuet ja tullit ovat muuri, joka ei heiltä ylitä. Imperiumin yltä ei aurinko laske.

Innovaation pahin vihollinen on juuri sosiaalisen muistin keräämä taakka, jossa toistamme pakkomielteen tapaan dogmaattisia lauseita, teorioita ja uskomuksiamme, fraaseja ja aforismeja, typeriä kansanviisauksia. Muinaisen Kreikan ja esisokraatikkojen (Thalesta, Anaksimandros, Herakleitos) ihailijana Nietzsche ei juurikaan poikkea oman aikamme innovaattoreista. Erityisesti hänen tapansa ihailulla kilpailusta syntyvää dynamiikkaa on sen yhteistä historiallista perua. Sen vahvin ydin on valtio ja Kreikassa kaupunkivaltio. EU ja Yhdysvallat toimivat kuin esisokratealaiset filosofit. Sen peruja on koko imperialistinen järjestelmä.

Kreikkalaista kulttuuria luonnehti leppymätön halu kilvoitella ja tästä syntynyt kilpailun luoma kateus ja kunnianhimo. Vielä nykyisinkin kreikkalainen urheilu on osa omaa kulttuuriamme ja korostuu sen ”puhtautta” palvovassa ideologiassa. Talouden ja markkinoita palvelevan viihteen sekä massoja käyttävän huippu-urheilun puhtauden symbolit korostuvat kreikkalaisessa Olympia –liikkeessä, ja saavat siellä

aikaan paradoksaalisia ja yhteiskuntakokonaisuudesta vieraantuneita ilmiöitä.

Yhteiskunnassa oleva koston ja armon ristiriita on yhtä oleellinen Nietzschen nykyäsityksessä kuin hänen tapansa nähdä puhdas kilpailu osana kaupallista viihdettä ja kunniaa ilman siihen liittyvää narsistista itseironiaa. Köyhät ovat aina joukossamme.

Nietzsche ei rakastanut päivän mietelauseita, mutta ihaili kyllä ihmisjumalaksi nostamia vanhoja filosofeja. Tosin oman aikansa filosofit hän koki vihamieliseen ympäristöön eksyneinä satunnaisina vaeltajina tai erakkoina, joiden epäkohdat ja luovuus olivat kuin erämaakylät Lokan tekoaltaassa. Yhteiskunta tiesi niiden olemassaolon, vääryyden ja sen julman luonteen, muttei siihen puuttunut edes silloin, kun siitä aikanaan medialle kerrottiin, filosofit puhuivat ja kirjoittivat. Korvaus tulee sitten kun yhteiskunta ei metropoleissaan, kaupunkivaltiossaan, enää sen energiaa tarvitse. Akropolis oli tuon ajan teknopolis.

Jalomielisyyys luonnolle ja ihmiselle on lahja, johon tartutaan vasta kun siihen on varaa kenenkään taatusti kaupunkivaltiossa köyhtymättä. Se on esisokratealaisen ihmisen turhamaista luonnetta ja pohjatonta typeryyttä. Katastrofi luonnolle ja ympäristölle tulee vasta vaiheessa, kun siihen on varaa ja teknologiaa sen korjaamiseen. Hirtettyjen balladi ja unilaulu on sen keksimä; unta koko elämä.

Filosofia on ja pysyy harmittomana, vanhusten ja oppineitten jaaritteluna, yksityisenä salaisuutena ja yksittäisen sunnuntaikävelijän monologina. Lokan altaan rakentajien ei tarvinnut panna itseään alttiiksi, olla miehekkään luotettavia, elää filosofiansa mukaisesti. Rikosta ei seurannut rangaistus Lapin koskisodissa. Elämä tuhoutuu huomaamattamme, eikä media kritisoi siinä itseään. Mikä tahansa mediaa itseään koskeva vie toimittajan katseet nolosti alaviistoon. Korppi ei noki korpin silmiä. Media poliitikkoineen, valtio, hukutti Lokan altaan taloudet ja jätti sen perheet heitteille 1970-luvun Suomessa vaille suojaa, mutta näytti samaan aikaan kuvia Vietnamista joka ikinen päivä. Globaalissa valtiossa näin tekevät kaikki. Webympäristössä sitä ei tarvitse moraalisesti tunnistaa.

Nietzschen yhteiskunta hallitsee kilpailunsa korostaen valtion ja alueen sisäistä identiteettiä. Alueellinen leimautuminen valtioon, kotiseutuun ja juuriin tekee kilpailusta jalon. Se poistaa siitä narsistien harhan, tarpeen turvautua rikkeisiin ja voitto on yhteinen, kollektiivisen valtion ja

kotiseudun yhteisöllinen tuote. EU ja Yhdysvallat pelaavat siinä omaa jalkapalloaan kumpikin omalla tahollaan. Kolmas maailma saa siihen osallistua, mutta vain katsomossa istuen.

Kun nuorukainen heitti kiekkoa tai keihästä, hän ajatteli kotikaupunkinsa parasta. He olivat omien juuriensa ja yhteisönsä työkaluja ja sen menestyksen välikappaleita, eivät narsistisia häirikköjä saati Kallion kaupunginosassa sen kirkkoa reunustavilla nurmikoilla lojuvia ryyppyraatoja. Vielä hetki sitten heidän ohitseen saattoi ajaa rautatientorilla ilman että pelkäsit jonkun heittäytyvän autosi eteen. Tai jonkun työntävän juopuneen ruuhkassa kiskoille. Kaikkia roskia ei heitetty suoraan virtsalle haisevaan maisemaan. Metropolin maisema on nyt korpikylän suomalaisen sielunmaisemaa, slummin elämää.

Itsekkyys rajoittui paikkaleimautumiseen, juuriin ja yhteisön sisäiseen kollektiiviseen henkeen ja yhteisön toiminnan logiikkaan. Lokan alle jätetyt kylät oli osoitus valtiosta, jolta puuttui kollektiivinen vastuu, ihmiset joutuivat rappiolle, ja muutot olivat aina pakkomuuttoja. Ahnein oli se joka omisti valtion. Valtio ei ollut Lokan kylässä. Koska valtiosta tuli yksilön vihollinen, kysyivät ihmiset Sompion kylissä ja jokivarsilla? Kuinka moni suomalainen talonpoika, maaseudun ihminen, äänestäisi tänään EU -Suomen puolesta?

Miksi suomalaiset vieraantuivat EU:sta ensimmäisenä ja niin täydellisesti? Puuttuiko meiltä vahva identiteetti, kaupunkivaltio ja esisokraalinen Suomi? Kuinka suomalaiset voisivat kiinnostua esisokraalisesta Euroopasta? Emme me sitä tunne tai tunnista omaksemme maaseutukyliemme sosiaalisen muistin ja pääoman kautta. Ja nyt ne on hävitetty yhteisöllisinä, Nietzschen kuvaamina välttämättöminä valtion välineinä.

Nietzschen mukaan politiikan ja valtion uhka oli ja on rahatalous, koditon raha. Kansainväliset ja kodittomat rahaerakot, kulkurit, eivät omista juuria. Eivät ymmärrä Lokan altaan tragediaa. Rahaerakoilta puuttuu yhteisön ja kollektiivin luoma valtiovaisto ja paikalliset juuret. He ovat oppineet käyttämään pelureina pörssi-instrumenttia ja yhteiskuntaa pelkkänä ahneuden rahasampona ja narsististen häiriöiden hoitajana.

Nietzschen mukaan ainut lääke näitä vastaan on sota ja vain sota. Nykyisin se sota on siirtymässä verkkoihin ja webympäristöön. Useimmat turistilauman jäsenet eivät siitä mitään tiedä tai ymmärrä. Kuvaruutuun

tuijottavat telecity-nuoret eivät välitä tietää. Suomalaiset eivät välitä tietää mitä heille tapahtuu. Kaupunkivaltiossaan suomalaiset ovat kääntäneet selkänsä valtiolleen, jota ei enää ole.

Liiallinen menestys, narsismin nostama inhimillinen harha, oli mahdollista pitää kurissa vain valtaakin tärkeämmän yhteisön kilpailun ja sen luoman pelin keinoin. Itse kilpailu, yhteisön luoma peli, oli ja on osa kilvoittelua, jossa rajat tulivat vastaan yhteisön kautta sen omana suojana. Hierarkia ja yksinvaltiaat pidettiin kurissa säännöillä ja rajoituksilla, synnyinkaupungin yhteisellä parhaalla. Suomi ei elänyt tällaista valtiota. Meillä oli vallalla yksinvaltias tai olimme alusmaa.

Kreikkalaiset onnistuivat oikeuttamaan filosofian ja vapauttamaan luovuuden, innovaation tärkeimmät lähteet. Kaikkien oli pantava itsensä alttiiksi eikä filosofi ollut harmiton monologinsa uhri, akateeminen pilkattava vanhus, privaattia yksipuhelua median vaietessa. Lokan ihmiset jätettiin 1970-luvulla kohtalonsa armoille, kuten ihmiset tänään yleensäkin. Ne palat ja ihmiset, jotka eivät oikein sovi kokonaisuvaan, laitetaan syrjään. Samat 1970-luvun ihmiset, jotka valmistuivat tuolloin yliopistoista, ovat nyt hukuttaneet koko maan ja sen yhteisölliset arvot. Muinainen Kreikka ei herää henkiin maassa, jolla ei ole muinaista Suomea juurillaan. On vain hylättyä allaspohjaa ja ryypyraatojen yhteinen kohtalo.

(Media esim. Luostarinen 2001. Turisti, kulkuri, peluri vai flaneeraaja? Forssan Lehti 7.7. 2001. Maamme kuntarajat kertovat kotiseudusta ja juurista. Helsingin Sanomat 4.9.2003. Maaseutu autioituu – so what? Kainuun Sanomat 22.5. 2003. Maaseudun kulttuurimaisemat ja suuri historia. ks. myös. Luostarinen, M. & A.Yliviikari. Maaseudun kulttuurimaisemat 1997).

keskiviikko, elokuu 23, 2006

6.45 Onko idän kulttuurit jo ohittaneet läntisen innovaatioympäristön?

Sen saat mitä pakenet

Islamilainen munkki pohti katolisen virkaveljensä kanssa kuinka on selitettävissä outo ristiriita, johon hän törmää katolisissa maissa. Papit puhuvat siellä koko ajan seksistä ja prostituoidut Jumalasta. Vastaavasti rakkaudesta ja onnesta puhuvat näyttäisivät olevan sitä vailla ja pallo hukassa. Tavoiteltu näyttäisi katoavan koko ajan horisontin taakse. Ihmisen biologinen perusta ja sen tapa toimia näyttäisi olevan meille vieras asia jopa perusasioissa. Sama pätee psykologian alkeita.

Haparoimme kyllä freudilaisuudessa tuskin kuitenkaan yhtään hänen julkaisuaan oikeasti lukien ja psykologisoimme lapsekkaasti. Asetamme vastakkain luonnontieteen sovellukset lääketieteessä ja ihmistieteiden sovellukset ilman kritiikin häivää. Mytologia myy tavalla, jossa astrologi elää astronomian professoria leveämmin. Omaksumme idästä virtauksia, joita emme ymmärrä lainkaan tai avaamme ne väärän kulttuurin keinoin.

Yhdysvalloissa 80 % perheistä ei ole lukenut yhtään kirjaa kuluvan vuosituhaten aikana. Heillä on kuitenkin vahva käsitys siitä kuinka kirjallisuus on heille tärkeä osa elämää. Itse kuljetan aina mukana Shakespearen oppeja. Ei riitä että omistat kirjan, täytyy myös lukea. Kirjan omistajista vain 20 % lukee kirjansa. Ei riitä että luet kirjan, täytyy myös muistaa. Kirjoitetusta tekstistä vain 10 % jää muistiin. Ei riitä että muistat lukemasi, täytyy myös toimia. Toimimalla kirjan opista jää muistiin jo yli puolet. Eikä tämäkään kaikki vielä riitä. Tärkeintä on tämän jälkeen tehdä oikeat valinnat. Siinä muiden opit auttavat. Yrityksen ja erehdyksen kautta tehdyt valinnat ovat hitaita ja käyvät kalliiksi. Oivaltaminen on taas harvojen herkkua. Siihen ei pidä luottaa silloin, kun takana on jo vuosikymmenten taakka opittuja, ehdollistettuja refleksejä. Vanha koira ei opi uusia temppuja. Suljetut geenit eivät suostu avautumaan, vaikka niille olisikin käyttöä nyt webympäristössä.

Islaminuskoa tulkitaan nykyisin jo uusiksi. Kaikki ei ole enää niin muuttumatonta kuin munkin näkökulma vieraaseen kulttuuriin takavuosina. Kiistely raiskauksiin ja aviorikoksiin liittyvästä Hudood -opista on jäämässä naista alistavana historiaan. Enää mies ei selviä raiskauksesta, jos miespuolisia silminnäkijöitä ei ole riittävää määrää. Jopa pakistanilaiset muslimipapit ovat myöntämässä, että Hudood-lait eivät ole jumalaista alkuperää. Yhä useammat pakistanilaiset ymmärtävät, että lait ovat ihmisten tekemiä ja tunnustavat, että lakien uudelleenarviointi on heidän velvollisuutensa, ei Jumalan.

Kaikkiin islamilaisiin uudistushankkeisiin sisältyy kaksi pääasiaa: naisten oikeuksien parantaminen ja länsimaissa asuvien muslimien halukkuus käyttää omantunnonvapauttaan. Se on moniarvoisen holistisen maailman elinehto, johon on sopeuduttava. Muhammed-pilakuvat julkaissut Flemming Rose kertoi islamilaistutkijan Irshad Manjin (HS 10.8) mukaan, ettei hän ole saanut missään kohteliaampaa vastaanottoa kuin muslimijohtajilta. Rose oli yllättynyt kuinka läntiset humanistit

ottivat hänet kylmemmin vastaan. Tanskalainen Flemming Rose ei tuntenut tanskalasta Sören Kirkegaardia ja tämän kirjoja.

Eurooppalainen humanismi ja tiede kärjistyi menneen kesän lopulla huippulahjakkaaseen matemaatikkoon, joka ei ota vastaan hänelle myönnettyjä kunnianosoituksia eikä suostu julkaisemaan artikkeleitaan tieteellisissä julkaisuissa. Hän ei ole ainut luova innovaattori, jonka työt on jälkipolville kerätty pöytälaatikoista tai löytyvät tänään nettipäiväkirjoista. Jopa oman pragmatismimme taustalla vaikuttava amerikkalainen Peirce oli yliopistosta pois potkittu pöytälaatikkokirjoittaja. Näitä löytyy tieteen historiasta uskomattoman paljon silloin, kun kyseessä on ollut huippulahjakuus ja -löydös. Luova innovaattori ei voi työskennellä vallitsevan konvention kahleissa, mikäli tavoite on löytää ratkaisu ongelmalle, joka on sen ulkopuolinen eikä Hudood -opin vankina elävä dogmi jumalaiseen kulttuuriin sidottuna sosiaalisen oppirakennelmana.

Kun tiedemies puhuu hierarkiasta ja sen purkamisesta, innovaatioyliopiston rakentamisesta, hän muistuttaa katolista munkkia puhumassa seksistä. Hän on ensimmäisenä pönkittämässä hierarkiaa omilla dogmeillaan, teorioilla ja viroilla, joiden perusta on Hudood -lainsäädössä. Samoin tekee poliitikko, joka on huolissaan nuorten passiivisuudesta äänestäjinä. Juuri hän vastustaa viimeiseen saakka yksinkertaista nettiäänestämistä, äänen antamista kännykällä. Lottokupongin niin voi toki täyttää ja saada tulokset luotettavana sadasosasekunnin aikana ja myös vanhusten täyttämänä. Mutta vaali-iltana on valvottava ja ennustettava tulosta huruukkojen laskiessa ääniämme, kuten 100 vuotta sitten. Haettava Hudood-tiedemiehiä ja tulkitsijoita, kun tietokoneet näyttäisivät kaiken sekunnin sadasosassa ja vaalijärjestelmällä, joka olisi taatusti kaikille oikeudenmukainen. Mihin webyhteiskunta tarvitsee järjestelmiä, jotka ovat väärältä ajalta ja palvelevat väärää tarkoitusta?

Hudood-oppi toteutuu peitettyssä traditiossa, jossa oppiarvo – vuosikymmeniä sitten hankittunakin - on narsistinen tapa hallita, alistaa, nöyryyttää ja siirtää oppeja, joiden arvo ja oikeutus on jo aikoja kyseenalaistettu, tai sitä ei ole enää lainkaan muualla kuin narsistisen tiedemiehen omassa normistossa ja arvomaailmassa. Sama koskee poliittista rakennelmaa, jossa tietotekniikka alkeellisimmassa muodossaan muuttaisi vanhan 1900-luvun alussa syntyneen maailmamme. Tieteen ja politiikan keskiöön on tunkeutunut jotain muuta kuin luovuus instituutiona, ja idässä tämä on huomattu heikkoudeksemme. Taiteessa

tämä tapahtui jo paljon aikaisemmin, mutta harmittomana ilmiönä se ei heitä liikuta.

Tiedeyhteisön oppirakennelmat ja hierarkia tappaa luovuuden. Konventionaaliset rakenteet ja niiden kulttuuriset sidokset tekevät näin aina. Tämä kulttuurisidonnainen ilmapiiri näkyy kaikissa työyhteisöissä, joissa sidos pragmaattiseen ja konstruktiiiviseen ei toimi luovassa webympäristössä. Työpaikkojen ilmapiiri ja työolot ovat kaiken aikaa koventuneet Juha Siltasen kirjan ”Työelämän huonontumisen lyhyt historia” mukaan. Professori Kari Uusikylä toteaa saman (HS 7.8) kasvatustieteilijänä ja luovuustutkijana. Työpaikoille rakennettu keskinäinen kilpailu ja palkitsemisjärjestelmät ovat omiaan tappamaan luovuutta ja lahjoja, jotka parhaimmillaan voivat johtaa innovaatioihin, keksintöihin, jotka mullistavat tuotteita ja totuttuja toimintatapojamme.

Vastuunalainen kulttuuri kopio maailmanlaajuisessa kilpailussa myös solidaarisuutta. Siinä ainut mitattava ei saa olla mielikuva saalistajien viidakosta, jossa vastuu työntekijöistä ei ole enää vakavasti otettava arvo. On valtava riski asettaa vastakkain yritysjohtajien nopeasti nousevat palkat sekä saneeraukset ja investoinnit halpatuotantomaihin. Vielä suurempi riski on valjastaa tiede ja sen nuoret opiskelijat tämän veturiksi. Se vie heiltä moraalin ja sielun. Ihmisen tärkeimmästä intohimosta, uuden etsinnästä ja sen palkitsevuudesta, ei saa tehdä traumaattista taakkaa tai ahneuden Jumalaa. Epigeeniset pimeät geenimme periytyvät, ja me pidämme tätä luonnollisena kehityksenä.

Kun omistajan, palkkajohtajan ja työntekijän intressit eivät mene mielikuvissamme yksiin, syntyy Hudood -opin mukainen kudelma, jossa politiikka liehakoi vanhaa tehdasyhdyskunnan tai agraariyhteisön sosiaalista pääomaa ja muistia. Tästä syntyy konventiota ylläpitävä hännystelijöiden joukko, joka ei ole sama kuin ”huomispäivän muslimijohtajan” islaminuskon uustulkinta. Tässä islamin uustulkinnassa eurooppalainen humanismi ja tiede näyttää jäävän sekä hindulaisuuden että islamilaisen maailman jalkoihin. Suomalainen tiede ja tohtoritulva on tästä koominen esimerkki, jossa yliopisto on kadottanut kokonaan oman identiteettinsä, eikä tunnista enää tehtävänsä, tai pilkkaa kyynisesti oman aikansa arvoja välittämättä enää rahtuakaan siitä, mitä on tapahtumassa.

Flemming Rose Muhammed -pilakuvineen julkaisi huomaamattaan sen, mitä hän tanskalaisena reformaattorina pakeni, ja josta niin ikään

tanskalainen filosofi Kirkegaard oli heitä jo yli vuosisata sitten varoit-
tanut.

*(Media esim. Luosarinen 2007. Paraskaan työsuoritus ei takaa palkin-
toa. Helsingin Sanomat 25.1. 2007. Voittaja vie kaiken. Forssan Lehti
22.1.2007).*

perjantai, elokuu 25, 2006

6.46 Nerojen mukana suomalaiseen peruskouluun

Vincent van Goghin ja Paul Gauguinin mukana peruskoulussa

Olen valmistellut kahta suurempaa veistosta ja maalausta rinnakkain. Toinen liittyy maalari Vincent van Goghin maisemaan ja toinen häntä lähellä olleeseen Paul Gauguinin maailmaan ja niin ikään sielun-
maisemaan. Van Gogh oli tuottelias vain runsaan vuosikymmenen, mutta siitä huolimatta häntä pidetään ehkä maailmanhistorian tunne-
tuimpana öljyväreiden taitajana. Varmaan yksi syy hänen ja Gauguinin
muistamiseen on, kummankin poikkeuksellisen lahjakkuuden ohella,
eletty elämä ja sen stereotypia juuri kuvataiteilijaan tai luovaan ihmi-
seen liittyvänä surullisena ”nerouden” taustakertomuksena.

Miksi luovaan, innovatiiviseen nerouteen sitten liitetään nämä dra-
maattiset elementit ja demoniset kuvaukset? Onko ihmisen elettävä
”neron elämä”, jotta hänet tunnustetaan sellaiseksi? Vai onko nerous
seurausta ympäristöstä, joka tekee elämästä helvetin?

Humanisti ja psykologi Carl.R. Rogers (1954) kirjoitti aikanaan kuinka
luovuuteen liittyy ihmisen halu toteuttaa itseään, intohimo tulla siksi,
mihin hänellä on mahdollisuudet. Luova ihminen on avoin kokemuk-
sille ja hänen luovuutensa on olennaisilta osiltaan rakentavaa. Luovuus
voi olla myös tuhoavaa.

Luova oppilas oppii ja uskaltaa leikkiä käsitteillä, väreillä, muodoilla
ja ideoilla. Hänellä on kyky muodostaa hypoteeseja, problematisoida ja
kyseenalaistaa tuttuja asioita, kokea oivalluksen hetkiä. Tämä ei ole
helppoa ympäristössä, joka on ahdasmielinen, jossa luova ihminen
tuntee olevansa yksin, alttiina naurunalaiseksi joutumiselle. Sekä Gau-
guin että Gogh joutivat aikanaan erakoiksi ja molemmat naurettiin ulos
yhteisöstään. Meillä on outo tapa tehdä ruumiita ja myöhemmin itkeä
näiden ruumiiden haudoilla, palvoa niitä ja tehdä se jopa vilpittömästi.

Leta S. Hollingworth kiinnitti jo 1920-luvulla huomiota huippuälykkäisiin lapsiin. Suomessa sellaisia lapsia ovat varmasti olleet vaikkapa Aleksis Kivi ja Eino Leino. Molemmat kuolivat nuorena ja alkoholi-soituneina, mielisairaina. Venäläisen huippumatemaatikko Perelmanin on syytä pelätä omaa kohtaloaan ja varoa sitä mihin on joutumassa tai jo joutunut. Älykkyyttä ja lahjojaan on syytä slaavilaisessa kulttuurissa piilotella, ellei halua joutua nuorena leirielämään, teloitetuksi, eristetyksi jo koulussa, työpaikan sadismin puristukseen.

Hollingworth havaitsi kuinka huippuälykkäät lapset olivat kouluissa ongelmallisia, laiskoja, ikävystyneitä, kyselivät sopimattomia ja nenäkkäästi haastoivat auktoriteetin, opettajan. Sopeutumisongelmiin käytettiin keinoja, jotka eristivät nämä jo koulussa muista ikätovereista. Alkoi syntyä käyttäytymispiirteitä, jossa nämä vastustivat jyrkästi epärehellisyttä tai epäoikeudenmukaiseksi kokemaansa auktoriteettihahmoa. Syntyi kyynisiä aikuisia ja onnettomia ihmisiä, jotka eivät voineet sietää ympäristönsä typeryyttä. Kirton kuvasi jo 1950-luvulla innovaattoreiden pienen ryhmän juuri näillä yhteisön itsensä luomilla neuroottisilla piirteillä. Innovaattori oli yhteisönsä ainut ”terve” ja kyseenalaistaja. Innovaatioiden levitessä ”tervehtyivät” toki muutkin. Heidän käynnistämänsä tiede tai taide tuli palvotuksi, musiikki oli kuin enkelten kuorosta. Sen ympärille rakentui myöhemmin sitä palvova ja siitä valtansa saava konventio.

Luovat innovaattorit, neroina myöhemmin palvomamme muutamat yhteiskuntamme muuttajat, ovat äärimmäisen harvoin edes lapsina auktoriteetteja sokeasti tottelevia suorittajia. Konventionaalinen tai byrokraattinen ympäristö ei ole edes mahdollinen tällaisten toimintaympäristönä. ”Tunsin olevani normaali, kunnes menin kouluun”, kuvaa maailman taiteen ehkä nimekkäin impressionisti lapsuuttaan. ”Sen jälkeen sain tuntea olevani epänormaali joka päivä. Halusin paeta koko ajan yksinäisyyteen”.

Mikä oli tappaa Gauguin ja van Goghin luovuuden?

Teresa M. Amabile (1993) luettelee luovuustutkijana organisaatioille, kouluille, yliopistoille, kodeille, yhteisöille, yritysille, palvelulaitoksille, verkostoille, tiimeille varmimmat keinot innovatiivisuuden tapamiseksi:

Pahin tappaja on odotettavissa oleva arviointi, todistus, sertifikaatti. Heti sen perässä tulevat kilpailuttaminen ja kontrollointi. Seuraavana

rajoitetut valinnanmahdollisuudet, aikataulut ja -paineet. Ja viimeisenä luovuudesta, osaamisesta ja innovatiivisuudesta tarjotut palkkiot.

Ei pidä mennä neuvomaan liikaa eikä kertomaan, mitä on löydettävä niiltä, jotka eivät neuvoja kaipaa, ja joilta odotetaan tulosta, josta muut eivät ole edes uneksineet. Bernard Russelin mukaan tiede on se mitä tiedämme ja filosofia sitä mitä emme tiedä. Filosofi on siis muita viisaampi tunnistaessaan tietämättömyytensä.

Innovatiivisuus, ja sitä lähellä oleva luovuus, on lähempänä filosofiaa, psykologiaa ja elämäkokemusta kuin pragmaattista dogmein ja teorioin viitoitettua ”mukamas” tiedettä. Usein ”huipputieteen” keskiössä majailee ihan keskiverto ihmisiä päättämässä mitä tiede on, mihin rahaa suunnataan tai millaisia julkaisuja julkaistaan, mikä on taidetta, johon kannatta sijoittaa. Vai onko joku nähnyt näiden huipputieteilijöiden luovan käsillään jotain sellaista, joka on silmin nähden tai korvin kuullen lahjakkaan ihmisen luomus?

Luovuuteen ja sen rakenteisiin, innovatiiviseen ympäristöön, liitetään puolestaan:

- 1) Vapaus ja täydellinen luottamus, rohkea riskinotto ja jatkuva pyrkimys uusien ideoiden tuottamiseen.
- 2) Aikaa näiden ideoiden kypsyttämiseen, työn haastavuus, jossa jokainen on oikeassa paikassaan ahdistumatta.
- 3) Rakentava väittely, joka on aina leikinomaista ja tilaa on myös mentaalille älylle, konfliktien niukkuudelle.

Tunneäly ei ole sama asia kuin Daniel Golemanin (1995) kirja, eikä missään tapauksessa sama asia kuin luovuus ja innovointi. Golemanin kirjassa tunneälyllä mitataan vain sosiaalista sopeutumista, keskiarvoista ihmistä. Bulkin tunnistaa sen menekistä oli kyse tieteestä, taiteesta tai kirjallisuudesta. Einsteinin töistä lainatuin oli, ja on edelleen, vuonna 1905 valmistunut varman päälle tehty väitöskirja ensimmäisen tultua hylättyä. Sen sijaan samana vuonna (1905) julkaistut suhteellisuusteoria ja kvantti-teoria tulivat tiedeyhteisön tunnistamiksi ja lainaamiksi paljon myöhemmin. Suhteellisuusteoriaa tuskin olisi edes julkaistu normaalin ennakkotarkastuksen kautta. Einsteinin oma esipuhekin on tuossa artikkelissa kovin empivä ja varovainen.

Miten Gauguin ja van Gogh olisivat saaneet elää ja luoda nauttien samalla työstään, uuden löytämisestä?

Molempia olisi tullut jo varhain lapsena rohkaista tekemään asia uudella tavalla. Heidän outoja ratkaisujaan olisi tullut arvioida yksilöllisinä yrityksinä. Ei osana konventiota ja totuttua käytäntöä, johon heidät ahdistettiin kuin pakopaitaan sulloen. Heille olisi tullut rakentaa ympäristö, jossa on turvallista myös erehtyä ja tehdä uudelleen palkitsevilla myös erehdyksestä. Erehdys on usein tie kohti innovaatiota, jota kohden huippuälykäs lapsi ponnistelee. Se ei ole opettajan tie, ellei opettaja itse ole huippuälykäs ja halua itse julkaista teoriaa omanaan. Tiede ja taide ovat täynnä varkauksia, joista emme tiedä mitään.

Oppilaaseen on luotettava, oli hän huippuälykäs tai ei, ja hän tekee lopulta itse päätöksensä. Siihen on annettava riittävästi aikaa ja materiaalia. Oleellista on havaita erilaisten luovuuden ja lahjojen väliset huikeat erot ja tunnistaa ne yksilössä. Jokaisella niitä varmasti on ja tarvittaessa ne löytyvät yksin työskennellen. Toisen läsnäolo merkitsee aina kontrollia kohti ”sisäistä lasta” ja sen esiintuloa. Ani harva luova nero työskentelee tiimissä aikuisiällä vaiheessa, jolloin on saatava itsestä irti viimeisinkin luovuuden lähde. Oma sisäinen kontrolli on saatava pois keinolla, jonka aikuinen on yleensä oppinut ja käyttää sitä hieman samaan tapaan kuin huippu-urheilija valmistautuessaan ylittämään kaikki aiemmat suorituksensa. Sekin on oma lahjakkuuden lajinsa, ja ehkä lopulta tärkein.

Järkevä riskinotto ja epävarmuuden sietämisen kokemus ovat taitavan opettajan vaativimpia lapsille siirrettäviä elämäntapaohjeistuksia tapamatta luovuutta. Siinä auttaa huumori, leikit ja jatkuvat uuden kokeilut, älykäs tapa epäonnistua. Mikään lapsen kokeilu ei ole ikinä outo saati typerä. Ei ole myöskään vanhoja ja toteuttamiskelvottomia ideoita, mutta paljon turhaa rutiinia, jolla luovuutta voi rokottaa. Sadistinen luonne siirtää luovan innovaattorin rutiineihin ja sivuun peläten jäävänsä muuten itse tämä varjoon. SE on vanhin keino ja käytetyin. On muistettava että kaikki ne mukavuudet, jotka meille tarjotaan, ovat nerojen meille antamia lahjoja. Itse nämä nerot ovat eläneet pääsääntöisesti äärimmäisen vaikean elämän.

Lopuksi perustyypit on tunnistettava siten, ettei sopeutujaa palkita miellyttämisestä vaan kohotetaan tämän itseluottamusta, -tuntoa ja -tuntemusta. Vetäytyjän näkymätön tunne-elämä on saatava kukkimaan käytännön tilanteissa kannustamalla ilman pienintäkään arvostelua. Rakkauden aitoutta mittaava kapinallinen suoja aina itseään ympäristön vaatimuksilta hyläten ne. Innovaattorin alkua ei saa tukahduttaa kohti alisuorittajan rutiineja.

Itsensä toteuttaja löytää koulusta ja yliopistosta, työympäristöstä pääsääntöisesti ahkeran työteon ja tunteiden rikkauden harmonian. Kaikissa tapauksissa kilpailu lamaa kuitenkin luovuutta ja homogeenisten ryhmien sijasta on aina parempi etsiä erilaisten persoonallisuuksien välistä yhteistyötä. Vinoutuneiden arvojen kahleet olivat Gauguinin ja van Goghin luovuuden vaikein tunnistettava tyrmääjä.

(Mediassa esim. Luostarinen 2006. Suomi kaipaa sankareita ja syntipukkeja. Kaleva 23.6. 2006. Konvergoiva latino, divergoiva saksalainen. Forssan Lehti 28.6. 2006. Jalkapallo on nerojen peli. Savon Sanomat 22.6. 2006. Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita. Kaleva 24.5. 2006).

maanantai, elokuu 28, 2006

6.47 Forssan kaupunkikuvasta

Suomen negatiivisin kaupunkikuvako?

Joka viides suomalainen kuvaa Forssaa Suomen negatiivisimmaksi kaupungiksi. Näin on tulkittava radiokanava Uuden Kissan ”kansalaisäänestystä”, jossa liki kaikki kaupunkimme toki saivat ääniä. Tosin Forssa yli 50 kertaa enemmän kuin mitä sen väestöpohja olisi edellyttänyt.

”Helvetin tulirotkoksi” sarjakuvassa mainittu kaupunki alkaa menestyä julkisuuskuvansa kiillottamisessa. Koska seuraava yhdyskunta Suomessa huomaa kuinka negatiivinen kaupunkikuva on paljon helpompi myytävä kuin positiivinen? Siihen vaaditaan kantahämäläistä, pumpulienkeleiden yhdyskunnalle lahjoittamaa mentaaliälyä. Forssa on toki saanut kielteistä mediajulkisuutta viime vuosina myös maan päälehdissä, viimeksi Ilta-Sanomissa, Helsingin Sanomissa ja Aamulehdessä. Ne muistetaan toki paremmin.

Mistä syntyy forssalaisten viharakkaussuhde pumpulienkelten kaupunkiin? Vastaavanlaisia pieniä taantuvia tehdasyhdyskuntiahan maa on täynnä. Missä Forssa poikkeaa muista? Miten ”pihtisynnytyksellä” synnytetty Tammelan kunnan takamaa poikkeaa muista samalla tavalla keinotekoisista pienistä taajamistamme?

Ei mitenkään. Koko ilmiö on mediaympäristön luomus, mutta alkaa heilutella koko pienen maakunnan talouselämää ja sen rakenteita. Pieni kuuden maakunnan puristuksessa kamppaileva media on säälimättömän pyrkiessään pysymään hengissä. Lännestä sitä ahdistaa Turun Sanomat, Idästä Hämeen Sanomat, pohjoisesta Aamulehti ja etelästä pahimpana Helsingin Sanomat.

Pietari ei vielä julkaise meillä omaa edes sähköistä lehteään.

Negaatio ja kielteiset uutiset on ainut keino pysyä hengissä niin iltalehtien kuin pienten paikallisten päivälehtienkin uutisen teossa ja myynnissä. Iltalehtien negatiiviset lööpit ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet oleellisesti viimeisen parin vuosikymmenen aikana. Eniten ovat lisääntyneet väkivaltauutiset. Yhteiskunta ja kaupunki on mediansa näköinen ja median kriisi näkyy negaatioina ja polemiikkina, pahoinvointina lööpeissä.

Forssan Lehden on mukauduttava ilmaisjakelulehtien viihteen avulla kilpailuun, jossa tilaa on annettava yhä enemmän pelkille markkina-voimille ja erityisesti ilmoittajille, roskapostille. Kapeutuva kilpailutilanne ahdistaa, kun forssalaisilla on yhä suurempi taipumus nuorena aloittaa päivänsä lukematta Forssan Lehteä. Sähköinen media on sietämätön kilpailija alueella, jossa mediatilat ja painotyö on yhtä vilkasta kuin autokauppa, miljoonien läpikulkuliikenteen marketit ja autokeitaat, nopeasti häipyvä yhteisöllisyys ja Helsingin metropolin levittäytyminen kohti Turkuja ja Tamperetta Pietarin antaessa vauhtia.

Forssa ja forssalaisuus ei ole enää entisensä eikä nuoret 15-20 vuotiaat voi olla tutustumatta sen negatiivisiin lieveilmiöihin, huumeisiin, päiheteisiin, suuriin autokaupan rikollisjengeihin, prostituutioon jne. Slummikulttuurin tuotteet kiehtovat enemmän kuin webympäristön hyveet. Kaikki tulee suoraan ja suodattamatta, lapsilla ja nuorilla ei ole kykyä erottaa fiktiota faktasta. Media lisää omassa kriisissään negatiivista ja ongelma syvenee.

Forssalaiset ovat vastanneet tähän omassa lehdessään. On eri asia vastata omassa lehdessään kuin maanlaajuisessa mediassa. On hyväksyttävä että Forssan julkisuuskuva on poikkeuksellisen huono olimme me siitä mitä mieltä tahansa. Sen sijaan että alamme pohtia sen syitä, meidän on syytä katsoa peiliin ja tehdä oma osuutemme tuon julkisuuskuvan korjaamiseksi. Se ei ole pelkästään mainostempu, kuten lehden pääkirjoitussivulla esitettiin. Sama ei tässä tapauksessa paranna samaa.

Lehdellä on melkoinen joukko poleemisia kirjoittajia ampumassa alas jokaisen yrityksen tuoda hiemankin valoa kaupungin julkisuuskuvaan. Jos se on ainut keino myydä lehteä, valinta on kovassa mediakilpailussa oikea. Lisäämällä Forssan negaatioita, ratsastamalla niillä, alamme olla oikeastikin melkoisen sietämätön paikka asua. Vai olisiko ikä-

vienkin asioiden myöntäminen oikea tapa tarttua niiden syihin ja seurauksiin, tehdä korjausliike?

Meidän on osattava varoa myös omia medioitamme ajassa, jossa ne eivät kannu vastuuta talousalueistaan, vaan ensisijaisesti omasta taloudestaan. Mediatalo ei ole moraalinen tai sosiaalinen tuote. Se on bisnestä ja me sen ylläpitäjiä. Media kaipaa tuekseen tutkimusta, joka ei ole yksiselitteistä. Tutkiva journalismi ei ulotu median sisälle. Media on sokea omalle itsekritiikilleen ja muistuttaa suomalaista maataloutta, ja toimittaja suomalaista talonpoikaa. Usein ovatkin iäkkäämmät talonpoikien lapsia.

Jos nuoret aikuiset pitävät kaupunkiaan päihteiden käyttäjien ja perusjunttien kaupunkina, jossa turvattomuus on lisääntynyt, he todennäköisesti sen näin myös kokevat. Sitä ei voi lakaista maton alle. Sen sijaan voimme tehdä jopa omin voimin kaupunkisosiologista tutkimusta ja varmistaa, keitä me oikeasti olemme, millaiseksi kaupunkimme olemme, ja onko forssalaisuuden identiteetti niin synkkä kuin miltä nyt näyttäisi.

On vaikea toimia veturina laajalle maaseutualueelle, jos pienen kaupunkimme maine myös siellä on kovin kielteinen. Nythän me emme tiedä paljoakaan, arvailemme vain. Kunnallispolitiikka on arvailua. Sille tutkimus ja kehitystyö on pelottava asia, eikä se sitä juurikaan ole oppinut käyttämään. Kunta ei ole Nokia, joka uhraa liki 20 % tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Kunnalla on monta roolia ja monenlaista vallankäyttöä; demokraattista ja virkamiesvaltaa, professionaalista ja erityisryhmien vallankäyttöä. Intressikonfliktiset ryhmät ovat pienille kunnille tunnusomaisia ja välttelevät tutkimusta.

Lounais-Häme ei saa ajautua saamattomuuttaan kriisiin samaan aikaan kun naapurimme saavat sisäänmuuttajista lisää sosiaalista ja kulttuurista ponnistusvoimaa ja veromarkkoja. Lisäksi nämä kilpailevat alueet ovat meitä pidemmällä kunnallisen palvelurakenteensa nopeassa hoidossa. ”Jengit ovat meillä sekaisin”, väittävät jotkut, ja se taitaa pitää paikkansa ilman tutkimustakin.

Forssa ja sen maaseutu kaipaavat nyt vahvaa tutkimuksellista perustietoa ongelmiansa selvittämiseksi. Se ei voi olla nyt vain paikallisen poliittisen eliitin vuoropuhelua, josta lehdessä on jo varoiteltukin. Siihen tuskin luotetaan ja nuoret käyttävät jo puhtaasti sähköisiä medioita, josta tämänkin halutessaan lukevat. Paperilehtenä tämän lukevat jo

jälkiomaksijat, jollaista pääosa vanheneva kunnallispoliitikkojen joukko ikärakennetta tulkiten onkin. Eduskuntavaaleissa talousalueen äänestäjät eivät luota omiin ehdokkaisiin oli kyseessä Forssa, Loimaa tai Somero. Lähes 100 000 asukasta saa yhden tai kaksi ehdokastaan eduskuntaan. Kuin kaikki politiikka on lopulta siltarumpupolitiikkaa, negaatio ei tee hyvää alueen infrastruktuurille.

Jälkiomaksujien teoilla ei ole paljonkaan merkitystä luovassa, innovaatioiden yhteiskunnassa. Kun kaupunki menettää koko ajan nuoren ja innovoivimman osan väestöstään, siitä tulee jälkiomaksuja, ja negaatiot ovat kantavin voima mediassa. Jäljelle jäävät eivät siitä pidä. Opiskelevat nuoret kokevat ympäristönsä juntilaksi. Forssassa on opittu reagoimaan vähän muita näkyvämmiin. Forssan kokous ja Kojjärvi ovat siitä osoituksena olkoonkin, että kokoustajat tulivat muualta.

Se mitä Forssassa nyt tapahtuu, tapahtuu myöhemmin muualla, ja nuorten pahoinvoinnilla on rajansa. Ryyppyraatoja ei enää siedetä. Helsingin Sanomissa työterveyslääkäri ja kirjailija, professorin poika, kertoo millaista on olla Suomessa piiloraitis vuoden verran. Hän on sitä juopottelunsa jälkeen kokeillut ja joutunut eristetyksi.

Piiloraitis lääkärikin eristetään ja hän tuntee olevansa hylkiö raittiina Suomessa vuonna 2006. Tämän ilmiön ovat toki kokeneet kaikki suomalaiset raittiina työpaikallaan ja ravintoloissa, harrastustensa parissa käyvät etanolista kieltäytyvät ihmispolut. Ryyppyraadot työpaikoilla ovat vielä ongelmallisempia kuin ravintoloissamme. Nuorten on tätä vaikea ymmärtää suomalaiseseen elämänmenoon kuuluvaksi jo vuosikymmenten takaa ja osana epigeenistä traumaamme, sotien jälkiä. Ilmaisesta viinasta kieltäytyminen koettiin koko yhteisön häpäisyksi ja lääketehaat juottivat niin lääkärit kuin hoitajatkin. Se on ollut maan tapa ja ilmaisia ministeriviinoja kadehdittiin enemmän kuin valtaa ja muuta mammonaa.

Ne nuoret kaupunkilaiset, jotka nyt ovat 15 - 20 -vuotiaita, ovat syntyneet 1990-luvun alussa tai 1980-luvun lopussa. Näille nuorille Forssan kultakausi koripallossa on yhtä tuntematonta historiaa kuin syvä lammamme. Turha vertailla meitä Neuvostoliittoon, kun se hajosi ennen heidän syntymää. Noilta ajoilta on turha etsiä selityksiä, kun kyse on tietoyhteiskunnan verkostoissa operoivista nuorista.

Nämä nuoret eivät kaipaa maaseudun ja kaupungin rajojen pohdintaa 1940-luvun suurten ikäluokkien nostalgisina haikailuina. Märkä suku-

polvi on palailemassa juurilleen ja on ottamassa ilon irti maaseudusta ja sen pientaajamista. Kolmas ikä on määrän sukupolven hoitamista hautaan. Nuoria ohjataan tähän jaloon tehtävään. Aiemmin heidät vietiin sotiin vanhenevien sukupolvien turhuuden markkinoilla. Kun näitä sota-ajan vammautuneita ikäpolvia syntyi vuodessa liki kaksi kertaa enemmän (120 000) kuin myöhemmin syntyneitä ikäkohortteja (60 000), ongelman ydin alkaa avautua. 1970-luvulla löytyy vuosia, jolloin maan väkiluku jopa kääntyi ajoittain laskuun. Unohdetut sukupolvet, 1950- ja 1960-luvuilla syntyneet, eivät jaksakaan kantaa tällaista taakkaa. On tehtävä valintoja vanhusten ja lasten välillä syylistämättä itseään.

Yhteisen toimintakulttuurin opiskelu tapahtuisi ehkä parhaiten hylkäämällä koko nykyinen kuntaraja-ajattelumme ja hakemalla perustietoa, jossa mukana on kaikkien luottamusta nauttiva ulkopuolinen tutkimus ja sen keräämästä tiedosta tehtävät johtopäätökset. Kaikki osapuolet hyötyisivät nyt tästä yhteisestä toimintastrategiasta, objektiivisesta tiedosta. Suomi ei ole yhtenäinen ja homogeeninen alue. Tämä väite olisi ensimmäisenä hylättävä. Sillä on jo tehty valtavasti vahinkoa EU:n kohdella maata liki yhtenäisenä maakuntana.

Forssalaistenkin on hyvä tietää edes se, millaisia kyliä Lounais-Hämeestä löytyy. Nyt emme tiedä edes niiden lukumäärää ja tunnemme vain kirkonkylän, Forssan Lehden levikkialueen. Tuleva palvelualueemme on paljon enemmän kuin kunnantalo. Siinä on mukana palvelujen tarjoajia, yrittäjiä, hyvin erilaisten veronmaksajien intressit sekä kouluttajat, tutkijat, kehittäjät sekä eteenpäin vievät uudet luovat ideamme ja alueesta vastuullisesti huolta kantava media.

Median oma kriisi on nykyisin syvempi kuin takavuosina maatalouden kriisi sopeutuessamme EU:n rakenteelliseen muutokseen. Sekin on syytä huomata paperimediaa lukiessamme tai kuunnellessamme sähköisten viestimien kertomuksia kaupunkimme imagosta tai talousalueemme tilasta. Se ei ole nyt sama kuin 1990-luvuna alussa, vaan paljon valoisampi.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomen negatiivisin kaupunkikuvako? Forssan Lehti 8.9.2006. Ajopuu vai järkevä ohjaus? Forssan Lehti 7.7.2006. Kyläpäälliköistä innovaatiopolitiikkaan. Forssan Lehti 26.2.2004, Luonnolliset rajat kunniaan. Forssan Lehti 15.2.2007).

tiistai, elokuu 29, 2006

6.48 Outo Grigori Perelman, outo Juhani Seppänen, tuttu ja rakastettu Matti Nykänen

Missä lymyää matemaatikko Grigori Perelman?

Pietarilainen Grigori Perelman sai matematiikan arvostetuimman palkinnon. Jostakin syystä miehelle eivät rahakkaatkaan palkinnot kelpaa ja mainen kunnia ei kiinnosta. Hänelle on tarjottu virkoja Stanfordin ja Princetonin yliopistoissa, mutta hän on kieltäytynyt ja eronnut pietarilaisesta matematiikan Steklov-instituutistakin. Miksi yhteiskunnan normeja ja ahneutta, narsismia ruokkivaa kahletta pakeneva mies on mielestämme outo? Hänhän on huippuälykkö, joka osaa varoa tapaamme kulkea typerien teitä. Voisiko hänestä ehkä ottaa mallia? Ottaako ehkä monikin?

Tutkija Perelman ei julkaise töitään tieteellisissä lehdissä vaan internetissä anonyymien palvelemien kautta. Hänen mielestään tiede kuuluu maailmalle ja sen löydökset eivät ole hänen omaisuuttaan. Onkohan tämä tulkinta hänen omansa vai median tekemä? Tunteeko media tiedeyhteisön kilpailun, kateuden ja säännöt? Oikaiseeko huippuälykäs Grigori käyttäen järkevempää tapaa saada tieteelleen julkisuutta. Hänhän tuntee tieteen pelisäännöt ja löydöstensä ongelmat niitä tulkittaessa.

Perelmanista tehdyt medialöydökset ovat tyypillistä tieteen mystifiointia ja henkilöimistä romantisoiden. Ilman tätä hän olisi yhtä tuntematon kuin kaikki muutkin matematiikan neroina pitämäämme tutkijat. Tai oikeammin hänestä on tehty nero poikkeuksellisena kuvatun käyttäytymisen seurauksena. Matematiikka ja hänen työnsä saa tätä kautta valtavasti enemmän mediahuomiota kuin mitä olisi tapahtunut, jos hän hakisi kiltisti palkintonsa. Perelman toimii hyvin rationaalisesti sekä julkaistessaan, että hakiessaan julkaisuilleen valtaisa huomiota. Jopa pienet pitäjälehdet kertovat matematiikasta hänen kauttaan, ja tuntemme oudot topologiset mallit nyt ensimmäisen kerran hakien topologian ymmärrystä kahvikupille, omenalle ja donitsille. Henri Poincare (1854 - 1912) on noussut sadan vuoden takaa täydestä tuntemattomuudesta kiinnostavaksi henkilöksi. Tutkimus ja tiede eivät ole oman aikamme sankaritekojen foorumeita.

Perelman onnistuu siinä, missä useimmat nobelistit lopulta epäonnistuvat. He eivät saa tiedettään julki ja popularisoiduksi. Topologi Perelman ymmärtää, miten puhkaistaan eri tasoilla ja ulottuvuuksissa olevat lasiset taivaat. Näin ratkesi myös Poincaren konjektuuri. Samalla Perelman varmistui, ettei matkalle tule tieteellisiä varkauksia, kun kyseessä oli valtaisa työ ja sen esittely. Tieteessä on osattava myös markkinointi, mediajulkisuus ja Suomessa politiikan (politics) sisäänajo, vaikka aihe olisi kuinka vieras suurelle yleisölle.

Tuhansien sivujen mittaisten tulosten julkaisu tieteellisissä sarjajulkaisuissa ei olisi itsestään selvää. Niitä käytäisiin edelleen läpi julkaisusarjojen jonossa ja Grigori odottaisi vuoroaan, jota ei ehkä koskaan tulisi. Missään ei varasteta niin paljon kuin tieteessä, eikä jarruteta, kun siihen tulee pieninkin mahdollisuus. Siinä kiusaa on pieninkin kiusa.

Internet ja media oli hänen tapansa saada asialleen julkisuutta, josta myös matemaatikot tiedeyhteisönä toki nyt hyötyvät. Perelman kuvataan Rasputinin näköiseksi jöröjukaksi. Näin siitäkin huolimatta, että hän valmistui aikanaan pietarilaisesta eliittilukiosta, ja on toki vierailut Yhdysvaltain johtavissa yliopistoissa. Siellä hänestä esiteltävät kuvatkin on tallennettu.

Toki Perelmainilla oli tyypilliset Neuvostoliiton aikaiset vaikeudet valtionyliopistossa. Hän oli liian lahjakas juutalaiseksi, oli varakkaasta kodista, ja tietysti hänellä oli kadehtijoita sekä suuri määrä opettajia, joiden tuli myös ymmärtää, mistä oli kyse. Monet toisen maailmansodan edeltäneen ajan juutalaistutkijat joutuivat valitsemaan teoreettisen fysiikan, kun käytännön fysiikka oli arvostetumpana Saksassa arjalaiselle rodulle tarkoitettua. Näin syntyi koulukunta, jolla oli sodan loppuvaiheessa pakolaisina käyttöä Yhdysvalloissa ydinasetta rakennettaessa. Saksalaiset hävisivät siinä kilpailussa.

Perelman oli jo kokenut, miten yliopisto jakoi hedelmät hierarkiassa siten, että nuori innovaattori jäi nuolemaan näppejään, tai sai tutun juutalaisen kohtelun. Grigori eristettiin pikemminkin kuin että hän olisi itse eristäytynyt Neuvostoliiton hajottua. Oletettiin, että hän on lopettanut koko tieteen, tai imetty kuivaksi kuin suppupaarma hämähäkkien verkostossa.

Pietarin naapurissa Helsingissä eristäydytään toisella tavalla. Kirjailija ja työterveyslääkäri Juhani Seppänen paljastaa Helsingin Sanomissa (HS 27.8), millaista itsepetosta ja kaunistelua on suomalainen kohtuul-

linen alkoholinkäyttö. Seppäsen mukaan koko yhteiskunta, tiedeyhteisö ja valtio, tukee kohtuutonta juomista. Vuoden salaraittiina ollut Seppälä kertoo kuinka kansaa holhotaan alkoholin avulla, ja pidetään porukat hiljaisena. Seppäsen mukaan raitistuminen ja sen paljastaminen teki hänestä työpaikalla ja omassa hyvinkin elitistisessä ympäristössä hylkiön. Hän oli paljastanut itsessään tosi pahan ja kipeän ongelman, ja hänet siirrettiin entisen yhteisön ulkopuolelle. Seppänen edustaa suomalaista märkää sukupolvea.

Etanoli on solumyrkky, jota sellaiseksi luokiteltuna saisi tutkimusten mukaan olla elintarvikkeissamme vain parin teelusikallisen verran viiniksi muutettuna vuorokausiannoksena. Raskasmetallien kohdalla me ymmärrämme nämä ohjeet ja varomme myrkkyyä ja jopa harmittomia rasvoja. Grigori Perelman ymmärtää niin ikään ettei hän voisi ratkaista matemaattisia ongelmia, jos hänen älykkyysosamääränsä yllättäen laskeisi etanolin seurauksena. Hänelle ei ole paljonkaan apua tieteen ”huipputiimistä”, jossa professorin pojat ovat juoneet jo vuosikymmenet Helsingissä tai Pietarissa, kuten professorin poika Seppänen juomisensa kuvaa. Grigori ei siis langennut juopottelemaan kiitos älynsä ja eristetyn sosiaalisen asemansa. Grigori ei ollut slaavilainen vaan juutalainen ja juutalaisen yhteisön tuote. Venäläisenä hän olisi luultavasti jo juonut itsensä hengiltä.

Helsingin Sanomain ehkä kirjoitetuin filosofi on politiikan logiikan tutkija ”Lande” Lindfors. Tiedemaailman ”parlamentaarista roskaväkeä” ruoskiva Lindfors on saanut itsensä julkisuuteen julkijuopottelulla ja kertomalla naisseikkailuistaan. Itäblokin ihailija ja siellä omien kertomustensa mukaan ”rakastettu” tutkija pitää itseään lähinnä ”logiikan yksinkertaisuusprobleeman” johtavana osajana ”lässyhumanisteja” ja ”räkätaistolaisia” mollaten. Suomessa alkoholismi ja sättiminen tuo suurmestarin arvon miltei kaikilla elämän osa-aloilla. Tähän mytologiseen juomakulttuurin ja seireenien samaan sarjaan yritettiin saada myös Rasputinin näköinen Perelman siinä kuitenkin onnistumatta. Tässä tarinankerronnan traditiossa suomalaiset eivät poikkea slaavilaisesta taustastaan, jossa raitistuminen vie henkisen ja luovan innostuksen myös ”Lande” Lindforsilta.

Juopottelevasta tiedesarjan toimittajasta tai opettajasta ei ollut Perelmanin kaltaiselle nerolle suurtakaan hyötyä, tuskin edes täysraittiiksi alettuaan. Grigori Perelman eli puhtaasti oman älynsä ja internetin varassa sekä operoiden Yhdysvaltojen suuntaan markkinoinnissa. Siellä hän vieraili vielä niinkin myöhään kuin vuonna 2003. Suomalaisen

median kuvaama ”sienimetsän peikko” ei kulje maailmalla kongresseissa esitelmöiden.

Kun puhumme tiimeistä, joissa on kuusi henkilöä, miten se voi toimia uskottavasti ja tehdä huippusuorituksia, jos sen jäsenistä alkoholin käyttöömmä kuvaavien tilastojen mukaan kaksi juo kaiken aikaa yli 30 litraa olutta tai viiniä viikossa ja yksi ainokainen raitis joutuu piileksimään ja peittelemään raittiuttaan hylkiöksi joutuneena ja lopuksi eristetään Grigori Perelmanin tapaan?

Eikö ole yhteiskunnalle hyödyllisempää lakkauttaa tällainen tiimi ja vapauttaa Perelman sen kahleista tekemään tiedettään mieluummin sienimetsässä kuin odotellen maanantiaamuna turhaan alkoholin rampauttamia kollegojaan? Seppäsen mukaan ihmisen fysiologia edellyttää lääkärinä tulkiten täysraittiutta ja kun kyseessä on huipputiede, se on itsestäänselvyys.

Huippuälykkäät ihmiset eivät työssään myrkytä itseään vapaaehtoisesti. Perelman on venäjänjuutalaisen yhteisön tuote, ja hän ymmärtää, ettei voi hyötyä millään tavalla lähiympäristönsä tuesta, ja varoo sellaisia sosiaalisia tilanteita, joihin Juhani Seppänen omassa työssään yhteenään joutuu.

Jokaisen raittiin suomalaisen tieteen harjoittajan on helppo samaistua sekä Juhani Seppäsen että pietarilaisen matemaatikon tarinaan. Voisiko tämä selittää jotain yliopistojemme hieman kehnosta selviytymisestä kansainvälisessä vertailussa, jossa vaaditaan huippusuoritusta?

Vielä 1970-luvulla yliopistoa suorastaan mainostettiin tiedon lähteenä, jonne mennään juomaan. Juominen ei ollut nuorille vapaa valinta vaan siihen painostettiin, ja niin Seppäsen mukaan tehdään tänäänkin.

(Media esim. Luostarinen 2003. Missä verkostossa toimit? Maaseudun Tulevaisuus 9.6.2003).

keskiviikko, elokuu 30, 2006

6.49 Slummikulttuurin lapsia

Shellin ja Nokian hallitusten puheenjohtaja Jorma Ollila kantaa huolta nykynuorten kunnosta ja alkoholin hillittömästä käytöstä. Hän tarkoittaa nuorilla asevelvollisuusikäisiä, jotka ovat syntyneet 1980-luvun loppupuolella ja ehkä myös 1990-luvun alussa. He voisivat olla siis lähinnä Ollilan lapsia ja presidentti Halosen lapsenlapsia.

Presidentti näytti jakavan televisiossa Ollilan huolen ja piti hyvänä, että arkaan aiheeseen on lopultakin puututtu. Arkana aiheena presidentti piti todennäköisesti alkoholismia yhteiskunnassamme ylipäättään. Hänen kotikaupunkinsa ja kaupunginosansa Kallion kirkon liepeillä makoili suomalaisia nurmellanukkuja puolihengettömänä heinäkuussa parhaana päivänä yli kaksikymmentä miestä ja naista. Kävin laskemassa ja tunnustelin joidenkin pulssia, turvonneimman kohdalla en sitä löytänyt.

Akateeminen kalliolainen juo 50 litraa olutta ja viiniä viikossa ja on Ollilan, Halosen ikätoveri, uskoo olevansa kohtuukäyttäjää. Masennusta ja krapulan pelkoa, unettomuutta ja painajaisia voi paeta vain juomalla yhä enemmän. Viina on viisasten juoma.

Eilen kirjoitin kuinka terveyskeskuslääkäri ja kirjailija, professorin poika Juhani Seppänen on uskaltanut ottaa aran aiheen esille sunnuntain Helsingin Sanomissa (27.8). Seppänen pitää itseään alkoholistina, joka oltuaan salaa vuoden raittina, on nyttemmin joutunut juopottelevan yhteisön silmätikuksi, hylkiöksi ja eristetyksi aikaisemmasta yhteisöstään. Raitista juopot eivät tahdo sietää. Hänen mukaansa kansaa holhotaan alkoholin avulla, joskin käänne on vähin erin tapahtumassa - eliitti raitistuu, vaikka se ei vielä näy tilastoissa. Tätä väitettä uskallan epäillä. Alkoholismi ei parane niin vain eliitin päätöksellä luopua viinasta. Kovin harva alkoholisti onnistuu irtautumaan hermostomyrkystä, kertovat asiantuntijat ja tilastot.

Suomalaiset juovat tänä vuonna uuden maailmanennätyksen, ja koti-kaupunkini Forssa parantaa vielä siinä kansallista ennätystämme kahdella litralla. Forssalaiset juovat liki 13 litraa puhdasta etanolia eli 130 litraa 10 % viiniä tai 260 litraa 5 % olutta joka ikinen viikko ja imeväiset mukaan laskien. Kun alle 10-vuotiaat lapset ja yli 10 -vuotiaat raittiit jätetään ulkopuolelle, työssäkäyvä forssalainen alkoholin käyttäjä

saa juotua viikossa kesimäärin 1.5 litraa olutta joka ikinen päivä. Se on huikea saavutus mitä tahansa nestettä! Kun se ei mene aivan tasan alkoholin ystävien kesken, noin 30 % aikuisväestöstä juo yli 3 litraa olutta joka päivä. Sellaisen määrän rahtaaminen käy jo työstä ja kertoo elintarvikeketjumme syntytavasta ja strategiasta enemmän kuin moni muu pohdinta MTT:n laboratorioissa.

Alkoholisti on etanolin pilaaman hermostonsa kanssa erilainen tapaus kuin muut koululääketieteen ongelmat. Myrkytystilat eivät etene samalla tavalla kuin muut tuntemamme sairaudet. Siinä ei ole samaa logiikkaa, eikä siihen suhtauduta itse aiheutettuna yhtä vakavasti kuin muuhun sairauteen. Lisäksi sen jatkuva tutkiminen ja hoito veisi kaikki kansanterveyteen käyttämämme rahat. Aivan kaikki neurologimme ja psykiatrimme, sisätautien erikoisosaajat, eivät voi erikoistua vain alkoholismiin. Eikä tätä taitoa tule hankkia Seppäsen kertomalla tavalla itse empiirisesti, kokemuseräisesti, alkoholisoituen.

Jo puhtaana lähdevetenä tai virvoitusjuomana juotuna 30 - 50 litraa viikossa, 10 litraa viikonloppuna, tekee varmasti toistaitoiseksi. Toistettuna vuosia se vie taatusti hengen. Outona sellaista lähdeveden tankkaajaa pidettäisiin. Keho ei kestä sellaisia määriä nesteitä tai sen sisältämiä suoloja, ja etanoli on vahva solumyrkky. Kymmenessä litrassa olutta tai viiniä on muutakin kuin vain etanolia.

kuva ja taide Matti Luostarinen

Miten täysjärkiset ja myös akateemiset ihmiset voivat lähteä tällaiseen outoon itsensä tuhoamisleikkiin? Miksi raittiit joutuvat maksamaan heidän hoitonsa, tekemään työt ja korjailemaan jäljestä virheet silloin, kun nämä jotain voivat mielestään tehdä? Miksi nuoria syyllistetään näiden ihmisten tolkuttomista virheistä? Kukaan ei ole niin huippuyliopiston huippu, johtamis- ja ihmistaidon mestari, kuin narsismiltaan vaikeasti häiriintynyt alkoholisti. Sama koskee mitä tahansa työyhteisöä, perheitä ja verkostoja, sosiaalista osaamistamme. Juopuneen luovuus on ikävää luettavaa ja opettajana siihen väsy. Juopuneen kohdalla velat ovat saatavia. Alkoholisti valehtelee aina ja eniten itselleen.

Tohtori Juhani Seppänen paljastaa juoneensa viikossa olutta 25 litraa ja jonkusen litran viinejä. Millä aikaa ja mistä lääkärit kykenevät kantamaan tuollaiset määrät juomista? Seppäsen mukaan hän koki olevansa kohtuukäyttäjä ja vaimokin piti häntä kaikkea muuta kuin alkoholistina. Kotiolot olivat kunnossa, tieteen hakemat typerät selitykset geeneistä eivät kertoneet juomisen syitä, selittelee Juhani Seppänen. Työyhteisössä puhuttiin kekkulista, hiprakasta, bilehumalasta jne. Se oli sallittua ja hyve, josta ei voinut tai halunnut luistella ulos. Valtio ja

tiedeyhteisö yhdessä varmistivat, että alkoholia oli koko ajan saatavilla ja töppäilyt olivat kohtuullisen viattomia, kertoo Seppänen.

Kun kaikki juovat muuttuu kulttuuri. Kun enemmistö on alkoholisteja, se ottaa niskalenkin vähemmistön eli raittiiden oikeuksista. Näin Seppänenkin teki yhteisössään, ja aikoo jatkaa samaan malliin nyt ”kohtuu-käyttäjänä”. Ei ole mitään niin säälistävää kuin alkoholisti kohtuu-käyttäjänä.

Enemmistö on oikeassa silloinkin, kun sen moraalit ja normit ovat hengenvaarallisia. Oleellista on, että niitä ylläpitävät lääkärit, tuomarit ja opettajat, ylin poliisi. Tärkein on kuitenkin kansakunnan eliitti. Kun se osoittaa heikkoutensa, on rappiolla, koko kansakunta saa olla rappiolla. Slummissa on koulut, yliopistot ja omat Nokiansa, huippupalkkaiset ja kadulle unohdetut nurmella nukkujat. Ammoniakin lemmi tuntuu kaikkialla ja slummikulttuuriin opitaan jo lapsena.

Seppänen edustaa ikäluokkaa, jonka kohdalla herätys tuli omilta lapsilta. Näin hän itse kertoo tapahtuneen kaupan kassajonossa. ”Älä osta olutta, pappa”. Olut oli siis Seppäsen perheen ongelma ja lapset sen suurin kärsijä. Se ei ole nykyisin harvinaista. Tämän päivän nuoret ovat valveutuneempia kuin vanhempansa.

Suomessa on jo syntynyt historiamme fiksuin sukupolvi. Sitä ei pidä syyllistää niiden, joiden kontolla ja omallatunnolla on kuollut Itämeri, raikattu globaali ympäristömme ja lähiympäristömme luonnonvarojen tulkun ja tuhlaileva käyttö.

Olen syntynyt 1950-luvulla. Edustan pientä ns. ”unohdettua” sukupolvea. Sodan aikana syntyneet ikäluokat kulkivat edellä polttaen kaiken altaan ja myös sillat takanaan. Heille rakennettiin yliopistot, mutta siellä he eivät viihtyneet ilman vallankumouslaulujaan ja juomiaan. Jopa olematon liikenteemme sai aikaan heidän toimestaan liki viisinkertaisen määrän kuolonuhreja 1970-luvun alussa kuin mitä nyt. Kaikki yhdyskuntien jätevedet päästettiin suoraan vesistöihin ja uutta teknologiaa palvottiin, sen riemuvoittoa ja ympäristön alistamista. Se oli kaikki tässä ja nyt sukupolvi, ei tämä nykyinen. Se on fiksuin ja syyllistetyin, pätätöitä (paskaduunia) tekevä ja nöyrä, alistettu. Kun ihmiselle tulee ikää, viimeinen jäljellä oleva pahe näyttää olevan ahneus ja totuuden vääristely. Oma pahe nähdään viattomimmassa, omassa lapsessa.

Jo 1970-luvulla Suomen lukiot ja yliopistot kouluttivat meitä kuinka öljy on uusiutumaton luonnonvara siinä missä oikeasti myös vaikkapa suomme turvevarat. Niitä ei pidä yhden sukupolven tuhлата. Tarvitsemme niitä joskus kipeästi muuhun kuin polttamiseen. Saati viedä öljyn tisetttä maalle ja ottaa sieltä normaalin ekologisen kierron kautta energiaa ravinnoksemme tappiollisen tilinpidon kautta. Me syömme velaksi ja heitämme roskat mereen. Pinta-altaan suuressa maassa, jossa olisi voitu toimia myös ekologisesti järkevällä tavalla. Tämä kaikki oli tiedossa jo 1970-luvun alussa!

Ollilan puheessa kaikki ei vaikuta olevan kohdallaan. Paitsi tietysti väite suomalaisten tolkkuttomasta juopottelusta ja siihen puuttuminen sekä jälkijätöinen havainto 1970-luvulla käynnistyneestä ympäristökatastrofistamme. Onko Shellin edut samat kuin Nokian? Miksi Nokia irtisanoo nuoria hyvin koulutettuja suomalaisia työntekijöitään, kun kasvu jatkuu samaan aikaan huimana? Ollilan ääni on Kekkonen ääni, mutta ilman kansallista vastuuta. Tätä alueellista tai kansallista vastuuta tämä päivän johtajat eivät tunne.

Olen saattanut nurmella nukkujia, 1940-luvulla syntyneitä, myös nurmen alle. Poikkeuksetta syy on alkoholismi, joka on toki näkynyt jo kauan ylipainoisessa ruhossa, tolkkuttomassa puheenparressa, eläköitymisessä tai sekopäisessä käyttäytymisessä työpaikalla, ystäväpiirissä. Tehottomuus näkyy vertaillen. Siinä missä raitis tuottaa tekstiä ja julkaisuja satamäärin vuodessa, tehoton ei voi tuottaa enää lainkaan. Ei synny enää tekstiä. Luovuus on kadonnut etanolivirtaan ja ammoniakkin mukana alas Itämereen. Etanoli jättää ensimmäisenä jälkensä aivoihin, keskushermostoon. 50 litraa viinaa viikossa on jo tarkoituksella itsensä tuhoamista. Se on sääliittävä, surullista ja sellainen ”huipputiimi” on hirvittävä itsetpetosta, syy syvään masennukseen.

Helsingin kauppakorkeakoulun rehtori Eero Kasanen ehdottaa Kaupalehdessä (28.8) yliopistojärjestelmän remonttia. Tätä kommentoi Helsingin Sanomat (30.8) pääkirjoituksessaan. Opiskelijat olisivat asiakkaita ja heillä olisi seitsemän opintopintopäivää. Seitsemän laihaa vuotta. Helsingin yliopiston kansleri Kari Raivio on puhunut hieman samaan suuntaan. Kymmeniä mielipiteitä siitä, miten yliopistoa olisi uudistettava, yhdistettävä suuremmiksi suuruuden ekonomiaa palvoen. Mistä verkostoituvan, verkostotalouden Suomeen, saapui oppi suuruuden ekonomiasta ja suurten massojen doktriini, kriittisen massan syndrooma?

Kunnat tulevat vasta hyvänä kakkosena. Suurten ikäluokkien kourituksenomainen loppukiri on surullista seurattavaa. Voisiko näille järjestää Seppäsen mainitsemia ryyppäyskuntoutuskeskuksia ja kansanhuoltolaitos, jossa ryyppyraadot voisivat ottaa vapaasti korkit auki pulloistaan muun yhteiskunnan vaarantumatta? Se ei ole enää se sama yliopisto ja sama vuosituhat! Eivät nämä lapset tarvitse sellaisia 1970-luvun oppeja, joista on vain vahinkoa väärällä vuosituhannella. Vai onko suurten ikäluokkien juominen ja suuruuden ekonomia aivan kuin huikean hieno akateeminen loppunäytös? Ymmärtävätkö nämä nuoret hirressä roikkuvan logiikan ehkä väärin, kun kukaan ei ole nyt osoittamassa sormella tai tekemässä vallankumousta? Kun etanoli on tuhonnut elimistön, ei tarvita enää muita epigeneettisiä selittäjiä pimeille teoille tai pyrkimyksille.

Suomen Kuvalehdessä pakinoivan professori Keijo Korhosen, entisen ministerin ja päätoimittajan mielestä meillä ei ole viinan käyttöön kouliintuneita geenejä. Vie aikansa ennen kuin riittävä määrä suomalaisia on juonut itsensä hengiltä ja huonot viinageenit hävitetty. Se on hidas, mutta varma tapa hoitaa ongelma hautaan. Korhonen on tunnetusti inhorealisti, mutta usein oikeassa. Toki etäisyyttä on tullut Suomeen ja myös näköalapaikoille. Valtionyliopisto Yhdysvalloissa on hyvä näköalapaikka sekkin.

Toinen tapa on valistus ja riittävän monen sukupolven hankkima akateeminen koulutus. Massamme ei tule olemaan koskaan liian montaa tohtoria. Luotan tähän jälkimmäiseen tapaan enemmän kuin Korhosen kylmään biologiseen valintaan. Vaikka Korhonen olisikin oikeassa.

(Media esim. Luostarinen 2003. Globaalista maatalouskaupasta Gordionin solmu. Maaseudun Tulevaisuus 23.4. 2003. Euroopan ydin on kolonialismin taitava oppimestari. Maaseudun Tulevaisuus 7.3. 2006).

torstai, elokuu 31, 2006

6.50 Huoli kasvaa - Martti Vainiosta Ville Tiisanojaan

Maan päälehti (HS 31.08) kertoo kuinka Ollilan huoli suomalaisten varusmiesten kunnosta on turha. Lihaskunto ja kyky juosta 12 minuuttia hölkäten on samaa luokkaan kuin ennenkin. Toki 1970-luvulla me juoksimme noin 300 metriä pidemmän matkan, mutta luultavasti mit-

taustapa oli hieman toinen ja vaihteli varuskunnittain. Me saimme hieman harjoitella muutaman viikon aikana. Jo viikossa oppii juoksemaan sellainen, joka ei ole aiemmin juoksuaskelta ottanut.

Ero on joka tapauksessa pienempi kuin suomalaisen kestävyysjuoksun Euroopan mestarin ero kenialaiseen estejuoksijaan seitsemän minuutin aikana juosten. Ja sinnehän näitä varusmiehiä pitäisi verrata, elleivät käy sotaa meitä jo varttuneempia ikäluokkia vastaan. Jotain tällaista vastakkainasetteluahan keski-ikäisten ja suurten ikäluokkien juopottelun ja nuorten alkoholin ystävien välillä tässä kai haetaan. Se on tuskin hyödyllistä. Vanhempien tavoista on vaikea päästä irti etenkin, jos sairas on hankittu jo kohdussa.

Helsingin Sanomat kirjoittaa pääkirjoitussivullaan kakkosjuttuna, kuinka suomalaiset naiset ovat synnyttämässä sairaita lapsia runsaan alkoholin käytön seurauksena odotusaikanaan. Olen tähän joskus puutunut ja saanut vihaiset naiset niskaani. Tällaisia vaikeasti ongelmaisia riskisynnyttäjiä lehti oli saanut tietoonsa noin 3000 ja vaikeasti sairaita lapsia syntyy vuosittain satoja.

Kuinka paljon näitä synnytyksiä sitten on tehty aiemmin ja miten 1970-luvulla syntyneet mahtoivat kärsiä suurten ikäluokkien alkoholitottumuksista, lehti jättää pohtimatta. Voisi kuitenkin olettaa heitäkin olleen yhtä paljon, ellei enemmän heikommasta valistustyöstä johtuen, jolloin ”märän” sukupolven seurauksena on syntynyt vuosikymmenen aikana varovastikin arvioiden 30 - 50000 sairasta lasta, joista vaikeasti vammautuneita useita tuhansia. Olisiko tässä yksi varteenotettava selitys sille, miksi tänään näiden nuorten aikuisten kohdalla saattaa olla vaikeuksia sopeutua normaaliin yhteiskuntaan ja sen vaatimaan kilpailuun? Kyky selviytyä nykyisin edellyttää hyviä lähtöpisteitä jo kohdussa. Epigeneettinen perimä Suomessa onkin alkoholismi ja etanolimyrkytys kohdussa?

Media puuttuu oikeaan asiaan vaatiessaan vaikeasti alkoholisoituneille äideille ohjattua hoitoa, jolloin ainakin tämä kohtuuton kierre ja inhimillinen tuska saadaan hoidettua kuntoon, asiaa sen kummemmin moralisoimatta. Lehden mukaan ohjattu hoito jo suurimmissa kaupungeissa toimiikin, mutta varat puuttuvat maaseudulta.

Kuulantyohtäjä Ville Tiisanoja jäi kiinni vilpistä. Se tuskin oli uutinen kenellekään urheilua seuraavalle. Uutinen ei ole sekään että suomalaiset lähtevät kisoihin joukkueena ja palaavat sitten jokainen erikseen,

kuten Martti Vainio tai koko hiihtojoukkueemme Lahden kisamontusta. Se kai kuuluu suomalaiseen luonteeseen ja joukkueurheilun sielunmaisemaan suomalaisittain.

Missä on se joukkue, jossa työskentelevät valmentajat, urheilujohtajat, sponsorit? Sääliksi käy niitä toimittajalegendoja, joiden sinivalkoinen ääni peittyi punaiseen nenään. Urheilutoimittajan kyky katsoa lajiaan ulkopuolelta, ja osana muuttuvaa yhteiskuntaa, on kritiikittömyydessään lähellä politiikan toimittajan paatosta. Olisiko aika syventää urheilun yhteiskunnallista pohdintaa ja huippu-urheilun analyysiä myös toimituksellisin keinoin? Yleisurheilu on parhaimmillaan loistavaa viihdettä. Kentällä esiintyy lisäksi aiempaa lahjakkaampia, esiintymiskykyisiä viihdetaiteilijoita.

Eniten suomalaiset huiput käyttivät vilppiä kultaisella 1970-luvulla. Miltei kaikki tuon ajan huiput ovat myöntäneet tämän. Vuosien varrella urheilu on muuttunut pelkästään markkinavoimien vetämäksi viihdeeksi. Sen kielteiset lieveilmiöt huipulla ovat pian vakavempia kuin saavutetut edut kansanterveydessä tai kuvitellussa imagossa, taloudellisessa tuotossa. Ilmiö alkaa muistuttaa päihteitten varassa elävää kulkuria. Selitykset ovat yhtä uskottavia kuin keskiverokuluttajana itseään pitävän juopon itsepetos ja jatkuva kaunistelu.

On noloa seurata mediasta toimittajalegendaa, kenkiään katselevia urheilujohtajia ja valehtelevia valmentajia, lääkäreitä. Siinä pilkataan urheilun ystävää ja rahoittajaa. Ihmiset sietävät kyllä kaunistelemattoman totuuden, mutta eivät heihin kohdistuvaa pilkkaa, aliarvioimista ja sellaista peliä, joka on poissa arkielämän odotuksista tai muuttuvista normeista ja arvoista.

Helsingin Sanomat muistaa 70 -vuotta täyttävää professori Matti Klingeä. Matti Klinge ei seuraa urheilua vaikka harrastaakin tennistä. Matti Klinge ei lue blogeja, mutta kirjoittaa syntymäkaupunkini Iisalmen historiikkia. Matti Klinge on ollut uskollinen valitsemalleen tielle, mutta unohtaa samalla suomalaisen yhteiskunnan ja myös Iisalmen syvimmän draaman, joka kulkee kaukana eliitin ulkopuolella ja on lähempänä Sven Dufvaa kuin Döbeliä tai Sandelsia.

Soisin Klingen lukevan ainakin Juhani Ahoa ja kansakouluaikeisen opettajani tilitystä ”Kukkivista roudan maista”, tai iisalmelaisista leh-
toreista, opettajistamme. Varmaan hän on Eino Säisään tutustunutkin. Lainauksissa ne näkyvät vain niin harvoin, niitä voisi olla enemmän-

kin. Iisalmelaisia kiinnostaa nyt lähihistoria. Muuten ei Ylä-Savo talo-
usalueena selviä poismuutostaan. Se tarvitsee uuden herättäjän ja herä-
tysliikkeen Paavo Ruotsalaisen tapaan. Nyt Döbeln ja Sandels ovat
iisalmelaisille nuorille vain tapa sammuttaa olutjanoa. Euroopan suurin
nikkelikaivos Kainuun suunnalla on suuri mahdollisuus.

Iisalmen kesän tärkein juhla ovat oluset. Olvi on suurin työnantaja ja
sen kesäinen kulttuuritapahtuma muistuttaa nykyisen kotikaupunkini
Forssan Holjat -markkinoita. Holjat tarkoittaa suomeksi känniä, bilet-
tämistä, hiprakkaa, tolkutonta juopottelua luvallisesti julkisella toriau-
kiolla ikään ja sukupuoleen katsomatta. Molemmissa on normaalin
viikonlopun käyttöön liian suuren torin sisälle ahdettu tuhansia ihmisiä
ja kaksi valtaisa telttakatosta. Vieressä pauhaa orkesteri tai oikeam-
min äänentoistolaitte.

Toiseen teltaan kiemurtelee jono olutjanoisia ja toiseen taas viiniä
maistavat. Toinen on hieman vanhemmille ja paikalliselle eliitille, toi-
nen rahvaalle. Vuosien saatossa ne ovat menneet sekaisin, ja se on hy-
vä asia. Runsas alkoholin käyttö ja reipas poismuutto ovat yhdistäneet
kaupungin. Nykyisin sitä markkinoidaan Suomen negatiivisimpana
kaupunkina ja helvetin tulirotkona.

Jonot yhtyvät taaempaan useiden ammoniakkin säilytyspaikkojen kat-
kuun. Mukana kiemurtelevissa jonoissa on myös lapsia ja odottavia
äitejä, lastenvaunuja. Alkoholia vähemmän käyttävät kulttuurin ystävät
ovat siirtyneet Tammelan suuntaan Hakkapeliittatapahtumaan.

Kaupungin kunniakansalainen on sirkusta ylläpitävä holjanteri. Yhtenä
viikonloppuna kulutetaan vielä hieman enemmän kuin normaalina
viikkona. Ensimmäiset liki 10 promillen puhaltajat on tavattu autojensa
ratista ja uutta maailmanennätystä odotetaan, kuten aikanaan Someron
suunnalta Pentti Nikulalta. Hiljaisiin paikka Forssassa on kesäisin aivan
upeassa ympäristössä ja loistavaan kuntoon saatettu urheilukenttä.
Käyn siellä joskus lenkkeilemässä ja hyppäämässä pituutta, loikkaa-
massa korkeutta vanhasta muistista. Siellä saa olla yksin ja rauhassa,
aivan kuten tutkija kammiossaan. Vanhenemisensa tunnistaa parhaiten
painovoimasta.

*(Media esim. Luostarinen 2004. Suomalaista maaseutua muutetaan
elämyspuistiksi. Helsingin Sanomat 7.6. 2003. Maaseudun innovaatiot
ehtyvät. Maaseudun Tulevaisuus 26.4. 2004).*

kuva ja taide Matti Luostarinen

maanantai, syyskuu 04, 2006

6.51 Viinanpoltosta ja pontikasta bioetanoliiin ja -dieseliin

Suomen pelloilta on aina valmistettu etanolia. Ruotsin kuningas joutui jopa puuttumaan 1800-luvulla suomalaisten intoon polttaa kohtuuttomasti viinaa viljasadosta. Nälkävuosina pellon energia olisi tarvittu pikemminkin leipään.

Etanoli on ollut suomalaisille kirous, mutta myös lohtu ja nykyisin melkoinen mahdollisuus. Tavoite on että noin neljännes pelloistamme muuttuisi tuottamaan bioetanolia tai -dieseliä. Joidenkin laskelmien mukaan olisi edullisempaa tuoda tämäkin raaka-aine muualta. Kotoinen pontikka ja Kiteen kirkas ei kuitenkaan näyttäisi ensimmäisenä rikastuttavan Itä- ja Pohjois-Suomea, vaan energiamiljonäärimme löytävät nyt perinteisemmän innovaation suunnassa, ja mukaillen maata-

louden todellista tuotantorakennettamme. Muuta mahdollisuutta ei ole, kun laskemme haasten suuruuden ja mittakaavan pelloillamme.

Olemme palaamassa tässäkin 1960-lukua edeltäneeseen Suomeen. Vanhan aluepolitiikan Suomi näyttäisi häviävän kartalta. Se näkyy myös 2000-luvun paluumuutossa maalle. Tämä tulisi nyt ennakoida Suomen aluerakenteen modernisaatiossa. Tuotantorakenteet ja palvelurakenteet eivät saisi erkautua toisistaan, kuten nyt näin näyttäisi tapahtuvan.

Olemme palaamassa takaisin aikaan, jossa rypsiä, sokerijuurikkaasta, ohrasta ja perunasta valmistetaan viinaa. Nyt kuitenkin luvallisesti biopolttoaineena bensiinin korvaavaksi etanoliksi ja biodieseliksi. Menetelmät ovat entuudestaan tuttuja ja kuka tahansa voi innostua tehdashankkeesta. Syntymässä on jo kymmenkunta hyvin erikokoista tuotantolaitosta ja voisi odottaa pienempien, maatilojen yhteisten hankkeiden yleistyvän.

Aluksi liikkeellä ovat suurimmat, etenkin sokerin kanssa operoineet tehdasyhdyskunnat ja sokerijuurikkaan viljelyalueiden sekä öljykasvi-alueittemme viljelijät. Tyypiesimerkkeinä Salon lopettava sokeritehdas bioetanolin tuottajana ja Porvoon rakenteilla oleva biodieselilaitos. Pääosa Suomea on kuitenkin vielä odottavalla kannalla. Rakenteellisesti innovaatio näyttäisi käynnistyvän odotetusti Etelä- ja Lounais-Suomen sekä Pohjanmaan peltolakeuksilta. Ei niinkään Itä- tai Pohjois-Suomesta, josta vielä 1970-luvun aikaisen aluepolitiikan maaseutuhankkeet käynnistettiin. Biopolttoaineet ovat vauraan Suomen ohjelmassa ainakin aluksi peltojen uskäytössä.

Kun uusiutumattomista luonnonvaroista alettiin valmistaa tisleitä ja maatalouden teknologia koneineen kasvoi, tilan nettotulos alkoi vähin erin energian tuottajana laskea ja muuttua koneiden koon ja käytettyjen lannoitteiden myötä arveluttavaksi. Kaikki tämä tuotiin rajojemme takaa, eikä kotimaisessa energian tuotannossa (elintarvikkeet) mikään ollut enää kotimaista.

Me poltimme halpaa tisleitä ja möimme sen tuoton niin kauan kuin tuota halpaa energiaa oli saatavilla. Siinä vaiheessa kun raakaöljytynnyrin hinta alkoi nousta yli tietyn raja-arvon, joka nykyisin on karkeasti noin 100 dollaria tynnyriltä, ”kotipoltto” tulee taas kannattavaksi. Tuohon raja-arvoon toki vaikuttavat monet tekijät, mm. valtion osallistuminen ja tätä kautta subventiot. Kun öljylasku kasvaa suurilla tiloilla

sietämättömäksi, nämä hakevat ratkaisunsa ilman valtion mukanaoloakin.

EU:n tavoite on päästä kasvipohjaiseen 5.7 %:n liikenteen polttoainekulutukseen vuoteen 2010 mennessä. Meillä Suomessa on puhuttu noin puolen miljoonan peltohehtaarin käytöstä pelkästään biopolttoaineiden tuottoon. Se näkyisi kesäisin maaseudulla ja energiapelloista tulisi näkyvä osa maaseutumaisemaamme.

Ympäristökysymysten ohella joudumme paneutumaan tutkimuksissa energiapeltojen käyttöön koko ketjun ja teollisen prosessin osalta, sekä uudelleen kasvijalostukseen. Kasveiltahan odotetaan uudennaisia ominaisuuksia ja jalostustyö on pitkäkestoista geeniteknologiaa.

Ratkaisu tämä ei toki ole liikenteen energiankulutuksessa tai kasvihuoneilmiössä, mutta ennen kaikkea maaseudulla suunta on oikea. Uusiutuva energia tuotetaan omasta pellostasta ja se käytetään tavalla, joka on kokonaistaloudellisesti ympäristöä säästävää. Pinta-alaltaan suuressa ja harvaan asutussa maassa meillä on mahdollisuus suunnata omaa energiaomavaraisuuttamme haluamaamme suuntaan. Pitkällä aikajänteellä voimme päästä jopa vapaaksi niistä energiasodista, joita ehtyvistä luonnonvaroista käydään.

Olemme uudessa ajattelussa sen alkutaipaleella. Jatkossa meidän on syytä varautua siihen, että osaamisemme tällä kestävässä kehityksen linjalla on kansainvälistä huippua. Erityisesti tämä koskee luonnonvarain käytön innovatiivista osaamisemme; tieteellisteknistä, taloudellista ja sosiaalista tutkimusta, jonka perusta on vahvasti biotieteissä. Poikkitieteinen innovaatio-osaamisemme ei saa päästä miltään osin rapautumaan, kun kyseessä ovat luonnonvaramme, niitä tutkivat tieteet ja tutkimuslaitoksemme. Tieteeseen syntyviä aukkoja ei voi paikata eikä ostaa, kun kyseessä ovat vuosisatojen aikana syntyneet ketjut.

Me olemme tottuneet luottamaan huippuosaamisemme elintarvikkeisamme ehkä liiankin sokeasti huomaamatta tieteen jatkuvaa läsnäoloa myös hyvinkin nopeissa rakenteellisten muutosten toteutuksissa. Se on meidän tärkein infrastruktuurimme ja sen merkitys on nykyisin vieläkin suurempi kuin katovuosina tai rikastuessamme metsistämme. Globaali ekologinen kiertomme on vakavasti häiriintynyt, ja se on koko ihmiskuntaa uhkaava yhteinen haasteemme.

(Media esim. Luostarinen 2006. Viinapannuista bioetanoliin ja -dieseliin. Turun Sanomat 8.9. 2006. Kaleva 11.9.2006. Savon Sanomat 16.9 2006. Forssan Lehti 8.9. 2006. Maaseudun Tulevaisuus 15.9.2006).

tiistai, syyskuu 05, 2006

6.52 Ilkka Konoselle - Forssan Lehti 5.9.2006

Ilkka Kononen on kytkenyt Forssan Lehden kolumnissaan (5.9) urheilun, alkoholin ja dopingin samaan yhtälöön. Samaan kirjoitukseen tulee mukaan maininta kuinka Forssa ei ole negatiivinen kaupunki, ellei media sitä sellaiseksi olisi nostanut ja kansalta kysynyt. Forssa ei poikkeakaan muista pienistä paikkakunnistamme, eikä sitä sen vuoksi pidä sosiologien tutkia. Konosen mukaan on olemassa oikeitakin ongelmia.

Konosen huumori on mustaa ja päättelytaito aukoton. Joskus tätä tapaa jopa tieteessä ja tutkimuksessa, ei vain lehtien kolumneissa. Syntyy kehäpäätelmiä, joilla halutaan vahvistaa omia ennakkoluuloja tai estää oikean tiedon saapumista. Media käyttää kehäpäätelmiä tavoitteena huumori ja lukijan mieltymysten kosiskelu. Lukija huomaa vain 20 % lukemastaan ja usein juuri nuo mieltymykset. Hyvä kirjailija peittää näin jälkensä ja joskus myös sanavalmis toimittaja.

Kritiikin ulkopuolista populaaria tutkimusta luetaan eniten. Tunneäly on keskivertoihmisen tapa kommunikoida ja Daniel Colemanin keino voittaa kirjalleen lukijoita. Se tekee älykkyystestistä kaikkien hyväksymän ja sosiaalista sen. Henkiset piirteet ovat meidän yhteisiä, jokaisen tasapuolisesti saatavilla olevia ja epä-älyllisiä. Kaikki ovat lahjakkaita, luovia ja innovatiivisia.

Alkoholi hermostomyrkkynä tekee meistä hetkessä tunneälykkäitä, mutta älykkyysosamäärä laskee kyllä romahtaen. Paljon käytettynä myös tunneäly katoaa ja älykkyysosamäärämme ei palaa raittiiden aikojen tasolle. Keskushermoston vauriot ovat palautumattomia.

Yhteiskuntatieteilijöiden on syytä kiinnostua aiheista, jotka ovat pienellä alueella ilmeneviä, mutta yleistettävissä myös muille samankaltaisille alueille. Suomessa arkoja aiheita ovat alkoholi, uskonto ja urheilu. Mika Myllylässä ja Matti Nykäsessä ne yhdistyvät ja siksi ne kiinnostavat. Nykänen antaa meille luvan dokata. Aina jollakin näyt-

täisi menevän vieläkin huonommin ja sopii syntipukiksi, kirjoittaa toimittaja ja tekee virheitä tai toistelee itseään Helsingin Sanomissa (27.8.06).

Nykänen menestyy meitä taloudellisesti paremmin ja elää rikasta elämää. Nykänen osaa käyttää mediaa ja media hyötyy näistä ilmiöistä osana tapaamme tarkastella omia heikkoja kohtiamme. Toimittajat liitetään alkoholiin vielä useammin kuin lääkärit. Toimittaja on tiedemies, joka ei osaa työtään. Jotenkin se on peitettävä. Toimittajan työ on puoliluovaa puuhastelua. Siinä ensimmäinen ottaa kaiken. Media luo meille yhteiskunnan, joka on sairas.

On totta että Suomessa alkoholin käyttö on yleistä ja osa melkein mitä tahansa tapakulttuuriamme. Tässä Kononen on oikeassa. Juhani Sepänen, lääkäri ja professorin poika, kirjoittaa kuinka se on ollut osa hänen elämäänsä ja akateemisen työyhteisön elämää (HS. 27.8) Viinaa tyrkytetään joka paikassa ja se on keino saada ihmiset paikalle. Mentaliällyiset eivät ole älyllisesti aivan parhaassa vireessä.

Tiede kutsuu eri humalatiloja, etanolimyrkytystä, ikään kuin mentaaliällyn huipun hakemisessa vaadittavaksi orgastiseksi esileikiksi. Shamaanit käyttivät aikanaan Suomessa kärpässientä. Itsensä myrkyttäminen ei ole uusi ilmiö, kun tavoitteena on mielihyvän hakeminen tai kuviteltu syvempi luova tunnetila. Kuinka sallituksi tämä kulttuurissa tulee, on kulttuurisidonnainen ilmiö. Näin toki myös urheilun kohdalla doping on kulttuurinen ilmiö ja vilppi siinä erityisesti sellaisen kulttuurin tuote, jossa sääntöihin pitäytyminen ei ole ollut yhteisön tarkasti kontrolloima vaatimus tai sillä on omat korvaavat vaatimuksensa.

Urheilutoimittajilla on eri kulttuuri kuin useimmilla urheilun suurkulttuurilla viihteenä. On myytti väittää suomalaisten olevan jotenkin sääntöihin paremmin sopeutuvia ja riskejä vältteleviä. Etanoli on myrkky, jota suomalaiset eivät välttele eivätkä ole kovin pahoillaan, jos urheilijat käyttävät vilppiä, kunhan menestyvät eivätkä käryä.

Urheilu opettaa meille kaksinaismoraalin aakkoset jo lapsena. Miksi suomalaiset olisivat erityisen kurinalaista kansaa? Eikö tilaisuus tee suomalaisesta varkaan ja ensimmäinen ottaa kaiken? Media opettaa meille jälkimmäisen jo lapsena. Media on epä-älyllistä tiedon tuottamista, jossa jokainen uutinen on tehtävä ja saatava istumaan sen ajan agendaan. Hyvä tiedemies on äärimmäisen keho toimittaja ja tieteen sekä politiikan ristiriita on sovittamaton.

Kun Juhani Seppänen raitistui, hänestä tehtiin tuon yhteisön ulkopuolinen hylkiö ja raittiina syrjäytetty (HS 27.8). Näin pitkälle on siis edetty. Porukasta ei saa lipsua edes lääkäri. Sama koskee urheilua ja sen doping -ilmiöitä samassa suomalaisessa kulttuurissa. Joukkueena mennään kisoihin, mutta yksitellen palataan. Urheilua viihteenä kuluttavalle riittää menestys, jossa keinoista ei piitata ja mentaaliäly saa vauhtia etanolista. Kokemus ilman etanolimyrkytystä ei ole riittävän syvä. Pavlovin koirien tapaan liitämme ne lopulta toisiinsa reflekseinä.

Elimistömme alkaa "kuolata" etanolia jo kun lähestymme urheilua viihteenä. Sama koskee dopingia ja menestystä kisoissa. Urheilijan psyykkinen valmennus on mentaaliällyn kohtuullisen soraviivaista ope-
rointia, jossa mukana on myös televisiosta näkemiämme koomisiakin rituaaleja. Doping on myös plasebona merkittävä vaikuttaja. Ehdollistetut refleksit ovat suurin osa myös urheilijan suoritusta, ja ne toimivat etenkin silloin, kun kyseessä ovat tuhansia kertoja toistetut liikeradat. Luonnontieteilijän ja tutkijan työssä on paljon samaa, tuhansia kertoja toistettavaa rutiinia.

Työpaikan sadismi ja luovan innovaation vastustus ovat samaa erilaisuuden kieltävää alkujuurta, jonka tausta on jo kodissa ja koulussa. Koulun miltei tärkein kasvualusta oli vielä 1960- ja 1970-luvulla koulukiusaaminen. Siihen osallistuivat sekä oppilaat että opettajat. Suomalainen poikalyyseio oli kasvatuslaitos, ja vanhemmat häpesivät kiusattua lastaan.

Kun yksi ottaa lopulta kaiken ja älyä ei voi kaikille jakaa muuten kuin tunneälynä, se on rakennettava päihitteitten väärinkäytöllä. Kyse ei ole niinkään nuorten "kokeiluista" kuin kulttuurisista juuristamme ja sen tavasta "rohkaista" lapsia toimimaan tietyn sosiaalisen kaavan edellyttämällä tavalla. Sinänsä nuorisokulttuuri on aina ollut hyvinkin konservatiivista ja ennustettavaa. Urheilussa nuorta joudutaan aina pikemminkin rohkaisemaan rajojensa ylittämässä tai niiden tavoittelussa kuin päinvastoin. Näin vastuu on harvoin yksittäisen urheilijan.

Monet opettajamme olivat 1960-luvulla juovuksissa työpaikallaan ja kesät lentokenttätöissä vankilassa rattijuopumuksesta. Yliopisto laitok-
sena ei poikennut tästä juopottelukulttuurista lainkaan. Parhaiten menestyivät ne, jotka hakivat jäsenkirjan ja hoitivat osuutensa puolueen kautta. Yliopisto nimesi virkamiehensä niin ikään näistä uskottuista. Akatemiolla oli ja on puolueisiin sidotut mandaatit. Tiedemies oli siis puolueen jäsen ja teki sen odottamaa tulosta. Näin kaikissa valtion vi-

roissamme ja kunnissa, kun kyse oli siivoojaa merkittävämmästä työstä. Tulos oli ja on yliopistoissamme sen mukainen. Muutama (5) sijoittuu 500 joukkoon maailmassa.

Tiedettä tekevät joutuvat vaikeuksiin siinä missä lääkäri Juhani Seppänen tänään työpaikallaan. Poikkeavat on siirrettävä sivuun joko tavoitteet liian helposti saavuttavina tai mentaaliälyisinä ilman etanolia. Näin etanolista on tullut suomalaisille lääke, ei hermomyrky. Hermomyrkynä tunnemme tämän lääkkeen vasta paljon myöhemmin. Ajatus alkoholisteista sairaana on omaa lääkinnällistä peruaamme. Lääkitsimme vielä hetki takaperin myös eläimiä etanolilla. Jos viina, terva ja sauna ei suomalaista auta, tauti on kuolemaksi. Alkoholisti on reppana, joka kaipaa hoitoa ja hoitona on etanoli. Sama parantaa saman. Krapulayyppeä on tätä lääkinnällistä taustaa.

Ilmiö on kiintoisa kun sen esittää kriittinen tiedemies ja kirjailija Seppänen. Seppäsen kohdalla kohtuullinen alkoholin käyttö tarkoitti aikanaan liki 30 litraa olutta ja muutamaa pulloa viiniä viikottain. Forssassa joka kolmas aikuinen ylittää tämän kulutuksen ja osa reilusti. Ensimmäistä yli 10 promillen humalaa auton ratista odotetaan. Rutinoitunut kuluttaja ei ole edes humalaisen oloinen vielä parin promillen kaatokännissä. Elimistö tottuu etanoliiin kuten mihin tahansa myrkkyyneen, jolloin annostusta on nostettava. Forssan pumpulienkeleitä ja heidän jälkeläisiään on syytä seurata, kun kuvittelemme millaiseksi Suomi on muotoutumassa lähivuosina. Forssa on edelläkulkija. Tällaisia pieniä, taantuvia teollisuusyhdyskuntia Suomessa on kymmeniä.

Etanoli on voimakas hermostomyrky, joka rottakokeissa olisi sallittu elintarvikkeissamme noin teelusikan annoksena päivässä viinin vahvuutena, jos käsittelisimme etanolia elintarvikemyrkkynä, kuten tietysti kuuluisi. Pyrimme välttämään elintarvikkeissamme lisäaineita, ympäristömyrkyjä ja jopa rasvoja, mutta jostakin syystä tapoihimme kuuluu juoda kymmeniä litroja voimakasta hermostomyrkyä ja mitätöidä puhtaan suomalaisen ruuan meille antamat edut. Se vie pohjan koko elintarvikeketjumme tutkimukselta, tuotteiden kehittelyltä ja terveen ruuan tuottamiselta. Me syömme jo kohtuullisen terveellisesti, mutta juomme itsemme hengiltä. Ylipaino-ongelmamme ei synny syömällä vaan juomalla sekin. Lääkärin näkökulmasta ei voi olla "kohtuukäyttöä" etanolille. Kulttuurisesti toki sellaisia rajoja voi esittää mielin määrin. Kieltolain aikaan se oli lähellä nollaa ja nyt vain taivas on rajana. Monelle helvetti.

Etanolin hinnan lasku nosti sen kulutuksen Suomessa maailman huipulle. Sen kansantaloudellinen merkitys sairauksina, tehottomuutena työssä ja kotona, inhimillisinä kärsimyksinä, ovat huikeita. Kuinka kauan raittiit ovat valmiina maksamaan, kun omat peltomme tuottavat etanolin ja työuupumus syntyy etanolin myrkytyksistä? Miksi raittiin on jaksettava olla töissä myös alkoholistin työvuorot ja tehtävä näiden suoritteet tiimissä?

Tutkimusten mukaan meillä on pelkästään 3000 äitiä vuosittain suurkäyttäjänä raskaana. Meille syntyy vaikeasti vammaisia lapsia joka vuosi etanolimyrkytyksen seurauksena. Suuret ikäluokat ehtivät synnyttää parin vuosikymmenen aikana kymmeniätuhansia etanolin vahingoittamia jälkeläisiä, joista nyt kannamme vastuun nuorina aikuisina. Nokian ja Shellin johtaja Ollila oli huolissaan nuorista miehistä ylipainoisina alkoholin käyttäjinä. Presidentti Halonen säästi häntä arassa aiheessa. Kodin ja ympäristön antamaa esimerkkiä on vaikea korjata ja kohdussa saatua myrkytystä mahdotonta. Kyse ei ole moralisoinnista vaan kansantaloudesta, riihikuivasta rahasta.

Lähivuosina meillä tuotetaan etanolia joka neljännellä peltohehtaarilla. Näin on tapahtunut viimeksi 1800-luvulla. Ruotsin kuningas puuttui suomalaisten tapaan polttaa viljastaan viinaa myös katovuosina. Tuolloin viina ohitti leivän, ja meitä oli koko ajan holhottava. Niin meille tehdään myös nyt urheilussa, jossa doping alkaa olla suomalainen kestoilmiö. Sama koskee etanolia ja sen käyttöä silloin, kun se on vapaana luonnosta jalostettava myrkkyy tai rahdattavissa Tallinnasta. Näitä ilmiöitä olisi tutkittava ajoissa. Suomalaisen luonteen itsetuhoisuus ja melankolia, musta huumori sopivat yhtälöön, jossa viina ilman urheilua on teeskentelyä ja suomalainen etanoli puhdasta, ei mitään ylikäynnystä rusinamehua.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomen negatiivisin kaupunkikuvako? Forssan Lehti 4.9.2006. Innovaatioajan ihmistyypit. Iisalmen Sanomat 23.2. 2004. Kyläpäälliköistä innovaatiopolitiikkaan. Forssan Lehti 26.2. 2004).

perjantai, syyskuu 15, 2006

6.53 Suurten otsikkojen aika

Suuria puheita - pieniä tekoja

Elämme vaihetta, jota voisi kutsua suurten otsikkojen ajaksi. Varmasti niistä suurin liittyy globaaliin ympäristöuhkaan ja Yhdysvaltain entisen varapresidentin Al Goren teemaan ilmastokriisistä. Se että sulavat napajäätiköt ovat lopulta aivan oman maamme tuntumassa, tuovat aiheen meille tutummaksi. Me tunnemme jäätten lähdön ja sulavan lumen tulvat. Valtaosa ihmiskuntaa ei ole niihin törmännyt eikä sisäistä kohtalon-kysymyksenä. Titanicin kannella on turvallista. Vasta joutuminen hyiseen veteen herättää todellisuuteen.

Me asumme jokien suistoalueilla ja tunnemme tulvat sekä säiden oikut. Kyse ei ole enää tiedemiesten etäisistä fiktioista ja jääkarhujen kohtalosta vaan uhkasta, jonka torjuminen alkaa olla myöhässä. Meidän on myös aika myöntää, että Yhdysvaltain ympäristöpolitiikka on ollut monessa edellä Eurooppaa, ja herääminen siellä kertoo jo innovaation jälkiomaksujen valinnoista kuluttajia kuultaessa myös sen konservatiivisimmissa osavaltioissa.

Suomalaisessa mediassa (HS 15.9) uutisointi arktisen jääpeitteen sulamisesta kulkee rinnan noin 400 sukupolvea sitten kadonneen Neanderthalin ihmisen kohtalon pohdinnan kanssa. Se on tuskin sattuma. Olemme eläneet tätä taivaankappalta kovin lyhyen ajan. Olemme sen tuhoisin laji. Emme ole Jumalan kuvia vaan apinan. Apinan, jonka hävitimme planeetaltamme. Kainin ja Aabelin tarina on monen kulttuurin yhteistä tuotetta ja ehkä juuri noin 400:n sukupolven takaa.

Geeniperimässämme on muistijälki petoksesta. Valehtelevan eläimen on vaikea hyväksyä totuutta itsestään ja tehdä oikaisu suhteessa itseensä ja ympäristöön. Olemme Titancin kannella täysin ympäristöstämme riippuva eläin. Possibilisimi, ihminen luonnon herrana, on suurta itsepetosta. Suomalaiset ovat environmentalisteja tai deterministejä; uskomme luonnon asettavan rajat, joihin on sopeuduttava. Luonnon ankaruus tekee ihmisestä siihen sopeutuvan ja nöyrän. Olemme eläneet vain muutaman vuosikymmenen, jolloin emme ole olleet täysin luonnon armoilla ja uusi teknologiamme on sokaissut monen ymmärryksen täydellisestä riippuvuudestamme luonnosta. Luonto on edelleen ankara vastustaja ja sopeuttaja, ei ystävällinen ja hellyttävä lemmikki.

Toinen suuri uutinen koskee mediaa itseään. The Economist kysyy ”Kuka tappoi sanomalehden”. Sanomalehtien ahdinko on yhteinen koko tietoa tuottavalle maailmalle ja fakta-journalismille. Tämä pätee koko globaaliin maailmaan siinä missä kasvihuoneilmioikin. Nettikäyttäjien tuottama ja käyttämä tieto on jo syrjäyttänyt perinteisen toimittaja-ammattilaisen uutistuotteen www-avaruudessa. Blogit, YouTube ja Wikipedia ovat verkottumassa osaksi toisiaan ja sellaista kuluttajaa, joka ei enää avaa paperista tehtyä tuotetta.

Ilmiö on normaalia evoluutiota innovaatioiden tuotossa ja käytössä. Kun tässä on jo edetty nettinuorista jälkiomaksujiin, tiedon tuottajat ovat kriisissä myös kansallisten tv-kanavien uutistuotannossa. Faktatietoa myyvät journalistit ja mediatatolot ovat samassa alamäessä kuin tiedeyhteisö ja tutkimuslaitokset. Näin kuitenkin vain niin kauan kun tuotteet myydään jälkiomaksujille ja raha otetaan sieltä mistä se helpoimmin saadaan. Jälkiomaksujia ja samalla massoja kiinnostaa viihde, laihdutusvinkit, viikon sää ja seksi. Yhä vähemmän suurella työllä toteutetut klassiset uutiset, oikea tiede ja tutkimus, tutkiva kriittinen journalismi ja vastuullinen uutisointi. Webymäristö on osa tätä uutta uutisointia, vuorovaikutteista kommunikointia.

Kuva 21. Pumpulienkeli ja Hefaistoksen kirous (näyttely maaliskuu 2005, Forssa)

Webmaailma jakautuu toki sekin eri tavalla kuluttaviin ja tuottaviin ihmisiin ja olemme vasta sen alkutaipaleella. Blogejakin on vasta alle prosentilla nettiyhteisöä olkoonkin, että se kasvaa nyt eksponentiaalisesti. Kun kirjoitin ensimmäisen juttuni median kriisistä, blogeja oli maailmalla alle miljoona. Nyt niitä on jo yli 50 miljoonaa ja aiheesta kirjoittaa myös Suomen Kuvalehti (SK 36/2006:80 Jari Lindholm). Lindholm näkee kuitenkin ongelman vain toimittajan näkökulmasta ja kapeana paperilehden kriisinä Newsweekin ja Timesin tapaan.

Kyseessä on puhdas evoluutioon liittyvä diffuusinen innovaatioprosessi. Siinä nokkelimmat innovaattorit ovat jo Graalin maljansa löytäneet. Venäläinen matemaatikko ja tiedemies julkaisi tieteensä suoraan netissä joutumatta tiedeyhteisön sisäisten kärhämien kohteeksi. Ei sellaiseen ole enää edes aikaa. Luovat ja innovoivat toimittajat tekevät varmasti samoin. Tietoa hankkivat ja tuottavat eivät koskaan joudu kriisiin, toisin kuin Lindholm epäilee. Itsensä laiminlyövä voi joutuakin. Se on hyvin protestanttista etiikkaa ja kilvoittelua.

Uutinen ei kuole, vain paperilehti, tai paperimedia sellaisena kuin olemme sen tunteneet. Uutinen on tehtävä edelleen ja se on luova prosessi, jossa oikea uutinen kyllä käydään kriittisesti läpi ja tarvittaessa paikanpäällä. Höyryradiossa toimittaja ei ollut edes paikalla ja nukkui yli Pauli Nevalan kultamitaliheiton Tokiossa. Kertoili jutun mukamas suorassa lähetyksessä muutaman minuutin myöhässä. ”Kaamea heitto” jäi urheilun historiaan. Nyt sellainen ei enää oikein onnistuisi ja kaa-meat heitot ovat toimittajiltakin heitelty. Se on oikeastaan surullista. Urheilutoimittajat ovat toimittajajoukon suola. Inhimillisiä siinä missä suomalaiset urheilijat tai maataloustutkijat osana maaseutua ja talonpoikasta kulttuuriamme, yhteisöllisyyttä jota ei enää ole. Sen korvaavat webyhteisöt, verkostoituvat nuoret ja monikulttuuriset ympäristöt. Paperimedia hakee uuden paikan viestinnässä, ja muutos on jo näkyvissä.

Suurikin uutinen ja tieteen viimeinen saavutus on tullut reaaliaikaisena kenen tahansa ulottuville ilmaishyödykkeenä. Tieto ja sen panttaaminen ei ole valtaa vaan tapa jäädä syrjäytyneenä tietovirtojen ulkopuoliseksi. Tästä kyllä varoitettiin jo 1980-luvulla aivan kuten jo edellisellä vuosikymmenellä ilman saasteista ja kasvihuoneilmion seurauksista. Me toimimme vasta vaiheessa, jolloin myös jälkiomaksujat alkavat oivaltaa myrskyn keskellä tai talvihelteilä tutkijoiden olleen oikeassa. Korporatiivinen valtio ei tee kuin pieniä muutoksia ja käy kauppaa päästöistä luonnon kanssa. Luonto ei taas tee kompromisseja ja prosessit eivät etene lineaarisesti vaan kumuloituen.

Aivan kuten kasvihuoneilmiössä, myös uusmediassa tulevaisuuden voittajia ovat innovaation kärjessä kulkevat ja siitä hyödyn ottavat ammattilaiset. Ei ole sattuma, että myös Suomessa journalistiikan vierailuprofessuurit ovat tapa kouluttaa ansioituneita toimittajia uudessa toimintaympäristössä yliopistoissa. Kärjessä kulkee nyt Tampereen yliopisto ja Helsingin Sanomain Säätiö. Ensimmäisiä virkoja täytetään. Prosessista tulee epäilemättä pysyvä käytäntö. Niin lähellä tiede ja tutkimus on toimittajan arkea.

Japanin kiistelty pääministeri Junichiro Koizumi jätti tehtävänsä. Hän vertasi usein itseään Galileo Galileihin vastavirtaan kulkijana siinä, missä Suomessa entinen pääministeri vertasi itseään Moosekseen. Koizumi ajoi linjaa, joka teki Japanista Aasian valtaisan murroksen ja muutoksen aikana normaalin valtion. Kun Kiina ja Intia ottavat paikkansa maailmantaloudessa, Japanin oli aika jättää taakseen toisen maailmansodan aikaiset ongelmansa sotasyllisyydestä. Japanin oli aika normalisoida suhteensa Yhdysvaltoihin. Japanissa kävi hieman samoin kuin Suomessa, joka muuttui itsensä kokoiseksi skandinaaviseksi valtioksi Euroopan koillisella reunalla.

Pienelle maalle on eduksi olla kokoisensa ja menestyä muussa kuin dramaattisessa näkyvyydessä. Kun pieni valtio joutuu näkyvästi maailmanpolitiikan keskiöön, sillä on kannettavanaan joko syvä kriisi tai vastuu, joka on kohtuuton.

Japanin uusilla johtajilla on työmaata elvyttää suhteet naapurimaihin. Kekkonen asetti aikanaan ulkopolitiikan sisäpolitiikan edelle. Jos toisen piti olla rempallaan, valittiin sisäpolitiikka. Koizumin toimi nyt toisin ja elvytti Japanin talouden. Kekkonen aika oli Suomessa dramaattista aikaa. Media seurasi Kekosta ja Kekkonen kirjoitti myllykirjeitä. Keskiössä ei ollut media, ei ulko- tai sisäpolitiikka vaan Kekkonen. Sähköinen media ja blogit eivät voi ruokkia yhden ihmisen narissimia, oli se vaikka kuinka häiriintynyt.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suurten otsikkojen aika. Iisalmen Sanomat 23.9.2006).

maanantai, syyskuu 25, 2006

6.54 Sielun maisema klusteritaiteessa tulkittuna visuaalisena kokemuksena

Vincent van Goghin ja Paul Gauguinin maisema (ks. kotisivu www.clusterart.org, kuvat 120 - 150)

Maisema on usein muuta kuin näkyvä todellisuus tai visuaalinen kokemus. Maisema on näkyvä osa ympäristöämme ja topeliaaninen kansallismaisema sekä samalla sielunmaisema, joka on syvintä itseämme Eino Leinon kuvaamana (Luostarinen & Yliviikari 1997; Maaseudun kulttuurimaisemat). Tieteessä alue ja maisema on joko sepitteellinen ja oppimamme, sekä usein kartalle siirrettävä, tai sisäsyntyinen ja lähellä ympäristöpsykologiaa, mentaalisen kartan tavoin kuvattuna. Edellistä pitää yllä Suomessa esim. maakuntakirjallisuus ja -lehdistö, jälkimmäistä oma sisäinen tapamme rakentaa mentaalista maisemaamme. Kartalla ne ovat aivan erinäköisiä ja molempia tulisi arvostaa yhdyskuntasuunnittelussa.

Molemmat yhdessä ovat osa juuriamme, mutta jälkimmäinen paljon tärkeämpi, kun kyse on sosiaalisesta tai kulttuurisesta olemassaolotamme tai yhteisöstä ja sen sosiaalisesta pääomasta, alueen tai kansakunnan muistista. Sisäsyntyinen viestii lapsuudesta ja turvallisuudesta, sepitteellinen taas aikuistumisesta ja opitusta, alueiden ”me-hengistä”. Niitä ylläpitävät maakuntakirjallisuus, -lehdet ja kouluopetuksemme. Sisäsyntyinen on ominta itseämme, behavioristinen ja piilotajuntainen kokemuksemme. Molemmat yhdessä ovat joko regionaalinen tai spatiaalinen osa alueellista muistiamme ja -kokemusta, maiseman sisäinen ja ulkoinen sisältö.

Gloobaalissa muistissa kulttuuriset vaikutteet menevät päällekkäin. Tällöin syntyy paikallisia ilmiöitä, joiden sisäsyntyinen on ylläpitävä ja yhteisöllinen sekä median mukanaan tuoma muuttava ja dynaaminen. Tämä uutta tuova on nykyisin reaaliaikaista, eikä siten poikkea vanhasta ja paikallisesta ”maisemasta”. Syntyy käsite ”globaalista kylästä” ja usein se ymmärretään webympäristön kaltaisena kokemukseamme. Psykologinen tai sosiaalinen kokemus on eri asia kuin tekninen ja fyysinen verkko.

Molemmat kulttuurit limittyvät etenkin lasten ja nuorten elämässä päällekkäin ja aines on siten monikulttuurinen. Se otetaan vastaan suoraan verkostoista ilman sitä suodattavia institutionaalisia mekanismeja. Samalla reaaliaikaisuus poistaa siitä historiallisen jatkumon ja tieto on katkelmallista, fragmentoitunutta ja irti fyysisestä tai sosiaalisesta kontekstistaan. Lapsi tai nuori ei voi ymmärtää, onko se esim. slummikulttuurin tuote vaiko viaton mainos, uutiseksi tarkoitettu fakta tai pelkkä fiktiivinen tarina. Kulttuuristaan irrallinen "maisema" on kokonaan oman aikamme tuote ja muistuttaa vaikkapa sadunkertojan "merimies-tarinoita". Kerrontateollisuus hyötyy tästä ja tuottaa koko ajan faktaa, jossa on fiktiivinen perusta ja maisema, joka valehtelee. Yksi kartta voi valehdella enemmän kuin tuhat sanaa.

Vielä hetki sitten taide toimi toisin kuin nyt, ja sen välittämä viesti "maisemana" oli paikallinen myös abstraktina tulkintana. Kansallista itsetuntoa ja identiteettiä nostava ja rakentava 1800-luvun lopun taide Suomessa oli juuri tällaista "ylevää" maisemaa.

Tänään "ylevä" taide on miltei mahdotonta muuten kuin taiteen itsensä konventiota ylläpitävänä ilmiönä. Klusteritaiteessa tämä mahdollisuus häviää siinä missä taiteilijan oma persoonallisuus tai narsismi, tapa hankkia nimeä ja myydä sillä. Vincent van Gogh edusti tätä ajattelua jo omana aikanaan. Häntä kiinnostivat vain värit ja taiteen oma sisäinen maisema. Eivät ulkopuoliset symbolit tai tapa rikastua, luoda nimeä narsistisiin tarkoitukseen tai omaa egoa lihottaen.

Van Gogh ei itse taulujaan myynyt. Hän "uhrasi" kaiken väreille ja taiteelle. Hänen kasvuympäristössään, ja käsiteellisessä kulttuurissa, se oli mahdollista. Nyt sitä on vaikea ymmärtää. Taide samassa merkityksessä kuin missä Vincent sitä edusti, on kuollut. Meidän on miltei mahdotonta ymmärtää van Goghin aikaa ja hänen motiivejaan, jossa taiteilija ei hakenut tuotteellaan ja taidoillaan kunniaa ja mainetta, elintasoa ja sen kasvua.

Kun tulkitsemme Vincent van Goghin tai Paul Gauguinin töitä, ne on ensin irrotettava omasta tulkintaympäristöstämme ja palautettava aikaan, jolloin televisiota ei ollut eikä netti jokaisen käytössä. Yleensä taideteos nähdään sen kulttuurin ja ajan viitekehikossa, jossa se kulloinkin tulkitaan. Näin silloinkin, kun se on oman aikansa tuote, ja tulkinta muuttuu kokonaan uudessa viitekehikossa. Ajatonta tai paikatonta taidetta ei ole ollut ennen omaa aikaamme ja klusteritaiteen syn-

tyä (ks. Luostarinen 2005, ”Klusteritaiteen manifesti” tai 1982 ”Spatial Identity in the Face of Environmental Changes”).

Maalaustaiteessa "maisema" on parhaimmillaan syvintä itseämme ja oma kokemuksemme. Mentaalisessa maisemassa me näemme sen mitä kykenemme tai jonka piilotajunta meille näyttää. Sen symbolit ja värit ovat jokaiselle meistä eri tavalla avautuvia. Oleellista on, että kaikkea tätä voi opiskella ja avartaa näkemystään, nähdä enemmän. Sävyjen erot näkyvät vasta iän myötä. Vasta kun mentaaliset ja kokemukselliset symbolimme alkavat lisääntyä. Sen sijaan värien loisto ja rikas maailma on ja pysyy samana tai enintään se köyhtyy.

Lähiympäristön symboliikka, sen turvallisuutta viestivä sanoma, on rikkain lapsena ja uudelleen vanhuudessamme. Vanhusten lukumäärän lisääntymisen myötä me vaadimme yhä enemmän yhä vähemmästä. Nuorena ja työikäisten luonnehtimassa yhdyskuntarakenteessa oli toisin. Kiinassa kello ei käy nyt samaa aikaa kuin Euroopassa.

Vincent van Gogh ja Paul Gauguin elivät vaikean elämän. Näin ainakin väitetään olkoonkin, ettei se välity sellaisenaan maalauksista. Van Gogh omisti koko elämänsä maalaamiselle ja moni pitää häntä öljyväreiden suurimpana taitajana. Van Goghiin liitetään niin paljon myyttistä tarustoa, ettei hänen todellista sielunmaisemaa ole helppo jäljittää. On karsittava ja pelkistettävä. Tarinan takaa löytyy onneksi maalaus, ja värit eivät valehtele siinä missä tuhannet sanat. Kartalla ja symboleilla voidaan manipuloida määrättömästi. Toki myös värien symbolikielellä. Van Gogh oli rehellinen etsijä.

Vincent van Gogh eli aikana, jolloin taide oli käsityötä ja siitä saatiin niukka toimeentulo. Gogh itse oli intohimoinen työssään, mutta haki alkuvaiheessa myös sellaisia sosiaalisia kontakteja, joilla oli sosiaalista ja yhteiskunnallista sisältöä. Hänellä oli vahva yhteiskunnallinen näkemys ja tehtävä, jonka hän liitti töihinsä. Tuo näkemys oli lähellä ajan yhteiskunnallista rakennetta ja murrosta. Hän sai jopa alkuvaiheessa pienen taiteilijajoukon innostumaan ajatuksistaan. Tuo sanoma ei kuitenkaan välittynyt hänen maalauksiinsa. Niistä tuli ajattomia, ei tietyn ajan tarustoa. Vincent oli värien käyttäjä, ei julistaja. Surrealistina hän olisi maalannut kirjaa, tarinaa oman aikamme ihmistulkinnasta ja sen mytologisesta tarustosta.

Van Gogh oli luonteeltaan tyypillinen ympäristöään muuttava innovaattori ja vallankumouksellinen toisinajattelija. Siinä missä muut tai-

teijit tekivät työnsä oikein ja hakivat taidekasvatuksensa opintojaan keskeyttämättä, siinä nuori Vincent oli levoton etsijä ja toimi lopulta hakien oikeaa vastausta väreillään. Siinä missä muut pyrkivät kopiaimaan oikein (imitointi ja diffuusio) siinä van Gogh lopetti opintonsa ja alkoi pohtia ja tehdä lopulta oikeita asioita.

Taide muutti maailmaa eikä kopioinut sen vanhaa maisemaa. Synkimmillään van Goghin värit olivat vastakohtiaan ja niiden symboliikka oli selvä. Gogh haki kuitenkin pikemminkin tiettyä väriä kuin sen symboliikkaa. Tässä Vincent oli intohimoinen perfektionisti ja se peitti alleen kaiken muun hänen maailmassaan. Hän muistutti tieteelleen täysin antautunutta tutkijaa, ja se hän tietysti olikin.

Jotta oivaltaa Goghin nerouden, on mentävä sinne, missä hän liikkui ja maalasi. Jostakin syystä yö ja ilta olivat hänelle tärkeitä ja valinta on ollut Pariisin ateljeessa läntinen ikkuna. Aurinko laskee länteen. Gogh löysi värit parhaiten varjojen maailmasta ja vastakohdista. Varjossakin häntä kiehtoi täydellinen musta.

Näin silloinkin kun taiteilijakollegat kuvasivat samasta pisteestä kohti Pariisin kaupunkia ja itään, ei rappiolle jäänyttä maisemaa ja rikkuruohoina rehottavia auringonkukkia. Vincent ei tehnyt valintoja muuten kuin värien ajamana ja kohde sai olla myös ”ruma”. Juuri tuo näennäinen ”rumuus” tarttui hänen kielestään Paul Gauguinin rakkauden kuvaamiseen. Van Gogh pettyi toki rakkauteen ja ihmiseen, ihmisen rappioon, mutta kuvasi sen lohduttomuuden kauniina. Hän kuvasi pikemminkin sen, mistä hän luopui taiteensa hyväksi ja se poltti hänet ihmisenä. Häneen sopii antiikin taruston tarina Ikaroksesta. Gauguiniin taas paremmin freudilainen ja antiikin taruston tarina Oidipuksesta, hysteerisestä miehestä. Miehestä, joka tappoi isänsä, kuninkaan ja nai äitinsä (ks. kuvat veistoksista "Oidipaallinen nainen" sekä "Hefaistoksen kirous ja Dalin nainen"; teksti www.clusterart.org)

Van Goghin tuotanto on pääosin lyhyeltä noin kymmenen vuoden periodilta, ja sekin jakautuu useampaan kauteen. Jälkimmäistä osaa kuvaa jo hänen sairautensa ja käden liike muuttuu karheaksi. Tapa kuvata sypressit ja niiden tumman sävyn patrioottinen, maskuliininen löydös on jo pakonomaista aivan kuten feminiininen kuu ja sen kehät. Vastakainasettelut näkyvät etenkin vanhuuden ja rappion kuvaamisessa, rumuuden ylistyksessä.

Van Gogh oli täydellisen värin metsästäjä. Ilmiön ymmärtäminen on vaikeaa, ellei itse ole perfektionisti ja näe värejä ”oikein”. Symboliikka ei ollut niin keskeinen kuin ainoalla hänen taiteilijatoverikseen kuvattulla Paul Gauguinilla. Paul Gauguin tuli värien maailmaan varsin myöhään ja jättäen turvallisen siviilivirkansa. Vaimon ja lasten muutto pois Pariisista Kööpenhaminaan oli kipeä tapahtuma aloittelevalle kuvataiteilijalle, joka ei työllään perhettään enää elättänyt ja näyttelykin sai tyrmäävän vastaanoton. Rakkauden rumuus ja rujous ei taiteen ystäviä viehättänyt.

Van Goghia taulujen myyminen ei taas rasittanut lainkaan. Hän ei taidettaan juurikaan itse myynyt. Tarina yhdestä myydystä teoksesta on toki liioiteltu. Useimmat lukemamme tarinat van Goghista ovat toki karikatyyrimäisiä eivätkä haluakaan ymmärtää sairautta, depressiota tai alkoholismia, arkipäiväistä taiteilijaelämää ja sen luonnetta tuon ajan Euroopassa.

Historia luo omat "kipsikuvansa" ja romanttiset tarinat oman konventi-
onsa tueksi ja pönkittää sillä pyhittäen ja kanonisoiden totuuden. Kanonisoitu totuus ja sen dogmit ovat tieteen ja taiteen innovoivimman osan pahin vihollinen. Ne on institutionalisoitu ja tätä kautta laitostuneita. Gauguin oli "arempi" laitostumiselle kuin van Gogh ja kärsi yksinäisyydestä, johon innovoiva erakko aina joutuu. Siinä missä van Gogh sairastui hylättynä masennukseen ja suljettiin laitoshoitoon, siinä Gauguin yritti itsemurhaa.

Paul Gauguinia kuvaa kilvoittelu valtaansa vievän värien maailman ja sen symboliikan sekä perheen ja siviilielämän välinen ristiriita. Muutto Tahitille, rakkauden ylistys ja elämä keskellä alkuperäistä ja primitiivistä ”maisemaa” oli kuin van Goghin vaatimus ystävälleen. Goghin vaikutus Gauguinin valintoihin oli valtaisa. Gogh oli elämässään ehdoton ja silvottu korva kertoo vain osan hänen oudosta tavastaan uskoa ihmisen tunne-elämän oivallukseen. Prostituoidulle lähetetty korva oli hysteerisen miehen ele, väittäisi Freud.

Kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 22. Vincent van Goghin maisema.

Vincent oletti muiden näkevän sen saman, mikä hänelle itselleen oli itsestään selvää, oli kyse sitten hänen veljestään, taiteilijaystävistään tai prostituoiduista, rappiolle vievästä elämästä. Van Goghin maisema löytyy parhaiten hänen rumimmaksi kertomastaan taulusta, jonka värejä hän kuitenkin itse ylisti.

Värit eivät olleet rumia. Vain taulun tarina ja sen julma symboliikka öisessä kapakkamiljöössä. Vincent van Goghin värit eivät valehdelleet. Van Goghin värit olivat eri maailmasta kuin hänen taulunsa symboliikka. Aivan kuten netistä imuroivien lasten tänään globaalissa todellisuudessa.

Klusteritaiteen idea meni parhaiten läpi juuri lasten töihin ja maailmaan sen alkuvaiheessa. Aikuinen ja hänen instituutionsa eivät sitä ymmärtäneet tai se rikkoi kipsikuvien konvention monikulttuurisena oivalluksena. Se ei antanut tukea nimettömänä myydä tauluja, musiikkia ja tehdä globaalia bisnestä kulttuurilla, hävittää viimeinenkin kuvattava ”sielun maisema”.

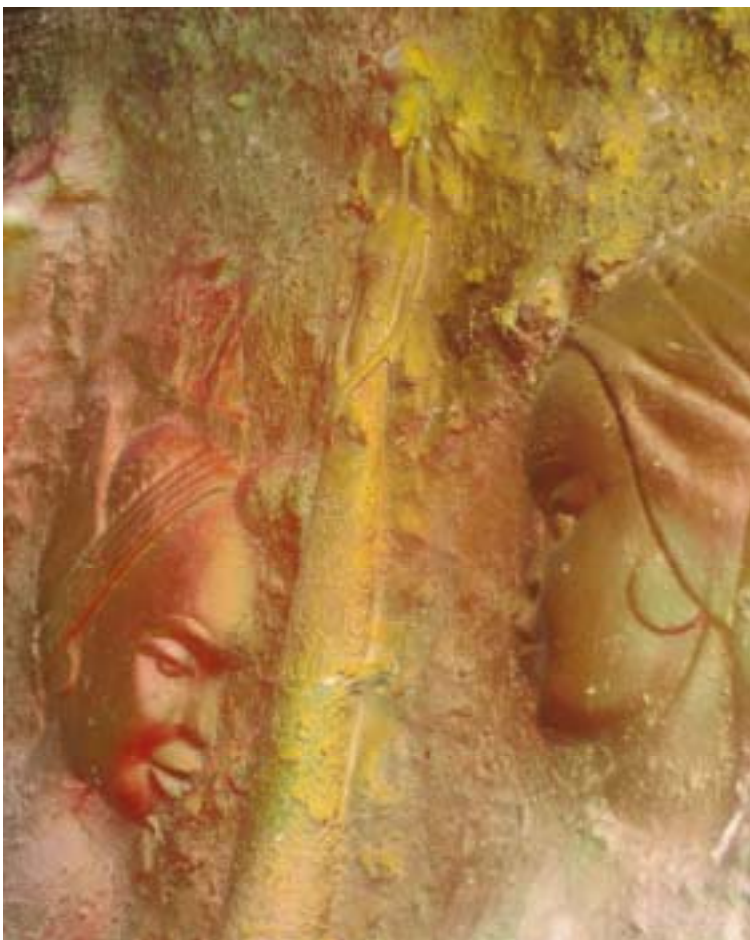
Van Goghin aiheet ja värit eivät tukeneet toisiaan ja lapsen silmin katsottuna ne näyttivät harmittoman hauskoilta. Vincentin sisäinen maisema oli äärimmäisen ristiriitainen ja johti henkiseen romahdukseen. Gogh oli ihmistuntijana lapsen tasolla ja suojatton, mutta samalla värin käyttäjänä aitoudessaan nero. Hän erosi täysin symboliikan käytössä Pablo Picassosta tai Salvador Dalin kaltaisista neroista. Siksi niin moni rakastaa Vincentin sielunmaisemaa, rehellistä väriä, ja vain lapsen mukanaan tuomaa viatonta voittoa kohteesta, joka repi hänet lopulta hajalle.

Sisäsyntyisen maailman kuvaajana Gogh oli ylivertainen. Gauguin käytti symboliikkaa, joka kuuluu ulkoiseen ja muualta opittuun, taltioituu maailmaan, kuorettomaan ja tyhjään seipitteelliseen ympäristöön.

Paul Gauguinin tarina muistuttaa Hemingwayn etsintää ja kertomusta vanhuksesta ja ylivertaisesta vastustajasta, merestä. Taistelusta, jossa suuri saalis jää viimein koukkuun, repii ja riuhtoo, väsytetään. Ja kuinka loppu tulee haiparven tavoin, vie saaliin häneltä pala palalta ja rannassa on mukana vain valtaisa ruoto. Seesteisen olon hetki ennen viimeistä voittoa, johon Gauguin valmistui maalatessaan syntymää, joka avautuu taulun oikeasta reunasta, matkustaa tyhjän ja aution maailman läpi kohdaten lankeemuksen, uskontojen ja kulttuurien kirjon, alastomuuden ja pakanallisen rakkauden jumalat, vanhuuden ja kyyhkyn, joka on lopulta kuin maahan kätkeyty ja lohduuton. Toisin kuin Hefaistoksen kirouksessa, jäljelle Pandoran lippaasta ei jää lopuksi edes toivoa (ks. kuvat ja teksti www.clusterart.org veistokset, "Dalin nainen ja Hefaistoksen kirous" sekä Vincent van Goghin maisema sekä Paul Gauguinin maisema).

Gauguinin maalaus oli kuin tarina Raamatusta, minkä tahansa kulttuurin tarina, tyhjäksi jäävä ja jonka lopussa Paul Gauguin otti oman myrkkymaljansa. Gauguin ei liittännyt töihinsä toivoa, sosiaalista pääomaa ja sen tapaa siirtyä myös Tahitilla muistina, jonka ulkopuolisena hän siellä eli mitään ymmärtämättä (veistokset ks. "Pumpulienkeli", teksti www.clusterart.org).

Paul Gauguinin symboliikka ja hänen maisemansa oli lohduttomampi ja ulkokohtaisempi kuin van Goghin värit. Vincent oli värien mestari ja hänen loistokkaat kukkansa kohosivat ulos ankarasta maisemasta, siinä missä suomalaisessa sielun maisemassa, Eino Säisän ”Kukkivissa roudan maissa”.

Kuva 23. Paul Gauguinin maisema.

Van Goghin sisäisen maiseman kauneus on sen rumuudessa ja täydellisen värin tavoittelussa, sille uhratussa elämässä. Ei niinkään siinä symboliikassa, jonka sisältö jäi Gauguinin hakemassa maisemassa yhtä lohduttomaksi kuin Hemingwayn vanhukselle tai hänelle itselleen. Maisemassa, jossa taulun kehykset voisivat kuvata rikasta elämää, alkoholin turruttamaa metsästäjää, afrikkalaista savannia ja vanhenevaa miestä. Metsästäjää, jonka elämän kehikkojen loistokkuus on vain taulun kehystämä valhe, ja itse taulu valtaisan kalan ruoto. Tyhjiin kalutu, ei minkään arvoinen, toisin kuin maalajista suurimman, Vincent van Goghin suuri unelma ja sen täyttymys puhtaiden värien vastakohdissa, jossa ei ole mitään sisäsyntyisen ulkopuolista tai ulkokohtaista, opittua.

(esim. Luostarinen M. & Yli-Viikari A. 1997. Luostarinen 2006. Ecological cluster and Cluster art in Innovation Policy. IASP World Conference in Beijing 18-21 sept. 2005, 290 – 296).

tiistai, syyskuu 26, 2006

6.55 Tulevaisuuden valoisat visiot ja taiteiden musta yö

Klusteritaiteen ja taiteen klusterin manifestin hidas diffuusio Suomessa

Pasi Saukkonen kirjoittaa (HS 28.9) kuinka kaksi suurta selvitystä maamme tulevaisuuden skenaarioista ”*Tieteen, teknologian ja yhteiskunnan näkymät*” (Finnsight 2015) ja ”*Kohti hyvinvoivaa ja kilpailukykyistä yhteiskuntaa*” (Timo Hämäläinen 2006) kertovat paljon luovuudesta ja monikulttuurisuudesta, mutta ilman taiteen edustajien myötävaikutusta. Saukkonen kysyy valmistellaanko Suomeen kulttuuritonta tulevaisuutta? Samassa artikkelissa taiteilijat kommentoivat kirjoitusta ja esittelevät suomalaisia taiteilijoita työryhmien jäseniksi.

Suomen tulevaisuuden raportit ovat olleet jo jonkin aikaa tieteellisteknisiä tai vahvasti yhden näkökulman oivalluksia. Niissä kyllä puhutaan taloudellisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta kestävydestä, mutta kulttuuri on käsitteenä kapea. Synnä voisi olla historia, jossa luova prosessi innovatiivisena rajattiin meillä jo 1980-luvulla tarkoituksella innovaation teknologiaa ja luonnontieteitä tarkoittavaan suuntaan. Suomi haki omaa linjaansa vaiheessa, jolloin olimme jäljessä muista OECD -maista. Oli keskitettävä resursseja, jolloin luovalla ja innovatiivisella

tarkoitettiin meillä kyllä monitieteistä, mutta ei poikkitieteistä, jossa innovaation avaajana tai edelläkävijänä on käytännössä usein taiteiden kautta syntyvät prosessit.

Suomalainen tapa käsitellä luovaa ja innovatiivista korostuu myös lasten koulutuksessa. Professori Kari Uusikylän (HS 26.9) mukaan erityislahjakkaiden sulkeminen omiin ryhmiinsä johtaa perfektionistiseen suorituspakeroon ja tappaa luovuuden. Erityiskouluja eri lahjakkuusryhmille on mahdotonta perustaa, kun lahjakkuuden lajeja on oikeasti kymmenittäin. Näin kuitenkin on tehty etenkin musiikin ja kuvataiteiden kohdalla.

Uusikylän mukaan erityiskoulujen perustaminen johtaa älykkyysofiililtaan hyvin erilaisten lasten eristämiseen ja tuskaisiin odotusten paineisiin tai tietyn lahjakkuuden osan heikkoon kehittymiseen yhden taidon kustannuksella. Yksi heikosti kehittyvä taito voi olla sosiaalinen osaaminen ja ryhmätyö muiden tieteenalojen kanssa. Niitä ei edes tunnusteta ja vuoropuhelu on mahdotonta. Kulttuurin klusteri etenee Suomessa hitaasti tai se edustaa teollista muotoilua ja kolmen korkeakoulun yhdistämistä Helsingissä. Suomalaisen innovaation ydin on tekninen koulutus yhdistettynä kaupalliseen koulutukseen ja kuorutettuna teollisella muotoilijan koulutuksella.

Suomen tulevaisuuden raporteja ja taiteilijoiden sulkemista niiden ulkopuolelle voidaan tulkita historiallisen pragmatismimme näkökulmasta. Meillä on kapea innovointiin liittyvä ja saman koulukunnan sisäänlämpiävä profiili. Teknisestä innovaatiosta on tullut prosessin veturi ja kulttuuri esitellään usein sosiaalisina ilmiöinä, joita käsitellään ikään kuin liikeyritysten toimintaympäristöinä. Niihin liittyy joko sosiaalisia ongelmia tai teollista infrastruktuuriarviointia. Kulttuuri nähdään sekin osana jälkimmäistä.

Se ettei taiteita ole kuunneltu ei ole vain taloudellinen valintamme. Taiteilijat ovat myös tietoisesti tai tietämättään jättäytyneet ulkopuolelle sen prosessin, jota tiedepolitiikan nykyisin teknologinen näkökulma klustereineen edustaa. Taide järjestäytyneenä omaksi klusterikseen on sille edelleen vieras ilmiö. Taiteen huiput elävät edelleen omassa Uusikylän mainitsemassa erityislahjakkaiden lukiossaan. Miksi innovaatioprosessin ja sen luovan klusterin rakenne ei ole kelvannut suomalaiselle taiteelle ja sen hallinnolle, on byrokratian oma tapa jättäytyä syrjään toisin kuin muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Näin syntyi kapea innovaatiopolitiikka, jossa luova taide ei ole meillä keskiössä.

Taidetta vaivaa yleinen näivetystauti, jossa huippuälykkääksi ja lahjakkaaksi leimautuminen on usein onnettoman elämän alku. Sama ilmiö näyttäytyy myös tieteessä ja sen tohtorikouluissa. Tämä sama sosiaalisen pääoman kirous koskee alueita tai yhdyskuntarakenteita, yhteisöjä, jotka rakentuvat yhden osaamisen varaan tai joissa keskitytään esim. yliopiston sisällä kapeaan osaamiseen huippuun. Taiteilijayhteisöissä tällainen eristäytyminen on erittäin yleistä.

Yhteiskunnan prosessit ovat myös tietyn lahjakkuuden profiloinnin kohdalla integroituvia ja huippulahjakkaiden on tultava toimeen ”normaalin” yhteisön sisällä. On mahdollista että voimakkaasti elitistiseksi itsensä kohottanut kulttuuri ei ole enää osa sitä yhteistä prosessia, jossa hyvinvoiva ja kilpailukykyinen yhteiskunta syntyy. Globaali elämäme ihmislajina ei ole nykyisin pelkästään valoisa suurista Kiinan, Intian tai Brasilian talouden kasvuennusteista huolimatta.

On pelkästään hyvä, että joko eristetty tai itse eristäytyneet taiteemme ovat tulossa mukaan siihen klustereiden evolutionaariseen kehitykseen, jossa myös suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden näkökulmaa etsitään. Taiteemme on jättäytynyt kansainvälisen innovaatioprosessin ulkopuoliseksi kummajaiseksi. Uusikylää mukailen emme tarvitse pelkästään omaa koulua lahjakkaita, luovia ja asiansa osaavia taiteilijoita varten. Emme tarvitse myöskään tutkijakouluja, jotka kasvattavat innovatiivisia ja luovia neroja. Siinä on syntynyt hallinnolle surullinen väärinkäsitys elämästä ja sen arvoista, luovan työn sisällöstä. Voisiko kuvitella mitään niin epämiellyttävää ympäristöä luovalle prosessille, kuin tätä tarkoitusta varten koottu koulukunta, ja joukko tästä tehtävästä ahdistuvia ihmisiä.

Olemmeko jälleen siirtymässä kohti tiedeidiotismia, jossa fakkiudutaan tulkiten tiedettä tieteen näkökulmasta ja ilman poikkitieteistä, yhteiskuntaa laajalti ymmärtävää luovaa prosessointia. Millaista on yhteiskuntatiede, jossa tieteen tekijät rankataan kuin urheilijat ja julkaisut ovat suomenkieltä vieroksuvia, arjesta vieraantuneita kummajaisia?

(Media esim. Luostarinen 2006. Agropolis ja osaamiskeskus takaisin liigapeleihin. Forssan Lehti 20.11. 2006).

torstai, syyskuu 28, 2006

6.56 Nopeat syövät nyt hitaat

Globalisaatio ja EU ovat osa alueellista ja paikallista kehitystämme, jota tieteen on tutkittava ennen päätöksentekoa. Muuten etenemme huonoin eväin ja muiden ehdoilla sekä jälkiomaksujina. Tehtävämme ei ole noudattaa "ohjeita" (mallioppilas) ja tehdä oikein vaan olla luovia innovaattoreita ja tehdä oikeita asioita divergoiden myös alue- ja paikallisella tasolla. Innovaatio on eri asia kuin innovaation diffuusio. Suomi on ollut perinteisesti konvergoiva ja diffuusinen kansakunta. Nyt se ei ole enää meidän mallimme. Meiltä odotetaan luovia, innovatiivisia aloitteita ja näyttöjä.

Tuskin painomuste ehti kuivua EU:n tavoitteista ekologisen peltoenergian kulutuksen lisäämisestä kun Neste esitti ohjelmansa olla maailman johtava biodieselin tuottaja. Uutisena se on hyvinkin looginen, mutta Suomen mittakaavassa odottamaton. Vain Nokia on päässyt vastaavaan uutiseen 1980-luvulla, jolloin alkoi puheet Euroopan valloittajasta. Epäilijöitä riitti ja nytkin liikkeellä on heti voimia, joille uutinen ei suinkaan ole pelkästään mieluisa.

Suomalaiselle elintarviketeollisuudelle uutinen on järkytys, olkoonkin etteivät omat peltomme riitä tuon tavoitteen saavuttamiseen alkuunkaan. Sen sijaan talonpojalle, joka on joutunut ja joutuu tänäänkin jatkuvan epävarmuuden olotilaan 141 -tukineen, uutinen on pelkästään mieluisa. Suomalaista maataloutta on riepoteltu viimeisen kymmenen vuoden aikana tavalla, joka ei jätä enää kylmäksi edes maaseudun vihamielisintä kadehtijaa. Bioenergia on viimeinkin se mahdollisuus, johon on tartuttava kaksin käsin. Suomalainen yhteiskunta on panostanut bioteknologiaan ja nyt on lupa odottaa tulosta ja varmaan sitä tulee myös metsistä.

Kun Eurooppa yhdentyy ja Romania sekä Bulgaria ovat pian liki viimeiset takavuosien itäisen maailman viimeiset jäänteet, jotka länsi demokratisoi leiriinsä, Unionin suuri historiallinen tehtävä on ollut suuri menestystarina. Olkoonkin että monet sen negatiivisina koetut epäilyt kaihertavat yhä näkyvämmiin, kun Turkki ja Länsi-Balkan saavat myös oman visionsa jäsenyydestä toteutetuksi. Vanhoissa jäsenmaissa ei ole saavutettu sitä kasvua, joka on odotettu ja kahtiajako kasvaa myös poliittisena epävakautena. Monien mieltä kaihertaa myös

puheet näennäis-eurooppalaisuudesta, jolla pyritään pönkittämään jatkuvaa alemmuudentunnetta tai kieroutunutta kansainvälisyyttä.

Uusissa jäsenmaissa uudistusvauhti on sen sijaan varmaan yllättänyt ja vanhan rautaesiripun takaa siirtymä Venäjän valtapiiristä länsimaiseen demokratiaan on sujunut mallikkaasti. Globalisaation myötä syntyvät työpaikkamenetykset ovat pikemminkin Kiinan ja Intian sekä Etelä-Amerikan noususta kertovia. Viimeisten ennusteiden mukaan Kiina on ohittamassa Yhdysvallat jo 2030-luvulla, ja Intia Japanin pian sen jälkeen. Suomen kaltaisen pienen jäsenvaltion on viisasta sijoittaa nyt näille markkinoille. Globalisaatio ei ole nollasummapeli, jossa Aasian kasvu olisi meiltä poissa.

Hämeenlinnan kaupunki siirtyi hetkessä Tammelan naapuriksi ja Lounais-Hämeeseen. Hämeenlinnan seutu kiri kansallisen kunta- ja palvelurakennemuutoksen veturiksi koko seutukunnan yhdistyessä. Maakuntana Kanta-Häme samalla käytännössä katosi, kun sen hoidettavana on nyt 70 000 asukkaan suurkaupungin lisäksi vain pari pientä kaupunkitaajamaa ja muutama niiden ympärillä oleva maalaispitäjä.

Tätä samaa painajaismaista ongelmaa käy läpi nyt moni muu maakunta, jossa keskusalue nielee ympäristönsä ja muut jäävät ajalehtimaan ulkopuolisina saarekkeina toisen tai kolmannen tason kuntina ja kuntalaisina. Kanta-Hämeessä Forssan seutukunnan pelastuksena olisi voinut olla 1990-luvun puolivälissä rakenneltu maakuntarajat ylittävä maaseutualueiden kokonaisuus Loimaan ja Someron suuntaan. Köyhiin maaseututaajamien pelastus olisi tuolloin ollut vielä liittoutuminen. Keinotekoiset ja talousmaakunnat rikkovat vaalipiirirajat vievät äänet ja talousalueen voimavarat kauas Hämeenlinnaan ja Lahteen, Turkuun, Tampereelle ja Helsinkiin. Jopa luonnonmaantieteelliset alueet ja niiden kulttuuriset rajat rikotaan aluetieteistä piittaamattomien ja osaa-mattomien kynänpiirroin. Ennen niistä ei luovuttu ilman miekkaa ja verta. Se kertoo miten tärkeitä nämä maakuntien rajat ja kahakat ovat aikanaan olleet ja ovat edelleen.

Nyt Forssa ja Riihimäki alkavat muistuttaa hajoavaa yhdyskuntaa, jossa rakenteet syntyvät pääteiden varsille ja ohjaajana ovat liikenteelliset solmukohdat. Näin näyttäisi käyvän myös monin paikoin muualla Suomessa. Ihmisten ajankäyttö ja autoistuminen ohjaa yhdyskuntien rakenteita ja vanhoja rakenteita kilpailutetaan sektorihallinnon alituisena puuhasteluna. Alueet ”toimijoina” ei ole 2000-luvun webympäristöstä.

Forssan kohdalla kohtalokasta olisi rakentaa ohikulkutie läpi kaupungin, jolloin sen itäinen osa olisi käytännössä nyt syntynyttä suur-Hämeenlinnaa ja Tammelan emäpitäjää. Vanha kaupunki kuihtuisi palvelujen siirtyessä Porin ja Helsingin sekä Turun ja Hämeenlinnan valtateiden solmukohtaan, eikä jäljelle jäisi kuin valtatie varressa oleva taantunut teollinen miljö. Käytännössä tämä prosessi on jo käynnistynyt ja kaupungin kuihtuminen jatkuu jo toista vuosikymmentään. Tällaisia taantuvia vanhoja teollisia yhdyskuntarakenteita Suomessa on kymmenittäin.

Professori Matti Viren puuttuu tähän kirjassaan todetessaan kuinka kunta- ja palvelurakenneuudistus ei tartu todellisiin ongelmiin. Hänen mukaansa puitelaisissa puhutaan vain toissijaisista asioista kuten kuntien koosta. Viren lähestyy kirjassaan uudistusta taloustieteen ja kuntalaisen näkökulmasta. Ylipolitisoituneessa uudistuksessa tutkimus on jäänyt vähäiseksi ja kuntien tulevassa työnjaossa valtion kanssa ei ole huomioitu EU:n rakenteen vaikuttavuutta.

Virenin mukaan valtion osuutta tulisi lisätä siellä, missä vaatimukset ovat kunnille jo nyt mahdottomia koosta riippumatta, ja koskevat erityisesti koulutusta ja terveydenhuoltoa. Samalla kuntien päätöksentekojärjestelmä olisi jo nyt saneerattava siten, ettei yhteys kuntalaisiin häviäisi kokonaan. Aluesuunnittelun metoditutkijana kuntasektorilla on helppo yhtyä Virenin näkemyksiin. Suomi on siirtynyt vaiheeseen, jossa tutkimus ja suunnittelu toteutuvat jälkikäteen, tai prosessiohjaus on kokonaan maan ulkopuolelta tulevaa, eikä tiede reagoi siihen enää juuri lainkaan.

(Media esim. Luostarinen 206. Nopeat syövät hitaat. Forssan Lehti 10.10.2006. Pellostaa saatava energia on iso mahdollisuus.. Helsingin Sanomat 9.9.2006.)

Kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 24. Kivinen pelto

perjantai, lokakuu 06, 2006

6.57 Karttojen harhat ja regionalismin rajat

Julkisten palveluiden saatavuus ja tarjonta sekä kuntien rajat ovat olleet suomalainen ikuisuuskyseminen. Kun suomalaiset puhuvat rajoista, tarkoitamme joko regionaalisia yksikköjä tai sitten enemmän tai vähemmän mentaalaisia tai spatiaalisia mielikuva-alueita. Kovin moni suomalainen ei ymmärrä karttaa sellaisena välineenä, jossa sitä käytetään vaikkapa maankäytön säätelyssä. Vastaavasti ani harva maankäytön suunnittelua toteuttava iäkkäämpi osaa käyttää GIS (Geographical Information System) järjestelmiä, saati erottaa spatiaalisen ja regionaalisen sekä mentaaliset kartat toisistaan. Näin maankäytön suunnittelus-

ta ei ole tullut pienissä kunnissamme päivittäinen prosessi, kuten teknologia ja kaavamonopolin ylläpito toki jo tänään internetin välityksellä edellyttäisivät. Teknistä osaamista tulisi harkita keskitettäväksi vaativimmilta osin hieman samaan tapaan kuin erikoissairaanhoidoa. Omat välineet ja osaaminen eivät pienissä kuntayksiköissä palvele ajanmukaisesti.

Erityisesti kun kyse on maahan sidotuista elinkeinoista ja toiminnoista, luonnonvarojen käytöstä, regionalismi rajoineen korostuu. Näin myös maankäytön suunnittelussa käytetään aina konkreettisia välineitä, karttoja. Vastaavasti kun kyse on lokaalisista elinkeinoista tai nykyisin verkostoista ja globalismista, alueet alkavat rajoineen kadota. Niiden fyysinen operointi suunnittelussa on vaativa tehtävä jopa yliopistopaikkakuntien tutkijoille.

Suomalainen keskustelu kunnista ja kuntien rajoista on ollut leimallisesti kahden koulukunnan välistä väittelyä. Edellinen on perinteisempi, regionalismiin sidottu, ja sen taustalla on maan omistus ja agraarinen, historiallinen tapa kokea alue ja alueeseen sitovat areaaliset elinkeinot. Samalla tähän liittyy alueen sosiaalinen merkitys, paikkaleimautuminen tai -sidos. Arkikielessä käytämme käsitettä juuret, kotiseutu tai sitten puhumme sosiaalisesta pääomasta ja alueellisesta muistista. Kaikissa näissä mukana on regionaalinen aluekäsite ja sen käyttäminen keskustelun pohjana. Kyse ei ole suinkaan ”tunteista”, kuten usein väitetään. Kuntien ja maakuntien kohdalla regionalismia ja ”aluehenkeä” ovat tukeneet ja rakentaneet mm. maakunnallinen kirjallisuus ja media. Alueella on siis oma ”henki”, imago, mutta myös selvät kartalle piirrettävät rajat. Nykyisin nämä rajat on kyseenalaistettu tai niistä halutaan päästä eroon.

Jälkimmäinen näkökulma alueesta on lähempänä informaatioyhteiskunnan rajoja, jossa mukana ovat myös alueeseen sitoutumattomat ammatit. Niiden määrä on jatkuvasti kasvamassa ja fyysiset rajat ovat hämärtyneet. Palvelun tarjonta tai elinkeinon harjoittaminen, palkkatyö, ei ole sidottu regionaaliseen yksikköön, eikä sitä korosteta myöskään mentaalisenä, sisäsyntyisenä ja juuret antavana alueellisenä muistin tai sosiaalisena pääomana. Alueen yhteisöllistä olemusta nämä ihmiset eivät tunnista lainkaan tai se on vähäinen. Heille spatiaalisia ja rajattomia metropolialueita tai maaseutualueita on rajattomasti, eikä niihin liity alueellisia ”henkiä” tai imagoa. Näin myös palvelun tarjonta on tässä käsitteistössä regionalismista vapaata ja mistä tahansa hankittavissa.

Kaikilla toiminnoilla on kuitenkin myös globalisaatiossa ja informaatiotyhteiskunnassa - rajattomuudesta huolimatta - aina dimensio alueeseen, jossa ilmiöt tapahtuvat tai rakenteet syntyvät. Se miten esim. Suomessa alueelliset rakenteet jatkossa muotoutuvat, on siten pikemminkin evoluution mukanaan tuomaa, kuin esim. juridista ohjailua. Ihmiset valitsevat vapaasti asuinpaikkansa ja hakevat palvelunsa, jossa toki alueet voivat kilpailla suosiostaan. Pienet kylät maaseudulla ovat aktiivisesti myymässä tonttejaan ja toimivat siinä järkevästi ohittaen kuitenkin perinteisen kuntahallinnon hierarkian ja kirkonkylän aseman. Maaseutu ei ole niinkään kuntien kuin kylien kirjomaa yhdyskuntarakennetta.

Regionalismi ja sen tapa kokea kunnat ja niiden rajat sekä ihmisten tapa hakea palvelunsa on siten kompromissi kahden ajattelutavan välillä. Tällöin oleellista ei ole niinkään rajat ja niiden sijainti tai kunnan koko, kuin esim. ekologisesti järkevä tapa tuottaa tuotetta ja käyttää sitä kulutuksessa sen koko elinkaaren aikana. Tässä käsittejärjestelmässä kaupungin ja maaseudun välinen vuoropuhelu ja globalisaatio sekä informaatioteknologia ovat poistamassa vanhan regionaalisen maailman-kuvamme, halusimme sitä tai emme.

Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kotiseutuunsa tai synnyinalueeseensa sidotut ihmiset ja heidän juurensa säilyvät joka tapauksessa, ja niiden taustalla ei ole kuvitteellisia regionaalisia rajoja, vaan pelkästään ympäristöpsykologiset tai -sosiaaliset, alueeseen ja sen kulttuuriin sidotut prosessit, elämykset ja mieltymykset. Tässä ei ole juurikaan eroa oli kyseessä valtioiden tai kansakuntien rajat sekä nationalismin ”aluehengen”, Euroopan Unioni tai kotoiset kuntamme ja tapamme kertoa, mistä olemme syntyisin. Synnyinpaikka on aina muuta kuin kartalle piirretty regionaalinen kuva kartasta. Pääsääntöisesti se on lapsena hankittu arvokas ympäristöpsykologinen ja -sosiaalinen kokemus ja samalla syvintä itseämme. Webympäristö on kokonaan uusi käsite yhteisöineen, eikä sitä pidä sotkea näihin vanhoihin rakenteisiin puhumalla ”maailman kylästä”. Se taas vaatii oman tutkijajoukkonsa, kehittäjät ja osajajansa, kuten varmaan olemme jo huomanneet.

(Media esim. Luostarinen 2006. Kartta valehtelee enemmän kuin tuhat sanaa. Forssan Lehti 21.8.2006. Keskusalueet ja pienkunnat yhteistyöhön. Helsingin Sanomat 23.6. 2003).

maanantai, lokakuu 23, 2006

6.58 Vuotoskeskustelu uhka koko Lapin ekomatkailulle

Vuotoskeskustelu on menneen talven lumia

Kemihaaran Vuotoksen allas on noussut esille yhdessä Kollajan Siuran altaan kanssa vuosikymmenten takaa. Edellinen liittyy Kemijoen ja samalla lähinnä Kemijoki-yhtiön ajamaan joen säännöstelytilavuuden lisäämiseen, ja jälkimmäinen Pohjolan Voiman vastaavaan puoli vuosisataa vanhaan Iijoen alajuoksun voimalaitosten tehostettuun käyttöön.

Lapin suurten jokien rakentaminen käynnistyi sotien jälkeen Iijoen alajuoksulta ja Kemijoen Isohaaran rakennustöillä. Edellinen energia-yhtiöistä edusti Pohjois-Suomen koskisodissa valtiojohtoista energiantuotantoa ja jälkimmäinen yksityistä, puutavarayhtiöiden omistamaa voimantuotantoa. Kyse oli siten myös vahvasti poliittisesta kädenväännöstä Lapin luonnonvaroihin. Kiihkeimmillään koskisodat näiden yhtiöiden välillä kävivät Kuusamon ja Koillismaan koskista ja joki- osuuksista taisteltaessa.

Yhtiöt ja niiden edustajat kykenivät riidoillaan siirtämään korvauskysymyksiä hamaan tulevaisuuteen ja paikalliset poliitikot saivat näistä riidoista äänensä. Kärsivä osapuoli oli alueen kehittäminen muun kuin 1960-luvun aluepolitiikan hengessä. Suuret ikäluokat 1940-luvulla syntyneinä saivat siitä henkisen pääomansa ja sosiaalisen muistinsa Lapissa. Paluumuutto Lappiin tuo heidät matkailukeskuksiin, jotka ovat vieraita. Vieraita ovat myös luonto- ja ekologinen yrittäjäyys sekä tähän käytetyt varat ja valtaisa työmäärä suojelulakien tultua hyväksytyksi. Paluumuuttajien myötä Lappi on ikään kuin käymässä uudelleen läpi 1970-luvun teollista vaihettaan, johon altaatkin kuuluivat. Visio vahvasti teollistetusta Lapista elää vieläkin matkailuteollisuuden rinnalla, ja usein ”taktisena” tapana pyrkiä hankkimaan muita etuuksia kuin varsinainen energiatalous ja altaat.

Parhaimmillaan tai pahimmillaan Lapissa oli liki 30 allashanketta, joista edelleenkin esillä olevat Kollaja ja Vuotos ovat kaikuja menneestä Suomesta ja myös parhaiten tunnettuja. Joidenkin takaraivossa ne ovat ikään kuin aavekipuja poistetuista ja amputoiduista jäsenistä. Ne kuu-

luvut Lapin teollistamisen visioihin 1950-luvun alusta ja 1970-luvun aluepolitiikkaan. Lokka ja Porttipahta rakennettiin tavalla, jossa paikallinen väestö sai oman allasaluelakinsa vasta useita vuosia altaiden rakentamisen jälkeen.

Teollistumista ihailtiin myös kansallisissa medioissa ihmisen kesyttäessä Lapin jylhää maisemaa ja koskia. Vastaavia kirjoituksia näkyi paljon Neuvostoliiton suunnitelmatalouden alussa sen viisivuotissuunnitelmissa. Lappi luonnonvaroineen oli osa suomalaista sodan jälkeistä suunnitelmataloutta. Sen aikana tehtiin paljon hyvää, mutta samalla suuria virheitä. Näiden virheiden korjaaminen on ollut voimahtiöille vaikeaa ja traumaattista aikaa. Voimayhtiöiden ulkoinen yrityskuva oli niiden kotijokien varsilla erittäin kielteinen vielä 1980-luvulla.

Koskaan voimayhtiöt eivät saavuttaneet täysin lappilaisten luottamusta. Siihen tarvittiin yliopistotutkijoita ja karvalakkilähetystöjä sekä uudet visiot Lapin tulevaisuudelle. Sitä ennen vanhat oli haudattava ja joet suojeltava riidan kylväjiltä. Nyt osa riidan kylväjäpolvesta on muuttanut eläkepäivinänsä takaisin Lappiin huomaamatta, kuinka siellä virtaavat jo kokonaan eri vedet.

Sirkan allaskylä Levin juurella on siitä konkreettisin näyttö ja esimerkiksi suurena kansainvälisenä matkailukaupunkina. Vielä 1970-luvun puolivälissä siellä haastatelllessani ihmisiä, se muistutti Kemihaaran-Vuotoksen ja Siuruan-Kollajan rappeutuneita allaskyläiä. Kukaan ei vielä tuolloin voinut uskoa, että kaavoittamalla alue matkailukäyttöön, tulos olisi nykyisenkaltainen Ounasjoen suojelulain jälkeen. Oli ajateltava globaalisti ja toimittava lokaalisti. Ei päinvastoin, kuten nyt taas menetellään.

Kemijoen korvaussodat päättyivät karvalakkilähetystöihin, Ounasjoen suojelulakiin ja Iijoen keski- ja yläjuoksun suojelulait koskiensuojelulakeihin. Näillä laeilla meille jäi muutama rakentamaton koski tuleville sukupolville. Tornionjokeen suomalaiset eivät rajajokena voineet koskea. Samoin Venäjälle virtaavia jokia ei voitu kääntää Kuusamossa Pohjanlahteen virtaaviksi. Näin varjeltui muutama koski Koillismaalla.

Suomalaisten "paikallinen" (regionaalinen) tapa ajatella oli erityisen voimakasta 1970-luvun aluepolitiikassamme Itä- ja Pohjois-Suomessa. Siirtyminen globaaliin ja rajattomaan, spatiaaliseen ajatteluun, on nyt ongelmallista. Samoin käsitteet "politics" ja "policy" eivät vieläkään toimi kuten tulisi, kun kyse on luonnonvaroitamme ja areaalisista,

maahan sidotuista ihmisistä ja heidän elinkeinoistaan. Tämä on ymmärrettävä Lappia kehitettäessä maakuntana, joka poikkeaa muusta Euroopasta.

Lounais-Hämeessä vastaava ilmiö näkyy ja tuntuu etenkin MTT:n laboratorioden (kansallinen ja kansainvälinen) ja paikallisen Agropoliksen (tiedepuisto, paikalliset kunnat) yhteensovittamisessa. Paikallinen ja regionaalinen ajattelu (Jokioisten kunnan tarpeet) ohittavat koko ajan globaalin klusterin ja tiedepuiston omistamisen sekä operatiivisen työn ohi regionaalisen "puuhastelun". Kun paikalliset kunnat ajautuvat kriisiin, Agropolis on syntipukki, siinä missä koskisodat ja altaat Lapissa. Ajatellaan ja mitoitetaan paikallisesti ja kuvitellaan kuinka toiminta on globaalia kiitos MTT:n tieteen ja laboratorioden.

Sama harha vaivasi 1970-luvun Lappia. Ajatellaan paikallisesti, haetaan paikallisia riitoja ja olematonta pääomaa sekä osaamista, ja pilataan alkuperäisen rakenteen klusteriluonne ja kansainvälinen toimintakulttuuri. Lapin matkailua vaivasivat 1970-luvulla samat taudit kuin innovaatiotoimintaa yleensäkin Suomen maaseudulla ja myös Etelä-Hämeessä. Matkailu elinkeinona muuttaa alueita enemmän kuin mihin areaalisissa elinkeinoissa on varauduttu. Lapissa tätä lisää vanhojen metsien ja suojelualueiden sekä porotalouden traditiot, mutta myös uudet vaatimukset.

Lapissa on eletty 1980-luvulta voimakasta muutosta, jonka aikana mm. Sirkan rappioitunut allaskylä on elvytetty Levin juurella kukoistavaksi matkailukaupungiksi. Jokien ylälätköitä ja kutualueita on jo yli 20 vuoden ajan muutettu luonnontilaansa ja pääuomat ovat osa Lapin jatkuvasti kasvavaa luontomatkailua. Ekologinen klusteri ja sen kehitys on näillä alueilla laajaan ja jatkuvasti kasvavaan matkailuun perustuvaa liiketoimintaa ja kestävästä yrittäjyyttä. Tässä prosessissa kalottialue on globaalin kehityksen kärkialueita ja jatkuvan tutkimuksen sekä kehitystyön yhteinen kohde. Globaali ajattelu ja sen tarpeet leviävät paikallisiin sovelluksiin innovaatioille tyypillisellä tavalla. Matkailun arvot ekologisessa bisneksessä eivät ole yhtä kuin energiatalouden ja altaiden rakentajan. Näiden välillä on sovittamaton ristiriita (politics, policy).

Lapin matkailun kehitystyö ja "policy" on muuta kuin lyhytjänteinen vaalien alla herätettävä "politics", jolla pilataan tuhansien yrittäjien ja koko matkailuklusterin toimintaympäristö.

Kemi- ja Iijoella 1970- ja 1980-luvuilla alueen sosiaalisista ja taloudellisista jokitutkimuksista vastanneena, ja niistä myös väitelleenä, oletan viimeisen allaskeskustelun olevan lähinnä Lapin matkailua ja sen ympäristöarvoja vähän tuntevien tahojen käynnistämää. On mahdollista, että mukana on myös kehityksen kulusta katkeroituneita innovaatioympäristön jälkiomaksujia (aavekivut), joille jo varhain 1980-luvulla Lapille rakennetut visiot kansainvälisenä ekologisen klusterin ja matkailun suuralueena on ollut vieras ja vaikeasti hyväksyttävä tavoite.

Lapin elinkeinoelämän kehittämisen perusteissa, saati Itämeren ja jokiemme tilassa, tuskin on tapahtunut mitään sellaista muutosta, joka olisi edellyttänyt allaskeskustelun jälkilöylyjä edes poliittisena ymmärtämättömyytenä. Lapin matkailu ja sen kansainvälinen menestystarina ei perustu vain erittäin herkkään ekologiseen ympäristöön ja sen tutkimukseen, vaan myös alan kuluttajien valistuneimpaan joukkoon ja heidän herkkään reagointiin ympäristöarvoille.

Ekologinen klusteri ja luontomatkailu perustuu kaikkien alueen elinkeinojen yhteistyöhön. Se miksi tätä herkkää aluetta ja yrittäjyyttä nyt järkytetään koko Kemijoen ja Iijoen laajoilla vesistöalueilla, on erityisen vaikeasti ymmärrettävissä, kun mukaan on nostettu vielä tällä vuosituhannella aluetaloudesta vastaavia virkamiehiä. Näille EU:n keskeisimmät käsitteet ja kehittämistehtävät tulisi olla jo tuttua myös kielen osalta olkoonkin, että pääosa maallikoista ei niitä ymmärrä. Suomen kieli on tältä osin köyhä.

Lappiin on panostettu julkisia varoja uskomattomat määrät juuri matkailun ja luonnon ekologisen kestävyuden näkökulmasta enemmän kuin minnekään muualle Suomessa käsitteen "policy" alla ja osana luontomatkailua (*nature-based tourism, ecological cluster and tourism*). Tämän kansainvälisen matkailun ja alan tutkijoiden sekä kehittäjien hyvin tunteman prosessin järkyttäminen vuosikymmenien takaisilla allaspeikolla, on paitsi paikallisesta ja globaalista ympäristöstämme piittaamatonta, samalla alueen tärkeintä työllistäjää ja aluetaloutta kantavaa klusteria halveksivaa.

Se on kaikuja 1940-luvulla syntyneiden ikäluokkien vaikeasta vanhenemisesta ("*politics*") jälkiomaksujina eikä Lappi ole siinä suinkaan ainut esimerkkimme. Regionaalinen (*regional*) ja lokaalinen (*local, spatial, mental, aspatial*) menevät koko ajan päällekkäin ja paikallisesta pyritään siirtymään globaaliin, aivan kuin pyrkien itään matkustamalla länteen.

(*Mediassa esim. Luostarinen 2006. Vuotos-keskustelu on järkyttävää. Suomen Kuvalehti 43/2006. Vuotoskeskustelu on menneen talven lumia. Kaleva 22-10 2006, Ijokiseutu 22.10 2006*).

tiistai, lokakuu 24, 2006

6.59 Agropolis kohti klusterirakennetta

Paikallisesta kansainväliseen vai päinvastoin?

Helsingin Sanomat reagoi Agropoliksen toimitusjohtajan eroon. Se on paljon kun kyseessä on parin miljoonan euron yhtiöstä. Miksi valtakunnan päälehti reagoi ja miksi toimitusjohtajia irtisanotaan niin tiu-

haan? Mikä allekirjoittaneen ideasta syntynyttä yhtiötä vaivaa? Oliko agropolis -strategia kirjana jotenkin keho? Kuinka moni sen luki ja yhdisti klusterirakenteisiin Suomessa 1990-luvun alussa? Osaamiskeskuksethan käynnistyivät vasta vuonna 1995. Tuliko ohjelma Suomeen liian varhain vai oliko tutkimuslaitos ehkä jotenkin väärä? Sopiko klusteriohjelma maataloudelle ja agribisnekselle huomoin kuin high-tech -yrittäjyydelle yliopistopaikkakunnillamme?

Jääskeläisen (2000) väitöskirjan mukaan Porterin klusterikirjoja oli Suomessa myyty vain muutama sata kappaletta vuosituhaten alussa. Löyötkö ohjelma Suomessa tarkoituksella laimin runsas 15 vuotta sitten avainministeriöissämme, jonne klusteriohjelma oli tuolloin jo toimitettu agropolis -strategiana? Eikö ohjelmaa vielä tuolloin ymmärretty vai sotkiko sen otsikko? Miksi ohjelma käynnistyi välittömästi esim. Brasiliassa, mutta ei Suomessa? Miksi Brasilia ei tarvinnut ruotsalaisten tukea ja Porteria? Miksi Suomi tarvitsi ruotsalaisten käynnistämisen ohjelman ennen kuin oma päätöksenteko valmistui? Oma lamamme alkoi klusterirakenteiden laiminlyönneistä.

Siirrettiinkö aluesuunnittelun ja -kehityksen sisäministeriölle (maatalousministeriölle) kuuluva vastuu klusterista Jokioisten kunnalle ja MTT:n biologiselle tutkimukselle? Eikö maatalousministeriö tuntenut lainkaan käsitettä vuonna 1991? Oliko Jokiosista ja MTT:n sisältä lähtenyt ohjelma "maalainen" teknopolis -ihmisille ja Oulun mallille? Miksi Oulun teknopolis -mallia esiteltiin klusteri -mallina? Miksi liikkeelle lähdettiin vasta EU -kautemme alussa ja menetettiin vuosikymmen? Miksi ohjelma painottui vain muutamaan keskukseseen, ei kansalliseksi ohjelmaksi ja kattaen myös maaseudun? Miksi klusteriohjelma kutistui pieneksi yritykseksi ja yhtiöksi sekä elintarviketalouden vaatimattomaksi osaamiskeskukseksi Suomessa? Miksi MTT ja Agropolis jätettiin siitakin sivuun vuonna 2006? Miksi kansallinen Agropolis -strategia liitettiin Forssan talousalueella tyhjänäikaiseen kuntayhteistyöhön syvimmän talouskriisin aikaan?

Alkuperäisessä ideassa agropolis esiteltiin verkostona, jossa puhuttiin myös klusterista. Malli oli suomalainen sovellus 1990-luvun alun verkostotaloudesta ja integroitu kansainvälisestä aluesuunnittelun ja kehittämistyön vaihdosta (Luostarinen 1991). Porter ei vielä tuolloin ollut aloittanut omaa työtään Ruotsissa tai ainakin se oli minulle tuntematon 1980-luvun lopun kapeahkona aihiona.

Malli oli vaihtoehto ”teknopoliksille” maaseudulle ja maatalouteen siirrettyinä. Agraarit elinkeinot eivät ole lokaalisia vaan areaalisia. Regionaalinen ympäristö ei ole spatiaalista. Policy ei tarkoita samaa kuin politics. Innovaatiopolitiikalla tarkoitettiin EU:n ymmärtämänä muuta kuin yhdysvaltalaisessa käytössä, josta Oulun teknopolis oli suora kopia. Vastaava Agropolis teknologiapuistona löytyi Ranskasta (Montpellier). Suomen malli agropolis -strategiana ei ollut sinnepäinkään. Samalla koko aluepolitiikkamme innovatiivisin prosessi ohjautui muuttaman keskuksen palvelurakenteen tukemiseen, jonne myös työpaikat keskitettiin. Klusteri ymmärrettiin meillä käsitteenä ”ryhmänä” ja itse prosessi jäi vieraaksi. Klusterista tuli julkisten palvelujen ja hallinnon keskittämishjelma saman koulukunnan toteuttamana, joka oli työssä jo 1980-luvulla.

Prosessissa ajateltiin globaalisti ja pyrittiin toimimaan paikallisesti. Yhdysvalloissa klustereiden yhteydessä puhuttiin ”magneetista”, Euroopassa enemmänkin verkostoista (network). Internet ei ollut vielä oikein kunnolla käynnistynyt 1980-luvun lopulla. Sen merkitys oli kuitenkin jo mahdollista visioita. Agronet käynnistyi meillä hyvissä ajoin jo 1990-luvun alussa.

Forssassa tuskin löytyy montaakaan autokauppiasta tai kirjapainoa, jossa tuotetta myydään paikalliseen kulutukseen. Parturi näin voi toimia, mutta ei enää yliopistotasoinen tuotekehittäjä. Asiakkaat tulevat muualta ja oleellista on vain edullinen sijainti. Autokeidas ja Helsingin Sanomain painotalo ovat esimerkkejä optimaalisesta sijainnista. Strategian toteutukselle Lounais-Häme, Vakka-Suomi, Loimaa ja Somero sekä MTT:n laboratoriot olivat optimaalinen paikka Suomessa. Etäisyys Helsinkiin, Turkuun ja Tampereelle on optimaalinen.

Sama kuin agropolis-strategiaa koskee hallinnossa pankkeja ja vakuutuslaitoksia. Niitä ei hallinnoida paikallisesti vaan kansallisesti ja kansainvälisen rahan turvin. Pyrkimys ajatella paikallisesti ja toimia sitten globaalisti on kuin kulkemista kohti itää lähtemällä länteen. Sama tulokinta näyttäisi olevan myös tänään Harvard Business Schoolin globaalissa tutkimuksessa (Ketel 2006).

Alunperin agropolikseen haettiin koko elintarvikeketjuamme ja yrittäjiä myös muista maaseutu- ja luonnonvaraelinkeinoista. Samoin kyselymme oli myönteisesti vastaamassa liki sata kuntaa ja suuri joukko yliopistojamme. Tietysti tämä aiheutti levottomuutta Helsingissä ja

Viikissä, mutta auttoi sen käynnistämisen Gordionin solmujen aukomisessa ja varmasti vauhditti prosessia pääkaupunkiseudulla.

Verkoston ja klusterin voima ja rakenne oli toki ymmärretty Suomessa jo 1990-luvun alussa. Mukaan yhtiöön oli tulossa jopa monikansallisia suuria elintarvikejätettä, vaikka kysely ei niille edes kohdistunut. Agropolis suomalaisena klusterirakenteena ja sen sovelluksena levisi hetkessä netin välityksellä kaikille mantereille.

Agronet ei ollut paikallinen ilmiö. Konsultoin Etelä-Amerikassa jo ennen kansallista osaamiskeskusohjelmaamme. Siellä klusteri (agropolis) tunnettiin suomalaisena mallina ja se oli levinnyt spontaanisti ympäri laajaa valtiota. Pääkaupungissa tämä herätti hämmennystä. Mistä oli kyse ja miksi malli oli siellä niin suosittu? Oliko taustalla joidenkin alueiden oma sosiaalinen pääoma? Kävin Brasiliassa läpi tärkeimmät agropolialueet ja niiden klusterirakenteet raportoiden niistä Brasilian hallitukselle 1990-luvun puolivälissä.

Prosessien käynnistyminen Brasiliassa selittyi osin sosiaalisella muistilla. Oikeammin kyse oli symboli-innovaatiosta sekä organisaatioinovaatiosta ja niiden osumisesta brasilialaiseen elintarvikeklusterin synnyn historiaan sekä valtavaan laajuuteen globaalissa markkinatilanteessa. Elintarvike ei ollut siinä yksin, mutta veturin osassa. Samalla käynnistyivät pienet "osuustoiminnalliset" yritykset ja tuotantorakenteet sekä internet. Organisaatio ei ollut siellä pääasia vaan sen sisältö, substanssi, suomalainen pragmatismi rinnallaan kilpailijana ranskalaisen agropoliksen vanha teknopolis -strategia ja pelkkä elitismi. Siitä ei ollut käyttöä Brasilian kaltaisen valtion valtaville haasteille ja ongelmille maaseudulla ja kasvavissa metropoleissa Rion ja Sao Paulon talousalueilla.

Amerikkalainen käytäntö ja kouluttajat yhdistettiin suomalaiseen "networkiin" ja osuustoiminnalliseen traditioon sekä klusterirakenteisiin (-talouteen) globaalina kauppana. Regionaalisesta ja areaalisesta tehtiin lokaalinen elinkeino agronetin avulla. Keinokastelualueet yhdistettiin toisiinsa ja ylläpidettiin hieman kuten suomalaiset aikanaan perustivat meijerinsä ja verkottaen ne myöhemmin toisiinsa.

Kansallinen ja kansanvälinen omistus sekä tiede yhdessä olisivat taanneet myös Suomessa sellaisen ajattelun, jossa globaali siirtyy paikalliseen jo 1990-luvun alussa. Siinä paikallinen päätöksenteko ja sen krii-

sit eivät heijastu omistuspohjan tai muun syyn seurauksena yhteisen klusterin toimintaan.

Tässä paikallinen, alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen esiteltiin kehämäisinä rakennelmina. MTT ja tiede organisaationa eivät ole paikallisia ja jopa Suomi rajoineen alkaa käydä ahtaaksi. Brasiliassa tämä ymmärrettiin selkeämmin kiitos kauan jatkuneen mittavan kansainvälisen elintarvikeviennin. Suomessa tällaista vientiä ei ollut. Ministeriösämme klusterirakenne ja -talous tuli aivan vieraana ilmiönä ja vääristä laitoksesta (MTTK 1991). Suomi valitsi sisäministeriössä oman tiensä ja kloonasi oppinsa Ruotsista. Seurasi lama ja maaseudun autioitumisen toinen aalto.

Jokaisella toiminnalla, rakennetulla laboratoriolalla tai painotalolla, on dimensio alueelle, jossa toiminta tapahtuu. Fyysiset toiminnot eivät ole kuvitteellisissa, nettiavaruudessa tapahtuvia. Näin idea oli esiteltävä Suomessa kunnille, kun vastuu prosessin mm. maankäytöllisistä tehtävistä kuuluu Suomessa juuri paikallishallinnolle. Kunnilla on kaava-monopoli, vaikka pienet yksiköt eivät kykene sitä yhdyskuntasuunnittelussa käyttämään luovalla ja innovatiivisella tavalla.

Sen sijaan tiede, tutkimus, kehitystyö ja uudet löydökset eivät ole verkottuneet jokioislaiseksi tai edes suomalaiseksi. Tämä osa toiminnasta on aina kansainvälistä ja sen toiminta on syytä myös rahoittaa useiden verkoston ja klusterin omistajien yhteisinä ponnistuksina. Kaikki verkoston osapuolet hyötyvät siitä ja kalliit laboratorio- ja tuotekehityshankkeet toteutuvat järkevästi hallinnoiden. Osaamisen synergiaedut kasvavat verkostojen toiminnan jatkuessa ja syntyy asymptoottisia etuja (Luostarinen 2005, s. 19, ks. avainkäsitteet).

Paikallista siirrettäessä globaalin törmätään ongelmiin, jossa etenkin kuntien yhteistyössä kaikkein arvokkain yhteinen hanke on pikemminkin syntipukki kuin yhteisesti varjeltu kärkihanke. Kilpailijoina ovat aina paikalliset tarpeet ja rahaa on vähän. Paikallinen ajattelu ei siirry globaaliin käyttöön eikä se ole edes suotavaa. Jokioisten kunnalla ja Forssalla ei ole sellaisia tarpeita, joihin tiedettä tarvittaisiin päivittäin ja reaaliajassa. Agropolis taas pelkkänä paikallisena imago-ohjelmana on liian arvokas ja jokaisen kriisin yhteydessä agropoliksen toimitusjohtajaa ei voi erottaa.

Klusteripolitiikka ja alueellinen yhteistyö eivät ole sama asia. Ohjelmassa on syytä täsmentää, mitä alkuperäisessä mallissa tavoiteltiin

(clunet; innonet, "open system", forenet). Innovaation vastaanottoon ja myyntiin liittyvät tasot ja tehtävät eivät ole sama asia. Kuluttaja innovaattorina (omaksujana, vastaanottajana) ei niin ikään ole sama kuin yrittäjänä.

On tarkoin mietittävä, mitä tarkoitetaan kun puhutaan kuluttajasta innovaatiopolitiikkaa ohjaavana. Samoin mikä merkitys maataloudella on innovaation vastaanottajana ja kulutuksessa. Maatalous nähdään pääsääntöisesti vain tuottajana, harvemmin kuluttajana. Kyse ei ole kuitenkaan ketjusta vaan kehästä, jossa maatalouden osuus kulutuksessa on usein monen aluetalouden tärkein lenkki. Maatalouden tuet menevät käytännössä suoraan muun elinkeinoelämän tukeen lyhentämättömänä.

Tiedon globaali pooli on oleellisesti tärkeämpi kuin paikallinen, pääsääntöisesti vastaanottava verkosto. Paikallinen ja regionaalinen (maantiede) ei saa olla este virtuaaliklusterin toiminnalle ja sen multikulttuuriselle synnylle (multipolar -klusteri). Klusteritieto ei saa rakentua ennalta arvattavaksi ja kesiarvoistavaksi. Institutionaalinen tieto on lopulta vain kuvitteellista tietoa ja sidottu "roolipeleihin". Näissä "luoto" on pääsääntöisesti kriittinen determinantti.

Klusteri on pääsääntöisesti kansallista tai kansainvälistä prosessointia, ei niinkään paikallista tai alueellista. Kyseessä on innovaatiotoiminnan harppaus ja sen on todettu olevan paljon tehokkaampaa kuin perinteisten "polisten" (tiedepuistot) toiminta. Globaalissa toiminnassa yhden innovaation merkitys kyetään moninkertaistamaan. Klusteriin high-tech suhtautuu paljon myönteisemmin Harvard Business Schoolin tekemän tutkimuksen mukaan kuin perinteinen teollisuus ja maatalous (agribusiness) (Christian Ketels 2006). Tämä on agropolis -strategian ehkä suurin yhteinen ongelma.

(Media esim. Luostarinen 2006 Regionalismin vaarat ja karttojen harhat. Iisalmen Sanomat 10.10.2006. Agropolis kohti klusteritaloutta. Forssan Lehti 28.10. 2006. Suomesta muotoutumassa maakuntakeskusten ja maaseutukyliä maa. Savon Sanomat 1.11. 2006. Ks. myös Cluster 2006/ Luostarinen 2006 Ecological cluster and innovation policy 9th Annual Global Conference of the Competitiveness Institute 9th-13th October Lyon or XXII IASP World Conference on Science and Technology Parks. Global Innovation: The role on science and technology parks, planary II, 290 - 297, Beijing, China, Agropolis Strategy 1992, Relatore sobre o program brasileiro agropolis 1998).

perjantai, lokakuu 27, 2006

6.60 Haudanavaajien aika

Mikä yhdistää Bodom -järven murhamysteeriä ja sen ratkaisun kiivasta hakua kesällä 2005 ja Lappeenrannan Huhtiniemen joukkohautojen tutkimuksia syksyllä 2006? Onko ajassamme jotain sellaista, joka vaatii vanhojen hautojen avaamista? Liittyvätkö ne ehkä jotenkin myös Vuotoksen ja Kollajan altaiden uudelleenlämmittämiseen parin vuosikymmenen hiljaiselon jälkeen? Olisiko näillä otsikoilla jotain yhteistä Suomen muuttuneeseen tapaan ottaa vastaan Venäjän presidentti Putin? Entäpä muuttunut suhtautumisemme alkoholin käyttöön ja otsikko, jossa kerrotaan suomalaisten olevan maailman kolmanneksi tuhmaavin kansakunta (HS 25.10.06). Miksi olemme kriittisiä vanhoja instituutioita kohtaan ja odotamme näyttöjä myös yliopistoilta? Miksi Forssaa kutsutaan maan kriittisimmäksi ja negatiivisimmaksi kaupungiksi? Miksi forssalaiset itse ja media näin menettelee?

Onko meillä tähän kaikkeen nyt varaa toisin kuin joskus aiemmin? Onko asemamme muuttunut ja aika otollinen? Eikö alusmaan kurjuus ja idän pelko enää kahlitse meitä, olemmeko riittävän varakkaita ja oppineita, jotta voimme olla tyytymättömiä? Eikö kognitiivinen dissonanssi ja balanssiteoriat enää toimi vai onko kyse vain paremmasta osaamisesta ja halusta näyttää kuinka nuori polvi on suurta ikäluokkaa, vanhempiaan osaavampaa? Ovatko heidän norminsa ja arvonsa nyt punnittavina ja taruista tehdään oikeasti myös satuja? Vai johtuuko tämä kaikki vain median ja paperilehtien kriisistä ja uutispulasta sekä viihteellisten ja negatiivisten uutiskuvien kasvusta kilpailun kovetessa.

Huhtiniemen Haudoista ei ollut 1970-luvun alussa syytä tehdä suurta numeroa. Itse olin tuolloin tutkijana Kemi- ja Iijoella ja koskisotien ”haudoista” paljon jäi kertomatta. Oli viisasta vaieta tai sitten uhkailtiin. Mediaa vaivasi itesesensuuri ja moni tutkija oli mandaattitutkija, ja heiltä tiedettiin jo etukäteen mitä voitiin odottaa tuloksena. Toki toimittajatkin edustivat puoluelehdistöä ja oman mediansa omistajaa. Vain ilmiselvät korjausliikkeet tehtiin, jotta esim. Lapin matkailu saatiin pois koski- ja allasotien kurimuksesta.

Pohjolan Voima käynnisti Lapin jokien rakentamisen Iijoella ja yhtiön perustamisasiakirjan laati isoisäni veli varatuomari Ilmari Luostarinen useiden puutavara-yhtiöiden puolesta. Hän toimi myöhemmin Enso Gutzeitin johtokunnan puheenjohtajana ja siten yhtiön johdossa. Oma osuuteni oli lopettaa nuo sodat ja käynnistää vahinkojen korjaus, palauttaa se mikä oli palautettavissa ja lopettaa "allaspeikot", jotta matkailuelinkeino saattoi käynnistyä jopa Sirkan rappeutuneessa allaskylässä Levin juurella. Ympyrä oli sulkeutunut.

Isäni oli mukana talvisodassa sen alusta asevelvollisuuttaan suorittaen. Hän joutui käymään läpi sen helvetin jokaisen pahimman rintamaosan. Oli kehnoa tuuria joutua asevelvolliseksi juuri silloin. Isäni joutui näkemään 20-vuotiaana sodan ensimmäiset uhrin, hakkaamaan poteronsa kiviseen maahan 40 asteen pakkasessa kenttälapiolla. Toivoton urakka nuorelle pojalle. Mukana oli kaksi veljeä, joista toinen haavoittui pysyvästi ja vietti halvautuneena vuosikymmenet sairaalassa ennen kuolemaansa. Ensimmäiset lapset syntyivät sodan kestäessä ja elämää luonnehti sodan jälkeinen uudisraivaajien köyhyys. Pohjois-Savo oli 1950-luvun alkaessa täynnä rintamamiestiloja, kylmiä tiloja, mökkikyliä, suolle rakennettuja torppia, sodan runtelemia ihmisiä, lapsia ja aikuisia. Ministeri Seppo Kääriäisen ja oman tutkimukseni mukaan alue oli korpikommunismien työssijojen ja myöhemmin vennemolaisuuden kotipesä Pohjois-Savossa. Vennemolaisuuden syntyessä maalaisliitto ei menettänyt paljoakaan, vaan siirtymä tapahtui juuri korpikommunismista ja läänin köyhimmistä kylistä. Opettajamme Eino Säisä kirjoitti niistä romaaninsa.

Jatkosodan loppuhetket isäni vietti sisäministeriön erikoisjoukoissa ja joutui palauttamaan miehiä karkureina takaisin rintamalle. Mukana oli jokunen venäläinen desantti. Suurin yksittäinen joukko, jonka hän taivoitti rintamalinjojen takaa, oli kuuden miehen ryhmä aseistettuna

nukkumassa ladossa lähellä Lappeenrantaa. Hän suoritti tehtävän yksin eikä kukaan heistä pannut tiettävästi mitenkään vastaan. Rintamakarkuruus ei selittynyt oikein pelolla vaan väsymyksellä. Miehet eivät välittäneet enää hengestään. Viimeisessä vaiheessa oli jo lopulta yhdentekevää mitä tapahtuu ja missä. Moni heitti aseensa metsään.

Kun sota kestää liki vuosikymmenen, rintamaolot muuttuvat työksi ja sota ei ole enää sankaruutta. Miesten kyky ja halu pysyä rintamalla ei ollut sama kuin aiemmin ja rettelöitä sattui rintamalla ja sen takana yhtenäin. Hierarkia oli muuttunut sietämättömäksi kestää, ja yksi ikävimmistä tapauksista isälle sattui Tohmajärvellä rajan pinnassa Värtsilän kohdalla. Siellä hänen pitkäaikainen työparinsa ammuttiin suojeluskunnan talon tassipaikalla ja isäni tehtäväksi jäi hakea juopunut, tapon tehnyt sotilas kotoaan. Tällaisia kotoa hakuja oli paljon. Kaikkiaan isä arveli palauttaneensa noin 150 miestä, joista noin kolmasosa aivan viimeisessä vaiheessa Neuvostoliiton suurhyökkäyksen aikoihin. Saimaan saarilla piilotteli jopa useiden satojen miesten ryhmiä ja majurin tasoisia sotilaskarkureita.

Kuolemaan tuomittujen sotilaiden määrä arkistotietoina on vaikuttanut aina kovin vaatimattomalta, kun sen suhteuttaa sodan oloihin, sodan pitkäkestoisuuteen ja sodan uhrien kokonaismäärään. Vajaa kymmenen miestä vuodessa menehtyy jo pelkkiin tapaturmiin. Rintamaoloissahan palveli valtava määrä ihmisiä, ja siviilissäkin sattuu päivittäin onnettomuuksia ja veritekoja.

Isälleni oli valikoitunut ikäviä tehtäviä kiitos sen hetken, jona hän joutui rintamalle ja sai tulikasteensa. Hänen kertomuksensa talvi- ja jatkosodasta ei oikein sovi yksin sankaritarinoiden kanssa, eikä se sovi oikein Väinö Linnan "Tuntemattoman Sotilaan" tunnelmaan. Väinö Linnan tarina ja kertomus oli fiktiivinen, mutta se muuttui myöhemmin kylmän sodan aikoihin historialliseksi totuudeksi. Sitä se ei ollut, eikä sellaiseksi Linna sitä tarkoittanut.

Sodan päätyttyä isäni kuului viimeisiin rintamalta poistuneisiin ja viimeinen tehtävä oli sulkea uusi valtakunnanraja Värtsilässä. Itse olin sitä taas avaamassa Neuvostoliiton hajottua ja työskennellessäni Keski-Karjalassa ja Sortavalan alueen yhteistyötä järjestäen vanhassa Laatokan-Karjalassa. Ympyrä sulkeutui jälleen.

Suomi on kirjoittamassa historiaansa uudelta pohjalta ja kriittisesti. Väinö Linnasta uskalletaan kertoa kuinka hän oli kaikkea muuta kuin

historian tutkija ja tulkki. Hänen kirjansa olivat fiktiivisiä ja hän arvosti Topeliusta. Topelius oli sentään valtiomies ja tiedemies. Satusetä hänestä tuli vähän kuin vahingossa.

Väinö Linna teki töitä oman maineensa eteen. Lönnrot menetteli hie-man samoin. Hän oli oikeasti lääkäri ja kasvitieteilijä, kaksi kertaa väitellyt tutkija ja opettaja. Kansantieteilijä hän oli vain vahingossa ja harrastuksesta. Tuo harrastus toi maineen, kun aika ja paikka olivat otolliset, kansakunta tarvitsi eppoksensa, kansallisen identiteetin perustat ja kipsikuvansa. Lönnrot on toki maineensa ansainnut olkoonkin, että osa runoista on hänen sepitteellistä tuotetta. Kalevalan merkitystä kansakunnalle se ei muuta miksikään.

Miksi sodassa olisi salattu tietoja, joihin ryhdyttiin pelon psykologian vuoksi, ei piilossa tehtäväksi? Miksi historiaa olisi tulkittava vain arkistojen kautta, kysyy Tero Turunen (HS 27.10). Tiede ja tutkimus ei hae syyllisiä eikä tuomitse ketään. Verkostoitunut ja läpivalaiseva media, tiede ja tutkiva journalismi, kulkevat nykyisin sisäkkäin, eikä niitä voi enää ohjailla tai manipuloida. Suomessa on maailman vapain media, väittää tämän päivän tutkimus (HS 27.10). Kovin monessa meidän väitetään olevan maailman kärjessä. Se herättää epäilyjä ja kysymyksiä huonosta itsetunnosta. Onko itsetuntonne kansakuntana jotenkin rapautunut EU-kautemme aikana?

Ilta-Sanomat (25.10) löytää järkevän oloisen ratkaisun Huhtiniemen salailuun. Laki Huhtiniemen tapahtumille syntyi vasta runsaan kuu-kauden sen jälkeen, kun ne oli jo suoritettu. Näin käy usein sodan oloissa ja sodan kestäessä kohtuuttoman kauan. Lapin koskiosodissa ostettiin sotavuosina voimayhtiöiden toimesta koskiosuuksia kilvan ja yhtiön nimiin, jota ei vielä ollut oikein olemassakaan.

Huhuja liikkui joen yläjuoksulla joen alajuoksun tapahtumista, mutta totuus selvisi vasta vuosien kuluttua, kun lohi ei enää noussut ohi Isohaaran padon, ja vanha elinkeino katosi.

Tieto kulki hitaasti ja koskiosuudet olivat kuin Gogolin kuolleita sieluja myyntikohteina. Korvauksia maksettiin vuosikymmenien viiveellä ja karvalakkilähetystöjen synnyttämällä paineella. Lokka ja Porttipahta rakennettiin ensin, ja vasta sen jälkeen alettiin pohtia mihin sijoittaa evakot ja mitä tehdä altaan pintaan nouseville turvalautoille, altaan metsille ja mereen huuhtoutuville raskasmetalleille. Altaiden moninaiskäyttö ei käynyt edes mielessä.

Suomessa on toimittu kuten suuressa erämaassa ja eläimen vaistolla. Alusmaa ja etenkin Lappi oli täynnä tarinoita, joista tuli ensin myytti ja lopulta dogmaattinen totuus ja hyväksytty historia joskus sietämättömissä oloissa. Ekologinen jalanjälki oli valtavan suuri. Topeliaaninen Suomi oli sepitteellinen tarina heimoista ja kansakunnan käyttöön tarkoitettu yhteinen ”brandy”.

Nämäkin myyttiset tarinat on syytä pitää erillään faktasta ja tuskin siitä kukaan enää mieltään edes pahoittaa. Kansakuntana Suomi ei enää kaipaa kipsikuvia ja myyttisiä tarinoitamme. Ympäristön ja luonnonvarojen säästäminen meille on kuitenkin edelleen vaikeaa. Suuri erämaa ja harva asutus on tehnyt meistä tuhlareita, ja me jopa kilpailemme siitä.

Tämän politiikan aika on nyt ohi. Sillä ei saa enää saalistaa etuja ja ääniä. Ekologista jalanjälkeä mittaavan tutkimuksen mukaan vain yksi öljyssä kelluva valtio ja Yhdysvallat ohittavat meidät kulutusvimmassa. Jos kaikki kuluttaisivat kuten me, tarvittaisiin puolenkymmentä planeettaa kulutuksen tyydyttämiseen. Nyt tämä planeetta on pilaamassa ilmakehänsä ja hukkaamassa napajäätikkönsä, merivirrat ja globaalit virtaukset alkavat toimia odottamattomalla tavalla. Ennusteen mukaan meillä on Saksan ilmasto-olot jo vuonna 2040-50, Ranskan joskus 2070-2080 ja Saharan 2100 jälkeen. Maapallomme on muuttumassa tuliseksi pätsiksi. Raamattu kutsuisi sitä synnin palkaksi.

Me voimme valita sen mihin uskomme ja hakea tietoa, joka on vapaasti saatavissa ja ilmaista. Tietoa ei voi enää suodattaa, käyttää tiettyihin tarkoituksiin tai oman edun tavoitteluun manipuloiden ilman että siihen puututaan. Suuret ikäluokat ovat jäämässä eläkkeelle ja se näkyy myös normeissa, arvoissa, tavassamme hahmottaa historiaa ja suhteuttaa se omaan muuttuvaan elinympäristöömme. Tämä koskee toki myös tutkijoita ja toimittajia.

(Media esim. Luostarinen 2006. Ekologinen klusteri käyttöön. Maa-seudun Tulevaisuus 26.5. 2006).

maanantai, lokakuu 30, 2006

6.61 Maaseutukylät ja kuntareformin suurtaajamat

Maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelu on kuntareformissa turhaa

Helsingin Sanomat (30.10) uutisoi kuinka Tammelan kunnan Letkun kylässä maanomistajat myyvät puolen hehtaarin tontteja lähinnä pääkaupunkiseudun muuttajille. Neliöhinta vaihtelee reilusta eurosta viiteen euroon kunnallisteknisesti valmiilla, suurehkoilla tonteilla. Pääkaupunkiseudulla vastaava tontti olisi kymmenen talon yhteinen ja neliöhinta aivan muuta kuin euron luokkaa. Letkun kylästä on vajaan tunnin matka Helsinkiin, Turkuun ja Tampereelle. Asioida voi myös Forssassa ja Hämeenlinnassa, Tammelan kirkonkylässä.

Samaan aikaan kun kuntien rakenneuudistus etenee suurkuntien suuntaan, kylät käyvät kilpailua keskenään säilyttääkseen muutaman peruspalvelun. Lähinnä taistelua käydään kouluista. Niin myös Tammelan kunnassa, joka oli alkuaan vieressä kuihtuvan Forssan kaupungin emäkunta. Emäkunta on kasvukunta ja Forssa menettää sinne asukkaitaan. Forssan talousalueeseen kuuluu Tammelan lisäksi Jokioinen, Humppila, Ypäjä ja pitkin hampain Urjala sekä kaupunkikunta Somero.

Suur-Hämeenlinna on jo syntymässä Tammelasta itään ja vieressä lännessä on niin ikään suur-Salon talousalue sekä Loimaan maaseututajien talousalue. Kaikki muuttovoittoalueita Forssaa lukuun ottamatta. Maaseututajia Rengon liittyminen Hämeenlinnan kaupunkiin on sama ilmiönä kuin kirkonkylän muuttuminen aikanaan kunnan keskukseksi ja sivukylien unohtuminen jonnekin periferiaan. Kylien on siis itse hoidettava omaehtoisesti yhteytensä verkottuen ja verkostoituen. Tämä koskee myös maankäyttöä ja sen säätelytarkoituksia kyläyhteisön käytössä.

Suuren pinta-alan kaupunkikunnilla on jo nyt laiminlyötyjä entisiä maaseutualueita viheralueina ja niiden lisääminen Rengon tai Hattulan kaltaisilla kymmenien kylien yhdyskunnilla ei näiden toimeliaisuutta ja yhdyskuntarakennetta juuri auta. Poliitikassa (politics) kyse on pelkästään vallankäytöstä ja valtapoliitikka ei suosi maaseudun pienkyliä. Tämän varmasti jokainen myöntää puolueesta riippumatta. Kylien on itse toimittava aktiivisesti aluetaloutensa oikaisemiseksi kasvu-uralle.

Sen sijaan ihmisten elinympäristön kehitys (policy) on kokonaan toisen tason kysymys, ja se on mahdollista myös suurkunnan osana. Näitä kahta "politiikkaa" ei pidä sotkea toisiinsa. Ei myöskään regionalismia spatiaaliseen alueeseen ja mentaaliseen yhteisöllisyyteemme, juuriin ja sosiaaliseen pääomaan tai alueelliseen (spatial) muistiin.

Suomen rikkaimman maatalousalueen ("Vakka-Suomen") kohdalla maaseutupolitiikka menee tasatahtia luonnonvarojen käytön kanssa, eikä vastakkainasettelua juurikaan esiinny. Vastakkainasettelu on syntynyt pikemminkin perinteisimmän aluepolitiikan maakunnissa Itä- ja Pohjois-Suomessa. Maataloustuet ovat yhteistä aluepolitiikkaa ja kinnastelu aiheesta lähinnä poliittista peliä, ja vanhakantaista aluetalouden oivaltamista. Uutisköyhinä aikoina kaivetaan esille vanhoja hautoja ottaen vauhtia kansalaissodan vuosilta. Ajan merkit on laskettu väärin.

Suomi nyt on tylsä, uutisköyhä maa. Huhtiniemen haudatkin vaikuttavat olevan 1800-luvulta ja Venäjän vallan aikaisia. Niistä ei saa kunnon riitaa tai vastakkainasettelua tekemälläkään. Konsultoivaa apua olisi haettava Lapin allasrakentajilta. Dikotomia on kuulunut Lapissa ja köyhillä kehitysalueillamme tyypilliseen imperialismin periaatteeseen, jossa köyhät asetetaan vastakkain, ja estetty horisontaalinen verkostoituminen. Nykyisin se tapahtuu kuitenkin netissä ja rajat ylittäen eikä manipulointi ole mahdollista.

Suuret ikäluokat eivät saa enää lapsiaan ja näiden lapsia mukaan globaalista nettiympäristöstä. Rullaattoreilla tehty vallankumous ei ole uskottava. Yliopistojen "verkottaminen" on hallinnollisesti turha puuhastelua. Ei innovaatioympäristö hallintoa kaipaa verkostoympäristönä, vaan sen poistumista eläkkeelle. Sama koske "valtopolitiikkaa" kuntien rajoilla. Kehen se valta kohdistuu, kun kylät elävät omaa suurta aikaansa ja uusien sisäänmuuttajien toimesta?

Valta ilman alamaisia on turhaa. Konfliktiteoreetikkojen "pelaaja" -luonne ja persoonallisuus on vain yksi lähes kymmenestä verkoston "tyypeistä" eikä pelin ulkopuolella olevat havaitse sen tekemisiä lainkaan (tyyppiluokitukset ks. Luostarinen 2005: Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka).

Kuntaudistus ei koske niinkään vain kirkonkylä, joista takavuosina tuli kuntiemme ja kylien yhteisiä palvelukeskuksia, vaan ennen kaikkea se koskee liki 3000 aktiivista pienkyläämme. Nämä pienkylät jäivät aikanaan suuremman kirkonkylän varjoon, josta tuli samalla kun-

nan hallinnollinen keskus ja usein myös kunnan nimi. Ketä tämän nimen säilyminen tai katoaminen kiinnostaa uusissa kasvavissa kylissä? Samassa kunnassa voi olla kymmeniä kyliä ja yksi kuihtuvista voi olla juuri kirkonkylä, eivät kaikki kylät.

Varakkaista pienistä kylistä tuli paljon itsenäisiä kuntia. Yhteistä pohjaa ei niin kauheasti haettu ja Hämeen kylissä riitti, kun tunsi lähinaapurit. Maailma loppui hevosen kulkemaan matkaan. Nyt tämä sama matka on nettiympäristö ja globaali, rajaton todellisuus. Se ei suinkaan ole surrealistinen virtuaalimaailma. Virtuaalisena ja surrealistisena maailma avautuu nyt regionalismiin kiinni jääneille ja autoineen lumisohjossa tuskaileville. Tällaisia tuskailijoita on vain vajaa 2% koko ihmiskunnasta.

Samalla kun ehkä noin sata kirkonkylää on nyt menettämässä itsenäisyytensä, samaan aikaan monet pienen kylät ovat kasvattaneet itsenäisyyttään EU:n omaehtoisen toimeliaisuuden ja tukitoimien rahoittamana. Paluumuutto kyliin on alkanut jo vuosikymmen takaperin ja koskee usein muuta kuin kirkonkylää. Niinpä esim. Forssa on menettänyt väestöään jo yli vuosikymmenen, mutta Tammela ja sen kylät lisäävät väestömääräänsä. Tammelan kirkonkylää ei pidä kuitenkaan sotkea Letkun kylään spatiaalisena yksikkönä. Mitä tekemistä Letkun kylällä on Tammelan kirkonkylän kanssa, jonne lapsia yritetään "muiluttaa" elpyvistä kylistä ympäri maakuntaa?

Monet seutukunnat kasvavat kylien kasvun varassa. Koko Etelä-Suomen kolmio Helsingin, Tampereen ja Turun rajoittamana on muutovoittoaluetta. Täällä kylärakenteiden muutokset ja kasvavat vahvuudet ei ole ollenkaan sama, kuin kuntarakenteen kriisi kirkonkylästä tai seutukunnan kaupunkikeskuksesta tulkiten, ja koko maata ravistellen. Kunnan hallinnon kriisi ja valtapolitiikka siellä ei ole sama asia kuin kylät ja niiden toimeliaisuus, epäpoliittinen yhdyskuntatyö myös alue-talouden ja ympäristön hoidossa.

Mitä tekemistä Letkun kylällä ja sinne muuttavilla helsinkiläisillä lapsiperheillä on kunnallispolitiikan muutaman juonittelijan valtapolitiikan kanssa? Eikö kylien aktiviteetti kuulunut pitää tämän ulkopuolisenä toimintana? Pienet maaseutukylät vahvistuvat siinä missä suuret kasvukeskuksemme järkevän maaseutupolitiikan (policy) keinoin, oli kunnallispolitiikka (politics) vaikka kuinka syvässä ahdingossa. Ei näitä kahta asiaa tule sotkea toisiinsa vaikka "peluri" ("politics") niin haluaisikin. Peluri sulkee pelinsä ulkopuolelle kaiken ja kaikki, jotka

eivät suostu hänen sääntöihinsä. Pelurin maailman suurin ongelma on moraalinen puute ja emotionaalinen köyhyys, narsistinen vallanhalu. Kylien arkielämä ei ole pisteiden keruuta paikallispolitiikan hiekkalaatikolla kunnantalolla.

Maastamme on muotoutumassa maakuntakeskusten ja maaseutukylien Suomi, jossa vanhat hallinnolliset kuntarajamme ovat olleet rasite jo runsaan vuosikymmenen ajan. Seutukunnat ovat toki lähempänä työ- sākäyntialueita ja palveluiden hankinta-alueet ovat kohtuullisen helposti Suomessa rajattavia. Tai olivat sitä vielä ennen 2000-luvun alkua ja uusien suurten palvelukeskusten syntyä. Uusi verkostosukupolvi ei kunnioita hevospelien aikaa ja auto vie etsimään asuinpaikkoja kauas pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Kansainvälistynyt nuoriso hakee rajojaan netin ja globaalin maailman tarjoamin keinoin. Koko aluetalouden näkökulma olisi pohdittava aspatiaalisenä ja paikattomana ilmiönä ja jätettävä rajat vain asumisemme ydinalueille.

Olemme siirtymässä yhtäällä kohtuullisen suuriin alueyksikköihin, joita leimaa lähinnä tapamme hankkia palvelut kalliina erikoispalveluna. Näillä muutamalla suuryksiköllä on kohtuullisen tutut rajat, joita maassa on käytetty periteisesti maakuntarajoinamme, olkoonkin että aivan niitä ne eivät näytä nyt noudattavan.

Toisaalla Etelä-Suomessa Helsingin ja Pietarin vaikutus näkyy ja liikuminen lisääntyy. On syntynyt uusia palvelukeskuksia, jotka eivät vastaa vanhoja hallinnollisia rajojamme lainkaan. Erikoissairaanhoidon ja -koulutus ovat esimerkkejä palveluista, joita vanhat rajat eivät enää oikein tottele. Nettinuorille nekin ovat vähän ahtaita. Jatkossa kilpailevat yksityinen ja julkinen. Todellista ongelmaa "etanolirottien" hoidossa on piiloteltu, kuten aina Suomessa. Miten "etanolirotta" hoitaisi itsensä, kysytään? Ongelma on sama kuin median kriisissä. On mahdotonta taistella itseään vapaaksi, kun vastassa on "ei kukaan" tai oma peilikuva.

Maallemuuton kautta syntyvä kylien herääminen uudelleen on paluuta takaisin pienyhteisöjen suureen aikaan, jolloin kylä oli asumisemme perusyksikkö palveluita haettaessa. Tämä kylien uusi aika on syytä havaita ajoissa, ettei palvelujen alasajo kohdistuisi väärään osoitteeseen. Osa kunnista ja kuntakeskuksista on toki menettämässä paikkaansa palvelujen tarjoajana, mutta ei toki alkuunkaan kaikki. Näiden kohdalla on panostettava uusiin yrityspalvelupisteisiin, verkostopalveluihin etenkin matkailussa, lasten ja nuorten elinoloihin, lähipalvelui-

hin sekä nostettava kylätoiminnan valtionapua nykyisestä kansainväliselle, eurooppalaiselle tasolle.

Maaseutupolitiikalla on saavutettu tuloksia, joiden merkitys tulee huomata myös pohdittaessa palvelurakenteemme ruohonjuuritason toimivuutta tuhansien hyvin aktiivisten kyliemme kohdalla klusterirakenteina. Kun kyseessä ovat usein joko keski-ikäiset tai nuorperheet, heitä ei voi kylissä siirtää sellaiseen hallinnolliseen kujanjuoksuun, jossa esim. lapsia lähdetään maaseutuneuvos Eero Uusitaloa (FL 1.11.06) lainaten ”muiluttamaan” vanhoihin kirkonkyliin ja kuihtuviin kaupunkitaajamiin. Kaupunkipolitiikka (policy) ei ole maaseutupolitiikkaa, eikä sitä pidä sotkea uuden palvelurakennemuutoksen yhteydessä siihen politiikan vallankäytössä (politics). Tähän politiikan tekijät on koulutettava kuntarajoja ylitettäessä, jotta nämä ymmärtävät näiden alueiden väliset erot politiikan (policy) teossa. Ihmiset itse vapaasti valitkoot asumismuotonsa ja –paikkansa, eikä sitä saa ohjailla tai rasittaa väkisten piirrettävillä rajoilla tai jähmettyen kuntakokoihin ja jo kauan sitten unohdettuun ”regionalismiin” karttatarhana ja aluepolitiikan (policy) välineenä.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomesta muotoutumassa maakuntakeskusten ja maaseutukylien maa. Savon Sanomat 1.11. 2006. Vastakainasettelu kuntareformissa turhaa. Maaseudun Tulevaisuus 15.11. 2006).

torstai, marraskuu 02, 2006

6.62 Innovaatiopolitiikalle suunnan muutos

Innovaation monet kasvot - insinööritieteistä kohti naisvalta-aloja

Innovaatio on käsitteenä laaja ja mielletään usein teknologioiden muutoksiin, tieteen saavutuksiin, informaatioteknologiaan, yritysten innovaatioprosesseihin, mutta ennen muuta toimintaympäristömme alituisen muutokseen. Viimeksi on käyty keskustelua pääkaupunkiseudun innovaatioyliopistosta, jossa tieteiden välinen kasvava yhteistyö on osa verkottumista, klusterirakenteita ja uutta taloudellista kilpailuetua.

Innovaatioiden luonne talouden ja yhteiskunnan kehittäjänä on usein evolutionaarinen. Evoluutio viittaa juuri talouden klustereihin. Meillä Suomessa käsite liitetään yritysten verkostoihin, kulutukseen ja sen tapaan ohjata innovaatioita. Tällöin tarkoitamme pikemminkin inno-

vaation omaksumista ja vastaanottamista kuin uuden luomista. Uusi syntyy lähinnä kulutuksesta tulevana viestinä pikemminkin kuin yrittäjän keksintönä ja sen ”pakkomyyntinä” tyyliin ”hyvä tuote myy itsensä”. Maaseudulla nämä monialayrittäjät (tuotechampionit) sekoitetaan usein innovaatioympäristön innovattoreihin (käsitteistä Luostarinen 2005 tai www.mattiluostarinen.fi) ja innovaattorit suljetaan ulkopuolelle konventiota muuttavan ongelmallisena koetun oppositioluonteensa (kritiikki, oppositioluonne jne.) vuoksi.

Kuluttajasegmentit voivat olla joko innovatiivisia, ensiomaksujia tai myöhäisiä omaksujia, ehkä jopa vitkastelijoita. Meillä on tapana jakaa näin myös yhdyskuntia, organisaatioita ja alueita. Verkostoitumisen ja informaatioteknologian valtaisan kasvun myötä tähän on yhä vähemmän perusteita. Yhdysvalloissa lanseerattu klusterirakenteen ”magneetti” ei oikein istu pohjoismaiseen hajautetumpaan aluerakenteeseen ja yrittäjyyden verkostoon (network). Sen sijaan monet multiklusterit ja virtuaaliklusterit sopivat meille sitäkin paremmin ja webympäristön blogosfääriseen toimintaan. Asymptoottinen ja kitkaton vaihe yritystemme yhteistyössä on jo pitkällä (terminologiasta ks. avainkäsitteet) tai Luostarinen 2005; Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka tai www.mattiluostarinen.fi).

Tutkimusten mukaan yrityksemme eivät ole olleet erityisen valikoivia rekrytoidessaan henkilöstöään ja johtoa suhteessa innovaatioihin ja luovuuteen. Aluepolitiikassa tällaista valikointia ei ole käytetty lainkaan. Sama koskee pienyrityksiä ja niiden tapaa verkostoitua tavoitteena innovointikyvyn nostaminen. Verkostot syntyvät pikemminkin sattumalta ja palvelevat muita tarkoituksia. Sama koskee yritysten tapaa rekrytoida henkilöstöä.

Aluehallinnossa innovaatioprosessin ja luovuuden on korvannut poliittinen tarkoituksenmukaisuus ja valtapolitiikka (politics ja regionalismi). Innovaatiopolitiikalla tarkoitetaan nykyisinkin lähinnä yrityksiä, ei esim. kuntia itseään. Erityisen outoa tämä on ollut nyt kun keskustelomme kuntien palvelurakenteista ja liitoksista. Miksi tärkein taloustemme ohjaaja on jäänyt ulkopuolelle ja tutkimusta suorastaan pelätään?

Varhaisimmillaan innovaatio oli suppeimmillaan keksintö tai tuote ja prosessi- innovaatio, joka liittyi korkean teknologian aloihin. Tällainen rajaus jätti ulkopuolelleen pääosan yhteiskunnan toimijoista ja etenkin innovaation kulutusta lähellä olevat diffuusiset mallit. Näissä malleissa

uuden löytämisen sijasta painopiste on innovaation vastaanottokyvyssä, sitä kuvaavissa omaksumismalleissa, vuorovaikutus-, verkosto- ja klusterimalleissa.

Eryteisesti palveluala (matkailu) ja monet välittömästi kulutukseen liittyvät naisvaltaiset työt ovat lähellä tätä innovaatiotyyppiä. Marketin kassalla, erikoisliikkeissä ja gallerioissa pääosa valinnoista tehdään naisten toimesta. Sama koskee kouluja ja vanhusten hoitoa, sairaaloita, hoitoalan ammattilaisia yleensä. Innovaatioprosessin laajentaminen naisvalta-aloille on suuri kansallinen projektimme ja sitä maaseudulla tulisi edistää. Se varmin keino tasa-arvoiseen palkkaukseen.

Teollisen yhdiskunnan miesvaltaisen insinööriyön seurauksena omis-
sa malleissamme korostuvat etenkin teolliset prosessin kohteen tai syn-
tytävän mukaiset innovaatiot. Edellisessä me puhumme yleensä tuote-
ja prosessi-innovaatioista sekä joskus organisatorisista tai markkina- ja
markkinointi-innovaatioista. Jaamme innovaatiot tällöin myös vastaan-
ottokyvyn mukaan kuluttajälähtöisiin vaativuustasoihin. Jälkimmäises-
sä taas keskitymme ajoittaisiin tai jatkuviin, interaktiivisiin prosessei-
hin sekä kehittäviin järjestelmiin. Tämä on lähellä hyödynnettävän
tiedon tai taidon mukaan tapahtuvaa luokitusta. Tällöin innovaation
luokitus tapahtuu lähinnä teknologisen kehityksen ja tarjonnan tai
vaihtoehtoisesti markkinoiden vedon luokituksina. Usein tässä yhtey-
dessä puhutaan myös innovaatiotyypeistä ja -persoonallisuuksista.

Innovaatioaalto kertoo kuluttajien kyvystä käyttää uusia tuotteita, pal-
veluja tai ymmärtää eri kulttuureista tulevia nykyisin päällekkäisiä
tietoja ja taitoja ja niiden avaamista. Aallot eivät vain etene vaan muo-
dostavat nekin ryhmiä tai ryppäitä, joista valinta tapahtuu. Nuoret va-
litsevat usein ”korkeammalta” johtuen yksinomaan heidän kyvystä
käyttää uutta teknologiaa ja tämä on luonnollisesti epäkohta, joka on
korjattavissa myös ikäihmisten koulutuksella. Jälleen olemme tekemi-
sissä naisvalta-alan ja jatkuvan koulutuksen kanssa. Tämä on suuren
ikäluokan viimeinen ”vallankumous” ja palvelus kansakunnalle. Nyt
kuitenkin vaativana kuluttajana, ei niinkään tuottajana ja ”sorvin” ää-
ressä.

Valistuneen ja vaalivan kuluttajan tehtävä on innovaatioprosessissa
pääsääntöisesti tärkeämpi kuin valistuneen yrittäjän tai palveluiden tar-
joajan. Vanhusväestön osuuden kasvaessa tämä taso ei saa laskea. Tar-
vitsemme hyvin koulutettuja seniori-ihmisiä ja heidän kulutustaan,
emme jälkiomaksujen tapaa hyväksyä innovaatiot tietämättä, miten

niitä käytetään tai kuinka ne liittyvät tuotteeseen, palveluun, organisaatioon ja koko uuden webympäristön tapaan toimia ja verkostoitua myös uutena sosiaalisena yhteisönä.

Eri tieteenaloilla innovaatiotutkimus poikkeaa lähinnä alakohtaisten eri-tyispiirteiden vuoksi, jolloin tyypillistä on ollut luokitella innovaatiot joko perus- tai radikaali-innovaatioihin tai sovellettuihin ja vähittäisinovaatioihin. Usein poikkitieteisissä prosessoinneissa tieteiden väliset löydökset ovat pikemminkin diffuusisia ja siirtyviä kuin kokonaan uusia löydöksiä. Yliopistojen yhteistyössä paranevat etenkin viestintä- ja kommunikaatiojärjestelmät, jolloin samalla monet synergiset prosessi- ja oppimisjärjestelmät uusiutuvat. Tässä mielessä innovaatioyliopiston perustaminen toisistaan kohtuullisen etäisten tieteenalojen välillä on erityisen perusteltua. Oma innovaatiojärjestelmämme on ollut kohtuuttoman kauan tieteellistekninen prosessi ja painottunut liiketaloudellisen merkityksen tuotantojärjestelmiin ja autonomisiin innovaatioihin. Tätä on syytä laajentaa ja pyrkiä vastaavaan kehitykseen myös maaseudulla pääkaupunkiseudun lisäksi.

(Media esim. Luostarinen 2006. Maaseudun aika siirtyä imitoinnista innovaatiopolitiikkaan. Savon Sanomat 2.3. 2006, Maaseudun Tulevaisuus 22.2. 2006, Forssan Lehti 16.1. 2006).

kuva ja taide Matti Luostarinen

perjantai, marraskuu 10, 2006

6.63 Agropolis ja MTT jäähylle ja maakuntasarjaan

Agropolis ja MTT takaisin liigapeleihin

Agropolis ja osaamiskeskus ovat saaneet lehden huomiota ja syystäkin. Kun puhutaan Agropoliksesta yhtiönä, sitä ei pidä sekoittaa agropolis -strategiaan, jonka aikanaan jätin ideana sekä kirjana ja joka toimii kansainvälisessä käytössä.

Agropolis yhtiönä toimii osakeyhtiönä ja olisi toki voinut valita nimekseen myös vaikkapa Jokioisten Kehitysyhtiö Ab:n. Siinä mukana olevat osakkaat ovat pääosin kuntia, ja se mitä yhtiön sisällä tapahtuu on yhtiösäännössä kirjattu. Tiedepuistotoiminta olisi kovin laaja ja täsmäntämätön tehtävä ja klusteritalouden kuvaus vielä ongelmallisempaa vuoden 1991 Suomessa. Olisiko yhtiön kuulunut rajata tehtävänsä täsmällisesti ja jättää klusteri- sekä verkostotalouden prosessit muiden hoidettavaksi?

Osaamiskeskus on taas kuntaministeriön tapa hoitaa alueiden kehitystyötä. Se on kovin vaatimaton osa esim. maatalousministeriön alaisten tutkimuslaitosten budjetointia eikä opetusministeriön alaiset yliopistokaan juuri sen varaan voi rakentaa. Suomen Akatemia rahoittaa jo monin verroin enemmän. Jos kuntaministeriö jättää joitakin seutukuntia kehitystoimintansa keskiön ulkopuolelle, se kertonee lähinnä näiden kuntien ongelmista pikemminkin kuin yliopistojen tai tutkimuslaitosten. Suuret tutkimuslaitokset panostavat rahoituksen hakunsa johonkin muuhun kuin paikallisiin kuntiin.

Agropolis ja osaamiskeskus sekä agronet alueellisena ja yhteiskunnallisena kokeiluna on ollut kohtuullisen menestyksekkäs lähtien sen paikallisesta pienestä alusta ja MTT:n mahdollisuudesta tukea valtion laitoksena kuntien omistuksessa olevaa yhtiötä tai verkkorakenteita. Se on tuonut melkoisesti lisää sellaisia voimavaroja Lounais-Hämeeseen, joita koko Kanta-Häme ei olisi saanut ilman MTT:n tukea ja kunnallista kehitysyhtiötään sekä maakuntien välistä yhteistyötä.

Kuntien aseman muutos ja Forssan talousalueen hidas reagointi maakuntansa muutokseen saattaa olla eräs syy niihin ongelmiin, joita aiemmin yhteisesti hoidetut ohjelmat nyt ja jatkossa aiheuttavat. Jokioisten kunta ja Forssan seutukunta ovat jäämässä saarekkeeksi, jonka on

yhä vaikeampi saada tukea suurista maakunnallisista keskuksista. Tämä olisi voitu välttää huolehtimalla Agropoliksen omistuspuhjan riittävästä laajuudesta sekä osaamisesta, jonka ydin olisi ollut koko kansallinen toimialan osaamisympäristö. Näinhän alkuperäisessä mallissa oli tarkoitus toimia, ja välttää turha rasitus yhden kunnan kannettavana taakkana, tai yhtiön joutuminen usein turhanaikaisen kuntayhteistyön välikappaleeksi ja sylkykupiksi. Jälkimmäinen korostuu aina, kun kuntien väliset kriisit lisääntyvät.

Jokioinen ja Forssan seutukunta eivät voi elättää ja ylläpitää yliopistojaa, valtakunnallisia ja kansainvälisiä tutkimuslaitoksia saati niiden verkostoja. Pikemminkin Jokioinen saa verotuloja ja työpaikkoja suurimmalta työnantajaltaan ja käyttää niistä osan työllistääkseen lisää ja kehittääkseen kuntaansa luovana, innovatiivisena osajana. Se miten paikalliset kunnat, tutkimuslaitokset ja yritykset onnistuvat, tunnetaan kuntaministeriössä liiankin hyvin. Jos tulosta ei synny, tai se on heikompa kuin kilpailevilla alueilla, koordinoituvastuu kansallisista verkostoista siirretään sinne, missä tulosta on jo näkyvillä. Maaseutupolitiikan hoidossa ja tuloksellisuudessa Etelä-Pohjanmaa on onnistunut Lounais-Hämettä paremmin, ja se näkyy ministeriöiden valinnoissa. Maaseutupolitiikassa maatalous ei ole tärkein ja näkyvin kehitettävä sisäministeriön koordinoimissa ohjelmissa.

Kun työmarkkinoilta poistuu väkeä runsaasti enemmän kuin mitä vuosittain korvautuu, meillä ei ole mahdollisuutta sellaisiin palveluihin, joiden tulos ei ole koko ajan myös maaseudulla erittäin hyvin perusteltu ja kilpailukykyinen. Tässä valtio, kunnat ja yksityinen sektori käyvät keskenään kilpailua. Rekrytoituminen sellaiseen ympäristöön, joka ei ole riittävästi verkostoitunut ja kansainvälinen on melkoinen riski sellaisille nuorille tutkijoille, joiden tavoite on edetä urallaan sekä tieteesä että sen sovelluksissa. Tässä tohtorikoulutuksen prosessissa MTT:n ja yliopistojen yhteinen läsnäolo olisi voinut tarjota ehkä kunnianhimoisemman kasvuympäristön ”agropolikselle” kuin mihin kuntien perinteisempi aluepolitiikka ja sen välineet ovat tarjonnet. Tässä yrittäjakeskeisessä näkökulmassa Jokioinen ja MTT ovat jääneet vähälle huomiolle.

Monet maaseudulla toimivat kansainvälistyneet yritykset osaavat tutkimuksen ja tieteen sovellukset ja käytön paremmin kuin mitä Jokioisissa on ehkä ajateltu, ja innovaatiopolitiikasta tulevat nuhteet syntyvät Agropoliksen liian kapeasta yrityspohjasta. Sisäministeriöstä tullutta kritiikkiä on käytettävä, kuten tutkija omassa työssään saamaansa kriit-

tistä palautetta, ja tehtävä siitä oikeita johtopäätöksiä. Jo tuhansittain yrittäjiä on verkottunut ja mukana sellaisissa webympäristön tarjoamissa prosesseissa, joiden historia on agropolis -strategiassa ja ekologisessa klusterissa, mutta joiden sijainti on toinen kuin Lounais-Häme.

Kuntayhteistyössä tapahtuva kansallisten tai kansainvälisten ohjelmien koordinointi ja seuranta on yhtä tehotonta, kuin niiden kuntayhtymien tapa seurata palvelurakenteiden muuttumista, jossa kyse on webympäristön muutoksista tai erikoissairaanhoidon muuttuvista kustannuksista. Maaseutukunnat ja -kylät eivät voi vastata yksin tai yhdessä näistä kasvavista kuluista, mutta ei myöskään uudesta maalle syntyvästä innovaatioyrittäjyydestä ja sen vaatimista tutkimus- ja tuotekehitysmenoista. Jopa kylätoiminta vaatii uudistukseen kokonaan toisentasoisen panostuksen ja valtion osuuden, kuin mihin olemme perinteisesti tottuneet.

(Media esim. Luostarinen 2006. Ekologinen klusteri käyttöön. Maaseudun Tulevaisuus 26.5. 2006. Vastakkainasettelu kuntareformissa turhaa. Maaseudun Tulevaisuus 15.11. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjän roolissa. Suomen Kuvalehti 31/2006. Suomen kuntarakenne poikkeaa muista EU -maista. Maaseudun Tulevaisuus 25.6. 2003. Suomi ei voi enää kloonata aluehallintonsa malleja. Iisalmen Sanomat 31.8 2003, Forssan Lehti 31.8. 2003. Maamme kuntarajat kertovat kotiseudusta ja juurista. Helsingin Sanomat 4.9. 2003).

maanantai, marraskuu 13, 2006

6.64 Tarua vai totta?

Sepitteellinen tarina vai tieteellinen fakta?

Elämme aikaa jolloin sepitteellinen kerrontateollisuus on usein hyväksytympää todellisuutta kuin usein ikävät tosiasiat. Ikävissä tosiasioissa on kipupisteitä ja ne ovat myyttisiä taruja kompleksisempia. Mediaa on usein moitittu tästä todellisuuden hämärtämisestä. Kilpailu on tehnyt median alttiiksi kerrontatodellisuudelle, joka on joko myyttinen tai tarkoitushakuisesti polemisovaa ja etsii myyviä näkökulmia. Niinpä vaikka ilmastomuutoksessa tutkijoista suuri valtaosa hyväksyy toki ihmisen aiheuttamat muutokset syyksi jäätiköiden sulamiselle ja kii-rehtii kansainvälisiä sopimuksia, media julkaisee edelleen myös vastakkaisia tutkijapuheenvuoroja taatakseen sananvapauden tai oikeam-

min saadakseen mukaan kiinnostavamman keskustelun. Näin toisinajattelijoiden prosenttien kymmenys saa julkisuutta valtavasti mielipiteilleen.

Kuolema on taas ikävä tosiasia, jonka olemme sulkeneet pois sairaiden hoidettavaksi, eikä meillä ole siihen enää kosketusta. Näitä ikäviä tosiasioita on toki paljon muitakin ja niistä tutkija vaikennee, joko tietoisesti tai tietämättään. Moni tutkija löytää lopulta aina vain ne luut, jotka on itse aiemmin haudannut. Ohjaavan professorin piilottamat luut on turvallista löytää aina uudelleen siinä, missä lapsena pehmolelu.

Tutkija tietää mitä häneltä odotetaan, kun kysymys on kuluttajakeskeisestä tutkimuksesta. Samoin tutkija tietää myös mitä rahoittaja odottaa, kun kyseessä on kuluttajakeskeinen tutkimus ja vaikkapa matkailun edistäminen, kuntayhteistyö tai maakuntahenkien rakentelu, puhdas kotimainen ruoka tai maaseudun nostalgiat, moderni lähiöelämän kuvaus, Suomi Nokiana, näkökulma Euroopan koilliskulmalta. Tutkija tietää myös mitä poliitikko (politics) odottaa, jos kyseessä on mandaattitutkija. Näin tutkija ei olekaan tiedemies vaan poliitikko, tai hän haluaa tukea tieteesä dogmaattista konventiota, joka on taas myyttinen käsite. Aina tutkija on kuitenkin inhimillinen olento, narsistinen ja ihmissovinnistinen suhteessa ympäristöönsä. Tutkijakin odottaa kiitosta ja palkintoja, huomaamista ja on altis ahneudelle, mille tahansa kuolemansyynniksi lukemallemme.

Tieteen piirissä ”poleemiset” mielipiteet ja löydökset ovat tuttuja median levittämänä ja usein niihin ylireagoidaan. Tutkija ei ole toimittaja eikä oivalla kuinka uutinen on ”tehtävä” ja lehti on myytävä joka ikinen päivä. Näin toimittaja on tutkijaan nähden usein kyynisempi. Tutkijaa toimittaja voi erehtyä pitämään jopa idealistina.

Usein viisas tutkija vaikennee Suomessa. Siitä mistä ei voi puhua, siitä on vaiettava, ja tähän kulttuurimme rohkaisee. Näin tutkija muistuttaa pilakuvaa simpanssista, joka sulkee silmänsä, korvansa ja suunsa. Kriittinen tutkija on opetettu Suomessa pelkäämään, jolloin luova ja innovatiivinen on jäänyt sanomatta ja oikeat asiat tekemättä. Ne on korvattu tarinoilla ja kertomuksilla, jotka viisas ihminen tunneälyisenä jättää koskematta, tai ahneudessaan alkaa tuottaa niitä lisää.

Maaseutu ja maatalous on ollut perinteisesti konservatiivinen ja nostalginen, eikä tutkija ole halunnut sitä loukata. Heikon itsetunnon kansakunta pitää sisällään enemmän pelokkaita ihmisiä ja näiden käyttäyty-

mistä. Maatalous ja maaseutu on joutunut taistelemaan pelkän olemassaolonsa puolesta sekä ankaria luonnonoloja että usein vihamielisenä koettua kaupunkikulttuuria vastaan. Siinä itsetunnon säilyttäminen on ollut ensimmäinen yhteinen tehtävä ja se on hoidettu kertomuksin ja tarinoilla, pilkkaamalla vallankäyttäjää.

Suomalainen maaseutu ja maatalous ovat täynnä huikeita selviytymistarinoita, mutta myös myyttisiä satuja. Matkailu käyttää näitä myyttisiä aineksia edelleen, mutta luonnonvarain hoitoon tai kunnallislispolitiikan palvelutehtävään, kylien uusasutukseen ne eivät sovellu. Tieteen tehtävä on kertoa maaseudun ja maatalouden faktat ja kerrontateollisuutta paljon monimutkaisempi todellisuus, olkoonkin että media ei siitä aina pidä, tai haluaa oikoa mutkat suoriksi, popularisoida väärin ja joskus tahtomattaan, ei tarkoitushakuisesti. Pääosa maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelusta syntyy näistä vanhoista myyteistä.

Tyypillinen myyttinen uutinen liittyy usein historiaan. Professori Matti Klinge (1999 Suomi, maa, kansa, kulttuuri) kuvaa suuren määrän Suomi -myyttejä, joiden tarkoitus on ollut luoda kuva kuinka pohjoinen maa on meille kaunis ja kallis, vaikka muut sitä ehkä vähättelevät. Nämä tarinat liittyvät pääsääntöisesti maaseutuun, johtuen historiamme agraarista luonteesta. Karut luonnonolot ruokkivat helposti sankaritarustoa Saarijärven Paavosta Jukolan veljessarjaan ja ”kukkiviin roudan maihin”, ”suohon kuokkaan ja Jussiin”, ”kivenpyörittäjän kylään” ja suurten savottojen jätkäromantiikkaan. Pääsääntöisesti nämä myytit osoittavat oppimestarimaisesti hyveitään; kohtuullisuutta, ahkeruutta, kotiseurakkautta, perheensisäistä työnjakoa, kollektiivista tapaa ajatella pysyvistä ja turvallisesta.

Sankaritarut ja kansalliset eepokset ovat tyypillisiä myyttejä säilyttäviä aineksia, sosiaalista pääomaa ja muistia. Monet murrosvuodet ja -ajat kuvataan myyttisinä, etenkin sodat ja sotien tapahtumat. Talvi- ja jatkosota ovat täynnä myyttejä, mutta vielä myyttisempiä ovat tarinat sortovuosista ja menneen maiseman ja maaseudun kuvauksessa (Luostarinen 1982). Myyttinen oli myös murrosvuosi 1968 Laura Kolben kuvaamana (1999). Myyttien ja satujen riisuja on kuin Joulupukin parasta vetävä kiusaaja lapsen kokemana pehmoleluaan puristaen. Tällainen tutkija on jopa tiedeyhteisön silmissä loukkaava, ja niinpä tiedettä on usein mahdollista tehdä vain yhteisön ulkopuolella. Dogmit ja teorit ovat myyttejä nekin ja tukevat syntynyttä konventiota ja sen ylläpitäjiä.

Lappeenrannan hautakaivauksissa ja jatkosodan myyteissä on samoja aineksia kuin kesän 2005 murhamysteerin selvittämisessä. Haluamme tutkijalta myös järkevän syyn horroksessa Hämeenlinnaan eksyneen karhun seikkailulle. Tutkija kertokoon sepitteellisen tarinan kontion retkille. Kaoottiset tapahtumat saavat näin selityksen ja voimme nukkua turvassa karhuilta.

Tiede on tämän päivän shamanismia ja sitä pönkitetään mihin uskotaan, vaikkei sitä ymmärretä. Olemme deterministisesti kiinni luonnossa ja maailmankuvamme on vahvasti kausaalinen, johdonmukainen ja pragmaattinen omasta mielestämme ja tutkijan niin sanoessa. Samaan aikaan kuitenkin haistelemme ilmoja ja luemme horoskooppeja, teemme rituaalimme aina samalla tavalla pohtimatta niiden järkevyyttä. Rituaalien rikkoja häpäisee pelkojamme, paljastaa meidät, on ahdistava ja suljemme innovaattorin ulos yhteisöstämme. Näin jos nämä rituaalit ja dogmit, maailmankuvamme edellyttävät yhteisöä, organisaatiota, uskomusta, tiedettä, uskontoa jne. tuekseen. Edellä kuvattua ei pidä sotkea muuttuviin asenteisiimme, arvoihin ja niiden kautta syntyviin normeihin tai lakeihin, joita noudatamme (ks. avainkäsitteet; asenteet).

Ankara luonto ei antanut anteeksi sellaisille kokeiluille, joita tänään uusi teknologia tuo päivittäin eteemme. Kaikkea ei voi kuitenkaan hylätä vain historiallisen, sosiaalisen pääomamme konservatiivisena tapana torjua; olla jälkiomaksujia tai jälkiviisaita. Jälkiviisaus ei kuulu tieteeseen ja innovoivaan prosessointiin, vaan jälkiomaksujan tapaan hakea selitystä hitaalle reagoitakyvyille innovaatioaaltojen dynaamisessa kulussa. Jälkiomaksuja ja viivytelijä keksii parhaat sepitteelliset tarinat, selittääkseen virheikäyttämistään. Hänellä on siihen sekä syytä että aikaa. Usein kyseessä on asenteiden muuttaminen, kun emme voi saavuutta haluamaamme ("Happamia sanoi kettu pihlajanmarjoista"). Usein uusi ja luova on kätkevä, jotta emme menetä onneamme ("Kel' onni on se onnen kätkeköön"). Kulttuurimme sisältää määrättömän määrän innovaation syntyä ja leviämistä estäviä myyttisiä ja säilyttäviä aineksia. Useimmat niistä liittyvät kuitenkin pelkoon epäonnistua ja epigeneettisiin traumoihin, virhesuoritukseen väärässä ajassa.

Todellisuus on usein paljon mutkikkaampi kuin myyttinen yksinkertaistus. Eniten me yksinkertaistamme kansallisia ominaisuuksia ja myyttiset kuvaukset ovat siellä tyypillisimmillään. Toisaalta siellä niitä kaivataan kaikkein vähiten. Kansat ja kansakunnat eivät ole yhdellä tai kahdella ominaisuudella kuvattavissa, kun sellaiseksi ei suostu yksityi-

nen ihminenkään. Näitä kuitenkin päivittäin käytämme, ja vielä niinkin myöhään kuin 1980-luvulla maantiedon oppikirjat olivat täynnä hyvin-kin rassistisia kuvauksia kansakunnista. Jotkut kansat olivat sitkeitä, uutteria, täsmällisiä, miltei nerokkaita, ja jotkut taas rikollisuuteen taipuvaisia, veltoja ja jopa siivottomia, niillä oli "neekerin haju" (lainaus maantiedon oppikirjasta 1940-luvulta). Näistä kirjoista opiskelleet ovat tämän päivän opettajia. Kuvilla vahvistettiin näitä stereotyyppisiä.

Kertomus idän ja lännen välisestä kansasta, brutaalin pahoista ja hyvistä, on niin ikään omaa kansallista tarustoamme. Risto Alapuroa (1999, Suomi maa, kansa, kulttuuri) lainaten moraalinen krapula jatkosodan aikaisesta natsiseikkailusta ja sodan jälkeinen symbioosi maailmanhistorian kaksinaamaisimman harvainvallan kanssa, ovat vaikeita siedettäviä. Vaikeat traumat vaativat sepitteellisiä kertojia. Me uskallamme jo hieman raottaa Väinö Linnan kertomusten "historiallista" totuutta.

Alueiden kuvaus on samaa myyttistä perua. Valkokankaan maaseutumaisema näkyy nostalgisina muistina vielä nykyisinkin. Markku Pölösen "Kivenpyörittäjän kylä" ja "Onnenmaa", "Kuningasjätkä" ovat jatkoa vanhalle Suomi -filmi traditiolle. Joskus muuta ei oikein edes siedetä, ja etenkin maaseutuun liitetyt tuotteet on pakko muuttaa puhutellen kuluttajan muistoja. Maatalouden tai maaseudun tutkijalle tämä on kiusallista kerrontateollisuuden ongelmaa, etenkin matkailun ja kerronnallisen median yhteydessä. Kuluttaja ei halua tietää totuutta ravinnon tuotannon arjesta. On parempi kertoa tarina punaisesta mökistä ja kananpojista ryytimaalla. Luomukanalan tuhannet broilerit ovat iljettävä näky ja teurastamot eivät ketään kiinnosta.

Meillä on sisäsyntyinen alue, jonka merkitys on meille äärimäisen tärkeä ja liittyy vaikkapa juuriimme ja tapaamme hankkia sosiaaliset ja ympäristöpsykologiset kokemuksemme. Näiden rinnalla kulkevat taas sepitteelliset alueet ja "brändit", joita rakentavat lehdet, kirjallisuus, kouluopetus, myyttinen tarusto maista ja kansoista, maakunnista ja sukumme tai kansojen juurista. Matkailuesitteet ovat kaikkea muuta kuin maaseudun todellisuutta. Ne tukevat suljettuja geenejämme ja epigeneettistä traumaa.

Kuntien rajoista puhuessamme alamme pääsääntöisesti nähdä myyttisiä aineksia pikemminkin kuin sisäsyntyistä todellisuutta, ympäristöpsykologian kätkeytyä paljon mutkikkaampaa ja kompleksista piilotajuntaa. Poliitiikan yksinkertaistetussa retoriikassa riittävät muutamat näennäiset faktat ja loppu on populistista kerrontateollisuutta, jossa

yhdistyvät sepitteelliset tarinat ja muutokset alkavat vyöryä kohti todellisuutta, jota kukaan ei ole ajatellut tai halunnut maaseudun tuhan-
sissa kylissämme tai maakuntiemme muutamassa keskuksessa. Historia kuvatkoon myöhemmin sankarillisen todellisuuden tarinan-
kertojiensa toimesta. "Ne ovat eri miehet kun tekevät rumihia ja eri
miehet kun niitä pese" sanoivat Pohjanmaalla, mutta tänään vain ker-
tomuksissa häijyistä, joita oli vain muutama psykopaatti ja Siperiaan
toimitettu yhden vallesmannin toimesta. Väinö Linnan Antti Rokka
äänestettiin satuhahmoistamme miltei kärkeen median tätä aihetta kos-
kevassa kilpailussa. Yhtä hyvin hän olisi voinut olla kuka tahansa Hol-
lywood -tarinoiden tuliaseilla räiskivä sankarihahmo. Nämä taas ovat
perintöämme Yhdysvalloista tuotetusta western -kulttuurista ja sen
sadoista kerrontateollisuuden kirjailijoista (ks. blogi, "Viimeinen mo-
hikaani").

*(Media esim. Luostarinen 2003. Suomalaista maaseutua muutetaan
elämyspuistoksi. Helsingin Sanomat 7.6. 2003).*

kuva ja taide Matti Luostarinen

maanantai, marraskuu 20, 2006

6.65 LORDI - Land of Research, Development and Innovations

Lordi - tutkimuksen, tuotekehittelyn ja innovaatioiden maa

Ei ole ollut sellaista aikaa, jolloin kunnat eivät olisi olleet rahoituskriisissä. Samoin kädenvääntö kuntien ja valtion rahoituksesta on ikuinen. Molemmissa mukana olleet tietävät miten tylsää se voi olla jatkuessaan vuosikymmenet, ja muuttaa kyyniseksi. Tämä aika ei eroa mitenkään edellisistä vuosikymmenistä, päinvastoin.

Jostakin syystä kuitenkin juuri viime viikolla tuli esille tutkimus, jossa todetaan kuntasektorilla menevän nykyisin paremmin kuin aikoihin, ja että maassa on vain neljä oikeaa kriisikuntaa. Kuitenkin joka neljäs kunta nostaa verotusastettaan. Kriisistä puhuminen ja itsenäisyystaistelu antaa siihen mahdollisuuden. Verottaja tietää koska voi iskeä. Tätäkin saattoi odottaa ja jokainen verotusta muuttava tiesi, mitä tapahtuu ja miten siihen päästään. Ovatko vasemmiston äänestäjät sitten varakkaampia kuin kepun äänestäjät? Jos ovat, temppu kannatti ja verotus siirtyy valtiolta kunnille ja ilman progressiota.

Kun valtio ei kykene toteuttamaan tuloverotuksen progression leikkauksia, sen tekevät kunnat. Asettamalla kunnille kohtuuttomia tehtäviä ja laskemalla valtion osuuksia, kunnat tekevät sen mihin edustajamme eivät Helsingissä kykene. Kunnan verotus ei ole progressiivinen. Verotuksen rasite siirtyy yhä voimakkaammin niille, joilla tulot ovat pienimmät. Samalla kunnallisista palveluista maksetaan eniten siellä, missä ne ovat kaikkein keinoimmat. Tätäkö palvelu-uudistukselle haettiin? Varakkaille parempia palveluja ja vähemmän veroja Uudella maalla ja Helsingissä?

Varakkaat ja osaavat saavat tahtonsa läpi ja julkinen polemiikki kohdistuu vääriin asioihin. Kuntakriisin lopputulos on köyhien köyhtyminen ja näiden omasta aloitteesta. Markkinatalouden evoluutio toimii tällä mekanismilla, jossa evolutionarsimi on ”klusterioppia” keskittäen. Toteutetaanko meillä klusterioppia, joka on 1980-luvun taitteessa syntynyt ja vanhakantainen, ei enää tästä omasta webajastamme. Eikö olisi jo aika keksiä jotain uutta, luovaa ja laajasti innovatiivista, ihmiskasvoisempaa. Voisiko läpimurtoa odottaa sellaisessa koulutuksessa ja

tutkimuksessa, joka ei ole pelkästään tieteellisteknistä, jolloin Tekesin, VTT:n ja insinööriyön aika yhteiskunnallisena veturina olisi jo ohi innovaatiopolitiikassa?

Maahan rakennetaan viiden huippuosaamisen keskittymää. Me pysymme markkinajohtajina vain keskittämällä huippuosaajiin. Toimintaa pyörittä pieni ”Klusteri Oy”, voittoa tavoittelematon osakeyhtiö (HS 20.11.). Tämä klusteri ei ole sama kuin klusteri talousoppina. Ahneuden ekonomia keskittämällä ei ole evolutionarismia, johon ”polikset” osaamiskeskuksina kuuluivat 1980-luvulla. Jostakin syytä emme seuraa sitä, mitä tutkijat sanovat tällä vuosituhanella myös jumaloimassamme Harvardissa. Ne moittivat poliksia, siis keskittymiä. Kuljemmeko nyt innovaation jälkiaallolla ja kopioimme väärää mallia?

Yritysten mukaantulo on ratkaiseva, sillä noin 70 % Suomen tutkimus- ja tuotekehitysrahoista tulee juuri yrityksiltä. Lääke- ja elektroniikkateollisuudessa panostus on yli 10 prosenttia ja perinteisillä luonnonvara-aloilla metsä- ja paperiteollisuudessa panostus on vain 0.5 - 0.7 %. Maa- ja elintarvikealalla panostus on vielä vaatimattomampaa, ja puhutaan jopa alan suurimman tutkimuslaitoksen (MTT) alasajosta.

Kun tällaisia puheita syntyy, huippuosaajat tahtovat kaikota oivaltaan ajan hengen. Varmin tapa lyödä huippuosaajaa, on kertoa sen alasajosta. Suomalaista maataloutta on ajettu alas niin kauan, kuin sitä on näillä leveyksillä harrastettu, ja kuitenkin Suomi kilpailee jatkossa eniten omista huippuosaajistaan luonnonvarojemme niukkenevassa maailmassa.

Meillä on liian pitkään oletettu maan menestyvän luonnonvara-aloilla perinteisillä keinoilla. Varmaan tämä koskee myös palvelusektoria ja ympäristönhoitoa ja ympäristöteknologiaa. Suomen Akatemian pääjohtaja Raimo Väyrysen (HS 20.11) mukaan vasta nyt pääjohtajat ja teknologiajohtajat luonnonvara-aloilla ovat havainneet, että tuotteisiin on saatava uusia ominaisuuksia, kuten paperiin painettavaa elektroniikkaa ja materiaalitieteiden keksintöjä. Ekologinen klusteri on tätäkin kilpailumpi kansainvälisillä markkinoilla. Puusta ja elintarvikkeista tulee aina olemaan kysyntää vähän jalostettuna bulkkina.

Sampo myytiin Tanskaan, KOP ja SYP Ruotsiin. Suomi investointikohteena on kiintoisa, ja olemme ylpeitä ulkolaisesta omistuksesta. Vai olemmeko? Koska Raisio ja Valio myydään Tanskaan? Loppuuko siihen puheet suomalaisesta puhtaasta ruuasta? Kovin kaukana ei ole se

hetki, jolloin viimeinenkin suomalaisuuden myytti häviää. Metsäklusteri on ollut tiennäyttäjänä, ei pankkimaailma. Se ei ole koskaan ollut suomalainen. Ei tosin Enso Gutzeitkaan.

Paavo Nurmi ja Hannes Kolehmainen eivät juosseet Suomea maailmankartalle. Suomalaiset tunnettiin Ranskassa jo 1400- ja 1500-luvuilla Pariisin ensimmäisen yliopiston oppilaina ja rehtorina kahteenkin otteeseen. Meidät on tunnettu osaamisesta ja tieteestä, ei ensimmäisenä juoksemisesta. Näitä myyttejä on syytä oikaista ja korjata. Huippuosaamista ja kilpailukykyä on löytynyt aina myös muille vietäväksi. Jääkiekkoolijat ja formulakuskit tulivat paljon tieteen ja taiteen jäljessä. Me kävimme vaikeita sotavuosia ja jouduimme unohduksiin yksin. Trauma seikkailusta natsien kanssa ja veljeily maailmanhistorian kaksinaamaisimman yksivaltiuuden suuntaan on ollut vaikea pala kansakunnalle. Meillä on lupa mennä syvemmälle juuriimme, kuten muilla eurooppalaisilla on lupa tehdä. Sen voi tehdä myös kriittisesti ja ilman myyttejä. Meillä on osaamista, joka ei edellytä pakenemista omilta juuriltamme. Emme tunne riittävästi kulttuurimme suuria vaikuttajia. Se on kansallista välinpitämättömyyttä ja ehkä alemmuudentunnettakin. Tosin aivan viime vuosina epigeneettinen traumamme on alkanut avautua.

Elintarvikeklusteri jäi meillä kokonaan pois viiden strategisen huippuosaamisen keskittymästä. Valio ja Raisio toki esittivät ryhtyvänsä tekemään yhteistyötä tutkimuksessa ja tuotekehityksessä. Bio- ja elintarvikealalla tutkimus- ja tuotekehittely on hitaampaa ja kuluttajat perinteistä kiinnipitäviä. Tämä ei saa poistaa sitä uskomusta maastamme, jossa Suomi huippuosaajien maana tarkoittaa hirviöbändi Lordina ”Land of Resrarch Development and Innovation”. Sitä on syytä käyttää myös kulttuuriklusterin ja klusteritaiteen myynnissä. Innovaatio on sittenkin prosessina lähempänä taidetta kuin tiedettä, hajautettu ja vaikeasti vangittava, klusterina monin verroin tuottavampi kuin keskitetynä poliksena. Polisten aika on ohi eikä klusteria voi yhtiöittää.

(Media esim. Luostarinen 2001. Ekologinen klusteri osaksi kaikkea eettistä yrittäjyyttä ja kultustamme. Länsi-Savo 29.12 2001. Innovaatiostrategia ja kapasiteetti: Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka. <http://www.mtt.fi/met/pdf/met45.pdf> 19.3.2004).

keskiviikko, marraskuu 22, 2006

6.66 Kansallismaisemat I

(Ks. kuvat 235- 250 www.clusterat.org)

Kirjoittaessani tekstiä Anja Yli-Viikarin kanssa toimittamaamme ”Suomen Maaseutumaisemat” kirjaan (Luostarinen & Yliviikari 1997) ja tehdessäni ensimmäistä väitöskirjaani suomalaisesta paikkaleimautumisesta ja ”juurista” (Luostarinen 1982) Lapin allasevakkoja ja jokivarsien ihmisiä haastatellen, jouduin käymään läpi aineistoa kansallismaisemistamme.

Yritys tehdä maalaus tai veistos tästä aiheesta on paljon ongelmallisempi, kuin jos aiheena on vakkapa aiemmin kuvaamani Paul Gauguinin maisema tai Vincent van Goghin maisema. Yhden ihmisen kohdalla on varottava vain hänen sisäistä narsismiaan tai persoonallisuuden häiriöitä, kun kansakunnan kohdalla ongelmana on tuhannet sepitteelliset stereotypiat ja koko kansallisten traumojen ja myyttien mittaamaton kirjo.

Klusteritaiteessa elementtejä yhdistäen kansallismaiseman voi jo jotenkin pyrkiä hahmottamaan sekä poikkitieteisenä että -taiteisena prosessina. Klusteritaiteen etuna on sen poikkitieteisyydestä syntyvä mahdollisuus hakea uusi näkökulma tieteen rajapinnoilta. Näillä rajapinnoilla syyn ja seurauksen kausaliteetit alkavat kadota, ja järjestys alkaa muuttua kaaokseksi. Syntyy näkemys, joka on omintakeinen ja ainutkertainen.

Uskon niitä fyysikkoja, jotka tulkitsevat universumia ja sen valoja, pimeitä mustia aukkoja, kuvaten ne kaoottisella tavalla ja ilman loogista kausaliteettia. Mielestäni se on ainut oikea tapa ymmärtää maailmankaikkeutta.

Meillä on taipumusta ajatella globaalisti ja toimia paikallisesti. Joskus voisi kokeilla myös päinvastaista. Minulla itselläni on taipumusta ekस्या vieraassa ympäristössä ja lähteä länteen päästäkseni itään, kertoi John Steinbeck lapsuuteni maisemassa, lapsena luetussa kirjassa. Kolumbus teki myös samoja virheitä, ja löydökset olivat kiintoisia. Tiede ja taide ovat kiintoisia löytöretkiä, jossa karttoja ja kompassoja on joskus liikaa tarjolla. Onni on luovuus, jossa nämä muiden antamat ohjeet voi heittää romukoppaan.

Ensimmäiset aikuisiän opettajani tulivat biotieteistä ja maantieteestä. Väittelin jopa luonnontieteissä ja toimin maantieteen professorina. St Equerryn hellyttävässä aikuisten sadussa Pikku Prinssissä, lapsuuteni maisemassa, tieteilijä oli juuri maantieteilijä. Maantieteilijä lähetti löytöretkeilijöitään tuntemattomille seuduille ja kirjasi heidän havaintonsa ylös. Mustekynällä jos ne olivat merkittäviä ja löytöretkeilijä uskottava. Monien havainnot olivat kuitenkin epäluotettavia tai havainnoija huijari, näytteet eivät maantieteilijää vakuuttaneet. Mustekynän sijasta riitti pelkkä lyijykynä ja kehnompia paperiä.

Maantieteilijälle kansallismaiseman ytimessä olisi ehkä idän ja lännen välinen kulttuuri, ”gateway” -tyyppinen rakenne Eero Saarisen kuvaamana Yhdysvaltain syvän lännen porteilla St Louisin kaupungissa (*Gateway Arch*). Museon rakentaminen monumentin kaaren alle on maantieteen tapa lähestyä ongelmaa historian näkökulmasta yhdistämällä aluetieteen horisontaalit ilmiöt kronologisina historiatieteiden kronologiseen ja vertikaaliin kulkuun.

Tällöin varhaisin ja ensimmäinen Suomeen liitettävä luotettava mustekynän tieto olisi maailman vanhin kallioperä ja sen geosfäärinen perusta, kiven kierto ennen hydrologista kiertoa. Kaiken taustalla olisi maan vetovoima, veden tapa kuluttaa, kuljettaa ja kasata pyrkien minimoimaan energian kulutusta, painovoimaa. Mitä vanhempi ja kypsempi

rakenne, sitä vähemmän se tuhlaa energiaa. Näinhän tekevät lopulta kasvitkin pyrkiessään lopulliseen säästävimpään muotoonsa suksesiolinjoillaan.

Pelto on tapa tuhlaa ja sitoa mahdollisimman paljon auringon energiaa omaan käyttöömme. Se meidän on opittava yhä paremmin, jotta säästymme perikadolta, emmekä tuhlaa fossiilisia pääomia ja tarvele samalla ilmakehäämme. Mustekynällä kirjoitetut biologin ja maantieteilijän tiedot vaikuttivat aikanaan uskottavilta.

Toki maantieteilijän kulttuurimaisemassa Suomen rikkaat vesistötkin tulisivat kirjatuksi ja tätä kautta maailman rikkain saa-

risto ja sisäjärvet, jääkauden merkit ja toistuvat kierrot arpisessa ja humuskerrokseltaan niukassa moreenissa maaperässä. Ikivanhan päällä on nuorta kerrostumaa. Ihminen muuttamassa sitä reitteineen muuttaa maisemaa. Hänkin minimoi energiaa, liikkumistaan ja reitit ovat heksagonaalisia ympyröiden kehien leikatessa toisiaan.

Biologi ei menisi ehkä näin kauas, vaan tyytyisi biologiseen kiertoon ja sen kuvaamiseen. Suomen historia ja kansallismaisemamme kuvaus alkaisi siten kohtuullisen myöhään jääkauden jälkeen ja kansallismaisemia kuvaisivat von Wrightin veljesten tapaan ehkä perinteiset näkyvimmit nisäkäslajimme sekä linnut, kansallislintuna joutsen tai taistelevat metsot.

Biodiversiteettiä ja ekologista jalanjälkeä mittaavat toisivat esille ilmiöitä, jotka ovat kansakunnan selviytymisessä ja rikastumisessa elinehto, mutta sosiaalisessa muistissa vähemmän tunnettuja. Kansallismaisemat alkaisivat muistuttaa tutkimuslaitosten vuosijulkaisuja. Niissä härillä kyntävä puhuu häristä, eikä taatusti lukijaansa yllätä. Näin kansallismaisema olisi odotettu ja tuttu, mutta ei välttämättä luova tai innovatiivinen. Olisimme tyytyväisiä kun ymmärrämme sen symboliikan, sinivalkoiset värit.

Geo- ja biosfääristä vähemmän piittaava kulttuuritutkija ja ekonomi toisi ehkä esille luonnonvarojen ohella kauppapaikkamme ja sellaiset käsitteet, joilla on ollut merkitystä asutuksen synnylle. Siirtyminen keräilytaloudesta kohti agraaria Suomea ja teollistuvaa metsätaloutta näkyy monen pitäjän vaakunassa.

Talous on ollut monen taiteilijan ja tieteilijän mesenaatti, ja se näkyy tuon ajan symboliikassa. Kun itsenäistä maata ja kansaa rakennettiin, syntyi myös tarve omille kansallisille symboleille. Pääosa niistä on kuitenkin kerronnallisia, myyttisiä sepitteitä, eikä sellaisenaan kelpaa kansakunnan sielun maisemaksi. Maantieteilijä ei niihin uskoisi, vaan kirjaisi ne enintään lyijykynällä ja kehnommalle paperille, ei liitukäsittelylle ja kiiltävälle, monen tähden julkaisulle.

Sepitteellinen ja kaikkien tuntema ei ole piilotettu tai salattu, vaan näkyväksi haluttu brändi. Parhaiten siinä ovat onnistuneet vanhat elintarvikeketjun markkinoijat, pankit ja vakuutuslaitokset, kahvin ja oluen myyjät. Kansallismaisemaan ne sopivat vain pintakiiltana muutaman vuosikymmenen takaa. Elitistinen kulttuuri ja kansankulttuuri ovat nekin kaksi harhapolkua kumpikin.

Sosiaalitieteilijät ja ihmisen käyttäytymistä tutkivat menisivät edellistä syvemmälle. Suomalainen kulttuurimaisema olisi kätkeytyneenä, piilotajuntainen siinä missä yksilön omat varhaiset elämäkokemukset ja traumat. Sen löytäminen on innovatiivinen ja luova prosessi; ei sepitteellinen ja tietoisesti tehty. Luonnontutkijalle, fyysikolle tai biologille, lääketiedettä lukeneelle, tällaisen asian kertominen on ajan haaskausta. Sama koskee ekonometriaan vihkiytynyttä ja matemaatikkoa, ellei kyseessä ole samalla taiteilija. Sellaisia nykytiede tuntee muutamia, mutta varhaisempi filosofia piti miltei sääntönä tieteen ja visuaalisen lahjakkuuden liittoa, kädentaitoja osana loogista älyä. Nykyisin käden taitoja ja visuaalista osaamista ei oikein arvosteta, muuten kuin teknisen ja kaupallisen tieteen rinnalla, tuotteen muotoja parannellen (*design, ekodesign*).

Tieteen etenemiseen tarvitaan poikkeavia ihmisiä ja poikkeuksellisia oloja. Suomea tunteva ihmistieteilijä uskoisi maan edustavan juuri näitä molempia.

Kun Suomea luonnehtii tieteen ja taiteen klusterina, ensimmäinen lähtökohhta on poikkeukselliset olot. Vain prosentin murto-osa ihmiskunnasta ymmärtää mitä tarkoitetaan 40 asteen pakkasella, lumella ja jäällä sekä samaan aikaan, vuoden kierron sisällä, liki yhtä helteisillä oloilla kuin tropiikissa. Vain Suomessa voidaan oivaltaa, mitä on ikijää ja sen sulaminen, tulvat, jotka jäiden sulamista seuraavat. Kun lämpötila vaihtelee 80 astetta yhden vuoden aikana, olot ovat äärimmäiset ja muistuttavat välimeriselle ihmiselle, lauhkeilla vyöhykkeillä asuvalle, lähinnä Mars -planeetan elämää. Sellaiset olot Suomessa tavataan, oli kyseessä ihminen tai luontoon sidotut fyysiset (*atmosfääriset, hydrosfääriset, geosfääriset*), biologiset (*biosfääriset*) kierrot. Niiden radikaali muuttuminen muuttaisi kaiken. Kaikki kierrot ja elämän ehdot pienimmistä itiöstä ja boababin siemenestä, sienirihmasta, suurimpaan meren eläjään ja jokaiseen asteroidiin erikseen tieteilijästä tähtien lukiin, juoposta kuninkaaseen.

Tämän kertomuksen maantieteilijä kirjaisi mustekynällä. Jopa kuningas omalla asteroidillaan kiittäisi Prinssiä ja antaisi tälle luvan poistua, kunhan ensin pyytää siihen luvan, eikä kuningasta loukkaa. Juoppo lakkaisi hetkeksi juomasta ja muistaisi, miksi juo. Lyhdynsyyttäjä pitäisi hetken tauon ja tähtien laskija epäilisi omaisuutensa määrää ja mittaa (*St Equiperry; Pikku Prinssi*).

Jääkausien aikana elämä Suomessa pysähtyi miltei tyystin, mutta palasi myöhemmin ja sai rikkaita muotoja kaikilta ilmansuunnilta. Toki se on rikastunut myös vetäytyessään jään reunan pakottamana jälleen kaikille ilmansuunnille. Elämä Suomessa on vaihdellut maapallon vaihtaessa napojaan ja vanhojen hiiliesiintymien kimberliitit, timantit, kuvaavat kovin erilaisista ajoista näillä kallioilla. Kivihiilikauden metsiä ei kasva tundralla eikä tulivuorien piippuja esiinny ilman vulkaanista toimintaa, kilometrien korkuisia vuorijonoja. Kiven kierto on ehtinyt meillä pitkälle. Sata tai tuhat vuotta on siinä kuin silmänräpäys, meteoriitin isku, joka hävitti dinosaurukset. Tuo aika meille on annettu, jotta selvitämme fossiilisten polttoaineiden aiheuttamat saasteet ilmakehästä tai katoamme.

Se mitä Suomesta löytyy ja on merkittävää on jään alle kätettyä. Se mitä me siellä kuvaamme on joltisenkin yhdentekevää ja illuusiota. Mahdollisuus osua oikeaan on yhtä todennäköistä kuin maailmankaikkeudessa yleensäkin. Yhden suhde äärettömyyteen. Lotossa suhde on sentään paljon lohdullisempi.

Kaoottisessa maailmassa tulos on aina ulkopuolella loogisen ja johdonmukaisen, jossa ilmiö seuraa mukamas toista newtonilaiseen tapaan pohtien. Oikeasti näin ei tapahdu, tai tapahtuu vain äärimmäisen naiivin ihmisen narsistisessa, turhamaisessa mielessä, jossa ihminen on luomakunnan herra ja samalla sovinistinen jumala muita lajeja alistaen. Antrooppinen ja ihmiskeskeinen maailmankuva ei sovi suomalaiseen ajatteluun kosmologisena selityksenä.

Tämän suomalainen pystyy oivaltamaan muita kansoja paremmin, vaikka ekologinen jalanjälki onkin turhan mittava. Me tuhlaamme enemmän, kuin mihin varhaiset oppimme antaisivat luvan ja kannamme siitä syyllisyyttä. Osa meistä muistuttaa jo juoppoa, joka ei muista miksi juo.

Ankaran kalottialueen relikti taistelija on Saimaan norppa. Omassa klusteritaiteessani valitsen sen tärkeimmäksi tämän koillisen Euroopan kolkan luonnehtijaksi ja ääriolojen sankariksi. Kaikki muut katosivat jääkauden kestäessä lukuun ottamatta toki joitakin vaatimattomia kasveja ja mikroskooppisen pieniä eliöitä. On lajeja, jotka ovat jopa meitä sopeutuneempia pohjoiisiin äärioloihin.

Surullisin ja sadistisin näky, jonka olen tavannut, eivät ole keskitysleirin luunlaihat lapset, vaan lihavat hyväkuntoiset ihmiset hakkaamassa

hengiltä kuutinpoikasia veren tahriessa puhtaan valkoisen lumen. Itkevä kuutti on kuva, jonka säilytän pohjolasta jään alle tallennettuna. Se on kansallismaisemamme tärkein kuva. Aina on joku, joka on meitäkin parempi, sopeutuvampi, viisaampi, ja joka jää kun me lähdemme.

Toisen jääpaaden alle kätkinsin suomalaisen pelon, joka tulee vuoroin idästä ja vuoroin lännestä, harvoin pohjoisesta muuten kun hallana. Se pelko teki meistä deterministejä ja luonnonkansan, pragmaattisen ja vain tietoon uskovan. Mystiikka ei sovi meille muuten kuin joulusatuna tai juopon aivoituksina. Me juomme vain humaltuaksemme, emme sellaisia myrkyjä, jotka syntyvät marjojen ja rypäleiden käydessä auringon niin vaatiessa ja elimistön tottuessa siihen kuin tilhen maksa vuosituhanten saatossa.

Meillä ei ole geenejä, jotka olisivat tottuneet alkoholiin, etanoliin myrkkynä. Me emme siedä muuta kuin totuutta ja otamme sen vastaan saappaat jalassa tai hirressä, kuten Väinö Linnan sotilaista rakastetuin. Kansallismaisemassa kuvaisin sen veistoksena, jossa lapsi on äitinsä käsivarsilla ja rinnat ovat aatteista täynnä olevan miehen päät. Turhuudesta kertovat kipsikuvat, sanat vallan välineinä, puhumisesta humaltuneet silmät.

Ne voivat olla miltei kenen tahansa kipsipään, mutta esteettisesti sopivimmat naisen rinnoiksi löytyvät Leniniltä. Leninin merkitys Suomelle on suurempi kuin kenenkään toisen tuntemamme poliitikon. Olen ristinyt patsaan Pumpulienkeliksi, kuvaten Suomen teollistumista naisvaltaaloilta Tampereelta, Porista, Forssasta, jopa Turusta ja Helsingistä. Se liittyy läheisesti Ranskasta alkaneisiin vallankumousten aaltoihin ja Venäjään, Forssan kokoukseen Suomessa. Leninin pää on slaavilaisen miehen pää, Kekkonen pää tai Putinin pää, savolaisen Pertti Pasasen pää. Hellyttävän suuri, kalju vauvan päälaki.

Tärkein veistos Suomesta liittyy miehen ja naisen väliseen suhteeseen. Tällä poikkeavalla suhteella on yhteys norpan kuvaan ja ankaraan luontoon, pumpulienkeliin ja sen syntyyn. Sen tarinan kertoi Freud liittämällä naisen unet hysteriaan ja käyttäen apunaan kreikkalaista mytologiaa. Siinä sen ajan sosiaalista muistia autettiin Freudin mielikuvilla ja upealla kerronnalla. Oidipaalinainen nainen riippuu ristillä, jonka rakkaus liitti mieheen. Jumala on siinä lopulta vain ankara isä, ja nainen roikkuu patriarkaalisessa, messiaanisessa maailmassaan, mentaaliälyssään, kuvaten aivonsa sokerileipurin tuotteeksi.

Tiede on täynnä tarinoita, joista osa on totta ja pääosa vain liitteeksi tarkoitettua mystistä kertojan lahjaa. Kansakunnan kuva on usein sama, kuin sen traumojen välttely ja piilottelu tai niiden kätkeyty näyttely verhoten ne oikealla tavalla, jättäen tulkinta lukijalle tai katsojalle, musiikin kuulijalle. Nerous on kyky lähestyä totuutta paljastamatta sitä ja jättäen tulkinta kuulijalle, lukijalle, katsojalle. Mitä mutkikkaampi on katsojan peili tai prismaksi hajottava kuva, sitä todennäköisemmin hän ihastuu itseensä. Ja aina kyse on epigeenisestä prosessista, narsistisesta oidipalisesta traumasta.

Suomeen tämä kaikki tuli idästä ja lännestä, toki viimekädessä etelästä, mutta etenkin kreikkalaisen taruston kautta ja jo hyvin varhain yhdistyen omiin jumaliimme jo 5000 ennen Kristusta. Kreikkalainen jumaltarusto ja vastaava suomalainen olivat lähellä toisiaan.

Meillä oli jään alla valmiina tarusto, joka otti vastaan uuden opin, mutta liitti sen vanhaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen pääomaan. Jopa myöhempi uskonpuhdistus oli meillä turha ja tarpeeton. Syntyi ”vain” pietistisiä, suomalaiskansallisia omalaatuisia herätysliikkeitä, jotka olivat jo muutenkin valmiita, eikä maassa ollut sellaista katolista ”hapatusta”, mihin Luther teeseissään viittasi.

Uskonpuhdistus oli siten vanhan ”pakanallisuuden” kitkemistä ja uskonnollisuuden syvenemistä herätysliikkeiden avulla. Tai vanhemman uskonnollisuuden heikkenemistä ja maallistumisen alkua, kuinka vain.

Tuota ”pakanallisuutta” Suomesta löytyi toki vielä 1960-luvun Lapissa ja maan reuna-alueilla vieläkin. Osin se on vaihtumassa monikansallisiin ”uuspakanallisiin” liikkeisiin tai ”hengellisyyteen” ja usein sen ydinalueet ovat nyt kaupungeissamme.

Kutsumme uuden vastaanottamista diffuusioksi ja se juurtuu vanhaan sosiaaliseen pääomaan ja muistiin avaten uuden omilla lainalaisuuksillaan. Äärimmäisiin oloihin mikä tahansa ei voi juurtua. Me arvostamme taidetta, joka on kuin kirveellä veistettyä tai räjäytettyä, mutta kun vanha graniitti tai marmori korvataan muovilla, se on köyhyyden harkittua ylistystä ja sitä me emme voi sietää edes Euroopan ytimessä.

Me suomalaiset näemme myös yksityiskohdat, mutta erotamme metsän puilta. Ihmisessä ei näy niinkään pedon ja saalistajan kuin kömpelön ja hitaan saaliseläimen merkit, pelot ja hajut. Joskus me pelkäämme toista ihmistä kuollaksemme, ja takerrumme rituaaleihin. Me häpeämme niitä

enemmän, kuin suuret kansakunnat ja sosiaalisemmat lajitoverimme etelässä, lännessä.

Kolmas tärkeä elementti kansallismaisemassamme liittyy väreihin. Kun suomalaiset katsoivat television ääressä Apollo -lentoja ja ensimmäisiä kuvia maapallosta liki kuusta kuvattuna, olimme toisenlaisessa asemassa kuin monet muut kansakunnat ja tuhannet miljoonat kanssamatkustajat maapallolla, itseämme tarkkaillen suorassa lähetyksessä ”tosi TV:ssä”.

Maapallo näytti uskomattoman tutun väriseltä ja sen saattoi hyväksyä hyvillä mielin omaksi kotipaikakseen. Sinivalkoisessa pallossa oli omat kansalliset tunnukset; puhtaan valkoiset pilvet ja siniset meret. Nämä samat värit toistuvat luonnossamme talvella. Puoli vuotta katselemme puhdasta valkoista hankea sinistä taivasta vasten. Useimmat suomalaiset tunnistavat näistä kotimaansa koko kuvan. Muuta ei tarvita kuin Finlandia -hymni ja ehdollistamme ne kuin Pavlovin koira refleksinsä. Kansalliset instituuttimme ja symbolit ovat niin vahvasti luontoon liitettyjä, että alamme ”kuolata” niitä tietämättämme täysin oudoissa ympäristöissä. Tässä emme poikkea muista luonnonkansoista.

Suomalaisten kyky liittää itsensä luontoon ja sen väreihin on kuin riekon tapa piiloutua kieppiin kohvahangella. Luonnon värit ovat omat värimme. Sen ohella me rakastamme spektrin näkyvimpiä värejä, etenkin punaista ja keltaista. Toinen väreistä tulee lännestä ja toinen idästä. Vielä joku vuosi sitten liki joka toinen automme oli punainen väriltään. Keltainen varoittaa muustakin kuin ruotsalaisista. Punainen kertoo idästä, verestä ja lepästä.

Värien symboliikka on meillä kuitenkin paljon vaatimattomampi kuin siellä missä värejä viljellään ja jokaiselle kukallakin on oma symbolinsa. Puutarha ei ole meille jumalten taidetta, tapa kritisoida jumalia ja pyrkiä parempaan, viedä tiedettä eteenpäin sen omilla välineillä.

Kylmä talvi ja värien köyhyys vaatii vaihtelua muuhun paitsi kansalliseen ja pelkistettyyn arkeemme. Konvergoivan tylsä kansa pelkistää muun paitsi kalliin autonsa, josta jo varhain tuli status ja kilpaa ajamisesta korvike juoksemiselle.

Konvergoiva ihminen kykenee keskittymän ”kirraa, kirraa” huutoihin kartanlukijaltaan ja keskittyy oleelliseen. Kimi Räikkönen ajamassa voittoa autojen kuninkuusluokassa on jo nyt sopivaa jopa ferrarinpu-

naisella autolla. Nyt kun kymmenet voitot rallissa ovat arkipäiväisen tylsiä ja Lordi käännetään kotoisesti tarkoittavan ”**Land of research, development and innovations**”.

Reteesti ja ”elvistellen” meiltä alkavat kadota viimeisetkin traumat ja talvisodan kuvat uskalletaan katsoa kauhistelematta Putinin reaktiota. Jatkosodan haudat avataan vaikei sieltä mitään löydykään. Natsiseikkailu nyt oli pakon sanelema, selitämme itsellemme, ja Kekkonen ajasta ei kansallismaisemaan jää muuta selitettävää kuin Paasikiven reaali-politiikan suomalaisille tutut pelon kasvot. Tieteen tekeminen lähihistoriasta on aina petollista. Kansallismaisemaksi se ei kelpaa alkuunkaan ja maantieteilijä käyttäisi taas lyijykynää ja kehnompaa paperia.

Suomalaiseen kansallismaisemaan kuuluu aina matka. Yleensä tämä matka tehdään presidentti Mauno Koiviston kuvaamalla tavalla, jossa liike on kaikki kaikessa. Bernsteinilainen päämäärän puuttuminen on osin myös Hegeliltä opittua ja muistuttaa spiraalia. Siinä ratkaisevaa on saavuttamasi taso ja sen korkeus, ei se kummalla puolella spiraalia satut kapuamaan. Meille riittää tavoite ja uskomme kasvuun sen itsensä vuoksi, jossa kehitys kehittyy, ja on sellaisenaan positiivinen asia, vaikka jäät ympäriltämme sulaisivatkin. Tarvitsemme enemmän aikaa ja sopeutumista, koska olosuhteemme ovat niin ankarat ja etäisyydet niin pitkät, vakuutamme saksalaiselle kanslerille, ja hän tuntee meidät ja lupaa sen.

Kansallismaisemaamme kuuluu itsensä ja ympäristönsä muuttamisen ja kehittämisen filosofia jo hyvin varhain. Pariisi ja Sorbonnen yliopisto sai meiltä kaksikin rehtoria jo 1400- ja 1500-luvuilla. Me suosimme jo hyvin varhain laajojen kansankerrosten matkustamista ja löysimme uudet innovaatiot, toisin kuin monet elitistiseen tapaan kansakuntaansa hallinneet. Demokratia oli jo varhain suomalaisten hyväksymä ja ainut mahdollinen tapa toimia myös miehen ja naisen keskinäisessä vallankäytössä. Meillä prostituutiota ei edes oikein voitu ymmärtää ja häpeämme alastomuutta muutenkin paitsi saunassa.

Suomalainen matka tehdään veneellä ja usein siihen liitetään joen ylitys. Lapsuuden maisemassa enkeli kulkee kiiltokuvamaisen matkan suojelijana. Elämänkaaren mittainen tuonelan virta ja sen ylitys on toinen suomalaisen taruston pelottavia retkiä. Suomalaiselle matka on pelottava tapahtuma, joka johtaa kuolemaan ja vaatii suojelua. Lapsen mielessä mikä tahansa matka oli pelottava. Matka jälle saattoi päättyä

hukkumiseen, metsä vilisi petoja, maahisia ja menninkäisiä, liikenteessä oli monta vaaraa eessä.

Suomalaista on kasvatettu kertoen vaaroista, esteistä, metsän ja järven, joen ja suon kavaluudesta. Vaarallisia olivat myös monet vieraat ihmiset, vieraat heimot ja etniset ryhmät, tänään netin kauhukuvat. Vaarallista oli rakkaus ja sukupuolisuus, taudit, ruuan rasvat ja kalorit, viinan kauhustus. On helpompi kasvattaa lasta kaiken varalta pelotellen kaikesta. Näin oma moraalinen velvoite tulee hoidetuksi.

Olisi työläämpää elää lapsen mukana uiden, kalastaen jäällä, kulki metsässä ja liikenteessä mukana eläen. Me olemme patalaiska kansa toisin kuin väitämme. Sitkeys ja pitkäjänteisyys tahtoo loppua ja innostus vaihtua kesken matkan tai kapuamisen. Päämäärä puuttuu tai se hämärtyy, sitä ei tahdota edes nähdä peltojen ja jään peittyessä lumeen samaksi valkoiseksi kentäksi.

Päämäärättömästä elämästä syntyy enemmän paineita kuin selvästi päämäärähakuisesta. Liike kaikki kaikessa ei ole ollut alunperin suomalainen filosofia. Se ei sovi maahan, jossa päämäärätön taivaltaaminen vie 40 asteen pakkasella hengen. On tiedettävä mihin mennä ja millaisin eväin matkaan lähdetään. Päämäärättömät visionäärit ja innovaatioiden metsästäjät eivät sovi suomalaiseen sielunmaisemaan lainkaan. Fredrik Cygneus unohdettiin, koska hän oli päämäärätön kulkija monista lahjoistaan huolimatta. Hänen kaltaisiaan oikeita innovaattoreita me pelkäämme kuollaksemme. Näillä innovaattoreilla on ollut aina taipumusta muuttaa helppo ja henkisesti laiska maailmamme työlääksi.

Toisin kuin väitetään, me suomalaiset olemme todellakin taipuvaisia veltostumaan. Meillä on ehkä korkea moraalit jossakin suhteessa, mutta lasten hoitoon ja kasvatukseen se ei tahdo riittää. Kuvaan kansallismaisemassa suomalaisen matkaa veneessä rennon rempseänä menona, jossa pelot ovat sittenkin ulkopuolisia, muualta meille jo lapsena annettuja, mutta jossa sisäiset pelot ovat lopulta vaatimattomia ja ne me torjumme. Se näkyy itsesuojeluvaiston puuttumisena ja suurina synkinä itsemurhalukuina.

Matkan päämäärä, jälleen jäisen paaden alle kätkeyty, on sekin epä-määräinen. Suomalaisesta tulee ajopuu hyvin nopeasti, ellei hänellä ole selvää visioivaa ympäristöä ja organisaatiota tukena, johtajaa jota seurata. Ulkoinen pelottelu ja kuri, kielloilla ohjaaminen, on tehnyt

sisäisestä johtajuudesta ja sankaruudesta tavattoman pienen ja itsetunosta heikon.

”Miltä minä mahdan näyttää?”, ”Miltä kansakuntani mahtaa näyttää vieraasta?” ovat suomalaisia kysymyksiä. Muut kansat eivät ole tuollaisista kysymyksistä niin kiinnostuneita, eivätkä seuraa tilastoja kuinka sijoittuvat maailmalla luotonannossa, korruptiossa tai lasten kyvyssä oppia lukemaan ja laskemaan. Luettelemme töitämme, kuten laiska luettelee, ja odotamme kiitosta tyhjästä.

Keskeinen elementti suomalaista kansallismaisemaa on luonnollisesti perhe. Väite jonka mukaan familismi olisi Suomessa vähenemässä ja perheen merkitys jotenkin katoamassa on absurdi. Meillä perheeseen ja sukuun liittyvä yhteisöllisyys on niin selvä, ettei sitä tarvitse edes puolustaa siinä määrin kuin siellä, missä väestön valtaisa tiheys vaatii sille sosiaalisia suojia ja siteitä muilta instituutiolta, ei vähiten valtiolta ja kirkolta. Vanhempien ja lasten välinen vuoropuhelu, geneettinen sukulaisuus, on meillä jopa häiritsevän läheinen maan sulkeutuneisuuden seurauksena. Missään ei löydy niin paljon läheisen sukulaisuuden aiheuttamia geneettisiä sairauksia kuin meillä, poislukien siniveriset suvut. Epigeneettiset ilmiömme kasvoivat sukulaisuuden myötä.

Suomalaiset ovat kiinnostuneita itsestään ja juuristaan aivan eri tasolla kuin muut kansakunnat. Matka sille lähteelle, jossa suomalainen löytää omat juurensa, on jälleen kuin ranskalaisen filosofin ja kirjailijan, Lyonilaisen lentäjän St Equperryn hellyttävä satu aikuisille ”Pikku Prinsistä” ja muistuttaa Matteuksen evankeliumia.

On luovuttava, jotta lopulta saavuttaa hakemansa ja kolkuttavalle lopulta avataan. Avain on yksi suomalaisuuden teema siinä missä salainen Sampo. Kansallismaisemaamme kuuluu lukko ja avain, mutta ei vastausta siihen, mihin se on tarkoitettu. Divergoiva savolainen jättää tulkinnan aina kuulijalle. Hämmäläinen pyörittää kiveään, savolainen sanoja, kertoi Topelius ja loi yhden uuden suomalaisuuden myytin heimoista ja niiden eroista. Me uskomme vielä nykyisinkin niihin ja pyrimme elämään niitä noudattaen, taikauskolla on sama merkitys käyttäytymisemme. Viitoitamme jo etukäteen kohtalomme ja luovuus on osa tätä fatalistista perintöämme.

Suomalainen tietää saavansa sen mitä pakenee ja usein juuri lastensa kautta. Suomalaiset ymmärtävät freudilaisella tarinalla aivan muuta kuin mihin Freud alkujaan viittasi. Me ymmärrämme hyvin epigeneet-

tisen perimän. Meillä on tapana kulkea länteen päästäksemme itään ja me tiedämme kuinka onnen saavuttaminen edellyttää sen kätkemistä. Viimeistään marraskuussa me kätkeydymme toisiltamme, ja meidät tapaa seuraavan kerran omakotitalomme pihalla vasta toukokuun alkupäivinä.

Karhut voivat vapaasti kuljeskella öiseen aikaan, ja joskus jopa keskeillä päivää, pienten kaupunkiemme kaduilla ja toreilla. Uusi tietotekniikka on antanut meille mahdollisuuden hautautua talveksi jopa toimistoissamme omaan sisäiseen virtuaaliverkostoomme, johon kosketuksen saavat vain aniharvat ja valitut huomaamattamme ja perheemme sisällä. Se on suomalaisen ”*sisäinen perhe*” ja sen vuosituhantinen geneettinen silta ohi kaikkien muiden siltojen. Se on tärkein jään alle piilotettu suomalaisuuden ydin ja kätkeyty salaisuus. Suomalainen ei koskaan paljasta ”sisäistä perhettä”. Emme ymmärrä, mitä italialainen ”mafia” tarkoittaa perheenä tai espanjalainen matriarkaalinen perhe.

Viides suuri salaisuutemme kumpuaa kalliosta, joka on ikivanha kuin universumin vanhimmat tähdet, mutta kulunut pohjiaan myöten näkyville. Siinä missä oma sielumme on kätkeyty miljoonien vuosien syvyyteen ulos kaikkien psykiatrien saavuttamattomiin, mahdottomiin ulottuvuuksiin, siinä jääkauden jälkeinen maaperämme on ohut kuin munan kuori, ja sen alla on maailman alkuhetkien räjähdys heti jalkojemme alla.

Meitä ympäröivät miljoonat ikivanhojen tulivuorien piiput, kimberliitin ja tuhkaksi muuttuneen hiilen ja fossiilien jäännökset, timanttien välke. Me emme näe niitä, mutta kaikkialla ne ovat läsnä kuin sielumme voiman imevät mustat aukot. Ne ovat kuin revontulien loimut ketujen häntien huiskiessa tunturien kuvetta.

Yhdeltä suunnalta ne näyttävät kätkevän horisontin ja muuttavan meidät osaksi universumin tuhkaa ja tulikiveä ja toisesta suunnasta me näytämme syntyvän koko ajan uudelleen ja uudelleen. Maapallomme magneettinen keskusta ja napa on aivan kohdallamme, ja olemme siitä joko toistaitoisia tai sitten yllätämme itsemme maaniselle aggressiolla tai synkkyiden syövereissä itkien itsemme kuiviin.

Suomalaisten laulut eivät ole iloisia Välimeren sonaatteja. Itkuvirsien massa "Lumi tekee enkelin eteiseen" tai "Peltoniemen Hintriikka surumarssii Maria Magdaleenaa". Synkkien ja murheellisten laulujen

maassa "Pimeä tie" tarkoittaa mukavaa matkaa. "Täällä Pohjan tähden alla" elämä on yksinäistä ja kukkasat eivät naura, elämän valttikortit on pelattu. "Kun suomalainen kotoansa läksi", jäädä sai julma maa, ja rahakin tulee liian myöhään, "kolmannelle linjalle" eikä se tee onnelliseksi. Köyhyys on siinä siunaus.

Herraviha elää vieläkin ja herrojen kotkotukset on syytä tehdä nau-runalaiseksi. "Hopeinen kuu luo meille siltaa", jonka sisältö on mus-tankipeän ihmisen tuska merelle tuijottaen ja albatrossin vapautta kai-vaten. Me saunomme itsemme hengiltä ja nautimme jäisestä vedestä, kuten masokisti nauttii. Oma hulluutemme on meistä hilpeän hauskaa ja luova hulluus on kylähulluuden innovatiivinen jatke ja osa poik-keavuuttamme. Hulluus ja nerous ovat meistä sama asia, kunhan ne tuottavat tuskan lisäksi "luovan" elementin ympäristöömme. Sado-masokisteina olemme arvaamattomia, mutta masokisteina helposti lu-ettavia ja tylsiä. Me hankimme lähestymiskieltoja vaikka odotamme päivävastaista, ja jonkun pitäisi uskaltaa meitä lähestyä. Mitä yksinäi-sempi ja arempi sielu, sitä varmemmin tämä hakee lähestymiskieltoa, ja kiusaa niillä sisäministeriön virkamiehiä.

Joidenkin tangojemme synkkä ilottomuus ja niiden hurjuus on yli pa-himman ironian ja siitä huolimatta otamme ne tosissamme ja laulamme niitä haudoilla, jotka itse olemme aiheuttaneet, vilpittömästi itkien. Iloonsa juova suomalainen on surkea teeskentelijä. Totuus kääntyy pääläelleen, mutta näyttää silti hyvältä. Suomalainen on huono pelaaja ja huono häviöjä, ja tuo yhdistelmä on tuhoisa.

Kuudes jäihin piilotettu tarinamme on mystinen satu suomalaisten omasta identiteetistä, joka syntyi 1800-luvun lopulla. Sen tekivät ruot-salaiset suomalaisuusmiehet. Sen imelä kuorutus kansallisromantiik-kaa, jonka tunnemme liiankin hyvin, elää sepitteellisenä jäänä suoma-laisuuden virrassa, joka on kuin yhden yön ikäinen hallainen riite, eikä kestänyt kansalais sodan pyörteitä. Tätä kutsumme kansalliseksi kult-tuuriksemme ja sanomme sen olevan lyhyen.

Se oli pakko hyväksyä kun toisen maailmansodan palo iski kasvoil-lemme ja jouduimme mukaan sellaiseen peliin, joka ei ollut meidän sääntöjämme kunnioittava. Hävisimme sodan, mutta voitimme rauhan. Ruotsalaiset suomalaisuusmiehet saivat haluamansa puskurin kohti itää ja Venäjää. Nyt ne tätä maata kadehtivat siinä missä norjalaiset salaa ihailevat. Norjalaiset ymmärtävät ruotsalaisia paremmin suomalaisen kansallismaiseman sisintä. Vuonojen maassa epigeneettiset traumat

ovat tuttuja. Irlanti on kansa, jonka kärsimykset ja traumat me voimme jakaa.

Pääosa Ruotsista on Helsingin eteläpuolella ja Ruotsin Lappi alkaa Vaasan korkeudelta. Ruotsi on lähempänä Keski-Eurooppaa kuin Norja.

Se ei ollut meille ensimmäinen hävitty sota ja aina me toivomme sen jäävän kohdallamme viimeiseksi. Sen eteen me ponnistamme ja hyväksymme minkä tahansa tarinan, kertomuksen ja sadun, kunhan lopputuloksena on rauha ja meidät jätetään sille paikalle koillista Eurooppaa, joka on kotimme.

Meitä ei kiinnosta maalasiko Albert Edefelt jään alle kätketyn maisemansa Aleksis Kiven Jukolan portailta tai Harjulan seljäteeltä tai ehkä hieman syrjässä, Pariisin tai Rooman suunnalla, Turkkikin kelpaa ja islam. Taiteilijamme matkasivat mieluummin Italiaan kuin Ranskaan. Jokainen joka on asunut näissä maissa lyhyenkin aikaa, ymmärtää kylä miksi.

Me kyllä hyväksymme tarinan, kunhan se on riittävän uskottava takamaan meille sellaisen henkisen vapauden ja itsenäisyyden, kohtuullisen vaurauden ja elämän rajaehdot, jonka pragmaattinen ja deterministinen luonnonkansa voi sietää ja ymmärtää äärioloissa. Me hyväksymme sen, jos se välttää meidät pilkalta, tai tuo paremman tuoton paperillemme, tai on kännykän oston arvoinen.

Me hyväksymme jopa toisten tuoman kirkon ja uskonnon, kielen ja hilpeän laulun, kunhan se on hyväksi suurelle visiollemme, jonka vain me itse tunnemme ja kätkemme ikiroudan ja jään alle, mustien aukkojen pyörteisiin ja maan magneettikentän vain meille näyttämään revontulten roihuun.

Äärimmäisissä oloissa syntyy äärimmäisiä ihmisiä, äärimäinen kansa ja sen synkät laulut, hyvin omaperäinen, jäljittelemätön kansallismaisema.

(Media esim. Luostarinen 2006. Suomiko EU-ruuan teemaksi? Hämeen Sanomat 17.5. 2006. Innovaatioajan ihmistyyppi. Iisalmen Sanomat 27.2. 2004, Maisema osana maaseudun sosiaalista rakennetta, Maaseudun kulttuurimaisemat toim. Luostarinen M. & A. Yliviikari 1997).

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 25. Seppä Ilmarinen

keskiviikko, marraskuu 29, 2006

6.67 Kansallismaisemat II

(ks. kuva no 235- www.clusterart.org)

(*Kansallismaisema Juice Leskisen tapaan ja häntä muistellen*)

Lämmin kiitos saamastani runsaasta palautteesta. Kulttuurimaisemat kiinnostaa ja aiheesta oli muutama ammattivalokuvaajan käsitys viimeisessä Suomen Kuvalehdessä. Noissa kuvissa oli ainakin hämärä otos ladosta, kuva tyypillisestä suomalaisesta läpikulkuliikenteen ostoskeskuksesta, kuva rinteeseen revitystä paikoitusalueesta norjalaisille asuntovaunuille Sallatunturin kupeessa, talvinen metsämaisema hyvin hoidetusta talousmetsästä ja rypäs pientaloja toinen toisessaan kiinni

etualalla peltoaukio, johon oli kaavoitettu lisää samanlaisia. Puuttui vain Juice Leskisen kuva.

Ilman Leskistä nuo kuvat ehkä olisivat jääneet ottamatta, tulkitsematta. Tätä kirjoittaessani sain tiedon Juicen poismenosta. Hän edustaa varmaan joskus sellaista osaa kansallismaisemaamme, jota aikanaan edustivat monet nyt muistamamme runoilijat, ja jotka tulkitsevat tietämättämme omaa kansallista sielunmaisemaamme.

Mielestäni Suomen Kuvalehden kuvat olivat ihan hyvä otos suomalaisista kulttuurimaisemaa vuonna 2006. Ei enää nostalgisia järvenrantamaisemia, ei pittoreskeja kuvia tai yleviä kansallismaisemia Kolin rinteiltä tai Imatran kuivuneista koskista, Lapin romantiikkaa poroineen ja revontulineen. Ne olisi voinut nyt korvata lumitykeillä Levin rinteiltä, ja Juice Leskisen kuvalla. Sillä jossa hän kertoo muistuttavansa tänään "itäsuomalaisen pienviljelijän emäntää". Yhtä hyvin hän olisi voinut kertoa muistuttavansa Eino Leinoa ennen tämän kuolemaa.

Miksi Juice Leskisen tarina muistuttaa Eino Leinon tarinaa tai aiemmin kuvamaani Vincent van Goghin tai Paul Gauguinin maisemaa? Miksi Juice Leskisen maisema on suomalainen kulttuurimaisema? Miksi Juice onnistuu siinä missä tuhannet muut epäonnistuvat? Miksi van Gogh tekee saman? Mikä yhdistää ajattelussamme luovuuden ja innovaation, nerouden ja tuskan toisiinsa? Miksi määrittelemme nerouden usein tuskan kautta ja liitämme sen kuluttavaan elämäntapaan ja boheemiin persoonallisuuteen?

Teemmekö nerot itse eristämällä heidät yksinäisyyteen, vai onko nerouden ehtona sellainen luovuus, joka määritellään kehäpäätelmin, eikä siihen riitä poikkeavan korkea älykkyys ja huikeat lahjat, saati kaiken tasapäistävä sosiaalinen mentaaliäly ja sosiaalisen eläimen taipumus hakea residuaalien ja poikkeavuuksien sijasta suuria massoja ja näiden hyväksyntää.

Yksin kasvavat puut tahtovat kasvaa suuriksi, jos nyt ylipäättään kasvavat lainkaan. Viisaan ihmisen kohtalo on lopulta yksinäisyys, eikä hän sitä murehdi eikä siitä valita. Vai olisiko Juice Leskinen, Jean Sibelius voinut tehdä musiikkinsa tiimissä? Minulla on vahva epäily tiimityön mahdollisuuksista silloin, kun kyseessä on nerous sellaisena, kuin sen määrittelemme tai ymmärrämme sosiaalisena ilmiönä tai tuotteenä.

Pyytäisin nyt pientä palvelusta. Se tulee tutkimukselliseen käyttöön. Olisiko mahdollista että lukisit uudelleen edellisen viikon tekstin "kulttuurimaisemat" ja pyrkisit sen jälkeen hahmottamaan millainen "oikea" suomalainen kulttuurimaisema kuuluisi olla lukemasi pohjalta.

Teksti on ikään kuin hyvin väljä käsikirjoitus. Sinun tehtävä on sitä hyödyntäen rakentaa oma näkemyksesi. Klusteritaiteen keinoin ja materiaalein, jotka itse katsot tuohon maisemaan kuuluvan. Toteutustapa on aivan vapaa. Luovuuttasi ei rajoiteta mitenkään.

Kunhan et yritä olla van Gogh tai Juice. Ei se onnistu. Neroutta sellaisena ilmiönä miten sen määrittelemme, ei voi jäljitellä onnistuneesti. Uuden tien avaajia on aina vain yksi. Mikään jengi ei siinä auta eikä pelasta, elämästä ei selviä hengissä.

Syntyminen tänne ajalliseen on aina kuolemantuomio. Luokittelemme neromme tavalla, jossa taustalla on tapa suhtautua tähän kuolematuomioon ja hakea siitä ulos umpihangessa uutta jälkeä tuottaen.

Uusi latu ei ole pelastus, mutta se voi meitä lohduttaa. Oli kyseessä sitten tieteen tai taiteen monet ilmenemismuodot, tai kykymme ottaa ne vastaan ja hylätä ne.

Juice tunsi hyvin kansallisen maisemamme, ja osasi soittaa sen synkkiä säveliä rehellisesti kiertelemättä. Kuvataiteissa siinä ovat onnistuneet parhaiten symbolistit Hugo Simbergin johdolla. Hallan ja kuoleman kesyttäminen, haavoittunut enkeli ja kuoleman puutarha ovat suomalaista sielunmaisemaa, ja tässä Juice oli vanhan tradition jatkaja.

Voin vakuuttaa ettei tehtävä ole helppo. Siirto verbaalisesta kohti visuaalista on vaikeampaa kuin päinvastoin. Elokuvat tehdään kuitenkin juuri niin. Siksi niin moni jo lukemamme romaani elokuvasovitukseksi vaikuttaa vähän tylsältä. Oma huikea mielikuvituksemme on aina vähän "parempi" kuin ohjaajan tarjoama.

Elokuva on vähän liian "lyhyt" ja liian "pieni", kuten elämä itse. Näin myös Juicen, van Goghin, meidän kaikkien. Meillä on pääsääntöisesti kahdenlaisia kansallismaisemamme tulkkeja. On kalle päätaloja ja markku pölösiä ja sitten zacharias topeliuksia sekä toivo särkkiä. On sibiliuksia ja runebergeja sekä monosia ja linnoja.

Muutos ja vaihettuminen ei ole ollut koskaan kategorinen vaan asteittainen eikä koskaan vailla paradigmaista evoluutiota. Elitistinen ja kansakulttuuri ovat aina muodostaneet sellaisen vuoropuhelun, jossa tilaa on ollut luovalle prosessille. Meillä innovaatio ja sen leviäminen on aina ollut laajojen kansankerrosten yhteinen asia.

Juice oli loukkaantunut, kun hänet oli rinnastettu Sibeliukseen käyttäen hänen etunimeään. Juice oli kansallinen "brändi", mutta toisessa merkityksessä kuin Sibelius. Juice kuului innovaatioprosessin laajoja kansankerroksia koskettavaan osaan, ja siinä etunimen käyttö oli toki kohteliaisuus.

Itse olen maisematyön jo tehnyt ja verbaalinen osa tuli sen jälkeen. Toimin aina tässä järjestyksessä. Annan piilotajunnan työskennellä ensin vapaasti ja kahlitsen sen loogiseen järjestykseen vasta sen jälkeen. Toinen tapa olisi mielestäni ihmisluonnolle ja siten luovuudelle, innovaation rakentelulle ja syntyvalle virheellinen, väärässä järjestyksessä syntyvä.

Kielen heuristinen rakenne ja tapa kahlita ei salli vapaata reflektiota. Hermeneutiikka tekee kielestä ja sen tulkinnasta vankilan (ks. avainkäsitteet). Se ei voi koskaan mennä yli tai ohi tulkitsijansa tavan ottaa käsite vastaan. Se on aina sidottu tulkitsijan viitekehikkoon, kieleen itseensä. Niinpä kerran sanottu on jo tehty, symboliteko. Toisin toimien syntyy vain alkoholisteja. Nerouden ja luovuuden sekä päihteiden välinen symbioosi syntyy usein tästä, ei pelkästään ehdollistetuista reflekseistä ja narsistisesta persoonallisuudesta.

Yhteiskunta voi tuottaa uutta vain kulttuurinsa, taiteen kautta. Tämän oivaltaminen veisi talouttamme huikeasti eteenpäin ja avaisi ovia parempaan tulevaisuuteen. Elämä sanojen vankina vie samalla kohti konvergoivaa ja pragmaattista maailmaa sekä käsitteenmuodostusta. Sen vankina elävät ovat aina "kiusattuja" ja ainut keino avata tämä solmu ovat päihteet.

Tulisiko päihteet jopa näyttää suomalaisessa sielunmaisemassa? Onko suomalainen sittenkin niin heikoilla ja reppana, verbaalisen vankina ja fokusoidun tieteellisteknisen yhteiskuntamme tuote?

Kuvan ja musiikin kanssa on toisin, samoin tanssin. Me teimme kuvia ja liikuimme rytmisesti, rakensimme musiikkia jo paljon ennen kuin kykenimme puhumaan ja tuottamaan kieltä. Kielen tallentaminen on jo

hyvin myöhäsyntyinen osa ihmisenä olemista, kulttuurimaisemaamme. Tuossa vaiheessa aloimme erkaantua luonnosta, luonnonmaisemasta. Me toki ymmärrämme sen, mutta emme tajua sen merkitystä. Me emme ymmärrä mihin tarvitsemme päihteitä.

Tätä hermeneuttista rajaa me emme voi ylittää. Varhain kielen ja lukemisen oppineen Juice Leskisen tuskainen maailma oli ponnistelua tämän tosiasian välimaastossa. Sen minkä musiikki vapautti, sen sanat jälleen kahlitsivat. Tuota Gordionin solmua alkoholi ei avannut.

Monella tavalla lahjakas jää lopulta kielensä vangiksi. Se on ihmisenä syntymisen kirous tai siunaus. Fyysikko, joka menettää sairautensa seurauksena kyvyn puhua, edistyy moniulotteisessa maailmassa nopeammin kuin kielellisesti lahjakkaat kollegansa. Hintaa vaan on inhimillisiä kärsimyksiä ja menetyksiä tulkiten kohtuuton. Globaalille maailmalle se taas voi olla suuri siunaus.

Me voimme vain kiittää nerojamme siitä että nämä kykenivät sietämään niin paljon tuskaa.

On valtava ero ymmärtää, ja rakentaa siitä seipitteellinen tarina tai teoria, ja elää se ja olla osa sisäsyntyistä, luontoa ja sen sisintä. Ei vain osa kulisseeja tai katsomossa, elokuvaa ohjaten. Oli se vaikka kuinka tosi-TV. Tässä tarkoituksessa blogi eroaa päivälehdestä. Tosielämän reaali maailma on eri asia kuin sen myöhempi kirjaaminen tarinaksi; tehden siitä uutinen.

6.68 Kansallismaisemat III (Kuvat no 235-) ja mediapalkintojen jako

Kansallismaisemien kolmas ulottuvuus on ehkä ongelmallisin. Kun kaksi edellistä liittyvät fyysiseen ja biologiseen, geopolitiiseen taustamme, kolmas on lähempänä juuriamme ja puhdistettuna uusimmasta kansallisesta päätöksestä tai 1800-luvun lopun fennomaanisesta liikkeestä ja sen topeliaanisesta mytologiasta. Se on kuin kolmikulmaisen lakin uskottavaksi saava pyöreä muoto tai holistinen maailmankuvamme, joka ei ole hermeneutiikkaa.

Tiedemies voisi puhua abioottisesta, bioottisesta ja kulttuurisysteemisestä. Planeetalla, jolla ei ole elämää, riittää kun tunnet maiseman abioottisen systeemin ja luonnonlait. Biologista elämää kuhiseva planeetta

edellyttää jo vitaalista perusosaamista ja biotieteisten kiertojen ymmärtämistä luonnonlakien tueksi.

Mutta vasta ihmisen ilmentyminen ja hänen kulttuurinsa tekee planeetasta todella haastavan. Me haemme vierasta elämää ulkoavaruudesta, ja oletamme siellä olevan myös omia älyllisiä piirteitä. Äärettömässä ja rajattomassa maailmassa kaikki on mahdollista. Äärettömässä harvinaisempi tapahtuma ei tee siitä äärettömänä tapahtumana yhtään sen pienempää kuin yleisempi ja helpommin tavoitettava äärettömyys.

Ääretöntä ei voi jakaa osaaärettömyyksiin tai pienempiin tilastomatematiittisiin äärettömyyksiin. Jos ja kun elämää on, sitä on ääretön määrä.

Kun kahta edellistä maisemaamme kuvasivat vanha peruskalliomme ja jääkaudet, sopeutuminen fyysiseen ympäristöön ja geopoliittiseen paikkaamme idän ja lännen välissä sekä lähellä pohjoista ikijäättä ja magneettista napaa, nyt tärkein taustavaikuttaja ei ole niinkään determinismi ja luontousko tai käytännönläheinen ja tylsä pragmatismimme; tapa piiloutua metsiin ja muokkautua osaksi luonnon antamaa suojaa.

Meitä ei yhdistä niinkään fyysinen luonto ja metsät soineen, kuin holistinen tapamme oivaltaa maailmankaikkeus. Meillä kaikki liittyy kaikkeen ja pieni on osa suurempaa kokonaisuutta. Se on pienen ihmisen ja kulttuurin tapa kokea paikkansa kokonaisuuden osana olematta kaiken aikaa kadoksissa tai merkityksetön tai hakien identiteettiään sitä koko ajan väheksyen.

Jumaluus ja jumalyyppit ovat suomalaisuuden mytologian taustalla. Luojajumalan rinnalla on myöhemmin kulttuuriheeroksia työtä täydentäviä hahmoja. Suomalaisille tällaisia ovat olleet Väinämöinen ja Ilmarinen. Seppäheeros Ilmarinen luo raudan suomalmista ja takoo Sammon. Väinämöinen taas valmistaa kanteleen ja luo ensimmäisen musiikin.

Väinämöinen liittyy myös kansainväliseen kulttuuriheeroksiselle tyypilliseen ajatukseen paluusta takaisin kansansa keskuuteen. Luomistyönsä jälkeen kulttuuriheeros palaa tai poistuu etäiseen paikkaan, taivaaseen, kaukaiseen saareen, jossa meri edustaa usein elämää itseään, tai ”kurimuksen kurkkuun” kuten Väinämöinen.

Ilmarinen taas edusti läheisesti Zeusta ja myöhempi erkaantuminen ukosen jumalasta, Ukko ylijumalasta, oli niin ikään vuosituhantista heroisen jumaluuden yhteistä kuvausta. Ilmarinen ”menetti” siinä asemaansa ja jakoi sen myöhemmin kilpailevien jumalien kanssa.

Kiinalaisten muinainen Shangti jumala asettui purppurapalatsiinsa korkealle taivaan keskustaan Pohjantähden kohdalle, tarkkaillen sieltä maailmankaikkeuden tapahtumia. Ehkä näin kävi myös Ilmariselle ”täällä Pohjantähden alla” (ks. kuvat no 235- www.clusterart.org)

Gallen-Kallelan kuuluisassa maalauksessa Ilmarinen kyntää kyisen pellon ja Runebergin runossa hän takoo kuuta. Televisioon sovitetussa ”Rauta-ajassa” Ilmarinen takoo itselleen puolisoa. Ilmarisen puoliso on kuin kivistä veistetty, teräksestä taottu ja kuitenkin jään alla piilee syvä rakkaus ja eroottinen intohimo. Ilmarinen on äärimmäisen ristiriitainen heroinen hahmo.

Koko kalevalaisessa sankarikultissa hallitsevat kuolema, rakkaus ja sota sekä voimakkaat intohimot. Suomalainen kerronta ja tarustomme alkaa tällä tunnelmaltaan latautuneella teoksella. Kalevalan maailmaan kuuluu ajatus jatkuvasta kamppailusta, jossa motiivit ovat joko jaloja tai alhaisia vaistoja ja näiden aiheuttamaa dynamiikka. Sotaan ja taisteluun, väkivaltaiseen vaikerrukseen ja tietäjän loitsuun tai soittoon ja lauluun liittyy rakkaus ja huokaukset, puolittain lausutut rukoukset.

Suomalainen kulttuurimaisema pitää sisällään Homeroksen tavan suosia tehokkaita kontrasteja ja kertoa ne toistaen säe säkeeltä. Näin viha ja rakkaus, raaka väkivalta ja hentomielinen hellyys, halu surmata ja rakastaa kietoutuvat yhteen. Ilias ja Odysseia ovat suomalaista mytologiaa lähellä olevia, mutta eivät toki sen keskeisin mytologinen sisältö. Niiden unohtaminen olisi kuitenkin melkoinen virhe, kuvattaessa suomalaista kansallismaisemaa ja sen kolmatta kivijalkaa.

Kolmas kivijalka on syntynyt vuosituhansia ennen ajanlaskumme alkua, ja sen sisältönä on oikukas ja verenhimoinen Jumala tai heroinen hahmo. Se muistuttaa Erik Wahlströmin ja Jonas Gardellin (*Jumala, Jumalasta 2006*) kuvausta oman aikamme Jumalasta. Ateisti kirjoittaa joskus jumaluudesta intohimoisemmin kuin teologit; papit puhuvat prostituoiduista ja prostituoidut Jumalasta.

Se mitä pakenet sen sinä saat. Hegelin teoria ja spiraali kiertyy siinä eikä petä tulkitsijaansa, joka on aina narsistinen, oli kyse rakkaudesta

tai anteeksiannosta. Siinä sen vahvuus juuri piileekin, oli kyse uskovaisen tai ateistin tavasta antaa anteeksi ja saada näin unohdus koetulle vääryydelle ja vihan hedelmille.

Terapia ei kysy uskon vahvuutta jumaliin, vaan kykyä antaa anteeksi itselleen ja ymmärtää myös muiden motiivi, joka ei ole muuta kuin narsistinen ja siten ymmärrettävissä. Suomalaisen viisautteen kuuluu narsismin välttely tietoisena ja paheksuttavana. Suomalaiset löysivät freudilaiset heikkoutensa jo paljon ennen Freudia.

Kalevalaisessa heroisessa mytologiassa ja nykyisessä kristillisessä kirkossamme on yhteistä - Kreikan mytologian ohella - kytkentä Torin, Odinin ja Frejan heroiseen skandinaaviseen perintöön. Jumaluus on monien eri kulttuurien, tekstien ja tekstikatkelmien, sosiaalisen muistin ja pääoman vuosituhantista yhteiskuntien vaikutuskenttää. Tällöin oleellista on lukijan ja tulkitsijan kyky ottaa vastaan ja tulkita sekä käyttää tulkinnassaan koko ymmärryksen ja aistien, kielen heuristiset prosessit ja näiden kulttuuriin sidotut oman aikamme symbolit. Siinä tuskin on tapahtunut suurtakaan muutosta vuosituhansien saatossa.

kuva ja taidet Matti Luostarinen

Ilman rakkauden, rauhan ja sovinnon Jumalaa elämä on myös omassa kulttuurissamme usein mahdoton kestää, ja sulkee heroisen ja freudilaisen yliminän ja ankaran ”isän” ulkopuolelle historiallisen, raamatul-

lisen tai rationaalisen selityksen. Siinä me olemme narsistisesti aina Jumalan kuvia. Jumalasta seuraavia, mutta ylöspäin tulkittuna. Se tekee jumaluudestamme individualistisen ja kokemuksestamme sisäisen tapahtuman. Siksi meillä on niin paljon pietistisiä liikkeitä, poliittisia puolueita, lehtiä ja tulevaisuudessa blogeja. Webympäristö on meille toinen kotimme ja monen lapselle ainut koti.

Pohjantähden alle kätkeyty herooinen Ilmarinen on mielestäni tärkein ja kulttuurimaisemamme kolmas kulttihahmo. Jään alle piilotetut kuvat, tekstit ja maisema, musiikki, ovat tässä kolmannessa kokonaisuudessa ja klusterissa kamppailua luonnehtivia, Odysseuksen kaltaista inhimillistä luonnetta ja kiusauksia, ympäristön tuomaa suojaa ja sen turmeltumista, merenneidon limoittuvaa ihoa ja verkkoa sen ympärillä, messiaan syntymistä, uskoa, lupausta ja lunastusta sekä odotusta kaikesta kattavan rakkauden luvalla (ks. kuva merenneito, vangittu vapaus, hefaistoksen kirous)

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2007

Mediapalkinnot 2006.

Tämä kirjoitus on järjestyksessä blogini tai päiväkirjani pian sadas merkintä tälle vuodelle. Blogia netin käyttäjistä pitää jo yli 2 %. Se on ylittänyt reilusti jo sen rajan, jossa innovaation diffuusioaalto on ohittanut ensimmäisen vaiheen. Ranskassa jo liki 10 % käyttää blogia.

Blogin käyttäjien kautta arvioidaan yhä enemmän innovaatioiden leviämistä (diffuusio) ja niiden tulevaa luonnetta. Nyt se ei ole enää piilotettu salaisuus markkinavoimilta. Klusteritaide ja taiteen klusteri (cluster art) on ylittänyt Googlessa jo 30 miljoonan rajan. Mutta ei toki vielä Suomessa edes muutaman kymmenen. Näin tilastomatemaattisesti tuleekin olla.

Menee vielä kauan ennen kuin klusteritaiteesta ja taiteen klusterista puhutaan Suomessa arkipäivän ilmiönä. Ensin on ylitettävä tuo kriittinen 2%:n raja ja tilastomatemaattisesti miljoona tapahtumaa globaalisti on vasta muutama sata tapahtumaa Suomessa. Kaksi prosenttia globaalista ihmispopulaatiosta tarkoittaa liki sataa miljoonaa ja Suomessa noin 100 000. Vasta tuossa vaiheessa alamme havaita ilmiön mediasamme. Usein ilmiön on mentävä paljon yli tämän rajan, kun kyseessä on kaupallinen media ja sen tiedotus.

Tiedotusta ei kiinnosta marginaaliset innovaation ensiaallot ja vähäiset merkit. Vaaditaan pandemian tapaisia pelkotiloja tai talviolympialaisten speksaakkeli. Sellaisesta tiedottamisesta ei voi jakaa palkintoja. Ei myöskään Helsingin kaupungin keskelle kootuista mellakoista ja vanhojen rakennusten poltosta ja niistä tiedottamisesta. Siinä nukkua karhu on herätetty aivan kuin tsunamin uutisoinnissa tai poliitikkojen hakiessa näkyvyyttä ainoalla myyväällä tavalla erotiikan markkinoilla.

Oma blogini liittyy tutkimukseen ja tiedon siirtoon. Härillä kyntäjä puhuu siinä häristä ja kyntää tutkijan työnsä uskollista analyttistä ja monen mielestä varmaan myös tylsää sarkansa. Media on tullut tutkijan kammioon tai tutkija on havainnut toimittajan tutkivana kollegana. Toinen väittää näkevänsä aina vaan enemmän yhä vähemmästä ja toinen vähemmän enemmästä. Holistisesti tämä näkökulma on väärä, eikä se sovi kummankaan maailmankuvaan. Jäljempänä oleva analyysi blogistanin (blogosfääri) luonteesta ja sen kulttuuriset erot kertovat, kuinka oma blogien käyttäjäjoukkomme eroaa globaalista tai ei-eurooppalaisista.

Blogini artikkeleista pääosa, runsas 60 kirjoitusta tai kolumnia, puheenvuoroa ja mielipidettä, on julkaistu suomalaisessa mediassa. Osa hyvinkin monessa joko kansallisessa tai maakunnallisessa lehdessä. Parhaat kiitokset tästä yhteistyöstä suomalaiselle medialle. Tutkimuksen tämä vaihe on sujunut odotusten mukaan. Suomalainen media ei yllätä. Globaali sitäkin näkyvämmän, vaikka kaikki tapahtuisikin tilastotematomaattisesti toteutuen ja teorioiden mukaan. Teorian toteutuminen käytännössä yllättää aina kokeneenkin tutkijan.

Vuoden loppuun kuuluu jakaa palkintoja parhaille teoille. Usein tämän palkinnon päättää nykyisin yksi henkilö ansioituneena arvioimaan ”ken on maassa kaunehin”.

Kirjoitettuani suomalaiseen mediaan jo yli 30 vuotta rohkenen ottaa tehtävän itselleni koskien suomalaista mediaa ja sen parhaita suorituksia menneeltä vuodelta. En valitse yhtä mediaa tai yksittäistä tapahtumaa. Pysin tekemään tulkintani laajemmin ja seuraten myös kansainvälistä tiedotusta ja sen suhdetta kansalliseen tiedon välitykseen ja myös blogosfääriin, webympäritöömme. Se ei ole lainkaan niin pinnallista tai viihteellistä kuin väitetään. Sama koskee sitä seuraavaa suurta yleisöä. Innovaattorit eivät ole tyhmiä saati ulkopuolelle median ja siihen vaikuttamatta päivittäin. Vuoropuhelu on luova prosessi.

1) Ensimmäisen palkinnon saa media tiedotuksestaan koskien Suomen puheenjohtajakautta Euroopan Unionin peräsimmässä. Aiheen kansallinen ja kansainvälinen merkitys on itsestään selvä ja painoarvoltaan se oli tärkein tapahtuma Suomessa vuonna 2006. Suomalainen media onnistui prosessin tiedottamisessa mielestäni paremmin kuin edellisellä kaudella. Tiedottaminen oli runsasta, monipuolista, asiallista ja myös kriittistä. Media ei ollut EU:n kansallisen tiedotuksen varassa ja valaisi tapahtumaa myös siellä, missä sitä ei välttämättä odotettu.

Prosessia osattiin kuvata myös hauskaasti. ”Matti Vaatimaton Vanhanen ryyppyraatojen maasta” aloitti maan päälehden kirjoitussarjan valtioneuvoston jäsenistämme ja päätti sen joulukuussa otsikoiden ”Pötkelöt pitivät Unionia pystyssä – Ei uutta Suomi-kuvasta”.

Mitä muuta tarvitaan tai voi odottaa ylimenokauden siltä poliittiselta eliitiltä, joka edustaa nykyisin enää muutamaa prosenttia kansasta. Demokratia on verkostoitunut ja jäsenkirjan omistavia suomalaisia ei juuri tahdo löytää sadan aikuisen joukosta kuin muutaman hassun poliitrukin. Se ei edusta enää kansan innovatiivista, akateemisten naisten suurta enemmistöä. Pieni toisinajattelevien innovaattoreiden tai älyköiden joukko ei esiinny politiikassa. Ei ole esiintynyt kai koskaan.

Innovaattorit eivät voisi ikinä saada tarvittavaa kannatusta kansalta, jälkiomaksujilta. Näistä prosentti pari väittelee vuosittain ja muodostaa luovan ydinjoukon. Poliittisia virkoja nämä eivät ole hakemassa. Sellaiseen heillä ei ole ollut aikaa eikä intohimoa. Rakenteet ovat kuitenkin muuttumassa ja media niiden mukana. Itseään myös analyttisesti kritisoiava media yleistyi vuonna 2006. Itseään kritisoiava media on meille uusi ilmiö ja se muistuttaa jo tiedettä, tutkivaa journalismia.

Suomi selvisi EU-vetovuorostaan kuivin jaloin ja Erkki Tuomioja hoiti Libanonin kriisin ohella mallikkaasti monet diplomaatin tehtävät. Ministeri Erkki Tuomiojaan henkilöityi suomalainen osaaminen ja samalla vuosi oli Tuomiojalle menestystarina. Se kruunattiin Tieto-Finlandialla kirjalle, jossa Tuomiojalle tarjoutui tilaisuus kirjoittaa omaelämäkerrallista tutkimusta häivähdyksenä punaisesta veren perinnöstään. Tässä oma visio oli oikea aloittaessani vuoden alussa blogiani, eikä ennustaminen ollut Tuomiojan kohdalla edes vaikeaa.

Naiset Tuomiojan takana ovat hyvin ymmärrettävä ilmiö ja tukevat koko hänen uransa ja persoonallisuutensa parhaita piirteitä. Rumasta

ankanpoikasesta kasvoi komea joutsen. Vuosi 2006 oli Erkki Tuomiojan vuosi, ja sen media toki aisti ja tiesi jo etukäteen, eikä pettynyt odotuksissaan. Media visioi tapahtumat jo etukäteen ja tekee uutisensa, jossa ”oikea” uutinen yllättää tsunamin tapaan siinä missä virkamiehet ja poliitikotkin.

Kaikki se muu mitä EU:n kohdalla tapahtui, kuvattiin nyt vähemmän Suomi -keskeisesti, olkoonkin että Venäjän läheisyys ja presidentti Putinin vierailut painottuivat ehkä liiankin näkyvinä. Suomen innovaatiopolitiikasta ei osattu oikein kirjoittaa ja ministeri Pekkarinen jäi näin taka-alalle. Tiede ja teknologia ovat kapea ala profiloitua Pekkarisen tapaiselle yleispoliitikolle. Suomi odottaa valtiomieheltä Väinämöisen holistista otetta yhteiskuntaan, ja valitsee innovaattorin sijasta aina varman päälle virkamiesmäisesti ja synkkiä ennustavan. Suomalainen poliitikko on synkkä ilmiö ja mediansa näköinen.

Suomi on median vankina edelleen geopolittisesti tylsä maa harmaan syksynsä lisäksi. Uusi poliittisten toimittajien sukupolvi kasvaa kiusallisen hitaasti mutta varmasti. Maakunnallinen media ei ole enää häiritsevän sidottu pääkaupunkiseudun media-antiin ja STT:n uutiset ovat historiaa. EU todellakin loi alueiden Euroopan ja tästä näkökulmasta, sekä sen rikkaudesta, tämä ensimmäinen palkinto median EU -toimittajille.

Mediansa kautta Suomi on ja pysyy EU -kriittisenä maana, mutta aina aiheesta. Taistelu median keskittymisestä on alkanut ja alueellinen, paikallinen ja yhteisöllinen häviää tämän sodan. Sen korvaavat sähköiset blogit ja monet muut globaalin verkoston uudet tekniset keinot välttää keskittymisen pakkopaita ja korruptio. Evolutionarismia ei saada kesytettyä, kun kyseessä ovat luovat luokat ja innovaattorit.

2) Toinen palkinto jaetaan ryypyraatojen tiedottajille. Alkoholin terveysvaikutuksiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin puututtiin kriittisesti ja toisin kuin mitä Suomessa on ollut tapana tai toimittaja yleensä rojhennut. Tiedotus on ollut monipuolista ja uskaltavaa kovassa kilpailutilanteessa, mutta ei vain ohjaavaa saati holhoavan valistavaa. Kirjailijalääkäri Seppäsen henkilökohtainen tilitys oli rohkea avaus kansalliselle murhenäytelmälle ja sen purkamiselle.

Tähän kansallisten traumojen purkamisen sarjaan ovat lukeutuneet myös sotiemme uudet tulkinnat ja monipuolinen viestintä koskien loppuvuodesta myös jatkosodan tapahtumia. Tästä traumoja avaavasta,

mutta tieteellisesti riittävän viileästä analyysistä, media ansaitsee toisen palkinnon. Epigeeniset prosessit suomalaiset avaavat vasta myöhemmin.

Hautojen avajaajat ovat osanneet olla kohtuullisen korrekteja. On aika siirtyä itsenäisyyspäivän viettoon, joka on muutakin kuin haudanvaka-va sotiemme kertaus ja piina veteraanivanhuksille. On aika siirtyä karnevaalijuhlaan, ja koko kansan yhteiseen ilonpitoon marraskuun synkimpään aikaan. Se piristää ja tuo lisää kulutusta.

3) Kolmas palkinto jaetaan yhdessä suomalaisesta maaseudusta tiedotamiselle ja toisaalla uudesta näkökulmasta urheiluun ja kulttuuriin viihteenä. Enää se ei palvellut pelkästään suurten ikäluokkien narsistisia, nostalgisia tarpeita.

Euroviisujen voitto aiheutti odotetun mediamylläkän, mutta sen keskelläkin pystyttiin pitämään Lordi kohtuullisen koskemattomana ja häntä äänestäneet nuoret saivat säilyttää sankarinsa. Se mistä ei voi puhua siitä on vaiettava.

Tässä sähköinen media on sidoksissa uuteen kasvavaan informaationsukupolven ja sen sääntöihin. Samalla median moraalit on kasvanut toisin kun ehkä väitetään. Samoin sen huikea ammattitaito uudessa verkottuvassa digiajassa ja reaali maailman tapahtumien viestinnässä, jossa sähköinen lehti on jo keskiössä.

Lordi oli tähän prosessiin sopeutumista kiitettävällä tavalla osana uutta kulttuuriamme ja sen monikansallista ammattimaista vientiä. Suomi ei ole enää pönäkkä euroviisujen itäisin maa maailmassa. Se yllätti monet suurten ikäluokkien edustajat.

Jälkiomaksujan tunnistaa varmimmin siitä, että hän yllättyy tapahtumista ja tulee mukaan juhliin jälkijunassa. Jälkiomaksuja kävelee muiden kattamaan pöytään, kun innovaattorit ovat sieltä jo kadonneet, ja kulkevat jo päinvastaiseen suuntaan. Median ongelmana on tiedottaa suurelle enemmistölle, ja toimittaja kokee työnsä turhauttavan puoliluovaksi. Sen sietäminen ansaitsee tunnustuksen.

Urheilutapahtumista suurimassa – jalkapallon MM-spektaakkelin valtaisassa myllyssä – media pysyi niin ikään analyttisempänä kuin aikoihin. Näin siitäkin huolimatta että urheilutoimittajan ja urheilijan suhde on kohtuuttoman läheinen ja naiivi. Tässä tapauksessa auttoi

oman joukkueen puuttuminen muukalaislegioonana näistä kisoista. Kaukana eivät ole ne kisat, joissa tämä legioonana esiintyy. Tällöin laajempi yhteiskunnallinen analyysi saattaa jo hämärtää.

Jaettu kolmas sija meni maatalouden ja maaseudun tiedotukselle. Siitä tiedotettiin nyt uudella tavalla ja osana ”tosi-TV:n” tapaa kertoa elämästä maalla ja merellä. Toki joitakin ylilyöntejä löytyy vieläkin koskien maaseudun nostalgiaa ja etenkin elintarvikkeiden ja energiatuotannon faktoja. Metsäklusterit ja kartellit, energiakriisi ja kuntien kiusaaminen olivat naiiveja eivätkä ansaitse mainintaa.

Elintarviketeollisuus ja maatalous taas eivät ole sama asia. Elintarvikkeiden siirtyminen pellolta pöytään ei ole ketju vaan kehä, jonka kiertoa on seurattava jatkossa aikaisempaa kriittisemmin. Tukipolitiikka on siinä sivupolku menneiltä vuosikymmeniltä.

Maaseutu ei tahdo olla oman itsensä näköinen, eikä sitä kyetä oikein välittämään kuluttajille. Osasyynä saattaa olla luonnonvarojen ja elintarvikkeiden tuotannon ”raadollisuus”. Sitä ei haluta edes nähdä. Luonnonvaroihin liittyy paljon intohimoja ja samalla nykyisin koko biologisen olemassaolomme strateginen linjaus. Niissä sepitteellinen tarina alkaa olla jo elämäämme uhkaavan unikuvan syöttöä. Tässä fiktio ja fakta eivät saa mennä kuluttajalla sekaisin ja tuottajan on pidettävä pää kylmänä yrittäjänä.

On muistettava että yksi prosentti omistaa yli 90 % kansallisesta varallisuudestamme ja myös luonnonvaroista. Sama korostuu globaalina ja vielä julmemmin luvuin. Siellä missä 100 ihmistä on kokoontunut, yksi omistaa varallisuudesta 99 %. Tällöin on turha huudella järkevää luonnonvarojen käyttöä näille 99 köyhälle. He eivät omista luonnonvaroja, mutta eivät myöskään mediaa. Median itsepetos globaalissa ympäristökriisissä on surullinen uutinen ja kertoo pääomien ja tiedottamisen yhteisestä laajakaistasta.

On helpompi kuvata ihmissuhde- ja rakkausmarkkinoita maajussien lemmenleikkeinä ja vaihtaa viihteelle. Pääministerin kohdalla näin tapahtui koko ajan, ja se on rasittavaa median uskottavuudelle. Blogin kirjoittaja joutui kiusaantumaan toimittajan puolesta.

Lähivuosina klusteritaide ja taiteen klusteri etenevät myös suomenkielisenä. Silloin on kuitenkin ylitetty jo 100 000 ensiomaksujan raja reilusti ja globaalisti lähestytään liki tuhatkertaista lukua. Kulttuu-

rimme holistisessa muutoksessa me olemme hitaita jälkiomaksujia, vaikka hyväksymmekin pieniä teknisiä innovaatioita. Me emme edes havaitse kulttuurisia muutoksia muissa, meille vieraiksi jääneissä maissa ja kansoissa. Epigenettiset prosessit sulkevat näkemästä ja olemme sen verran köyhempiä. Toki voimme antaa prosesseille nimet niitä näkemättä, hieman samaan tapaan kuin värisokea nimeää värinsä.

Parhaat onnittelut voittaneille ja kiitos menneestä vuodesta.

Keskiviikko, tammikuu 31, 2007

6.69 Viimeinen Mohikaani

Zane Greyn syntymästä Zanesvillessä Ohiossa on kulunut tänään täsmälleen 135 vuotta. Grey oli hammaslääkäri ja baseballin pelaaja, mutta paremmin me tunnemme hänet 85 kirjasta ja 111 elokuvasta. Greyn kirjat kuuluvat western -kirjallisuuden parhaimmiston. Voidaan jopa väittää, ettei kukaan toinen yksittäinen ihminen ole samalla tavalla muokannut kuvaamme myyttisestä Lännestä ja Yhdysvaltain tarunhohtoisen historiasta kuin Grey.

Lännen tarunhohtoinen mytologia, hevoseen kiinnikasvaneen cowboyn järkähtämätön rehellisyys, sheriffit ja lainsuojattomat, kultakuume, aarteet ja rautatiet, lännen eläimistö, biisonit ja kojootit, intiaanikulttuurin sadunhohtoinen ahdistava pelko ja selittämättömät omasta arjestamme irralliset teot ja myytit, aseet ja aina samat saluunat, karavaanit kulkien kohti tuntematonta, nahkaruoskat lassojen ja kuudesti laukeavan tukena, hyvän ja pahan mustavalkea maailma. Kaikki tämä oli Greyn luomaa mytologiaa olkoonkin, että hänellä oli myöhemmin tuhansia jäljittelijöitä. Jopa suomalaisessa kirjallisuudessa Ilmari Hivonen (Simo Penttilä), Heikki Jylhä, Tauno Karilas jne.

Jokainen aikalaiseni muistaa Laura Wilderin pienen talon preerialla, Elmer Hornin Istuvan Härän, Steve Frazeen, Teddy Parkerin tai Harry Whittingtonin Bonanzan, William Codyn tai Edmund Collierin Buffalo Billin. Kaikkiaan kymmenien suomeksi käännettyjen western –kirjailijoiden romantisoitua kertomukset tarunhohtoisen aarteesta, haukansilmästä ja punanahkojen metsästäjästä, arvoitusten solista, aavikoista ja preerioiden kulkijoista, kanjonin susikoirasta, lahjomattomasta rajaseudun sheriffistä, hyvistä, pahoista ja rumista. Elokuvina ja sarjakuvina ne lukkiutuivat lapsen piilotajuntaan jo paljon ennen aapista. Leikit

olivat Zane Greyn maalaamasta maailmasta. Siinä maailmassa opittiin myös sosiaalinen elämä ja sen myös kiusaamiseen kuuluvat kieroilut.

Tämän päivän luetuimpien kirjojemme kymmenen kärjessä komeilee Wald Disneyn aikanaan lanseeraama maailma ja sen kolme sarjakuvakirjaa. Mukaan mahtuu toki Disney -tuotannosta poikkeaviakin, kärjessä vuodesta toiseen komeileva Harry Potter. Kymmenen joukossa on niin ikään Mauri Kunnaksen piirtämä sarjakuvakirja. Muut viisi ovat toki satuja nekin olkoonkin, että yhtä on nostanut Finlandia -palkinto. Se ei oikeastaan kuulu tähän satujen sarjaan lainkaan. Se on mukana lähinnä lahjakirjana niille, joille Zane Grey ja Aku Ankka ei ole ensimmäinen avattava kirjauutuus.

Suomalaiset lukevat samoja kirjoja ja satuja kuin mitä Yhdysvalloissa on tuotettu ja tuotetaan. Sama koskee toki elokuvatuotantoa ja sen levikkiä sekä tätä kautta syntynyttä maailmankuvaamme. Viimeinen mohikaani saa vain uudet kasvot ja Fantom vaihtaa kallioluolassaan naamionsa pojalleen. Taistelu hyvän ja pahan välillä jatkuu, Zane Greyn satulaan liimattu sankari tuijottaa kohti Kalliovuorten taa laskevaa aurinkoa ja kieroileva konna jatkaa kiusaamistaan oman tiiminsä johtajana. Webypäristössä ja tietokonepeleinä maailma on edelleen kilpailua ja taistelua, peliteorioiden konfliktista oppia ja pisteiden keruuta.

Tätä kirjoittaessa sain kuulla Kirka Babitsin kuolemasta. Kuinka satuikaan kuolemaan samana päivänä kun Zane Grey vietti syntymäjuhlaansa. Joku kertoo kuinka hänen mukanaan meni hautaan yksi aikakausi, aurinko laskee viimeisen mohikaanin myötä. Kirka oli näistä kansakunnan taruhahmoista, yhteisestä muististamme ja kokemuksestamme valoisin ja energisin. Oman aikamme satulaan liimattu ratsastaja, jolle oli annettu kannettavaksi melkoinen taakka. Hän oli osa sitä yhteistä sosiaalista muistiamme, jossa liitämme tapahtumat toisiinsa ja kovin usein juuri musiikkiin. He jotka itkevät nyt, itkevät omille muistoilleen. Valoisan muiston kannattajan tehtävä synkkien balladien maassa on raskas tehtävä.

Jos joku musiikin tulkitsija tulisi liittää luovaan, innovatiiviseen ja valoisalla tavalla koskettavaan, hän olisi Kirka. Jos jonkun tulisi palauttaa mieleen nuoruuden muistoista kauneimmat ja koskettavimmat, hänkin olisi monelle Kirka. Kirkassa on samaa kuin Zane Greyn niissä kertomuksissa, joissa sanakari on aidosti osa sellaista maailmaa, joka katoaa jättäen taakseen valoisasti kannattelevan poijun tai useita koko

elämänkaaren läpikäyviä kohoja. Riittää kun yksikin niistä on läsnä, yhtä nykyä, ja ne muutkin palaavat tai pomppivat vedessä. Zane Greyn osasi tavan liittää tarinansa jo ehdollistettuihin reflekseihin ja käytti niitä kuin porraspuita, joita me lapsena kapusimme.

Kirkan menetys on kansakunnan muistia koskettava yhteinen tapahtuma. Sen tajuaa vasta huomenna, jolloin porrastukset eivät jatku. Hämäläiset ovat vaihtelevasti ja tavallistakin hiljaisempia. Suomalainen suru on hiljaista itkua ja Kirka tulkitsee senkin valoisasti. Se tekee elämästä helpomman ja paluusta eiliseen lohdullisemman. Freudin ja psykoanalyysin tapa nykyä väärin naruja teki elämästämme helvetin.

Tarvitaan slaavilaista tulkitsijaa, jotta osaisi sanoa meille kaiken sanomatta mitään, tai vaikenemalla oikeaan aikaan. Jotta sekin sulkeutunut geenipari, epigeeninen traumamme, saisi edes vähän valoa. Oma sepitteellinen tarinamme Zane Greyn tapaan kirjoitettuna ja tulkiten Kirkan ehdottomuudella.

Tiistai, helmikuu 21., 2007

6.70 Traumatisoitujen geenien muistin jäljillä

Epigenetiikalla tarkoitetaan uutta tulkintaa geeneistämme. Geenit eivät vain tallenna elämän koodia sukupolvesta toiseen muuttumattomana kielenä ja DNA -emäsjaksoina. Epigenetiikan mukaan geeneihimme näyttäisivätkin vaikuttavan ihmisen elinolot ja ympäristömme muutokset, kokemamme traumat hyvinkin läheisestä menneisyydestä. Geenit menevät näiden kautta lukkoon ja tätä geenien epäaktiivista tai aktiivista tilaa jälkeläisemme jatkavat.

Kun seuraa suomalaista keskustelua kuntien rakennemuutoksesta, syntyy vaikutelma epigeneettisestä ilmiöstä. Aivan kuin joillakin geenit olisivat sulkeutuneet ja kieltäytyvät avautumasta uuden ajan sarastukselle. Sama näky tulee eteemme kun alamme keskustella Euroopan Unionista ja maataloudesta. Jälleen joillakin näyttäisi menevän geenit pimeäksi ja maaseudusta tulee suoranaan trauman ja joskus jopa vihan kohde. Poismuutto on ollut traumaattinen tapahtuma, ja monelle maalla asuvalle taas Euroopan Unioni on kaiken pahan alkukoti. Pimeitä geenejä voi käyttää populistisesti hyväksi, eikä omaa asiaansa tarvitse mitenkään perustella. Kovin pitkiin perusteluihin eksyvä poliitikko ei ole oikeassa ammatissa epigeenisen ihmisen herättelyssä.

kuva ja taide Matti Luostarinen

Kuva 26. Uudempi Da Vinci koodi

Ympäristö ja luonto on koettu Pohjolassa aina uhkana ja voitettavana esteenä. Innovaatio on meille kapea tekninen sovellus, ja pääsääntöisesti luontoa muuttava ja valtaansa ottava konehirviö. Nyt kun joudumme luontoamme suojelemaan keskellä ekokatastrofia, jälleen osalla meistä on pimeä aukko muistissamme. Traumaattinen luontosuhde ei anna epigeeniselle pimeälle DNA-pätkälle valoa. Hyväksymme pitkän hampain sellaisia muutoksia, joita terveen järjen mukaan olisi tullut hoitaa jo vuosikymmenet sitten. Luonnon kanssa kamppailevalle kansakunnalle epigeeninen trauma on vaikeasti poispyyhittävä virhe-toiminta uudessa tilanteessa. Filosofit ja psykologisoivat tieteet antavat sille eri nimen kuin biologit, mutta tarkoittavat samaa asiaa. Pimeiksi menneet geeniparit eivät ota vastaan luovaa ja innovatiivista, mutta vastustavat kaiken varalta kaikkea sellaista, johon voi liittyä divergoiva vaatimus toimia toisin tai hyväksyä muutos, epäonnistumisen pelko.

Oppia ja oivaltaa älykkäästi ei ole sama asia kuin oppia epäonnistumaan älykkäästi ja hyväksyä myös se.

Ihmisten asuminen ja viihtyminen maaseudulla, kulku kirkonmäelle ja sosiaalisen muistin ydinalueille, on meille kesäisin paikkaleimautumisestamme tuttu ilmiö. Jos alue on vanhan kaupungin ydinaluetta ensimmäisine puutaloineen muistona teollisen yhdyskunnan synnystä, se on jo monelle pyhä ja suojeltava kohde. Jostakin syystä Forsa on halunnut rakentaa tällaisen kirkonmäen läpi ohikulkutien ja moottoriliikenteen väylän ohi kirkon portaiden ja vanhaa ydinaluettaan uhmaten jo 30 vuotta. Tällaisia pitkiä taisteluja olivat aikanaan Lapin allasalueet, koskisodat, nykyisinkin vielä Kemihaaran Vuotos ja Siuruan Kollaja. Niiden selitys löytyy pimeäksi jääneestä traumaattisesta geeniparista, epigeneettisestä käyttäytymisestä. Ulkopuolisen on joskus mahdoton ymmärtää näitä paikallisia ilmiöitä ja niiden synnyn taustaa, sosiaalisen tai alueellisen muistin traumaattisia juuria ja perittyjä, lukkoon menneitä geenejämme. Niitä löytää paikallisina kylistämme, mutta myös brittiläisen Imperiumin ylähuoneesta, jossa aurinko ei koskaan laske Imperiumin yltä. Samoin on Venäjällä, jossa vastaavat traumaattiset geenit ovat kuin aavekipuja amputoidusta jäsenestä.

Kunnat ja kuntien rajat ovat meille joko regionaalisia, kartalle piirrettäviä, tai sisäsyntyisiä ja vaikeammin rajattavia asuinympäristömme sielunmaisemia, usein syvintä itseämme. Yhteistyötä tarvitaan, mutta kunnioittaen naapurikuntien vanhaa historiaa ja loukkaamatta sosiaalista pääomaa ja juuria, usein vielä avoinna olevia geenejä omaan lähiympäristöön. Tässäkin osalle meistä toinen geenipareista on mennyt pimeäksi ja vain toinen näyttää avautuvan. Puhumme emotionaalisesta ja rationaalisesta ikään kuin ne olisivat eri asia. Geenit ovat takana silloinkin kun puhumme tunteista tai niiden puuttumisesta, taloudesta ja sen kestävydestä.

Kansallisesti sama epigeeninen trauma syntyy, kun joku avaa suunsa Natosta. Menemme vaaleihin kaikissa tärkeissä ja itsellemme traumaattisissa kokemuksissa sammutetuin lyhdyin. Aivan kuin geenimme olisivat menneet lukuisissa sodissamme lukkoon ja haluamme selviytyä kaikessa yksin, kuten sukupolvet aikaisemmin. Haemme mutkikkaita selityksiä ymmärtämättä aina itsekään niiden taustoja ja alamme uskoa sepitteellistä tarustoa, alueellisia ja kansallisia myyttejä historiastamme. Poliitiikan pimeä kieli tulee äänestäjän ja poliitiikan ammattilaisen välille tai turvaudumme tarustoon. Tarvitaan työntekijäjärjestöjen ja mainostajien keinoja herättää äänestäjiä ja tehdä itsestään siten tarpeel-

lisiä. Nykyisin vaalit ovat kuin pimeiden geenien herättelyä, provosoimatta kuitenkaan ketään. Kun puolue on market, ja jokainen potentiaalinen ohikulkija asiakas, ketään ei voi ärsyttää häviämättä vaaleja.

Joudumme sukupolvesta toiseen samaan epäaktiiviseen tilaan aina, kun meidän tulisi tehdä sellaisia tärkeitä päätöksiä, joilla on merkitystä myös lastemme elämään. Moni nuori pitää tällaista epä-älyllisenä, eikä jaksakaan lähteä vaaleihin lainkaan. Monella on niistä vain kielteisiä kokemuksia sukupolvesta toiseen. Verkostot ja webympäristö tarjoaa sellaisia kokemuksia, joiden sisältö ei avaudu heidän vanhemmille. Uuden oppimisessa ja poisoppimisessa joku geenipari on mennyt epigeeniseen tilaan. Koulu ei ole rohkaissut heitä oppimaan vaan sulkenut traumaattisesti luovan innovaatioprosessin. Rohkeus epäonnistua puuttuu.

(Media esim. Luostarinen 2006. Vuotos keskustelu järkyttävää, Suomen Kuvalehti 43/2006, Luonnolliset rajat kunniaan, Forssan Lehti 15.2.2007, Epigeneettinen trauma, Forssan Lehti 3.3. 2007, Tulisiko ääniä keskittää, Forssan Lehti 5.5. 2007).

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset

Porotaloudesta prototalouteen

kuva ja taide Matti Luostarinen

7 Tulosten tulkinta

7.1 Blogosfäärin suhde perinteiseen verkostoitumiseen

Blogi ei esiinny verkostossa valmiina, organisoituneena ja tunnetuista toimijoista koostuneena järjestelmänä. Monella blogi on edelleen ”päiväkirja” ja sen suhde verkoston muihin toimijoihin on hämärä. Monelle jo tieto verkoston olemassaolon havaitsemisesta on varmaan tärkeä havainto.

Yritysten kohdalla blogi on keino yhdistää omat verkostot väljään ja joustavaan, hierarkkisista vastuusuhteista vapaaseen ympäristöön. Itse yritysten välisissä sidoksissa oleellista on aluksi vain markkinat ja markkinoihin liittyvä kilpailu. Mediakentässä kyse on uudesta, usein mainostamiseen liittyvästä ilmiöstä, ja Suomi on tässä vasta alkutaipaleella. Sen rinnalla kulkee mm. suurten internet tiedontuottajien ja jakajien hakulaitteet. Näistä Suomessa ylivoimaisesti käytetyin on Google (90 %).

Blogistani tai blogosfääri muistuttaa klusteria. Sen havaitseminen on usein ongelmallista toimimalla yksinomaan blogin sisällöntuottajana. Mukana on virallisia ja ei-virallisia yhteyksiä sekä pääosin ei-materiaalisia verkostoyhteyksiä. Blogistanin alku on lähellä verkostotalouden (network management) syntyä, jolloin mukana oli jo kilpailukykyyn liittyviä näkymättömiä tekijöitä, ei-taloudellisia suhteita, kuten valtaa ja luottamusta, mutta myös kyky tuottaa tietoa ja ottaa se vastaan innovaatioprosesseja suosivalla tavalla (Thorelli 1986, Jarillo 1988). Blogistan syntyi varsin pitkälle perinteisen verkostotalouden eitaloudellisten suhteiden pohjalta (vrt. Thorelli 1986, 38 - 39). Verkostotalouden alkuvuosina tutkimus kiinnitti huomiota juuri informaalisten kontaktien merkitykseen (Aldrich, Rosen & Woodward 1987, 155, Borch & Huse 1991, 85, Kraut ym. 1990, 149).

Kraut ym. (1990) kuvasi kontaktin jatkumon formaalisena, jossa kontaktit olivat joko tarkoin säänneltyjä tai spontaaneja, suunnittelemattomia. Mitä vähemmän kontakteja tiettyyn blogiin tai sidosryhmään tulee, sitä formaalisempi on sen luonne. Formaalisuusasteen mukaan erityisen kiinnostavia ovat olleet mm. avainhenkilöiden väliset keskinäiset tietoverkot.

Verkostojen syntyessä kiinnostus kohdistui etenkin niiden käyttö-tarkoitukseen sekä resursseihin. Verkostolla olevalla tiedolla oli oltava käyttöä joko koskien teknologiaa, osto- ja myyntimahdollisuuksia, lainsäädäntöä, sopivaa taktiikkaa ja strategiaa jne. (vrt. Blackburn ym 1990, Forsström 1989). Lisäksi kiinnostuttiin verkoston jäsenten kyvystä kontrolloida toiminnan mahdollistavia resursseja (Aldrich ym. 1987, Easton 1989, s. 176 - 177, Holt 1987).

Itse innovaatioprosessin näkökulmasta kiinnostavaa oli tietoverkon määrä, erilaisuus, saavutettavuus sekä sovellettavuus. Blogistanin synty lisäsi mukaan verkostosuhteiden ja yksityisten blogien laadullisen, paikallisen ja ajallisen vaihtelun. Erityisesti perinteisen verkostotalouden näkökulmasta sosiologiassa kiinnostuttiin juuri muutoksen tarkasteluun.

Jo 1970-luvulla Granovetter (1977) tutki etenkin johtavassa asemassa olevien henkilökohtaisia kontakteja, niiden ajallista kestoja, emotionaalista intensiteettiä ja intimiteettiä. Syntyi käsitepari heikoista ja vahvoista siteistä osana kommunikointia (*effective network, extended network*) (Gronevetter 1977, s. 348 - 357).

Blogien ja blogistanin tapa kommunikoida ei ole sosiaalinen tai psykologinen siinä merkityksessä kuin mihin Gronevetter tutkimuksissaan viittaa. Tässä merkityksessä se ei myöskään lisää sosiaalista pääomaa, kuten Klefberg on todennut. Globaali blogistan on luonteeltaan persoonaton, eikä sen kiinnostavuus synny esim. sosiaalisen aseman kautta. Sen sijaan tätä paljon tärkeämpää on blogistanissa mukana olevien henkilöiden kyky innovoida, luoda uutta ja pysyä tätä kautta mukana prosessissa. Tosin erot kulttuurien välillä ovat suuria.

Blogistanissa muuntelu ei synny niinkään yhteydenpidon muodoista (vrt. Peltomäki & Kamppinen 1994, Holt 1987) kuin mukana olevien kyvystä tuottaa uutta tietoa. Tässä merkityksessä blogi palvelee hyvin asiantuntijaorganisaatiota ja se jäseniä. Blogistan voi olla toki myös kapeampi tapa puhtaasti esim. kaupallisen tiiviiseen, organisoituun ja luottamukselliseen yhteydenpitoon.

Tällöin ei kuitenkaan tulisi puhua blogosfääristä vaan aivan tavallisesta intranet -tyyppisestä tiedonvaihdosta. Perinteiset tietoliikennepohjaiset yhteydenpidot ja perhesuhteista syntyvät verkostosuhteet (vrt. Holt 1987) eivät sellaisenaan kuulu pääosin 2000-luvulla syntyneeseen blogosfääriin. Toki ne ovat osa etenkin alkuaikojen blogia, mutta nyt nii-

den merkitys alkaa jäädä marginaaliseksi tai ne muodostavat oman ”alakulttuurinsa”, ei blogosfäärin kehittyviä päälinjoja, jossa kulttuuriset erot ovat kasvavia. ”Päiväkirjan” pito ei ole monikulttuurinen ilmiö eikä sovi esim. monenkaan aasialaisen tapaan osallistua blogosfäärin toimintaan.

Verkostojen tutkiminen yhteiskunnallisena prosessina liittyy pääsääntöisesti tiettyyn kontekstiin, yritystutkimuksessa yleensä markkinoihin tai yritysten tarjoamiin tuotteisiin. Toimijoiden välinen sosiometrisen tutkimus ei ole ollut kovin suosittua. Toki useampiulotteisia-kin matriiseja on esitetty, mutta niiden tulkinta on hankalaa. Blogistanissa suhteet eivät ole vain joko yksisuuntaisia (*asymmetric, unilateral*) tai kaksisuuntaisia (*reciprocal, symmetric, bilateral*) (vrt. Auster 1990, s. 69). Syntyvät suhteet ovat pikemmin samaan aikaan horisontaalisia (*commensalistic*) ja vertikaalisia, viitaten sekä tuotteisiin ja prosesseihin että tiedon ja ”tuotteen” vaihtoon ja jakeluun.

Blogistan on prosessi, jonka jäsenenä ovat monenlaiset verkostot; esim. ”*exchange networks*”, ”*communication networks*”, ”*social networks*” jne. (Peltomäki & Kamppinen 1994). Tässä merkityksessä se ei poikkea perinteisestä verkostokuvauksen alkutilanteesta. Peltomäen ja Kamppisen (1994) vuosikymmen sitten tekemä havainto muuttujista, joita tulisi seurata sopii myös blogistaniin. Tällaisia ovat informaatio ja verkoston luonne, verkoston toimijat, toimijoiden tavoitettavuus, informaation kulikutapa sekä tapa kerätä tutkimusaineistoa.

Blogin tulkinnassa yhteys, vuorovaikutus ja sidos ovat avainkäsitteitä. Samoin verkottuminen ja verkostoituminen. Blogi ja blogistan on vuorovaikutteinen ja siihen liittyy myös pysyviä sidoksia, toisin kuin perinteiseen mediaan ja tiedon yksisuuntaiseen jakoon. Media, joka siirtyy sähköiseksi lehdeksi, ei ole sama kuin vuorovaikutteinen blogi, johon liittyy myös taipumus verkkoutumiseen ja verkostoitumiseen. Sidokset puolestaan ovat blogissa joko juridisia tai pääsääntöisesti epävirallisia.

Blogistanin verkostoon liittyy sosiaalinen pääoma ja sen kertymät. Blogien verkko pitää sisällään yhteyden (*connection*), kontaktit (*contact*), vuorovaikutuksen ja kommunikation (*communication*), eri asteiset sidokset (*commitment*), yhteistyön (*cooperation*) ja mahdollisen kumppanuuden (*companionship*).

Toisin kuin verkon määritelmässä (Raatikainen 1994, 33), blogistanissa ei ole ydintä. Sen sijaan verkkoutumisprosessin kehien ja aaltojen keskinäinen vuorovaikutus ja sijainti kuvaavat käsitteen dynaamista ja jatkuvasti muuntuvaa luonnetta.

Blogia voidaan tarkastella sen aseman kautta verkostossa tai prosessinäkemyksen tulkintana. Blogistan rajaa yhtäällä yhden blogin toimintaa, mutta toisaalla se antaa mahdollisuuksia. Tässä asetelmassa verkostoasemat ovat harvoin tasa-arvoisia. Näennäisen vahva asema blogistanissa ei välttämättä vielä takaa automaattisesti vahvaa ”valtaa”.

Keskeistä asemaa voi sitoa monet säikeet verkoston toiminnassa, jolloin liikkumatila kapenee. Verkkolehden tai mediatalon ylläpitämä blogi on toimintaympäristönä sidottu, ja maakuntalehden rajat ovat käytännössä sen spatiaalisen toiminnan tavoite. Kansainvälisesti arvostetun tiedemiehen tai poliitikon blogi on kulttuurisia rajoja toisella tavalla ylittävä kuin ”intranet” -tyyppinen toimitusjohtajan ”päiväkirja”.

Luontevampi tapa tarkastella blogistania on prosessinäkemyks, joka korostaa jatkuvaa muutosta ja blogin rakentuvaa evoluutiota. Yksittäisen blogin kohdalla tämä näyttäisi merkitsevän ryöpsähdysmäisiä äkimuutoksia hieman samaan tapaan kuin Eastonin kuvaamissa verkostoissa (Easton 1992, s. 21 - 25). Usein niiden syynä on innovaation diffuusinen luonne ja vastaanotossa tapahtuvat äkilliset muutokset.

Kommunikaatioyhteisössä sama tieto ei aiheuta samaa muutosta jokaisessa verkossa tai blogissa. Kyseessä on ikään kuin palapelin pala, joka täydentää yhtä rakennetta, mutta on toisessa täysin väärä tai sopimaton. Analogia löytyy ehkä parhaiten DNA -synteesistä ja aminohappopartikkeleiden tavasta järjestäytyä loogiseksi molekyyliksi.

Verokostoajatteluun liittyy aina strateginen tavoite, jota blogilla tai blogosfäärillä ei voi olla. Toki blogistanissa on mahdollista löytää verkkoja tai verkostoja, joiden tavoite on yhteisten etujen ajaminen. Tämä edellyttää osapuolilta tyypillistä verkoston tai organisaatioiden yhteensopivuutta, sitoutuneisuutta ja luottamusta. Strategisten verkkojen kohdalla (esim. Jarillo 1988) kyseessä on usein keskusyksikkö, joka hoitaa ja kehittää verkkoa. Tällaisia rakennelmia toki näkee myös blogien kohdalla, jolloin kiintoisia ovat mm. arvoketjut tai ne ulkoiset suhteet, joita varten toimintoja ehkä pyritään ohjaamaan.

Usein strategia on kuitenkin sattumanvarainen ja avoin tai sitä ei ole lainkaan. Blogien rakentaja on usein vain lainannut toimintansa yrityk-
sistä ja hakee ydinosaamiselleen tätä kautta lisätukea. Suomessa nämä
ovat perinteisessä paperimediassa ja lehden toimitustyössä. Niiden
toiminta blogistanissa ei välttämättä toteudu erityisen hyvin. Blogi ja
blogistan ei ole paperilehti siirrettynä sähköiseen ympäristöön.

Harisalo (1984) käsittelee tutkimuksessaan verkostoituvien yritysten
suhdetta paikallistalouteen ja paikallishallintoa innovaation diffuusi-
oon. Hän toteaa kuinka yritysten synty ja kasvu ovat sidoksissa paik-
lisyhteisön sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen rakenteeseen.
Verkostolla on merkitystä etenkin yrityksen perustamisvaiheessa. Sen
sijaan esim. kuntien koolla ei ole erityistä merkitystä innovaation dif-
fuusiossa. Yrityksen menestymisen ehdot ovat johtamistaidollisia, ju-
ridisia ja rahoituksellisia. Asenteet, tunteet ja tietämys ovat monimut-
kainen ja usein verkoston sisäinen prosessi. Verkosto yritysten kluste-
rina on ainakin kahdeksan keskeisen osaamisen yhteistä sosiaalista ja
kulttuurista pääomaa (Luostarinen 2005).

Tutkimusten mukaan yrityksen ja se lähiympäristön välinen suhde on
suhteellinen ja häilyvä. Tärkeintä ei ole suinkaan verkko rakenteena,
vaan se prosessi, joka yhdistää osanottajia ja levittää informaatiota.
Naisbittin (1982, s. 215) mukaan verkot kykenevät levittämään tietoa
nopeammin, inhimillisemmin ja energiaa säästävämmin kuin mikään
muu tunnettu prosessi. Kyseessä on paikallisella tasolla voimavarojen
jakaminen, elämänlaadun parantaminen, tuottavuuden kehittäminen ja
hyötyjen erittely.

Verkostot palkitsevat sellaisia osallistujia, jotka vahvistavat toisiaan
eikä niitä, jotka haluavat elää toisten kustannuksella (Naisbitt 1982, s.
22 - 29, Harisalo 1984, s. 142 - 143). Klusteritutkimuksessa tämä ei
aivan tällaisenaan toteudu ja mukana on toki myös ”vapaamatkustajia”
ja yrittäjätypologia on hyvinkin kirjava (Luostarinen 2005). Usein sitä
tulkitaan lisäksi etenkin maaseudulla väärin ja mukana klustereissa
ovat vain kaksi tai kolme yleisintä ryhmää (konventionaaliset ja mo-
nialayrittäjät, tuotechampionit) ja kaikkein tärkeimmät jäävät yhteis-
työn ulkopuolelle (visionäärit, innovaattorit ja portinvartijat sekä va-
paamatkustajat (Luostarinen 2005, s. 212).

Suomalaisten yrittäjien haastatteluissa Vesala (1992) totesi väitös-
kirjassaan, kuinka yrittäjät eivät koe toisiaan pelkkänä uhkana verkois-
sa. Jo varhain todettiin myös, kuinka verkkoja voi kehittää niiden roo-

lien, symmetrian (valta, hyöty, kustannukset), ulottuvuuden (lukumäärä), tiheyden (vuorovaikutuksen aste), avoimuuden (verkkoon pääsy), intensiteetin (sitoutumisen aste) ja klusteroinnin (sisäisten ryhmien luku) osalta.

Blogissa tai blogistanissa henkilöt osallistuvat verkon toimintaan yksilönä ja koko persoonallisuudellaan, eivät niinkään tietyn roolin haltijoina. Näin osanottajat tuovat mukanaan blogosfääriin omat tiedolliset sekä tunneperäiset rakenteensa ja motiivit sekä jakavat ne blogosfääriin muiden jäsenten kanssa. Perinteisen verkon tapaan myös blogosfäärissä sitoutumisen aste on tärkeää ja yhden jäsenen paikka tai tehtäviä on vaikea korvata. Jokaisella nettikäyttäjällä on kokemusta kuinka mielenkiintoinen keskustelufoorumi ”lässähtää” kun muutama alkuperäinen aktiivi siirtyy pois verkosta.

7.2 Uuden sukupolven vallankumouksellinen web 3.0

Internetin seuraavasta sukupolvesta käyty keskustelu muistuttaa normaalia innovaation prosessointia ja web 2.0 alla käyty kiistely kuvaa jo web 3 syntyä toisaalla. Käsitteen web 2.0 otti käyttöön tietyvästi ensimmäisen kerran kustantaja Timothy O’Riley lähinnä uudeksi myyn-

tikeinokseen. Symboli-innovaationa käsite levisi verkossa nopeasti ja pian se oli kaikille tuttu, mutta kuitenkin määrittelemätön.

Web 2.0 oli käytännössä www nopeiden diffuusien prosessien nimi niille uusille virtauksille, joita internet toi mukanaan. Web 2 palveluja olivat vaikkapa Google-hakukone tai valokuvien ja videopätkien jakelupalvelu Flickr, videoiden jakelupalvelu You-Tube, del.icio.us – kirjanmerkkipalvelu jne. Jokainen uusi yhtiö ja www-palvelu tekee parhaansa erottuakseen ”perinteisestä” www -palvelusta.

Blogosfäärin tai Wikipedian kaltaisten ilmiöiden liittäminen Timothy O’Reillyn kaltaiseen Web 2 käsitteeseen on ongelmallista. Web 2 pitää sisällään siltäkin vain liike-elämän uuden murrosvaiheen internetin sisällä, ja sen kieli on sidottu perinteiseen verkostokielen rakenteeseen. Termin suosio on alkanut viedä siltä uskottavuutta innovaation diffuusiossa prosessi silloin, kun jopa jälkiomaksujat määrittelevät sen paremmin kuin innovaation alkupää. Web 2 olikin tehty alunperin juuri suurille massoille, ei innovaation alkupäähän.

Blogosfääri on osa internetin monipolvista evoluutiota. Web 2 on siten pikemmin vanhojen ohjelmien uusia päivityksiä, eikä kuvaa klustereille tyypillistä evolutionarismia. Tiedeyhteisön luomat suuntaukset internetin sisällä eivät blogosfäärissä ole ”päiväkirjoja” siinä merkityksessä kuin mihin ne alunperin on ehkä liitetty. Sekavuus termin määrittelyssä syntyy innovaatiosta itsestään ja sen määrittelemättömästä luonteesta. Kokonaisuus on enemmän kuin sen osien summa moniulotteisessa kommunikaatioverkossa. Jo pelkät tiedon intressit, tiedon hankinnan järjestelmät ja tutkimuskohteen analogiat jakautuvat siellä lukuisiin matriiseihin (Luostarinen 1991) ja prosessin vastaanottajat lukuisiin sekä kuluttaja- että innovaatioryhmiin (Luostarinen 2005).

Internet syntyi alunperin sotilaallisesta käytöstä ja levisi sieltä tutkijoiden kautta suurten massojen temmellyskentäksi. Koko innovaatioprosessin ”Big Science” -vaihe 1960-luvulla ja kylmän sodan aikana oli samaa sotilaallista alkuperää, ja moni liittyy sen sinne vieläkin.

Web 2 ei ota huomioon netin sisäistä logiikkaa, monitieteistä prosessointia ja innovaation tapaa muuntua sekä teknisenä, taloudellisenä että sosiokulttuurisena ilmiönä. Se näkee yhteiskunnan edelleen hierarkkisenä, joko ylös tai alaspäin tietoa vaihtavana. Se olettaa verkon blogien olevan sosiaalisia ja psykologisia ilmiöitä, aivan kuten perinteisessä verkossa toki olikin.

Kulttuurisesti yhtenäisessä teknologiassa nähdään toisistaan eroavia taloudellisia ja sosiaalisia rakenteita tai symbolisisältöjä. Ilmiö muistuttaa tapaa tehdä suhteellisuusteoriasta paperimedian kautta kenen tahansa ymmärrettävä ja käytettävä prosessi toimittajan suodattaessa tiedon lukijalle, joka on web -maailmaa vihaava jälkiomaksuja. Toimittaja webympäristössä on yhtä ongelmallinen kuin Big Science -vaiheen sotilaallinen innovaatioiden ja tieteen soveltaja sekä innovaatioiden siirto kokonaan muihin siviilimaailman sovelluksiin.

Blogosfääri tuottaa kaiken aikaa uutta sisältöä ja on erilainen prosessi kuin se päävirta, jossa yli 90 % nettiyhteisön käyttäjistä vain kuluttaa yhteisöpalvelun sisältöjä, lainaa ja imuroi, ostaa ja ottaa vastaan usein tietämättään. Yhteisön todella uudesta sisällöntuotosta vastaa vain vajaa prosentti sen käyttäjistä. Innovaattoreita näistä on kuluttajina pari prosenttia ja vastaavasti ”yrittäjinä” uutta luoden oleellisesti tätä pienempi määrä. Näiden seuranta ei tapahdu kuitenkaan perinteistä mediaa lukien tai seuraten toimittajan ehdoilla ja hierarkkisesti tietoa jakaen tai suodattaen, vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa suoraan tiedon alkulähteille ja reaaliaikaisesti.

Yhteisöllisyys sinänsä ilmenee internetissä aivan kuten yhteiskunnassa yleensä kaiken aikaa monipuolistuen. Se ei perustu vain yhdessäoloon, sisällön tuottamiseen ja jakamiseen, vaan myös yhä monipuolisempiin suodattimiin, suosituksiin, kaverilistoihin tai verkostopalveluun, jossa 50 miljoona ihmistä on jo hakemassa samanhenkisiä tai hakee tietoa vaivoihinsa. Monessa verkostopalvelussa toteutuu jo ihmiselämän koko kirjo, siinä missä käydessämme baarissa tai kirkossa. Netissä poliisi jahtaa rikollisia ja nuoret pakenevat mainostajan harmiksi uusiin palveluihin, joista heidän vanhempansa eivät ole koskaan kuulleetkaan, eikä se ole tarpeenkaan. Koko maailman kirjo ei voi mahtua samaan pöytään tai kulkea mukana kännykässä alkaen slummikulttuurista ja edeten yliopistojen kampusalueille. Luovuus ja innovaatio toki elävät molemmissa ympäristöissä, mutta fyysisesti ne eivät ole aiemmin kohdanneet. Blogistan ei tunnista blogien sosiaalisia ja kulttuurisia eroja tai syntypaikkoja, ei etnisiä eroja tai ikä- ja sukupuolirajoja.

Yrittäjän näkökulmasta ja verkostoja vertaillen web -sovelluksia alettiin pohtia samaan aikaan kun www yleistyi 1990-luvun alussa. Jo tuolloin innokkaimmat tiesivät kuinka tietokoneessa sijaitsevat sovellukset siirtyvät www-selaimilla toimiviksi myös kännykkään. Monessa tapauksessa diffuusio on ollut pikemminkin hidas kuin nopea.

Pääosa netin ympärillä tapahtuneesta kohusta on ollut liioittelevaa ja markkinoiden luomaa. Www -ohjelmien kehittyminen on ollut loogista ja romppujen sekä siirtely että varastointi vähenee loppuakseen. Netin sisäiset sovellukset ovat kuitenkin tulevaisuudessa oleellisesti laajemmat kuin mitä käyttömaksut tai nykyiset mainokset antaisivat olettaa. Tässä mielessä kuluttaja ja yrittäjä ovat pian samaa blogosfääriä, mutta vain pieni osa todella sen sisällöntuottajia. Näin on oletettu samaan aikaan kun sisällöntuottajien määrä kasvaa 10 000 blogilla joka päivä, ja innovaatioaalto on vasta sen alkupäässä. Jo vuoden kuluttua tuo luku on kymmenkertainen ja ohjaa myös muun myynnin ja mainonnan prosessoinnin samaan blogistaniin. Tutkimus ja tiede ei voi kulkea jäljijunassa, vaan on rakentamassa sitä tulevaisuudessa yhä näkyvämpänä veturina. Toki se tekee sitä jo nyt.

Samalla kun paperilehtien levikki hiipuu länsimaissa, lehtitalot havittelevat uusia lukijoita verkosta. Paul Molenaarin (HS 2007, 21.1.) mukaan tämä on välttämätöntä, jos ne haluavat menestyä ja pysyä hengissä. Suomessa alkanut vuosi on Sanomalehtien Liiton nimeämä verkko-vuosi. Valtaosalla suomalaisista lehdistä on jo digitaalinen näköislehti. Omat blogit eivät kuitenkaan ole vielä kuin alkua innovaatioaallon alkupäässä, emmekä kutsu prosessia vuosikymmenen kuluttua web 2 maailmaksi (HS 2007, 23.1). Otsikko ”Web 2.0 sisältää elämän koko kirjon” (HS 2007, 23.1) on kuitenkin silloinkin vielä jotenkin ymmärrettävissä, joskin se kuvaa jo nyt jälkiomaksujille tarkoitettun paperilehden tapaa viestiä sellaista informaatiota, joka innovaatioketjun alkupäässä on luonnollisesti vanhahtava. Historian tulkkinä lehti antaa siten hieman väärän kuvan prosessin etenemisestä Suomessa. Se että maailmalla syntyy yli 10 000 uutta blogia joka päivä, on kuitenkin vasta innovaatioaallon alkupään arvoja.

Paul Molenaarin, Hollannin suurimman verkkokustantajan mukaan ”typerintä mitä sanomalehdet voivat tehdä, on se, että samat toimittajat tekevät sekä painettua lehteä että verkkolehteä. Toimittajat ovat jääneet ajattelussaan paperilehden vangeiksi”, hän väittää (HS 2007, 21.1).

Hieman sama koskee toki mitä tahansa julkaisutoimintaa, jossa ajan-kohtaisuus on tärkein. Tällaisia ovat etenkin tiede ja innovaation kärjessä kulkevat prosessit. Niiden kyky julkaista, ja tulla mukaan innovaatioprosessin kärkeen, ei voi tapahtua paperijulkaisuja tehden ja noudattaen perinteistä käytäntöä sähköisissä julkaisuissa. Se jättäisi alan julkaisijat ja niiden lukijat reaaliaikaisessa prosessissa koko maailman jälkiomaksujien viimeiseksi vaunuksi. Tulevaisuudessa tut-

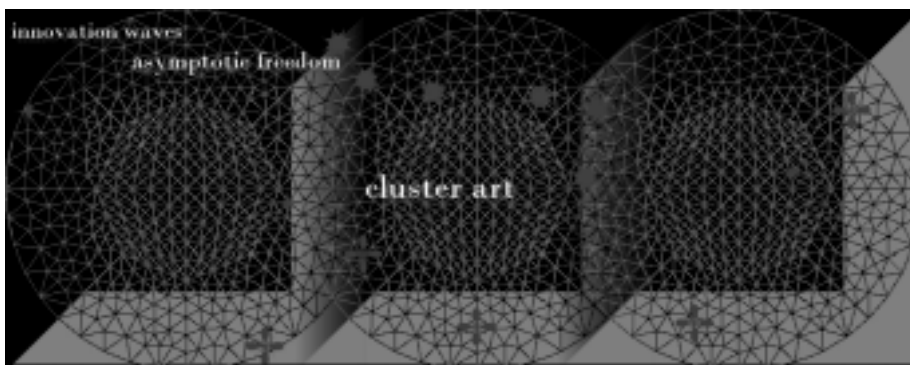
kija ja tiedeyhteisö ei ole vain internetissä julkaiseva, vaan sitä luonnollisesti rakentava ja prosessoiva yhteisön innovatiivinen kärki. Tässä konventionaaliset rakenteet ovat jo nyt kokemassa suuria muutoksia ja tiede on luonnollisesti avaamassa itse itselleen uusia innovatiivisia julkaisufoorumeja tai tapoja edistää luovaa innovaatioprosessia. Se missä roolissa tiede ja tutkimus on mukana luonnollisesti vaihtelee.

Molenaarin mukaan median tulisi käyttää internetin omia vahvuuksia, esimerkiksi siten, että lukijat voivat itse osallistua keskusteluun ja ottaa kantaa. Blogosfäärissä on jo nyt kirjoittajia, joiden sisällöntuotanto on uskottavampaa ja reaaliaikaisempaa kuin paperilehtien myöhemmin tallennettu ja toimittajan ehdoilla tehty uutinen. Lukeeko opiskelija juttunsa suoraan professorin omasta blogista ja äänestäjä pääministerin päiväkirjasta, on jokaisen oma valinta. Innovaatiota käyttävässä maailmassa viihteellinen, jälkiomaksujia ruokkiva media, ei kiehdo sen kärkeosaajia, ja nämä kohtaavat toisensa blogistanin omassa webympäristössä. Tässä merkityksessä blogistan on lopulta hyvinkin demokraattinen ja suosii sellaista tiedon tuottajaa, jolla on myös sisällöllistä sanottavaa. Verkostodemokratia toteutuu näin blogistanin sisällä ja luovan innovaatiomaailman ehdoilla.

7.3 Webin ja internetin blogosfääri suhteessa perinteisiin verkkoihin

Hierarkkinen verkko kuvaa organisaatiota, joka rakentuu ylhäältä alaspäin ja lokeroituen sektoreittain. Tämä koskee myös mediaa ja sen tiedottamista. Paperilehti on hierarkkinen rakennelma, jossa toimitukselliseen työhön kuuluvat taloussivut, kulttuurisivut, urheilusivut jne. sekä näiden toimituksellinen hierarkia. Ne otetaan vastaan ja luetaan myös tässä opitussa hierarkiassa.

Vastaavaa hierarkkiaa ei luonnollisestikaan esiinny blogosfäärissä, eikä sellaiseen koskaan ole mahdollisuus edes pyrkiä. Informaation leviämisen ja tuoton sekä sen vastaanoton näkökulmasta blogi on kokonaan vapaa media ja vailla sellaista suodatinta, johon perinteinen media tiedon tuotossa ja levittämisessä on toimintansa ankkuroinut.

Hierarkkisessa verkossa suhteet ovat dikotomisias ja toimivat vain joko alas- tai ylöspäin. Hierarkkisessa mediassa käytännössä vain yhteen suuntaan. Kyseessä on siten pelkkä sidosverkko, jossa tieto suodattuu. Se ei ole vuorovaikutteinen prosessi edes vertikaalisuunnassa.

Johanson ja Mattson (1989) pyrkivät kuvaamaan tasavertaisten kump-paneiden verkkoa jo 1980-luvulla ja päätyivät kahteen tyyppitykseen. Tällaiset verkot ovat joko vuorovaikutteisia tai funktionaalisia.

Yrittäjän näkökulmasta vuorovaikutteinen ja samalla henkilökohtainen verkko on se rakennelma, jonka varaan yrittäjä perustaa alunperin yrityksensä ja toimii sen näkymättömänä tukirunkona. Jos tämä tukirunko syntyy sellaiseen sosiaaliseen kenttään, joka edustaa syrjäisen maaseudun esim. kokonaan netistä vapaata ympäristöä, tulos on myös jatkossa vaikeasti webympäristöön siirrettävissä. Sen miltei vastakohtana on yritys, joka syntyy sellaiseen sosiaaliseen rakenteeseen, jonka koko prosessointi on tapahtunut webympäristössä ja esim. yliopiston kampusalueella, tiedeyhteisön sisällä ja teknologiakeskuksessa, tiedepuistossa. Molemmat yrittäjät voivat toki olla innovatiivisia tai edustaa mitä tahansa yrittäjien verkoissa luokiteltavia tyyppisiä (Luostarinen 2005, s. 198 - 212).

Niillä sosiaalisilla resursseilla, joilla yrittäjä toimii vuorovaikutteisessa verkossa, on ratkaiseva vaikutus yrityksen onnistumiselle, mutta myös toiminnan suuntautumiselle. Blogosfäärissä alunperin syntynyt ja toimiva yritys on kokonaan toisessa asemassa myös innovaatiokentässä kuin sen ulkopuolella syntyneet yritykset, tutkimukset, informaatio ja toiminnan joko kulttuurinen tai spatiaalinen sisältö ja suuntautuminen. Sen myös symboliset rakenteet ovat kokonaan toiset kuin webin ulkopuolisissa prosessoinnissa. On mahdollista että yrittäjä ei tunnista niitä lainkaan, jolloin mikä tahansa blogosfäärin sisältämä informaatio on

hänelle vieras. Tällaisen yrittäjän kohdalla etätyöllä ei ole mahdollisuuksia tai etätyön tekijänä hän on informaation käytölle tai verkon toiminnoille ongelmallinen. Blogosfääri on alituisesti muuttuva, dynaaminen ja vaatii kaiken aikaa uuden oppimista, mutta myös vanhan tiedon kumuloitumista. Blogosfääri ei avaudu hierarkkisesti vain kahteen suuntaan.

Kun vuorovaikutteiset verkot kuvaavat henkilöiden keskinäisiä suhteita, funktionaaliset verkot kuvaavat sitä, miten henkilöt toimivat suhteessa toisiinsa. Yritykset tai yrittäjät vastaavat funktionaalisessa verkossa erilaisia rooleja (Luostarinen 2005, s. 198 - 212). Innovaatioympäristön klusterissa näitä rooleja on luokiteltu kahdeksan, olkoonkin että ne Suomessa on nimetty hieman eri tavalla kuin kansainvälisessä käytössä on tapana. Pienet poikkeamat syntyvät alueellisista ja kansallisista eroistamme yrittäjyydessä ja sen synnyssä (ks. myös Harisalo 1984).

Blogosfääri kuvataan usein ihmisaivojen tapaan syttyväksi sähköiseksi viestinnäksi, jossa mukana on myös synapsien ja solujen kemiallista toimintaa. Kyseessä ovat yhteydet, vuorovaikutukset ja sidokset. Tutkimus ja tiede on eräs keskeisimpiä katalysaattoreita näiden synapsien toiminnassa. Se rakentaa uutta verkostoa, mutta luo myös uutta käyttöä aiemmin rakentuneelle verkolle. Samoin kuin ihmisaivot, myös blogi on kasvavana verkostona kaiken aikaa uutta oppiva. Siinä on sekä globaali osa että paikalliset toimijat. Paikallisen toimijan ongelmat heijastuvat koko prosessiin siinä missä ihmisen omassa kehossa vaikkapa tulehdus perifeeriseksi koetussa osassa alaraajoja.

Vuorovaikutus parantaa yhteyksiä ja yhteinen oppiminen lujittaa yritysten välisiä sidoksia blogosfäärissä. Klusteroituneet yritysryppäät ovat siellä koko ajan prosessoimassa uutta suoraan kuluttajasegmentin tai klustereiden kanssa (Luostarinen 2005, s. 172 - 186). Samalla eri innovaatiotoiminnan avainryhmät kohtaavat siellä toisensa aivan samalla tavalla kuin ihmiskehon toiminnassa valkuaisainesynteesissä. Tätä toimintaa voidaan nopeuttaa ja tehdä korjausliikkeitä. Blogistan oppii aivan toisella tavalla kuin kahteen suuntaan tapahtuva hierarkkinen prosessi tai yhdensuuntainen mediaympäristö.

Petersin mukaan organisaatio jo sanana luo mielikuvan jähmydestä (Peters 2000). Samoin käsite web 2.0 maailmasta webympäristön muutoksessa. Nopea www kokoa netin uusia virtauksia kaiken aikaa internetin seuraavan sukupolven alle. Tällaiset valmiit symbolirakenteet

olisi voitava hävittää ja korvata jatkuvassa liikkeessä olevilla yhteyksillä ja suhteilla. Symboliympäristönä blogistan on kohtuullisen käytökelpoinen vuosituhannen alun prosessin yläkäsitteeksi.

Blogosfäärissä on jatkuvasti ameebamaisesti muuttuvia ryhmiä tai pysyvämpiä rakenteita. Siinä on myös selkeärajaisia yhteisöjä, jossa blogien väliset sidokset ovat vahvoja, osallistujien väliset sidokset pysyviä ja verkot toimijoilleen merkityksellisiä. Joissakin blogien verkoissa vierailtaan ehkä vain kerran, jossakin pysytään koko ikä. Jossakin tapauksessa verkossa käynti jättää omaan blogiin pysyvän jäljen, joskus oma toimintaympäristö ei muutu lainkaan. Blogien kehittymisen kannalta kiintoisaa ei ole niinkään verkon tai yritysclusterin rajat kuin kontaktit, suhteet ja sidokset sekä vuorovaikutuksen pysyvyys ja sen tarkoitus.

Blogosfäärin verkkoja ei tulisi verrata keskenään. Niitä voidaan kehittää ja ohjailta keskittymällä roolien ominaisuuksiin, symmetriaan, intensiteettiin. Osanottajat tuovat verkkoon mukanaan oman tiedollisen ja emotionaalisen osaamisensa ja jakavat sen muiden kanssa. Kaikki tämä kuvaa perinteistä verkkoa, ja niihin on tultu mukaan jonkun jo mukana olevan jäsenen kautta. Tällainen verkosto on suljettu ja usein uuden mukaan tulo koetaan uhkana. Tällaista mekaniikkaa blogistan ei tunnista eikä siihen liity sosiaalisia tai psykologisia prosesseja. Blogistanissa ketään ei voi jättää sen ulkopuolelle eikä estää tiedon kulkua ja sen uusia reittejä. Tässä merkityksessä myös innovaatio syntyy ja häviää yhtä nopeasti. Joku jää elämään ja uusi reitti avautuu tai se otetaan käyttöön myöhemmin. Kaikki edellä kerrottu liittyy mikrotason tutkimukseen. Blogien kulttuuristen erojen vertailu globaalissa blogosfäärissä on jo makrotason prosessointia.

Blogosfääri (blogistan) ei ole sosiaalinen verkosto saati emotionaalinen tapa ottaa vastaan tai hylätä. Sen moraaliset ja eettiset rakenteet eivät vastaa perinteisen verkoston käsitteitä luottamuksesta tai vastuuntunnosta. Kaikki kuluttajaryhmät ja yrittäjäklusterit ovat siellä omalla painollaan olkoonkin, että aina uuden synnyssä innovaattoreiden osuus on suurempi kuin jälkiomaksujien. Blogistanissa konservatiivinen ajattelu tai toiminta ei voi sulkea innovaattoreita hakemasta koko ajan uusia ratkaisuja ja rakenteita. Tässä merkityksessä web 2.0 tai blogistan eroavat kaikkein merkittävimmin siitä yhteiskuntakokonaisuudesta, jossa olemme tottuneet elämään, hakemaan poliittisia kompromisseja tai lukemaan päivän lehdet, jonkun keksiessä tai löytäessä uutiset aina hierarkkisessa organisaatiossa.

7.4 Toimittajan hierarkiasta vuorovaikutteiseen webympäristöön

Usein kerrotaan kuinka toimittaja varttuessaan näkee yhä vähemmän yhä enemmästä ja tutkija yhä enemmän yhä vähemmästä. Tutkijan tarkkuusnäkö kasvaa ja syvenee, mutta maailmankuva kapeutuu specialisoitumisen myötä siinä missä vastaavasti toimittajan tietomäärä ja maailmankuva laajenee, mutta tarkkuus suhteessa tutkijaan muuttuu yleistiedon suuntaan. Tieteen idiotismi on ilmiö, josta emme pääse irti, eikä ole tarpeenkaan. Blogosfäärin näkökulmasta oleellista on, että satojen miljoonien kohdalla linkittyvät toisiinsa myös ”oikeat” partikkelit (blogit) riippumatta niiden osaamisen syvyydestä, ”idiotismista”. Blogosfääri poistaa oikein suunnattuna pois asymptoottisen kitkan (ks. avainkäsitteet).

Yhteiskunta ei palkitse tulevaisuudessa pelkästään specialisoitumisesta, vaan vaatii myös laajempaa monitieteisyyttä. Monitieteisyyden tieteidenväliset rajapinnat ovat poikkitieteisessä osaamisessa ja sitä vaaditaan innovaatioprosesseissa. Vastaavasti toimittajalta odotetaan myös kriittistä tutkimusta ja ainakin jossain määrin sen periaatteiden osaamista. Toisin kuin usein väitetään, median toimitustyö ei ole vain viihdeellistä saati pinnallista, puoliluovaa uutisten tekemistä. Median tärkein katalysaattori on edelleenkin kilpailu tuoreudessa, reaaliaikaisuudessa ja siten innovaatioprosessin kärkiosaamisessa ykkösuutisen tuottajana. Siihen kuuluu myös innovaatioprosessin poleemisuus ja koko ajan uudistuva näkökulma.

Tutkija on tarvinnut perinteisesti mediaa tieteensä popularisoinnissa. Tutkija joutuu nykyisin myymään tuotteensa ja kilpailee siten huomiotaloudessa muun tiedontuotannon kanssa. Tutkimusta rahoittavat periaatteessa samat tahot kuin mitä tahansa tiedon tuottajaa, ja tulos syntyy yhä näkyvämmiin monialaisiin ja yhteistyössä klusteritalouden säännöin. Perinteisen median kanssa operoitaessa tutkija on parhaimmillaan lähellä sellaista asiantuntijaa, joka samalla kykenee myös freelance-toimittajan kaltaiseen työhön. Näin tutkijan on tunnettava myös toimittajan työvälitteet ja löydettävä oman tieteenalan kulloinkin kiinnostavat, ajankohtaiset liittymäpinnat päivittäiseen tiedon tuottamiseen sekä sitä vastaanottava yleisö. On siis opittava kirjoittamaan riittävän ajankohtaisesti, poleemisesti, löydettävä uusi näkökulma ja tarvittaessa myös kyettävä visualisoimaan työnsä tulokset.

Kaikki tämä kunkin median vaatimassa formaatissa tai tieteenalan ja sen julkaisutoiminnan edellyttämässä muodossa. Näin tutkija, toisin kuin toimittaja, julkaisee työnsä sekä populaarina että tiedeyhteisön tarpeita palvellen, sekä mahdollisesti vielä raportoiden rahoittajille.

Blogi ei ole perinteistä mediaa, mutta ei myöskään tiedeyhteisön konventiota palveleva. Se vaatii toki vastaavia taitoja kuin esim. paperi-media, mutta ei välttämättä pelkästään asiantuntijalausuntojen tapaista kirjoitustyyliä. Blogi on vuorovaikutteinen prosessi ja tutkija voi käyttää sitä samaan aikaan sekä tiedon tuottamiseen, keräämiseen että opetukseen ja sanomisensa popularisointiin. Matematiikan ”nobelin” voittanut tiedemies (Perelman) käytti nettiä pelkästään julkaistaakseen suurelle yleisölle täysin käsittämätöntä tekstiä ja matemaattista kieltä satoja sivuja (ks. edellä blogikirjoitus: ”Missä luuraa matemaatikko Perelmann”).

Siinä missä tieteellinen aikakauskirja palauttaa tutkijan tekstin mahdollisesti korjailtavaksi, siinä päivälehti julkaisee artikkelin tai mielipiteen ilman viiveitä. Toki suuret mediatilat joutuvat odottamaan julkaisupaikkaa ja samaan mediaan ei voi jäädä kolumnistiksi. Lisäksi formaatti edellyttää tiettyjä muotoja ja sähköinenkin versio julkaistaan vasta enintään muutaman tunnin tai päivän viiveellä.

Maakunnalliset mediat suosivat omia kirjoittajiaan ja mediataloihin sopimuksen tehneet tutkijat toimivat pikemminkin kolumnisteina kuin vapaina tutkijoina. Jotkut mieltävät tutkijan roolin julkisuudessa ikään kuin virastotalon vahtimestarin työnä ja etenkin valtion tutkimuslaitoksissa sekä yliopistoissa on paljon julkisuuteen liitettyä kielteistä asennetta. Oma julkisuuskuvaa pelätään tai mediajulkisuus koetaan tieteelle vieraana. Tiedeyhteisö ja sen ”julkisuus” on ollut jotain muuta kuin mediajulkisuus.

Blogosfääri ja sähköinen webympäristö ei voi eritellä tiedettä ja sen ”yhteisöä” omaksi, omia sääntöjä käyttäväksi maailmakseen. Jos julkaiseminen sähköisessä ympäristössä ei tahdo onnistua, tuskin se onnistuu tulevaisuudessa myöskään missään muussa ympäristössä. Monelle tutkijalle tällainen prosessi on ehkä jopa vaikeampi ja traumaattisempi kokemus kuin sähköinen lehti toimittajille. Koulutus ja kasvatus tällaiseen tiedon tuottamiseen, käyttöön ja prosessointiin olisi aloitettava ajoissa.

Hanan (1989) nimitti kasvukumppaneiksi asiakkaita, joiden kustannuksia verkostokumppani (yleensä toinen yritys) voi merkittävästi alentaa tai joiden tuloksellista myyntiä yritys (blogi) voi merkittävästi lisätä.

Blogosfäärissä tutkija voi merkittävästi auttaa parantamalla ”asiakkaan” tulosta usein jo pelkällä läsnäolollaan. Verkoston tulos paranee, kun sen sidosryhmät ovat riittävän uskottavia. Blogosfäärissä tutkija lisää sen sosiaalista pääomaa ja on pääsääntöisesti sen innovaatioita tuottava osa, joskus myös visioiva kumppani. Lisäksi tutkijalle saattaa jäädä tehtäviä, jotka ovat tyypillisiä puuttuvan promoottorin toimia. Etenkin maaseudun yrittäjäryppäistä puuttuvat usein kokonaan systeemiä hallitsevat visionääriset kehittämisjärjestelmät, toiminnan suuntaajat sekä varsinainen innovatiivinen ydin. Mukana on yleensä vain konventionaalisia verkoston organisoijia ja juuri toimintansa aloittaneita monialayrittäjiä (Luostarinen 2005, s. 212). Maaseutututkija voi olla tehtävässään hyvinkin monessa roolissa ja näistä ”luopuminen” edellyttää joko verkostojen tuntemista tai yrittäjien kouluttamista puuttuviin rooleihin.

Blogosfääri ei ole verkko sen tyypillisessä merkityksessä. Se ei saavuta voittoja kilpailemalla, vaan yhteistyöllä sellaisten kumppanien kanssa, jotka täydentävät yrityksen osaamista tai joiden osaamista yritys voi täydentää. Perinteiset kilpailustrategiat eivät siten sovi webympäristössä toimivien yritysten strategioiksi, ja se näkyy mm. markkinoinnissa.

Yrityksen yhteistyökyky on myös tutkijan näkökulmasta hänen avainosaamistaan blogistanissa. Jos yhteistyö ei onnistu poikkitieteisenä tiedeyhteisössä, tuskin se jalostuu sellaiseksi myöskään blogosfäärin vielä vaativamassa toimintaympäristössä.

Blogosfäärissä (blogistan) yrittäjäyys on pikemminkin markkinaehtoista kuin sopimusperusteista yhteistoimintaa. Blogistanissa tuotetaan ja markkinavoimat päättävät ostajien ja myyjien välisistä suhteista. Käytännössä asiakkaat kertovat siellä tarpeistaan ja vaatimuksistaan, tuottajat tekevät parhaansa tarpeiden tyydyttämiseksi. Sen sijaan sopimusperusteinen yhteistoiminta ei sovi täysin avoimeen ja epämuodolliseen ympäristöön. Blogistanissa kaikki tärkeäksi koettu hyöty ei liity vain perusliiketoimintaan, vaan yritys yhteistyö saattaa olla väline jonkin tätäkin tärkeämmän tavoitteen saavuttamiseksi.

Tutkijoiden kohdalla tällaisia saattavat olla henkilökohtainen arvostus, hyväksytyksi tuleminen, ystävyysuhteet ja sosiaalinen kenttä sekä tapa vaikuttaa koko prosessin ydinosaan, innovaation syntyyn ja kehittämiseen. Joskus tutkija tuo mukanaan koko verkostonsa, jossa saattaa olla tuhansia yrittäjiä ja valtava määrä kansainvälisiä partnereita. Tutkija on saattanut työssään rakentaa itse organisaatioita, joiden keskeisin ”meklari” ja ”promoottori” sekä ”visioiva innovaattori” löytyy juuri hänen osaamisestaan tai hänen tarjoamastaan verkostosta. Usein tutkijan poistuminen verkostosta pysäyttää koko prosessin tai ainakin sen innovatiivinen luonne lakkaa.

Usein kyseessä on perinteisistä kilpailuteorioista ja liiketoiminnan teorioista eroavat yhteiset kehittymiseen ja hyvinvointiin pyrkivät verkostomaiset teoriat tai uusin tieto. Tällöin tutkija kuljettaa mukanaan sellaisia lainalaisuuksia, jotka eivät liity vain ihmisten välisiin yhteyksiin, sidoksiin ja vuorovaikutussuhteisiin, vaan myös esim. tieteenalansa mahdolliseen kärkiosaamiseen. Näin blogistanista muodostuu toimijoiden, toimintojen ja voimavarojen monisyinen, monitahoinen ja monimutkainen yhteyksien, vuorovaikutusten ja sidosten verkosto, jossa tutkijan tehtävä voi olla koko prosessia ohjaava poikkeuksellisen erityisosaamisensa kautta.

Kuva ja taide Matti Luostarinen

Verkostoteorioista blogosfääri eroaa etenkin siinä, ettei se hajoa vaikka osa sen toimijoista lakkaa olemasta. Blogistan ei siten toimi kenenkään ”ehdoilla”, ei käytä samoja arvoja, sillä ei ole etukäteen sovittuja yhteisiä päämääriä tai jotain muuta yhteistä ”tietoa”, jolla voitaisiin selittää sen toiminta tai koossapitävät voimat, järjestys ja verkon ydinosaaminen. Tässä merkityksessä tutkijan ei pidä pohtia tuottaako hän sinne tiedon, joka on tarkoitettu mediatalon taloustoimittajalle, urheilutoimitukseen tai tieteen ja kulttuurin sektorille.

Blogosfääriä ei tarvitse hyvittää tai manipuloida, ei hakea sopivia avainsanoja, joilla rahoittajien rahahanat avautuvat. Avainsanoilla tai kuvilla on merkitystä vain blogin luettavuuden ja kiinnostavuuden näkökulmasta ja huippumatemaatikko Perelmanin tapauksessa ne olivat erittäin vaikeita. Avainsanoilla avataan innovaation vastaanottojärjestelmässä ”oikea” tai ”oikeat” vastaanottajat globaalissa prosessissa.

Vaikka yhtälö on vaikea, on erittäin epätodennäköistä, etteikö sille löydy avaaja ja ymmärtäjä, kun blogosfääri on 50 miljoonan muodostama avaininnovattoreiden kasvava webympäristö. Päivälehdessä tapaamaan artikkelia ei ole tarvis muuttaa kenen tahansa luettavaksi olkoonkin, että sekin on luvallista. Blogistanissa jokaiselle tekstille, kuvalle ja ihmiselle löytyvät kyllä omat fooruminsa, usein vielä useita samaan aikaan.

7.5 Innovaatioprosessi blogin välityksellä

Perinteinen media ei ole varsinainen innovaatioympäristö tutkijan näkökulmasta. Sama koskee tieteellistä julkaisusarjaa. Oma työtään voi toki esitellä, mutta vain yhteen suuntaan, sekä ottaa vastaan muiden suoritteita. Innovaation leviäminen (diffuusio) ei ole sama kuin innovaation prosessointi.

Tutkimusaineistosta blogosfääriin kautta levisi parhaiten itse käsite kotisivusta ja sen nimestä (cluster art). Vielä 2000 -luvun alkuvuosina koko käsite oli tuntematon ja se alkoi tulla käyttöön aiheen artikkeleiden ja kirjan kautta (Luostarinen 2002, 2004, 2005). Samalla alkoi sen prosessointi myös tieteellisissä aikakausjulkaisuissa.

Vielä vuonna 2004 Google hakukoneena löysi klusteritaiteen (cluster art) vain muutamana havaintona ja suomenkielisenä vasta ensimmäisen kerran vuonna 2006. Suomenkieliset havainnot liittyvät kaikki kirjoittamaani kirjaan (Luostarinen 2005). Hieman samankaltainen ilmiö oli

seurattavissa 1990-luvun alussa agropolis -strategian yhteydessä. Strategia otetaan vastaan parhaiten alueilla ja kulttuureissa, jossa on jotain vastaavaan symboliikkaan liittyvää ja sosiaalinen pääoma ymmärtää sillä jotakin.

Aina tämä symboli-innovaation ”avaaminen” ei vastaa tutkijan tarkoittamaa käsitettä sellaisenaan. Näin kävi sekä klusteritaiteen että agropoliksen teoreettisina prosessikuvauksina. Klusteritaidetta lähellä olevia prosesseja oli eniten Yhdysvalloissa ja myös Englannissa, jonkun verran myös saksankielisillä alueilla. Vastaavasti agropoliksia (agrokau-punkeja ja keskittymiä) Brasiliassa ja entisen Neuvostoliiton alueilla, Ranskassa teknologiakeskusena (Montpellier). Suomalaista käsitettä verkosto- ja klusterirakenteesta nämä eivät juurikaan täyttäneet, mutta omaksuivat ne kohtuullisen hyvin etenkin latinalaisen kulttuurin alueilla myös Euroopassa.

”Cluster art” käsitteellisenä ja teoreettisena symbolina taiteen sisällä ja sen organisoinnissa poikkitaiteen eräänä metodina ja maailmankuvana levisi erittäin nopeasti ja miljoonan raja ylittyi Googlen hakusanaston kautta tulkiten jo 2005 keväällä. Saman vuoden lopulla ylitettiin jo 5 miljoonan raja ja pian sen jälkeen myös kymmenen. Kehitys pysähtyi 27 miljoonan kohdalle syksyllä 2006, mutta jatkoi alan kongressin jälkeen nousuaan ja ylitti 30 miljoonan rajan vielä ennen joulua. Agropolis strategiana ja käsitteenä levisi hieman samaa käyrää noudattaen, mutta oleellisesti matalammalla tasolla.

Blogi on monisuuntainen tapa työskennellä blogosfäärin sisällä. Se sisältää sekä kaikki jo johdanto-osassa luetellut innovaation prosessoi-vat elementit, mutta luonnollisesti myös räjähdysmäisen mahdollisuuden innovaation diffuusiolle. Symboli-innovaation tapa levitä ja hakea uusia muotoja on hyvin kirjava ja usein samaan aikaan monesta pisteestä leviävä.

Kulttuurinen pääoma ja yksittäiset blogit ratkaisevat kuinka uusi symboli otetaan vastaan ja mihin sitä käytetään. Alkuperäistä innovaattoria on jälkepäin miltei mahdotonta jäljittää. Sama koskee myös käsitteen sisältöä sellaisena kuin se on ehkä alussa tarkoitettu. Blogosfääri muuttaa ja muokkaa symboli-innovaatiot ja kulttuuriset tuotteet sosiaalisenä ja kulttuurisena ilmiönä.

Vuorovaikutteisena mediana blogosfääri on luonteeltaan toinen kuin yhteen suuntaan ohjattu media tai enintään kahteen suuntaan viestittä-

vä vertikaalinen hierarkia. Paperimedialla on lisäksi selvä spatiaalinen sidoksensa alueelle, jossa se esiintyy. Maakuntalehti tai sen verkkosivut sähköisenä avataan pääsääntöisesti vain oman maakunnan sisällä. Agropolis tai klusteritaide ei olisi levinnyt maakunnallisen tai kansallisen mediamme välitykselle muualle kuin oman kielialueemme sisälle ja erittäin suppeana, hitaana prosessina.

Blogosfäärissä vastaanottava kulttuuri on monikansallinen ja avaa hetkessä miljoonien kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman ja diffuusio oli valmis prosessoitumaan. Paluu Suomeen tapahtuikin pääosin englanninkielisenä ja suodattuen suomalaiselle maataloudelle, maaseudulle tai taiteen ja kulttuurin konventiolle tyypillisiä diffuusisia polkuja käyttäen. Mukana on samalla myös kansallinen hallinto, sen ruotsin-vallanaikaiset sektorit ja hierarkia.

Näkyvin muutos kohdistuu julkiseen, yleisiä kehittämisohjelmia laatiin organisaatioihin ja asiantuntijaorganisaatioihin. Verkottuvassa web-ympäristössä niiden keskinäinen asema muuttuu. Erilaisia julkisia intressejä edustavia tehtäviä hoidetaan kaksisuuntaisessa hierarkiassa toisin kuin globaalissa web-ympäristössä. Ensimmäisenä näyttäisi syntyvän oireilua ohjelmien laadinnan vaikutusvallasta pyrittäessä luomaan suuntaviivoja yksityisen ja julkisen toiminnan yhteisille ponnisteluille.

Uudessa innovaatioympäristössä kehityksen hallintaan pyrkivä julkinen hallinto tai organisaatio selittää toimintaympäristönsä muutokset ulkopuolisten tekijöiden seurauksena. Web-ympäristö kuvataan taloudellisten organisaatioiden muutosten seurauksena syntyvänä, globalisaation markkinaehtona, ja sillä vältetään sisäsyntyisten tekijöiden aiheuttama muutospainne. Edelliseen syyllistyvät jopa sellaiset organisaatiot, jotka samaan aikaan omistavat kaavamonopolin ja sen sovittelumekanismit, mutta myös talouden säätelyn ja kyvyn rajoittaa maankäyttöä. Organisaatiosta on tullut nollasummapelejä muistuttava oma systeeminsä.

Web-ympäristössä perinteinen tapa ajatella ja luokitella organisaatioita vaikeuttaa sellaisen strategian laadintaa, jossa verkoston eri toimijoille pyritään antamaan ”ulkopuolelta” tietty rooli julkisen intressien toteuttamiseksi. Tämä rooli ei välttämättä ole sama kuin mihin organisaatio itse sisältäpäin on toimintansa asettamassa. Tällainen funktionalistinen näkemys muuttuvasta yhteiskunnan perustehtävästä yhteiskuntasopimuksineen (vrt. korporativismi ja konsensus) on toimintaroolina muu-

tosta toteuttavalle organisaatiolle tyypillistä. Sektoroituneet ja hierarkiset suhteet kuuluvat perittyihin toimintarooleihin ja näillä avataan myös webympäristön verkkoja toteuttaen huonosti uuteen innovaatioympäristöön soveltuva tehtävää.

Regionalismin kadotessa yksittäisen organisaation innovaatioympäristö muuttuu. Makrotason toimintaympäristön muutos on vaikuttanut etenkin eurooppalaisten yhteiskuntien alueelliseen toimintaympäristöön. Hallinnon ja elinkeinoelämän toiminnan ristiin kytkennät olivat alkua blogistanin synnylle ja webteknologialle. Muutoksen logiikka on spatiaalisesti yhteinen, mutta sen mallit näyttävät toteutuvan noudattaen alueellisen ”muistin” vanhaa traditiota. Manuel Castellsin (Castells 1998) verkostoyhteiskunta (Luostarinen 2005, s. 30), alueelliset verkostot (Hassink 1999, Luostarinen 2005, s. 92) ja porterilainen (Porter 1998, 2000, Luostarinen 2005, s. 27) klusteri eivät sovi hägestrandilaiseen (Hägestrand 1953, 1970) regionalismiin diffuusion kuvaajana. Tästä mallista on kärsinyt etenkin maaseutu ja sen asema suhteessa kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin sekä innovaatioprosessin kuvaukseen.

7.6 Organisaation suhde blogosfääriin

Blogosfääri (blogistan) tai webympäristö on organisaation näkökulmasta usein joko materiaali- tai informaatiovirtoja generoiva tekijä. Hierarkkisella organisaatiolla on erilaisia periaatteita, joiden mukaan se muodostaa vuorovaikutuksensa ympäröivään yhteiskuntaan. Käytännössä nämä suhteet ovat rakentuneet ennen blogistania tai webympäristöä.

Syntyneisiin periaatteisiin vaikuttavat organisaation olemassaolon tarkoitus, tavoitteet, toimintafilosofia, toimintasuuntautuneisuus, toimiala, koko ja organisaatorakenne. Verkostoituneiden yritysten kohdalla tavoitteet syntyvät usein osatavoitteista. Tavoitteilla pyritään vaikuttamaan verkoston niihin toimintoihin, jotka generoivat prosessin ulkoiset yhteydet (Laakonen 1994).

Organisaatio ja verkosto pyrkii ennakoimaan ja sopeutumaan ulkoisen ympäristön muutoksiin. Se vaikuttaa myös sinne interaktiivisesti pyrkimällä muuttamaan aktiivisesti yhteiskunnan kehitystä omien tavoitteidensa toteuttamiseksi. Ennen webympäristöä ja blogistania ennakointi, sopeuttaminen ja vaikuttaminen generoivat juuri organisaation ulkoisia kytkentöjä (vrt. Cyet & March 1963).

Vielä ennen webympäristöä organisaatiot toteuttivat tavoitteitaan omistamalla, ylläpitämällä tai valvomalla resursseja. Tällaisia valvottavia olivat mm. pääoma, tieto ja osaaminen, työvoima sekä saavutetut verkostot. Jos vaadittujen resurssien määrä oli hyvin suuri, tarve ympäristön vuorovaikutukseen oli suhteellisen pieni. Verkoissa yritysten asymptoottinen vapaus kasvoi resurssien myötä (Luostarinen 2005, s. 19). Käytännössä tarve kontrolloida rajallisia avainresursseja kuitenkin kasvoi. Tämä sama trendi näkyisi myös tässä tutkimuksessa.

Ennen webympäristöä organisaation ja yhteiskunnan vuorovaikutus generoitiin neljällä periaatteella. Ensimmäisessä talouden ja hallinnon toimenpiteillä, ostolla ja myynnillä sekä omilla päätöksillään, joilla organisaatio toimi neuvottelutaloudessa. Webympäristössä tällainen neuvottelutalous katosi. Blogistan ei reagoinut mitenkään organisaation omiin päätöksiin. Organisaatio ei voinut ennakoida mitenkään omien päätösten vaikutusta webympäristön toimintaan. Sen yksityiset osat, verkon jäsenet tai blogistanin blogit vaikuttivat prosessiin riippumatta organisaation omista neuvottelutalouden kuvitelluista tuloksista. Empiirisestä aineistosta tätä tulosta ei voi vahvistaa.

Toisessa klassisessa organisatorisessa intressimallisissa organisaation omat intressit sekä näiden tavoitteet generoivat erilaisia verkostoja yhteiskuntaan. Tällaisia sidosryhmiä olivat omistajat, työntekijät, asiakkaat, tavarantoimittajat, valtiovalta ja kunnat. Webympäristössä nämä sidosryhmät eivät enää edustaneet organisatorisia intressimalleja vaan informaatiovirtoja. Näiden virtojen hallinta saati generointi ei ollut enää mahdollista klassisen vuorovaikutusperiaatteen intressistä.

Kolmannessa näkökulmassa organisaation ja yhteiskunnan välinen vuorovaikutus oli resurssipainotteinen. Tärkeitä talouden ohjaajia olivat pääoma, tietotaito, teknologia, hallinto, toimitilat, työvoima, raaka-aineet, markkinat ja hankinta-alueet. Webympäristössä resursseilla oli edelleen merkitystä, mutta vain sen omassa taloudessa. Tässä merkityksessä yhteiskunta ei enää neuvotellut resursseista neuvottelutaloudessa, vaan alkoi ohjailla niitä innovaatioprosessin sisäisillä säännöillä. Evolutionarismi ei edustanut intressiä käyttää valtaa ja hallinnoida omilla päätöksillä, vaan ainoastaan tapaa sopeutua kaiken aikaa uudistuvaan dynaamiseen innovaatioympäristöön. Klusterin rakenteet ovat ameebamaisia, mutta ryhmien sisältö (substanssi) ja ydin on muuttumaton.

Neljännessä prosessissa organisaatio pyrki saavuttaman tilan suhteessa ulkoisiin verkkoihin, jossa se saattoi parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaa omia tavoitteitaan. Aluetieteissä käytettiin lokalisaatioteorioita, joissa sijainnilliset resurssit (ulkoiset verkostot) olivat optimissaan. Tällaisen optimaalisen tilan löytäminen organisaatiolle oli oman aseman tiedostamista ja analysointia verkostossa. Tällöin organisaation saavuttama tila verkostossa oli samalla resurssi, jonka jatkuvalla ylläpidolla oletettiin syntyvän uusia virtoja generoivaa dynamiikkaa (Isard 1960, Porter 2000). Webympäristön ja blogistanin prosessoiduttua täyteen mittaan optimaalinen tila oli kuitenkin staattinen ja mikä tahansa ympäristö saattoi tarjota paremman vaihtoehdon, ja näin delfin vastajat myös olettivat. Näin myös sijainnillinen optimi katosi resursseja sijoitettaessa, ja niiden etsinnästä tuli noidankehämäinen rasite regionalismin diffuusiseksi kuvitellussa innovaatioympäristössä. Eniten tästä kärsii luonnonvarat ja ympäristötalous, kestävän kehityksen mukainen lokaalinen sijoittelu.

Tutkimusten mukaan vielä 1990-luvulla valtion neuvottelutaloudessa elävän viraston johtajan ajasta pääosa kului kirjekontakteina oman organisaation sisällä, ja organisaation ulkopuoliset kontaktit olivat satunnaisempia puhelinkontakteja lähinnä asiakkaisiin.

Intressiorganisaatioissa (maakuntaliitto) johtajan ajasta taas pääosa kului generoiden uusia verkostoja, ja suurin ajan käyttäjä olivat alueen yksittäiset ihmiset puhelinkontakteina tai tapaamisina. Suurimmat intressiryhmät, kunnat ja kuntainliitot, veivät lopulta vain vajaan 10 % kokonaisajasta (Laaksonen 1995). Kiintoisaa on että aluetason viranomaisilla ei ole ollut juuri lainkaan maan ulkopuolisia kansainvälisiä kontakteja ja kontaktit ovat tiukasti sidottu perinteiseen keskus- ja vaikutusalueverkostoon sekä sen makro- tai mikrotason vuorovaikutukseen. Webympäristössä miltei kaikki suhteet ovat lopulta kansainvälisiä ja globaaleja, eikä keskus- tai vaikutusalueverkostoja ole lainkaan.

Webympäristö ja blogistan on puhtaasti globaali ja ulkopuolella keskus- ja vaikutusaluejärjestelmän. Sen virrat eivät ole sidoksissa alueen tai kulttuurin rajoihin eikä se tunnista mistä kontaktit tulevat tai missä informaatiota prosessoidaan. Jossain määrin ympäristö muistuttaa mediaympäristöä, mutta poikkeaa siitä vuorovaikutteisen luonteensa puolesta oleellisesti. Webympäristö ei luo ”julkkiksia” tai ”valtaa” silloinkaan kun yhteyksiä syntyy enemmän kuin perinteisessä mediaympäristössämme.

Webympäristö ei ole neuvottelu- tai intressiympäristö, mutta ei myöskään resursseista kiinni oleva ja lokalisaatioehtoja hakeva toimintamalli. Organisaatiokulttuurisesti se ei lukeudu mihinkään tunnistamaamme, eikä sitä tule sellaisena määritellä. Tutkija löytää sieltä enemmän tiedepohjaisia tuotantokomplekseja tai verkostoja, jolloin niiden tarve tai käyttö helpottuu juuri hänen kauttaan myös muille aiemmin intressi- tai neuvottelutalouden organisaatioille, verkoille tai klustereille. Kun nämä edustavat usein ongelmallisempaa innovaatioympäristön erikoisosaamista, niiden avaaminen sujuu parhaiten tiedeyhteisön edustajan kautta olettaen, että tämä työskentelee jatkuvasti webympäristössä ja on osa blogosfääriä. Kyse on kuitenkin yksittäisistä henkilöistä (blogeista), ei heidän edustamistaan organisaatioista. Prosessi on samankaltainen kuin yrityksellä, joka syntyy suoraan webympäristöön.

kuva ja taide Matti Luostarinen

7.7 Vuorovaikutus vai yksisuuntainen tiedotus

Blogi ja blogosfääri muistuttaa Suomessa lähinnä mediaympäristöä. Syynä tähän on mediatalojen merkittävä osuus blogien tiedontuotannossa sekä tässä tapahtuva aktiviteetti. Blogi ja webympäristö ei ole kuitenkaan sama kuin yksisuuntainen paperilehti tuotuna sähköiseen välineeseen. Ongelma on hieman samantapainen kuin pyrkimys tuoda radioon sopivia ohjelmaformaatteja televisioon, mutta paljon tätä suurempaan pohdintaan johtava sopeuttaminen. Innovaation näkökulmasta

webympäristöön suoraan syntyneet prosessit ovat onnistuneempia kuin sinne muualta siirretyt ja diffuusiset.

Julkaisun empiirisessä osassa esitellyistä artikkeleista parhaiten molempiin ympäristöihin sopivat lähellä lehden sektorirakennetta palvelevat hierarkkiset ja yhteisen suuntaan kerrotut asiantuntija kirjoitukset. Tällaisia artikkeleita olivat mm. peltoenergiasta kertovat kirjoitukset (bioetanoli ja -diesel) tai maaseudun yrittäjyydestä ja innovoinnista kertovat blogit ja uutiset. Samoin kohtuullisen hyvin molempiin sopivat ajankohtaiset aiheet, koskien esim. Suomea innovaatiopolitiikan välineenä ja osana EU -isännöytämme tai EU -ruuan teemamaana, kuntareformista käyty keskustelumme sekä EU:n maatalouskaupan Gordionin solmuja käsitelleet kirjoitukset. Molemmat juttutyypit tulivat ulos liki samanaikaisesti ja formaatti sopi sekä blogin vuorovaikutteiseen keskusteluun että julkaistavaksi useissa medioissa. Media ja blogosfääri tukivat toisiaan ja kulkivat rinnakkain innovaatioympäristöä monipuolisesti ruokkien.

Blogosfääriin osallistuneet olivat lukeneet myös mediasta ja media tuotti samansisältöistä aineistoa koko prosessin ajan. Ajankohtaisuus on blogiympäristöllekin luonnollisesti kiinnostusta lisäävä ja media avaa ovia, joita muuten webympäristö ei voi tavoittaa. Tällaisia ovat etenkin iäkkäämmät ja webympäristöstä ulkona olevat, mutta runsaasti tietoja ja taitoja hankkineet ihmiset.

Eryityisesti edettäessä portaittain ja käyttäen tutkimuksessa tai tiedon keruussa delfi -tyyppistä portaittain etenevää asiantuntijaverkostoa (Luostarinen 1991), tiedon jakaminen samaan aikaan median kautta ja sen tulkinta blogiympäristössä sopivat hyvin vaativankin tiedon sekä diffuusiseen siirtoon että uuden tiedon keräämiseen ja analysointiin.

Etäämmäs tutkijan arjesta veivät artikkelit, joiden sisältö on pelkästään päivän ykkösteemasta, joka usein on lisäksi viihteellinen. Tyypillisiä tällaisia innovaatiopolitiikkaan ja uuteen näkökulmaan siirrettyjä aiheita olivat euroviisuvoittomme sekä jalkapallon MM-kisat. Käsitteet konvergoivasta ja divergoivasta jalkapallonerosta sekä toisaalla kulttuuriviennin sankareista teemalla Lordi (=Land of Research and Innovation) toimivat sinä missä nettinuorten vallankaappaus ruotsalaisten verkostoyhteiskunnan ytimessä (ks. blogijulkaisu ”Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita” lehtiartikkeli esim. Kaleva 24.5.2006 ”Jalkapallo on nerojen peli”, lehtiartikkeli esim. Savon Sanomat 22.6.2006). Molemmat olivat blogistanissa reaaliaikaisina prosesseina

revoluution tapaan edenneitä ja media seurasi tapahtumaa liki vuorokauden viiveellä. Nämä päivät ja yöt olivat tutkijan vuoden työläimmät satojen viestien syntyessä sekä webympäristöön että medialle (ks. blokkijulkaisu ”Nettiyhteisö verkostoyhteiskunnan innovatiivisin ydin”, ”Yhteiskunnan luova ydin verkoissa” lehtiartikkelit esim. Helsingin Sanomat 11.6.2006, Forssan Lehti 11.6.2006). Samalla prosessissa oli mukana kansainvälisesti ja kansallisesti varmasti osaavimmat innovaatiouoret.

Innovaatioprosessin synty ja diffuusio oli dynaamisinta Ruotsin tavassa vastata nettinuorille, sekä näiden vastaamisessa Ruotsin valtiolle. Eurovision kisojen äänestysyönä reaaliaikaisena muutaman minuutin viiveellä prosessoitu massailmiö, ja siitä käyty nettikeskustelu, edusti samaa dynamiikkaa. Median tapa reagoida ja tiedottaa tästä oli konkreettisesti historian kerrontaa ja osoitus blogistanin sekä webympäristön kovin erilaisesta tavasta toimia ja kadota jälleen prosessin tultua valmiiksi.

Jälkilöylynä käyty blogikeskustelu oli sekin sisällöltään hyvin erityyppinen kuin mihin media kykeni yhdensuuntaisena tiedottajana ja hierarkkisena rakenteena. Viiltävä analyysi ja dramatiikka puuttuivat siinä missä vuorovaikutteinen osallistuminen itse prosessiin. Prosessiin osallistuvien mielialoja tai tuntemuksia ei voi välittää kertomalla siitä osallistumatta itse ”sotaan”. Blogien rikkaus ja ainutkertaisuus syntyy juuri niiden reaaliaikaisuudesta. Ne tulisi säilyttää sellaisina dokumentteina myös myöhemmin muuttamatta niitä jälkikäteen.

Median jälkilöylyt olivat nähtävissä myös tutkijan kommentoissa (ks. blokkijulkaisu ”Suomi kaipaa sankareita ja syntipukkeja” lehtiartikkeli esim. Kaleva 23.6. 2006, ”Konvergoiva latino, divergoiva saksalainen”, lehtiartikkelit esim. Maaseudun Tulevaisuus 22.8.2006). Onko kuningas jalkapallo nerojen peli, päätti keskustelun mm. Savon Sanomissa (22.6.), Iisalmen Sanomissa (22.6), Kalevassa (26.6). Kiintoisia olivat etenkin ne urheilutoimittajien blogit tai lehtikirjoitukset, joissa pohdittiin aiheen yhteiskunnallista merkitystä innovaatioprosessin ja luovuuden näkökulmasta, mutta vieraana jo kielensä puolesta urheilusivuille tuotuina. Syvempi ilmiön analyysi koettiin jopa loukkaavana lehden sivuilla, mutta ei enää blogeissa.

Vaikeimpia ja huonosti kahteen ympäristöön sopivia olivat yleisluontoiset artikkelit sekä paikalliset hyvinkin kiinnostavat tapahtumat. Tällaisia esimerkkiartikkeleita olivat agropoliksen jääminen ulos osaamis-

keskuksista, paikalliset ympäristökysymykset, Kaukjärven puhdistaminen maitohappobakteereilla, Forssan kaupunkikuva ja yleisluontoisina vaikkapa Vuotoskeskustelu, regionalismin vaarat ja harhat kartoilla, innovaatiopolitiikan yleiset teemat jne. Runsas keskustelu alkoholihaitoista ja sen liittyminen myös paikallisiin ilmiöihin oli niin ikään globaaliin ympäristöön huonosti istuva aihe.

Paikalliset teemat sopivat toki nettiympäristöön, mutta blogistanissa ne jäävät vähäisiksi eivätkä kiinnosta globaalia blogosfääriä. Sen sijaan tutkija saa itse kiitettävästi palautetta joko paikallisissa medioissa tai lähiympäristössään. Juttujen merkitys tutkijan näkökulmasta ja itse innovaatioympäristön rakentelussa on kuitenkin lähinnä viihteellinen, ja liittyy paikalliseen sosiaaliseen pääomaan ja sen kartuttamiseen. Paikallisen tai maakunnallisen median kautta ei avata globaaleja innovaatioympäristöjä olkoonkin, että syntyy paikallisesti vilkasta keskustelua. Juuri tässä näkyy paperimedian ja webympäristön eräs selvä ero. Globaali ympäristö monikulttuurisena kaipaa aiheita, jotka ovat tutkijan näkökulmasta hänen spesiaaliosaamistaan, ja joihin saa välittömästi vuorovaikutteisen prosessin toisin kuin paperimediassa.

Blogosfääri ei ole oikein parhaimmillaan paikallinen ilmiö. Monet intranet -tyyppiset verkot sopivat tähän paremmin. Paikallisilla uutisilla kirjoittaja ”pilaa” pian bloginsa maineen blogos-fäärin sisällä, olkoonkin että kirjoittaja tuntee kyllä omassa lähiympäristössään vaikkapa maakuntalehden kolumnistina. Blogosfääri ei ole oikein lehden kolumnistin ympäristö.

Hyvistäkään kolumnistin artikkeleista ei synny jälkeensä kunnon kirjaa. Ne ovat sittenkin sen hetken taideteoksia, kun taas blogin on elettävä koko ajan ja myös kokonaisuutena, historiallisena

Kuva 27. Kirjan kirjoittaja työstämässä Hefaistoksen kirous patsasta

kirjoittajansa pysyvänä monumenttina. Blogin rakentelussa on syytä olla huolellinen ja ymmärtää sen luonne ja erot mediamaailman päiväperhoihin. Webympäristön vuorovaikutteisia tekoja on mahdoton jälkepäin pyyhkiä tai polttaa siinä missä eilisen päivän lehti.

7.8 Faktoritulkinat ja blogosfäärin klusterit - delfianalytiikka

Samalla kun blogien kirjoittajat ja keskustelijat saivat luettavakseen blogosfäärin heille tarjoamaa tekstiä, kuvia ja kaikkea sitä mitä webympäristö suinkin voi heille tuottaa, tutkija lähetti heille kysymyksiä. Menetelmänä tutkija käytti delfityyppistä metodiikkaa (ks. avainkäsitteet), jossa liikkeelle lähdetään hyvinkin avoimista kysymyksistä ja myöhemmin tarkennetaan ja karsitaan mukaan ”delfoin oraakkelit”, josta menetelmä on saanut nimensä. Lopulta voidaan saavuttaa useamman kierroksen kautta hyvinkin kelvollinen yhteisymmärrys (ks. Luostarinen 1991, s. 29 - 31).

Delfin kaltaisilla intuitiivisilla välineillä (vrt. komitea- ja paneelityöskentely, aivoriihi jne.) hankittuja aineistoja käsiteltiin myöhemmin, mutta myös prosessin kestäessä, hyvinkin täsmällisillä matemaattisilla tilastollisempiirisillä menetelmillä. Näitä olivat erityisesti monimuuttujamenetelmät, kuten faktorianalyysit ja ryhmittelyanalyysit (Luostarinen 1991, s. 15 – 24, ks. avainkäsitteet). Ilmiön luonteesta johtuen mukaan voitiin ottaa myös joitakin laadullisrakenteellisia menetelmiä (morfologinen analyysi, crossimpact -tyyppiset sovellukset, skenaariot ja simuloitimallit (ks. Luostarinen 1991, s. 32 - 36, ks. avainkäsitteet).

Tutkimuksen alkuvaiheessa mukana oli tuhatmäärin blogeja ja osa näistä oli juuri syntyneitä ja heikosti ylläpidettyjä. Niiden pitäminen mukana oli ongelmallista, johtuen jo pelkästään blogin päivittäjän heikosta sidoksesta omaan webympäristöön. Blogin käyttäjä voi olla huomattava alansa asiantuntija, mutta ei menesty oikein uudessa toimintaympäristössä. Delfi -tyyppisessä ja asiantuntijaa hakevassa tiedon keräämisessä ja käsittelyssä tällaiset henkilöt ovat kuitenkin korvaamattomia. Näin etenkin kun kyseessä olivat monikulttuuriset tiedot ja niiden tulkinta.

Toisaalta mukana blogosfäärissä on runsaasti sellaisia blogin ylläpitäjiä, jotka ovat asiantuntijoita juuri ja vain blogin tiedon jakoon ja levi-

tykseen liittyvässä prosessissa. Tällaisia ovat Suomessa esim. toimittajat. Heille tyypillistä on käydä keskustelua aiheesta, joka sivuaa suoraan omaa mediaympäristöä ja kysyä ”onko blogi journalisimia” ja vastata siihen itse tai alan tutkijan suulla (<http://utu.fi/jmkark/etuarkisto/12032005.shtml>).

Toimittaja jakaa blogissa samaa tietoa kuin päivälehdessä ja saa siitä palkkansa. Tällaiset blogiympäristöt eroavat oleellisesti niistä ympäristöistä, joissa toimivat tiedotuksen massavälineistä irralliset aivan ”tavalliset” päiväkirjanpitäjät, kirjailijat, tiedemiehet, oman alansa erikoisasiantuntijat, yrittäjät, juristit, lääkärit jne. Harva yrittäjäkään on kaiken aikaa yrittäjä siinä merkityksessä kuin toimittaja pysyy toimittajana myös bloginsa kanssa.

Suuret aineistot ja niiden tulkinta edellyttävät laskentakapasiteettia. Gobaali verkosto, klusteri, toimijat ja kulttuurit edellyttävät riittävän kattavia aineistoja, ja perinteinen otanta ei ole käyttökelpoinen. Pienet otannat kadottaisivat kokonaan monet marginaaliset ryhmät, verkostot, innovaatioluokat, arvojen ja asenteiden syntymekanismit, vuorovaikutuksen, riippuvuudet, ahneet tai altruistiset päämäärät ja motiivit, erilaiset tiedonkeruun ja –tulkinnan välineet, vastaanoton järjestelmät, mikro- ja makrotason prosessit jne. Eri prosessien tunnistamiseksi on käytettävä suuria aineistoja ja niiden tulkinnassa suuria laskentakapasiteetteja. Tällaisia ovat nykyisin mm. Grid (teragrid) (ks. avainkäsitteet) tyyppiset suuret tietoverkkojen tietoverkostat. Ne soveltuvat erityisen hyvin webympäristön tulkitsemiseen globaalina ”supertietokoneena”.

Blogiympäristön ensimmäiselle faktorille näyttävät latautuvan, käydyllä kyselylomakkeella (delfi) tulkiten ja etenkin suomalaisessa käytännössä, webympäristöä tuntevat, innovaatioprosessin alkupään osajat ja median kanssa operoivat hyvin koulutetut ja lähellä taajamia tai niissä asuvat kansalaiset (taulukko 1). Faktorin voisi jopa nimetä ”**länsimaisen kuluttajan webympäristöksi tai blogifaktoriksi**”. Ensimmäinen faktori selittää liki puolet koko analyysin rakenteesta. Tietysti sekä selitysaste että faktoreiden lataukset luonnollisesti muuttuvat faktoreita rotatoitaessa tai niiden määrää muutettaessa. Faktorianalyysi kokoaa uusia muuttujia ja muuttujien välisiä yhteyksiä, mutta ei ole selittävä analyysi (ks. avainkäsitteet, faktorianalyysi). Tässä tapauksessa faktoritulkinna on tehty suuremmasta aineistosta heti delfin alkuvaiheessa. Ryhmittelyanalyysiä (faktoripieteiden klusterointi) käytettiin myöhemmin tämän aineiston avaintyyppien (blogien) karsintaan jatkettaessa delfiä.

Ensimmäisen faktorin ”blogien” (vastaajien) mielestä blogit ja blogosfääri ovat tulevaisuuden trendi, menestymisen avain, pysyvä ilmiö ja etenkin median käyttämä työväline. Lisäksi ilmiö on globaali välttämättömyys, blogistaniin aineistoa tuottavalle erityisen tärkeä, mutta ei elämäntapailmiö eikä ”nörttien” asia. Koko käsite ”nörtti” tulisi tässä mielessä unohtaa jo vanhakantaisena, jollainen se tietysti jo onkin.

Ensimmäisen faktorin webympäristön suurkäyttäjille blogistan on osa arvomaailmaa, jossa korostuvat ekokestävät mallit ja ajattelu, sosiaalisen pääoman normit sekä yleensäkin pehmeät arvot (vrt. Luostarinen 2005, s. 167 - 170). Innovaatioprosessissa nämä ensimmäisen faktorin blogit asettuvat sen selvästi innovatiiviseen alkupäähän, divergoivaan (ks. edellä blogi ”Divergoiva jalkapalloilija tai divergoiva savolainen”) toimintatapaan ja konservatiivisuusradikaalius -akselilla lähemmäs radikaalia toimintatapaa. Ympäristöarvoiltaan faktori on lähinnä ”eurosentrinen” ja etenkin skandinaavinen. Faktori vaihtuu toiseksi kun eurooppalaiset vastaajat jätetään pois analyysistä. Faktorit (1 ja 2) ikään kuin vaihtavat paikkaa ja jossain määrin ne peilaavatkin toisiaan.

Ensimmäinen faktori selittää koko mallista pääosan ja kertoo koko blogi -ilmiön uutuudesta. Aineistoja koottaessa Suomessa oli vasta noin 2 %:lla blogi, ja epäilemättä he edustivat hyvin valikoitua innovaatiovaiheen alkupäätä. Samalla heidän sidoksensa ja tiedot koko ilmiöstä olivat yhteydessä vahvasti mediatalojen ylläpitämiin ”bloggereihin” tai vaikkapa Googlen jakamaan tietoon ja tapaan ylläpitää omaa ”blogistania”.

Heikki Luostarisen (HS 6.2.2007) mukaan etenkin Suomessa media arvostaa perinteisesti faktuaalista tietoa. Mediatalot ja blogit ovat siten vahvasti tiedon välittäjiä ja kansan valistajia. Tällaiseen yksisuuntaiseen tiedonsiirtoon blogit eivät oikein sovellu, eivätkä ne sellaisena toki toimikaan, kun siirrymme omalta kulttuurialueeltamme ja sen tiedon diffuusisesta kentästä. Poliittisessa ympäristössä se näkyy webympäristön tavasta valvoa median tuottamaa tietoa ja sen tarkoituksiperiä. Blogistan valvoo siis mediaa ja poliittista kenttää eikä päinvastoin. Sillä ei ole alueellisia rajoja eikä erityisiä intressejä puolustettavanaan, toisin kuin esim. maakuntalehtien blogeilla.

Kuluttajatyypeissä ensimmäisen faktorin blogit kuuluivat lähelle ”teleticity” -ryhmiä olkoonkin, että mukana oli myös ”pelureita” ja ”kulku-reita” (ks. Luostarinen 2005 sekä avainkäsitteet). Sen sijaan suurimmat postmodernin yhteiskunnan kuluttajaryhmät (turistit, kuljeskelijat)

ovat blogistanissa vähemmän edustettuna tai puuttuvat sieltä vielä kokonaan. Tulevaisuudessakin heidän roolinsa on lähinnä ”lukea” muiden viestejä ja selailta valmista tuotetta ”surffaillen” kuin tuottaen aktiivisesti omaa blogia (tuotetta). Tämä jakaa selvästi kuluttajat mutta myös yrittäjät. Valtaosa hakee tietoa ja surffailee, hyvin pieni osa tuottaa sitä ja myy. Näin kuitenkin vain omassa kulttuurissamme, markettien ”turistimaailmassa”, ei toki kaikkialla. Nuorista (15-25) webympäristön kuluttajista liki 70 % on myös tuottanut omaa aineistoa internetin sisälle.

Oma kulttuurialueemme näyttäisi suosivan tiettyä ”ammattimaisuutta” myös blogin tuotossa ja viestinnässä, jolloin sen ovat ottaneet haltuunsa aluksi mediatilat. Tämä ”ensimmäisen faktorin vaihe” on varmasti ohimenevä, ja tulos voi olla jo vuoden kuluttua kokonaan toinen. Viimeistään näin tapahtuu vaiheessa, jolloin blogosfäärissä innovaattoreista (2%) siirrytään vaiheeseen, jossa omaa blogia tuottavat ensimmäisen vaiheen omaksijat (noin 10% populaatiosta). Ranskassa tämä vaihe on jo saavutettu.

Yrittäjien kohdalla näkyvimmin blogistanissa ovat mukana innovaattorit (klusterin innovaatiojärjestelmä), visionäärit (systeemin kehittämissysteemä) ja itselliset yrittäjät (promootorijärjestelmä). Sen sijaan sieltä puuttuvat vielä miltei kokonaan konventionaaliset yrittäjät, monialayrittäjät (tuotechampionit) sekä teknologioiden ja markkinoiden portinvartijat edes virkamiehinä (Luostarinen 2005, s. 198 - 218, ks. blogi-julkaisu ”Yrittäjäklusterit ja tyypit”). Lisäksi yrittäjät ovat latautuneet miltei kaikki toiseen faktoriin, ei ensimmäiseen. Tämä on tärkeä havainto kun pohditaan suomalaista yrittäjää ja kuluttajaa webympäristössä.

Yrittäjät ja heidän arvomaailmansa on eri faktorilla kuin pääosan kuluttajia. Etenkin kansainvälisessä ympäristössä pienyrittäjämme maaseudulla ovat kaukana innovatiivisen kulutuksen arvoista ja asenteista (Luostarinen 2005). Toki myöhemmin jälkiomaksujen kohdalla tuotteemme voivat taas kohdata suuremman kuluttajamassan, mutta samalla tuote on jo halpaa bulkkia. Tämä sama ilmiö näkyy globaalina mahdollisesti jopa Nokian kännyköiden kilpailukyvyssä Yhdysvalloissa ja Kiinan halpamarkkinoilla. Olemmeko kansakuntana tekemässä valintaa, joka on luovan talouden ja innovaation kohdalla halpa ja helppo, mutta pitkällä aikavälillä pettävä?

Ilmiö tuli esille myös tutkittaessa maaseutuyrittäjiä ja heidän verkostojaan ekologisena yrittäjäkusterina sekä kaupunkiympäristöissä asuvia ekologisen tuotteen kuluttajia (Luostarinen 2005, s. 212). Maaseutuyrittäjän arvomaailma ja tapa tuottaa sekä pääosin akateemisen, naisvaltaisen ”cityvihreän” tapa kuluttaa ja asettaa toiveensa, eivät mene yksiin eivätkä kohtaa toisiaan nyt myöskään webympäristössä.

Toinen faktori (taulukko 1) on jossain määrin menetelmälle tuttu kääntöpuoli tai peilikuva ensimmäiselle. Mukana on hieman iäkäämpiä, koulutettuja ja varakkaampia Pohjois-Euroopan ja Yhdysvaltain kansalaisia. Suomalaisia pidetään täällä edelläkävijöinä webympäristön kansakuntana toisin kuin ensimmäisessä, jossa kokemus on antanut toisen näkökulman etenkin esim. ranskalaiselle blogistanin verkostolle. Kun ero Suomeen on liki viisinkertainen, Suomi ei voi olla edelläkävijä tuosta näkökulmasta.

Faktori ei toki synny Suomesta ja suomalaisuudesta olkoonkin, että suomalaisten vastaajien webympäristö on sukua ilmiölle (taulukko 2).

Toisessa faktorissa korostetaan yrittäjyyttä ja myös yhteiskunnan panostusta. Webympäristöä pidetään jopa uutena talouden muotona, se koetaan innovaatioprosessille tärkeänä ja etenkin oman työnantajan ja yrittäjyyden näkökulmasta. Toki näin tehtiin myös ensimmäisen faktorin kohdalla, ja ero syntyykin etenkin arvoista.

Arvot ovat edellistä faktoria kovemmat, mutta innovaatioaste miltei yhtä korkea. Sosiaalinen pääoma normeineen ei ole niin tärkeä kuin edellisessä, eikä faktorissa ole vahvaa paikallista ryhmäsidosta. Sellainen ei näy erityisen vahvana kyllä edellisessäkin pääfaktorissa. Syy johtunee faktorin syntyyn vaikuttaneen kokonaispopulaation hyvin valikoituneesta luonteesta. Esim. Suomessa kahden prosentin kärki-innovattoreiden joukosta tuskin löytyy montakaan omalla synnyinpaikallaan maaseudulla tai kaupungissa asuvaa, korkeasti koulutettua blogistanin jäsentä. Sama koskee epäilemättä koko blogosfäärin globaalia ympäristöä.

Toisen faktorin nimeksi sopisi ehkä parhaiten varttuneempien ja varakkaampien uuden talouden portinvartijoiden ryhmäkäsité. *Altruistiset arvot alkavat korvautua siinä ”ahneemmilla” arvoilla. Media menettää siellä merkitystään blogistanissa ja korvautuu yksityisellä ja markkinavetoisella, usein omaan yritykseen ja työnantajaan sidotulla innovaatioympäristöllä. Suurten metropolien merkitys koros-*

tuu samoin kuin kovemmat arvot ja kuluttajatyypeissä voimakkaasti kasvavat postmodernin yhteiskunnan ”kulkurit” sekä ”pelurit”. Mukana eivät ole vielä suurimmat massakulutuksen ryhmät ja tyypit ”kuljeskelijat” sekä ”turistit”. Heidän blogejaan joudumme odottamaan jälkiomaksujien ryhmänä tai ne puuttuvat miltei kokonaan blogistanin ”oman tuotteen” webympäristöstä.

Turisti ja kuljeskelija selaa ja surffailee, lukee muiden blogeja, saa tyydytyksensä viihteellisistä webympäristön tuotteista, mutta ei niitä itse tuota. Telecity -ihminen ymmärtää niiden logiikan ja on tärkein webympäristön tuotannon kehittäjä ja logistiikan oivaltaja, peluri pyrki saamaan ne omaan hallintaansa, omin ehdoin ja ilman eettistä tai moraalista painolastia, kulkuri välttelee jättämästä jälkiä, mutta on kasvavin osa juurettomasta webympäristön tuottajamassasta.

Kolmas faktori (taulukko 1) on erityistapaus ensimmäisestä ja erkaannuttaa sieltä iäkkäämmän, hyvin koulutetun ja naisvaltaisen ääripään. Kansallisuus ei nyt näy niin vahvana kuin edellisessä faktoriassa. Sen sijaan tärkeää on irtautuminen työyhteisöstä etätöön suuntaan, joskin sillä tarkoitetaan eri kulttuureissa hyvin erilaisia työnteon muotoja. *Lisäksi faktorille tyypillistä on erityisen ”pehmeä” sosiaalinen arvomaailma, blogistanin globaali käyttötarkoitus ja välttämättömyys, ekokestävä maailmankuva ja myös median korostuminen osana ryhmän mielestä heikohkosti tunnettua, ja ennakkoluulojen joskus kielteiseksi leimaamaa webympäristöä.*

Vähennettäessä ensimmäisen faktorin keskenään korreloivia muuttujia, saadaan vielä neljäs tulkinnallisesti mielekäs faktori. Tämä syntyy lähinnä ensimmäisestä faktorista ja kuvaa pientä marginaaliryhmää, jossa vastaajien koulutus on heikompi ja jossa webympäristö koetaan hieman pelottavana, varoittavanakin. Webympäristö on joko ”nörttien” ylimainostettu tapa hakea omaa ”vallankumoustaan” tai nuorten elämänmuotoon kuuluva ilmiö kommunikoida. Samalla kuitenkin korostetaan sen innovatiivista luonnetta ja tulevaisuuden trendiä tai elämäntapailmiötä yleensä.

Neljäs faktori purkaa ensimmäisen faktorin ”ristiriitaa” kokea sosiaalinen ympäristö netissä yhtäällä vieraana ja toisaalla välttämättömänä. Blogien määrän kasvaessa näiden mielipiteiden määrä mahdollisesti lisääntyy viimeistään vaiheessa, jolloin mukana ovat myös innovaatioprosessin myöhäiset jälkiomaksujat, turistit ja kuljeskelijat.

Faktoripisteiden klusterointi ei tuo esille sellaista määrää ryhmiä kuin ekologisen klusterin kuluttajaryhmien kohdalla vuonna 2005 (Luostarinen 2005, s. 175 - 191, ks. edellä blogiartikkelit 28 ja 29 maaliskuuta). Sama koskee myös yrittäjäryhmiä. Syy tähän on kokonaispopulaation valikoituneisuus innovaatioprosessin alkupäähän. Mukana on nyt vain innovaatioprosessin alkupään yrittäjiä ja kuluttajaryhmiä. Luonnollisesti homogeenisia ryhmiä syntyy menetelmälle tyypillisellä tavalla, mutta niiden tulkinta ei ole innovaatioprosessin näkökulmasta mielekästä, ja ryhmät syntyvätkin kokonaan muista syistä. Kaikkikin ryhmät ovat omalla tavallaan hyvinkin innovatiivisia ja kuuluvat alkupään omaksujiin ja webympäristön harvoihin tuottajiin, ei surffailijoihin ja kuluttajiin.

Sen sijaan kiintoisampaa kuin koko aineiston edelleen analysointi ja klusterointi tai muuttujavarianssien vaihtaminen, on muuttaa vastaajien määrää ja tulkita tämän jälkeen syntyneitä faktoreita tai klustereita. Faktorit ja niiden sisältö ei sinänsä näyttäisi muuttuvan, mutta niiden järjestys vaihtuu jätettäessä esim. Eurooppa tai Pohjoismaat ulkopuolelle (taulukko 2).

Toisen faktorin siirtyminen ensimmäisen tilalle kertoo lähinnä eurooppalaisen webympäristön eroista ja etenkin ympäristön merkityksen muutoksesta siirryttäessä Euroopasta Aasian tai Yhdysvaltoihin (taulukko 2). Kun vielä eurosentrisessä vastaamisessa innovaatioympäristön kärkeen arvomaailmassa näyttäisi kuuluvan myös ekologiset arvot, ja jossain määrin myös sosiaalinen pääoma (normit), ne katoavat siirryttäessä Aasiaan ja myös Yhdysvalloissa korostuvat toisen faktorin kovemmat arvot.

Karsittaessa eurooppalaiset vastaajat faktoreiden ”paikka” vaihtuu ja mediaympäristön sekä sosiaalisten arvojen rinnalle tai ohi tulevat yritysten ja oman työyhteisön tarjoamat mahdollisuudet sekä näiden luoma webympäristö tai blogistan (taulukko 2). Toki toinen faktori tuo esille aivan samat ekologiset kestävyysarvot, kuin koko populaationkin kohdalla. Niiden ymmärtäminen ei vain näytä olevan se, mihin esim. omassa ympäristökeskustelussamme olemme oppineet, ja tätä selvensi myös delfivastausten tulkinta.

Niinpä esim. oma tietemme ja sen symbolit tai postulaatit eivät ole välttämättä kovin käytettyjä, tai niitä ei voi edes ymmärtää maailmassa, jossa ko. käsitteitä ei ole ollut tarvis viljellä. Kärjistäen ja lainaten psykoanalyysiä, Freudin kuvaamia hysteerisiä tai oidipaalisia ongelmia

ei synny kuin tietyissä kulttuureissa, eikä sen parannuskeinoja voi käyttää kulttuureissa, jotka eivät tuota ko. ongelmia, tai joissa Oidipus taruhenkilönä on vieras, eikä avaa kulttuurista tai sosiaalista muistia tai sen pääomaa.

Tiede on siten kulttuurisidottu myös menetelmiensä ja niiden tulkintojen osalta. Tämä koskee luonnollisesti myös monimuuttujamenetelmiä, faktorianalyysiä ja tapaa ryhmitellä vastaajia tai blogosfäärin blogeja. Blogi ei ole aasialaiselle sama ilmiö kuin eurooppalaiselle. Rakenteellisten ja intuitiivisten menetelmien kautta empiiristen menetelmien käyttö on kuitenkin mahdollista, toki monin varauksin.

Webympäristö on monikulttuurinen ja globaalina monella tavalla prosessoiva myös symbolien tasolla. Tässä merkityksessä musiikki tai kuva voi olla parempi väline kuin kieli ja sen symboliikka sekä monet kielen hermeneutiikkaan tai semantiikkaan liittyvät ongelmat. Kuvienkin ja värien käytön kohdalla symboliikka on meillä toinen kuin pääosassa maailmaa, ja viesti voidaan ymmärtää ”väärin”.

Blogosfäärin valikoitunut webympäristö ymmärtää kohtuullisen hyvin asetetut kysymykset, ja etenkin kun vastaajia voidaan delfityyppisesti karsia muutamaan sataan valikoituneeseen akateemiseen vastaajaan. Sen sijaan jos vastaajien määrä pidetään suurempana alkaa ongelma, joka liittyy käsitteiden tai symboleiden tulkintaan eri kulttuureissa.

Jo käsite ”ekokestävästä” tai ”innovaatioprosessista” on eri kulttuureissa hyvin eri tavalla ymmärrettyjä jo pelkästään Euroopassa. Tällöin blogin sijasta vastaaja alkaa seurata esim. blogin tuottajan laajempaa viitekehystä tai toimintaympäristöä. Tässä tapauksessa Eurooppaa, Skandinaviaa, Suomea, MTT:n organisaatiota ja tehtäviä, kotisivun taideteoksia ja klusteritaidetta (www.clusterart.org).

Kaikki edellä kuvattu näkyy myös vastaamisessa. Hyvin kaukaisen kulttuurin vastaaja kiinnittää huomionsa ensin visuaaliseen osaan blogia, ja vasta tämän jälkeen sen verbaaliseen osaan. Lisäksi hän käy läpi kysyjän henkilötiedot ja yhdistää ne loogisena pitämäänsä kokonaisuuteen ja ohi alkuperäisen lomakkeen. Aasialaiselle vastaajalle tai blogin lukijalle tärkeää on kirjoittajan viitekehys globaalissa maailmassa. Samalla halutaan ”miellyttää” tavalla, joka on toki ongelmana yleensäkin vastaamisessa delfin edetessä yhä vaativampiin kysymyksiin. ”Derlofin oraakkeli” ja guru on aasialaiselle helpompi ”siedettävä” kuin monelle länsimaiselle blogin autoritaarista ”johdattelijaa” karttavalle

blogaajalle. Nuoret muodostavat oman homogeenisen ryhmänsä ja erot kasvavat iän myötä.

Euroopan niemi on monelle aasialaiselle mystinen paikka ja rationaalisen yhteisen viitekehyksen puuttuminen näkyy vastaamisessa. Interaktiivinen ote ja halu ”oppia” lukemastaan tai kuvien kautta on paljon merkittävämpi kuin vastaaminen kysymykseen. Motiivi blogin ylläpitämiseen on kokonaan toinen, kuin mihin eurooppalaisessa ympäristössä aletaan oppia, tai Suomessa on jo päädytty. Blogosfääri on webympäristönä alkutaipaleella ja hyvin dynaaminen. Se sopii erittäin hyvin innovaatioympäristön tutkimukseen ja seurantaan.

Toki tämä tulkinnallinen dynaamisuus tulee esille myös Euroopassa ja blogin ylläpitäjä saa hyvin yllättäviä vastauksia, tai voi lukea jopa tieteilisissä sarjajulkaisuissa tekstejä, joiden sisältö on syntynyt ”väärin” ymmärryksestä webympäristön tuotteesta. Tällöin kollega on lukenut ensin kuvat ja kuvatekstit sekä yhdistänyt ne henkilötietoihin unohtaen, etteivät ne liity aina toisiinsa. Maallikko vastaajana tekee näin kaiken aikaa ja pääsääntöisesti vieraan kulttuurin edustajana. Media on opettanut meidät yhdistämään kuvat ja tekstit toisiinsa ja usein manipuloidulla tavalla. Tämä näkyy myös tavassa tulkita blogeja ja kotisivustoja.

Blogi ympäristönä muistuttaa mediaa tai elokuvaa, jossa yhdistämme kuvia, musiikkia ja kuvatekstejä omiin mielikuviimme sekä mainos-teksteihin, kuviin ja näiden manipuloivaan maailmaan. Tutkija blogin ylläpitäjänä, jossa blogi on osa hänen kotisivustoaan, ei poikkea tässä mitenkään muusta tiedottamisesta tai moniulotteisesta globaalista webympäristön maailmasta. Tutkija ei voi etukäteen arvata tai tietää kuinka hänen työnsä otetaan vastaan kulttuurissa, jonka kohdalla länsimainen tiede jo sellaisenaan on kokonaan vieras.

Blogi sopii hyvin sellaiseen tutkimukseen, jossa haetaan monikulttuurista tietoa ja menetelmät ovat interaktiivisia ja mahdollisimman avoimia ja intuitiivisia. Oman kulttuurimme 1980-luvun alun suunnittelukäytäntöihin tämä webmaailma ei sovi lainkaan. Prosessi ei toteuta sellaisia organisaatioiden toiminnan rationalisoinnin ehtoja, joita tuolloin olivat 1) normatiivinen politiikkasuunnittelu, 2) strateginen suunnittelu ja 3) operatiivistaktinen suunnittelu. Kaikki nämä johtavat yhteiskuntakehityksen jäykistymiseen ja kyvyttömyyteen sopeutua ajoissa ennalta arvaamattomiin muutoksiin ja sellaisiin tapahtumiin, jotka edellyttävät organisaatioiden nopeaa muuntautumiskykyä.

Taulukko 1. Neljän faktorin ratkaisu blogosfäärin koko globaalista populaatiosta.

faktori 2007	F1	F2	F3	F4
Ikä	-0,29	0,56	-0,35	0,23
Sukupuoli	-0,11	0,09	-0,21	0,19
Kaupunki-maaseutu	-0,32	0,51	-0,19	0,25
Pohjoinen – etelä	-0,27	0,08	-0,32	-0,28
Tulot/varallisuus	0,21	0,61	0,11	0,33
Koulutus	0,38	0,66	0,09	0,27
Kansallisuus	0,22	0,52	0,29	0,31
Blogikokemus	0,47	-0,27	0,32	-0,19
Kehittyvä median muoto	0,72	-0,54	0,45	-0,35
Webbiympäristö tuttu	0,75	-0,26	0,28	
Etätöyön muoto	0,12	-0,22	0,59	
Nuorten käyttämä	0,44	-0,32	-0,27	-0,67
Innovatiivinen-jälkiomaksuja	0,52	0,22	0,19	-0,25
Radikaali-konservatiivi	0,45	0,32	-0,28	-0,33
Suomalaiset edelläkävijöitä	-0,22	0,42	0,22	
Tulevaisuuden trendi	0,51	-0,27	0,12	
Ekokestävä suunta	0,52	-0,26	0,55	0,15
Menestymisen avain	0,77	0,21	0,19	0,11
Nörttien elämänmuoto	0,21	0,27	-0,02	0,58
Pitäisi varoa	-0,45	0,22	-0,43	
Kaupunkilaiset arvostavat	0,25	-0,34	-0,19	
Ylimainostettu	-0,41	-0,11	-0,08	0,62
Tunnetaan liian vähän	0,78	0,09	0,45	0,02
Yrittäjät edelläkävijöitä	0,22	-0,42	0,25	0,11
Median väline	0,82	0,02	0,31	
Ohimenevä muoti-ilmiö	0,23	0,21	0,25	0,25
Globaali välttämättömyys	0,79	-0,32	0,43	
Yhteiskunnan panostettava	0,66	-0,44	0,52	
Uusi talouden muoto	0,44	-0,51	0,12	0,25
Voimakkaasti kasvava toimiala	0,69	-0,33	0,21	
Minulle erityisen tärkeä	0,89	-0,35	0,07	-0,08
Yritykselle, työnantajalle tärkeä	0,31	-0,43	0,11	
Innovaatioprosessille tärkeä	0,82	-0,44	0,21	-0,11

Kestävälle kehitykselle tärkeä	0,72	-0,22	0,3	0,17
Elämäntapailmiö	0,19	0,27	-0,18	
Yritysklusteri	0,21	-0,21	0,19	
Kuluttajatyypit/ klusteri	0,37	-0,42	0,21	
Oma arvio:				
Sosiaalinen pääoma (normit)	0,38	-0,22	0,44	0,09
Innovaatioaste	0,42	0,32	0,25	-0,16
Arvot (pehmeät/kovat)	0,51	0,31	0,71	0,24
Ympäristösidos (vahva/heikko)	0,12	-0,22	0,42	-0,15
Selityaste 3 faktoria	38 %	55 %	61 %	
Selityaste 4 faktoria	33 %	52 %	63 %	67 %

Tulkittaessa faktoriratkaisuja siten, että blogeista jätetään vuoroin pois osa vastaajista ja rotatoitaessa lisää faktoriakseleita, syntyy runsaasti alueellisesti vaihtelevia tulkintoja. Samoin faktoripisteiden klusterointi tuo tulkintoja, joiden määrä kasvaa.

Taulukossa kaksi (2) on rinnastettu yksi mahdollisuus tulkita kolmen faktorin ratkaisua. Mukana ovat erikseen suomalaiset vastaajat ja e-eurooppalaisista tehty tulkinta.

Suomalainen malli ei poikkea paljonkaan vastaavasta kolmen faktorin globaalista mallista. Ehkä näkyvin on mallin selitysasteen nousu ja sen keskittyminen voimakkaasti ensimmäiselle faktorille. Lataukset kasvavat etenkin niissä kysymyksissä, joissa on haettu vastausta webympäristön tuntemiseen, median merkitykseen blogin ylläpitäjänä sekä ekokestäviin arvoihin.

Suomalaisille webympäristö on tuttu, innovaatioympäristöön kuuluva ja ekokestävyttä lisäävä globaali ilmiö. Lisäksi suomalaiset pitävät itseään edelläkävijöinä blogosfäärin käyttäjinä. Ilmiö on jossain määrin ainakin ensimmäisen faktorin kohdalla urbaani, mutta ei juurikaan sukupuolen tai varallisuuden sidottu ulottuvuus.

EU:n ulkopuolisen blogosfäärin ensimmäinen faktori selittää faktori-mallista runsaan puolet ja koko malli on odotetusti suomalaista vähemmän selittävä. Homogeenisena kulttuurina suomalainen faktori-malli ja blogosfääri on kärjistäen yhden faktorin malli. Kun mukana blogosfäärissä on vain pari prosenttia kansasta ja ensimmäisen vaiheen innovaattoreita, aineisto valikoituu ja tuo esille innovaatioasteen, luo-

vuuden, koulutuksen ja mediaympäristön vahvan vaikutuksen blogien syntyyn ja sisältöön.

EU:n ulkopuolinen faktoriratkaisun ensimmäinen faktori korostaa urbaania nuorehkoa ikärakennetta, varallisuuseroja, radikaalia yrittäjyyttä, globaalia maailmankuvaa ja uuden talousmuodon odotuksia, yritysten ja työnantajan osuutta webympäristössä. Suomessakin tätä ulottuvuutta löytyy, mutta toiselta faktorilta. Ensimmäinen on lähinnä koko ilmiön merkityksen korostamista ilman selvää erittelyä, miksi faktori-rakenne syntyy. Faktorianalyysi ei ole selittävä analyysi.

EU:n ulkopuolisessa faktorissa tapahtuu suomalaisen malliin verrattuna selvempää polarisoitumista. Sosiaalista pääomaa (normeja), ekokestävyyttä ja innovatiivista luovuutta koskeva osa siirtyy pääosin toiseen faktoriin ja kolmanteen varallisuuteen sekä spatiaaliseen sijaintiin liittyvät muuttujat ja näiden yhteys ikään, webympäristön käyttöön ja mediasuhteisiin.

Blogosfääriä pidetään niin Suomessa, EU:n sisällä ja sen ulkopuolella globaalina välttämättömyytenä, nopeasti kehittyvänä uutena talouden muotona ja mahdollisuutena, tulevaisuuden suurena trendinä, johon yhteiskuntien on panostettava. Erot syntyvät lähinnä suhteessa mediaan ja ”yksityiseen” käyttöön sekä suhteessa koulutukseen ja varallisuuteen. Edelleen eroja syntyy pohdittaessa webympäristön merkitystä ekokestävyyteen sekä omaan arvomaailmaan ja normistoon. Sosioekonomiset erot eivät kuitenkaan ole niin merkittäviä kuin kartalta havaittavat erot siirrettäessä ryhmitellyt faktoripisteet maailmankartalle.

Blogien klusterit ovat homogeenisempia itä-länsisuunnassa ja vaihtuvat enemmän siirryttäessä pohjoisesta etelään. EU:n sisällä on mahdollista nähdä eroja, jotka ovat tuttuja käsitteistä Uusi- ja Vanha-Eurooppa. Ryhmät menevät kuitenkin spatiaalisesti päällekkäin. Kaikkia faktoripisteiden ryhmiä ei kuitenkaan löydy puhtaina jokaisesta valtiosta ja webympäristön hallitsevat klusterit ovat todennäköisesti Yhdysvalloissa alunperin syntyneitä. Innovaation diffuusion suunta ja delfityyppisen analyysin tulokset viittaisivat kykyyn ymmärtää Yhdysvalloissa tehtyjä järjestelmän sovelluksia.

Ryhmittelyanalyysit lisäävät vain hieman faktoreiden jo antamaa informaatiota ja tulkittaessa niitä rinnan vuonna 2005 esitettyjen kuluttajaklustereiden kanssa (Luostarinen 2005). Globalisoitunut kulttuuri tuottaa ryhmiä, joissa aiemmin pienryhminä tai alakulttuureina tunnis-

tamamme näyttäytyvät nyt arkipäiväisenä moninaisuutena. Syntyy prosesseja, joissa blogien rakenteet koostuvat yksilöiden monelta suunnalta räätälöiminä paketteina, jotka edustavat samalla keskiluokkaistumista, kun ne aiemmin koettiin vielä pienryhmien alakulttuureina. Oikeammin kyseessä ovat suorkulttuurit, joita on pidetty vähemmistökulttuureina, ja jotka nyt edustavat blogosfäärissä eräänlaista moninaisuuden henkisyyspakettia tai pääomaa.

Klusterin yksi suurin pääsuunta korostaa yksilöllisyyttä, jonka historia on läntisen maailman valistuksessa ja omaehtoisessa ihmiskuvassa. Se puolustaa humanismin perintöä ja vastustaa autoritaarisia järjestelmiä ja guru -uhkakuvia. Sen vastapoolina on monista perinteistä egoistisesti miellyttävintä hakeva teosofinen fundamentalismi. Molempia tapaa ikään kuin valintamyymälöissä ja ne sopivat flaneeraajan tai turistin kauppakassiin, jossa diggailaan Dalai Lamaa, käytetään Jeesus-ikonia, hindujoogataan ja turvaututaan myös kiinalaiseen lääketieteen zen -meditaatioon. Vastaava löytyi myös suomalaisesta kuluttajakyselystä (flaneeraaja ja turisti).

Toinen pääsuunta on akselilla, jossa kompromissi löytyy aina kunhan haetaan riittävästi aineistoja ja etsitään ”yhtä oikeaa tietä”. Tässä klusterissa kaikki myös erilaiset tiet johtavat samaan oikeaan päämäärään, jonka säännöt vain ”pelaaja” itse tietää tai kertoo guruina muille. Kaikesta löytyy aina yksi ja oikea, yhteinen opetus tai matkapaketti, jonka globaaliin kulttuuriin soveltuva maailmankuva on valmis hyväksymään, mutta aina ”pelaajan” (gurun) ehdoilla. Vastaava löytyi myös suomalaisesta kuluttajajoukosta (peluri).

Tämän klusterin vastapoolina on uusi postmoderni ”kulkuri”, joka on hyväksymässä hänkin avoimesti kaiken perinteisen ja vanhan kulttuurin, mutta ei sitoudu itse lainkaan niiden yhdenkään oppeihin. Kun edellinen on tiukasti vaatimassa pelilleen sääntöjä, jälkimmäinen varoo kaikkia oppeja ja niihin sitoutumista. Kun edellinen sitoutuu helposti pelin sääntöihin ja ilman moraalialia tai eettisiä rasitteita, vaihtaen pelinsä sääntöineen tarvittaessa aina uuteen lohduttomaan peliin, jälkimmäinen on moraaliltaan tiukempi, eikä itse sitoudu blogissaan mihinkään, mikä näyttäisi raskauttavalta. Nämä ”kulkurit” ovat kiinnostuneita yhdestä suuresta totuudesta, mutta eivät sitoudu moniarvoisessa maailmassa yhteenkään.

Kolmas klusteri edustaa sopeutumista globaaliin verkostoon sen pinnallisella, henkisen materialismin säännöillä. Suomalaisissa kuluttaja-

klustereissa tällaista suurempaa ryhmää tai ulottuvuutta ei löytynyt. Kyse on yhtäällä läntisestä mallista, jossa henkisyys perustuu realistiseen käsitykseen sekä itsestämme (blogi) että maailmastamme (blogosfääri), ja toisaalla idän opeista mestarin ja oppilaan välisessä vuoropuhelussa tai suhteessa. Suomalaisille jo käsite gurusta merkitsee aivopesua, kulttia, hyväksikäyttöä tai autoritaarista valtaa ja selittää klusterin puuttumista. Prosessin taustalla on tavoite saavuttaa jotain, joka tulee aina ulkoisena muutoksena tai ratkaisuna sekä usein materiaalisena tuotteena tai saavutuksena, päämääränä. Näin elämästä tulee saavutuksen ja kehityksen kautta harmonisempaa ja turvallista.

Tämän vastapoolina ovat blogit, joiden kluseroitumisen taustalla ovat postmodernit opit tai välineet muuttaa traditio, historia, globaalit moraalisisäännöt ja normit nykyisyydelle tärkeään ja kokonaan uuteen muotoon tai ulkoasuun. Tässä prosessissa traditio, tila, yhteisö, perhe, ruumis jne. määritellään uudelleen. Tällöin kaikki perinteinen ja traditio voidaan käsitellä uudelleen ja käyttää miten tahansa. Ilmiö on lähellä ”telecity” -pelkistyksiä, jossa todellisuus kuvataan kirkkaana ja fiktiivisenä, mutta ikään kuin kuvaruudun pinnalla (Luostarinen 2005, s. 177 - 178). Kumpikaan klustereista ei ole oikein Suomeen soveltuvia, eikä niitä meiltä löytynytkään omina ryhminään tai faktoriulottuvuuksina.

Ongelmana on, että jokaisen ryhmän kohdalla jokaisella blogilla on tarve saada innovaatioprosessissa jotain osaamisympäristön ”gurulta”, mutta kukaan ei haluaisi tai ole valmis kyseenalaistamaan omaa blogiaan, omia kokemuksiaan, oli hän syntynyt missä päin maailmaa tahansa. Kun innovaatioprosessi kuitenkin edellyttää myös oppimista ja poisoppimista sekä innovaattorin (gurun) läsnäoloa, blogosfääri kärsii tästä mukavuudenhalustamme ja tavastamme tuottaa vain egoistisesti omaa ”blogia”. Tällöin eniten hyötyvät ne, jotka kykenevät antautumaan välillä täydellisesti pätevän opettajan (ohjaajan; spesialistin jne.) ohjaukseen. Tässä itäinen kulttuuri ja blogit poikkeavat eniten läntisistä ja Aasiasta löytyy ryhmiä, joiden kohdalla henkisen materialismin ongelmat eivät ole niin itsestäänselviä kuin lännessä.

Suomessa pragmatismi helpotta ympäristön oivaltamista ja käyttöä. Näin webympäristön monet sosiaaliset tai kulttuuriset, taloudelliset sovellukset ovat teknisesti sidottuja verkkoympäristöön ja näkyvät innovaatioiden tavassa levitä ja käyttäytyä. Tällöin trendin suunta on windows -maailman mukainen ja kuvaa pikemminkin sitä teknisenä

ympäristönä, kuin blogosfäärin kulttuurista tapaa reagoida itse prosessiin spatiaalisesti.

Suomalainen tapa hahmottaa globaalia webympäristöä ja blogosfääriä on homogeeniselle kulttuurille tai ryhmäsidokselle tyypillinen ja sidoksissa omaan mediaympäristöömme. Webympäristöä kuvataan ”tavallisen kansan” tapana ottaa kuvia kännyköillä ja olla tätä kautta osa mediaa ja sen uutisointia. Mediaa ei nähdä osana uutista, jossa tämä ”tavallinen kansa” elää ja tekee uutisensa hakematta kanavaa, jossa uutisille on annettu oma aikansa television tai paperisen median välittämänä. Pääosassa maailmaa mediaympäristöllä on vain vähäinen merkitys ja kasvavin ympäristö on juuri sen korvaava webympäristö.

Webympäristö on Suomessa sidottu näkyvästi digiaikaan, uutisen leviämiseen (diffuusio) ja niiden välittämiseen ”ammattilaisten” tekemänä ”blogina”. Elämä sinänsä on amatöörien asiaa ja tuottaa huonoa viihdettä, kuvaa, tekstiä ja se on median näkökulmasta epäluotettavaa. Ihmiset elävät siis väärin tai tuottavat vääriä uutisia.

Tällaista mediafaktoria tai faktoripisteiden klusteria pääosaan Aasiaa, Etelä-Amerikkaa tai Etelä-Eurooppaa ei synny. Samoin Itä-Eurooppa on webympäristönä toisella tavalla käyttäytyvä kuin pääosa esim. Skandinaviaa ja Yhdysvaltain itäiset osavaltiot. Mistä alueelliset erot syntyvät, sitä malli ei kerro. Ainostaan erojen olemassaolosta ja globaalin maailman jakautumisesta webympäristön blogien syntyessä hyvin dynaamisena kasvuilmiönä vuonna 2007.

Kuvassa kaksi (2) blogien klusterit on asetettu tutkimustehtävän deduktiiviseen a priori malliin (kuva 1). Hypotettisessa mallissa olivat taustalla aineistot, jotka on julkaistu vuonna 2005 (Luostarinen 2005). Mukana mallissa on neljän faktorin pääakselisuunnat ja nelikenttä klusterianalyysille. Kaksiulotteinen kuva ei anna oikeutta moniulotteisille faktoreille sekä faktoripisteiden ryhmille, mutta prosessin ymmärtämisessä ne auttavat.

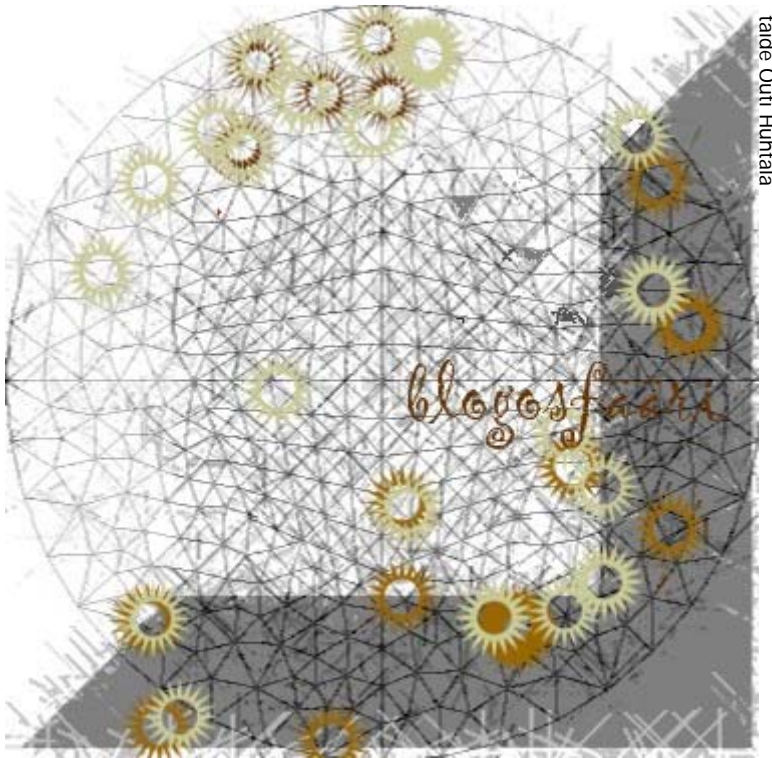
Hypoteettisessa mallissa on käytetty käsitteitä luova luokka, prosessoiva luokka, organisoiva luokka sekä kuluttava luokka. Näihin luokkiin on ryhmittelyanalyysistä kuvattu luovaan luokkaan telecity-innovaattorit, visionääriset ryhmät ja kehittäjäryhmät, prosessoivaan luokkaan avoimet klusterit, portinvartijat sekä pelurit, organisoivaan luokkaan postmodernit kulkurit ja oletetut blogosfäärin konventionaaliset ryhmät sekä viimeiseen kuluttavaan luokkaan webympäristön

postmodernit flaneerajat ja turistit. Ryhmät on kuvattu erikseen avainkäsitteiden yhteydessä kuluttaja- ja yrittäjäklustereiden kohdalla (Luostarinen 2005)

Tutkimustehtävän hypoteettinen malli toteutuu pääosin. Webympäristön blogosfääristä löytyy divergoiva ja konvegoiva pääakseli sekä radikaali ja konservatiivi ulottuvuus. Edelliseen lukeutuvat innovatiiviset ja jälkiomaksujaryhmät ja jälkimmäiseen pehmeämmät altruistiset ja kovemmat egoistiset ja narsistiset arvot (ks. kuva 2). Kun kyseessä ovat monikulttuuriset ryhmät, jakoperustana ei voi käyttää webympäristössä normeja, arvoja tai moraalisia (eettisiä) oman kulttuurimme tuotteita sellaisenaan.

Webympäristön nelikentässä syntyy odotettu hypoteettinen ”**luova luokka**” (**telecity -blogaajat**) ja sen ikään kuin vastapoolina **fundamentalistit pelaajat**. Ryhmien kuvaus on esitetty kuvan tekstissä. Fundamentalistit pelaajat ovat lähellä alkuperäistä ”**prosessoivaa luokkaa**”.

Konvergoivaan ja jälkiomaksujien suuntaan klusteroituvat flaneraavat surffailijat, vastaten hypoteettisen mallin ”**kuluttaja luokkaa**”. Paikka on hieman toinen kuin a priori mallissa ja selittyy alkuperäisen mallin faktoreiden paikan vaihtumisella siirryttäessä kansallisesta mallistamme globaaliin webympäristöön. Kuluttava ja prosessoiva luokka ovat siten vaihtaneet vain paikkaa faktoriulottuvuuksina. Itse hypoteettinen a priori malli pysyy kuitenkin odotettuna.

Sisäiset yrittäjät (intrapreneurit) ja ”**organisoivat ryhmät**” eivät toteudu aivan sellaisenaan webympäristössä. Webympäristö ja blogosfääri ei anna mahdollisuutta ”organisoida” tai ”kontrolloida” oman käsitejärjestelmämme ymmärtämällä tavalla. Prosessit syntyvät evoluutionaarista tietä, jota luovat luokat (innovaattorit) käytännössä kontrolloivat ja ohjaavat. Sen sijaan webympäristön kulkurit ja konventionaaliset ryhmät löytyvät odotetulta paikaltaan.

Lisäksi webympäristöön syntyy kaksi suurta välittävää ryhmää, **teosofiset materialistit** ja **postmodernit turistit**. Faktoriakseleiden rotaatioita ja klustereita rinnakkain tulkiten edellinen näyttäisi syntyvän ”flaneeraavista surffalijoista” ja ”fundamentalisteista pelureista”. Edellinen on lähempänä angloeurooppalaisia ryhmiä ja jälkimmäinen aasialaisia klustereita. Ryhmien kuvaus on jäljempänä kuvatekstin yhteydessä.

Postmodernit turistit syntyvät taas pääosin erkaantuen flaneeraavista turisteista konvergoivan ja jälkiomaksujien ryhmän liukuessa kohti luovempaa ja divergoivempaa suuntaa.

Nelikentässä ajan ja paikan suhteellisuus (neljä ulottuvuutta) siirtää luovaa luokkaa ajan akselilla kohti webympäristön laitoja. Kuvassa kaksiulotteinen vaikutelma antaa helposti väärän tulkinnan. ”Aika” ei synnytä siirtymää kohti narsistisempaa tai ”ahneempaa” saati jälkiomaksuvaa blogistania. Toki ikä ja vanheneminen näyttäisi ohjaavan suuntaan, jossa konservatiivisuus lisääntyy samalla kun divergoiva luovuus vähenee. Näin kuvan aika-akselia ei kuitenkaan tule tulkita webympäristön multidimensionaalisessa avaruudessa. Prosessit tapahtuvat siellä reaaliaikaisina ja ilman spatiaalista aikapaikka -ulottuvuutta (ks. avainkäsitteet, ekvivalenssiperusta).

Taulukko 2. Blogosfäärin kolmen faktorin mallit Suomessa ja EU:n ulkopuolella.

faktori 2007	SUOMI			EU:N ULKOPUOLISET		
	F1	F2	F3	F1	F2	F3
Ikä	-0,31	0,42	-0,42	0,55	0,31	-0,37
Sukupuoli	-0,25	0,12	-0,29	0,21	-0,25	-0,32
Kaupunki-maaseutu	-0,42	0,44	-0,21	0,62	-0,42	-0,18
Pohjoinen – etelä	-0,35	0,23	-0,42	0,35	-0,37	-0,49
Tulot/varallisuus	0,33	0,36	0,09	0,72	0,25	-0,78
Koulutus	0,39	0,48	0,16	0,79	0,21	-0,33
Kansallisuus				0,55	-0,11	-0,31
Blogikokemus	0,55	-0,22	0,35	-0,53	0,52	-0,12
Kehittyvä median muoto	0,85	-0,34	0,45	-0,43	0,14	0,42
Webbiympäristö tuttu	0,82	-0,23	0,18	-0,38	0,44	-0,58
Etätyön muoto	0,28	-0,08	0,78	0,12	0,09	-0,19
Nuorten käyttämä	0,54	-0,27	-0,19	0,65	0,33	-0,71
Innovatiivinen-jälkiomaksuja	0,66	0,25	0,27	0,38	0,69	0,09
Radikaali-konservatiivi	0,58	0,25	-0,33	0,75	0,2	0,12
Suomalaiset edelläkävijöitä	0,62	0,39	-0,09	0,25	-0,28	0,15
Tulevaisuuden trendi	0,61	-0,26	0,13	0,68	0,31	0,57
Ekokestävä suunta	0,85	-0,23	0,45	0,27	0,77	0,1
Menestymisen avain	0,79	0,35	0,19	0,68	0,25	0,32
Nörttien elämänmuoto	0,33	0,39	0,07	0,44	-0,52	0,03
Pitäisi varoa	0,31	0,11	-0,23	0,25	-0,32	0,01
Kaupunkilaiset arvostavat	0,56	-0,25	0,07	0,78	-0,22	0,07
Ylimainostettu	-0,38	-0,16	0,12	-0,55	0,19	-0,33

Tunnetaan liian vähän	0,88	0,34	0,22	0,88	0,12	0,22
Yrittäjät edelläkävijöitä	0,38	-0,39	0,12	0,77	0,02	-0,18
Median väline	0,89	0,21	0,44	0,34	0,57	-0,33
Ohimenevä muoti-ilmiö	-0,77	0,09	-0,23	-0,87	0,11	0,27
Globaali välttämättömyys	0,87	0,29	0,43	0,89	0,22	0,29
Yhteiskunnan panostettava	0,82	-0,32	0,55	0,77	-0,19	0,45
Uusi talouden muoto	0,76	-0,43	0,32	0,91	0,21	0,19
Voimakkaasti kasvava toimiala	0,77	-0,39	0,25	0,65	0,22	0,42
Minulle erityisen tärkeä	0,71	-0,42	0,11	-0,66	0,78	0,21
Yritykselle, työnantajalle tärkeä	0,44	-0,53	0,17	-0,78	0,07	0,13
Innovaatioprosessille tärkeä	0,87	-0,55	0,18	0,55	0,23	0,16
Kestävälle kehitykselle tärkeä	0,88	-0,12	0,37	0,33	0,75	0,19
Elämäntapailmiö	0,58	0,23	-0,12	-0,42	0,45	0,31
Yritysklusteri	0,33	-0,26	0,29	0,18	0,19	0,16
Kuluttajatyypit/ klusteri	0,56	-0,38	0,27	0,33	-0,22	0,18
Oma arvio:						
Sosiaalinen pääoma (normit)	0,44	-0,29	0,56	0,19	0,55	-0,22
Innovaatioaste	0,56	0,37	0,22	0,38	0,42	-0,16
Arvot (pehmeät/kovat)	0,79	-0,43	0,56	0,28	0,63	-0,27
Ympäristösidos (vahva/heikko)	0,36	-0,33	0,77	0,22	0,52	0,26
Selitysaste	45 %	63 %	71 %	33 %	49 %	58 %

7.9 Faktoripisteiden klustereiden luonnehdinta

Kuva 28. Blogityypit faktoripisteistä ryhmiteltyinä (delfi –tulkinta klustereista). Ryhmät kuvattuna horisontaalina innovaatioprosessin sekä webympäristön kokemuksen mukaan sekä vertikaalisesti sosiaalisen pääoman, normien ja arvojen hierarkiassa.

1 Telecity blogaaja

Puhtaaksi viljelty "telecity" -ihminen

Webympäristön omat säännöt ja arvot "puhdistettu" muusta yhteiskunnasta

Luova ja innovatiivinen ryhmä, pitkä kokemus webympäristöstä

Paikattomuus ja sosiaalinen riippumattomuus, tietokoneen tai kuva-ruudun näyttö neutraaleja, osa sisästä maailmaa

Sosiaalinen muisti fiktiivinen, äärimmäisen vapauden ja riippumattomuuden tunne

Kulttuuriset näkemykset monipuolisia, kokemus webympäristöstä liittyy rikkaaseen fiktiiviseen mielikuvitukseen

*Sosiaalisessa pääomassa omien kokemusten ja merkkien tunnistaminen vahvistaa ja monipuolistaa sitä
Webympäristön innovaatioprosessien avainryhmä,
NUORIN, LUOVIN JA ALTRUISTISIN RYHMÄ*

2 Flaneeraaja surffailija

*Tyhjän surffailun ja ”kuljeskelun” postmoderni tyyppitapaus
Webympäristössä tärkeintä se miltä blogosfääri näyttää
Webympäristö muistuttaa supermarketia, jossa voi myös ”myydä”
Haetaan katkelmallisia mielihyvän, kiinnostuksen ja jännityksen palasia
Yhteiskuntakokonaisuus hämärtyneenä ja innovaatioaste alhainen
Ei kollektiivista ryhmäsidosta ja sosiaalista pääomaa
Normit, arvot ja moraalit osa webympäristön suodattamatonta ”market” –kokemusta
Webympäristön yhden asian ilmiöt eivät nivoudu yhteen ja kasva tai laajene toinen toistaan tukien tai vahvistaen
Webympäristön sosiaalista muistia ei ole ja innovaatiot tuottavat katkelmallisia elämyksiä
Kokemukset webympäristöstä lyhytkestoisia, kouluttamattomia ja vailloa kulttuurin sitovaa menneisyyttä*

3 Yrittäjä ”intrapreneuri”

*Webympäristön postmodernin kaaoksen kulkurit ja ”kaahailijat”
Kulttuurista täysin vapaa, juureton blogosfäärin promoottori ja meklari
Blogosfääri palvelee sosiaalista, alueeseen sitoutumatonta kulkurin luonnetta
Voimakkaasti kasvava juurettomien monikulttuurinen ryhmä
Eksistentiaalinen filosofia ja itsekästä vapauden tavoittelua
Blogien verkoissa tyypillistä hypyt tuntemattomaan, absurdit valinnat, näennäisen järjen kritiikki, ”pelkurimaisten” kompromissien kieltäminen
Webympäristön aspatiaalinen ryhmä, jolla innovaatioaste on korkea
Vieraantumisen perinteisestä yhteisöstä ja omasta kulttuuritaustasta täydellinen
Webympäristöstä ei haeta omaa uutta yhteisöä kuten telecity –ihmiset ja blogaajat.
Sijoittuu alueellisesti pikemminkin länteen ja ryhmä löytyy myös Suomesta, kuten kaksi edellistä*

4 Fundamentalisti peluri

Webympäristöstä tullut ”markkinatori” tai ”sotatanner”

Fundamentalisti peluri käy hillitöntä taistelua kaikesta mahdollisesta rajalliseksi kokemastaan (raha, arvonanto, moraalit, fiksuus, rakkaus jne.)

Pelkää joutuvansa gurujen, opettajien, mestareiden aivopesemäksi ja hyväksikäytetyksi.

On muuttanut materialismin webympäristön monikulttuuriseksi henkiseksi materialismiksi

Webympäristön monikulttuurisesta haetaan fundamentalistista peliä etsien itseä miellyttävää moniarvoista ”ydintä” tai ”keskiötä”.

Webympäristö on pelurille taidolla ja oveluudella, kaukonäköisellä tai virheellisellä, pelaava blogien verkko.

Pelaajan maailma on riskien maailmaa, jossa tärkeää on ”fiksuus” ja kyky ennakoita ”siirtoja”.

Webympäristössä pelaaja ei voi kapinoida itse peliä vastaan, kuten flaneeraava surffaajakaan ei voi kapinoida marketissaan

Sosiaalinen muisti on pelaajalla valikoivaa, pelaajan omien sääntöjen mukaan rakentuvaa

Webympäristö koetaan rajalliseksi, paksujen muurien suojaamaksi, ja ne jotka eivät siihen ”suostu” suljetaan ulkopuolelle

Normien ja moraalisääntöjen puuttuminen tekee verkostoista lyhytkestoisia ja sosiaalista pääomaa ei synny, eikä ryhmä ole luova tai innovatiivinen

5 Teosofinen materialisti

Ryhmä syntyy erkaantuen etenkin sisäistä yrittäjäistä, mutta myös pelureista.

Webympäristössä pyritään verkostoissa samaan päämäärään, ja delfissä se saavutetaan monikulttuurisista yhteisistä opeista, kunhan oikein kaivellaan.

Webyhteisössä postmoderni kulttuurin voi ikään kuin muuntaa vanhat traditiot nykyisyydelle tärkeään muotoon, jolloin se ei enää sido tai velvoita ihmistä.

Blogin verkoissa tai ryhmissä traditio, tila, aika, ruumis, yhteisö voidaan määrittää uudelleen ja normit vaihtuvat

Perinteestä on tullut postmodernin teosofin blogissa väline, jota voi käyttää miten tahansa.

Teosofin pinnallisessa näkökulmassa haetaan ulkoista muutosta idän uskontojen tapaan, mutta päädytään lopulta puolitiehen henkiseen materialismiin

*Webympäristön henkisyys perustuu läntiseen realistiseen käsitykseen itsestämme ja maailmasta sekä buddhalaiseen opetukseen harmonias-
ta.*

*Hierarkkista maailmaa vieroksuvasa webympäristössä opettajan tai ”gurun” rooli on ongelmallinen (vrt. delf-ianalyysi ja delfoin oraakke-
li) ja vie teosofisen materialismin suuntaan*

Klusterimallissa päädytään kahden faktorin puolitiehen – idän ja lännen kulttuurien välimaastoon.

6 Postmoderni turisti

Kun webympäristön kulkuri liikkuu lähinnä siksi, että jokin voima on häntä työntämässä, turisti uskoo surffailevansa blogosfäärissä tavoitteellisesti.

Jokin vie blogaavaa turistia hakemaan uusia kokemuksia monikulttuurisesta blogosfääristä tai paikallisen lehden blogista.

Webympäristön turisti vannoo valintamyymälän uskollisuutta Dalai Lamalle, hänen seinällä on Jeesus –ikoni, hän käy hindujoogassa ja kertoo blogissaan kiinalaisesta lääketieteestä meditoiden zen -tyyliin.

Turistin webympäristön henkisyyspaketti on kuin uusien uskontojen käsikirjasta, korostaa moninaisuutta, sieltä täältä haettuja ja räätälöityjä, keskiluokkaistunutta rihkamaa.

Webympäristö prosessissa on turistin kohdalla hieman samaa kuin 1970-luvun hippiliikkeen synnyssä, mutta ilman elämäntavan muutosta tai vastakulttuurin kapinaa.

Turisti on suvaitsevainen, globaalissa webympäristössä avoin kaikelle traditiolle, kunhan niihin ei tarvitse sitoutua

Postmoderni webympäristön turisti hakee ”totuutta” ja sisältöä elämänsä, mutta varoo kuulumasta mihinkään blogosfäärin yhteisöistä Toisin kuin telecity -blogaajat turisti ei ole oman sosiaalisen ryhmän tuote eikä tunnista sen luovaa prosessia omakseen, ei avaa uusia innovaatioita, mutta erkanee myös surffailevasta flaneraajasta ja tämän pirstaleisesta market –maailmasta.

*Potmoderni turisti elää kahden pääfaktorin rajamailla ja on ehkä matkalla pikemminkin telecity –blogaajien suuntaan kuin taantuen surffai-
levaksi flaneeraajaksi.*

Kaksi dynaamista muuttuvaa pääsuunta ovat neljän pääklusterin ”vuotaminen” kohti välittäviä ryhmiä. Tällöin fundamentalistit pelurit ja

kiihkeät ”sisäiset yrittäjät” menettävät prosessissa blogaajiaan kohti teosofista materialismia.

Toinen virta kulkee flaneraavista surffailijoista kohti postmodernia turismia. Sen sijaan telecity -blogaajat innovaatioryhmänä on kasvava, eikä näytä menettävän osuuttaan muille ryhmille.

Kuuden pääryhmä lisäksi malli tuottaa lukuisia pienempiä välittäviä ryhmiä. Näillä on myös selvä spatiaalinen sidoksensa ja kulttuurinen syntytapansa. Niiden merkitys on tulevaisuudessa epäilemättä kasvava, jolloin mallin rakenne voi muuttua hyvinkin radikaalisti prosessin edetessä ja uusien blogien syntyessä valtaisaan blogosfääriin webympäristöön (klustereiden synty ks. myös Luostarinen 2005, s. 172 - 187).

Kuva 29. Ratzelin maisema (www.clusterart.org)

7.10 Blogin ja blogosfäärin tulkintajärjestelmät

Blogi ottaa vastaan ja lähettää informaatiota kolmen median kautta. Näitä voidaan kutsua joko tiedon alueeksi tai tiedon intressiksi, joskus myös tiedon hankinnan järjestelmiksi ja menetelmiksi.

Ensiksi informaatio laajentaa blogosfäärissä kykyämme muokata ja kontrolloida ympäristöä. Omassa kulttuurissamme tämä liitetään lähelle empiirisanalyttisiä tieteitä ja teknistä tiedon intressiä. Se on meidän vahvinta osaamistamme innovaatioympäristössä ja se on tunnistettava. Todellisuutta tulkitaan tällöin instrumentaalisen toiminnan vaatiman tiedon varmentamiseksi ja laajentamiseksi. Ekokatastrofin uhatessa tai ollessa jo käynnissä todellisuuden ilmiöitä pyritään havainnoimaan, haetaan empiirisiä lainalaisuuksia, joiden avulla ennustetaan toiminnan seurauksia. Tämä kulttuurin viitejärjestelmä antaa säännöt havaintojen teolle sekä yleistävien teorioiden muodostamiselle ja niiden todentamiselle.

Toinen tiedon alue blogosfäärissä liittyy tiedon tulkintaan, joka antaa merkityksen ja mielen ilmiöille ja mahdollistaa mielestämme yhteiskunnan toiminnan suuntaamisen olettamamme yhteisen ymmärryksen pohjalta. Tämä maailmankuva vastaa historiallista hermeneuttista tutkimustraditiota ja on eräänlainen ymmärtävä tiedonintressi. Tällöin blogistanissa oletetaan syntyvän toimintaa aiemman väittämämme havainnon sijasta merkityksen ymmärtämisen välityksellä. Merkitys on havaintoa tärkeämpi tässä ymmärtävässä tiedonintressissä. Tämä ei ole vahvinta osaamistamme, mutta sitä on toki runsaastikin, ja sitä on nyt vahvistettava.

Faktoreita klusteroiden kehittyvien talouksien kohdalla jälkimmäinen prosessi oli oleellisesti tärkeämpi kuin edellinen. Edellinen liittyi pragmatismiin ja omaan kulttuuriimme, eikä se ole ainut ja aina toimiva kaikissa kulttuureissa (ks. avainkäsitteet, pragmatismi Luostarinen 2005, s. 69 - 72).

Käytännössä ymmärtävä tiedonintressi liittyy omassa tieteessämme kielen tulkintaan. Hermeneutiikan säännöt määrittävät ihmistieteellisten väittämien merkityksen ja niiden vastaanoton. Niinpä kun empiirisanalyttiset tieteet ja niiden varassa toimivat kulttuurit pyrkivät selittämään ihmisen toiminnan rationaalisista kausaalisuhteista käsin, pyrkivät historiallischermeneuttiset tieteet ymmärtämään ihmisen toiminnan hänen käsityksistään ja intentioistaan lähtevänä. Tätä prosessia suomalainen webympäristö ja insinööritieteet sekä luonnontieteet kaipaavat lisää.

Edellinen liittyy ennustamiseen ja skenaarioihin, varmaan tietoon ja kontrolliin. Jälkimmäinen lisää tähän kommunikaation ymmärtämisen ja parantamisen yksilöidenvälisen yhteisymmärryksen laajentamisen

kautta. Blogi on tähän ainut väline globaalissa taloudessa, jolloin selittäminen korvautuu ymmärtämisellä. Blogosfäärin ymmärtävä intressi on klustereissa (faktoripisteiden ryhmät) yleisempää idässä kuin lännessä. Se on myös etelässä yleisempi kuin pohjoisessa. Myyntityömme prototaloudessa on mahdollista jatkossa laajentamalla insinöörikoulutuksemme sitä tutkimuksellista prosessia, joka johtaa webympäristön kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen. Tulokset voivat syntyä erittäin nopeasti. Tätä ilmiötä on sivuttu ns. innovaatioyliopiston yhteydessä, mutta sen substanssi on jäänyt epäselväksi, tai sitä ei ole kerrottu lainkaan.

Kolmas blogosfäärin tiedon alue liittyy blogien väliseen tiedon erittelyyn. Tämän kolmannen faktorin pohjalta blogistan arvioi vallitsevaa ”yhteiskunnallista” tavoiteasettelua. Tällöin pragmaattinen tiedon tuottaja joutuu kriittiseen interaktiiviseen prosessiin. Tässä prosessissa blogosfääri arvioi ja erittelee jo olemassa olevan kulttuurin tai yhteiskunnan (joskus aluekulttuurin) lainalaisuuksia ja riippuvuutta esim. vallasta sekä kussakin kulttuurissa itsestään selvinä totuuksina pidetyistä käsityksistä ja niiden takana olevista julkilausumattomista tavoitteista (normit, arvot jne.). Tämä on yhtä tärkeää Yhdysvaltojen osavaltioissa kuin vaikkapa Intiassa ja Kiinassa.

Käytännössä kyseessä on blogosfäärin pyrkimys kriittiseen invariansseja murtavaan tehtävään ja tapahtuu sen innovatiivisimmassa päässä ja jo aiemmin kuvatun ”delfoin -oraakkelia” muistuttavan prosessin tuloksena. Tässä merkityksessä blogosfääri on hyvin pitkälle kehittynyt globaali evolutionarismien tuote ja kyky tehdä korjausliikkeitä demokraattisesti. Ilmiö on lähellä Galtungin (1974) kuvaamaa tieteen kriittistä tehtävää: Science as invariance-seeking and invariance-breaking activity. Verkostodemokratian näkökulmasta sen toteutuminen on lähellä Platonin kuvaamaa ihannetta filosofien maailmasta, jossa prosessin tausta on kuitenkin innovaation diffuusiossa tai evolutionarismissa.

Blogosfäärissä globaali tulkinta on delfi -tyyppisessä työskentelyssä ihmisten itsetarkkailua. Blogissa jokainen osallistuja joutuu erittelemään vastauksensa argumentaation keinoin, jolloin aiemmin näennäiset lainalaisuudet voidaan purkaa. Tätä voidaan verrata psykoanalyysiin. Blogistanissa alitajuiset voimat aiheuttavat ihmisissä kielteisiä käyttäytymismalleja, jotka ovat epätoivottuja tai sellaiseksi koettuja. Tällöin blogin tehtävänä on tuoda esiin - tietoisuuden piiriin - käyttäytymisen takana piilevät voimat, jolloin blogistan saavuttaa käyttäyty-

misensä hallinnan kanavoimalla käyttäytymiseensä vaikuttavat voimat uudella tavalla. Juuri tämä hetki on markkinoita ohjaava prosessi.

Usein tämä tapahtuu hetkessä ja muistuttaa biologiasta tuttua valkuaisainesynteesiä esim. viruksen uhatessa. Synteesi on ohi kun virus on voitettu (ks. blogijulkaisu ”Yhteiskunnan luova ydin verkossa”; lehtiartikkelina esim. HS 11.6.2006).

Kriittisen tieteen piirissä blogistan ja webympäristö merkitsee tulkintaa, jossa on ymmärrettävä myös sellaisia väittämiä ja kulttuuristen riippuvuussuhteiden erittelyä, jotka eivät ole yhteiskunnallisen toimintamme muuttumattomia lainalaisuuksia, vaan kaiken aikaa muuttuvia tai muutettavia riippuvuussuhteita. Poliitiikan ja tieteen välillä tämä johtaa jatkuvaan konfliktiin (ks. blogijulkaisu ”Tieteen ja politiikan sovitamaton ristiriita”, lehtiartikkelina esim. Forssan Lehti 12.4.2006).

Blogosfäärissä teknistä tiedon intressiä ei voi erottaa jyrkästi kriittisestä ja ymmärtävästä tiedon intressistä. Empiirisessä analysoinnissa toki erottuvat klusteroiden erilaiset vastaajatyypit ja näiden sidos myös kulttuuriseen taustaansa. Suomessa näyttäisi syntyvän eräänlainen maakuntakeskusten ja maaseutukylien kulttuuri, mutta vastakkainasettelua tässä ei synny (ks. blogijulkaisu ”Suomesta muotoutumassa maakuntakeskusten ja maaseutukylien maa” Lehtiartikkelina esim. Savon Sanomat 1.1. 2006). Poliittinen vastakkainasettelu esim. kuntareformissa on siten turhaa (ks. blogiartikkeli ”Vastakkainasettelu kuntareformissa turhaa” Lehtiartikkelina esim. Maaseudun Tulevaisuus 15.11. 2006).

Blogosfäärin luonne edellyttää, että etenkin tiedeyhteisö innovaatiorakenteen kärjessä huolehtii omalta osaltaan sellaisesta sisäisestä kommunikaatiosta, jossa mukana ovat yhteiset myös poikkitieteiset tulkintajärjestelmät. Tiedon alkuperäinen merkitys ei saa muuttua tietoa välitettäessä reaaliaikaisesti webympäristössä. Webympäristö ei ole hierarkkinen mediaympäristö eikä sähköinen lehti blogineen.

Tämän ehkä vaikein este on eri tieteenaloilla hyvinkin erilaiset tulkintajärjestelmät, jolloin tieteidenvälinen yhteisymmärrys ei toteudu ja blogisfääri monine maallikkojäsenineen saa virheellistä tietoa, tai joutuu avaamaan tiedon väärän tulkintajärjestelmän kautta. Eri kulttuurien välillä tämä ongelma korostuu silloinkin, kun kyseessä on valikoitunut delfin kaltainen asiantuntijaryhmä. Parhaiten näyttäisivät menestyvän

ne järjestelmät, jotka kykenevät yhdistämään hyvin erilaista kommunikointia toisiinsa monitasoisena vuorovaikutuksena.

Ekologisen klusterin kohdalla törmättiin yrittäjien kohdalla ongelmaan, jossa yhteiskunnallisia ilmiöitä pyritään selittämään esim. teknisen tiedon sisällöllä (Luostarinen 2005). Tällöin oletetaan kuluttajien käyttäytymisen olevan selitettävissä kausaalisesti, ulkoisten syiden seurauksena. Tämä sama ajatusharha näkyy myös blogosfäärin sisällä ja muistuttaa Markovicin (1971) vanhaa näkemystä argumentoida tutkimusintressejä.

Blogosfäärin webympäristössä oletetaan, että tekninen tieto ja siihen perustuva tiedonintressi johtavat käyttäytymiseen, joka muistuttaa jossain määrin luonnon objekteja. Webympäristö on saanut paljon luonnosta ja ihmisen fysiologiasta lainattuja analogioita. Pisimmillään ne ovat siinä evolutionarsimissa, jonka taustalla on biologinen evoluutio. Evoluutio ymmärretään hyvin kapea-alaisena ja yhteen, usein pragmaattiseen kulttuuriin liittyvänä prosessina.

Markovicia mukaillen oikeutus tälle oletukselle syntyy esim. erilaisten hallitsevien ajatusten ja normien ehdollistamisesta. Niinpä voidaan olettaa ihmisten käyttäytyvän luonnon ja yhteiskunnallisen ympäristön, kulttuuriperinteen, vanhojen tottumusten jne. ohjaamina. Näin blogosfäärissä näyttäisi usein myös tapahtuvan.

Käytännössä kuitenkin näyttäisi syntyvän huonoja delfi -ennusteita silloinkin, kun ne teknisesti näyttäisivät eksakteilta. Syynä näyttäisi olevan blogistanin sisällä tapahtuva ihmisten tietoisuuden hyvin nopea muutos. Nämä reaaliaikaiset muutokset vaikuttavat radikaalisti muuttujien väliseen pysyvyyteen, tai syntyy kaiken aikaa uusia tekijöitä, jotka muuttavat blogosfäärin sitä logiikkaa, jonka vallitessa lainalaisuus vielä piti paikkansa. Näin delfi webympäristössä ei tuotakaan luotettavaa ennustetta, vaan saa aikaan uuden prosessin, jota on mahdoton ennustaa. Tämä on toinen markkinoita ohjaava prosessi.

Tutkija tai poliitikko, yrittäjä jne., jolla ei ole riittävää tuntumaa yhteiskunnallisten ilmiöiden ”pinnan alla” tapahtuvista prosesseista, ihmisten käyttäytymisen muutoksista, hämmentyvät kerta toisensa jälkeen myös blogosfäärissä. Ilman blogosfäärin innovatiivisimman kärjen toimintalogiikan tuntemusta, ihmisen käyttöön tarkoitetut mallit eivät toimi, tai laaditut ennusteet ovat huonoja. Ne perustuvat pääosin

konventionaalisten ryhmien ja innovaatioaaltojen jälkiomaksujen tulkinnele.

Blogosfäärissä usein unohdetaan, että syntyvät lainalaisuudet ilmaisevat ihmisten tietoisia suhteita, ei tekniikkaa tai taloutta. Blogien kautta syntyvät oppimisprosessit, kyllästyminen vanhoihin käyttäytymismalleihin, joukkoesiintymiset jne. ovat inhimilliselle käyttäytymiselle tyypillisiä ja ainut muuttumaton funktio on muutoksen pysyvyys. Syntyvissä lainalaisuuksissa ja teorioissa ei ole välttämättä mitään ikuista. Totuudet ovat luonteeltaan historiallisia ja tiettyyn kulttuuriin sidottuja ja kertovat vain tietyn yhteiskuntamallin toimintalogiikasta, ei itse kysymyksestä ja siihen haetusta vastauksesta delfin eri portaissa.

Blogistania ymmärtää parhaiten sellaisella yhteiskuntafilosofialla, jossa valmiit myös luonnontieteiset ja sosiaaliset lainalaisuudet demystifioidaan kriittisesti. Niiden takaa löytyy lyhyitä käyttäytymistämme ohjaavia taloudellisia eturistiriitoja, mutta myös ihmisiä, jotka ovat periaatteessa vapaita toimimaan ja käyttäytymään eri tavalla ja esittämään myös lukuisia piileviä historiallisia mahdollisuuksia.

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

8.1 Yleistä

Sana blogi on laina englannin kielestä, jossa se on alunperin tyypistymä käsitteestä weblog. Blogi alkaa olla vakiintunut nimitys webympäristön suurelle joukolle sivustoja, joiden alkuperäinen suomenkielinen käsite oli verkkopäiväkirja, nettipäiväkirja, joskus myös weblogi tai loki.

Blogi on innovaationsa alkuvaiheessa olevan suuren webyhteisön käyttämä yleiskäsite sähköiselle viestinnälle, jonka yleisesti hyväksytty genre ei ole kulttuurien välillä edes mahdollista. Yleispäiväkirjana alkanut sähköinen julkaisutoiminta on nykyisin laajentunut, ja saanut uusia sisältöjä siinä missä monet muut kulttuurisidotut innovaatioprosessit tai innovaatio itse.

Suomessa blogi nähdään usein uutena mediana tai uutena kulttuurina, jonka avainsanoja ovat vuorovaikutus ja verkostoituminen. Blogien ja niiden kirjoittajien muodostamaa yhteisöä kutsutaan blogistaniksi tai blogosfääriksi (engl. blogosphere). Yhtä hyvin sitä voisi kutsua inno-

vaatio- tai mediaympäristöksi ja sen diffuusioksi webympäristössä tai internet -ympäristössä.

Blogosfääriin kuuluu aktiivisia kirjoittajia yli 50 miljoonaa ja määrä kasvaa noin 10 000 kirjoittajalla joka päivä. Prosessia voi luonnehtia tutkijan näkökulmasta monitieteiseksi, yhteiskunnalliseksi, taloudelliseksi, sosiaaliseksi, psykologiseksi ja monikulttuuriseksi globaaliksi verkostoksi tai klusteriksi. Mukana ovat sekä tekniset verkko- että sosiokulttuuriset verkostoteoriat, talouden evolutionarsimi ja lukuisat innovaatiokenttien klusterirakenteille tyypilliset prosessit.

Taloudessa prosessia lähellä on verkosto- ja klusteritalouden ohella prototalous. Tällöin prototaloudella tarkoitetaan uusteollista toimintaa, jossa valtaosa työstä tehdään pelkkään kehittelyyn, ei juuri lainkaan toistamiseen, jota taas sarjavalmistus on myös webympäristön sisällä rutiinitoimina.

Suomessa blogeihin ovat tarttuneet voimakkaimmin viestintäyritykset, kuten sanomalehdet ja TV-kanavat. Näissä blogit viestittävät runsaasti helppolukuista tietoa eri kuluttajaryhmien käyttäytymisestä myös markkinoiden käyttöön. Tässäkin lähestytään prototalouden periaatteita ja blogaajat seuraavat luovan kulttuurin sosiaalisia ja kulttuurisia käyttäytymismalleja.

Blogi ei vaadi minkään tietyn työkalun tai palvelun käyttöä. Suurta osaa blogeista ylläpidetään blogipalvelun tai itse asennetun ohjelmiston kautta. Blogia voi kirjoittaa yritysten tai instituutioiden työkaluna asiakkaille, sidosryhmille, yritykset henkilökunnalleen ja tutkijat sekä opettajat oppilailleen tai koko verkostonsa klusterille. Näin näyttävät menettelevän Finnarin ja Nokian toimitusjohtajat, mutta myös liki kaikki ministerimme tai julkisessa yritysbloggaamisessa edelläkävijänä F-Secure.

8.2 Tutkimustehtävä ja metodit

Tieteen perinteiset kanavat ja foorumit ovat usein webympäristöstä etäisiä asiantuntijaorganisaatioiden omia julkaisukanavia myös sähköisinä. Usein vaikeaselkoinen ja monitasoinen tieto ei tavoita innovaatioprosessin avainryhmiä. Innovaatioprosessi diffuuisena on hidas, sattumanvarainen ja kaukana proto- tai klusteritalouden ihanteista arvoketjuteorioineen. Lisäksi webympäristö tuottaa sellaisia rutiineja, joiden kohdalla työyhteisön ja sen sidosryhmien sosiaalinen pääoma ei

lisäännä vaan pikemminkin köyhtyy. Syntyy sellaisia sosiaalisia ”päästöjä”, joiden merkitys on evolutionarsimille ja klusterille kielteinen. Webympäristö ja sen mahdollisuudet ovat heikosti tutkittuja ja tunnetaan lähinnä vain verkkojensa kehityksen kautta. Sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä webympäristöä enintään ryöstöviljellään ja se on kaikkien yhteinen kaatopaikka.

Tietoyhteiskunnan teknologiaa ja sen sosiopsykologisia vaikutuksia on runsaasti kritisoitu. Samoin verkkojen sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä rikkovia prosesseja. Yritykset ja organisaatiot ovat lyhytnäköisyydessään etääntyneet yksilöstä ja tämän sosiopsykologisista tarpeista. Sosiaalinen pääoma on alkanut vähentyä, eikä tästä jouduta maksamaan samalla tavalla haittaveroja, kuin ympäristön saastuttamisesta. Sosiaalinen pääoma rapautuu. Uuden ihmislajin syntyminen ei ole mahdollista rinnan teknologisen kehityksen kanssa psykologisena, sosiaalisena ja antropologisena ihmeenä. Webympäristöä ei tunneta ja toimitaan kuten perinteisessä organisaatiossa, mediassa, verkostossa, yhteiskunnassa ilman webmaailman uutta neljättä ulottuvuutta ja sen valtavia mahdollisuuksia ihmiskunnalle.

Tutkimuksessa on haettu keinoja löytää sellaisia välineistöjä, jolla tiedeyhteisö voi poikkitieteisesti operoida webympäristössä tuottaen samalla uutta globaalia yhteisöllisyyttä. On pyritty hakemaan sellaisia ratkaisuja, jotka voisivat rikastuttaa sosiaalista monikulttuurista pääomaa toisin, kuin yhteen suuntaan tietoa jakava mediaympäristön sähköiset viestimet.

Toinen tehtävä liittyy sellaiseen viestintään, joka voi ylittää kulttuurisia rajoja, ja jonka esteenä eivät ole hermeneuttiset kynnykset tai kulttuurien tapa tuottaa ja vastaanottaa tietoa. On haettu vastauksia siihen, kuinka webympäristö muotoutuu uudessa informaatiotaloudessa.

Kolmas tehtäväkokonaisuus selvittää median ja blogipalvelujen eroja sekä globaalia vaihtelua tuottaa ja vastaanottaa webympäristön informaatiota. Samalla on deduktiivisesti tulkittu webympäristön eroja suhteessa muuhun sosiokulttuuriseen tuottaja- kuluttajakenteeseemme. Tällä on haettu metodisia ratkaisuja etenkin klusteritutkimuksen webympäristöjä koskeville innovaatio- ja talousmalleille.

Tutkimusaineistot ovat osin 2000-luvun alusta ja julkaistu mm. väitöskirjana (Luostarinen 2005). Aineistoja on lisätty blogikyselyin ja käsittellen suuria aineistoja monimuuttujamenetelmin faktorianalysein ja

faktoripisteitä klusteroiden. Monikulttuurista aineistoa on käsitelty intuitiivisin menetelmin delfi -tyyppisellä portaittain etenevällä analytiikalla. Suurten aineistojen käsittelyssä on auttanut Grid -tyyppinen mallintaminen ja laskennan kapasiteetti. Innovaatorakenteissa mallien perustana on ollut alunperin IMA:n (Innovation Management Association) ja SRI:n (Stanford Research Institution) suosittamat innovaatiojärjestelmien roolirakenteet ja mallit.

Blogien käyttöä ja diffuusiota on seurattu vuoden ajan suomalaisen median vastaavien blogien paperiversioihin. Median käytäntöä on vertailtu kansainväliseen prosessiin ja sieltä saatuun palautteeseen. Kaikkiaan blogeja on tuotetta runsas 70 kappaletta, joista suomalaisen mediassa julkaistuna runsas 50 artikkelia. Artikkelit on jaettu kolmeen eri ryhmään ajankohtaisuuden, alueellisen laajuuden ja lehtitalojen käyttämän setorijulkaisemisen perustalta. Lisäksi mukana on ollut ns. asiantuntija-artikkeleita ja omia blogivastauksia lehtitalojen ylläpitämiin blogeihin.

Oman blogin kohdalla luettavuutta on lisätty kotisivulla ja runsaalla kuvituksella ja itse tuotetulla taiteella. Nämä on liitetty uuteen klusteritaiteen käsitteistöön ja seurattu samalla ko. käsitteistön vastaanottoa ja diffuusiota alkaen jo vuodesta 2004 (www.clusterart.org).

8.3 Maaseudun näkökulma webympäristön innovaatioprosessiin

Maaseudun näkökulmasta webtutkimusta tai innovaatiotutkimusta on käytetty vain harvoin. Innovaatiotutkimusta yleisempää on sen diffuusiivinen tutkimus, jossa maaseutu on kaupunkien välialuetta tai keskusten vaikutusaluetta. Webympäristössä sama hierarkkinen ajattelu on jatkunut blogien edustaessa median yhteen suuntaan jakavaa tietoa. Webympäristölle tunnusomainen reaaliaikainen ja verkostot kokoava, sosiaalista pääomaa lisäävä vuoropuhelu, näyttäisi puuttuvan globaalina kokonaan. Tärkeimpänä pidetään suhteellisen ajan ja paikan maailmassa massaa, ei blogien vuorovaikutteista nopeutta (mc^2). Nopeus on kuitenkin sen energinen ja dynaaminen voima, toisin kuin aiemmin kuviteltu kriittinen massa. Matka gravitaatiosta suhteellisuuteen ja ekvivalessiperustaan on edelleen tekemättä.

Innovaatiotoiminnan näkökulmasta omaksujatyypit eritellään omiksi ryhmikseen kulutustutkimuksen osoittamalla tavalla. Kuluttajakeskei-

sessä ajattelussa maaseutu koetaan luonnonvaraympäristönä lähellä yrittäjyyttä ja jätetään siinä luokittelematta tai luokitus kohdistuu alueillein ja yhteisöihin, joista pienimpiä ovat kylät. Webympäristössä ja blogosfäärissä taas alueet tai kylät eivät esiinny omina yksikköinä ja maaseutu on ulkopuolella webympäristöjen taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden lukuun ottamatta meille tyypillistä käsitettä etätyöstä. Etätyö taas voi tarkoittaa webympäristössä mitä tahansa paikkaan sitomatonta sähköisen tiedonjaon toimintaa, jossa maaseutujainnista ei ole sen enempää etua kuin haittaakaan. Blogosfäärissä maaseudun ja kaupungin välinen vastakkainasettelu on mahdotonta.

Maaseutututkimuksen kentässä webympäristön näkökulma on erityisen laaja ja kattaa pelkästään innovaatiotutkimuksessa kohteen mukaiset tuoteinnovaatiot, prosessi-innovaatiot, organisatoriset innovaatiot sekä markkina- tai markkinointi innovaatiot. Diffuusisiin prosesseihin lasketaan mukaan perinteisten leviämismallien ohella kommunikaatiomallit, vuorovaikutusmallit, verkosto- ja klusterimallit. Webympäristössä näkökulma on oleellisesti hägestrandilaisesta poikkeava, jossa taustalla ovat lähinnä vain hierarkiamallit, kaskadi- ja epidemiamallit, naapuruusmallit sekä omaksumismallit. Näistä alueellisen muistin ja sosiaalisen pääoman mallit ovat lähellä jälkimmäisiä.

Samalla kun Suomessa tuli käyttöön kapea tieteellistekninen innovaatiokäsite 1970-luvun loppupuolella, alkoivat myös vieraantu-misilmiöt maaseudulla työn ja teknologian sekä yhteiskunnan sosiaalisten pääomien välillä. Tämän myöhempänä jatkeena webympäristömme alkoi poiketa yleiseurooppalaisesta ja globaalista rakenteesta. Blogosfääristä tuli tekninen verkko, jossa operoi pääsääntöisesti hierarkkinen ja usein jopa sektorirakenteinen (talous, urheilu, kulttuuri, politiikka jne.) lehtitalo joko alueellisena (maakuntalehti) tai sosiaalisena (sepitteellinen, kerronnallinen ja tehty uutinen) prosessina. Blogista tuli mediatalon tapa kertoa uutisia, sen sijaan että se olisi ollut moniulotteinen tapa verkostoitua, ja olla reaaliaikaisesti uutisen tekijä ja tapahtumien synnyttäjä sosiaalista pääomaa lisäten ja laajentaen globaalina prosessina.

Oma kansallinen innovaatiopolitiikan tutkimusohjelmamme jakaa innovaatiot kuuteen pääryhmään: teknologialähtöisiin, tiedelähtöisiin, kustannuslähtöisiin, asiakassuuntautuneisiin, generisiin ja säätelyyn perustuviin innovaatioihin. Webympäristössä maaseudun näkökulmasta tärkeitä kehitettäviä ovat perinteisillä aloilla kustannuksia säästävät ja säätelyn muutoksiin vaikuttavat innovaatiot. Oleellista on innovaatio-tyyppien kytkeytyminen toimialojen kehityskaareen, mutta myös

globaalista ympäristöstä tuleviin ja tieteen tarjoamiin mahdollisuuksiin ja asiakkailta tuleviin virikkeisiin. Tämän toteutuminen edellyttää webympäristön klusterirakenteen kokoamista oikeaoppisesti. Webympäristön tehtävänä on koota yhteisöstä erkaantuneet rakenteet, jotka aiemmin virheellisesti toteutettu diffuusinen innovaatio sai aikaan, ja jota nykyinen sähköinen media on vain lisännyt. Ekologisen klusterin ja oman energiantuotannon ohella tämä on ensimmäinen toteutettava uudistus talousmallin oikaisemiseksi myös maaseudulla.

Maaseutu toteuttaa pääosin pragmaattista ja mekaanista innovointia, kun sen kuuluisia olla prosessoivaa ja konstruktivistista. Tätä kautta avautuvat myös webympäristön innovaatiot ja kyky ottaa ne vastaan. Web-ympäristössä tiedonkeruu ja -omaksuminen sekä toimintaympäristön logiikka kommunikaatioympäristönä ei ole hierarkkinen, pragmaattinen saati mekaaninen tapahtuma. Ainostaan blogin ylläpitäjä voi olla sidoksissa esim. mediatalon perinteiseen hierarkiaan ja jakaa tietoa käyttäen sen toimintalogiikkaa, mutta eivät blogin yksittäiset tiedon tuottajat. Yksisuuntainen blogi tuottaa vain lisää dikotomiaa, joka on analysoitu jo useaan otteeseen keskusperiferia malleissamme ja emämaa-alusmaa analogioissamme maaseutua köyhdyttäväksi.

Webympäristössä innovaattorit asettuvat divergoivan prosessin sallivaan ja refleктоivan radikalismiin suuntaan. Verkostot eivät ole sidottuja regionaaliseen luokitukseen saati maaseutusijaintiin. Webympäristön verkostoista voidaan toki puhua myös yhteisöinä ja usein ne sellaisina myös toimivat. Sosiaalinen pääoma kasvaa toisin kuin hierarkkisen mediatalon kohdalla ja lehtitalon blogissa, jossa blogi on toimittajan oma uutiskirje ja muut anonyymejä lukijakirjeitä toimittajalle.

Käytännön toiminnassa ja pragmaattisessa ajattelussa blogosfäärissä erottuvat konvergoiva ajatusmalli vastakohtanaan divergoiva toimintatapa. Tätä kautta blogistanissa yksilöiden erot näkyvät oleellisesti selvemmin kuin ”normaalissa” organisaatiossa. Psykologinen ja sosiaalinen korvautuu siellä individualismilla. Tämä näyttäisi suosivan joitakin kulttuureja ja samalla alueita webympäristönsä tuottajina.

kuva ja taide Matti Luostarinen

8.4 Lähitieteinen menneisyys

Blogi ja webympäristön blogosfääri liittyvät läheisesti verkostoihin, klustereihin ja verkkoihin. Näiden yhtymäkohdista blogosfääriin palaataan tarkemmin myöhemmin omassa luvussaan. Innovaatioprosesseissa, innovaatioiden ja innovaattoreiden luokituksessa, niiden rooleissa ja diffuusiosta lähitieteinen menneisyys liittyy ihmisen henkisten kykyjen ja persoonallisuuden mittauksiin.

Pääsääntöisesti ihminen jakaa itsensä dikotomisesti kaksinapaisiin (ekstrovertti introvertti, konvergoiva divergoiva, konservatiivinen uudistusmielinen) luokituksiin. Kiinnostus on kohdistunut etenkin älykyiden, luovuuden, persoonallisuuden ja lahjakkuuden tyyppityksiin ja

näistä laadittuihin ongelmanratkaisumalleihin. Näitä malleja on tehty 1800-luvulta alkaen.

Suurin harppaus tapahtui 1950-luvulla Joy P. Gulifordin määrätietoisesti esiintymisen seurauksena ja psykotestaaminen sai kynän avulla tehtävät älykkyystestauksensa. Useimmat testit ovat olleet erittäin hyviä ja kuvaavat ihmisten menestymistä paremmin, kuin esim. monet sosioekonomiset mittarit kuten perhetausta, koulutus, työkokemus tai persoonallisuus. Ne ovat myös blogosfäärin synnyn ja tuloksellisuuden seurannassa kohtuullisen luotettavia. Niillä voi seurata jopa paremmin sellaista blogien vaihtelua, jota monimuuttuja menetelmät tuottavat yhdistämällä länsimaista ihmiskuvaa ja humanismin perintöä (valistusfilosofia ja liberalismi) lähinnä ”henkisenä materialismina” kuvattavaan postmodernin blogin yhteen päävirtaan tai klusteriin (faktoriin).

Blogien syntyä ja kirjoittajia tulkittaessa syntyy lähinnä persoonallisuusinventareista tuttuja itsearviointi testejä. Parhaimmillaan nekin ovat älykkyystestien tapaisia ja selittävät osan blogien klustereiden vaihtelusta, joiden taustalla on usein eräänlainen uusi ”postmoderni henkisyys” tai puhdasoppisuus (fundamentalismi). Fundamentalismi syntyy yhdistettäessä blogosfäärin lukuisista etenkin uskonnollisista aineksista moniaineksista ”teosofista” ydintä. Faktoreille syntyy kaksi ääripäätä, jossa toinen on lähellä altruistisia blogeja, ja toinen hakee omaa egoa ja narsismia miellyttäviä ja sitä tukevia fragmentteja eri kulttuurien kirjosta. Suomalaisessa aineistossa jälkimmäinen nimettiin pelureiksi.

Blogien analyysissä ja delfoissa korostuu sosiaalinen vastamistyylit. Tämä sosiaalinen rationaalisuus muistuttaa Daniel Golemanin populaaria kirjaa mentaaliällystä, jossa mitataan älyn sijasta positiivisesti rohkaisevaa, helpotajuista ja poliittisesti korrektia sosiaalista sopeutumista, mediaseksikästä ja jo 1930-luvulla Thorndiken mittamaa ”sosiaalista intelligenssiä”.

Yhdysvaltalainen Leta S. Hollingworth kiinnitti jo 1920-luvulla huomiota huippuälykkäisiin lapsiin. Hänen havaintojensa mukaan näille kehittyi ikätovereitaan enemmän sosiaalisia ongelmia, eriskummallista käyttäytymistä, auktoriteettiä epärehelliseksi tai epäoikeudenmukaiseksi havaitsemassaan ympäristössä. Usein kyseessä oli konvergoiva tapa ohjata ja alistaa sekä palkita suorituksista, jotka olivat kaukana divergoivasta ja luovasta älystä. Kun koulu ei palkinnut heitä tai haasteet olivat vähäisiä, syntyi laiskuutta ja oppositiohenkeä. Leta Hol-

lingworth kuvasi ensimmäisen kerran innovatiivisen persoonallisuuden ja sen syntyvän. Tämän päivän Gynter Grassin ”poika pelirumpuineen” voi operoida suoraan webympäristössä, Lokki Joonatanin huikeat lentonäytökset löytävät aina ihailijansa, ja luova luokka syntyy yhtä hyvin slummiympäristössä kuin yliopistojen kampusalueilla. Slummiympäristössä ja autiolla saarella vaaditaan erilaista luovuutta kuin väitöskirjan kokoamisessa. Blogistanissa näillä kaikilla taidoilla on käyttöä.

Innovaatiolla ja innovatiivisella persoonallisuudella tarkoitetaan eri kulttuureissa ja myös blogeissa eri asioita. Tietokonetestit ovat lisänneet runsaasti tietojamme ja testausmenetelmät ovat nykyisin täsmällisempiä. Blogosfäärin synnyn tulkinnassa ne tarjoavat hyvän perustan ja toimivat ennustemenetelmissä oleellisesti paremmin kuin monet analogiset mallit biologiasta tai fysiikasta. Näin sosiologia ja sosiaalipsykologia on käyttökelpoinen prosessoija yhdessä verkkoja tulkitsevien teknisten- ja luonnontieteiden kanssa.

8.5 Blogosfäärin suhde perinteiseen verkostoitumiseen

Blogi ei esiinny verkostossa valmiina, organisoituneena ja tunnetuista toimijoista koostuneena järjestelmänä. Monelle blogin kirjoittajalle jo tieto verkon olemassaolosta on varmaan tärkeä havainto.

Yritysten kohdalla blogi on keino yhdistää omat jo vakiintuneet verkostot väljään ja joustavaan, hierarkkisista vastuusuhteista vapaaseen ympäristöön. Itse yritysten välillä oleellista on aluksi vain markkinat ja markkinoihin liittyvä kilpailu. Mediakentässä kyse on uudesta usein mainostamiseen liittyvästä ilmiöstä, jossa Suomi on vasta alkutaipaleella. Niiden rinnalla kulkevat suuret internet tiedottajien ja tiedontuottajien hakulaitteet.

Blogosfääri muistuttaa monessa klusteria. Sen havaitseminen on usein ongelmallista toimimalla yksinomaan blogin sisällöntuottajana. Mukana on virallisia ja ei-virallisia yhteyksiä sekä pääosin ei-materiaalisia verkostoyhteyksiä.

Blogosfäärin alku oli lähellä verkostotalouden (network management) syntyä, jolloin mukana oli jo kilpailukykyyn liittyviä näkymättömiä tekijöitä, ei-taloudellisia suhteita, kuten valtaa ja luottamusta, mutta

myös kyky tuottaa tietoa ja ottaa se vastaan innovaatioprosesseja suosivalla tavalla. Blogosfääri syntyi varsin pitkälle perinteisen verkostotalouden ei-taloudellisten suhteiden pohjalta, jolloin myös siellä kiinnitettiin huomiota juuri informaalisten kontaktien merkitykseen ja mittaukseen.

Tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota kontaktien jatkumoon, säännelyihin tai spotaaneihin sekä suunnittelemattomaan prosessiin. Ei niinkään perinteisten verkostojen formaalisiin ja avainhenkilöiden keskinäisiin kontakteihin, käyttötarkoitukseen ja resursseihin.

Innovaatioprosessin ja uuden talousjärjestelmän näkökulmasta kiintoisaa on blogien määrä ja erilaisuus, verkostosuhteet ja blogien laatu, paikallinen ja ajallinen vaihtelu sekä muutoksen dynaamisuus. Blogosfäärin suhde perinteiseen verkostoon eroaa etenkin sen valtaisalla dynamiikalla, klustereiden luonteella ja monikulttuurisella osaamisella sekä kommunikoinnissa syntyvien heikkojen ja vahvojen siteiden erolla. Asymptoottisen vapauden aste on kokonaan toinen kuin perinteisessä verkostossa ja yrittäjyydessä.

Blogosfäärissä muuntelu ei synny yhteydenpidon muodoista, vaan kyvystä tuottaa uutta tietoa. Vain harvoin blogit ovat kapea tapa kaupallisen tiiviiseen, organisoituun ja luottamukselliseen yhteydenpitoon, kuten perinteisissä verkostoissa.

Blogosfääriä ja sen talousmallia ei voi tukia niin kapeasti kuin verkostoja, joissa tutkimus liittyy usein markkinoihin tai yritysten tarjoamiin tuotteisiin. Blogosfäärissä tutkitaan etenkin toimijoiden välistä dynamiikkaa, suhteiden syntyä ja kestoa, sosiometriikkaa ja useampiulotteisia matriiseja. Blogosfäärin suhteet eivät ole yksisuuntaisia (*asymmetric, unilateral*) tai kaksisuuntaisia (*reciprocal, symmetric, bilateral*). Blogosfäärin suhteet ovat samaan aikaan horisontaalisia (*commensalistic*) ja vertikaalisia ja viittaavat sekä tuotteisiin ja prosesseihin että tiedon ja tuotteen vaihtoon ja jakeluun.

Blogosfääri talousmallina on verkostojen verkosto hieman samaan tapaan kun grid (ritilä) on tietoverkkojen tietoverkko. Sen jäsenenä on monenlaisia verkostoja vaihdannasta kommunikointiin ja sosiaalisiin verkostoihin (*exchange network, communication network, social network*). Kehittyessään edelleen blogosfääri ja grid muodostavat eräänlaisen megaverkoston. Muuttujia, joita tulee seurata ovat informaatio, verkostosuhteet, verkostojen luonne, verkostojen toimijat, tavoitetta-

vuus, informaation kulkutapa, tapa kerätä tietoa ja ottaa sitä vastaan sekä tulkita se.

Blogosfäärissä sosiaalisena mallina avainkäsitteitä ovat yhteys, vuorovaikutus ja sidos sekä sosiaalinen pääoma ja se kertymä. Blogosfääristä puuttuu yhteinen ydin, mutta verkostojen tapaan sieltä löytyvät yhteydet (*connection*), kontaktit (*contact*), vuorovaikutus ja kommunikaatio (*communication*), eriasteiset sidokset (*commitment*), yhteistyö (*cooperation*) ja kumppanuus (*companionship*). Näennäisen vahva asema blogosfäärissä ei tarkoita vielä vahvaa ”valtaa”.

Luontevin tapa tulkita blogosfääriä on prosessinäkemys. Se korostaa jatkuvaa muutosta ja evoluutiota. Yksittäisen blogin kohdalla tämä voi merkitä ryöpsähdysmäistä äkkimuutosta. Samoin yksittäinen blogi voi aiheuttaa odottamattoman evoluution tai diffuusion.

Sama tieto ei aiheuta kommunikaatioverkossa samaa muutosta blogosfäärin jokaisessa klusterissa. Tässä perinteiset verkostot poikkeavat blogosfääristä täydellisesti, eikä niitä pidä verrata keskenään. Webypäristössä syntynyt yritys, organisaatio jne. on kokonaan toisessa asemassa kuin sinne siirretty toiminta.

Verkostoajattelun strateginen tavoite ei sovi blogosfäärin sisälle. Strategisiin verkkoihin tarvitaan tyypillinen verkoston ja organisaatioiden yhteensopivuus, sitoutuneisuus ja luottamus. Toki blogosfäärinkin kohdalla on nähtävissä arvoketjuja, joilla ulkoisia suhteita ja toimintoja pyritään ohjailemaan.

Perinteisiin verkostoihin kuuluvat asenteet, tunteet ja tietämys. Tällaiset usein emotionaaliset prosessit eivät sovi blogosfäärin tulkintaan. Blogosfääri sosiopsykologisena mallina palkitsee toki sellaisia osallistujia, jotka vahvistavat toisiaan eikä niitä, jotka haluavat elää toisten kustannuksella. Tässä merkityksessä innovatiivisin osa on samalla luonteeltaan salliva ja refleктоiva, divergoiva ja intuitiivisesti visioiva sekä altruistinen ”luova luokka”.

Blogosfäärissä henkilöt osallistuvat toimintaan yksilöinä ja koko persoonallisuudellaan, eivät tietyn roolin haltijoina. Tässä merkityksessä osanottajat tuovat mukanaan omat tiedolliset ja tunneperäiset rakenteensa ja motiivit, sekä jakavat ne muiden jäsenten kanssa. Osa kulkeekin siellä kuin turisti marketissa tai flaneeraaja kadulla, kulkuri

lentokentän terminaalissa nettiyhteyttään hakien, tai peluri vailla mo-
raalia ja eettisiä ohjeistuksia.

Blogosfääri liitetään usein Timothy O'Reillyn alunperin kuvaamaan ja
Web 2 kaltaiseen käsitteeseen. Blogosfääriin sosiokulttuuriin sekä ta-
lousmalliin verrattuna web 2 sisältää vain liike-elämän murrosvaiheen
internetin sisällä, ja sen kieli on sidottu pelkästään verkostokielen ra-
kenteeseen. Se ei edusta monikansallisia kulttuureja ja näiden symboli-
rakenteita saati erilaisia tapoja lähettää ja tulkita kommunikaation eri
kieliä ja symboleja.

Web 2 on blogosfääriin verrattuna lähinnä vanhojen ohjelmien uusia
päivityksiä, eikä kuvaa lainkaan klusterille tyypillistä evolutionarismia.
Se ei ota huomioon verkostojen verkon sisäistä logiikkaa, monitieteistä
prosessointia, innovaatioiden tapaa muuntua sekä teknisenä, taloudelli-
sena että sosiokulttuurisena prosessina ja uutena talousmallina.

Blogosfääri tuottaa kaiken aikaa uutta tietoa ja on erilainen prosessi
kuin se päävirta, jossa 90 % webyhteisön käyttäjistä vain kuluttaa yh-
teisöpalvelun sisältöjä, lainaa ja imuroi, ostaa ja ottaa vastaan usein
tietämättään tai ei tiedä minkä ohittaa. Tässä avaamisessa innovaatio-
prosessi on webympäristössä vaativampi kuin perinteisissä verkostois-
sa.

Yhteisöllisyys sinänsä ilmenee webympäristössä, aivan kuten yhteis-
kunnassa yleensä, kaiken aikaa monipuolistuen. Se ei perustu vain yh-
dessäoloon, sisällön tuottamiseen ja jakamiseen, vaan myös yhä moni-
puolisempiin suodattimiin, suosituksiin, kaverilistoihin tai verkosto-
palveluihin, jossa jo liki 100 miljoonaa ihmistä on jo hakemassa sa-
manhenkisiä tai hakee tietoa vaivoihinsa. Monessa verkostopalvelussa
toteutuu jo elämän koko kirjo. Blogosfääri ei tunnista tässä blogien
sosiaalisia ja kulttuurisia rajoja, innovaation syntypakkaa, etnisiä eroja,
ikä- tai sukupuolirajoja.

Paul Molenaarin, Hollannin suurimman verkkokustantajan mukaan
”typerintä mitä sanomalehdet voivat tehdä on se, että samat toimittajat
tekevät sekä painettua lehteä että verkkolehteä. Toimittajat ovat jääneet
ajattelussaan paperilehden vangiksi” (HS 21.1.07). Tämä sama pätee
siihen internet -sukupolveen, joka on jäänyt taivastelemaan www-
ohjelmien kehittymistä ja verkkojen dynamiikkaa. Verkot nähdään
tietotekniikan tuotteena, ei niiden sosiaalista ja psykologista, spatiaali-

sen maailman ja kulttuurit muuttanutta prosessia ja uutta talouden mallia postmodernissa teknologiassa.

Hierarkkinen verkko kuvaa organisaatiota, joka rakentuu ylhäältä alaspäin ja lokeroituu sektoreittain. Tämä koskee myös mediaa ja sen tiedottamista. Paperilehti on oman aikansa tuote ja hierarkkinen rakennelma sekini.

Hierarkiassa verkoston suhteet ovat dikotomisista ja toimivat joko alasta tai ylöspäin. Hierarkkisessa mediassa käytännössä vain yhteen suuntaan. Kyseessä on siten kaikkein alkeellisin muoto kommunikoinnista ja pelkkä sidosverkko, jossa tieto suodattuu yhteen suuntaan. Se ei ole vuorovaikutteinen prosessi edes vertikaalisuunnassa eikä toteudu reaaliaikaisesti. Tässä merkityksessä se jopa jarruttaa uuden postmodernin talousmallin sosiokulttuurista syntyprosessia.

Blogosfäärin talousmallin yrittäjän näkökulmasta vuorovaikutteinen verkosto on se rakennelma, jonka varaan yrittäjä perustaa alunperin yrityksensä ja toimii sen näkymättömänä tukirunkona. Jos tämä tukirunko syntyy webympäristöstä vapaaseen sosiaaliseen kenttään, tulosta on vaikea myöhemmin sinne siirtää. Sen vastakohtana on yritys, jonka syntyprosessina on ollut jo alunperin webympäristö, tiedeyhteisön teknologiakeskus tai kampusalue yliopiston yhteydessä tiedepuistona. Näitä ”tiedepuistoja” voi löytää tänään mistä tahansa ilman fyysisistä sidosta spatiaaliseen ympäristöönsä.

Eri ikäisten nuorten internet käytössä on havaittu suurta vaihtelua. Kun 25 -vuotiaat työskentelevät siellä, 19 -vuotias jo tekee kaiken webympäristössä, mutta vasta 13 -vuotias asuu sen sisällä. Vasta yhdeksänkymmenluvun lapset ovat alkaneet omaksua täydellisesti vuorovaikutteisen median, jossa he voivat vastaanottaa haluamaansa sisältöä, vastata siihen, muokata sitä ja lähettää eteenpäin. Blogit, videot, My Space sivut, kotisivut, valokuvagalleriat, sähköiset käyntikortit ovat kaikki suosittuja kuluttajien tekemiä medioita. Kilpailua käydään nyt oivaltavilla digikuvilla, sisältörikkailla blogeilla, uusilla ideoilla. Kaikki tämä edellyttää teknologialukutaitoa ja webyrittäjyydessä kykyä tehdä netisivuja, työprojekteja, koodata ohjelmia, kirjoittaa matkakertomuksia, valokuvata ja taittaa esitteitä, tehdä myös omin käsin ja muuntaa taide klusteritaiteeksi.

Perinteinen verkosto ja yksisuuntainen media ei sisällä informaation ja tuotteen tekoa, vuorovaikutuksen välttämätöntä osaa prosessia. We-

byhteisö ja sen nuoret pitävät vaaleja turhana, koska ”reaalielämän vanhat yhteisöt”, sen politiikka ja asioihin vaikuttaminen, koetaan turhana. On turha äänestää, kun se ei kuitenkaan vaikuta, tai oikeammin äänestäminen ei tunnu vuorovaikutteiselta prosessilta, verkostodemokratialta. Webympäristössä 13 -vuotias oppii prosessin, jossa häntä kuunnellaan ja hänen käynnistämänsä prosessit toteutuvat reaaliaikaisesti. Miksi hän menisi ja vetäisi ”punaisen viivan”? Hänhän edustaan webympäristön reaali maailmassa itse itseään ja globaalissa prosessissa. Millainen poliittinen järjestelmä tai ”puolue” häntä edustaisi webympäristön luovassa innovaatioprosessissa ja sen toimintaympäristön logiikassa?

Webympäristön taustalla on vuorovaikutteisen reaaliaikaisuuden ohella nuorten vimmatu mahdollisuus ja halu tehdä, tulla nähdyksi ja kuuluksi. Tästä palavasta halusta tehdä syntyy globaaleja yhteisöjä, jossa muodit ja tyyli suunnat pirstaloituvat, mutta ovat kuitenkin samansisältöisiä ympäri maailmaa. Yksilöllisyys ja ainutkertaisuus ovat luovan webyhteisön kärkiluokan edelläkävijöiden havittelema globaali yhteinen arvo. Käytännössä näillä pienillä merkeillä halutaan samalla kertoa kuinka ryhmät kuuluvat yhteen, ja ovat samaa telecity - innovaattoreiden omaa luovaa luokkaa. Näin Somerolla ja Sodankylässä tapaa nuoria, joille faneja ovat Tokiossa ilmestyvät sarjakuvahahmot tai vastaavasti sieltä löytyy suomalaisen kirpputorin räätälöityjen tuotteiden ja mäkihyppääjien ihailijoita. Joskus tässä tapahtuu räjähdysmäinen muutos (mc2). Webympäristössä - moniulotteisessa ja reaaliaikaisessa - muutos ei liity massaan vaan nopeuteen sekä Riemannin avaruuksiin (ks. avainkäsitteet, ekvivalenssiperusta, epäeuklidinen geometria).

Blogosfäärissä syntynyt nuori, yritys tai organisaatio on kokonaan toisessa asemassa ja aivan toisessa vuorovaikutuskentässä kuin perinteisen verkoston yrittäjät tai ennen 1990-lukua syntyneet nuoret. Samalla kun teknologia on muuttanut toimintaympäristöämme, se on muuttanut myös toimintakulttuurimme sosiaaliset ja psykologiset perusteet. Tätä on mahdotonta havaita, ellei itse ole syntynyt uuden teknologian sisälle ja hallitse sen kieltä, symboliikkaa ja tapaa prosessoida uuden median kentässä siellä eläen.

Kun vuorovaikutteiset verkot kuvaavat henkilöiden keskinäisiä suhteita, funktionaaliset verkot kuvaavat sitä, miten henkilöt toimivat suhteessa toisiinsa. Bogosfäärissä webyrittäjät vastaavat funktionaalisisessa verkossa erilaisia rooleja. Nämä roolit eivät ole samoja kuin tiimeissä

tai perinteisissä verkostoissa. Ne syntyvät kuhunkin tehtävään erikseen ja ovat ainutkertaisia. Luovaa tai innovatiivista ei tarvitse erikseen etsiä ja hakea. *Se syntyy spontaanisti, kun aika ja paikka eivät ole perinteisiä geometrisia tai newtonilaisia, jossa hidas massa ja jälkiomaksujat ovat ohjaamassa yhteiskunnan toimintoja, politiikka (politics) ja kehittämistä (policy).*

Vuorovaikutus parantaa yhteyksiä ja yhteinen oppiminen lujittaa yritysten välisiä sidoksia webympäristön postmodernissa talousmallissa. Klusteroituneet yritysrhyppäät ovat siellä koko ajan prosessoimassa uutta suoraan postmodernin yhteiskunnan kuluttajasegmentteihin, fragmentoituneeseen vuorovaikutusjärjestelmään telecity -nuorten aktiviteetteja kopioiden.

Telecity -nuorten aktiviteetti muuttaa blogosfääriä webympäristössä koko ajan ameebamaisesti, eivätkä ryhmät ole pysyviä rakenteita. Ajan ja paikan suhde ei ole perinteinen, geometrinen. Joissakin blogien verkoissa innovaattorit vierailevat vain kerran, joistakin tulee osallistuvien sidosten pysyviä, toimijoille merkityksellisiä verkkoja. Tämä verkko ei ole perinteinen ja kolmiulotteinen, vaan epäeuklidisesti kuvattava ja ymmärrettävä myös sosiaalisten suhteiden, talouden ja sijaintiteorioiden ohjailijana. Tässä Perelmanin havainnot ovat lähellä prosessin ydintä (ks. blogiartikkeli ”Outo Grigori Perelman” ja ”Nietzen nykytulkintaa”).

Blogosfäärin postmodernin talousmallin verkkoja (reittejä) (ks. grid, ritilä, avainkäsitteet) ei pidä verrata keskenään, eikä perinteisiin verkkoihin. Niitä voidaan kehittää ja ohjailia keskittymällä roolien ominaisuuksiin, symmetriaan ja intensiteettiin. Osanottajat tuovat innovaattoreina verkkoon oman tiedollisen ja emotionaalisen osaamisensa, ja jakavat sen muiden kanssa. Blogistanissa ei ketään voi jättää sen ulkopuolelle eikä estää tiedon kulkua sekä uusia reittejä. Innovaatio syntyy ja häviää yhtä nopeasti. Joku jää elämän ja uusi reitti avautuu tai se otetaan käyttöön myöhemmin. Kuluttajan näkökulmasta grid -analogiaksi sopii sähkövirta, jonka voi saada ulos panemalla töpselin seinään.

Blogosfäärin sosiaalinen malli ja postmoderni aluekäsite ei ole staattinen verkosto saati emotionaalinen tapa ottaa vastaan tai hylätä. Sen moraaliset ja eettiset rakenteet eivät vastaa perinteisen verkoston käsitteitä luottamuksesta tai vastuuntunnosta. Tässä merkityksessä web 2 ja blogosfääri eroavat ehkä merkittävimmin siitä yhteiskuntakokonaisuus-

desta, jossa olemme tottuneet elämään historiallisena jatkumona ja osana regionalismia, hakemaan poliittisia kompromisseja tai lukemaan päivän lehdet, jonkun keksiessä tai löytäessä uutisen aina hierarkkises- sa ja innovaation löytämiselle jälkijättöisessä maailmassa.

8.6 Toimittajan blogi ja pseudoverkosto

Blogosfääristä puhtaasta useisiin ikään kuin uusmediasta. Median tärkein katalysaattori digiajassa on edelleen tuoreus, reaaliaikaisuus ja yksösuutisen tuottaminen innovaatioutusten virrassa. Uutinen on luova prosessi ja lähellä itse innovaatioprosessin syntyä. Siihen kuuluu myös tiedeyhteisölle tyypillinen innovaatioprosessin poleemisuus ja kaiken aikaa uudistuva näkökulma.

Tutkimus ja tiede tarvitsee mediaa asiansa popularisoinnissa ja myynnissä. Kilpailu huomiotalousdessa on tutkijalle blogineen yhtä tärkeä kuin toimittajalle. Kumman blogiin blogosväärin verkot luottavat on evolutionaarinen prosessi. Sama koskee vaikkapa ministerin blogia suhteessa politiikan tutkijan ja politiikan toimittajan blogiin.

Blogi ei ole perinteistä hierarkkista mediaa, mutta ei myöskään tieteen perinteinen tapa tiedottaa saavutuksistaan. Tiede on instituutioineen ja konventioineen, dogmaattisine järjestelmineen webympäristöstä jopa vielä etäämpänä kuin kaiken aikaa muuttuva media. Media on etenkin diffuusissa prosesseissa oleellisesti tiedettä ja sen julkaisufoorumeja edellä. Sen sijaan tiede ja tutkijat tuottavat koko sen teknologisen kentän ja myös monitieteisen innovaatioprosessin, jonka keskiössä ovat nuoret webyhteisön telecity -innovaattorit.

Blogosfääri ja sähköinen webympäristö ei voi eritellä tiedettä ja sen ”yhteisöä” omaksi, omia sääntöjä käyttäväksi maailmakseen. Jos tiedemiehen julkaiseminen sähköisessä mediassa ei nyt ja tulevaisuudessa onnistu, tuskin se onnistuu myöskään missään muussa jälkijättöisemässä mediassa.

Toimittajan ja tutkijan blogi lisäävät blogosfäärin sosiaalista pääomaa siinä missä kenen tahansa miljoonien blogaajien tuotteet. Perinteisten verkostojen tapaan blogin intranet -tyyppiset suljetut verkot voivat saada tutkijan tiedoista lisäarvoa ja uskottavuutta osana sidosryhmäytään. Yhtä hyvin blogi voi olla myös vakkapa poliitikolta tai huippu-urheilijalta mainoskuvineen. Perinteinen kilpailustrategia ei kuitenkaan sovi webympäristössä yrityksen toimintamalliksi.

Perinteinen toimittajan hierarkian maailma ei sovi blogosfääriin. Vuorovaikutteinen yrittäjyys on markkinaehtoista, mutta ei sopimusperusteista. Blogosfäärissä markkinavoimat päättävät ostajien ja myyjien välisistä suhteista. Sen sijaan sopimusperusteinen yhteistoiminta ei sovi täysin avoimeen ja epämuodolliseen ympäristöön. Blogistanissa kaikki tärkeäksi koettu hyöty ei liity vain perusliiketoimintaan, vaan yhteistyö saattaa olla väline tätäkin tärkeämmän tavoitteen saavuttamiseen. Tutkijan kohdalla tällaisia voivat olla vaikkapa henkilökohtainen arvostus, hyväksytyksi tuleminen, ystävyyssuhteet, tapa vaikuttaa prosessin ydinosoamiseen, toimiminen oman verkostonsa promoottorina, visioivana innovaattorina ja joskus myös meklarina. Tutkija kuljettaa aina mukanaan sellaisia ominaisuuksia, jotka liittyvät ihmisten välisiin yhteyksiin, sidoksiin ja vuorovaikutussuhteisiin, mutta myös tieteenalansa mahdolliseen kärkeosaamiseen.

kuva ja taide Matti Luostarinen

Verkostoteorioista blogosfääri eroaa etenkin siinä, ettei se hajoa vaikka osa sen toimijoista lakkaa olemasta. Blogistan ei toimi kenenkään ehdoilla, ei käytä samoja arvoja, sillä ei ole etukäteen sovittuja yhteisiä päämääriä tai jotain muuta yhteistä ”tietoa”, jolla voitaisiin selittää sen toiminta tai koossapitävät voimat, järjestys ja verkon ydinsaaminen. Tutkijan ei tarvitse pohtia blogin ”formaattia” tai sitä tuottaako hän bloginsa artikkelin lehden jollekin sektoritoimittajalle. Jos sektori-toimittaja kokee olevansa sellainen sähköisessä lehdessään, webympäristö on ymmärretty väärin 1990-luvulla syntyneen nuoren vuorovaikutteisessa prosessissa ja vaikeaa tällaista ”lehteä” on lukea 1980-luvulla syntyneidenkään.

Verrattaessa perinteistä mediaa ja webympäristön blogosfääriä ainakin seuraavat kohtia on syytä korostaa:

- 1) Empiirisen aineiston analysoinnin perustalta hierarkkiseen mediaan ja blogiin sopivat jotakuinkin muuntelematta artikkelit, joiden sisältö on ajankohtainen tai tutkijan rooliin sopivat asiantuntija-artikkeli. Kumpikaan ei kaipaa vuorovaikutusta ja mediaksi riittää myös hierarkkinen tiedotus.
- 2) Omasta tutkijan ”arkiminästä” etäämmäs menevät, mutta ajankohtaiset kolumnin tyyppiset artikkelit eivät sovi ”lehtijuttuina” blogosfääriin. Vuorovaikutteinen prosessi blogosfäärissä tarjoaa mahdollisuuden sellaisille prosesseille, joiden yhteydessä syntyy myös poikkitieteisen luovan työn tuloksia. Tällöin blogiartikkelin sisältöön on paneuduttava oleellisesti huolellisemmin kuin lehtiartikkeliin.
- 3) Webympäristön innovaattoreille ohjatut kirjoitukset saavat aikaan normaalin, mutta hetkessä leviävän diffuusion. Sen kuvaaminen lehtiartikkelina vaatii kokonaan toisen lähestymistavan ja on asian esittelyä sellaisille, joille itse prosessi on vieras eikä se edes sellaisena kiinnosta.
- 4) Vaikeimmin kahteen ”maailmaan” soveltuvat sellaiset yleisluonteiset artikkelit, joiden kiinnostus ei ole ajankohtaisuudessa. Blogi saa näiden kautta kyllä syvyyttä ja uusia lukijoita, mutta samalla prosessin dynaamisuus alkaa kadota. Nuoret innovaattorit eivät ole yleisfilosofia. Paperilehdessä juttu on sillä paikalla, johon se joutuu kesäisin, kun muutakaan uutista ei ole. Ympäristö- ja tiedeartikkeleita luetaan kuitenkin enemmän kuin esim. politiikka ja urheilua.
- 5) Paikalliset teemat sopivat blogosfääriin huonosti. Sen sijaan maakunnallisen lehden blogiin ja uutiseksi ne tietysti sopivat ja

kirjoittaja saa palautetta. Maakuntalehden kolumnisti ei ole kuitenkaan välttämättä prosessityötä osaava blogosfäärin blogaaja. Blogosfääri ei ole kolumnistin ympäristö.

- 6) Webympäristön prosesseja ja uutisia on mahdoton jälkeinpäin korjailla ja pyyhkiä olemattomiin. Päivälehdessä voi polttaa ja uutinen unohtuu, mutta sähköinen webympäristö muistaa ja säilyttää viestit. Blogin ja kotisivun tekoon kannata nähdä vaivaa.

8.7 Innovaatioprosessi blogosfäärissä

Perinteinen media ei ole tutkijan näkökulmasta innovaatioympäristö. Sama koskee tieteellistä julkaisusarjaa silloinkin kun se on sähköinen. Innovaation diffuusio ei ole sama asia kuin sen prosessointi.

Blogi on monitasoinen tapa työskennellä webympäristössä. Se sisältää kaikki innovaation prosessoivat elementit, mutta myös räjähdysmäisen tavoin diffuusiolla. Ainakin seuraavat havainnot liittyvät blogosfäärin tutkimukseen vuodelta 2006:

- 1) Symboli-innovaatioiden tapa levitä ja hakea uusia muotoja on sidoksissa kulttuurisen moninaisuuteen. Prosessi leviää monesta ”pisteestä” ja alkuperäisen lähteen löytäminen on vaikeaa.
- 2) Heuristiset ja hermeneutiikkaan liittyvät symbolien tulkinnat avaavat tai sulkevat monikulttuurista ainesta. Blogosfääri muuttaa ja muokkaa alkuperäisiä lähteitä ja tulkinta saa sosiokulttuurisia muotoja. Lisäksi yksittäiset tulkinnat voivat syntyä alkuperäisen blogin muusta esim. kotisivun sisällöstä kuin itse viestistä ja sen merkityksestä.
- 3) Toisin kuin yksisuuntaisessa mediassa vuorovaikutteinen blogosfääri ei tunnista paikkaa eikä diffuusio ole aaltomainen. Diffuusiota voimistavat elementit löytyvät muualta kuin alkuperäisestä blogista saati alueelta tai kulttuurista, josta se on lähtenyt.
- 4) Blogosfääri on aina monikansallinen ja prosessi sisältää lukuisia tiedon vastaanoton ja käsittelyn tasoja. Blogi voi löytää pakkansa hyvinkin yllättävästä osasta ”palapeliä” tai valkuaisainesynteesin tavasta hakea emäspartikkeleja. Pääsääntöisesti prosessi ”häviää” kun tehtävä on suoritettu. Oleellista on että massan sijasta ratkaisevaa on nopeus (mc^2), ekvivalessiperusta sekä varhainen Riemannin epäeuklidinen geometria (ks. avainkäsitteet, Riemann, Einstein)
- 5) Webympäristö edustaa innovaatioprosessin näkökulmasta julkiselle ja hierarkkiselle vierasta ympäristöä, jolloin innovaatio

on ikään kuin koottava uudelleen palautettaessa se webympäristöstä jälkiomaksujille. Hieman samaa edustaa blogi, joka siirretään blogosfääristä myöhemmin paperimediaan.

- 6) Uudessa innovaatioympäristössä kehityksen ”hallintaan” pyrkivä julkinen hallinto tai organisaatio selittää toimintaympäristönsä muutokset ulkopuolisten tekijöiden seurauksena. Webympäristön blogosfääri on mahdollista kuvata taloudellisten muutosten seurauksena syntyvänä globalisaation markkinaehtona, ja sillä vältetään sisäsyntyisten tekijöiden aiheuttama muutospainne organisaatioissa. Syntyy oireilua ohjelmien laadinnan vaikutusvallasta pyrittäessä luomaan suuntaviivoja yksityisen ja julkisen ponnistuksille.
- 7) Funktionalistinen näkemys yhteiskunnan perustehtävästä on tyypillinen organisaatioiden virhearvioinneille. Taustalla ovat sektoroituneet ja hierarkkiset perityt toimintaroolit. Tällöin webympäristön toimijoille pyritään antamaan ”ulkopuolelta” tietty rooli toteuttamaan julkista intressiä. Tämä ei ole lopulta se rooli, johon organisaatio on itse itsensä webympäristössä asettamassa.
- 8) Hallinnon ja elinkeinoelämän ristiin kytkennät olivat läntinen tapa vastata webteknologiaan. Muutoksen logiikassa on noudatettu alueellisen ”muistin” vanhaa traditiota. Regionalismin kadotessa aluksi muuttuivat yksittäisten organisaatioiden (toimijoiden) innovaatioympäristöt. Makrotason toimintaympäristön muutos alkoi vaikuttaa etenkin eurooppalaisten yhteiskuntien alueelliseen toimintaympäristöön. Ne alkoivat löytää ”alueelliselle muistilleen” vastinkohteita ympäri globaalia paikkamuutta ja ensimmäisenä blogien ja blogosfäärien kautta.

8.8 Organisaatioiden suhde webympäristöön ja blogosfääriin

Webympäristö on organisaation näkökulmasta usein joko materiaali- tai informaatiovirtojen generoiva tekijä. Blogit ja blogosfääri lisäävät tähän koko kommunikaatiokentän ja usein myös sosiaaliset suhteet, uusmedian ja kansainvälisimmän osa toimintaympäristöä. Prosessista näyttäisi olevan ainakin seuraavat välittömät seuraukset:

- 1) Vanhoilla tavoitteilla pyritään vaikuttamaan niihin toimintoihin, jotka generoivat myös innovaatiotoiminnan ulkoiset yhteydet tai organisaation (yrityksen) avaintoiminnot. Näihin kuulu-

vat lopulta koko organisaation tavoitteet, tarkoitus, toimintafilosofia, toimintasuuntautuneisuus, toimiala ja organisaatiorenne.

- 2) Organisaatio (yritys) pyrkii ennakoimaan ja sopeutumaan webympäristöön. Se pyrkii vaikuttamaan sinne myös interaktiivisesti tavoitteena muuttaa yhteiskuntakehitystä tavoitteidensa toteuttamiseksi. Ennen webympäristöä juuri sopeuttaminen ja vaikuttaminen generoivat organisaation ulkoisia kytkentöjä.
- 3) Ennen webympäristöä organisaation tavoitteet toteutettiin omistamalla, ylläpitämällä tai valvomalla resursseja. Valvottavia olivat etenkin pääoma, tieto, osaaminen, työvoima ja innovaatiokapasiteetti sekä verkostot.
- 4) Jos resurssien määrä oli hyvin suuri, tarve ympäristön vuorovaikutukseen oli hyvin pieni. Kun massaa on paljon nopeutta tarvitaan vähemmän (vrt. mc²). Verkoissa yritysten asymptoottinen vapaus alkoi kasvaa ja lopulta kitka hävisi kokonaan webympäristössä. Massaa ei tarvittu suhteessa nopeuteen lainkaan.
- 5) Ennen webympäristöä yritykset hoitivat verkostosuhteensa neuvottelutaloudessa. Tarve kontrolloida rajallisia resursseja kasvoi verkostojen epäkypsässä alkuvaiheessa. Webympäristössä neuvottelutalous kuitenkin katosi. Blogosfääri ei reagoi mitenkään organisaation omiin päätöksiin.
- 6) Organisaatio (yritys) ei voinut enää ennakoida mitenkään omien päätösten vaikutusta webympäristön toimintaan. Sen yksityiset osat (blogit) vaikuttivat prosessiin riippumatta organisaation neuvottelutalouden kuvitellusta tuloksesta.
- 7) Toisessa klassisessa intressimallissa organisaation omat ”intressit” sekä näiden tavoitteet gereroivat erilaisia verkostoja yhteiskuntaan. Suomessa tällaisia olivat omistajat, työntekijät, asiakkaat, tavarantoimittajat, valtiolta ja kunnat. Samaa mallia löytyy runsaasti globaalien webympäristöjen sisältä. Se on yleisin malli.
- 8) Webympäristössä nämä sidosryhmät eivät enää edustakaan perinteistä verkoston organisatorista intressimallia vaan informaatiovirtoja ja kommunikaatiota, vuorovaikutussuhteita. Näiden globaalien virtojen hallinta ei ole enää mahdollista, eikä niitä voi generoida klassisen vuorovaikutusperiaatteen intressistä.
- 9) Kolmannessa näkökulmassa organisaation (yrityksen) ja yhteiskunnan vuorovaikutus oli resurssipainotteinen. Tässä innovaatioyhteiskunnan vaiheessa talouden ohjaajia olivat pääoma, tietotaito, teknologia, hallinto, toimitilat, työvoima, raaka-

aineet, markkinat ja hankinta-alueet. Webympäristössä resursseilla oli edelleen merkitystä, mutta vain sen omassa taloudessa.

- 10) Yhteiskunta ei enää neuvotellut neuvottelutaloudessa, vaan alkoi ohjailta resursseja evolutionarismien keinoin innovaatioprosessin sisäisillä markkinatalouden säännöillä.
- 11) Evolutionarismi (klusteritalous) ei edustanut intressiä käyttäen valtaa ja hallinnoita omilla päätöksillä, vaan ainoastaan tapaa sopeutua kaiken aikaa dynaamiseen innovaatioympäristöön.
- 12) Neljännessä vaiheessa organisaatio (yritys) pyrki saavuttamaan tilan suhteessa ulkoisiin verkkoihin, jossa se saattoi parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaa omia tavoitteitaan. Organisaation (yrityksen) saavuttama tila verkossa oli samalla resurssi, jonka jatkuvalla ylläpidolla oletettiin syntyvän uusia virtoja generoivia dynamiikkoja.
- 13) Webympäristössä myös sijainnin antama lokaalinen etu katosi ja sijainnin optimin etsimisestä tuli noidankehämäinen rasite diffuusiseksi kuvitellussa innovaatioympäristössä. Eniten tästä kärsi luonnonvarat ja ekologinen klusteri, kestävän kehityksen mukainen lokaalinen sijoittelu.
- 14) Webympäristö ei ole neuvottelu- tai intressiympäristö, mutta ei myöskään resursseista kiinni oleva ja lokaaleja toimintamalleja hakeva sijaintimalli.
- 15) Webympäristö ja blogosfääri ei lukeudu yhteenkään organisaatiokulttuurisesti tunnistamaamme toimintakenttään, eikä sitä pidä sellaisena myöskään määritellä.
- 16) Tutkija ja tiede löytävät webympäristöstä ja blogosfääristä tiedepohjaisia verkostoja ja tuotantokomplekseja. Niiden tarve ja käyttö helpottuu innovaatiokentässä tiedeyhteisön kautta, ei perinteisen intressi- tai neuvottelutalouden organisaatioilla, verkoilla tai klustereilla.

8.9 Faktoritulkinnot ja blogosfäärin webympäristön klusterit

Blogit on mahdollista jakaa faktorianalyseillä kolmeen tai neljään tulkinallisesti mielekkääseen faktoriin sekä klusterianalyseillä faktoriipisteistä lukuisiin homogeenisiin ryhmiin. Faktoreiden ja ryhmien lukuun vaikuttaa valittu muuttujamäärä, mutta ei niinkään esim. suuralueiden sulkeminen pois analyysistä.

Klustereiden synnyn tulkinnassa on käytetty delfi -metodiikkaa sekä deduktiiviselle tutkimukselle tyypillistä a priori -mallia. Tulokset ovat luonnollisesti poikkileikkauskuvia hyvin dynaamisesta prosessista, jonka synty ja laajeneminen oli tutkimushetkellä innovaationsa alkuvaiheessa.

Blogiympäristön valtaisa laajuus ja havaintojen määrä edellyttävät jatkossa analyysien liittämistä entistä painokkaammin grid -prosesseihin (ritilä) sekä yksittäisten ryhmien ja vuorovaikutussuhteiden täsmällistä kartoitusta. Nyt käytettävissä olevat mallit ja hypoteettiset rakenteet eivät vastaa prosessin yhteiskunnallista, taloudellista ja kulttuurista syntyprosessia ja sen kehittymisen dynamiikkaa. Yhteiskuntatieteiden (sosiologia) kvantitatiivinen metodiikka on ollut liian vähän harrastettua, jotta valtavista aineistoista voitaisiin saada sosiometrisesti päivitettyä ja luotettava reaaliaikaista tietoa (ks. grid, avainkäsitteet). Tähän on syytä saada pikainen korjaus.

Blogosfäärin ensimmäiselle faktorille latautuvat webympäristön hyvin tuntevat, innovaation alkupään osaajat. Nämä blogaajat ovat hyvin koulutettuja ja lähellä metropoleja. Klusteriratkaisuissa näkyvät jopa maailman johtavat innovaatiokeskittymät. Ensimmäinen faktori ei ole kuitenkaan sama kuin internetin sisällöntuotannon keskittymät ja sen parikymmentä Yhdysvaltain ja Euroopan nodaalia. Toki ne näkyvä faktoripisteiden ryhmittelyssä ja ovat epäilemättä ohjaamassa koko faktoriratkaisua. Thomas Friedmannin (2005) kuvaama globaali ”litteä” maailma (*The World in Flat*) toki toteutuu ja kutistaa tasavertaisesti tietotyön tekemisen, mutta tiedon tuotto sisällöllisenä prosessina ja logistisina ratkaisuina, uusina suurina oivalluksina, on keskittynyttä. Blogosfäärin toiminnalle sillä ei sinänsä ole mitään merkitystä, ja kertoo vain sen alkuvaiheen asetelmasta.

Ensimmäisen faktorin voisi nimetä länsimaisen tiedontuottajan, mutta myös kuluttajan webympäristöksi tai blogifaktoriksi. Se selittää liki puolet koko analyysin rakenteesta ja johtunee juuri keskittymisestä Yhdysvaltoihin ja Euroopan muutamaaan metropoliin. Faktoreita rota-toitaessa tai niiden määrää muutettaessa lataukset luonnollisesti muuttuvat, mutta keskeisimmät ulottuvuudet ja klusterit ovat koko ajan kohtuullisen säilyviä.

Ensimmäiseen faktoriin kuuluvat myös ekokestävä ajattelu, sosiaalinen pääoman normit ja pehmeähköt arvot (vrt. Luostarinen 2005, s. 167 - 170). Innovaatioprosessissa ensimmäistä faktoria lähellä olevat blogien

klusterit asettuvat lähemmäs divergoivaa ja radikaalia ulottuvuutta. Tutkimuksen deduktiivinen a priori malli toteutuu tältä osin odotetun kaltaisena.

Uusmedian näkökulmasta prosessi on lähellä suomalaista mediakulttuuria, jossa arvostetaan faktuaalista tietoa. Ensimmäisen faktorin synnyssä oleellista on blogien ylläpidon ja tuottamisen innovaatioaallon alkupään prosessin tulkinta. Jo muutaman vuoden kuluttua tulos voisi olla kokonaan toinen.

Klustereissa (faktoripisteiden homogeenisissa ryhmissä) ensimmäisen faktorin ryhmistä tärkein ovat ”telecity -ryhmät” (ks. avainkäsitteet). Suurimmat postmodernin yhteiskunnan kuluttajatyypit (turistit ja flaneeraajat) ovat siirtyneet seuraavalle faktorille. Tällöin ryhmien kohdalla voidaan tehdä tulkinta, jossa aktiiviset tiedon tuottajat (sisällöntuottajat) ja lähinnä surffailevat kuluttajat alkavat jo nyt etääntyä toisistaan. Koska tämä kehitys varmasti on voimistuva, kansakuntana meidän tulisi panostaa webympäristön sisällöntuotannon opiskeluun avainklustereissamme. Samalla näiden organisaatioiden toiminta webympäristössä tulisi tehdä klustereina panostaen enemmän bisnesinovaatioihin ja organisaatio-innovaatioihin sekä luovan luokan kykyyn tehdä webympäristönsä paremmin ”avautuvaksi” myös esteettisinä prosesseina.

Webympäristö merkitsee kehittyessään yhteiskunnallisen rationaalisuuden muutosta, joka liittyy tiedon ja verkon globaalisuuteen. Globaali rationaalisuus edellyttää ennustettavuutta ja luotettavuutta sekä riskien hallintaa laajoissa kokonaisuuksissa.

Toinen faktori on menetelmälle tyypillinen kääntöpuoli tai peilikuva ensimmäisestä. Mukana on iäkkäämpiä ja varakkaampia kuluttajia ja tiedon tuottajia. Yrittäjyyttä ja yhteiskunnan osallistumista painotetaan enemmän kuin edellisessä ja webympäristön blogosfääri nähdään myös usein kokonaan uutena talouden muotona. Erot edelliseen syntyvät kuitenkin lähinnä arvoissa, jotka ovat ensimmäistä faktoria kovemmat.

Toisen faktorin klustereissa ei löydy ensimmäisen faktorin ryhmäsidosta eikä sosiaalisen pääoman normitus näy juuri lainkaan. Toisen faktorin nimeksi sopisi varttuneempien ja varakkaiden uuden talouden portinvartijoiden ryhmäkäsike. Altruistiset ja nuorempien arvot alkavat korvautua ”ahneemmilla” ja egoistisilla, mutta samalla myös tiedon käsittelyjärjestelmät vaihtuvat niiden intressin muuttuessa.

Klusterianalyyseissä ”telecity -blogaajat” alkavat muuttua fundamentalististen pelurien suuntaan tai sisäisiksi yrittäjiksi (intarpreneur -ryhmät). Suuret metropolialueet ovat näkyvillä nytkin. Kulttuurinen kirjo näkyy klustereiden siirtymässä eräänlaiseen ”teosofiseen materialismiin”, jossa sama toimintatapa johtaa näennäisesti odottamattomaan lopputulokseen. Eri puolilla maailmaa samaa faktoria edustavat eivät välttämättä kuulu suinkaan samaan klusteriin. ”Kulkuri” ja ”peluri” toimivat miltei päinvastoin vaikka kuuluvatkin saman faktorin ulottuuksiin, mutta sen eri napoihin (ryhmien kuvaus ks. avainkäsitteet)

Webympäristön klustereita tulkittaessa ei pidä luottaa ensimmäiseen ja yhteen totuuteen. Jo kolmannessa faktorissa erkautuvat ensimmäisestä meille suomalaisillekin tutumpi ekologinen suuntaus, jossa jopa käsite ”etätyö” ymmärretään hieman samoin kuin omassa käsitejärjestelmässämme. Webympäristö on tälle ”vihreälle” arvoketjulle välttämätön osa elämää ja se liitetään lähelle uusmediaa. Sisällöntuotanto on osa yhteiskunnallista prosessointia ja mukana on myös promoottorin tehtäviä hoitavia yrittäjiä. Innovatiiviset visionäärit lukeutuvat lähemmäs ensimmäistä faktoria ja sen telecity -ryhmää.

Vähennettäessä ensimmäisestä faktorista sen keskenään korreloivia muuttujia, saadaan vielä neljäs faktori. Tämä syntyy lähinnä ensimmäisestä ja kuvaa marginaaliryhmää, jossa vastaajien koulutus on heikompi ja webympäristö tuntemattomampi, hieman pelottavakin. Se purkaa ensimmäisen faktorin ”ristiriitaa” kokea sosiaalinen ympäristö netissä yhtäällä vieraana ja toisaalla välttämättömänä. Ilmiö on kuvattu sosiologiassa ja modernissa antropologiassa joskus ehkä virheellisestikin postmodernin yhteiskunnan sellaisena pääryhmänä, jossa se suurimpana klusterina (turistit) kokee samaan aikaan sekä halua sitoutua, mutta myös samaan aikaan paeta ympäristöstä, joka on turvapaikaksi ja vankilaksi koettu koti. Todellisuudessa ryhmä (klusteri) hajoaa faktoripisteitä klusteroitaessa tai poistettaessa korreloivia muuttujia, eikä se ole uudessa webympäristössä edes suurin tai dominoiva ryhmä.

Neljännän faktorin, ja mahdollisesti myös kolmannen, osuus mallin selityksasteessa kasvaneen prosessin edetessä ja kun mukaan tulevat innovaatioprosessin myöhäisemmät omaksujat. Tällaisia ryhmiä ovat etenkin juuri postmodernit turistit, flaneeraajat, mutta myös niistä erkaantuvat teosofiset materialistit.

Muuttujavariansseja vaihtelemalla muutokset ovat pienempiä kuin karsittaessa blogien suuralueita. Kun eurooppalaiset jätetään kokonaan

pois, faktoreiden ”paikka” tavallaan vaihtuu ja ensimmäiseksi kohoaa yritystalouden (bisnes), työyhteisön merkitys osana webympäristöä ja samalla mediaympäristö siirtyy toiselle faktorille. Ekologinen ympäristö on edelleen toki tärkeä, mutta sen merkitys on hieman toinen kuin omassa käsitejärjestelmässämme. Delfoissa se erottuu sellaisena tiedon keruun ja käsittelyn järjestelmänä, joka ei ole niin pragmaattinen tai synergian tuotossa konvergoiva kuin oma käsitejärjestelmämme. Näin sinänsä sama symboliikka voi johtaa kulttuurien kirjossa webympäristössä helposti virhetulkintoihin, käyttämättä empiirisen aineiston käsittelyn rinnalla intuitiivisia tai rakenteellisia tulkintamenetelmiä.

Webympäristön tulkinnan muutos kertoo lähinnä eurooppalaisen (eurosentrisen) eroista verrattaessa sitä aasialaiseen ja amerikkalaiseen (myös Etelä-Amerikka) innovaatioympäristöön. Eurooppalaisessa innovaatioympäristössä korostuu näkyvästi ekologiset arvot ja sosiaalisen pääoman merkitys (normit), kun taas amerikkalaisessa ja aasialaisessa korostuvat kovemmat arvot. Tätä tulkittaessa on muistettava kulttuurisen käsittelevän omia symboleitamme toisin kuin mihin itse olemme tulkintamme ”yhdestä totuudesta” asettaneet.

Blogosfääriä tulkittaessa yksittäinen blogi muistuttaa mediaa tai elokuvaa, jossa yhdistämme kuvia, musiikkia ja kuvatekstejä omiin mielikuviiimme sekä mainosteksteihin ja koko webympäristön usein manipuloivaan maailmaan. Tutkijan blogi ei poikkea tässä kaiken kattavassa prosessissa mitenkään muusta tiedon virrasta ja moniulotteisesta webympäristön maailmasta.

Suomalainen malli ei poikkea oleellisesti kolmen faktorin perusmallista. Suomalaiselle webympäristö on tuttu ja suomalaiset pitävät itseään edelläkävijöinä myös blogin tuottajina. Ensimmäinen faktori on urbaani, mutta ei juurikaan varallisuuteen tai sukupuoleen sidottu. Homogeenisena malli on miltei yhden faktorin dominoima ja kertoo myös prosessin käynnistymisvaiheen innovaattoreiden luonteesta. Luovuus, koulutus, mediaympäristön vahva vaikutus näkyy blogaajissa. Webympäristö ja sen mahdollisuudet ovat osa suurta ”odotusta” tai ”mahdollisuutta”, mutta myös ekokestävää taloutta.

EU:n ulkopuolella ensimmäisessä faktorissa korostuu selvempi polari-soituneisuus, varallisuuserot, uuden talousmuodon odotukset ja yrittäjäjyys. Sosiaalinen pääoma ja ekologisuus siirtyvät pääosin toiseen faktoriulottuvuuteen. Webympäristö ja sen blogosfääri ovat osa globaalia välttämättömyyttä, privaattia yksityisyyttä ja taloutta, yrittäjäjyötä.

Blogien klusterit ovat homogeenisempia itä-länsisuunnassa kuin siirryttäessä pohjoisesta etelään. Euroopassa on mahdollista nähdä eroja, jotka korostavat ns. uuden- ja vanhan-Euroopan rajoja. Ryhmät syntyvät ”paketteina” joita on aiemmin pidetty enemmän pienkulttuurien tai alakulttuurien tuotteina. Oikeammin kyseessä ovat suorkulttuurit, joita on pidetty vähemmistökuulttuureina, ja jotka nyt edustavat blogosfäärisä eräänlaista moninaisuuden henkisyyspakettia tai pääomaa. Näin yksi pääsuunta korostaa yksilöllisyyttä, jonka historia on valistuksessa ja omaehtoisessa ihmiskuvassa. Se puolustaa humanismin perintöä ja vastustaa autoritaarisia järjestelmiä ja guru -uhkakuvia. Arvoissa on mukana pragmaattista materialismia ja tiedon hankinta on formaalista ja empiiristä. Innovointi on pääosin mekaanista (ks. avainkäsitteet, tiedonhankinta, innovaation omaksujatyypit).

Tämän konventionaalisen materialistin tai sisäisen yrittäjän (intrepreneur) vastapoolina syntyvät ryhmät, joita luonnehtivat kompromissin haku. Tämä ”fundamentalisti pelaaja” hakee yhtä ”oikeaa tietä”. Tässä prosessissa kaikki tiet johtavat lopulta samaan ja ”oikeaan” päämäärään, kunhan yritetään riittävästi. Käytännössä tämä ”matkapaketti” on pelaajan omassa moraaliltaan löyhässä webympäristön mahdollisuuksien peliteoriassa, monikulttuurisessa kaaoksessa. Innovaattoreiden (telecity -ryhmät) avustamana nämä löytävät helposti ratkaisun ja hyödyntävät sitä omiin päämääriinsä. Pelaajien usein moraalittomia päämääriä ja pelin strategiaa prosessi ei ratkaise, eikä näistä tuloksista voi syyttää webympäristön luovia luokkia tai itsellisiä yrittäjiä, innovaattoreita tai promoottoreita.

Postmoderni ”kulkuri” muodostaa oman ryhmänsä. Tästä vain hieman eroaa teosofinen materialisti. Molemmat hyväksyvät kaiken perinteisen ja vanhan kulttuurin, kunhan kukaan ei vaadi heitä sitoutumaan. Kun fundamentalisti peluri vaatii kaikille omia sääntöjään ja kaikki vie lopulta yhteen päämäärään, teosofinen materialisti ja kulkuri ei sitoudu yhteenkään monikulttuurisista opeista. Kun edellinen sitoutuu helposti ”pelin säännöin” ja ilman moraalialia tai eettisiä rasiitteita, vaihtaen pelin säännöt tarvittaessa aina uuteen lohduttomaan peliin, jälkimmäinen on moraaliltaan tiukempi, eikä itse sitoudu mihinkään, mikä näyttäisi raskautavalta. Nämä ”kulkurit” ovat kiinnostuneita yhdestä suuresta to- tuudesta, mutta eivät sitoudu moniarvoisessa maailmassa yhteenkään.

Teosofinen materialisti eroaa kulkurista lähinnä ensimmäisen faktorin suuntaan. Ryhmässä on paljo alakulttuureja, joiden syntyä kuvaa mui-

nainen (1970-luku) hippiliike, mutta nyt siirrettynä suurkanvaltuuriksi ja hakien kulttuurisen moninaisuutta pääkulttuurien fragmentteja yhdistäen. Syntyy teosofinen vaikutelma, jossa näkyvimpiä ovat hindukulttuurin tuotteet sekä läntisen maailman materialismi. Prosessin tavoite delfissä on saavuttaa jotain, joka tulee aina ulkoisena muutoksena tai ratkaisuna sekä usein materiaalisena tuotteena, saavutuksena tai päämääränä. Näin elämästä tulee lopulta saavutuksen tai kuvitellun kehityksen kautta harmonisempaa ja turvallista.

Fleneeraaja surffailija hakee delfissä webympäristössään vuorovaikutusta, jossa postmodernit välineet ja opit ovat tavoite muuttaa traditioita, historiaa, globaaleja moraalisaantöjä ja normeja nykyisyydelle tärkeään ja kokonaan uuteen muotoon tai ulkoasuun. Webympäristön fiktiivisessä tilassa traditio, tila, yhteisö, perhe ja ruumis määritellään uudelleen. Tällöin kaikki perinteinen voidaan monikulttuurisessa käsitellä uudelleen miten tahansa. Ilmiö on lähellä ”telecity” -pelkistyksiä, mutta ilman minkäänlaista sidosta omaan uuteen kulttuuriin ja sen tunnuksiin. Tuloksena on hyvin avoin talous ja konstruktivinen individualismi, kyky orgaaniseen innovointiin.

Telecity blogaajat ovat monikulttuurisen blogosfäärin innovatiivisimmat luovat ryhmät. Ryhmät löytyvät puhtaimmillaan keinotekoisista ympäristöistä suurten metropolialueiden sydäimestä ja esim. Yhdysvalloista näkyvimmin Washigtonin, Chigagon, Los Angelesin, San Franciscon ja New Yorkin Manhattanilta. Tämän luovan luokan intuitiiviset visiot ja webympäristön verkostot ovat helposti tunnistettavissa ja he tunnistavat helposti toisensa. Jo pelkkä teknologiakieli erottaa heidät muista ryhmistä divergoivan radikalismiin liittyessä joskus ”moralismiin”. Moralismi on kuitenkin pikemminkin osa fantasiaa kuin fundamentalistin teosofin pelin väline. Taustalla on aina poikkeuksellinen kyky divergointiin, mutta myös ekologiset arvot ja tietty radikalismi tai ainakin sallivat ja reflektivat työmenetelmät. Prosessin avoimuus ja kyky nähdä television tai tietokoneen kuvaruutu kuin fiktiivisenä haasteena sekä neutraalina fantasian välineenä, mittaamattoman mielikuvituksen lähteenä, erottaa ryhmät omikseen kaikissa kulttuureissa eikä erehtymisen vaaraa ole.

8.10 Blogosfäärin ja webympäristön tulkintajärjestelmä

Blogi ottaa vastaan ja lähettää informaatiota kolmen media kautta. Näitä voidaan kutsua joko 1) *tiedon alueeksi* 2) *tiedon intressiksi* tai 3) *tiedon hankinnan järjestelmiksi* tai menetelmiksi

Webympäristössä informaatio laajentaa blogistanissa kykyämme *muokata ja kontrolloida ympäristöä*. Omassa kulttuurissamme tämä liitetään lähelle empiirisanalyttisiä tieteitä ja teknistä tiedon intressiä. Taustalla on historiallinen kehitys, mutta myös oma valintamme fokuksoida innovaatiojärjestelmäämme jo 1970-luvulla tieteellistekniseen. Oman kulttuurimme ja viitejärjestelmämme luo säännöt havaintojemme teolle, mutta myös yleistävien teorioiden muodostamiselle ja niiden todentamiselle.

Toinen tiedon alue blogosfäärissä ja webympäristössä liittyy *tiedon tulkintaan*. Se antaa monikulttuuriselle ilmiölle merkityksen ja mielen sekä mahdollistaa yhteiskunnan toiminnan suuntaamisen olettamamme yhteisen ymmärryksen pohjalta. Tämä maailmakuva on ehkä meillä yleisin ja vastaa historiallista hermeneuttista tutkimustraditiota. Se on eräänlainen ymmärtävä tiedon intressi. Tällöin blogosfäärissä ja webympäristössä oletetaan syntyvän toimintaa aiemmin väittämämme havainnon sijasta. Emme luota havaintoon vaan merkitykseen ymmärtämisen välineenä. Merkitys on havaintoa tärkeämpi ja luotettavampi tässä ymmärtävässä ja monikulttuurista aineistoa käsittelevässä tiedonintressissä.

Edellisestä seuraa kolme tiedon tulkinnan tulosta:

- 1) Faktoreita ja niiden pisteitä klusteroiden kehittyvien talouksien kohdalla jälkimmäinen prosessi on oleellisesti tärkeämpää kuin edellinen. Edellinen taas liittyy pragmatismiin (ks. avainkäsitteet) ja läheisesti omaan kulttuuriimme, eikä se ole erityisen toimiva blogosfäärin webympäristön tulkinnassa.
- 2) Käytännössä ymmärtävä tiedonintressi liittyy omassa kulttuurissamme (tieteessä) kielen tulkintaan. Näin hermeneutiikan säännöt määrittävät meille ihmistieteellisten väittämien merkityksen ja niiden sisällön ja vastaanoton myös webympäristössä.
- 3) Webympäristössä empiiris-analyttiset kulttuurit (tieteet) pyrkivät avaamaan blogosfääriä ja niiden verkostoja ihmisen toi-

minnan rationaalista kausaalisuhteista käsin. Vastaavasti historiallis-hermeneuttiset kulttuurit (tieteet) avaavat blogosfäärin informaation ja toiminnan blogien käsityksistä ja intentioista lähtevänä prosessina. Jälkimmäiset innovaatioprosessit eivät avaudu omassa kulttuurissamme juuri lainkaan reaaliaikaisina ja vuorovaikutteisina prosesseina.

Edellä kuvattu liittyy blogosfäärin ja webympäristön tapaan ennustaa (ks. avainkäsitteet), hakea skenaariot ja innovaatioprosessin diffuusiossa varmentaa tieto ja sen kontrolli. Käytännössä tämä tapahtuu lisäämällä blogien välistä yhteisymmärrystä. Webympäristössä blogit ovat AINUT väline globaalissa taloudessa, jossa selittäminen korvataan ymmärtämisellä. Blogosfäärissä ymmärtävä tiedonintressi ja sen klusterit (faktoripisteiden ryhmät) yleistyvät rajusti lännestä itään siirryttäessä. Samoin siirryttäessä pohjoisesta etelään. Lähtökohtaisesti Kiinan operointi esim. Afrikassa on oleellisesti helpompaa kuin esim. Yhdysvaltojen tai Ranskan. Kyse ei ole vain imperialismin traditiosta tai vääristä lääkkeistä oikeisiin oireisiin.

Lännen ja Kiinan lähtökohtien erilaisuus näkyy jo pelkästään tavasta, jolla afrikkalaiset valtiot esittelevät itsensä internet sivuilla. Lännessä näkökulma on hädänalaisista ihmisistä, kun taas Kiina on liikekumppani ja sen vaikutus ulottuu myös periteiseen maaseutuun. Kiina ei ole vain esimerkki Afrikalle nousevasta valtiosta, joka itse päättää, milloin, missä ja miten se omaksuu ulkopuolisia ideoita ja innovaatioita myös organisaatioiden tasolla, jolloin webympäristö suosii kiinalaisia Afrikassa myös käytännön työssä jopa maaseudulla.

Uutena prosessina ja kulttuurina webympäristö on nouseville ja kehittyville talouksille ”helpompi” organisatorisesti kuin vahvasti organisoituneille läntisille kulttuureille. Webympäristö merkitsee vallan uusjakoa, ja se hidastaa innovaation prosessoitumista länteen muuten kuin teknologisenä verkkona.

Kolmas webympäristön tiedon alue liittyy blogien väliseen **tiedon erittelyyn**. Tämän kolmannen faktori pohjalta blogosfääri arvioi vallitsevaa ”yhteiskunnallista” tavoiteasettelua. Tällöin pragmaattinen tiedon tuottaja joutuu webympäristössä interaktiiviseen prosessiin. Tässä prosessissa blogosfääri arvioi ja erittelee jo olemassa olevan kulttuurin tai yhteiskunnan lainalaisuuksia ja riippuvuutta esim. vallasta sekä kussakin kulttuurissa itsestään selvinä totuuksina pidetyistä käsityksis-

tä ja niiden takana olevista julkilausumattomista tavoitteista (normit, arvot jne.)

Tiedon erittely tapahtuu blogosfäärissä portaittain:

- 1) Webympäristössä pyritään aluksi **invariansseja murtavaan tehtävään**. Tämä tapahtuu aluksi innovatiivisimmassa päässä klustereita ja jo aiemmin kuvatun ”delfoin -oraakkelia” muistuttavan intuitiivisen prosessin tuloksena (ks. avainkäsitteet). Tässä merkityksessä blogosfääri on pitkälle kehittynyt globaali evolutionarismin tuote ja kyky tehdä korjausliikkeitä ”demokraattisesti”. Ilmiö on lähellä jo Galtungin (1974) kuvaamaa tieteen kriittistä tehtävää: Science as invariance-seeking and invariance-breaking activity. Romantisoiden se muistuttaa Platonin kuvaamaa ihannetta filosofien maailmasta, jossa prosessin tausta on kuitenkin innovaation tuotto ja diffuusio evolutionarismissa.
- 2) Webympäristön globaali tulkinta on blogi -tyyppisessä prosessoinnissa ihmisten itsetarkkailua. Jokainen vuorovaikutuksessa oleva osallistuja joutuu erittelemään vastauksensa argumentaation keinoin (delfi), jolloin näennäiset lainalaisuudet voidaan purkaa. Kömpelö analogia löytyy psykoanalyysistä. Blogosfäärin ”piilotajuntaiset” voimat aiheuttavat ihmisissä kielteisiä käyttäytymismalleja, jotka ovat epätoivottuja tai sellaisiksi koettuja. Tällöin blogin tehtävä on tuoda tietoisuuden piiriin käyttäytymisen takana olevat piilevät voimat, jolloin blogistan saavuttaa käyttäytymisensä hallinnan kanavoimalla käyttäytymisensä vaikuttavat voimat uudella tavalla. Analogiaksi käy myös epigeneettinen (ks. avainkäsitteet) geeni, joka palautetaan aktiiviseksi jo toimivan verkoston (blogin) kautta ohittamalla toimimaton tai traumatisoitu blogi.

Edellä kuvattu prosessi tapahtuu hetkessä ja muistuttaa analogiana valkuaisainesynteesiä ja emäsparien järjestäytymistä. Tästä seuraa välittömästi:

- 1) Webympäristön kriittisessä verkostossa (klusterissa) ymmärretään ja tulkitaan sellaisia väittämiä ja kulttuuristen riippuvuussuhteiden erittelyä, jotka eivät ole yhteiskunnallisen toimintamme muuttumattomia lainalaisuuksia, vaan kaiken aikaa muuttuvia tai muutettavia riippuvuussuhteita. Innovaatioprosessi on jälleen nopea ja koskee myös organisatorisia muutoksia.

- 2) Tekninen tiedonintressi seuraa välittömästi sekä kriittistä että ymmärtävää tiedonintressiä ja niiden verkkoja (klustereita). Tapahtuu järjestäytymistä, jossa klusterit ”luovuttavat” avain-innovaattoreitaan prosessin toteutukseen. Teknisesti prosessi tapahtuu hetkessä eikä edellytä ulkopuolista ohjailua tai kontrollia. Klustereissa on aina valtava määrä ylimääräistä kapasiteettia ja resursseja mihin tahansa webympäristön tehtävään.
- 3) Webympäristön blogosfäärin luonne edellyttää, että innovaatiojärjestelmän kärjessä huolehditaan sellaisesta sisäisestä kommunikaatiosta, jossa mukana ovat yhteiset myös poikkitieteiset tulkintajärjestelmät. Näin tiedon alkuperäinen merkitys ei näyttäisi muuttuvan välitettäessä tietoa reaaliaikaisesti myös monikulttuurisessa webympäristössä.

Webympäristön delfissä ongelmaksi koettiin etenkin tieteenalojen hyvinkin erilaiset tulkintajärjestelmät, jolloin on mahdollista ettei tiedenvälinen yhteisymmärrys toteudu ja blogosfääri saa virheellistä tietoa maallikkokäsenineen tai joutuu avaamaan tiedon väärän tulkintajärjestelmän kautta. Jälleen analogia on haettu biotieteistä. Vastaava ongelma koettiin ekologisen klusterin kohdalla, jossa yhteiskunnallista ilmiötä pyrittiin selittämään teknisen tiedon sisällöllä (Luostarinen 2005). Tällöin oletetaan kuluttajien käyttäytymisen olevan selitettävissä kausaalisesti, ulkoisten syiden seurauksena. Tämä sama ajatusharha näkyi usein blogosfäärin delfissä ja muistutti Markovicin (1971) vanhaa näkemystä argumentoida tutkimusintressejä.

Blogosfäärin tapa ratkaista prosessi seuraa jälleen klustereiden monikulttuurista rakennetta:

- 1) Ensimmäisessä vaiheessa webympäristön kriittinen osa olettaa, että tekninen tieto ja siihen perustuva tiedonintressi johtavat käyttäytymiseen, joka muistuttaa jossain määrin luonnon objekteja. Webympäristö on saanut paljon ihmisen biologisesta ympäristöstä lainattua logiikkaa. Pisimmällä ratkaisut ovat siellä, missä kyse on DNA-rakenteen evolutionarismista ja vastaukset tulevat Yhdysvalloista.
- 2) Markovicia mukaillen oikeutukset näille oletuksille tulevat blogien hallitsevien ajatusten ja normien ehdollistamisesta. Blogosfääri alkaa toimia aluksi luonnon ja yhteiskunnallisen ympäristön, kulttuuriperinteen, vanhojen tottumusten jne. ohjaamana. Marko-vicin oletus on oikea. Alun hallitsevat normit tulevat Yhdysvalloista.

- 3) Käytännössä alkaa tulla huonoja delfi -ennusteita silloinkin, kun ne teknisesti näyttäisivät eksakteilta. Syynä tähän on blogistanin muissa klustereissa tapahtuva ihmisten tietoisuuden hyvin nopea muutos.
- 4) Seuraa reaaliaikaisia muutoksia, jotka vaikuttavat radikaalisti blogien väliseen pysyvyyteen tai syntyy kaiken aikaa uusia tekijöitä, jotka muuttavat blogosfäärin logiikkaa, jonka vallitessa lainalaisuus vielä piti paikkansa. Analogiana virus jatkaa elämänsä ja lääke ei tehonnut. Haetaan pikaista uutta valkuaisainesynteesiä.
- 5) Ongelmallisimman vaiheen yli päästään käyttämällä innovaatioympäristön kärjen toimintalogiikkaa. Ratkaisevaa on ongelman luonne ja sen vaatima osaamisen taso. Konventionaaliset ryhmät ja ”flaneeraajat” hämmentyvät kerta toisensa jälkeen prosessien ”pinnan alla” tapahtuvista ihmisten käyttäytymisessä tapahtuvista muutoksista ja suorituskyvystä.
- 6) Webympäristössä usein unohdetaan, että siellä vallitsevat lainalaisuudet ilmaisevat ihmisten tietoisia suhteita, ei tekniikkaa tai taloutta. Blogien kautta syntyvät oppimisprosessit, kyllästyminen vanhoihin malleihin, joukkoesiintymiset jne. ovat inhimilliselle käyttäytymiselle tyypillisiä. Syntyvissä ”lainalaisuuksissa” ei ole mitään ikuista. Blogosfääriä ja webympäristöä ymmärtää parhaiten sellaisella yhteiskuntafilosofialla, jossa valmiit myös luonnontieteiset ja sosiaaliset lainalaisuudet demystifioidaan kriittisesti. Niiden taustalta löytyy lyhyitä käyttäytymistä ohjaavia eturistiriitoja, mutta myös ihmisiä, jotka ovat periaatteessa vapaita toimimaan ja käyttäytymään eri tavalla ja esittämään myös piileviä historiallisia mahdollisuuksia.

9 Summary and discussion

9.1 General

The word blog is a loan from English where it was originally an abbreviation of the word weblog. Blog is a fairly established term for the multitude of pages in the web environment, for which the original Finnish concept was web diary, net diary, sometimes even weblog or log.

Blog is a general term for electronic communication, used by the large web community at its early stages of innovation. A commonly accepted genre for electronic communication is not even possible between cultures. The electronic publishing activity that began as a general diary has now expanded and gained new dimensions as have many other culture-bound innovation processes or innovation itself.

In Finland the blog is often seen as a new media or a new culture with intercommunication and networking as key words. The community formed by blogs and their authors is called the blogostan or blogosphere. It could as well be called the innovation or media environment and its diffusion in the web or internet environment.

There are more than 50 million active writers in the blogosphere and the number is growing by about 10 000 writers every day. From the researcher's angle the process can be characterised as a polyscientific, societal, economic, social, psychological and multicultural global network or cluster. Both technical network and sociocultural networking theories, economic evolutionarism and several processes typical of cluster structures in fields of innovation are involved.

In the economy, protoeconomy lies close to the process as does network and cluster economy. In this sense, protoeconomy means neoindustrial activity where most of the work is performed for development only, not much for reproduction which is represented by mass production as a routine activity also within the web environment.

In Finland, blogs have caught mostly media companies, such as newspapers and TV channels. For these, blogs relay an abundance of easy-to-read information about the behaviour of various consumer groups, also for use by the market. This also approaches the principles of protoeconomy and the bloggers follow the social and cultural behaviour patterns of a creative culture.

Blogs do not require the use of any specific tool or service. The blogs are largely maintained through a blog service or self-installed software. A blog can be written as a corporate or institutional tool for customers or interest groups, by companies to their personnel, by researchers or teachers to their students or to the entire cluster of their network. This seems to be the practice of the CEO:s of Finnair and Nokia, of nearly all our cabinet ministers or of F-Secure, who is a pioneer or public company blogging.

9.2 Research task and methods

The traditional channels and forums of science are often own publication channels of expert organisations and distant from the web environment, even when electronic. Often the complex and hierachical information does not reach the key groups of the innovation process. As a diffuse process, innovation is slow, random and far from the ideals of proto or cluster economy with its value chain theories. In addition, the web environment produces routines that do not increase the social capital of the work community and its interest groups, but more likely erodes it. This creates social "discharge" that has a negative impact on evolutionarism and the cluster. The web environment and its

possibilities have been poorly researched and are known mainly through the development of its nets.

The technology of the information society and its sociopsychological effects have been widely criticised as have the processes that break up the social capital and social nature of networks. Companies and organisations have shortsightedly drifted away from the individual and his/her sociopsychological needs. Social capital has started to diminish and there is no tax payable on the damage here as there is on polluting the environment. This is erosion of social capital. It is not possible to create a new species of man along the technological development as a psychological, social and anthropological miracle. The web environment is not known and one acts as in a traditional organisation, media, network, society without the new fourth dimension of the web universe.

The study has sought means for finding tool sets for the scientific community to operate in a cross-scientific way in the web environment while producing a new global sense of community. The aim has been to find solutions that could enrich the multicultural social capital unlike the electronic communication tools in the media environment that distribute information in one way only.

The other task relates to communication that can cross cultural borders and is not hindered by hermeneutical thresholds or the ways of cultures to produce and receive information. Answers have been sought to the question of how the web environment shapes in the new information economy.

The third entity of tasks studies the differences between the media and blog services and the global variance in producing and receiving the information in the web environment. At the same time, the differences between the web environment and the other sociocultural producer-consumer structures have been deductively researched. Through this, methodical solutions have been sought, especially for innovation models on the web environments of cluster research.

The research material dates in part back to the early years of the Millennium and has been published e.g. as a doctorate thesis (Luostarinen 2005). The material has been increased by blog questionnaires and by processing large data quantities with multivariate methods, factor analyses and clustering of factor points. Delphi type step by step ana-

lytics has been employed for processing of the multicultural material with intuitive methods. Grid-type modelling and calculation capacity have helped in the processing of large data quantities. In innovation structures, the models are based on role structures and models for innovation systems originally recommended by IMA (Innovation Management Association) and SRI (Stanford Research Institution).

The use and diffusion of blogs has been followed for a year against paper versions of corresponding blogs of the Finnish media. The media practice has been compared to the international process and the feedback thereof. Altogether about 70 blogs have been produced out of which about 50 articles have been published in the Finnish media. The articles are divided into three different groups based on their current interest, regional extent and on the sectoral publishing employed by the media houses. In addition, expert articles and own blog responses to the blogs maintained by the media houses have been included.

The legibility of my own blog has been increased by including a home page, ample imaging and self-produced art. These have been linked to the new concept of cluster art while following the reception and diffusion of such concepts already from 2004 (www.clusterart.org).

Rural angle to the innovation process of the web environment

From the rural angle, web research or innovation research has been used only in rare cases. More common than innovation research is its diffuse research where rural areas are areas in between towns or cities or areas within the influence of the centres. The same hierarchical thinking has continued in the web environment, where blogs represent the data distributed by the media in one direction. It seems that the real-time dialogue that is typical of the web environment and gathers together the networks and increases social capital is missing entirely in its global sense. In the world of relative time and place mass is considered the most important, not the intercommunicative speed of blogs (mc^2). However, speed is the energetic and dynamic force here, unlike the critical mass as imagined earlier. The road from gravitation to relativity and the base of equivalence is still untravelled.

From the angle of innovation activity, the adopter types are separated as suggested by consumer research. In consumer-oriented thinking rural areas are experienced as natural resource environments close to entrepreneurship and left unclassified or the classification is targeted

on regions and communities, the smallest of which are villages. In the web environment and blogosphere, however, regions and villages are not shown as separate units and rural areas remain outside the economic, social and cultural structures of the web environments, notwithstanding the typical concept of teleworking. Again, teleworking may mean any activity independent of place and related to a thirst for electronic information in the web environment. In this, a rural location has no advantages or disadvantages. In the blogosphere it is impossible to contrast urban and rural areas.

In the field of rural research, the angle of the web environment is especially wide, in innovation research alone covering targeted product innovations, process innovations, organisational innovations and market or marketing innovations. In addition to the traditional diffusion models, diffuse processes include communication models, intercommunication models, network and cluster models. In the web environment the angle is essentially different from the Hägestrandian outlook that relies mainly only on hierarchical models, cascade, and epidemic models, neighbourhood models and adoption models. Of these, the models for regional memory and social capital are close to the latter.

As the narrow scientific-technological innovation concept was adopted in Finland in the late 1970s, the estrangement between work, technology and social capital in the rural areas also began. As a sequence to this our web environment also started to deviate from the Pan-European and global structure. The blogosphere became a technical network with mainly hierarchical and even sectorally structured (economy, sports, culture, politics etc.) media houses as operators through either a regional (regional newspaper) or a social (fictional and manufactured news) process. The blog became the news media for the publishing house instead of being a multidimensional way of networking and being the news maker and event creator in real time while increasing and expanding social capital as a global process.

Our own national research programme on innovation policy divides innovations into six main categories: technology-oriented, science-oriented, cost-oriented, customer-oriented or generic innovations and innovations based on regulation. From the rural point of view, it is important to develop innovations in the web environment that save costs in the traditional fields and have an impact on the changes of regulation. It is relevant that the innovation types are linked to the development span of the fields of business but also to the opportunities

provided by the global environment and science as well as to the input from the customers. In order to realise this, the cluster structure of the web environment must be set up in the right way. The task of the web environment is to pull together the structures that have separated from the community because of the diffuse innovation that was carried out in the wrong way before and amplified further by the present electronic media. This is the first thing to be realised concerning the ecological cluster and domestic production of energy.

Innovation in the rural areas is mainly pragmatic and mechanical whereas it should be processing and constructive. This is the way to access the innovations in the web environment and obtain the ability to receive them. In the web environment, gathering and adoption of information or the logic of the operational environment as a communication environment are not hierarchical, pragmatic or even mechanical events. Only the blogmaster can be linked to e.g. the traditional hierarchy of a media house and distribute information by using its operational logic, but not the individual users of the blog. A one-way blog will only increase the dichotomy that has been analysed already several times in our centre-periphery models and mother land - colony analogies.

In the web environment the innovators position themselves along the direction of allowance in the diverging process and along reflective radicalism. The networks are not bound to regional classifications or a rural location. However, it is possible to address the web environment networks as communities and they often also operate as such. Social capital grows unlike in the case of the hierarchical media house and in the blog of the publishing house, where the blog is the editor's own newsletter and the rest is letters from anonymous readers to the editor.

In the practical operation and pragmatic thinking, a converging way of thinking contrasting to a diverging way of operating can be separated in the blogosphere.

In this way, individual differences between persons are clearly more visible in the blogostan than in a "normal" organisation. There, the psychological and social is replaced by individualism. This would seem to favour certain cultures and at the same time regions as producers of their web environment.

9.3 Near-scientific past

Blogs and the blogosphere of the web environment are closely linked to networks, clusters and nets. The links between these and the blogosphere are addressed in more detail in a separate chapter below. In innovation processes, classification of innovations and innovators and in their role plays and diffusion the near-scientific past relates to the measuring of man's mental abilities and personality.

As the main rule, man classifies himself in dichotomically bipolar (extroverted introverted convergent divergent, conservative progressive) categories. Especially the typing of intelligence, creativity and talent and the problem solving models created thereof have been in the focus of interest. These models have been drawn up since the 19th century.

The longest stride was taken in the 1950s as a result of Joy P. Guilford's goal-oriented conduct and the pen tests for intelligence appeared in psychotesting. Most tests have been very good and they depict man's success better than e.g. many socioeconomic indicators, such as family background, education, work experience or personality. They are also reasonably reliable in the monitoring of the birth of the blogosphere and its results. They are even better for following the variance in the blogs that is produced by multivariate methods that combine the western image of man and the legacy of humanism (enlightenment philosophy and liberalism) with one of the main streams or clusters (factor) of a postmodern blog, mainly described as "spiritual materialism".

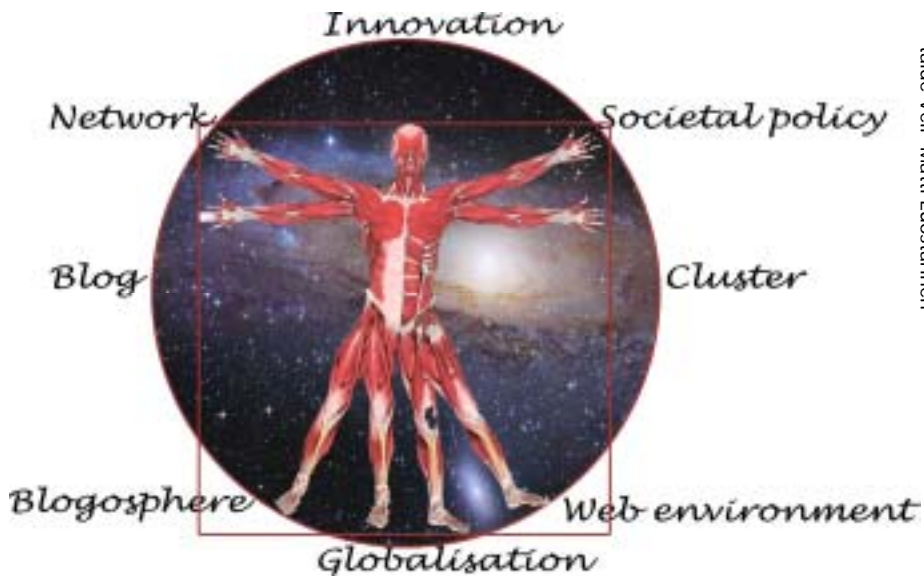
Interpretation of the birth of blogs and of their authors produces self-evaluation tests familiar mainly from personality inventories. In the best case, these also resemble intelligence tests and explain some of the variance of the clusters of the blogs, often caused by a new kind of "postmodern spiritualism" or fundamentalism. Fundamentalism is the result of compiling a multidimensional "theosophical" core from the various, especially religious, material in the blogosphere. Two extremities are created for the factor, one is near altruistic blogs whereas the other one seeks fragments pleasing to one's ego and narcissistic tendencies and supporting these from the palette of different cultures. In the Finnish material, the latter was named gamblers.

The social response style is emphasised in analysis of the blogs and in the delphoi. This social rationality reminds of the popular book on

mental intelligence by Daniel Goleman, where, instead of intelligence, positively encouraging, easy-to-understand and politically correct social adaptation is measured; media sexy "social intelligence" that Thorndike measured already in the 1930s.

The American Leta S. Hollingworth paid attention to extremely intelligent children already in the 1920s. According to her observations these children developed more social problems, deviating behaviour and resentment of authority than their age group in an environment they considered dishonest or unfair. In many cases, this was a convergent way of directing and submitting as well as rewarding for performance that was far from diverging and creative intelligence. When school did not reward them or there was little challenge, this led to laziness and an atmosphere of opposition. Leta Hollingworth was the first to describe an innovative personality and its emergence. Today, the "tin drummer" of Günter Grass can operate directly in a web environment, the breathtaking flight shows of Jonathan Seagull always find their audience and a creative class may be born in the slums as well as on a university campus. Different creativity is called for in a slum or on a desert island from the creativity required in putting together a thesis. All of these skills find their use in the blogstan.

Innovation and innovative personality mean different things in different cultures and also in blogs. Computerised testing has greatly increased our knowledge and the testing methods of today are more precise. They provide a good basis for examining the birth of the blogosphere and operate considerably better in prognostic methods than many analogue models from biology or physics. Thus, sociology and social psychology make a valid processor together with the technical and natural sciences that interpret the networks.

9.4 Relation of the blogosphere to traditional networking

Blogs do not appear as a complete and organised system in the network consisting of known operators. For many active blog writers it must be already important to realise that the web exists.

For companies, the blog is a means to link one's already established networks to a spacious and interactive environment free of hierarchical responsibilities. Initially, only the market and the related competition are relevant between the companies themselves. In the field of media, there is a new phenomenon, often related to advertising, where Finland is only taking the first steps. The large search robots of internet publishers and information providers evolve in parallel with this.

The blogosphere resembles the cluster in many ways. It is often problematic to observe this if one only acts as a producer of content for a blog. Official and unofficial contacts as well as mainly immaterial network links are involved.

The start of the blogosphere was near the emergence of network economy (network management) at which time invisible factors relating to competitiveness and non-economic relations such as power and trust were already involved, but also the ability to produce information and to receive it in a way that favoured the innovation processes. The blo-

gosphere was born largely on the basis of non-economic relations of the traditional network economy, which is why the significance of informal contacts and the measuring of these was paid special attention also there.

In the study, special attention has been paid on the continuity of contacts, and the regulated or spontaneous as well as unplanned processes, not so much on the formal contacts and contacts between the key persons of traditional networks, or the purpose of use or the resources.

From the point of view of the innovation process the number and variety of the blogs is interesting as well as the network relations and the quality of blogs, local and periodical fluctuation and the dynamic nature of the change. The relation of the blogosphere to the traditional network is different, especially with regard to its huge dynamic force, nature of clusters and multicultural know-how as well as with regard to the difference between the weak and strong ties created in communication. The degree of asymptotic freedom is entirely different from the traditional network and entrepreneurship.

In the blogosphere variation is not created by the forms of communication but by the ability to produce new information. The blogs are only rarely a narrow channel for commercially dense, organised and confidential communication, as in traditional networks.

The blogosphere cannot be studied as narrowly as networks where the research is often linked to the market or products offered by companies. In the blogosphere, especially the dynamic between the operators, the birth and duration of relationships, sociometrics and multidimensional matrices are studied. The relations in the blogosphere are not unidirectional (asymmetric, unilateral) or bidirectional (reciprocal, symmetric, bilateral). The relations in the blogosphere are at the same time horizontal (commensalistic) and vertical and refer to products and processes as well as to the exchange and distribution of information and of the product.

The blogosphere is a network of networks in the same way as a grid is the data network of data networks. It consists of various networks from exchange to communication and social networks (exchange network, communication network, social network). As they develop further the blogosphere and the grid form a certain kind of a global meganetwork. Information, network relations and nature, network operators, accessi-

bility, passing of information, the way to gather information, receive it and interpret it are variables that should be monitored.

Contact, interaction and link as well as social capital and its reserve are key concepts in the blogostan. The blogosphere has no common core but as in networks, connection, contact, interaction and communication, various degree of commitment, cooperation and companionship can be identified. A seemingly strong position in the blogosphere does not yet translate into strong “power”.

The most natural way of interpreting the blogosphere is the process outlook that emphasises continuous change and evolution. With regard to a single blog this can mean a sudden surge of change. A single blog can also cause unexpected evolution or diffusion.

In the communication network, the same information does not result in the same change in every cluster of the blogosphere. In this respect, the traditional networks differ from the blogosphere completely.

The strategic aim of network thinking does not fit inside the blogosphere. For strategic networks, typical compatibility, commitment and trust of the network and the organisations are needed. Of course, value chains for directing external relations and operations can also be seen in the blogosphere.

Attitudes, emotions and knowledge belong to traditional networks. Such processes are often emotional and do not fit into the interpretation of the blogosphere. The blogosphere does reward participants that strengthen each other, not the ones that wish to live off somebody else. In this sense, the most innovative part is also permissive and reflective by nature, divergent and intuitively visionary as well as an altruistic “creative” class.

In the blogosphere persons participate in the activity as individuals and with their entire personality, not as owners of a certain role. In this sense, the participants bring their own structures of knowledge and emotion and their motives for sharing with the other members into play. Some travel as a tourist in the market or a flaneur in the street, a wanderer at the airport terminal looking for his web connection or as a gambler devoid of moral and ethical directions.

The blogosphere is often linked to concepts such as Timothy O'Reilly's Web 2. Compared to the blogosphere, Web 2 contains only the transition phase of business within the internet and its language is bound only to the structure of the network language. It does not represent multinational cultures and their symbol structures or the different ways of sending and interpreting the various languages and symbols of communication.

Compared to the blogosphere, Web 2 is mainly updates for old applications and does not depict the evolutionarism typical of a cluster in any way. It does not take into account the internal logic of the network of networks, polyscientific processing, the way of innovations to evolve as a technical, economic and sociocultural process.

The blogosphere produces new information continuously and is a different process from the mainstream in which 90 % of the users in the web community only consume the content of the communal service, borrows and vacuums, buys and receives often unknowingly or does not know what has been missed. In this opening, the innovation process is more demanding in the web environment than in traditional networks.

The sense of community as such manifests itself in the web environment exactly like in society in general, becoming constantly more diverse. It is not only based on being together, production and distribution of content, but also on increasingly more versatile filters, recommendations, friend lists or network services where nearly 100 million people are already looking for like-minded company or seeking for advice on their troubles. The full spectrum of life is realised already in many network services. Here, the blogosphere does not recognise social and cultural boundaries of the blogs, the birth place of innovation, ethnic differences, or age or gender limitations.

According to Paul Molenaar, the largest web publisher in Holland, "The stupidest thing the newspapers can do is to put the same editors to work on the printed paper and the web paper. The minds of the editors have been imprisoned by the paper version" (HS, Jan 21, 2007). The same applies to the internet generation that is stuck on wondering about the development of www applications and network dynamics. Networks are seen as a product of computer technology instead of seeing their social and psychological process that has changed the spatial world and cultures.

A hierarchical network describes an organisation that constructs from top to bottom and sectors itself. This also applies to the media and its communication. A newspaper on paper is a product of its time and a hierarchical structure.

In a hierarchy the network relations are dichotomic and operate either down or up, in a hierarchical media in practice only in one direction. Thus, it is the most primitive form of communication and merely a network of contacts where information is filtered in one direction. It is not an interactive process even in the vertical direction and not realised in real time.

From the point of view of the blogosphere entrepreneur an interactive network is the structure on which the entrepreneur initially establishes his business. The network acts as its invisible support structure. If this support structure develops in a social field free of the web environment it is difficult to move the result into it later. The opposite of this is a business the birth process of which has originally been the web environment, a technology centre of a science community or a campus area at a university as a science park. Today, such "science parks" can be found anywhere without a physical link to their spatial environment.

Great variance has been observed in the internet use of various youth age groups. Whereas the 25 year olds work there the 19 year olds do already everything there whereas the 13 year olds live inside the internet. Only the children of the 1990s have fully adopted the interactive media where they can receive the content they want, reply to it, modify it and send it on. Blogs videos, My Space pages, home pages, photo galleries and electronic visiting cards are all popular media created by the consumers. The competition is now between perceptive digital images, blogs rich in content and new ideas. All this requires literacy in technology and in web entrepreneurship the ability to make web pages, work projects, code programs, write travel reports, photograph and lay out brochures, to do with one's own hands and transform art into cluster art.

The traditional network and one-directional media do not include the making of information and a product, the necessary part of the process concerning interaction. The web community and its young consider elections unnecessary because "ancient communities of real life", its politics and the way to influence are experienced as needless. There is no point in voting since it has no effect anyway or, in more accurate

terms, voting does not feel like an interactive process, like network democracy. In the web environment the 13 year olds learn a process where they are heard and the process initiated by them are executed in real time. Why should they then draw the "red line"? They represents themselves in the real world of the web environment and in the global process. What kind of a political system or "party" would represent 13 year olds in the creative innovation process of the web environment and in the logic of its operating environment?

In addition to the interactive real-time operation, the driving opportunity and desire of the young to do, to be seen and heard lie behind the web environment. This burning desire to do creates global communities where fashions and styles are fragmented but still remain the same all over the world. Individuality and uniqueness are the common global value sought after by the top class pioneers of the creative web community. In practice, these little signs are also used for indicating how the groups belong together and are a part of the same telecity innovators' own creative class. In this way, one meets young at Somero and Sodankylä that are fans of cartoon characters that are published in Tokyo, or correspondingly, one can find admirers of the tailored products of Finnish flea markets or of the national ski-jumping team over there in Japan. In some cases, an explosive change takes place here (mc2).

A youngster, business or organisation that was born in the blogosphere occupies an entirely different position and operates in a totally different sphere of interaction than the entrepreneurs of the traditional network or the young that were born before the 1990s. While technology has changed our operating environment it has also changed the social and psychological foundation of our operating culture. This is impossible to observe if one was not born inside the new technology and can master its language, symbolism and the way of processing in the field of new media while living in it.

Whereas interactive networks depict the relations between persons, functional networks depict how persons interact in relation to one another. In the blogosphere, the web entrepreneurs correspond to the various roles in a functional network.

Intercommunication improves contacts and common learning strengthens the ties between companies in the web environment. There, clustered business groups continually process something new for the con-

sumer segments, the fragmented interaction system by copying the activities of the telecity youngsters.

The activity of the telecity youngsters continually changes the blogosphere in the web environment in an amoeba-like fashion and groups are not permanent structures. The innovators visit only once in some blog networks whereas others become permanent networks of the participating links and have significance for the operators.

Blogosphere networks (routes) should not be compared. They can be developed and directed by concentrating on the characteristics, symmetry and intensity of the roles. As innovators, the participants bring their own know-how and emotional skills into the network to be shared with others. In the blogostan it is impossible to leave anybody outside or to block the flow of information or new routes. Innovations are born and others disappear with equal speed. Some remain alive and a new route opens up or is introduced later.

The blogosphere is not a static network or an emotional way to receive or reject. Its moral and ethical structures do not correspond to the concepts of trust or sense of responsibility of the traditional network. In this sense, Web 2 and the blogosphere differ maybe most from the societal entity we are used to living is as a historical continuum and a part of regionalism, and used to seeking political compromises or to reading the daily papers while somebody discovers or finds a piece of news in an always hierarchical world that is late for discovering an innovation.

9.5 Editor's blog and pseudonetwork

The blogosphere is often talked about as if it were new media. The most important catalyst of the media in digitime is still freshness, real time operation and production of number one news in the flow of innovation news. News are a creative process and near the birth of the innovation process itself. A polemic innovation process typical of the science community and a constantly reshaping angle of view are also inherent to this.

Research and science need the media in popularisation and sale of its agenda. The competition in attention economy is as important for a researcher and his blog as it is for an editor. Which blog the blogosphere networks will trust is an evolutionary process. The same ap-

plies e.g. to a minister's blog in relation to the blogs of a political researcher or a political editor.

Blogs are not traditional hierarchical media but neither is the traditional way of science to report its achievements. Science with its institutions, conventions and dogmatic systems is even further from the web environment than the ever changing media. Especially in diffuse processes the media is essentially ahead of science and its publication forums. Instead, science and researchers produce the entire technological field and also the polyscientific innovation process that the young telecity innovators of the web community find themselves in the midst of.

The blogosphere and the electronic web environment cannot differentiate science and its "community" into a separate world with its own rules. If a scientist cannot publish in the electronic media now or in the future this is hardly likely to succeed in any of the more outdated media.

The blogs of the editor and the researcher increase the social capital of the blogosphere like the products of any of the millions of bloggers. Like traditional networks the intranet-type closed networks of the blog can gain added value and credibility from the researcher's data as a part of their interest group work. Likewise the blog with its promotional images may originate from a politician or a top athlete. Nevertheless, the traditional competition strategy is not suitable for the operation model of a company in the web environment.

The traditional and hierarchical editors' world is not suited for the blogosphere. Interactive entrepreneurship is based on the market but not on a contract. In the blogosphere the market forces decide the relations between buyers and sellers. Instead, cooperation based on contracts is not fully suited for an open and informal environment. In the blogstan, all usefulness that is experienced as important does not only relate to the basic business operation but cooperation may be a means for achieving an aim that is even more important than this. For a researcher, personal appreciation, acceptance, friendships, a means to influence the core competence of the project ,or operation as a promoter, a visionary innovator or sometimes even a broker of his own network may be such aims. A researcher always embodies qualities that are linked to contacts between persons, ties and intercommunication relations but also to the potential top expertise in his/her field.

The blogosphere differs from network theories especially in that it will not disintegrate even if some of its actors cease to exist. The blogosphere does not operate on anybody's terms, does not use the same values, has no common previously agreed aims or some other common "knowledge" that could explain its operation, cohesion, order and core know-how of the network. A researcher does not need to contemplate on the "format" of the blog or whether he is producing his blog article for the editor of a sector of a paper or magazine. If a sector editor feels like one in his/her electronic paper the web environment has been misunderstood in the interactive process of the youngster of the 1990s and it is difficult to read such a "paper" even for the ones born in the 1980s.

When comparing the traditional media and the blogosphere in the web environment, at least the following items should be emphasised:

1. Based on analysis of empirical material, articles with topical content or expert articles in line with the role of the researcher are suitable for hierarchical media and the blog almost without revision. Neither require interaction and also hierarchical information is sufficient for a medium.
2. Column-type articles that are topical but deviate further from the "everyday person" of the researcher are not suitable for the blogosphere as "newspaper items". The interactive process in the blogosphere creates an opportunity for processes that also produce results in cross-scientific creative work. This means that the content of a blog article must be much more carefully considered than that of a newspaper or magazine article.
3. Writings directed to the web environment innovators create a normal diffusion that spreads in a flash. To describe this in a newspaper or magazine article requires an entirely different approach and is presentation of the issue to persons who are strangers to the process itself and not even interested in it as such.
4. General articles that have no topical interest are most difficult to adapt to the two "worlds". The blog gains in depth and in new readers through these but at the same time loses in the dynamics of the process. The young innovators are not general philosophers. In a paper paper or magazine the article appears in a spot it is assigned in the summer when there are no other news. However, environment and science articles are read more than e.g. politics or sports.

5. Local themes are ill-suited for the blogosphere. Instead, they are naturally suitable as news and for the blog of the regional paper and the writer gets feedback. However, the columnist of the regional paper is not necessarily the blogosphere blogger competent in process work. The blogosphere is not the environment of a columnist.
6. It is impossible to fix or erase the processes and news of the web environment later. One can burn the daily paper and forget about the news, whereas the electronic web environment will remember and store the messages. It is worth putting some effort in the making of a blog or a homepage.

9.6 Innovation process in the blogosphere

The traditional media is not an innovation environment from the point of view of the researcher. The same applies to a scientific publication series even when it is electronic. Diffusion of innovation is not the same as its processing.

The blog is a method of many levels for working in the web environment. It contains all processing elements for innovation, but also an explosive channel for diffusion. At least the following observations are related to blogosphere research for 2006:

1. The method of symbol-innovations for spreading and seeking new forms is linked to cultural diversity. The process spreads from several "points" and it is difficult to pinpoint the original source.
2. Heuristic or hermeneutical interpretations of symbols open or shut multicultural material. The blogosphere changes and reshapes the original sources and the interpretation takes on sociocultural forms. Moreover, individual interpretations may arise from elsewhere in the original blog, e.g. from the content of the home page than from the message itself and its meaning.
3. Unlike in one-directional media, the interactive blogosphere does not recognise place and diffusion does not happen in waves. The elements that strengthen the diffusion are found outside the original blog or the area or culture where it originates from.
4. The blogosphere is always multinational and the process includes several levels of receiving and processing information. A blog may find its place in a very surprising section of the

"puzzle" or from the way of the protein synthesis to seek for base particles. As a main rule, the process "disappears" after the task is completed. The relevant thing is that speed (mc^2), equivalence base and Riemann's early non-euclidian geometry are the crucial factors instead of mass (see key concepts, Riemann, Einstein)

5. From the point of view of the innovation process the web environment represents an environment that is foreign to public and hierarchical power, which means that innovation must be reassembled when returning it from the web environment to the late adopters. A blog that is later moved from the blogosphere to paper media is somewhat similar.
6. In the new innovation environment the public administration or organisation striving to "control" the development tries to explain the changes in its operational environment by external factors. The blogosphere of the web environment can be depicted as a market term of globalisation arising from the economic change, and this can be used to avoid the pressure for change in the organisations caused by internal factors. There are symptoms relating to the influence in drafting programmes when attempting to set guidelines for private and public effort.
7. A functionalistic view on the basic task of society is typical of false judgement in organisations. This is based on the inherited sectoral and hierarchical operation roles that aim at providing the operators in the web environment with a certain role from the "outside" for realising a public interest. Ultimately, this is not the role in which the organisation is placing itself in the web environment.
8. Cross-couplings between administration and business life were the western answer to web technology. The old tradition of regional "memory" is followed in the logic of change. As regionalism disappeared the innovation environments of individual organisations (operators) began to change first. The change in the operational environment on the macro level began to affect the regional operational environment of European societies especially. They started to identify counterparts to their "regional memory" all over the global placelessness, firstly through the blogs and the blogosphere.

9.7 Organisational relations to the web environment and the blogosphere

From the organisational point of view the web environment is often the generating factor for either material or information flows. Blogs and the blogosphere add the entire field of communication to this and often also social relations, new media and the most international part of the operational environment. This process seems to have at least the following direct results:

1. The old aims are used for influencing the activities that also generate the external links of the innovation activity or the key activities of the organisation (company). Ultimately, the aims, purpose, operation philosophy, direction of activities, field of operation and organisational structure of the entire organisation belong to these.
2. The organisation (company) strives to predict and adapt to the web environment. It also tries to have an interactive effect there with the aim of changing social development to fulfil its aims. Before the web environment adaptation and influencing especially generated the external links of an organisation.
3. Before the web environment the aims of an organisation were fulfilled by owning, maintaining or controlling resources. Especially capital, knowledge, know-how, labour, innovation capacity and networks were to be controlled.
4. If the resources were very large the need to interact in the environment was very small. If there is great mass, less speed is needed (see mc2). The asymptotic freedom of companies began to grow in the network finally dissolving all friction in the web environment. Relative to speed, no mass was needed.
5. Before the web environment the companies managed their network relations in the negotiation economy. The need to control the limited resources grew in the immature early phase of the networks. In the web environment, the negotiation economy disappeared, however. The blogosphere has no reaction to the organisation's own decisions.
6. The organisation (company) could no longer predict in any way the effect of its own decisions on the operation of the web environment. Its private parts (blogs) had an effect on the process independent of the imagined result of the negotiation economy of the organisations.

7. In the second classic interest model the organisation's "own" interests and the aims of these generate different networks to society. In Finland such networks included owners, workers, customers, suppliers, the State and municipalities. The same model is often found inside the global web environment. It is the most common model.
8. In the web environment these interest group no longer represent the traditional organisational interest model in the network but information flows and communication, interactive relations. It is no longer possible to control these global flows and they cannot be generated from the interest of the classic intercommunication principle.
9. From the third point of view, the intercommunication of an organisation (company) and society was resource-oriented. In this phase of the innovation society, economy was directed by capital, know-how, technology, administration, office space, labour, raw materials, markets and acquisition areas. Resources still mattered in the web environment but only in its own economy.
10. Society no longer negotiated in a negotiation economy but began to steer resources by evolutionarist means by the internal market economy rules of the innovation process.
11. Evolutionarism (cluster economy) did not represent the interest of using power and governing by one's own decisions. It was only seen as a way to adapt to the constantly dynamic innovation environment.
12. In the fourth phase the organisation (company) strove to achieve a status related to external networks where it could fulfil its aims in the best way possible. The status in the network achieved by the organisation (company) was also a resource the continuous maintenance of which was expected to create dynamics that would generate new flows.
13. In the web environment even the localisation advantage disappeared and finding the optimum location became a stress in the form of a vicious circle in the innovation environment imagined to be diffuse. Natural resources and the ecological cluster suffered the most from this, localisation according to sustainable development.
14. The web environment is not a negotiation or interest environment nor is it a location model depending on resources and looking for local operation models.

15. The web environment and the blogosphere are not included in any of the organisation cultural fields of operation we recognise nor should it be defined as such.
16. The researcher and science find science-based networks and production complexes in the web environment and the blogosphere. The need and use of these are facilitated in the field of innovation through the science community, not through the organisations, networks or clusters of the traditional interest or negotiation economy.

9.8 Factor interpretations and clusters of the web environment of the blogosphere

It is possible to divide blogs by factor analyses into three or four factors that make sense from the point of view of interpretation and into several homogeneous groups by cluster analyses of the factor points. The chosen number of variables affects the number of factors and groups, whereas e.g. the exclusion of large areas from the analyses does not have so much significance.

Delphi methodology and the a priori model typical of deductive research have been used in the interpretation of the emergence of the clusters. Naturally, the results are cross-sections of an extremely dynamic process the birth and spreading of which were at an early stage of innovation at the time of study.

In the future, the vast extent of the blog environment and the quantity of observations require that the analyses be linked more closely to grid processes and that the individual groups and intercommunication relations be charted in detail. The models and hypothetical structures currently available do not correspond to the social, economic and cultural birth phases of the process or the dynamics of its development. Application of the quantitative methodology of sociology has been too rare in order to get sociometrically updated and reliable real-time data of the vast materials. This should be urgently remedied.

kuva ja taide Matti Luostarinen

The experts of the early end of innovation with good knowledge of the web environment are charged on the first factor of the blogosphere. These bloggers are well-educated and close to the metropolis. Even the world's leading innovation concentrations are visible in the cluster solutions. However, the first factor is not the same as the concentrations

of content production for the internet and its twenty or so US or European nodes. These are visible in the grouping of the factor points and undoubtedly play a role in guiding the entire factor solution. The global "World in Flat" described by Thomas Friedmann (2005) will be realised and will shrink equally the information work. Nevertheless, the production of information as a process with content and as logistic solutions or new great realisations, is concentrated.

The first factor could be named as the web environment or blog factor of the western information producer or of the consumer. It explains nearly half of the structure of the entire analysis and is probably largely due to the concentration in the US and in a few European metropolis. When rotating the factors or changing their quantity the charges naturally change but the most central dimensions and clusters still remain relatively stable.

The first factor also includes ecologically sustainable thinking and the norms and softer values of social capital (see Luostarinen 2005, pp.167-170). In the innovation process the blog clusters close to the first factor are found nearer the diverging and radical dimension. The deductive a priori model of the research is thus realised as expected.

From the point of new media, the process comes close to the Finnish media culture where factual data is valued. The relevant issue in the emergence of the first factor is the interpretation of the process at the early end of the innovation wave of blog maintenance and production. Even after a few years, this result could be completely different.

In the clusters (homogeneous groups of factor points) the "telecity groups" (for concept, see key concepts) are the most important of the groups of the first factor. The largest consumer types of post-modern society (tourists and flaneurs) have moved onto the next factor. This leads to an interpretation of the groups whereby active information producers (content producers) and consumers that are mostly surfing are already beginning to drift apart. Since this development is likely to become stronger we should invest as a nation into studying the content production for the web environment in our key clusters. At the same time the operation of these organisations in the web environment should be conducted as clusters with more focus on business and organisation innovations and the ability of the creative class to make the web environment more "open" also as aesthetic processes.

The second factor is the other face typical of the method or the mirror image of the first one. More aged and wealthy consumers and information producers are involved. Entrepreneurship and participation by society are weighted more than in the previous factor and the web environment as well as the blogosphere are also often seen as an entirely new form of economy. The differences to the previous factor are mainly evident in the values which are harder than in the first factor. The clusters of the second factor do not have the group commitment of the first factor and hardly any norms for social capital can be seen. A suitable name for the second factor would be the group concept of the more mature and wealthy gatekeepers of the new economy. Altruistic values and values of the young begin to be replaced by "greedier" and egotistic ones.

In the cluster analysis the "telecity bloggers start to shift towards the fundamentalist gamblers or intrapreneur groups. The large metropolitan areas can be spotted also here. The cultural diversity is visible in the shift of the clusters towards a certain kind of "theosophical materialism", where the same operation mode leads to a seemingly unexpected end result. Representatives of the same factor from various parts of the world do not necessarily belong to the same cluster. "The wanderer" and "gambler" act almost in opposite ways although they are included in the dimensions of the same factor but belong to its opposite poles (for description of the groups, see key concepts).

When studying the clusters of the web environment the first truth should not be trusted and taken for granted. The ecological dimension that is more familiar to us Finns separates from the first factor already in the third factor. In this dimension, even the concept of "telework" is understood in a somewhat similar way than in our own system of concepts. The web environment is an essential part of life for this "green" value chain and it is associated to be near the new media. Content production is a part of social processing involving also entrepreneurs acting as promoters. Innovative visionaries are closer to the first factor and its telecity group.

When reducing the variables that correlate with one another in the first factor the result is a fourth factor. This is born mainly from the first one and describes a marginal group where the education of the respondents is lower and the web environment less known, even a little frightening. It dissolves the "conflict" of the first factor of experiencing the social environment in the net as strange on the one hand and as

essential on the other. The phenomenon is described in sociology and modern anthropology, sometimes perhaps mistakenly, as a main group of the postmodern society where it, as the largest cluster (tourists) experiences on the one hand the need to commit but on the other hand also the need to escape from one's surroundings, the home that is seen as a safe haven and a prison. In reality, the group (cluster) is split when clustering the factor points or when removing correlating variables and it is not even the largest or dominating group in the new web environment.

The share of the fourth and possibly of the third factor in the degree of explanation for the model will most likely grow as the process develops and involves the late adopters of the innovation process. Such groups are especially postmodern tourists and flaneurs but also the theosophical materialists diverging from these.

The changes are smaller when the variance in the variables is adjusted than when large areas of the blogs are excluded. When the Europeans are wholly excluded the "place" of the factors is in a way changed and business economy rises to the top, the significance of the work community as a part of the web environment and at the same time the media environment shift onto the second factor. The ecological environment is still important but its significance is somewhat different than in our own system of concepts. In the delphi it is distinguished as a data gathering and processing system that is not so very pragmatic or converging in the creation of synergy as our own system of concepts. In this way, a seemingly similar symbolism may easily lead to misinterpretations in the culturally diverse web environment if intuitive or structural interpretation methods are not used along empirical processing of the material.

The change in the interpretation of the web environment communicates mostly about the differences of the European (eurocentric) in comparison to the Asian and American (including South-America) innovation environment. In the European innovation environment, the focus is visibly on ecological values and significance of social capital (norms), whereas harder values are stressed in the American and Asian innovation environments. When analysing this it must be remembered that the cultural understands our own symbols differently from where we ourselves have placed our interpretation of "the only truth".

When studying the blogosphere a single blog resembles the media or a movie, where we combine pictures, music and image captions to our own images and advertising slogans as well as to the often manipulative world of the entire web environment. The researcher's blog does not differ in any way from other information flows and from the multi-dimensional world of web environments in this comprehensive process.

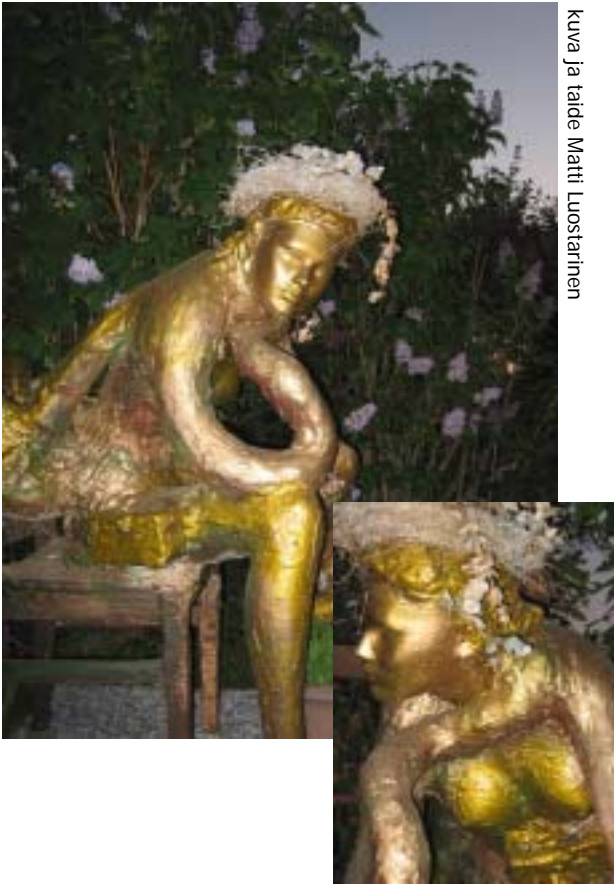
The Finnish model is not essentially different from the basic model of three factors. The Finns are familiar with the web environment and consider themselves as pioneers also in the creation of blogs. The first factor is urban but not much linked to wealth or gender. The model is homogeneous and as such almost dominated by one factor. It also tells us about the nature of the innovators of the starting phase of the process. Creativity, education and the strong influence of the media environment are visible in the bloggers. The web environment and its possibilities are a part of a great "expectation" or "possibility", but also of an ecologically sustainable economy.

Outside the EU the first factor shows clearly more polarisation, more differences in wealth, expectations of a new form of economy and entrepreneurship. Social capital and ecological issues move mainly to the second factor dimension. The web environment and its blogosphere are a part of the global necessity, privacy and private economy, entrepreneurship.

The clusters of the blogs are more homogeneous in the east-west direction than when moving from north to south. In Europe it is possible to see differences that emphasise the borders between Old and New Europe. The groups emerge as "packages" previously considered more the products of small cultures or subcultures. Actually these are large cultures previously regarded as minority cultures. Now, these cultures represent a kind of spiritual package or capital of diversity in the blogosphere. Thus, one main direction emphasises individuality the history of which is in enlightenment and a self-generating image of humanity. It defends the legacy of humanism and opposes authoritative systems and guru threat scenarios. The values include pragmatic materialism and acquisition of information is formal and empirical. Innovation is mainly mechanical.

Groups that are characterised by the search for compromise are created as the opposite pole to this conventional materialist or intrapreneur.

These “fundamentalist gamblers” seek the one ”right way”. In this process all roads ultimately lead to the same “right” goal, if only we try hard enough. In practice this ”travel package” is in the midst of the gambler’s own morally loose game theory of the possibilities of the web environment, in a multicultural chaos. With the help of innovators (telecity groups) these find the solution easily and exploit it for their own aims. The process does not solve the gamblers’ own, often immoral aims or the strategy of the game, nor can the results be blamed on the creative classes, independent entrepreneurs, innovators or promoters of the web environment.

Kuva ja taide Matti Luostarinen

The postmodern ”wanderers” form a group of their own. The theosophical materialists differ only slightly from these. Both accept all traditional and old culture as long as no commitment is required of them. Whereas the fundamentalist gambler demands his own rules for everybody and all roads ultimately lead to one end, the theosophical materi-

alists and the wanderers do not commit themselves to any of the multi-cultural doctrines. As the former commits easily by the "rules of the game" and without moral or ethical strains, and trades the rules of the game for a new hopeless game if needed, the latter has stricter moral principles and does not commit himself to anything that might look incriminating. These "wanderers" are interested in one great truth but do not commit themselves to any in the world of many values.

The theosophical materialist differs from the wanderer mainly in the direction of the first factor. The group has many subcultures the birth of which is described by the ancient (1970s) hippie movement. These are now transferred into a large culture and seek cultural diversity by combining fragments of the main cultures. This creates a theosophical impression with the products of the hindu culture and western materialism as the most visible features. The aim of the process in the delphi is to achieve something that always comes as an external change or solution and often as a material product, achievement or aim. In this way, life becomes ultimately more harmonious and safe through achievement or imagined development.

In the delphi the flaneuring surfer is seeking interaction in his web environment where postmodern means and doctrines are an aim for changing the tradition, history, global moral rules and norms to an entirely new form or shape important to the present day. In the fictive state of the web environment, tradition, space, community, family and body are redefined. Thus, all that is traditional can be reprocessed in any which way in the multicultural. The phenomenon comes close to "telecity" deductions, but without any tie to one's own new culture and its emblems. The result is an extremely open economy and constructive individualism, the ability to innovate organically.

Telecity bloggers are the most innovative creative groups of the multicultural blogosphere. The groups are at their purest in artificial surroundings in the hearts of great metropolitan areas and e.g. in the United States most visibly in Washington, Chigago, Los Angeles, San Francisco and Manhattan, New York. The intuitive visions and networks of the web environment of this creative class are easily recognisable and they recognise each other easily. The language of technology alone distinguishes them from other groups as diverging radicalism touches "moralism" from time to time. However, moralism is more a part of a fantasy than a piece of game equipment for the fundamentalist theosopher. An exceptional ability to diverge lies always

in the background but also ecological values and a certain radicalism or at least permissive and reflective work methods. Openness of the process and its ability to see the television or computer screen as a fictitious challenge and a neutral fantasy media, a source of immeasurable imagination, separates the groups into their own units in all cultures and leaves no room for error.

9.9 Interpretation system for the blogosphere and the web environment

A blog receives and sends information through three media. These can be called methods or systems for either *1) area of information 2) interest of information or 3) acquisition of information.*

In the web environment information expands our ability to *shape and control the environment* in the blogosphere. In our own culture this is associated to be close to empirical-analytical sciences and the technical interest for information. This reflects the historical development but also our own choice to focus our innovation system on the scientific-technical already in the 1970s. Our own culture and reference system creates the rules for observation but also for the formation and verification of generalising theories.

Another area of information in the blogosphere and the web environment has to do with *interpretation of information.* It gives the meaning and sense for a multicultural phenomenon and enables direction of social activity along the lines of the assumed general understanding. This sense of the universe is perhaps the most common among us and corresponds to the historical hermeneutical research tradition. It is a kind of an understanding interest of information where it is assumed that activity is created in the blogosphere and in the web environment instead of observation that was claimed earlier. We do not rely on observation as a means of understanding but on the meaning. Meaning is more important than observation and more reliable in this understanding interest of information that deals with multicultural material.

The above leads to three results for interpretation of information:

1. When clustering factors and their points the latter process is essentially more important than the former at developing economies. The former, again, has to do with pragmatism (see key

concepts) and is closely linked to our own culture, whereby it is not very feasible in the interpretation of the web environment of the blogosphere.

2. In practice, the understanding interest of information is related to the interpretation of language in our culture (science). Thus, the rules of hermeneutics define to us the meaning of human scientific arguments and their content and reception also in the web environment.
3. In the web environment, empirical-analytical cultures (sciences) strive to open the blogosphere and their networks from the angle of rational causal relations of human activity. Correspondingly, historical-hermeneutical cultures (sciences) open the blogosphere as a process starting from the conceptions and intentions of information and activity blogs. The latter innovation processes do not open much as real-time and interactive processes in our culture.

The above relates to the way of the blogosphere and the web environment to predict (see key concepts), to search for scenarios and in the diffusion of the innovation process to verify information and its control. In practice this happens by increasing mutual understanding between the blogs. In the web environment, blogs are the ONLY media in the global economy where explanation is replaced by understanding. In the blogosphere the understanding interest of information and its clusters (groups of factor points) become much more common when moving from west to east. The same happens when moving from north to south. Basically operation by China in e.g. Africa is much easier than e.g. by the United States or France. This is not only a question of the imperialistic tradition or the wrong medicine to the right symptoms. The difference between the starting points of the West and China is visible already in the way in which the African states present themselves on the internet pages. The Western view is of people in distress whereas China is a business partner and its effect reaches even the traditional countryside. For Africa, China is not only an example of a rising state that decides where and how it adopts ideas from the outside and innovations also at the level of organisations, which is why the web environment favours the Chinese in Africa even at the practical work in the countryside. As a new process and culture the web environment is organisationally “easier” for rising and developing economies than for the strongly organised western cultures. The web environment means a new deal of power and it slows down the processing of innovation to the West as other than a technological network.

The third area of the web environment is related to the **differentiation of knowledge** between the blogs. Based on this third factor, the blogosphere evaluates the ruling “social” setting of aims. Thereby, the pragmatic information producer is involved in an interactive process in the web environment. In this process, the blogosphere evaluates and differentiates laws of the existing culture or society and the dependency on e.g. power as well as on the concepts considered as obvious truths and on the unspoken aims behind them (norms, values etc.).

Differentiation of information takes place step by step in the blogosphere:

1. In the web environment the initial aim is for a **role that breaks invariances**. At first, this happens at the most innovative end of the clusters and as the result of an intuitive process (see key concepts) resembling the previously described “Oracle of Delphi”. In this sense, the blogosphere represents a highly developed product of global evolutionarism and the ability to undertake corrective manoeuvres “in a democratic way”. The phenomenon comes close to the critical mission of science described already by Galtung (1974): Science as invariance-seeking and invariance-breaking activity. In a more romantic sense it resembles the ideal of the philosophers’ world described by Platon, where the production and diffusion of innovation in evolutionarism lie in the background of the process.
2. In blog-type processing, the global interpretation of the web environment is self observation of humans. Every interactive participant has to differentiate his answer with the tools of argumentation (delphi), which makes it possible to disintegrate any false laws. A clumsy analogy can be found in psychoanalysis. The “latent” forces of the blogosphere generate negative behaviour patterns that are undesirable or experienced as such in people. In these cases, the task of the blog is to introduce the hidden powers behind the behaviour into consciousness, which results in the blogostan gaining control of its behaviour by rechannelling the forces that affect its behaviour. Also the epigenetic (see key concepts) gene is suited for an analogy. It is restored into activity through an already operative network (blog) by bypassing the inoperative or traumatised blog.

The above process is executed in a flash and resembles the protein synthesis and organisation of the base pairs as an analogy. The immediate result of this is:

- 1) The critical network (cluster) of the web environment understands and interprets arguments and differentiation of cultural dependencies that are not immovable laws of our social activity but constantly changing or changeable interdependencies. The innovation process is again quick and also applies to organisational changes.
- 2) The technical interest of information immediately follows both the critical and the understanding interest of information and their clusters (networks). Organisation where the clusters “donate” their key innovations for realisation of the process takes place. Technically the process happens in a flash and requires no outside guidance or control. There is always a vast amount of extra capacity and resources in the clusters for any task of the web environment.
- 3) The nature of the web environment blogosphere requires that internal communication involving common cross-scientific support systems be taken care of at the top end of the innovation system. Thus the original meaning of the information appears not to change even when relaying the information in real time in a multicultural web environment.

In the delphi of the web environment the sometimes very different interpretation systems of various sciences were experienced as problematic, because it is possible that the mutual understanding between sciences is not realised and the blogosphere with its lay members receives false information or is forced to open the information through the wrong interpretation system. Again, the analogy is drawn from biosciences. A corresponding problem was encountered with the ecological cluster, where an explanation for the social phenomenon was sought from the content of technical information (Luostarinen 2005). For this, it is assumed that consumer behaviour can be explained causally as a result of external reasons. This same misconception was often seen in the delphi of the blogosphere and resembled Markovic’s (1971) old view on argumenting for research interests.

The way of the blogosphere to resolve the process follows again the multicultural structure of the clusters:

- 1) In the first phase the critical part of the web environment assumes that technical knowledge and the interest for information based on it lead to behaviour that resembles objects of nature in some respect. Much of the logic of the web environment is borrowed from

man's biological environment. The solutions have developed furthest in cases of evolutionarism of the DNA structure and the answers come from the United States.

- 2) Quoting Markovic the justification for these assumptions comes from the conditioning of the dominating ideas and norms of the blogs. The blogosphere starts to operate initially guided by nature and social environment, cultural tradition, old habits etc. Markovic supposes correctly. The norms that dominate initially come from the United States.
- 3) In practice, the delphi forecasts begin to be inferior even when they seem technically exact. The reason for this is the extremely rapid change in people's consciousness in the other clusters of the blogostan.
- 4) This leads to real-time changes that radically affect the permanence of the blogs or leads to continuous emergence of new factors that change the logic of the blogosphere, during which the law still applied. As an analogy the virus continues viable and the medicine has not helped. A quick new protein synthesis is looked for.
- 5) The most problematic phase can be passed by using the operation logic of the peak of the innovation environment. The nature of the problem as well as the level of know-how required by it are crucial aspects here. Conventional groups and "flaneurs" are confused again and again by the changes in human behaviour as well as by the performance capacity that happen "under the surface" of the processes.
- 6) It is often forgotten in the web environment that the laws that govern there reflect conscious relations between people, not technological or economic issues. The learning processes, tiring of old models, mass movements etc. that are created through blogs are typical of human behaviour. There is nothing eternal in the "laws" that are thus created. The blogosphere and the web environment are easiest to understand with a social philosophy where the given laws are critically mystified, also in natural sciences and sociology. There are short conflicts of interest behind the processes that direct behaviour, but also persons who are in principle free to act and behave differently and also to present latent historical possibilities.

kuva ja teide Matti Luostarinen

10 Avainkäsitteet

Avainkäsitteet

Alueelliset verkostot (Hassink)
Asenteiden tasot (Allardt)
Asymptottinen vapaus (Luostarinen)
Delfi (delfoi) –menetelmä
Einstein, ekvivalenssiperusta
Ekologinen klusteri
Empowerment
Ennustemenetelmät
Epigenetiikka
Evolutionarismi
Faktorianalyysi, ryhmittelyanalyysi
Gadamerin Hermeneutiikka
Grid (Teragrid) -tietoverkko
Imitointi
Innovaatio
Innovaatioaalto
Innovaation diffuusio
Innovaation omaksujatyytit
Innovaatiopolitiikka
Innovaatioroolit (IMA)
Isolaatiomekansimit (Powell)
Klusteri
Klusteritaide

Kulutustajaklusterin roolit (Luostarinen)
Luovuuden luokittelu (Gagne)
Oppiva alue
Porter, porterismi
Pragmatisimi

Riemann, epäeuklidinen geometria
Sosiaalinen pääoma
Suomen vahvuudet
Suomi ja innovaatiopolitiikka
Taiteen klusteri
Tiedonhankintamenetelmät
Verkostoyhteiskunta (Castells)
Yrittäjäklusterin roolit (Luostarinen)

Kuva: Synteesi avainkäsitteistä tieteen, hallinnon ja yrittäjien klustereiden yhteinen webympäristö

Key Concepts

Regional networks (Hassink)
Attitudes (Allardt)
Asymptotic freedom (Luostarinen)
Delfi (delfoi) methods
Einstein 1924, Relativity
Ecological cluster
Empowerment
Foretell methods
Epigenetic
Evolutionarism
Factor (Cluste) analysis
Hermeneutic (Gadamer)
Grid (teragrid) networks
Imitation
Innovation
Innovation Waves
Spatial Innovation Diffusion
Innovation Adopiton
Innovation Policy
Innovation Roles (IMA)
Isolation (Powell)
Cluster
Cluster Art

Clusters of Consumption (Luostarinen)
Classification of creativeness (Gagne)
Learning region
Porter and porterism
Pragmatism

Riemann (Efimov 1970, Höhere Geometric)
Social Capital
Strength in Finland
Finland and Innovation Policy
Cluster of Arts
Methods to get information
The network society (Castells)
Clusters of Entrepreneurs (Luostarinen)

Fig: Integration of key concepts Scientific, administration, entrepreneurship - common clusters in webenvironment

Klusteri

Klusterilla tarkoitetaan verkostorakennelmaa, jonka osaaminen, voimavarat ja yhteistyösuhteet nostavat verkoston tietyn liiketoiminnan merkittävään asemaan kansallisilla ja etenkin kansainvälisillä markkinoilla. Klusterin kilpailuvoima ei ole yksinomaan suuri mittakaava tai verkoston laajuus, vaikka näin yleensä oletetaan. Kriittisen massan merkitys on monitahoinen ja riippuu yrityksen asemasta ja toimintataivasta verkoston toimijana.

Klusteri ja etenkin sen ”timantti- tai klusterimalli” -käsitteet tuodaan usein esille lähtökohtana Michael Porterin klusteritalouden tutkimukset (”porterilaisuus”). Klusteri toimii dynaamisena kehitysblokkina sen piirissä oleville yrityksille ja muille toimijoille. Se tarjoaa synergiaetuja, yhteisiä resursseja ja kehitykseen infrastruktuurin ja tuotannon tekijät, mahdollisuuden erikoistua ydinosaamiseen, päästä osalliseksi skaalaeuista, tietoa ja osaamista, jotka liikkuvat yli organisaatorajojen sekä kilpailua, joka synnyttää innovaatioita ja tehokkuutta.

Klusterissa yritys pystyy tuottamaan kustannustehokkaammin kuin kilpailijansa ja kansantalous pyrkii tarjoamaan parhaan mahdollisen kotipesän klusterille – yleiset ja klusterikohtaiset edellytykset. Klusteri on kehitysblokki (*industrial development block*), osaamiskeskittymä (*competence block*), toimialojen ja yritysten verkosto ja laajimmillaan verkostojen verkosto (*industrial Hollywood*). Klusteri on samanaikaisesti yhteistyötä ja kilpailua, jossa klusterin yrityksiä sitovat yhteen vahvat hyödyke- ja osaamiskytkenät sekä julkisen vallan yksiköt, toimijat, vapaaehtoiset yhteenniittymät ja verkostot.

Innovaatio

Innovaatiota ei voi selkeästi määritellä. Eri kulttuureissa käsitteen sisältö poikkeaa paljonkin. Omassa kulttuurissamme innovaatiolla (lat. *innova'tio* – uudistus) tarkoitetaan lähinnä taloudellisen toiminnan muuttuvia muotoja. Suppeampi merkitys tarkoittaa teknisiä tuotteita ja valmistusmenetelmiä, joskus pelkkiä keksintöjä. Laajempi käsitys ei

yhdistä innovaatiota talouteen. Innovaatio on mikä tahansa uutta ajattelua ja toimintaa synnyttävä prosessi.

Käsitteenä innovaatio löytyy varhain etenkin taiteista, jossa se yhdistetään sitä lähellä olevaan luovuus -käsitteeseen. Käsitteenä luovuus on kuitenkin laajempi ja kenen tahansa ominaisuus sekä helposti koulutuksella muuteltavissa. Sen sijaan ”innovaattoreita” on vähän ja prosessin käynnistäminen ongelmallisempi. Nykyisin innovaatio liittyy myös sosiaalisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin, organisaatioihin ja ns. symboli-innovaatioihin. Symboli-innovaatiot liittyvät läheisesti Gadamerin hermeneutiikkaan, josta on myöhemmin oma lukunsa (ks. Gadamerin hermeneutiikka)

Innovaatiot mainitaan jo ennen 1900-lukua usein tärkeimpinä avaininstituutioiden sekä talouden ohjailijoina. Usein niiden yhteydessä puhutaan pikemminkin innovaatioiden omaksumisesta (kulutus) ja leviämisestä (diffuusio) kuin innovaatioita tuottavista ympäristöistä, ihmisistä, organisaatioista tai prosesseista.

Aktiivinen innovaatiotoiminta alkoi teknistieteisenä pian luonnontieteiden erikoistumisen rinnalla. Kilpailu valtioiden välillä oli ankaraa. Englanti hyödynsi lähinnä desentralisaatiota, Ranska siirtomaineen elitismiä ja Saksa tiedon siirtoa ja yksittäisiä tutkijoita. Venäjä suosi niin ikään tutkijoiden siirtoa ja malli levisi sieltä myös Suomeen. Alkuvaiheessa innovaatioaaltoja nopeuttivat etenkin kriisit, taloudellinen panostus ja pelkkä sattuma.

Kapeassa määrittelyssä puhutaan usein innovaation sisällöstä ja laadusta (usein tuote tai ominaisuus), innovaatiotyypeistä (jatkuva, epäjatkuvaa, dynaaminen), omaksujatyypeistä (innovaattorit, varhaiset omaksujat, vitkastelijat) sekä innovaatioaaltoista ja omaksujaluokista.

Innovaatiopolitiikka

Innovaatiosta tuli jo varhain teollisen tuotannon ja uuden teknologian (talouden) uusi yhteiskuntamalli ja uskonto. Myös meillä Suomessa alunperin teknisestä oivalluksesta siirryttiin kohti kansallista ja kansainvälistä innovaatiojärjestelmää. Näin yksittäisten tiedemiesten toimeliaisuus johti kohti kansallista strategiaa.

Aikaa ennen toista maailmasotaa kutsutaan usein ”esihistorialliseksi”. Toinen maailmansota mobilisoi liikkeelle valtaisan tutkimustyön (*Big*

Science). Aluksi tämä oli pääosin sotilaallista, mutta laajeni pian teolliseksi ja teknologiapoliittiseksi Yhdysvalloissa (1945). Mukaan tuli valtapoliittikka kylmän sodan aikana ja Kalifornian Silicon Valley (pii-laakso) käynnistyi vuonna 1951 ensimmäisenä tiedepuistoalkiona (*Science Park*).

Yhdysvalloissa prosessia edisti pragmatismi ja utilitaristinen liikemiesajattelu. Pragmatismi levisi myös Suomeen mm. kouluopetuksen ja opettajakasvatuksen kautta (ks. pragmatismi). Varsin varhain syntyi kansallisia strategioita, joiden yhteydessä tulivat käsitteet verkostoista, innovaatioketjuista ja klustereista. Samalla innovaatiopoliittikka integroi yhteen kaikki politiikkamuodot ja yhteiskuntalohkot (sosiaali- ja terveyst, ympäristö, alue jne.).

Yhteiskunnallisesti mukaan tulivat uudet organisaatorakenteet (verkotot, klusterit jne.), työskentelytavat (tiimit, ryhmät, tiimiroolit jne.) sekä lopulta myös ajankäyttömallit, elämänmuoto, uusi maailmankuva sekä evolutionaarinen luova prosessi (avoimet markkinat, evoluutio, liberalismi)

Strategian yhteydessä yleistyivät myös Suomessa käsitteet integraatiosta ja globalisaatiosta, informaatioyhteiskunnasta (ks. Castells, verkostoyhteiskunta) verkottumisesta (tekninen termi) ja verkostoitumisesta, dynaamisesta yhteiskunnasta ja osaamiskeskuksista, innovaatioympäristöistä ja oppivista alueista, innovaatiokapasiteetista, pragmatismista (ks. pragmatismi) sekä hierarkioiden ja rajojen kirosta.

Suomi ja innovaatiopoliittikka

Suomen innovaatiopoliittikan ”esihistoriallinen” vaihe kesti myöhään. Innovaatioaaltojen etenemistä maahan edistivät kriisit, kulkutaudit, katovuodet, puukaupunkien palot, laaja kontaktien verkosto Euroopassa, jossa etuna oli kohtuullisen matalat luokkarajat sekä kaikkien yhteiskuntaryhmien mukanaolo kansainvälistymisessä. Ehkä mukana oli myös yksilöllisyyttä, yhteisöllisyyttä, joustavuutta ja Venäjältä saatu malli liikkuvuuden edistämiseksi ruotsalaisilta periytyneeseen hallintoon.

Kansalliseen innovaatioita tuottavaan tieteellistekniseen kauteen Suomessa siirryttiin vasta myöhään 1960-luvun lopulla ja ensimmäinen tiedepoliittinen ohjelma valmistui vuonna 1973. Kansallinen innovaatio-ohjelma käynnistyi 1980-luvulla, jolloin kaikilla yliopistoilla kuului

olla oma ohjelmansa ja Tekes kohotettiin kansallisen strategian symboliksi. Malli muistutti Yhdysvaltain toisen maailmansodan jälkeistä vaihetta, ja sieltä se myös imitoitiin (ks. *imitointi*).

Yhdysvaltalainen pragmatismi rantautui Suomeen monelta suunnalta. Tavoite oli kuroa muiden OECD -maiden etumatkaa kiinni keskittäen. Öljykriisin aikana muun maailman joutuessa korporatiiviseen vaiheeseen Suomi edusti omaa linjaansa ja sai kiinni OECD -valtiot.

Toisessa vaiheessa Suomi haki jo oman osaamisensa kriittiset tekijät fokusoiden ja löysikin omat kasvualueensa. Yrittäjäsuuntautunut akateeminen ympäristö oli kuitenkin vielä kaukana edessäpäin. Ensimmäinen omavarainen korkean teknologian miljöö saapui ensimmäisenä Ouluun vuonna 1982.

Alueellinen innovaatiopolitiikka käynnistyi vasta EU -ohjelmakausien myötä vuonna 1994 (Osaamiskeskukset). Käytetty malli oli vanhasta sosiaalisesta pääomastamme ja osin Ruotsista kloonattu, jolloin mukana oli suomalainen ”syndrooma” kriittisestä massasta, halu säästää resursseja ja keskittää. Utta olivat oppi alueiden sosiaalisesta muistista ja sosiaalisesta pääomasta. Uusi käsitys innovaatioiden synnystä ja leviämisestä alkoi niin ikään rantautua vuoden 2005 jälkeen, jolloin imitoinnin isolaatiomekanismit (ks. *isolaatiomekanismit*, Powell) ja innovaation leviämistavat tulivat kriittiseen tarkasteluun (ks. Luostarinen 2005, *Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka*)

Nykyisin innovaatiopolitiikkamme hakee valikoiduille aloille Pekka Himasta lainaten ”absoluuttista johtajuutta” (HS 9.3.2007). Innovaatiopohjaisessa kilpailussa oletetaan menestymisen syntyvän edelleen resursseja kohdentamalla. Tärkeiksi tulevaisuuden aloiksi on määritetty informaatioteknologia, metsäteollisuus, metalli- ja konepajateollisuus, energia- ja ympäristö, bioteknologia ja hyvinvointi- sekä kulttuurialat. Samalla innovaatiota käsitteenä laajennetaan ja teknisestä siirtään bisnes-, design- ja organisaatioinnovaatioihin. Ohjelmat ovat kriittisen tarkastelun kohteena ja muistuttavat jo sellaisenaan innovaatioprosessin luonteesta.

Suomen vahvuudet innovaatiopolitiikassa

Suomen vahvuuksista keskeisin on sen geopoliittisessa sijainnissa. Jos tämä jätetään ulkopuolelle muita vahvuuksia ovat instituutioiden korvautuminen yksilöiden ratkaisuilla. Individualismi sopii innovaatio-

prosessin henkeen ja on ehkä suomalainen ilmiö. Edellä on jo mainittu pragmatismi ja tieteellinen maailmankuva, evolutionarismiin kuuluva visio paremmasta huomisesta. Kaikki nämä edistävät innovaatioiden vastaanottokykyä.

Suomella on yhteisen edun ja sosiaalisen muistin pitkä ja traumoja täynnä oleva yhteisöllinen muisti - kollektiivinen vaatimus ja solidaarisuus. Lisäksi tähän kuuluu kyky tai suoranainen pakko havaita oleellinen ja ongelman ratkaisun vaadittavat välineet - pragmaattinen käsitteenmuodostus ja tiedonkeruu. Yhteinen traumaattinen tausta viittaa käsitteeseen epigeneettisestä torjunnasta (ks. *epigenetiikka*)

Suomesta voidaan löytää kulttuurisesti homogeeninen ryhmäsidos sekä vahva kansallinen näkökulma - verkostotalous ja klusterit. Maassa on matalahkot luokkarajat ja selviytymiskeinot vaikeissa olosuhteissa, joissa innovaatioprosessit syntyvät tai otetaan vastaan. Näitä tukee determinismi (*environmentalism*) (ks. kuva *Ratzelin maisema*; www.clusterat.org) sekä hyvinvointivaltion opit.

Suomessa vastaanotettuja käsitteitä ovat mm. yhteisöllisyys, luovuus, yksilöllisyys, omaksujatyypit, roolipelit, innovaattorit, visionäärit, tiimit, klusterit sekä englanninkielisinä communicator, coach, rewarder, supporter, controllers, explorer promotor, creator innovator, concluder producer, truster organizer, linker, reporter adviser, empowerment (ks. *empowerment*), leadership (ks. *yrittäjäklusterin roolit, Luostarinen 2005*)

Kulloinkin käytössä olevat käsitteet tai käsitejärjestelmät kertovat eniten kansakunnan tai alueen innovaatioluonteesta ja -vaiheesta.

Ekologinen klusteri

Ekologisella klusterilla (*Ecological cluster*) on alunperin tarkoitettu biokulttuurisen systeemin ekologista ja ekonomista alasyseemiä. Se on ollut biologisen ja kulttuurisen klusterin yhteistä toimintakenttää ja sisältää laajasti määriteltynä sekä spatiaalisen järjestelmän abiottisen ja bioottisen osan että kulttuurisen systeemin ekonomisen ja sosiaalisen klusterin.

Pienempimittakaavaisesti ekologisella klusterilla tarkoitetaan kestävään kehitykseen (*sustainable development*) pyrkivää klusteritalouden ja -yrittäjyyden verkostoa. Yrittäjyyteen liittyy läheisesti arvot ja etiik-

ka, joka tarkoittaa luonnon kestäväää käyttöä, kulttuuriperintöä, eläin-suojeluetiikkaa, ympäristöteknologian innovatiivista hyödyntämistä ja arvovakenteiden sosiologiaa.

Tuotannon tekijöissä korostetaan verkostoitumisastetta, paikallisuutta, luontoa keskeisimpänä tuotannontekijänä, aineettomia voimavaroja sekä raaka-aineiden kierrätystä. Määrittelyyn vaikuttaa usein myös asiakaskunta, joka on ympäristötietoista ja edustaa usein ekologista humanismia verkostotalouden määrittelyssä.

Käsitteen käyttöalueet ovat laajoja ja liittyvät yrittäjyyden ja kulutuksen ohella markkinointiin, tilastointiin, hallintoon, rahoitukseen ja brandien rakenteluun, yritysimageon, jossa ekokestävät tuotteet ovat usein osa seipiteellistä ”*Good Society*” -käsitettä.

Usein määrittelyssä mainitaan toiminnan mittakaava, joka on joko pienimuotoista tai ympäristövaikutteista tai molempia, sekä toiminnan alueellinen laajuus, joka on paikallista tai lähellä yhteisöllistä alueidentifikaatiota. Klusterit sopivat hyvin luonnonvaroja käyttävän pienyrittäjyyden palveluun. Ne helpottavat eri toimijoiden välistä yhteistyötä, poistavat raja-aitoja ja mahdollistavat uusien, myös innovatiivisten prosessien synnyn, synergiaprosessit sekä mahdollisuuden interventi-oihin ja kehityksen alueilla, jotka ovat usein odottamattomia, rajoja poistaen. Samalla yritys pystyy tuottamaan kustannustehokkaammin kuin kilpailijansa ja kansantalous pyrkii tarjoamaan parhaan mahdollisen kotipesän klusterille - yleiset ja klusterikohtaiset edellytykset.

Ekologinen klusteri on samanaikaisesti yhteistyötä ja kilpailua, jossa klusterin yrityksiä sitovat yhteen vahvat ekologiset hyödyke- ja osaa-miskytkennät sekä julkisen vallan yksiköt, toimijat, vapaaehtoiset yhteenliittymät ja verkostot (ks. *Luostarinen 2004, 2005*).

Taiteen klusteri

Klusteritaide (*Cluster Art*) ja taiteen klusteri ovat eri käsitteitä. Edellinen liittyy taiteen sisältöön ja substanssiin, jälkimmäinen sen organisoitumiseen ja yhteiskunnalliseen verkostoitumiseen. Taiteen klusteri on osa evolutionaarista tieteen teoriaa.

Klusterina kuvataiteen klusteri on pienyrittäjyyttä ja sen verkottumista ja verkostoitumista. Verkottuminen tarkoittaa prosessin tietoteknistä osaa (vrt. internet), ja on siinä lähellä webympäristön luovinta ydintä.

Taiteen klusteri on osa muuta alueellista, kansallista ja kansainvälistä klusteroitumista, alan tiedettä ja tutkimusta sekä poikkitaiteellista prosessointia. Sen merkitys innovaatiojärjestelmässä on liki sama kuin luovan innovaattorin (*creator innovator*) rooli tiimiorganisaatiossa.

Kuvataiteen klusteri on osa muuta taiteen ja tieteen klusteroitumista. Tässä sen merkitys on yhteinen muun innovaatiojärjestelmän tai sen kansallisen strategian toteutuksen integraation kanssa (ks. *Luostarinen 2005, Klusteritaiteen ja taiteen klusterin manifesti*).

Taiteen (kulttuurin) klusteri on osaamisympäristöineen kansakunnan ja talousalueen kilpailukyvyyn innovatiivisin ydin. Klusteri hyödyntää kaikki ne alueet, joilla innovatiivisuus ja pieni mittakaava sekä joustava talous ovat tehokkaita verkostotalouden toimintavälineitä.

Suomessa taiteen (kulttuurin) klusteriin kuuluvat yrittäjien ja alan harrastajien verkostojen ohella institutionaaliset tiedon tuottajat, tutkimus, koulutus, hallinto ja rahoitusjärjestelmät sekä media. Luonnonvarojen käytössä klusteri on osa ekologista klusteria ja sen toimintaperiaatteita.

Klusteritaide (Cluster Art)

Klusteritaide on voimakkaimmin leviävä taiteen käsite ja nykytaiteen muoto monine vivahteineen. Kirjoittaessani ”Klusteritaiteen Manifestia” käsite oli vielä tuntematon Googlen hakulaitteelle. Noin puoli vuotta myöhemmin ylittyi kuitenkin jo miljoonan löydöksen raja, kymmenen miljoonan raja ylittyi runsaan vuoden kuluttua joulukuussa 2005, 20 miljoonan raja maaliskuussa 2006 sekä 30 miljoonan raja saman vuoden syksyllä. Tälle tasolle prosessi näyttäisi vakiintuvan.

Klusteritaide on aidosti innovatiivista ja prosesseja kokoavaa, integroivaa luovaa toimintaa. Klusteritaiteen verkostoituminen ja verkottuminen on sen ydin ja nopean leviämisen ehdoton edellytys. Klusteritaide on innovaatiotaidetta eikä niinkään imitoivaa tai innovaation diffuusiota. Sen määrittely on siten mahdollista vain innovaation määrittelmän ja klusterin määrittelyn kautta puuttumatta sen omalakisuuuteen ja konventioista vapaaseen luonteeseen. Sen yhteys webympäristöön ydininnovaattoreihin on luonnollisesti prosessia eniten muokkaava ja muuttava ilmiö.

Klusteritaide on käsitteenä prosessoiva ja yhdistää kaiken aikaa uusia elementtejä. Sen sijaan päämäärän asettaminen sulkisi jo sellaisenaan

webympäristön innovaation mahdollisuuden. Klusteritaide ei tunnista rajoja eikä eri taiteen suuntien tai ismien asettamia konventioita, mutta on aina vuorovaikutteista tuottajan ja kuluttajan välillä. Tällöin käsitteet ”tuottaja” ja ”kuluttaja” ovat hämärtyneet hieman samaan tapaan kuin ekologisen klusterin yhteydessä ja webympäristössä yleensä. Klusteritaide on webympäristön taidetta sen monikulttuurisessa merkityksessä.

Klusteritaiteesta on käyty myös alan tieteellistä keskustelua, osin poleemistakin. Polemiikin syy on lähinnä tavassa määritellä taidetta ja innovaatioprosessia sekä siinä tapahtuvat odotetutkin epäonnistumiset. Vastaavia esimerkkejä löytyy taiteen historiasta runsaasti. Klusteritaidetta ei voi määritellä sen oletetusta konventiosta käsin. Tässä ilmiö muistuttaa innovaatioprosessia sen laajassa kulttuurisessa merkityksessä. Konventionaliset rajat ja määritelmät sulki itse innovaatioprosessin määritelmän ulkopuolelle. Teoreettinen filosofointi aiheella on mahdollista ja välttämätöntä, mutta ei sen määrittelyä.

Klusteritaide on klusteroituvan ja verkostoituvan yhteiskunnan ja sen innovatiivisimman osan yhteinen prosessi. Taide on klusterin innovatiivisin osa ja prosessoija yhdessä tieteen kanssa ja toteuttaa samaa päämäärää. Kulttuurista riippuen nämä esiintyvät joko hyvin läheisessä yhteistyössä tai ovat etäämpänä toisistaan.

Porter (porterismi)

Michael Porter tunnetaan lähinnä klusteritalouden tutkimuksesta ja ”timantti- ja klusterimallistaan”. Klusterin monimutkainen verkostorakennelma antaa sen jäsenille merkittävän kilpailuedun pelkän yrityksen oman liiketoimintakohtaisen edun ohella. Klusteri on keino toteuttaa sellaista poliittista ekonomiaa, jossa markkinoiden täydellisen avaamisen sijasta pyritään säädelyyn markkinoiden avaamiseen. Sillä säädellään talouden perustana olevien avainalojen kilpailukykyä globaalisti kansainvälisten sopimusten sallimilla kauppa- ja talouspoliittisilla keinoilla. Näin monikansalliset globaalit verkostot joutuvat purkautumaan yhä enemmän paikallistason transnationaalisiksi verkostoiksi.

Klusteri liittyy makroekonomiaan, mutta Porter käsitteli sitä makroekonomian ohella yritystalouden ja mikroekonomien edustajana myös aluetalouden ja yritystalouden näkökulmasta. Aluetaloudessa klusterioppi on lyhyesti paikallistalouden innovoivuuteen perustuva

oppirakennelma. Sen tausta on innovoivassa pienyrittäjyydessä ja niiden verkostoissa sekä sosiaalisessa muistissa (pääomassa). Suomalaisessa osuustoimintaliikkeessä on havaittu runsaasti sellaista taloushistoriallista logiikkaa, jonka perusta on lähellä klusteritaloutta ja maaseudun toimintaympäristössä on runsaasti sellaisia toimintaelementtejä, jotka saattavat olla syy verkostoitumisen ja klusteritalouden kiinnostukseen Suomessa. Japanin keiretsut vastaavat hieman samaa toimintalogiikkaa.

Suomeen klusteritutkimus ja porterilaisuus välittyi Ruotsissa Porterin tekemien tutkimusten kautta alkaen vuodesta 1986. Suomen kansallisen klusterihankkeen ydinryhmä perehtyi klustereihin vuoden 1990 aikana. Ensimmäiset suomalaisten käyttämät Porterin klusterimallin kirjalliset lähteet olivat Porterin artikkelit ja kirja ”*The Competitive advantage of Nations*” ja ”*Advantage Sweden*” tekijöinä Örjan Sölvell, Ivo Zandler ja Michael E. Porter.

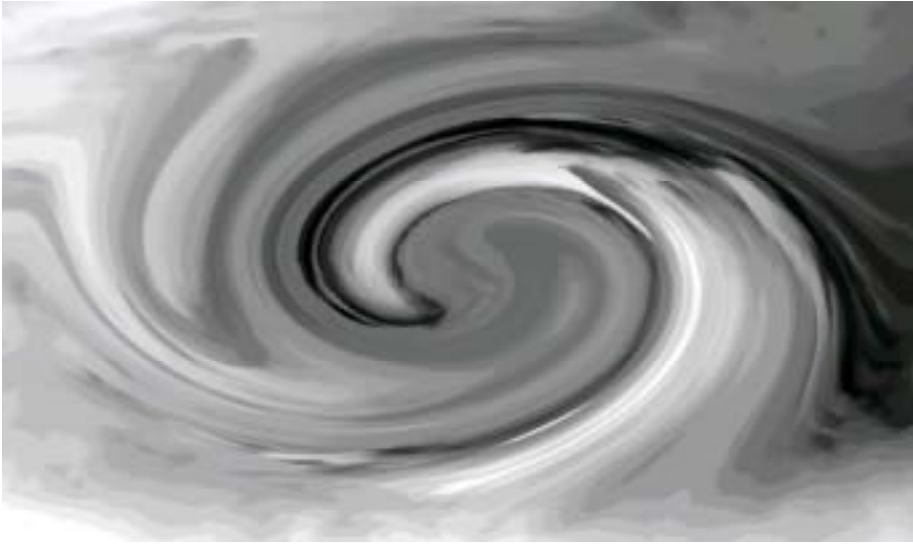
Porterilaisuus ei levinnyt Suomeen suurena uutisena ja innovaationa. Jo vuonna 1984 käännettyä ensimmäistä suomenkielistä Porterin kirjaa (*Strategia kilpailutilanteessa*) ja kahta seuraava myytiin seuraavan kymmenen vuoden aikana vain runsas 1000 kappaletta, kun kustantajan mukaan kannattavuusraja on noin 5000 kirjaa. Maaseudun ja yrittäjien käytössä klusterikirjat ja -ohjelma eivät voineet olla juuri lainkaan vuosituhaten vaihtuessa. Tieto klustereista ja klusteritaloudesta on välittynyt suurelle käyttäjäjoukolleen pääosin muuta kautta, ja samalla porterilaisuus on muuttunut ja väritynyt matkalla. Kyse on imitointiin ja innovaation diffuusioon liittyvästä yhdestä perusongelmasta (ks. isolaatiomekanismit)

Riemann ja epäeuklidinen geometria

Webympäristössä prosessit kuvataan informaatioyhteiskunnan paikattomassa todellisuudessa. Blogit edustavat siinä fyysisesti analogiaa, jossa atomin osat ovat partikkeleina ja muistuttavat asymptoottiseen vapauteen pyrkivää tilaa (Gross, Polizer & Wilczek 2004, Luostarinen 2005,s.19). Energian (dynaamisuuden) näkökulmasta ja innovaatioprosessin etenemisessä ja ymmärtämisessä tärkeää ei ole massa - kuten Newtonin gravitaatiomalleissa - vaan suunnaton nopeus tiedon siirrosta ja reaaliaikaisuudessa (mc^2) sekä blogien määrän räjähdysmäinen kasvu.

Fyysisesti tämä ilmiö on kuvattavissa stokastisina malleina, jossa satunnaisuusluonteiset ilmiöt (blogit) esiintyvät ajan suhteessa olettaen, että aika ei ole absoluuttinen eikä alue siten ”regionaalinen”. Syntyy stokastinen prosessi satunnaismuuttujista, jotka voidaan määrittellä annetulla todennäköisyydellä ja indeksoida parametreilla. Kun mallissa parametri edustaa yleensä aikaa, se on nyt korvattava useampiulotteisella avaruudella (vrt. faktoriulottuvuudet ja blogispisteet faktoripisteinä klusteroiden faktoriavaruuksiin). Kun ilmiön yhteydessä yleensä puhutaan joko jatkuva-aikaisista prosesseista tai diskreettiaikaisista prosesseista, ovat nyt satunnaiskulut (*random walk*) tai stationaariset prosessit osa syntyvää uutta innovaatiokenttää tai sen diffuusiota (vrt. Markovin ketju). Niiden kuvaaminen traditionaalisilla innovaatioaalioilla (vrt. Hägestrand 1953, 1970) ei ole siten mahdollista. Ei myöskään sen multidimensionaalisen prosessin (vrt. Hölttä 1989). Einsteinin (1924) suhteellisuusteoriassa tämä olisi kuvattu siirtymänä juuri Newtonin gravitaatiosta kohti Einsteinin suhteellisuutta.

Einstein sai tukensa ja rakennusosat teorialleen Riemannin geometriasta. Riemann ei tuntenut 1800-luvulla internet -aikaa ja webympäristöä. Diffuusioaalot tulisi ymmärtää ja kuvata Einsteinin ekvivalensiperiaatteen mukaan ja käyttäen differentiaaligeometriaa spatiaalisen (maantieteellinen alue) kuvaamisessa soveltaen juuri Riemannin avaruuksia (Riemann 1854, Luostarinen 2004, 2005). Näitä myös Einstein omassa työssään hyödynsi tuntematta kuitenkaan niiden merkitystä 2000 -luvun webympäristössä. Einstein ei oivaltanut teoriansa merkitystä edes ydinvoimalle vuonna 1905, jolloin teoria julkaistiin. Tämä ”oivallus” syntyi vasta liki neljän vuosikymmenen jälkeen.

Einstein ja ekvivalenssiperiaate

Kahden pisteen välistä tiedon vaihtoa ja informaatiovirtoja kuvataan perinteisessä maantieteessä usein käyttäen gravitaatiolakia (=massojen tulo jaettuna etäisyydellä). Tästä perusteoriasta syntyivät myös keskus- ja vaikutusalue teoriat gradientteineen. Ne ovat edelleen painolastina ajattelussamme vuosisatojen takaa. Kriittinen massa on yksi tämän teorian muunnelmia. Tässä ajattelussa unohdetaan kuinka koko prosessin taustalla on huima nopeus, ei partikkelien massa.

Innovaation diffuusio saa niin ikään usein muodon, joka on lähellä alunperin Gaussin (1827) kuvaamaa aaltomallia. Mukana on kaksi ääripäätä, innovaattorit ja vitkastelijat, sekä keskellä suuri määrä massoja ensiomaksujina tai myöhäisinä omaksujina. Aalto kulkee ajan funktiona regionaalisen alueen yli muuttaen sitä. Samalla se kulkee aaltomaisena suurtaajamista kohti pienempiä ja näiden vaikutusalueita hierarkisesti edeten. Taustalla on gravitaatiomalli ja tuotuna regionaaliseen ympäristöön sekä kolmiulotteiseen geometriaan. Joskus käytetään jopa kaksiulotteista regionaalista kuvaustapaa. Tällöin kartta valehtelee enemmän kuin tuhat sanaa.

Newtonin vanhassa gravitaatiokentässä innovaation leviämiskenttä on oletettujen massojen aiheuttama, jossa resultoivan voiman suuruus riippuu tarkastelupisteestä. Einsteinin ekvivalenssiperiaatteessa ns. hidas- ja gravitaatiomassa ovat molemmat ilmauksia kiihtyvässä liikkeessä olevan koordinaatiston ominaisuuksista ja sellaisinaan toisis-

taan erottamattomia. Webympäristöä ei voi tulkita gravitaation ja vanhan kolmiulotteisen geometrian, eikä absoluuttisen ajan ja sitä mukaillevan aaltoteorian tai gradienttien näkökulmasta.

Webympäristö ei tunnista perinteistä matematiikkaa, geometriaa ja fysiikkaa. Se on paljon vaativampaa kuin tähdistä suunnistaminen merikartoilta tai kaksiulotteisen kartan projisointi kolmiulotteisesta maapallosta, mutta sitä käyttävät kaikki. Tämän ymmärtäminen yhteiskunnallisena, taloudellisena ja sosiaalisena tai psykologisena prosessina vaatii koko koulutus- ja innovaatiojärjestelmämme arviointia.

Innovaatioprosessissa tieteellistekninen on erkaantunut perustieteistä ja muodostaa oman tulkintansa, joka ei ole sama kuin filosofiasta fragmentoituneiden tieteiden vanhakantaiset konventiot ja analogiat vanhoille juurilleen. Tulkintavirheet kasvavat webympäristön edetessä teknologisena ja sosiologisena sekä psykologisena prosessina nyt räjähdysmäisesti.

Gravitaatioilmiö on avaruuden ja spatiaalisen ilmiön, webympäristössä innovaatioiden kulun ja geometrisen rakenteen kaarevuuden seuraus. Käsite ”reaaliaikaisuudesta” on sekin hämäävä. Riemannin geometriassa (elliptinen geometria) on mahdollista käyttää joko hyperboolista avaruutta (kaarevuus negatiivinen vakio) tai elliptistä avaruutta (kaarevuus positiivinen vakio). Käytämme kuitenkin kaksiulotteista karttaa ja puhumme kuinka asumme ”maailman kylässä”. Yritämme ymmärtää sellaista, jota Einstein ei aikanaan ymmärtänyt sovelluksena.

Webympäristöön sovellettuna Einsteinin massan ja energian ekvivalenssi muutti Newtonin esittämät mekaniikan lait ja myös geometrian, jossa blogosfäärin tiedon kulkua ja innovaation diffuusiota tulee tarkkailla. Newtonin absoluuttisuus, kahden fyysisen tapahtuman välinen absoluuttinen aika, on vastoin Einsteinin invarianssivaatimusta ja ekvivalenttiperustaa. Se vääristää täysin tulkintamme informaatioajassa jatkuvasti läsnä olevasta tiedosta ja sen tulkinnasta blogosfäärin sekä sosiaalisena että taloudellisena, maantieteellisenä prosessina. Koko webympäristön ekologiseen modernisaatioon liittyvä prosessointi käy mahdottomaksi ja vääristyy enemmän kuin tapa kulkea Kolumbuksen lailla länteen tavoitteena itä ja Intia. Pelko pudota maapallon laidalta kasvaa päivä päivältä.

Eräs syy Riemannin epäeuklidisen geometrian ja ”neljännen ulottuvuuden” vähäiseen käyttöön ihmistieteissä ja maantieteessä saattaa olla

sen aikaansaama muoti-ilmiön luonne vuosisadan vaihteessa 1800-luvun lopulla. Samaan aikaan kun Einstein yhdisti sen ajan neljäntenä ulottuvuutena tuntemaamme kolmiulotteiseen maailmaan, kirjallisuus oli jo yhdistänyt sen kummitustarinoihin ja fiktiivisiin elementteihin, tämän päivän kerrontateollisuuteen ja huomiotalouteen (esim. Edwin Abbot: Tasomaa - moniulotteinen romanssi, 1884 Oscar Wilde: Cantervillen kummitus, 1891 Fjodor Dostojevski: Karamazovin veljekset, 1879). Myös kuvataiteessa neljäs ulottuvuus vaikutti merkittävästi ja hajotti koko tuntemamme ”maiseman” (esim. Henderson: The Fourth Dimension and Non-Euclidean Geometry in Modern Art 1893). Dramaattisin vaikutus oli kuitenkin Pablo Picasson ja Georges Braquen kubismissa. H.G. Wells käytti neljäntenä ulottuvuutena sekä aikaa että avaruutta (esim. aikakone, 1895 Näkymätön mies, 1897). Kaikki tämä ei voinut olla vaikuttamatta myöskään suhteellisuusteoriaan ja Einsteinin työn myöhempään vastaanottoon ja sen viivästy miseen.

Innovaatioketjun näkökulmasta kiintoisaa on, että kirjallisuus ja kuvataide ottivat Riemannin löydön vastaan paljon ennen tiedettä ja Einsteinia mm. osana aikamatkailua ja fiktiivistä kerrontaa ja maalausten ”hajoamista” esim. kubismin geometrisiin kuviin. Tällä on merkitystä mm. pohdittaessa innovaatioiden syntymekanismien ja innovaatioympäristöjen syntyjärjestystä tieteen, kirjallisuuden, taiteen sekä talouden välillä (Luostarinen 2004, 2005).

Tieteiden itsenäistyminen ja jakautuminen yleisestä filosofiasta fragmenteiksi saattoi vaikuttaa eniten prosessiin, jossa tieteenalakohtaisia konventioita alettiin puolustaa ja pitää yllä sellaisilla vanhoilla löydöksillä, joiden analogiat olivat esim. newtonilaisessa gravitaatiossa tai traditionaalisessa geometriassa. Niiden historia oli, ja on edelleen, lähellä tieteenalakohtaisten dogmien ja teorioiden syntyä, ja uutta etäännyttä luonnontieteistä ei voinut specialisoituvii ihmistieteisiin jatkossa välittyä. Vähiten analogioita ja ymmärrystä syntyi fyysisten tieteiden suuntaan ja meillä tieteellistekniseen, joka erkani omille teilleen.

Prosessin muuttaminen vaatisi poikkitieteisyyttä. Tällöin kuitenkin samojen tutkijoiden ja blogien ylläpitäjien tulee hallita molemmat tieteenalat (välineellinen ja yhteiskuntatieteinen), jotta ymmärrys voisi syntyä. Einsteinilainen ekvivalenssi ei avaa sosiometriikan ongelmia webympäriästä, eikä poista spatiaalisen ja regionaalisen kvantitatiivisen maantieteen geometrian ongelmaa, jos alan osaajat ja syvyys tieteessä tällä kohden puuttuu. Pelkät välineet (esim. grid -verkko) tai

yhteiskuntatieteen filosofia ei vielä avaa prosessia, ja innovatiivinen löydös jää avaamatta, tai sen vastaanotto omassa kulttuurissamme käy mahdottomaksi.

Evolutionarismi

Evolutionarismi on lähellä klusteria ja sillä tarkoitetaan kansallisten ja alueellisten innovaatio-ohjelmien myötä syntyneitä evolutionaarista taloustiedettä. Innovaatio ja porterilainen klusteri-ideologia on tämän taloustieteen suunnan peruskäsitteitä. Usein sen käsitteet tulkitaan jopa heuristisella tavalla ja ristiriidassa vallitsevan positivistisen taloustieteen käsitejärjestelmän kanssa. Evolutionarismista on tullut taloustieteiden sivuhaarasta sen yksi päälinja.

Evolutionaristit tutkivat niitä taloudellisia tekijöitä, jotka vaikuttavat innovaatiotoimintaan ja antavat teknologian muutosprosessille suunnan ja dynamiikan. Ehkä tunnetuimman alan edustajan Freemannin mukaan 80 % talouden kasvusta liittyy tuottavuuden kasvuun ja tuottavuuden kasvusta puolestaan 80 % selittyy uusilla innovaatioilla. Alueelliset innovaatio-ominaisuudet ovat vuorovaikutusverkostossa tapahtuvia ja lähellä klusteritaloutta (*Spatial clusters*).

Evoluutio viittaa biologiseen prosessiin ja sellaisena se on myös alunperin ymmärrettävä. Evoluutiobiologi tai biososiologi Richard Dawkinsin mukaan evoluution perusyksikkö ei ole kulloinenkin organismi, vaan ”itsekkäät” geenit, joiden tärkein tehtävä on huolehtia omasta lisääntymisestään. Kärjistäen organismin hyvinvointi on geenin elämän edellytys, mutta vain lisääntymiseen asti. Sama pätee meemeihin; kulttuurievoluution yksikköinä ne siirtävät sisältämänsä informaation eteenpäin tehokkaimmaksi pitämällään tavalla. Näin siirtyvät, periytyvät ja muuntuvat kaikki kulttuuriset ja sosiaaliset, myös taloudelliset prosessit.

Näistä tärkeimmät liittyvät juuri innovaatioon ja sen tapaan tulla hyväksytyksi, muuntua ja ”tarttua” tietokoneviruksen tapaan koneelta toiselle. Daniel Bennett selittää näin mm. uskontojen periytymisen ja sosiaalisen, kulttuurisen sekä myös ihmislajin selviytymistä selittävän merkityksen (*Denett, 2006, Breaking the Spell. Religion as a Natural Phenomenon*).

Evolutionarismi on tyypillinen tieteiden rajapinnoilla syntynyt poikkitieteinen tutkimuskenttä ja sen kohtaamat ”ongelmat” tai kritiikki syntyy pääosin juuri perustieteiden positivististen koulukuntien konventionaalisesta traditiosta. Lähempänä luonnontieteiden traditiota on saman prosessin epigeneettinen trauma ja sen tulkinnat.

Kärjistäen uskontojen kohdalla nämä liikkeet ovat usein fundamentaalisia ja pyrkivät sulkemaan innovaation (*innovaattorin*) ulos konventiota ylläpitävästä kentästä joko toisinajattelijana tai muuten ongelmallisenä henkilönä. Evoluution ja sen toiminnan sosiaalisen biodiversiteetin näkökulmasta ilmiö on hyvin ymmärrettävissä ja selittyy myös innovaatioaallon gaussimaisen käyrän jakaumalla, jossa sekä ensimmäisen vaiheen innovaattoreita ja viimeisen vaiheen vitkastelijoita on aina ääripäissä sama määrä. Näin fundamentalismi uskonnossa, tai tieteen dogmeja ylläpitävät konventiot, antavat tukijoilleen ikään kuin ilmaisen edun, ja niiden ”tukeminen” on vapaamatkustajan elämää myös dynaamisessa talousjärjestelmässä.

Epigenetiikka

Epigenetiikka tarkastelee perinteistä genetiikkaa sen ”yläpuolella”. Kun genetiikka tutkii periytyvien geenien, ja siis DNA:n emäsjaksojen vaikutusta eliöiden ominaisuuksiin, epigenetiikka selvittää, voiko esim. ihmisen elinolot vaikuttaa siihen, päätyvätkö jälkeläisten geenit aktiiviseen tai epäaktiiviseen tilaan.

Epigenetiikassa geenien oletetaan ”muistavan” etenkin traumaattisia tapahtumia, jolloin ne ikään kuin joutuvat epäaktiiviseen tilaan ja ”sulkeutuvat”. Tämä sulkeutuminen tapahtuu tietystä vaiheesta yksilön elämää ja se periytyy jälkeläisille toisin kuin genetiikassa on oletettu.

Epigenetiikkaa on tutkittu laboratorio-oloissa hiiren alkioilla. Hiiren alkioille aiheutetut traumaattiset tilanteet (alkion asettaminen laboratorioastiaan) näyttäisi aiheuttavan geenien ”sulkeutumista”. Nämä traumaattiset oireet näyttäisivät periytyvän jälkeläisille.

Ilmiöstä on lisäksi empiirisiä havaintoja mm. britti Marcus Pembrey ja ruotsalaisen Lars-Olov Bygen tekemistä havainnoista Ruotsin Överkalixin kirkonkirjoista, joissa he vertailivat isovanhempien kokemuksia nälänhädästä jälkeläisten elinaikaan ja kuolinsyyhyn. Ihmisten kohdalla ilmiötä on seurattu mm. koeputkilasten kohonneena riskinä saada Beckwith-Widermannin oireyhtymä.

Innovaation diffuusio

Innovaation diffuusiolla hägestrandilaisena (*Torsten Hägestrand*) mallina tarkoitetaan leviämisprosessia, jossa innovaation omaksumisen ja vastaanottamisen leviämisuunta määräytyy taajamien ns. keskusluokituksen ja näiden välisten välialueiden välillä. Innovaatio syntyy yhdessä pisteessä ja leviää siltä portaittain ylemmän luokan keskukselta kohti alempia ja lopulta taajamien väliselle välialueelle.

Gradientit ovat käyriä, joiden sisällä diffuusio etenee ja on ”vahvempi” lähempänä keskusluokitukseltaan merkittävimpiä taajamia. Innovaatioaalto muistuttaa matalapaineen sykklonia ja se täyttyy vaiheessa, jolloin viimeisimmätkin vitkastelijat ovat hyväksyneet uuden innovaation. Leviäminen tapahtuu hierarkkisessa järjestyksessä pääkaupunkiseudulta maakuntakeskuksiin ja näistä edelleen pienempiin taajamiin sekä lopulta näiden vaikutusalueille periferiaan.

Alueet luokitellaan innovaatiokykynsä mukaan ja joskus puhutaan myös ns. multidimensionaalisesta diffuusiosta, jolloin mukana on seurannassa sekä eritasoisia omaksuja-alueita että omaksujatyyppejä.

Innovaatioaalto

Innovaatioaallolla tarkoitetaan Gaussin -käyrän muotoista alueen yli kulkevaa aaltoa, jossa ensimmäisessä vaiheessa uuden omaksujia lasketaan olevan noin 2.5 % (*innovators*), toisessa vaiheessa ensiomaksujia 13.5 % (*early adaptors*), kolmannessa vaiheessa aikainen enemmistö (*early majority*) 34 %, tätä seuraava myöhäinen enemmistö (*late majority*) 34 % ja lopuksi vitkastelijat (*leggards*) 16 %.

Kulutustutkimuksessa nämä tyypit jaetaan vielä erikseen moneen segmenttiin ja tulkitaan tapauskohtaisesti. Yhteiskunnallisessa tutkimuksessa käytetään myös lukuisia sellaisia jakoja, jotka viittaavat mm. radikaalisuus-konservatiivisuus akselille. Usein kyseessä on tapa kartoittaa mielipidemuokkaajia ja innovaatiotutkimuksessa etenkin visionäärejä, ideoiden kartoittajia ja viestijöitä, prosessin ohjaajia ja aloitteentekijöitä.

Innovaattorit ovat luonnollisesti innovaatioprosessin tärkein ryhmä ja aallon käynnistäjä. Usein heitä luonnehditaan toisinajatteleviksi uudistajiksi, edelläkävijöiksi ja ajattelussaan sekä toiminnassa divergoiviksi. Vastaavasti aallon toisessa päässä ovat organisoijat tai kontrolloivat

ryhmät, konvergoiva prosessi ja staattinen, turvallinen pysähtynyt yhteiskunta, organisaatio ja kulutus.

Nykyisin innovaatioaallot ovat päällekkäisiä, ja kaikkialla samaan aikaan läsnä. Tällöin oleellista on luokitella vastaanottajat ja vastaanottajien kyky tai tarve hakea tietyltä ”tasolta” hankittava osaaminen, tieto, strategia, tekninen uudistus, idea, organisaatio jne. Tällöin alueiden tai omaksujien sijasta luokitellaan mieluummin innovaatiot ja niiden tyytit sekä tämän jälkeen keinot niiden saavuttamiseksi. Webympäristö on muuttanut diffuusista tulkintaa sekä etenkin ajan ja paikan suhdetta reaaliaikaisena prosessina.

Innovaation omaksujatyypit

Kulutuksessa innovaatiotyypit jaetaan innovaattoreihin, ensiomaksujiin, suureen enemmistöön ja viimeisenä tulevaan vitkastelijoiden ryhmään (*ks. innovaatioaalto*).

Visionäärit (visio) on luokiteltu suuren strategisen merkityksensä vuoksi erikseen. Usein näkee luokituksia, joissa innovaattorit (*muuttava agentti, innovaatio*) ja visionäärit esitellään yhtenä ja samana persoonallisuuden ulottuvuutena. Näin ei kuitenkaan usein ole kuluttajia luokiteltaessa.

Suuren strategisen merkityksensä vuoksi käsitteestä (*viso, visionääri*) on tullut toimintaa ohjaava prosessoija, agentti, manageroija, leaderi, valmentaja, suunnannäyttävä sekä innovaatioiden ohjauksessa ja käytönotossa tärkein seurattava ihmisryhmä. Käytännössä vanhan innovaatioaalton tulkinnan mukaisessa luokituksessa kyseessä on ns. toisen vaiheen ensiomaksuja (*early adaptors*), johon kuuluu noin 13.5 % kuluttajista.

Riskejä välttelevät suuret konsernit tuovat pitkälle viedyt mallistonsa esille vasta tässä vaiheessa markkinoita. Kyseessä ei ole enää varsinainen ”innovaatio” vaan sen paranneltu ja markkinoilla jo varmennettu valmistuote tai tuoteperhe. Innovaattoreille (2.5 %) kelpaa tulkinnan mukaan huonomminkin toimiva demo ja juuri niitä nämä myös käyttävät tai itse valmistavat.

Aikaisilla omaksujilla on kulutuksessa tärkeä merkitys, mutta ehkä vielä merkittävämpi rooli heillä on juuri mielipidemuokkaajina ja organisaatioiden johtajina. Joskus visionääri on miltei päinvastainen ta-

paus kuin mitä innovaattori, joka tunnustetaan tiukassa oppositiossa toimivana radikaalina uudistajana, ei mielipidemuokkaajana tai hyväksyttynä johtajana. Kulutuksessa nämä viittaavat kuitenkin samaan persoonallisuuden faktoriin.

Yhteiskunnallisesti merkityksellisin on liki kolmanneksen väestöstä kattava aikainen enemmistö, ja heti tämän jälkeen tuleva yhtä suuri myöhäinen enemmistö. Edellisen toimintaa ohjaa puhdas pragmatismi, harkitseva käytännöllisyyden taju ja hinnoittelu. Yleensä hankinnoissa päädytään markkinajohtajiin.

Myöhäisen enemmistön kohdalla hankintaan vaikuttaa jo ulkoiset paineet, taloudellinen välttämättömyys tai tuki pelkojen voittamisessa. Yleensä kyseessä ovat alemmat sosiaaliset luokat, joihin myös viimeiset vitkastelijat lukeutuvat. Käytännössä uusi teknologia hankitaan vasta, kun se on jo niin syvällä jo hankitussa teknologiassa, että he eivät edes tiedä sen olemassaolosta.

Itse innovaatioprosessissa ja ympäristössä Simberg luokitteli ehkä vanhimmassa 1950-luvulla laaditussa luovuuden yhteisöpelissä ihmiset kannustavan ilmaston rakentajiin eli ”helpottajiin” (*facilitator*), positiivisiin tukijoihin (*supporter*), ideoiden kuuntelijoihin, kartoittajiin ja viestittäjiin (*communicator*) sekä tunnustuksen antajiin ja palkitsijoihin (*rewarder*). Samalla yleistyi käsite konvergoivasta ja divergoivasta prosessoinnista ja konservatiivisesta sekä radikaalista maailmankuvasta. Simbergin luokitukset ovat edelleenkin käytössä tosin mutkikkaampina verkostosuhteina.

Innovaatoroolit (IMA Innovation Management Association)

Kirtonin (ks. *Luostarinen 2005, 45*) luokituksessa innovaattorit etsivät aktiivisesti tietoa uusista ideoista. Innovaattorit ovat periodisia, jatkuvia muutoksia hakevia, ja siten oppositiossa jo vallitsevaan tietoon. Pragmaattisessa ajattelussa ja sen teknologisessa kielenkäytössä innovaattorin tunnistaa esim. puolivalmiista demoista, mutta myös teknologiasta keskeisenä kiinnostuksen kohteena.

Innovaattorit tuntevat vetoa riskeihin ja antavat uudessa kokeilevassa elämäntavassaan anteeksi pienet tekniset puutteet kuten dokumentaation, hitaan suorituskyvyn, laiminlyönnit ja epäloogisuuden. Juuri epäloogisuus yhdistää useimpia luokituksia innovaattoreiden kuvauksessa ja tuo mukanaan vähemmän tieteellisiä kuvauksia ”neroudesta” ja tä-

män yhtymäkohdista esim. mielen sairauksiin ja siellä havaittavaan epäloogisuutta aiheuttavaan persoonallisuushäiriöön. Innovaattori ei ole ”hullu” eikä maaseudulla ”kylähullu” eikä ilmiöllä ole yhtymäkohtia epämääräiselle ”nerouden” tulkinnalle tai persoonallisuuden mystifioinnille.

IMA:n (*Innovation Management Association*) luokituksessa päädytään lähelle Simbergin alunperin esittämiä perustyyppisiä. Tyypillisiä innovaatioerooleja ovat IMA:n analysoimat viisi positiivista innovaatioita edistävää johtajaroolia sekä viisi estävää ja hankaloittavaa roolia. Suomessa on otettu käyttöön näistä käsitteet luovasta johtajasta (*creator*), ideanvirittäjästä (*stimulator*), ekspertistä, konsultista ja suuntaajasta (*course-keeper*).

Aiemmin Mageirson ym. (1984) olivat tyypitelleet johtoryhmän avainrooleihin, joista käytettiin nimitystä luova innovaattori, tutkaileva promoottori, arvioija kehittäjä sekä organisoija ja kontrolloija. Myöhemmin nämä ovat vakiintuneet myös tiimiorganisaatioiden käyttöön.

Pinchot (1985) otti käyttöön paljon referoidut ”*intrapreneur*” ja ”*entrapreneur*” -roolit. Kaikilla näillä on yhtymäkohdat alunperin Simbergin (1962) lähinnä luovuuteen liittyviin roolikuvauksiin (*helpottaja=facilitator, tutkija=supporter, viestijä=communicator, tunnustuksen antaja=rewarder*).

Kirjallisuudesta lisää ks. *Luostarinen 2005, Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka*, www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma yleistyi 1990-luvun alussa tärkeäksi toimijaksi niin ryhmän (*Coleman 1988*) kuin yhteiskunnankin tasolla (*Putnam 1993*). Käsite sinänsä on kiistelty ja monimutkainen. Useimmiten siihen liitetään muodollisia ja sisällöllisiä aineksia.

Muodollista puolta edustavat verkostojen organisoitumistavat, sisällöllistä verkostojen jäsenten tuntema luottamus (=normatiiviset säännöt, vastavuoroisuuden odotukset).

Sosiaalisten verkostojen ajatellaan muodostavan jäsentensä käyttöön pääoman, joka on verkoston jäsenten liikuteltavissa. Robert Putnam vakiinnutti sosiaalisen pääoman käsitteen vuonna 1993 teoksessaan

”*How to make democracy work*”. Vertailu tehdään Pohjois- ja Etelä-Italian välillä. Taloudelliset erot selitetään historiallisesti pitkään eläneiden sosiaalisten verkostojen avulla (=keskinäinen luottamus, vastavuoroisuus ja normit). Pohjois-Italia on ollut kansalaisyhteiskuntana vahvempi ja ”sivilisoituneempi” kuin eteläinen vastineensa. Näin syntyvät taloutta suosivat institutionaaliset järjestelyt, jotka takaavat luottamuksen, talouden ja politiikan sujuvuuden.

”Sivilisoituneisuus” takaa sosiaalisen järjestyksen, yhteiskunnallisen toiminnan häiriöttömyyden. Luottamus synnyttää yhteistoimintaa ja on itse itseään ruokkiva järjestelmä. Tämä vahvistaa kommunikaatiota ja koordinoitua sekä yhteisöllisyyttä, yhteistä identiteettiä. Putnam näkee sosiaalisen pääoman omista eduista vapaana panostamisena pitkän aikaväli odotuksiin ja siirrettyihin etuihin. Näin sosiaalinen pääoma on julkinen hyödyke, eikä se voi olla täysin kenenkään hallussa. Se on tulkittu kriittiseksi voimavaraksi, joka voi selittää muutoin samanlaisten toimijoiden erilaista menetystä. Yhdistykset ovat usein sen konkreettisia toimintamuotoja.

Sosiaalisen pääoman ideaan sekoittuu normatiivisia painotuksia ja integraation tukemista. Sosiaalisen pääoman kritiikki onkin kohdistunut mm. sosiaalisen maailman hierarkisoitumiseen, taloudellisiin ja poliittisiin voimiin, jotka muotoilevat sosiaalista tilaa (=suosivat tilassa ja ajassa toisia ihmisiä toisten kustannuksella jne.). Suomessa järjestöllinen pääoma ja yhdistyslaitos ovat keskeinen osa sosiaalisen pääoman tulkintaa. Ainakin toistaiseksi yhdistykset ovat säilyttäneet keskeisen kollektiivisen toimijan tehtävänsä, mutta joutuneet kamppailemaan ”identiteettimarkkinoilla” kasvavassa kilpailussa.

Klustereissa yrityksiä ja toimialoja sitovat yhteen samanaikainen yhteistyö, julkisen vallan yksiköt, toimijat, vapaaehtoiset yhteenliittymät ja verkostot sekä institutionaaliset yksiköt. Kun kaikella toiminnalla on alueellinen dimensio, paikallinen sosiaalisen pääoman kuvaaminen, analyysi ja klusteritulkinta tehdään usein osana ns. alueellista muistia, oppimista ja myös maaseudulla osana sen usein yhteisöllisiä rakenteita.

Kirjallisuus ks. *Luostarinen 2005, Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka* www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Imitointi

Imitointi innovaatiopolitiikassa liittyy läheisesti innovaation alueelliseen leviämiseen (*Spatial Innovation Diffusion*) sekä imitoinnista aiheutuviin ns. Powellin (1995) isolaatiomekanismeihin.

Innovaation leviäminen ja kopiointi imitoimalla alkuperäistä innovaattoria on luonnollinen innovaation leviämiseen ja omaksumiseen liittyvä prosessi. Kun kyseessä on kulutus ja kaupallinen prosessi, markkinoita pyritään luonnollisesti ohjailemaan diffuusiota nopeuttavaan ja edistävään suuntaan.

Mutkikkaissa klusterirakenteissa innovaatiosta parhaan hyödyn saa irti alkuperäinen innovaattori. Innovaation edellyttämä tila vaatii pidemmän ajan akkumulaation, eli vahvistamisen, ennen kuin resursseista saadaan imitoiden kaikki hyöty irti. Näistä tärkeimpiä ovat oppiminen, kokemus ja taidon kehittyminen. Powell (1995) luokitteli kaikkiaan viisi kopioimista ja imitointia vaikeuttavaa isolaatiota (ks. *Powell, isolaatiomekanismit*).

Sinänsä innovaation diffuusion edistäminen ymmärretään positiivisena ja myönteisenä ilmiönä. Sen ongelmat syntyvät vaiheessa, jolloin yhteiskunta ja alue on kehittynyt niin pitkälle, että omien innovaatioiden tuottaminen on välttämätöntä, ja imitoinneista syntyvät diffuusiset ongelmat alkavat jarruttaa talouden positiivista kehitystä. Tällöin imitointia käytetään harkitusti ja vain tiettyjen ehtojen täytyessä. Eräissä tapauksissa innovation diffuusio luokitellaan myös itse innovaatiotapah-tumiin.

Kirjallisuus ks. *Luostarinen 2005, Ekologien klusteri ja Innovaatiopolitiikka* www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Isolaatiomekanismit (Powell 1995)

Isolaatiomekanismeilla tarkoitetaan tässä yhteydessä alunperin Powellin (1995) esittämiä innovaatioiden leviämisen ongelmia imitoinnissa. Näistä tärkeimmät ovat ajan puristamisen epäekonomia, innovaation ainutkertaisuus, kopioitavien menestystekijöiden kausaalinen epämääräisyys, yksityiskohtien monimutkainen liittyneisyys sekä itse prosessi ja sen sosiaalinen, johtamistaidollinen kompleksisuus.

Imitoija on alkuperäiseen innovaation rakentajaan ja käyttöönottaajaan nähden aina epäedullisessa asemassa ja usein epäonnistuu jonkun keskeisen avainresurssin puuttuessa tai arvioidessaan väärin omat resurssinsa suhteessa imitoitavaan. Usein nämä ovat vaikeasti tunnistettavia sosiaalisia, kulttuurisia tai organisatorisia, johtamistaidollisia sekä toisiinsa kytkeytyneitä verkostoja, jolloin imitoija menettää kopioidessaan ajan mukanaan tuoman edun (=ajan puristamisen epäekonomia).

Klusterirakenteissa oppiminen, kokemus ja taidon kehittyminen liittyvät ensimmäiseen isolaatiouhkaan. Toiseen taas innovaation ainutkertaisuus, jolloin innovaatiota on vaikea toistaa menestyksekkäästi toisissa yhteyksissä. Kolmas kytkeytyy taas itse verkostoon ja klusteriin, joka kertoo innovaation liittyneisyydestä ja usein myös sosiaalisen pääoman tarpeesta (ks. *Sosiaalinen pääoma*).

Imitoinnissa mutkikkaat verkostorakenteet jäävät usein huomaamatta eikä imitoija kykene havaitsemaan kaikkia innovaation edellyttämiä imitoitavan organisaation (kulttuurin) resursseja.

Neljäs klustereissa huomattava isolaatiomekanismi on innovaatioiden kausaalinen epämääräisyys, jolloin imitoiva organisaatio (kulttuuri) ei kykene näkemään, miten kopioitavan organisaation (kulttuuriin) tuotteet ja ominaisuudet, kuin suora kopioitava innovaatio (menestystekijä), eroavat imitoijan omista resursseista. Näin itse prosessi tai mekanismi innovaation tai menestyksen taustalla jää hämäräksi.

Viides klustereiden kohdalla varottava isolaatiomekanismi on sosiaalinen kompleksisuus, jolloin innovaation monet sosiaaliset taustatekijät tekevät siitä miltei mahdottoman imitoitavan esim. organisatorisena tai johtamistaidollisena prosessina.

Oppiva alue

Oppiva alue innovaatioympäristönä tuli Suomeen hyvin myöhään lähinnä talousmaantieteen innovaatiotutkimuksen tuotteena. Sen taustalla ovat mm. Schienstockin tutkimukseen liittyvät käsitteet ja Katajamäen tutkimukset (*Katajamäki 1998, Schienstock & Hämäläinen 2001*). Suomessa käsitettä on käytetty lähinnä aluekehityksen selittämisessä tai sen mallina.

Kansainvälisesti käsite liittyy lähinnä globalisoituvan talouden epäta-saisen kehityksen selittävään normatiiviseen merkitykseen tai tietoin-

tensiivisen toiminnan sijaintiteorioihin ja näiden verkostojen ”lokalisoituvaan oppimiseen” joko kulttuurisena tai sosiaalisena ilmiönä.

Käsitteen teoreettinen argumentointi on vasta kehitteillä (*esim. Lorenzen 2001*), mutta jo nyt on havaittavissa sen viittaavan lähinnä yhteisiin päämääriin kilpailuetujen luomiseksi tarjoten siitä menestystä, kilpailukykyä, hyvinvointia yhteydessä koulutukseen, sivistykseen, tietoon ja usein myös tiedon välityksen diffuusioon.

Klustereiden kohdalla puhutaan usein alueellisesta yhteispelistä, sosiaalisesta pääomasta (ks. *Sosiaalinen pääoma*) tai sen puuttumisesta. Kyseessä ovat ihmisten väliset institutionaaliset suhteet, joiden kautta myös sosiaalista pääomaa pyritään määrittelemään ja tulkitsemaan spatiaalisesti.

Niinpä kun kaikella toiminnalla on lopulta dimensio alueelle, jossa toiminta tapahtuu, paikallinen ”sosiaalinen pääoma” olisi osa alueellista oppimista ja myös innovaatioiden syntyä tai vastaanottamista. Tällöin oleellista on alueen ”muisti”, ”oppiminen” ja maaseudulla sen yhteisöllinen prosessointi. Ei niinkään tästä erillinen ”kehitysblokki”, ”osaamiskeskittymä” tai globaali kytkentä ”ei mihinkään”, joka ei edes suosi innovaation synnyn yhteisöllistä ideaa. Tällöin maaseutua ei tule kuitenkaan ymmärtää yhtenäisenä kulttuurisena alueena saati saarekkeena (kaupunkien välialueen) ja ilman hyvin erityyppisiä sosiokulttuurisia ja taloudellisia, toisistaan poikkeavia rakenteita.

Kirjallisuus ks. *Luostarinen 2005, Ekologinen klusteri ja Innovaatiopolitiikka* www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Gadamerin hermeneutiikka

Gadamerin hermeneutiikka liittyy läheisesti tapamme ottaa vastaan innovaatioita ja on jatkoa G.W.H. Hegelin ja Edmund Husserlin sekä ennen kaikkea Martin Heideggerin filosofialle.

Heideggeri mukaan ymmärtäminen ei ole pelkkä ominaisuus ihmisen muiden ominaisuuksien joukossa, vaan ”perustavanlaatuinen eksistentiaali”, ”Ihmisolemisen perustavanlaatuinen olemistapa”.

Heidegger tulkitsee ymmärtämisen maailmaa-avaavaksi kykenemiseksi olemiseen ja väittää sen koskevan aina koko maailmassaolemisen perusrakennetta. Se poikkeaa eksistentialismiin ja postmoderniin kehi-

tykseen vaikuttaneen Friedrich Nietzschen lähinnä kirjallisesta filosofiasta ja ”kootuista” kiihkeistä mielipiteistä (”ainoa arvo on elämä itse”, ”lopullista totuutta ei ole”, ”mikä ei tapa, tekee vahvaksi” jne.).

Nietzschen yhteys nykyiseen postmoderniin retoriikkaan löytyy lähinnä hyökkäyksestä eurooppalaista, järkeen perustuvaa kulttuuria vastaan. Tieto oli suhteellista, kulttuurista riippuvaa ja ”totuus metaforinen, metanymioiden ja antropomorfismien liikkuva armeija”. Nietzschen mielestä ihmiset heijastavat ruumiin- tai sielun tilansa ulkoiseen todellisuuteen ja antropomorfoivat sen illuusioita luoden (*tunnestautumisteoria*). Näin todellisuus läheni taidetta: ”Meillä on taide, jotta totuus ei meiltä unohtuisi”.

Sitä, mikä on individuaalista, ei voida ymmärtää, omaksua, välittää yleiskäsitteen kautta, vaan se voidaan vain myöntää.

Tällä filosofialla on suuri merkitys innovaation olemukselle ja synnyn ymmärtämiselle sekä postmodernin yhteiskunnan individualismia korostavalle luonteelle. Niinpä esim. uusi symboli-innovaatio on hyväksyttävä sellaisenaan, eikä perusteltava sitä jo olemassa olevan yleiskäsitteen keinoin.

Gadamerin hermeneutiikassa ei ole kysymys tekstin individuaalisista piirteistä, signifioijista, eikä edes tekstin tyylistä. Hermeneutiikan universaali vaatimus perustuu kielen, logoksen, universaalisuuteen. Gadamerin ajattelussa ymmärtämisen metafysiikka ei piile siinä, että tuloksija ei yritä ymmärtää toista, vaan pikemminkin siinä, että hänen täytyy ymmärtää toista sillä ainoalla tavalla, jolla se vain on mahdollista: *Hän ajattelee toista aina käsittein, jotka hänelle itselleen tulevat mieleen, sillä kaikki ymmärtäminen toteutuu kääntämällä omalle kielelle.*

Tällä ajattelulla on keskeinen tehtävä etenkin hyvin pragmaattisessa yhteiskunnassa ja toimintatavassa (*ks. pragmatismi*) ja siellä innovaation vastaanottamisessa tai uuden lähettämisessä (*ks. innovaation diffuusio*). Innovaation omaksuminen edellyttää tiettyjä arvoja ja usein jo etukäteen tehtyjä ennakkoratkaisuja (esim. kansallinen strategia innovaatiopolitiikasta; *ks. innovaatiopolitiikka*). Tällöin oleellisia käsitteitä ovat tahto omaksua, hyödyntää ja soveltaa sekä Nietzschen käsitteistössä myös käyttää valtaa. Gadamer rajaa kielen universaalien tehtävän tässä prosessissa toteamalla ”*Oleminen, joka voidaan ymmärtää, on*

kieltä”. Näin kielellinen, käsitteellinen ja symboli-innovaatio olisi tämän tulkinnan mukaan koko prosessin avajaa.

Pragmatismi (ks. myös tiedonhankintamenetelmät)

Suomessa innovaatiot liittyvät läheisesti puhtaasti tekniseen osaamiseen (tieteellistekninen innovaatiopolitiikka, ks. *Suomi ja innovaatiopolitiikka*) ja usein innovaatiopolitiikkamme yhteydessä puhutaan pragmatismista. Mikä tämä pragmatismi on ja kuinka se on mahdollisesti syntynyt ja siirtynyt Suomeen?

Pragmatismi on filosofinen ja maailmankatsomuksellinen oppi. Merkittäviä ja myös Suomelle tärkeitä 1800- ja 1900-luvun vaihteen pragmatikkoja olivat mm. Charles Sanders Peirce, William James ja John Dewey. Näistä yhdysvaltalaisista filosofeista pragmatismien perustajana pidetään mm. Harvardin yliopistossa toiminutta Charles Peirceä ja hänen ympärilleen syntyneitä metafysiikka koulukuntaa. Taustalla ovat kuitenkin vahvat saksalaiset ajattelijat alkaen Kantin jälkeisestä saksalaisesta idealismista ja Duncs Scotuksen realistisesta metafysiikasta.

Realistina Peirce loi tieteelleen ja omalle työlleen ”käytännön seuraukset” ja totuudelle määritelmän, joka oli tutkimuksen raja-arvona saatu käsitys. Tätä oppia filosofi ja psykologi William James käytti lähinnä funktionalistina, ja nominalistina tulkitsi osana yksilön käyttäytymistä. Tämä ajattelu on vieläkin osana suomalaisessa käytännön ”maalaisjärjessä”.

Erityisesti koulutuksessa ja opettajakoulutuksessa Jamesin kirjallisuus oli keskeistä myös Suomessa, ja sen voidaan tulkita olevan sosiaalista muistia ja oppimista tukeva järjestelmä. Innovaatioympäristössä tätä maalaisjärkeä (*common sense*) pidetään vaikeammin muutettavana kuin teoriaa ja mallia, olkoonkin että se vaihtuu hieman helpommin kuin esim. monet traditiot ja dogmit.

Jamesille pragmatismi oli lähinnä oppi totuudesta ja sen käteisarvosta (*cash value*) yksilön elämän kannalta. Totuus edusti hänelle ja myöhemmin häntä lähellä olevalle eurooppalaiselle koulukunnalle ideoita, niiden hyödyllisyyttä ja toimivuutta. Jopa uskonnolliset uskomukset olivat ”tosia”, jos ne edustivat elämän kannalta arvokasta ja säilytettävää. Nykykirjallisuuteen viitaten usko on evoluutiobiologin näkökulmasta selviytymisstrategia ja siksi hyödyllinen, meemien geneettistä evoluutiota vastaavana pragmaattisena tuotteena ymmärrettävä (*Da-*

niell Benett 2006, *Breaking the bell. Religio as a natural phenomenon.*)

Piercen filosofia jäi aluksi Fregen, Russelin ja Saussuren tulosten varjoon. Viime vuosina eräiden aikalaisten vääristelemäkin ns. pragmatistinen koulukunta on ollut kasvussa. Etenkin kieliteoreettinen semiotiikka on vaikuttanut strukturismin kautta kulttuuritutkimukseen. Hintikka on tiivistänyt Peircen teorian muotoon ”semantiikka rakentuu pragmatismen varaan”.

James oli poikkitieteellinen ajattelija eikä asettanut kognitiivisia tieteitä ja biologiaa vastakkain. Hänen mukaansa luonnonvalinta ei luo käyttäytymistä itseään, vaan adaptiivisia mielen moduleja, jotka motivoivat käyttäytymistä; geneettistä determinismia ei ole olemassa (ks. kuva. *Ratzelin maisema*, www.clusterart.org). James kyseenalaisti kausaliteetin olemassaolon ja keksi mm. termin ”tajunnanvirta”, josta tuli myöhemmin keskeinen käsite modernille kirjalliselle tekniikalle, mutta myös luovalle ja innovatiiviselle työskentelylle yleensä.

Kirjallisuus ks. *Luostarinen 2005. Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka* www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Asymptoottinen vapaus (Luostarinen 2005)

Tässä yhteydessä asymptoottisella vapaudella tarkoitetaan verkostoitumista ja yritysten klusterirakennetta sekä sen luonnetta.

Alunperin asymptoottinen vapaus on fysiikasta (kvanttimekaniikasta) ja luonnehtii alkeishiukkasten välistä voimaa. Alkeishiukkasten välinen voima on sitä pienempi, mitä lähempänä hiukkaset ovat toisiaan. Todella lähellä tapahtuu täydellinen vapautuminen ja hiukkaset alkavat toimia kuten täysin vapaat hiukkaset. Ilmiön löytäneet fyysikot (*David Polizer ja Frank Wilczek*) palkittiin Nobelilla vuonna 2004.

Tälle ilmiölle analoginen on yritysten välinen verkostosuhde. Näyttäisi siltä että pitkät ja luottamukselliset partnerisuhteet johtavat yritysten välillä tuloksen paranemiseen ja myös kasvuun. Lopulta eräänlaiseen vapautumiseen toimimaan, kuten täysin vapaat yrittäjät hyötyen kuitenkin täysimääräisesti verkosto- ja klusterisuhteistaan sekä näiden tarjoamasta sosiaalisesta pääomasta. Toisin kuin eräänlaisessa puolivälisasetelmassa olevat tai partnerisuhdettaan vasta rakentavat yritykset, joilla kitka on usein suurin.

Ilmiötä on selitetty sekä sosiaalisella pääomalla, luottamuksella että pitkällä yrittäjäkokemuksella (ks. *sosiaalinen pääoma*). Innovaatioprosessissa keskeinen tekijä näyttäisi olevan kuitenkin isolaatiomekaniikoiden tuntemus (ks. *isolaatiomekanismit*) sekä hyvin pitkä kokemus operoida tutkimuslaitosten, monikulttuuristen yritysten ja institutionaalisten organisaatioiden kanssa. Innovaatioprosessin vaatimat roolit ja klusterirakenne tunnetaan hyvin, samoin kuin yritysten oma osuus ja tehtävät yhtäällä yrityksen omassa toimialarakenteessa että toisaalla verkoston ja klusterin jo vakiintuneessa roolissa.

Webympäristön blogosfäärissä asymptoottinen vapaus liittyy lähemmäs itse alkuperäistä käsitteistöä ja kykyä toimia vapaana partikkelina (blogina) miljoonien blogien joukossa hyödyntäen näiden vastavuoroisuus. Ilmiölle löytyy selitys kvanttimekaniikasta ja aiemmin kuvattua Riemannin avaruuksista sekä Einsteinin ekvivalenssiperustasta.

Alueelliset verkostot (Hassink)

Nykyisin innovaatioiden määrä ja alueellinen syvyys kuvaa lähinnä alueen tai kulttuurin kulutusta tai ”innovaatioastetta”, jota klusterirakentein pyritään tavoittelemaan. Suunta on pikemminkin vertikaalinen kuin aiemmin kuvattu horisontaalinen innovaatioaallon kulkusuunta ja sen tutkimus.

Organisaatiot ja yhteisöt oppivat ja ovat innovaatiotoiminnan esteitä tai sen edistäjiä sisältämänsä tiedon, käyttäytymisen, normien ja arvojen sekä henkilöstön pysyvyyden tai yhteisön sisäisen staattisuuden seurauksena. Hassink on kuvannut verkostotaloudessa yhteisöä tai organisaatorakennetta avoimena, ohuena, ei-hierarkisena toimintamallina. Vaikka oppiminen kuvataankin vuorovaikutuksessa yksilöiden välillä, prosessi kuvataan alueella kollektiivisena, jolloin sekä organisaatiot, yhteisöt ja alueet, voivat edistää tai estää oppimista ja myös muistaa.

Yritysten näkökulmasta kyseessä on jopa tärkein kilpailuetu, jossa organisaatioiden oppiminen on samalla spatiaalista oppimista ja elintärkeää alueella sijaitseville yrityksille. Nykyisin maaseutua muuttavat yrityskylät ja niiden väljemmät klusteriryppäät ovat esimerkki tästä vähän tutkitusta prosessista. Tiedepuistojen ja teknologiakeskusten sisällä prosessia on sen sijaan tutkittu hyvinkin perusteellisesti.

Kansallisissa, usein lineaarisissa innovaatio-ohjelmissa, taustalla on porterilainen (ks. *porterismi*) tiede- ja teknologiausko, tiedon tuottaja

ja kuluttaja, tiedeyhteisö ja elinkeinoelämä. Vastaavasti alueellisessa innovoinnissa vuorovaikutusjärjestelmät on kuvattu usein horisontaalisina. Horisontaalisille tulkinnoille porterilainen ”regionalismi” (globalismi) ja Castellsin kuvaama verkostoyhteiskunta (ks. *Castells, verkosto-yhteiskunta*) on ollut ongelmallinen. Paikallinen innovaatio on arkipäiväinen ja alueellisen kulttuurin tuote, osa tuotantoa, logistiikkaa, markkinointia ja kulutusta. Innovaatio ei muodostu vain kasvun oleteuissa keskuksissa, vaikka kulutus siellä olisikin luonnollisesti sitä suosiva.

Innovaatio syntyy kulttuurisen tradition kautta integraalisena osana ja irti oletetusta alueellisesta ympäristöstään ja sen kuvittelusta innovaatioasteesta. Kyseessä ei ole niinkään solmukohta (*nodaali*), jossa innovaatiot syntyvät ja leviävät diffuusina esim. kuvitteellisille kaupunkien välisille alueille. Usein nämä vanhat ”nodaalit” ovat pikemminkin taantuvia julkisten palvelujen solmukohtia, jotka eivät enää saavuta kuluttajavirtoja.

Nykyisin kyseessä on joko teolliseen tai perustuotantoon (maa- ja metsätalous) rakentunut erikoistuminen, tämän vanhat sosiokulttuuriset rakenteet (esim. osuustoiminta) ja näiden luoma klusteri tai verkosto, kyläyhteisön aktiivi kylätoiminta jne. Toimijat ovat vastaavasti yrityksiä, julkisia laitoksia ja ennen kaikkea näissä työstään tekeviä ihmisiä ja ”nodaali” on yhä useammin ihmisten liikkumisen solmukohta mm. pääteiden liittymissä tai haettaessa elämyspalveluja nykyisin massiivisista maaseudun yrityskylistä tai lähiöiden ostoskeskuksista.

Kirjallisuus ks. Luostarinen 2006, Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Verkostoyhteiskunta (Castells)

Manuel Castellsin jättämäinen informaatio aika -trilogia (1998) esittää verkostoyhteiskunnan teorian. Castellsin lähtökohtana on yhdistää tiedon tekninen käsittely ja kapitalistinen tuotantomuoto informaatiokapitalismiksi.

Informaatiokapitalismissa tuotannon ytimessä on tiedon (tietoon kohdistuvan tiedon) soveltaminen. Teolliselle aikakaudelle tyypilliset suureen kokoon ja keskusjohtoiseen hallintoon perustuneet järjestelmät ja toimintamallit ovat liian jäykkiä ja hitaita vastaamaan globalisaation haasteisiin. Niiden syrjäyttäjäksi on tulossa verkkomainen järjestäyty-

misen muoto, joka kykenee edeltäjänsä paremmin hyödyntämään informaatioteknologian kehitystä. Sen rakenteita ovat virtaukset ja virtausten solmukohtat.

Virtauksissa liikkuvat informaatio, pääoma ja valta, mutta myös poliittiset ideat, kulttuurituotteet ja vastarinnan ainekset. Solmukohta voi olla yhtä hyvin Internet-palvelin, mediatalo kuin suurkaupunki. Verkostoa eivät estä kansallisvaltioiden rajat, vaan se ylittää ne tehden lopulta koko planeetasta yhden taloudellisen yksikön vailla ajan ja paikan rajoitteita. Informaatiokapitalismissa niin finanssipääoman, tuotannon, poliitikkojen, kansalaisjärjestöjen kuin rikollistenkin on sopeuduttava noudattamaan verkostossa toimimisen logiikkaa.

Paikallisuuteen sidotun todellisuuden (yrittäjyyden jne.) ja globaalin verkoston välinen jännite muodostaa Castellsin mukaan informaatiokapitalismin peruskonfliktin. Tähän peruskonfliktiin kulminoituu aikakauden keskeisin eettinen kysymys: kuka saa kuulua verkostoon ja kuka syrjäytyy? Informaatiokapitalismin rajoja murtava vaikutus luo uuden epäoikeudenmukaisuuden maantieteen. Tavallista ihmistä ja hänen kapinaansa uhkaa yhteisöllisyyteen takertuminen. Castellsin pääoma on muuttunut persoonattomaksi sekä subjektittomaksi ja työvoima pirstoutuneeksi ja tavoitteiltaan hajautuneeksi eikä puhe esim. työväenluokasta ole enää mielekäästä.

Luovuuden luokittelu (Gagne)

Luovuus on käsitteenä innovaatiota laajempi. Kuka tahansa meistä voi olla ja myös on luova. Innovaattoreita meistä sen sijaan on vain määrä, joka vastaa suurin piirtein Mensan (huippuälykkäiden) jäsenyyttä. Hyvin usein innovoinnin edellytys uuden löytämisessä onkin älykkyydessä, mutta ei kuitenkaan yksinomaan siinä. Mensan jäsenistä huomattava osa saattaa olla, ja varmaan onkin, hyvinkin konservatiivisia ja hitaita uuden omaksujia. Sen sijaan innovaattoreissa on vähemmän älykkyydeltään alle Mensan tason jääviä.

Francoys Gagne (1993) lähestyy luovaa prosessia ja innovaatiokykyämme luokittelemalla lahjakkuuden soveltuvuusalueineen älylliseen, luovaan, sosioaffektiiviseen sekä sensomotoriseen. Näistä älyllisiin lukeutuvat päättely (esim. verbaalinen tai matemaattinen, avaruudellinen, muisti jne.), luovaan osaan omaperäisyys, kekseliäisyys, huumorintaju jne., sosioaffektiiviseen voima, kehohallinta, herkkyys, kestävyys jne.

Gagnen innovaatioprosessin ja samalla myös lahjakkuuden kehittämisessä katalysaattoreina toimivat yksilön sisäiset motiivit sekä luonne ja persoonallisuus (sopeutuvuus, asenteet, kunnianhimo, itsenäisyys, itsearvostus, arvot jne.). Niitä tukee tai ei tue ympäristö, lähiympäristö (koti, koulu, yhteisö jne.), ihmiset (vanhemmat, ohjaajat jne.), sitoumukset (toiminnot, kurssit jne.) sekä tapahtumat (sattumat, löydökset, onnettomuudet jne.).

Lopuksi Gagne jakaa kehitysprosessin tulokset kykyjen kautta erityisalueisiin, joista hän erikseen mainitsee teoreettiset (kielet, luonnontieteet jne.), tekniset (mekaniikka, tietokoneet jne.), taiteelliset (kuva- taide, musiikki jne.), sosiaaliset (opettaminen, politiikka jne.), liike-elämän taidot (myyminen, yrittäjäyys jne.), strategiset taidot (shakki, tietokonepelit jne.) sekä liikunnan ja urheilun.

Klusterin näkökulmasta Gagnen luokitus pitää sisällään kaikki verkoston toimintastrategian avainosaamisen ja niiden liittämisen osaksi innovaatioprosessia. Näin innovaatioprosessi klusterin näkökulmasta on luovuuden eri osien integrointia hakien optimaalisia yhdistelmiä ja vahvistaen kunkin yrityksen (yksilön) kohdalla tämän vahvuusalueita. Verkostossa heikkoudet korvautuvat muiden osaamisella, mutta samalla myös omat vahvuudet saavat mahdollisuuden kehittyä ja niitä hyödynnetään tehokkaasti ja motivoituneesti.

Empowerment

Empowerment -käsitteellä tarkoitetaan alunperin työntekijöille annettavaa autonomiaa toimia vastuullisemmin ja tehokkaammin organisaatiossa ja usein tiimin tai ryhmän sisällä. Tavoite on usein luoda yrittäjähänkeä, joskus jopa tulosvastuullisesti yrittäjänä. Näin jokainen kokee ikään kuin kehittävänsä itse työorganisaatiota (Block 1987). Lightfootin (1986) mukaan empowerment -kokemuksen edellytyksenä on persoonallisen voiman tunne, vastuun kokeminen ja valintojen mahdollisuus. Maeroff (1988) luettelee empowerment -tunteeseen statuksen, vahvan tietoperustan ja itsenäisen päätöksenteon. Guttenbuch (1995) esittelee empowerment -käsitteen määrittelytavat osana persoonallista vastuunkantoa, delegoinnin siirtoa, voimien keskittämistä ja ihmisten täysimääräistä käyttöä osana heidän erityistaitojaan.

Käsite liittyy läheisesti tiimin ja ryhmän tapaan työskennellä. Tällöin tehtävät jaetaan tiimissä roolikartan mukaan siten, että mukana ovat ainakin tutkija-aloitteentekijä (*explorer promoter*), luova innovaattori

(*creator innovator*), reporteri neuvonantaja (*reporter adviser*), kannustaja-ylläpitäjä (*upholder maintainer*), kontrolloija tarkastaja (*controller inspector*), tuotteiden tekijä (*concluder producer*), kiihkeä organisaattori (*thruster organiser*) sekä arvioija kehittäjä (*assessor developer*). Samalla organisaatioiden kehittämiseen liitetään eräänlaiset ”leadershippiin” liittyvät toimintatavat ja Kanterin (1977, 1983) mukaiset voimistumisprosessit (*the process of empowerment*).

Empowerment on vakiintunut myös suomalaiseen käyttöön lähinnä epäedullisissa olosuhteissa työskentelevien työolosuhteiden muutostarpeena ja usein myös innovaattoreiden yhteydessä. Kyseessä ovat yleensä heikolla moraalilla varustetut työorganisaatiot, joiden taustalla on lisäksi byrokratian suosimista, sääntöihin tukeutumista ja niiden korostamista sekä ylenmääräistä kontrollia.

Kirjallisuus ks. Luostarinen 2005, Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

Faktorianalyysi (ryhmittelyanalyysi)

Faktorianalyysi lukeutuu tilastollisempiirisiin monimuuttujamenetelmiin. Yleisimmin käytetyt tilastollisempiiriset menetelmät perustuvat korrelaatioihin tai lineaariseen regressioanalyysiin. Näistä erotetaan kolme alaryhmää; trendiekstrapolaatio, regressiomalli sekä moniyhtälömallit.

Kun suuresta joukosta muuttujia pyritään tiivistämään niiden yhteiseen vaihteluun liittyvää informaatiota, tyypillisiä keinoja ovat ns. monimuuttujamenetelmät. Tyypiesimerkkinä käytetään tällöin yleensä faktorianalyysiä.

Faktorianalyysi on menetelmä, jonka avulla saadaan selville jonkinlaiset suuret linjat, jotka valitsevat tutkittavassa muuttujajoukossa ja joiden selvittämisen jälkeen vasta voidaan ryhtyä todelliseen analyysiin.

Faktorianalyysiä käytetään pyrittäessä selvittämään useiden havainnoitavissa olevien muuttujien yhteisvaihtelua harvojen, mieluummin toisistaan riippumattomien hypoteettisten muuttujien, faktorien, avulla. Menetelmän tyypillisimpiä sovellutusalueita ovat olleet käyttäytymistieteet, kuten psykologia ja sosiologia, mutta menetelmää käytetään runsaasti myös luonnontieteissä. Menetelmä sopii hyvin myös poikkitieteiseen työskentelyyn, suurten aineistojen käsittelyyn. Faktorit tiivistävät

tävät tietoa ja antavat mahdollisuuden jatkoanalyseissä päästä mahdollisimman taloudelliseen suuntaan.

Korrelaatiomatriisista (tai kovariansseista) laadittu faktorimatriisi sisältää äärettömän määrän ratkaisuja ja menetelmän käyttäjän on kyettävä itse määrittämään lisäehtoja, jotka tarkemmin määrittävät käytettävän ratkaisun. Valintakriteerit ovat joko matemaattisia, tai tulkinnan kannalta mahdollisimman selkeän ratkaisun hakemista. Graafisen rotaation kautta voidaan seurata kuinka muuttujat käyttäytyvät faktoriavaruudessa. Rotaatiokriteereistä parhaiten tunnustetaan Kaiserin kehittämä varimax-menetelmä, jossa maksimoitava funktio on latausten neliöiden varianssi.

Faktoreiden tulkintaa kirjallisuus ei juurikaan esittele. Prosessikuvauksen takana on tarkastella faktorin synnyn taustalla olevia prosesseja, jotka ovat aiheuttaneet saadun uuden perusulottuvuuden esiintymisen. Usein tulkinnan taustalla on jo valmis teoria tai hypoteettinen oletus.

Analyysin kautta ovat kehittyneet etenkin innovaatioprosessia lähellä olevat tieteet, lahjakkuuden teoria ja differentiaalipsykologia sekä sanojen merkityksen analyysi.

Ryhmittelyanalyysillä (klusterianalyysillä) tarkoitetaan erilaisten typologioiden rakentelua ja se on tyypillistä luonnontieteiden historialle. Esim. Linnen luokat ja myöhemmin laaditut vastaavat typologiat ovat esimerkkejä ryhmittelystrategian käytöstä.

Tietokoneen myötä erilaiset ryhmittelyt yleistyivät, ja niitä on kehitelty eri tarkoituksiin. Klusteroinnit, jotka ryhmittelevät havaintoja useiden eri muuttujien ja ominaisuuksien mukaan, vaativat muuttujien korreloimattomuutta (faktoreita). Niinpä ryhmittelyt suoritettiin 1970- ja 1980-luvulla pääosin vain faktoripisteistä. Muulla tavoin tuotetut muuttujat korreloivat melkein aina keskenään.

Ryhmittelyanalyysillä pyritään luomaan eräänlaisia homogeenisiä klustereita havaintojoukosta. Käytännössä ryhmittely pyritään suorittamaan jostain edeltä määrätystä havaintoarvosta (arvoista) tai tietokone voi valita umpimähkäisestikin tällaiset lähtöarvot. Lähtöarvoja tarvitaan luonnollisesti yhtä paljon kuin analyysiin valitaan ryhmiteltäviä ryhmiä. Ryhmien homogeenisuuden mittana käytetään pääsääntöisesti ryhmien sisäistä keskitettyä neliösummaa.

Kun kyseessä on globaali, suuri joukko havaintoja, ja näitä yhdistää suuri määrä muuttujia, faktoroiden ne ensin muutamaamaan hypoteettiseen ”ulottuvuuteen”, ryhmien lukumäärän antaminen etukäteen ei ole aina mielekästä ja tulkinta tapahtuu nykyisin tietokoneen ruudulla. Tulkinallisesti mielekkäiden ryhmien määrä on usein sidoksissa muihin menetelmiin ja niiden käyttöön rinnan tilastollisempiiristen menetelmien käytön kanssa. Joskus tilastolliset menetelmät ovat ”vain” avustavia menetelmiä, kun tärkeimmät ovat lähempänä esim. formalistista järjestelmää, konstruktivismia tai dialektiikkaa.

(Menetelmästä lisää ks. Luostarien 1991; Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät monitieteisessä ympäristötutkimuksessa).

Delfoi (delfi) -menetelmä

Delfoi luokituu menetelmänä ja analyysinä ns. intuitiivisiin tutkimusmetodeihin.

Klassinen intuitiivinen pohdinta kuului henkilöille (oraakkeli), joilla oli - omasta neroudesta johtuvaa tai ylhäältä annettu - erityinen näkijän lahja. Nykyisin tämä näkemisen lahja ehkä korvataan käsitteillä visiointi tai innovoiva persoonallisuus sekä verkostotyö tiiminä (network).

Intuitiivisiin menetelmiin liittyy joskus eräänlainen gurun, orakkelin tai koordinaattorin käyttäminen esim. asiantuntijoita ja heidän vastauksiaan käsiteltäessä ja muokattaessa. Kulttuurisesti menetelmät sopivat etenkin silloin, kun autoritaarista asiantuntijaohjausta ei pidetä kohtuuttomana esteenä. Webympäristössä tällainen ”ohjaus” ei juurikaan ole esteenä eikä sitä edes huomata.

Rationaaliset intuitiiviset menetelmät käyttävät hyväkseen asiantuntemusta, verkostotyötä, projektityöskentelyä, tiimejä, synergiaetuja jne. Näitä ovat aiemmin edustaneet komiteatyöskentely, aivoriihi (Ayers 1969, Brainstorming) ja delfoi. Jälleen ryhmien välillä ja työskentelytavoissa on suuria kulttuurisia eroja ja ne näkyvät myös webympäristössä. Nuorille, ja etenkin idästä tuleville ryhmille, vapaa assosiaatio ja nopea refleksiivinen tapa työskennellä yhdessä on tyypillisempää ja tulokset syntyvät nopeasti. Syergisesti parhaat tulokset saavutetaan yhdistämällä eri kulttuureista tulevia blogeja tai blogien ryhmiä.

Delfoin tarkoitus oli alunperin hyödyntää tiimityöskentelyn näkökohdat poistaen mm. sosiopsykologiset paineet. Menetelmän kehitti Rand-

yhtymä Yhdysvalloissa jo 1950-luvulla. Myöhemmin siitä tuli lukuisia tietokonemuunnelmia ja käyttöalueena oli etenkin uuden teknologian kehittäminen. Lisäksi menetelmä laajeni kehityssuunnitelmiin, arvojen ja tavoitteiden selvittämiseen sekä politiikkavaihtoehtojen arvioimiseen. Innovaatioprosessin etenemisen seuranta ja sen vaiheet ovat osa menetelmän käyttöä. Uudessa webympäristössä menetelmä sovellettiin on kokenut renessanssin rinnan muiden nopeita ennustemallia tuottavien analyysimenetelmien kanssa.

Delfoi sopii erityisen hyvin sellaisiin tapauksiin, joissa ongelmaa ei voi lähestyä täsmällisillä analyttisillä menetelmillä. Tällöin mukana on paljon subjektiivisia arvoja tai arvottajia ja kollektiivinen perusta puuttuu. Näin on etenkin monikulttuurisissa, nopeasti vaihtuvissa globaaleissa aineistoissa.

Edelleen menetelmä sopii hyvin silloin, kun prosessissa on mukana henkilöitä, joilla ei ole adekvaattista tietoa, ja heillä voi olla hyvin erilainen kulttuurinen ja kokemuksellinen tausta. Lisäksi ongelman ratkaisuun tarvitaan paljon enemmän henkilöitä, kuin mihin ryhmätyöskentely antaisi mahdollisuuden.

Delfoi sopii myös silloin webbyhteisön käyttöön, kun erimielisyydet ovat ankaria tai sillä tavalla epämieluisia, että kommunikaatioprosessissa on oltava välittäjä, ja esim. ihmisten anonyymisyys on taattava. Lisäksi menetelmä sopii silloin, kun projektin tai innovaatioprosessin heterogeenisuus on säilytettävä tulosten validisuuden takaamiseksi. Tällöin voidaan välttää sekä henkilöiden tai enemmistöjen dominanssia.

Delfoi etenee käytännössä portaittain ja useamman kierroksen kautta. Prosessin aikana joko sihteeristö tai tutkija muokkaa kysymykset ja analysoi ne varmistaen samalla, etteivät vastaajat (asiantuntijat) ole kosketuksessa keskenään. Tutkittavan alueen luonteesta johtuen menetelmästä on olemassa lukuisia muunnelmia. Menetelmä sopii muihin rinnakkaisiin järjestelmiin (esim. trendiekstrapolaatioon), jollaista kytkentää on mahdollista käyttää etenkin erilaisten klustereiden kehitysnäkymien tulkinnassa.

Nyt käsillä olevassa tutkimuksessa delfoita käytettiin rinnan monimuuttujamenetelmien ja faktoripisteiden ryhmien kanssa, jolloin ryhmien luonne ja homogeenisuus voitiin jo etukäteen tunnistaa. Ennus-

temenetelmien kehittämisessä ja käytössä tällainen käytäntö on välttämätöntä.

Menetelmästä lisää ks. Luostarinen 1991. Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät monitieteisessä ympäristötutkimuksessa.

Grid (teragrid) tietoverkko

Grid tarkoittaa alunperin tietokonelaskentaan Ian Fosterin, Carl Kesselmanin ja Steve Tuecken vuonna 1998 käyttöönottamaa ja nimeämää ”ritilä” käyttöjärjestelmää. Menetelmän avulla tietokoneet voivat vaihtaa tietoa yhä sujuvammin ja käyttää yhteisiä voimavaroja. Innovaatioiden rakentelun ja suurten aineistojen käsittelyn näkökulmasta kyseessä on hyvin merkityksellinen prosessi. Keksiminen gridissä käy mahdolliseksi myös silloin, kun oma webympäristö tai tietokoneen kapasiteetti ei ole riittävä.

Yhdysvalloissa teragridiä alettiin perustaa elokuussa 2001 aluksi superlaskennan huippukeskuksessa San Diegossa Texasissa. Nykyisin teragridissä on jo yli 4000 käyttäjää 200 yliopistossa. Teragrid tuottaa hetkittäin kahdeksan kertaa enemmän laskentatehoa kuin maailman nopein yksittäinen laskentakone.

Teragridiä käyttävät perinteisesti eniten molekyylibiologit, fyysikot ja tähtitieteilijät mallinnuksessa. Tällöin raakadataa on valtavasti pienen koneen käyttöön.

Tietoverkkojen ritilöityminen (grid) on aarre yksittäiselle tutkijalle, mutta toki myös kenelle tahansa webympäristön käyttäjälle. Nykyisin järjestelmät ovat vielä pääosin suljettuja, mutta tulevaisuudessa voi olla jo kokonaan toisin, ja kuka tahansa voi hyötyä näistä mahdollisuuksista. Näin syntyisi valtaisa uusi tietoväylä, kyberinfrastruktuuri. Se olisi satoja kertoja nykyisiä laajakaistoja nopeampi.

Ihmistieteissä gridiä käyttävät etenkin valtavan suuria aineistoja käsittelevät taloustieteilijät, sosiologit ja sosiaalipsykologian tutkijat. Tällöin tutkitaan vaikkapa rasismia, ennakkoluulojamme, motiiveja, verkostoja, klustereita, vuorovaikutuksia, ryhmiä ja kommunikaatiota, innovaatioiden syntyä ja leviämistä. Miksei myös ilmeitä, eleitä ja ääniä, mitä tahansa suureen ryhmadynamiikkaan liittyvää prosessia.

Webympäristön blogosfäärissä grid edustaa uutta weblogit yhdistävää sosioekonomista ”sukupolvea”, jonka poikkitieteinen perusta on jo 1900-luvulla, mutta sovellukset vasta vaiheessa, jolloin webympäristö muuttui blogiympäristöksi ja tekniset verkostot myös sosiaalisiksi prosesseiksi.

Lisää esim. www.teragdit.org, www.deisa.org, www.isgtw.org.

Ennustemenetelmien luokitus

Tapa lähestyä tulevaisuutta ja analysoida sitä voidaan jakaa karkeasti 1) tendenssien jatkamiseksi 2) analogioiksi 3) rautateiksi ja 4) moderniksi kybernetiikaksi

Tendenssien jatkaminen perustuu huolelliseen tutkimukseen. Prosessin taustalla on oletus vakiosta ja muuttumattomuudesta. Yksinkertaisin olettamus lähtee ajattelusta, jossa jokainen eilinen on uusi huominen.

Analogioiden käyttö perustuu olettamukseen, jossa toisiaan muistuttavat tapahtumat pyritään tunnistamaan samankaltaisiksi. Näistä tunnetuimpia ovat historialliset analogiat. Tietyn tilanteen arvioimiseksi haetaan historiasta samankaltainen tilanne. Kun analogioita on useita, näköala avartuu siitä, mitä voi tapahtua. Lähitieteet käyttävät runsaasti analogioita ja tyypillisiä ovat esim. biologiset kehitykseen liittyvät ilmiöt (evoluutio, geenit ja meemit). Webympäristössä analogiat löytyvät joskus ryhmien kulttuuristen rakenteiden tulkinnasta.

Rautatie olettamuksessa toisiaan muistuttavat kohteet ovat kuin juna, jotka kulkevat samaa rataa tiettyjen välimatkojen päässä toisistaan. Asemalle, jonka yksi juna on jo ohittanut, saapuu myöhemmin toinen. Suomessa on voitu tehdä ennusteita siitä, mitä Ruotsissa on jo tapahtunut. Ympäristötutkimuksessa rautatie on paljon käytetty ennustemenetelmä. Samoin innovaation leviämisen ja sen diffuusion ennustamisessa. Jopa innovaatioprosessin syntyä ja se vaatimaa ympäristöä on pyritty ennustamaan ja mallintamaan imitoimalla. Edellä on kuvattu isolaatiomekanismeista syntyvät rautateiden aiheuttamat viiveet, junien erilaisuudet, kiskojen vaatima työ, junansuorittajien ja henkilöstön yhteensopivuus yleensä aiempaan junaan verrattuna, höyryllä kulkevan junan ero sähköistettyyn jne. Webympäristöön rautatiet sopivat spatiaaliseen kiertoon ja sen tunnistamiseen eri ryhmien ja niiden kulttuurierojen tulkinnan avulla. Muutokset ovat usein hyvin nopeita, mutta ennakoitavissa, koskien sekä niiden syntyä että etenemissuuntaa.

Moderni kybernetiikka perustuu erilaisiin struktuureihin. Tutkimalla rakenteen loogisia elementtejä voidaan määrittää, mikä kehityksessä on välttämätöntä, mitkä tendenssit ovat pysyviä ja mikä on satunnaista. Jo 1960-luvulla Eric Jantsch luetteli yli 200 tulevaisuuden tutkimukseen liittyvää menetelmävarianttia. Nykyisin näitä menetelmiä on moninkertainen määrä, ja ne voidaan luokitella joko sen mukaan, mikä on niiden tavoite, tai minkälaista materiaalia ne kulloinkin käyttävät.

Tiedonhankinta

Tieteen filosofia on täynnä kiistoja empirismistä ja rationalismista. Churchmannia 1971 (*The Design of Inquiring Systems. Basic Concepts of Systems and Organization*) mukaillen tiedon hankinta lähtee 1) yksinkertaisista havainnoista, jotka ovat selkeitä ja toisistaan erottuvia 2) selkeistä ja toisistaan erottuvista ideoista, jotka eivät ole havainnoita 3) selkiytymättömistä havainnoista ja 4) selkiytymättömästä materiaalista, joka koostuu sekä ideoista että havainnoista.

Hegelin ja Kantin ajatteluun perustuen tämä historiallinen tiedonhankinnan järjestelmä voidaan pukea asuun, josta käytetään nimityksiä 1) empirismi 2) formalismi, 3) konstruktivismi ja 4) dialektiikka. Hieman varauksin tähän voidaan liittää myös käsitteet pragmatismi ja kybernetiikka.

Empirismin ja tilastollisten menetelmien yleistymistä lisäsi oleellisesti erilaisten havaintojen, aistimusten ja raakadatan määrä tutkimuksessa. Tämä empiirinen tiedon hankinta lähtee tietystä annetusta joukosta elementaarisia empiirisiä väittämiä, ja rakentaa näistä loogisten konnektioiden ja induktiivisten yleistysten kautta laajenevan, yhä ylisempiä väittämiä sisältävän verkoston. Webympäristö on empiirisen tutkimuksen näkökulmasta hyvinkin haasteellinen ”verkosto”.

Tiedon luotettavuuden ehdot ovat empiirisen aineiston tärkein kulmakivi: 1) Teorian pohjana olevan empiirisen aineiston on oltava mahdollisimman luotettavaa ja varmaa 2) Jokainen teorian väittäminen on voitava palauttaa empiiriseen aineistoon 3) Saaduista tuloksista on vallalla laaja asiantuntijoiden yksimielisyys. Empirististä tutkimusstrategiaa kuvaa hyvin W.C. Röntgenin suuhun asetetut kommentit keksinnöstä ”En ajatellut vaan tutkin”.

Formalistinen ja empiristinen järjestelmä esitellään usein ikään kuin toisilleen vastakkaisina lähestymistapoina. Formalistisessa järjestel-

mässä totuus on löydettävä valmiista teoria- ja mallijärjestelmä kokonaisuudesta. Loogisen deduktion avulla hypoteeseista johdetaan kaikki mahdolliset tutkimuskohdetta koskevat lauseet. Webympäristössä jälkimmäistä tapaa miltei enemmän kuin edellistä.

Perushypoteesit eli aksiomit ja johdetut lauseet muodostavat yhdessä teorian tutkimuskohteesta. Tutkimuksen kohteena olevan lauseen totuusarvoa ei voida päätellä lauseesta itsestään, vaan siitä, onko se johdettavissa teoriasta kokonaisuudessaan. Teoriakokonaisuuden totuusarvon ja hyvyden mittana käytetään aksiomien selitysvoimaa (aksiomaattis-deduktiivinen menetelmä). Aksiomit pyritään esittämään jonkun eksaktin formaalisen kielen avulla (tästä nimi formalismi).

Konstruktivistinen tiedon hankinta pystyy tunnistamaan sen, mikä sille on välttämätöntä ulkoisten havaintojen vastaanottamiseksi järkevällä tavalla. Tämä järjestelmä on ikää kuin formalistisen ja empiristisen järjestelmän synteesi, ja sitä joutuu soveltamaan runsaasti webympäristön monikulttuurisessa tiedon tulkinnassa.

Konstruktivistinen tiedon hankinta lähtee teorian, mallin tai menetelmän ja data-aineiston välisestä vuorovaikutuksesta. Tiedonhankkija havaitsee, että se, mikä esimerkiksi tietyllä tilastollisella menetelmällä saadut tulokset merkitsevät, määräytyy oleellisella tavalla käytetyn menetelmän matemaattisesta struktuurista. Tutkija havaitsee myös sen, että tietyllä menetelmällä saadut tulokset ovat merkityksellisiä tai luotettavia vain, mikäli menetelmän matemaattisen struktuurin ja datan sekä datan tuotaneen todellisuuden struktuurin välillä on tietty vastavuus. Menetelmä konstruoii todellisuuden a priori. Ei ole itsestään selvää, onko konstruktio järkevä ja johtaako se tuloksiin. Luovassa innovaatioprosessissa webympäristö tuottaa runsaasti tällaista muuttuvaa tietoa.

Kantilainen a priori yleispätevä periaate hahmottaa datan takana olevan todellisuuden ominaisuuksia ja etsii (tai rakentaa itse) mallin, joka parhaiten vastaa todellisuuden hahmoa.

Kantin aikana avaruus ja aika olivat ehdottomia: tunnettiin vain yksi geometria ja yksi aritmetiikka; loogisten suhteiden erittelyyn ei ollut useita logiikan kieliä, lukemattomia erilaisia ”algebraja”. Puhdas kantilaisuus ei sovi webympäristöön lainkaan, tai sitä on varottava tulkinnoissa.

Dialektisessa tiedonhankinnassa tietyn datan relevanttius ja tulkinta määräytyy siitä maailmankuvasta (tai a priori -konstruktiosta) käsin, jonka taustaa vasten se on asetettu. Niinpä myös tietyissä aineistoista erilaisissa maailmankatsomuksissa saadut johtopäätökset poikkeavat toisistaan. Tulkitsemalla Hegelin spiraalin tavoin maailmankatsomusten perusteita ja niitä reittejä, jotka johtivat datasta ristiriitaisiin päätelmiin, voidaan päätyä laajempaan näköalaan, jonka puitteissa poikkeavat tulkinnat yhtyvät synteesiksi, nyt vain spiraalin ja ymmärryksen korkeammalla tasolla. Tämä logiikka on monelle idästä tulevalle klusterille tyypillistä ja lisää ryhmien innovatiivisuutta lännessä.

Dialektisessa suunnittelussa pyritään suunnittelun ja vastasuunnittelun avulla tuomaan esiin erilaisiin ratkaisuihin johtavia lähtökohtaolettamuksia ja siten saamaan laajempi kuva ongelmatilanteesta, mikä johtaa ehkä aikaisempien olettamusten ja siten itse optimointiongelman uudelleen hahmottamiseen. Ratkaisun todellinen pätevyys riippuu yhtä paljon tehtyjen olettamusten relevanssista kuin käytetyn matemaattisen menetelmän tarkkuudesta.

Hempeliläisessä deduktiivisessa selitysmallissa havainnot luokitellaan suhteessa aikaisempaan maailmankuvaan. Tämä johtaa edellä kuvattuun konstruktivisimaa lähellä olevaan a priori -lähtötilanteeseen ja formalismista tuttuun mallien hypoteettiseen testaamiseen. Proseduuriin verifiointissa joudutaan usein tilastollisiin testauksiin ja formalismiin. Formaalisena kielenä voi olla mikä tahansa formaalinen kieli. Tämä antaa mahdollisuuden monikulttuuriseen webympäristön yhteistyöhön.

Menetelmistä ks. Luostarinen 1991 ”Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät monitieteisessä ympäristötutkimuksessa”.

Asenteiden tasot (Allardt)

Arvot ovat tiedollisia tarpeidemme ilmentymiä ja konkretisoituvat valintatilanteissa. Toisin kuin asenteet, arvomme ovat hyvin pysyviä. Arvojen mittaaminen ja tutkimus kertoo siten pysyvämmästä kuin asenteiden seuraaminen.

Asenteissa erotetaan erikseen tiedolliset (*kognitiiviset*), tunteisiin liittyvät (*affektiiviset*) ja käyttäytymisestämme näkyvät (*behavioristiset*) komponentit. Asenteet ovat usein vain kielellisiä ilmauksia, symbolitekoja, jotka eivät ennakoivat tai vaadi ulkoista toimintaa.

Kognitiivisessa psykologiassa oletetaan yksilön pyrkivän järjestämään objektiivisen maailmansa, tietonsa ja käyttäytymisensä yhdenmukaiseksi asenteidensa kanssa. Muussa tapauksessa syntyy konflikti ja asenteita on muutettava. Asenteita muuttamalla voidaan innovaatio hyväksyä ja korjata vallitseva konflikti.

Käytännössä asenteiden muuttaminen on helpompaa kuin hitaasti muuttuvan ympäröivän todellisuuden. Innovaatio jää usein pelkäksi symboliteoksi. Se ei edellytä toimintaa. Ainostaan asenteen muutoksen. Webympäristössä näitä muutosten eroja on vaikea erottaa tunnistamatta ensin kulttuurista taustaa ja ryhmien syntytapaa. Tässä faktori-analyysi on sopiva väline.

Asenteista muuttuvat ensin kognitiiviset, myöhemmin tunteisiimme vaikuttavat affektiiviset ja viimeisenä käyttäytymisessämme näkyvät behavioristiset komponentit. Innovaation eteneminen (diffuusio) näkyy vasta vaiheessa, jolloin asenne on muuttunut kolmanteen vaiheeseen. Innovaatioympäristöä tutkija voi toki mitata jo aiemmin, jolloin kyseessä on tiedollisen (kognitiivisen) tai behavioristisen vaiheen hakeminen tai markkinoinnissa myös niiden luominen. Osallistuvassa tutkimuksessa tätä tehdään tavalla, jonka tavoite on antaa tietoa osallistumatta itse toteutukseen. Suomalaisessa kylätoiminnan aktivoinnissa ja suuntaamisessa tätä käytettiin runsaasti hyväksi. Webympäristössä delfoi tarjoaa mahdollisuuden tiedon jatkuvalle jakamiselle ja ryhmien välisille takaisinkytkennöille.

Yrittäjäklusterin roolit (Luostarinen)

Suomessa ekologisen klusterin yrittäjät oli mahdollista jakaa seitsemään avainrooliin ja näiden toimenkuvaan (Luostarinen 2005). Näistä konventionaaliset yrittäjät muodostavat klusterin ns. organisoivan järjestelmän. Usein muita yrittäjiä verkostosta ei edes löydy. Toisen ryhmän muodostavat monialayrittäjät (*tuotechampionit*) klusterin kokemusvälittäjinä. Usein kyseessä ovat maataloudesta juuri irtautuneet yrittäjät ja lukuisten tuotteiden kanssa yrittäjyyttä aloittelevat matkailun monialaosajat. Joskus heidät yhdistetään virheellisesti innovaattoriyhmään.

Visionäärit kuuluvat eräänlaiseen sisäisen yrittäjyyden (*intrapreneur*) ryhmään ja ovat klusterin arvioija kehittämisjärjestelmä. Näiden kyky operoida innovaattoriyrittäjien kanssa on muita parempi ja korvaamaton klusterin toiminnan integraatiossa.

Vapaamatkustajat ovat suurehko ryhmä hyödyntäen ekologista imagoa, mutta verkostossa nämä operoivat passiivisesti. Klusterin toiminnan suuntaajina ja monissa ”portinvartija” -tehtävissä nämä yrittäjät ovat parhaimmillaan (markkinointi). Webympäristössä nämä tarvitsevat enemmän tukea kuin muut ryhmät.

Itselliset yrittäjät (*entrepreneur*) ovat lähellä konventionaalista ryhmää ja sopivat parhaiten klusterin promoottorijärjestelmään. Webympäristössä promoottorijärjestelmä toimii toisin kuin perinteisessä verkostossa ja vaatii korkean ammattitaidon hankkineita datanomeja. Harrastelijat ”pilaavat” koko prosessin ymmärtämättä webympäristön kulttuurista luonnetta, saati sen teknisiä vaatimuksia verkolta.

Innovaattoriyrittäjät ovat noin 10 % osuus maaseudun yrittäjyyttä ja edustavat usein oppositioasemaan ajautunutta ja muista selkeästi poikkeavaa osaamista. Heidän tuekseen kaivataan klusterissa teknologian ja markkinoiden portinvartijoita, joiden tehtävä on lähinnä palkitsevien järjestelmien ylläpito, mutta samalla myös kontrollointi. Webympäristössä promoottorijärjestelmän datanomit ovat käytännössä näiden tärkein yhteistyökumppani.

Faktoripisteiden ryhmittelyssä yrittäjäryppäät oli mahdollista nimetä luoviksi innovaattoreiksi (*creator innovator*), tutkija aloitteentekijöiksi (*explorer promoter*), arvioija-kehittäjiksi (*assessor developer*), kiihkeiksi organisaattoreiksi (*thruster organiser*), tuotteiden tekijöiksi

(*concluder producer*), kontrolloija tarkastajiksi (*controller inspector*), kannusraja-ylläpitäjiksi (*upholder maintainer*), raportteri neuvonantajiksi (*reporter adviser*) sekä yhdistäen nelikentällä organisoijiksi (*Organisers*), kontrolloijiksi (*Controllers*), tiedonhankkijoiksi (*Advisers*) ja tutkijoiksi (*Explorers*). Innovaatio-organisaation kohdalla avainryhmiä ovat luovat innovaattorit, tutkija-aloitteentekijät sekä kannustaja-ylläpitäjät. Näitä yrittäjiä on vähän ja ne korvautuvat usein konventionaalisilla ryhmillä. Tällaisia ovat etenkin tuotteiden tekijät, kontrolloijat sekä neuvonantajat.

10.1.1 Ks. Luostarinen 2005, Ekologinen klusteri ja innovaatiopoliitiikka

www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf

Kuluttajaklusterin roolit (Luostarinen)

Ekologisen klusteritutkimuksen yhteydessä kuluttajat oli mahdollista jakaa faktorianalyyssissä neljään pääryhmään. Näistä tärkeimmät liittyivät ympäristöarvojen ja -identiteetin merkitykseen sekä yhdyskuntarakenteittemme suuria muuttoaaltoja kuvaaviin ikäryhmiin.

Vihreä perusfaktori syntyi lähinnä suurimpien taajamiemme vastaajista ja siellä akateemisista, keski-ikäisistä naisista ekologisina kuluttajina. Se tavallaan dominoi ja muodostaa kulutuksen ensimmäisen vaiheen innovaattoriryhmän ekologisille tuotteille. Ongelmana on se, että ryhmä ei välttämättä ole lainkaan innovatiivinen. Sen arvot ovat vain ekologisia, mutta innovaatio-ominaisuus puuttuu. Näin ekologinen kulutus ei pääse käyntiin väärän segmentin osallistuessa markkinoiden ohjailuun, ja tuotteet jäävät kaupan hyllylle. Webympäristössä tätä kuluttaryhmää voi lähestyä lähinnä promoottoriryhmän tukemana.

Faktoripisteiden ryhmittely syvensi analyysiä ja tuotti kymmenen homogeenista kuluttajaryhmää. Näistä viisi oli mahdollista nimetä pääryhmiksi käyttäen sosiologian ja antropologian postmodernin ihmisen elämänstrategian kuvaamista joko kuljeskelijan (*flaneeraajan*), turistin, kulkurin, pelurin tai ”telecity” -ihmisen silmin. Webympäristö tuotti näiden lisäksi monikulttuurisia klustereita, joita Suomessa ei esiintynyt.

Syntyvät ryhmät oli mahdollista asettaa faktoriakseleiden muodostamaan nelikenttään, jossa akseleina toimivat vastinpareina syntyneet

faktoriulottuvuudet (I ja II sekä III ja IV). Näistä edellinen liittyy ryhmien fyysiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen identifiointiin ja sen muutokseen sekä jälkimmäinen lähinnä normijärjestelmien muuttumiseen (moraali, etiikka, ekologia, empatia). Samalla syntyvät ryhmät kuvasivat innovaatioaaltojen kulkua (ks. *innovaatioaalto*) ja niiden todennäköistä vaikutusta ryhmiin ja näiden käyttäytymiseen uudessa informaatioyhteiskunnan ”paikattomuuden” ja ”ajattomuuden” tilassa. Aiemmin toisiaan seuranneet innovaatioaalto (syklonit) ja niiden historiallinen (ajallinen) trendi oli kadonnut. Yksilötasolla tiedon suodattaneet yhteisölliset tai institutionaaliset rakenteet olivat korvautuneet päällekkäisillä ja klusteroituneilla ”sykloneilla”, jolloin samalla katkelmallisuus, pirstaleisuus ja yksilön oma ympäristöjärjestelmä individualistisena kokemuksena lisääntyy ja tulee ymmärretyksi. Webympäristössä tällaisia ryhmiä oli runsaasti, kun Suomessa löytyi lähinnä vain kaksi päätyyppiä.

Ryhmien kuvaus ks. *Luostarinen 2005, Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka* www.mtt.fi/met/pdf/met70.pdf.

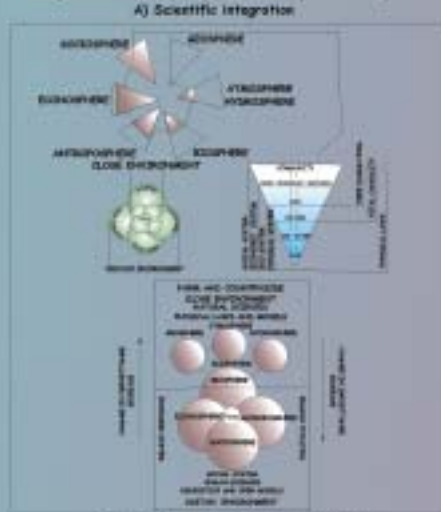
Ecological entrepreneurship as a part of the network and cluster economy - three integrated system

Matti Luostarinen, MTT Agrifood Research Finland
 e-mail: matti.luostarinen@mtt.fi

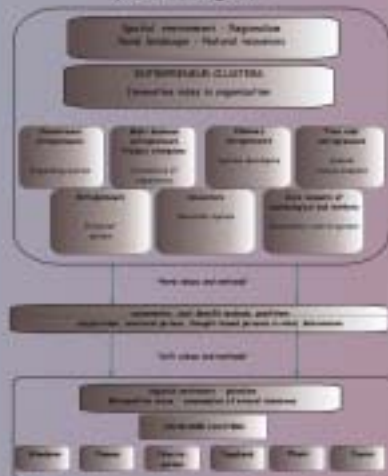
The roots of ecological entrepreneurship lie in the rural small-scale network economy and in the large-scale cluster economy nearing global economy. Its operational principles produce on the one hand humanistic-ecological and ecologically sustainable hi-tech and design products and services that are on the other hand also innovative and require high-quality expertise.

A) The core is operation of natural resources use is integrated into ecological entrepreneurship. The root is also research into the benefits to nature to the systems of the economic sector. It is important shift the process information from physical and biological systems to the economic and social system. The global network environment reduces the significance of the rural biological environment (ecosystem) for the rural and production areas, whereas the political, social and economic systems of the global network environment play a more prominent role and direct the activities. In the process, the biological environment and the production areas are tied to the near environment. Its physical and social level and by the scientific research methods of natural science. The remote environment and consumption areas (a broad area) and consumer segments and the political system have become more distant than the biological environment and their interrelations closer to ecological entrepreneurship, less or less of the global market economy. They lie closer to the socio-economic cluster economy than the socio-economic network economy.

Integrated environmental research theory of knowledge

Integration of entrepreneur and consumer clusters, innovative roles and their relative to the environment

Integration of network and cluster economy

Ecologically, clusters are born in a way that the local entrepreneur groups represent of local right (E) different skills. Together, they form the organisation for research. Practically, they are operating based on various, regional economy and clusters. Nationality and local entrepreneurs of the network economy are linked to national research institutions, universities, financial institutions and to provincial area programmes. Inclusion of all entrepreneurial properties required by innovation is aimed at in each entrepreneurial cluster. The relevant issue is the integration of the small-scale network economy and the large-scale cluster economy into the same organisation.

In Finland, ecological entrepreneurship divides into eight (8) groups and consumers into six (6) principal segments. A certain local area has field calls for cooperation of all of these. The consumer groups and sub-business entrepreneurs cooperate the most. The technological and market entrepreneurs, investor groups and consumers cooperate the least. As a result, the markets are mainly directed to the near areas (formed by the consumer groups and by the large average consumer groups). In addition, the degree of innovation in the production network for 'special production' is directed towards the consumption preferences of the 'weaker' or 'stronger' in bulk production in the consumer segments. As a consequence, unit prices in the production step are in special production, as networking, services, social, cultural and physical distance there, as consumer segments near the degree of innovation and across the benefits of energy. The consumer especially small average groups in production and consumption and their content.

Administrative, business and financing progress barrier in the creation of cluster structures (see research, which is most tightly linked either to the national requirements of the research area and to the production-oriented strategy or to consumer research and the market's combination of 'hard' and 'soft' resources) methods and objectives and collaborative angles are a part of this research's problem together with the integration of an integrative and behavioural research methodology of behavioural science.

Kuva 30. Synteesi avainkäsitteistä tieteen, hallinnon ja yrittäjien klustereiden yhteinen webympäristö / Integration of key concepts Scientific, administrative, entrepreneurship common clusters in webenvironment

KIITOKSET

Verkostojen, klustereiden ja Webympäristön sekä innovaatioprosessien tutkimus ei voi olla vain yhden ihmisen saavutus, vaan pikemminkin kokemusta ja yhteistyötä vuosien ja vuosikymmenten saatossa lukuisien alueellisten, kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden ja verkostojen yhteistyössä. Webympäristön blogien ja median kohdalla tutkimuksen ovat mahdollistaneet henkilöt, joita en ole tavannut lainkaan, tai ainoastaan kerran heitä haastatellessani. Tutkimuksen teoreettinen ja metodinen tausta on puolestaan julkaisuista ja lähteistä, joskus hyvinkin kaukaa historiasta, joiden lukeminen aina uudelleenkin on rikas kokemus. Näitä henkilöitä kiitän kuitenkin ensimmäisenä. Ilman heitä, kansainvälistä tiedeyhteisöä, tutkimus ei olisi ollut mahdollinen edes poleemisen kritiikin kohdalta. Poleemiseen prosessiin johtaneet tutkimukset ovat usein arvokkaampia kuin mitkään muut innovaatioprosessissa.

Monet ihmiset ja organisaatiot ovat auttaneet tutkimuksen valmistumista osallistumalla siihen edellisiä konkreettisemmin. Toisena osoitan kiitokseni MTT:n organisaatiolle, tutkijakollegoille ja omalle tiimilleni. Ilman tätä taloudellista ja henkistä tukea nyt trilogiaksi paisunut tutkimuskokonaisuus ei olisi voinut syntyä. Kun trilogian sivumäärä nousee yli tuhannen sivun, tiimin sietokyky on ollut varmaan kovilla.

Kolmannen ja webympäristöä sekä kansainvälistä blogosfääriä tutkivan osan kohdalla erityiskiitokset osoitan pojalleni Veli-Matti Luostarille blogini rakentamisesta ja sen ylläpidosta opiskelukiireittensä lomassa. Toivon että tämä kokemus globaalissa blogosfäärin webympäristössä ei ole ollut turha, ja siitä löytyisi myös jatkossa hyödyllistä aineistoa ja elämän eväitä.

Poikani ohella kiitän tyttärtäni Outi Huhtalaa ja hänen perhettään. Outin ansiota on jo kolmannen kerran käydä läpi kirjani oikolukeminen kommentteineen, kuvien haku ja käsittely antaen samalla kirjan taittovaiheessa minulle arvokkaita ohjeita, kuten koko tutkimusprosessin kestäessä. Jokainen julkaisualalla kirjatoimittajana työtä tehnyt tietää, miten suuresta työpanoksesta on kysymys. Lämmin kiitos myös Outin aviomiehelle Juhalle insinööritieteisestä tuesta sekä Oonalle ja Iidalle ”Ompulle” ja ”Iitulle” pohtiessanne isoisän kanssa klusteritaiteen syvintä olemusta vuoden, kahden iässä. Tämä kaikki on ollut minulle korvaamattoman arvokasta.

Blogosfäärin organisaatioista ja verkostoista kiitän tässä yhteydessä suomalaista mediaa ja niitä kymmeniä mediataloja ja toimittajia, joita olen vuosien ja vuosikymmenten aikana vaivannut. Tutkimuksen viimeisen vuoden aikana aiempaakin kiinteämmin keskellä hektistä elämääne. Parhaat kiitokset julkaistuista artikkeleista ja sietämisestä.

Työn painosta ja julkaisemisesta esitän kiitokseni MTT:n tietopalveluksikölle ja sen osaavalle henkilöstölle ja englanninkielisestä käännöksestä vuosien saatossa kieltäni oivallisesti ymmärtävälle Sevastiana Ruusamolle.

ACKNOWLEDGEMENTS

Study of networks, clusters, the web environment and innovation processes cannot be the achievement of one man only. It amounts more to experience and cooperation through years and decades with numerous regional, national and international operators and networks. The research on the blogs and media of the web environment has been made possible by persons I have never met or met only once when interviewing them. The theoretical and methodical background for the research stems from publications and sources, sometimes far back in history. Rereading these is always a rich experience. However, I wish to thank these persons first. Without them, the international scientific community this study would not have been possible, even with regard to polemic criticism. Studies leading to a polemic process are often more valuable than any others in the innovation process. Many persons and organisations have aided the completion of this study by participating in it in a more concrete way than previously.

Secondly, I wish to express my thanks to the organisation of MTT, to my fellow researchers and to my own team. Without this financial and spiritual support this research entity that has now grown into a trilogy could never have been created. As there are more than 1000 pages in the trilogy, I can only imagine what amazing endurance my team has shown.

For the third part that studies the web environment and the international blogosphere I direct my special thanks to my son, Veli-Matti Luostarinen, for setting up my blog and for maintaining it on top of a busy study schedule. I hope this experience in the web environment of the global blogosphere has not been in vain and could provide useful material and guidance also for later life.

In addition to my son, I wish to thank my daughter, Outi Huhtala, and her family. For the third time, Outi has proofread my book and commented it, hunted for pictures and processed them and given me valuable instructions in the editing phase as well as during the entire research process. Every book editor that has ever worked in publishing can appreciate the amount of work here. My sincere gratitude goes to Outi's husband Juha, for support from the angle of engineering sciences and to Oona and Iida, "Omppu" and "Iitu", for pondering the deepest meaning and existence of cluster art with Grandfather at the tender age of one and two. All of this I cherish beyond words.

For organisations and networks of the blogosphere I wish to thank the Finnish media and the dozens of media houses and editors I have troubled during these years and decades, during the last year of the study even more intensely in the middle of your busy lives. Many thanks for the published articles and for putting up with me.

For printing and publication of this work I thank the Information Services of MTT and its professionals, and for the English version my thanks go to Sevastiana Ruusamo, who has shown brilliant understanding of my language throughout the years.

11 Kirjallisuus

- AERA, APA, NCME 1999. Standards for educational and psychological testing. Washington DC: Aera press. 287 s.
- Alarinta, J. 1998. Maaseutu innovatiivisena ympäristönä. Verkostot paikallisen elinkeinopolitiikan toteuttajina. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, sarja A:4. Seinäjoki: Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. 159 s.
- Aldrich, H., Rosen, B. & Woodward, W. 1987. The impact of social networks on business foundings and profit: A Longitudinal study. Teoksessa Churchill, N. Hornaday, J., Kirchoff, B., Krasner, O. & Vesper, K. (Toim.) Frontiers of entrepreneurship research 1987. Massachusetts: Babson College. S. 118-238.
- Alex, B. 1996. Sören Kierkegaard. Ajattelijan elämä. Helsinki: Kirjapaja. 120 s.
- Allardt, E. 1965. Yhteiskunnan rakenne ja sosiaalinen paine. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY. 380 s.
- Allardt, E. 1983. Sosiologia. Juva: WSOY. 275 s.
- Allardt, E. 1992. Positivismi sosiologiassa ja yhteiskuntatieteissä. Teoksessa Alapuro, R., Alestalo, M. & Haavio-Mannila, E. (Toim.) Suomalaisen sosiologian historia. Juva: WSOY. 318 s.
- AMA, American Management Association 1999. Workplace testing. Basic skills, Job skills and Psychological measurement. Washington DC: Aera press. 178 s.
- Amabile, T. 1983. The social psychology of creativity. New York: Springer-Verlag. 356 s.
- Andersen, H. Cobbold, I. & Lawrie, G. 2001. Balanced scorecard implementation in SMEs reflection on literature and practice. Paper presented to 4th SME International Conference Allborg University, Denmark 14-16 May 2001. Internetissä: www.2gc.co.uk/pdf/2GC-SMESMEp.pdf.
- Apel, K. 1971. Kommunikaatio ja ihmistieteiden perusteet. Sosiologia 3: 133-149.
- Asheim, B. 2001. Localised learning, innovation and regional clusters, Teoksessa Mariussen, Å. (Toim.). Cluster Policies – Cluster Developments? Nordregio Report 2, Stockholm: NordREFO. s. 39-57

- Asp, E. & Hakkarainen, P. (Toim.). 1993. Innovaatiolla tulevaisuuteen. Turun yliopisto, sosiologian tutkimuksia B26, Turku: Painosalama. 242 s
- Baer, J. 1993. Creativity and divergent thinking: A task-specific approach. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 572 s.
- Barker, J. 1992. Future edge. New York: William Morowand. 378 s.
- Baudelaire, C. 1857. The flowers of the evil. UK: Bargain Books, 133 s.
- Baumann, Z. 1991. Identity in the globalising world. Social Anthropology nr 9,2. 121-129.
- Baumann, Z. 1993. Biologie und das Projekt der Moderne. Mittelweg 36. Zeitschrift des Hamburger Institutes für Social Forschung 2 (1993),4. s. 3-16.
- Baumann, Z. 1995. Postmoderne Ethik. Hamburg: Fisher. 280 s..
- Baumbach, C. 1988. How to organize and operate a small business. New Jersey: Prentice Hall. 258 s.
- Barron, F. 1969. Creative person and creative process. San Francisco: Holt, Rinehart and Winston, inc. 282 s.
- Birley, S. 1985. The role of networks in the entrepreneurial process. Teoksessa Hornaday, S., Shils, P., Timmons, A., & Vesper, H. (Toim.). Frontiers of entrepreneurship research. Massachusetts, Wellesley: Bakson Park. s.325-337.
- Beck, U. 1995. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Beck, U., Giddens, A., & Lash, S. (Toim.), Nykyajan jäljillä. Tampere: Vastapaino, s. 11-82.
- Beck, U. 1998. Vad innebär globaliseringen? Missuppfattningar och möjliga politiska svar. Göteborg: Daidalos. 324 s.
- Beetham, D. 1974. Max Weber and the Theory of Modern Politics. London: Academic Press. 372 s.
- Bench, J. 1979. Speech - Hearing tests and the spoken language of hearing - Impaired children, London: Academic Press, 528 s.
- Binet, A. 1916. New methods for the diagnosis of the intellectual level of subnormals. Teoksessa Kite. S. (Toim.). The development of intelligence in children. Vineland: Publications of the trainings school of Vineland (Original published in 1905 in L'Annee Psychologique 12, 191-244).
- Blackburn, R., Curran, J. & Jarvis, R. 1990. Small firms and local networks: Some theoretical and conceptual explorations. Paper presented at the XIII small firms policy and research conference, Harrogate, November 1990. Harrogate, s. 48-79.

- Blackmore, S. 2000. The meme machine. Meemit – kulttuurigeenit. Helsinki: Art House. 302 s.
- Blake, R. & Mouton, J. 1983. Consultation. A Handbook for individual and organization development. Reading Massachusetts: Addison-Wesley Publishing. 230 s.
- Block, P. 1987. The empowered manager: Positive political skills at work. San Francisco: Jossey-Bass. 258.
- Boekholt, P. & Thyriaux, B. 1999. Public policies to facilitate clusters: background, rationale and policy practices in international perspectives. Teoksessa Boosting Innovation: The Cluster Approach. OECD Proceedings 142-168: OECD.
- Borch, O. & Huse, M. 1991. Informal strategic networks and board of directors. Teoksessa Bensch, D. & Mugler, J. (Toim.) Proceedings of the 36th ICBS World Conference. Vienna, s. 85-93.
- Botking, J. 1988. Route 128. It's history and destiny. Teoksessa: Smilor, R., Kozmetsky, G. & Gibson, P. (Toim.). Creating the technopolis. Cambridge (USA). Ballinger Publishing. s.126-159.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. 1995. Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta. (käännös M'hammed Sabour & Mikko Salo). Jyväskylä: Joensuu University Press. 351 s.
- Buchler, J. (Toim.). 1940. The Philosophical writings of Peirce. New York, Harcourt: Brace & Company. 310 s.
- Bullinger, H-J 2003. Fostering the flow of innovation in the knowledge driven economy challenges and success factors in innovation networks. Teoksessa: XX IASP World Conference on Science and Technology Parks, 1-4 June, Lisboa, Portugal: Taguspark. s 1-21
- Camagni, R. 1991. Innovation networks. Spatial perspectives. London: Belhaven Press. s. 306.
- Capellin, R. 1991. Theories of local endogenous development and international co-operation. Teoksessa: Tykkyläinen, M. (Toim). Local challenges in the European future. Aldershot: Avebury. s.1-21
- Cardarelli, G. 2003. Coevolution and self-organization in dynamical networks. COSIN. Saatavissa internetistä: <http://pil.phys.uniroma1.it/COSIN/>
- Castells, M. 1998a-c. The Information Age. Economy, Society and Culture. Vol I: The rise of the network society, Vol II: The power of identity, Vol III: End of millennium, Oxford: Blackwell. 612 s.

- Castells, M. & Himanen, P. 2001. Suomen tietoyhteiskuntamalli. Sitra: WSOY. 252 s.
- Chadwick, G. 1972. A system view of planning. Oxford: Oxford University Press. 305 s.
- Chandler, A.D. 1992. Scale and scope. The dynamics of industrial capitalism. Cambridge, Mass. Belknap Press of Harvard University. 102 s.
- Checkland, K. 1985. The System Dynamics National Model: Understanding socio-economic behaviour and policy alternatives, Technological forecasting and social changes no. 9. New York: Randon House. s. 35 – 46
- Clark, B. 1990. Is California the Model for OECD futures. Teoksessa: Papers presented at the Conference on Policy Change in Higher Education, University of Turku, 4-6. June 1990. s. 46-53.
- Coleman, J. 1988. Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology 94, Supplement: 95-120.
- Collins, J. & Porras, J. 1991. Organizational vision and visionary organizations. USA: Harvard Business School Press. 517 s.
- Couger, J. 1995. Creative problem solving and opportunity finding. USA, Mass: Boyd & Fraser Publishing Company. 311 s.
- Cowan, D. 1986. Developing a process model problem recognition. Academy of Management Review 11 (4): 763-776.
- Damapour, F. 1991. Organizational Innovation: A Meta-Analysis of Effectes of Determinants and Moderators. Academy of Management Journal 34 (3): 555-590.
- Dawkins, R. 1976. The selfish gene. London: Routledge. 368 s.
- Dewey, J. 1900. The School and Society. (Koulu ja yhteiskunta). Chicago: University of Chicago.
- Dewey, J. 1916. Essays of Experimental Logic. London: Sheldon Press. 265 s.
- Dodwell Marketing Consultants 1992. Industrial groupings in Japan. The anatomy of the "Keiretsu". Tokyo, Japan: Mc Graw-Hill. 475 s.
- Drucker, P. 1985. The discipline of innovation. Harward Business Review, 3: 67-84.
- Easton, G. 1992. Industrial networks: a review. Teoksessa Axelsson, B. & Easton, G. (Toim.). Industrial networks – a New view of reality. London: Routledge. 172 s.

- Efimov, N.W. 1970. Höhere Geometrie I-II. Braunschweig: Vieweg. 224 s.
- Einstein, A. 1924. Relativity: The Special and the General Theory. Methuen & Co. 56 s.
- Elkington, J. & T. Burke 1989. The green capitalists. London: Victor Gollancz Ltd. 252 s.
- Ericson, S. 1984. A framework and themes for social network intervention. Family Progress 23/84: 46-55.
- Eskelinen, H. 1993. Rural areas in the high-mobility communications society. Teoksessa Giannopoulos, G. & Gillespie, A. (Toim.). Transport and communication innovation in Europe. London: Belhaven Press. s. 122-152.
- Ferrier, J-L & Le Pichon, Y. 1999, 2002. Art of 20th Century. A Year-by-year chronicle of painting, architecture, and sculpture. Milan: Chene-Hahette. 1006 s.
- Feser, E. & Bergman, E. 2000. National industry cluster templates: A framework for applied regional cluster analysis. Regional Studies, Vol. 34, 1, 120-132.
- Festinger, L. 1957. A theory of cognitive dissonance. London, 153 s.
- Florida, R. 1995. Toward the learning region. Futures 27 (5): 527-536.
- Forsgren, M. 1992. Managing networks in international business. Philadelphia: Gordon & Breach. 420 s.
- Forsström, B. 1988. Competitive distribution networks - the Finnish magazine paper industry in U.K. Teoksessa: Paliwoda, J. (Toim.). New perspectives on international marketing. London: Routledge. s. 120-148.
- Forsström, B. 1989. Industriella nätverk – en behavioural ansats för studiet av teknologisk utveckling i industriella system. Teoksessa Eskelinen, H. & Virkkala, S. (Toim.). Talouden verkostot ja alueellinen muutos. Karjalan tutkimuslaitos 4/1989. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Freeman, C. 1982. The Economics of Industrial Innovation. London: Frances Pinter. 172 s.
- Freeman, C. 1994. The economics of technical change. Cambridge Journal of Economics. 18:5, 463-514.
- Freud, S. 1923. The Ego and the Id. Teoksessa: Strahley, J. (toim.) The standard edition of the complete Psychological Works of Sigmund Freud. Vol. 24. London: Hogarth. s 153-174.
- Freud, S. 1959. Creative writers and daydreaming (1908). Teoksessa: Strahley, J. (Toim.). The standard edition of the complete Psychological

- Works of Sigmund Freud. Vol. IX (Original work published in 1908). London: Hogarth Press. s. 141-153.
- Florida, R. 1995. Toward the learning region. *Futures* 27:5, 527-536.
- Gadamer, H-G. 2004. Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteessä ja filosofiasa. (Suom. Ismo Nikander). Helsinki: Vastapaino. 274 s.
- Gagne, F. 1993. Constructs and models pertaining to exceptional human abilities. Teoksessa Heller, K., Mönks, F. & Passow, H. (toim.), *International handbook of research and development of giftedness and talent*. Oxford: Pergamon Press Ltd., s. 68-87.
- Gardner, H. 1985. *The mind's new science: A history of the cognitive revolution*. New York: Basic Books. 360 s.
- Gardner, H. 1993. *Creating minds. An anatomy of creativity seen through the lives of Freud, Einstein, Picasso, Stravinsky, Eliot, Graham and Gandhi*. New York: Basic Books. 428 s.
- Garrison, J. 1974. Network techniques: Case studies in scerecning – linking – planning conference method. *Family Progress* 13/54: 5-19
- Gerardin, L. 1973. *Study of alternative futures: A scenario writing method*. Oxford: Blackwell. 254 s.
- Gibb, J. 1961. Defensive Communication. *The Journal of Communication*, Vol. 11: 141-142.
- Giddens, A. 1983. *Central problems in social theory*. Hong Kong: The MacMillan Press LTD. 235 s.
- Goleman, D. 1995. *Working with emotional intelligence*. New York: Audio Renaissance. 312 s.
- Goleman, D. 2003. *Destructive emotions*. New York: Renaissance House Publications. 358 s.
- Goss, S. 2001. *Making local government work. Networks, relationships and the management of change*. Basingstoke: Palgrave. 224 s.
- Goudge, T.A. 1950. *The Thought of C.S. Peirce*. Toronto: University of Toronto Press. 215 s.
- Granovetter, M. 1977. The strength of weak ties. Teoksessa Leinhardt, S. (Toim.). *A Developing paradigm*. London: Academic Press. s. 347-370.
- Guilford, J. 1950. Creativity. *American Psychologist* 5. s. 444-454.

- Gutterbuck, D. 1995. The power of empowerment. Release the hidden talents of your employees. London: Kogan Page. 192 s.
- Hakala, J. 2002. Luova prosessi tieteessä. Helsinki: Gaudeamus, 333 s.
- Haley, A. 1976. Roots. Garden City. New York: Doubleday. 560 s.
- Hall, S. 1992. Modernity and its future. London. Hardcore, 253 s
- Hall, S. 1996. Questions of cultural identity 1996. UK:Amazon, 320 s.
- Hanan, M. 1986. Growth partnering – How to manage strategic alliances for mutual profit. New York: American management association. 268 s.
- Harisalo, R. 1984. Innovaation diffuusio kunnallishallinnossa. Acta Universitatis Tamperensis. A:163. 163 s.
- Harrison, R. 1970. Defenses and the need to know. Teoksessa: Golembiewski, R. & Blumberg, A. (Toim.). Sensitivity training and laboratory approach. Cambridge, Mass. Peacock Publishers. s. 80-86.
- Hassink, R. 1999. What does the learning region mean for economic geography? The Korean Journal of Regional Science 15(1): 93-116.
- Hautamäki, L. 1989. Elävä kylä – Elävä kotiseutu – Elävä Suomi. Kylätoiminnan tausta, synty ja laajeneminen kansanliikkeeksi. Kyläasian neuvottelukunta A2/1989. Helsinki: Kyläasian neuvottelukunta. 160 s.
- Hautamäki, L. 1991. Tutkimuksen mahdollisuudet maaseudun kehittämisessä. Terra 3, s. 209-214.
- Hautamäki, L. 1998. Aluepolitiikan tutkimus tänään. Terra 100:3, 297-299.
- Hedberg, B. & Holmqvist, M. 2001. Learning in imaginary organizations. Teoksessa: Dierkes, M, Berthoin, A. & Nonaka, I. (Toim.). Handbook of organizational learning & knowledge. Oxford: Oxford University Press, 733-752.
- Heidegger, M. 1927. Sein und Zeit. Jahrbuch für Phänomenologie und phänomenologische Forschung, herausgegeben von E. Husserl. Tubingen: Max Niemeyer Verlag. 438 s.
- Heikkilä, J. 1981. Luovan ongelmanratkaisun didaktiikka. Porvoo. WSOY. 230 s.
- Heikkilä, J. & Heikkilä, K. 2001. Innovatiivisuutta etsimässä. Irtiottoa keskinertaisuudesta. Jyväskylä: Gummerus. 362 s.
- Hellsten, K. 1998. Sosiaalisen pääoman käsitteestä. Teoksessa: Kajanoja, J. & Simpura, J. (Toim.). Sosiaalinen pääoma. Käsite ja sen soveltaminen talouspolitiikassa. VATT-julkaisuja 24. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. s. 29-35.

- Hernesniemi, H., Lammi, M. & Ylä-Anttila, P. 1995. Kansallinen kilpailukyky ja teollinen tulevaisuus. ETLA Sarja B 105. Helsinki: Taloustieto Oy. 458 s.
- Hickman, C. 1992. Mind of a manager soul of a leader. New York: John Wiley & Sons. 276 s.
- Hietala, M. 2003. Minkälaiset kulttuurit tuottavat innovaatioita. Tieteessä tapahtuu 2001/8. Helsinki. Saatavissa internetissä: <http://www.tsv.fi/tapaht/018/hietala.htm>
- Hintikka, J. & Routila, L. (1970). Filosofian tila ja tulevaisuus. Helsinki: Otava. 308 s.
- Hirst P. 2000. Democracy and governance. Teoksessa: Pierre, J. (Toim.). Debating governance. Authority, steering and democracy. Oxford: Oxford University Press. s 13-35.
- Hjerpe, R. 1996. Sosiaalinen pääoma taloudellisena ilmiönä. Teoksessa: Kajanoja, J. & Simpura, J. (Toim.). Sosiaalinen pääoma. Käsite ja soveltaminen sosiaali- ja talouspolitiikassa. VATT-julkaisuja 24. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. s. 89- 132.
- Hjerpe, R. & Vartia, P. 1998. Talouden kasvu ja rakennemuutos 1860-1997. Teoksessa: Loikkanen, H., Pekkarinen, J., Siimes, S-A & Vartia, P. (toim.) Kansantaloutemme – rakenteet ja muutos. Tampere: Taloustieto Oy, 418 s.
- Hodges, A. 2000. Alan Turing, arvoitus. Helsinki: Terra Cognita. 604 s.
- Hofstede, G. 1993. Kulttuurit ja organisaatiot. Mielen ohjelmointi. Porvoo: WSOY. 250 s.
- Hollingworth, L. 1943. Leta Hollingworth. Lincoln NE: University of Nebraska University Press. 245 s.
- Holst, H. 1976. Futurologi. Framtidsstudier för organisationer och företag. Stockholm. Esselte Studium. 189 s.
- Holt, D. 1987. Network support systems: How communities can encourage entrepreneurship. Teoksessa Churshill, N., Hornaday, J., Bruce, A., Kirchoff, B. Krasner, O. & Vesper, K. (Toim.) Frontiers of entrepreneurship research 1987. Massachusetts: Babson College. 44-56.
- Hook, S. (Toim.). 1966. Art and Philosophy. A Symposium. UK: JSTOR. 349 s.
- Hudson, R. 1999. The learning economy, the learning firms, and the learning region: A Symphathetic critique of the limits to learning. European Urban and Regional Studies 6 (1): 59-72.

- Hurmerinta-Peltomäki, L. 1996. The innovation and internationalisation of small business: Applying the innovation concepts in an export context. *Academi of entrepreneurship journal, European edition* 2:1, 123-138.
- Husserl, E. 1911. *Philosophie als strenge Wissenschaft. German Philosophy and Theology.* USA: Libri. 318 s.
- Husserl, E. 1913. *Jahrbuch fur Philosophie and phänomenologische Forschung. Early writings in the philosophy of logic & mathematics.* USA: Kluver Academic Publisher. 560 s.
- Hyryläinen, T. & Kangaspunta, K. 1999. Paikallinen kumppanuuspääoma. Tapaustutkimus kumppanuudesta sosiaalisen pääoman rakentajana. *Julkaisuja* 63. Mikkeli: Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. 88 s.
- Hägestrand, T. 1953. Propagation of innovation waves. *Lund Studies in Geography* B:4, 1-20.
- Hägestrand, T. 1970. Innovationsförloppet ur korologisk synpunkt. *Meddelanden från Lunds Universitets Geografisk Institutionen, avhandlingar* 25, 1-305.
- Hölttä, R. 1989. Multidimensional diffusion of innovation. *Acta academiae oeconomiae Helsingiensis. Ser. A, No.66.* Helsinki: Helsingin yliopisto. 185 s.
- Ilmonen, K. 2000. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. *SoPhi* 42. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 180 s.
- Ilmonen, K. 2002. Luottamus ja demokratia. Teoksessa: Ilmonen, K. & Jokinen, K. (Toim.). *Luottamus modernissa maailmassa.* *SoPhi* 60. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. s. 129-150.
- Isard, W. 1960. *Methods of regional analysis: An introduction to regional science.* London: MIT press. 389 s.
- Israel, B. 1985. Social networks and social support. *Health education quarterly* 12/85: 25-37.
- Jarillo, J. 1988. On strategic networks. *Strategic Management Journal* Vol 9:1. 56-68.
- Jensen, A. 1996. Giftedness and genius. Crucial differences. Teoksessa Persson, C., Benbov, P. & Lubinski, D. (toim.), *Intellectual talent: Psychometric and social issues.* Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, s. 393-411.
- Jensen, R. 1999. *Dream Society.* London: McGraw, Hill. 272 s.

- Johanson, J. & Mattsson, L-G 1989. Strategic action in industrial networks and the development towards the "Single European Market". Teoksessa Wilson, D., Han, S-L & Holler, G. (Toim.). Research in marketing: an interactional perspectives. IMP Conference September 5-7. Pennsylvania: Stan Gollege
- Jones, J. 1997. Contemporary personal assesment and selection: 10 megatrends. Invited Address, Charlie International Exposition. Orlando: Crisp Publications 256 s.
- Jones, J. 1998. Virtual HR. Human resources management in the 21th century. CA: Crisp Publications. 180 s.
- Jones, J. & Higgins, K. 2002. Megatrends in personnel testing: A practioner's perspective. CA: Crisp Publications. 98 s.
- Jussila, H. 1991. Keskukset ja perifeeristen alueiden kehtiys. Terra 3: 215-225
- Jutikkala, E. 1942. Suomen talonpojan historia. Turku: Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia. 257 s.
- Jääskeläinen, J. 2001. Klusteri tieteen ja politiikan välissä. Teollisuuspolitiikasta yhteiskuntapolitiikkaan. ETLA Sarja A33. Helsinki: Taloustieto Oy, 292 s.
- Kamm, J. 1987. An integrative approach to managing innovation. Toronto:Lexington Books. 266 s.
- Kanter, R. 1983. The Change Masters: Innovation for productivity in Americanculture. New York: Simon & Schuster. 250 s.
- Kaplan,R. & Norton,D. 1992. The balanced scorecard - Measures that drive performance. Harward Business Review. s. 71-79.
- Karjalainen, T. 1990. Uuden kuvan rakentajat. Konkretismin läpimurto Suomessa. Porvoo: WSOY. 227 s.
- Karvonen, E. 2000. Myyttinen maaseutu on yhteisöllinen takapajula – median stereotyyppisen maaseutukuvan tarkastelua. Teoksessa Salo, R., Soini, K. & Seppälä, A. (toim.). Maaseudun ympäristöarvojen tuotteistaminen – kenellä valta ja vastuu? Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja. Sarja A 72. Jokioinen: Maatalouden tutkimuskeskus. s. 30-39.
- Katajamäki, H. 1991. Suomen maaseudun suuri kertomus. Terra 103:3.
- Katajamäki, H. 1998. Sosiaalisten innovaatioiden aika. Viherlanka 98/14
- Kautonen, M., Kolehmainen, J. & Koski, P. 2002. Yritysten innovaatioympäristöt: Tutkimus yritysten innovaatio toiminnasta ja alueellisesta innovaatiopolitiikasta Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa. Tekes Teknologiakatsaus 120. Helsinki: Tekes. 285 s.

- Kautonen, M. & Tiainen, M. 2000. Regiimit, innovaatioverkostot ja alueet. Vertaileva tutkimus Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa. Tampereen yliopisto. Työelämän tutkimuskeskus, työraportteja 59/2000. Tampere: Tampereen yliopiston painatuskeskus, 109 s.
- Kirton, M. 1989 (Toim.). *Adaptors and Innovators. Style of creativity and problem solving.* London: Routledge. 198 s.
- Kolb, D., Osland, J. & Rubin, I. 1995. *Organizational behavior. An experiential approach.* New Jersey, Englewood Cliffs: Prentice-Hall. 520 s.
- Kostiainen, J. & Sotarauta, M. (Toim.) 2000. *Kaupungit innovatiivisina toimintaympäristöinä.* Helsinki: Tekniikan Akateemisten Liitto. 282 s.
- Kraut, R., Fish, R., Root, R. & Chalfonte, B. 1990. Informal communication in organizations: Form, function and technology. Teoksessa Oskamp, S. & Spacapan, S. (Toim.). *People's reactions to technology. The Claremont Symposium on Applied Social Psychology.* Sage Publications. s. 59- 86.
- Krebs-Hirsh, S. 1985. *Using the Myers-Briggs type indicator in organizations.* Palo Alto: Consulting Psychologists Press. 259 s.
- Kuhn, T.S. 1994. *Tieteellisen vallankumouksen rakenne.* Helsinki: Art House. 302 s.
- Kössler, F. 2000. Common knowledge and interactive behaviors: A Survey, *European Journal of Economics and Social Systems* 2000, 14:3, 271-308
- Kössler, F. 2001. Common knowledge and consensus with noisy communication, *Mathematical Social Science* 2001, 42:2, 139-159.
- Laaksonen, J. 1994. Organisaatioverkostot maakuntakeskuksen voimakkuuden säätelijänä – esimerkkinä Seinäjoki. Teoksessa Raatikainen, I. & Ahopelto, J. (Toim.) *Verkostoajattelusta verkostotoimintaan.* Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 21. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Laaksonen, J. 1995. Nätverk som uttryck för provinscentrum roll – organisationernas yttre kontaktnät som exempel. Teoksessa Lundqvist, L. & Persson, C. (Toim.). *Nätverk i Norden.* ERV:78. Stockholm: Allmänna Förlaget. s. 54-78.
- Lahti, A. & Stenlund, H. 1998. *Tietotekniikka- ja tietoliikennealan klusterianalyysi.* ESR-julkaisut 28/98. Helsinki: Edita. 198 s.
- Landabeso, M., Oughton, C. & Morgan, K. 1999. Learning regions in Europe: theory, policy and practice through the RIS experience, Teoksessa: 3rd International Conference on Technology and Innovation Policy: Assessment, commercialisation and application of science and technology and

- management of knowledge, Austin, USA. August 30- September 2, 1999. USA, Texas: University of Austin. 648 s.
- Lampikoski, K. 1993. Innovaatoroolit ja innovaatiojohtaminen. Teoksessa Asp,E. & Hakkarainen, P. (toim.) Innovaatiolla tulevaisuuteen. Turun yliopisto, sosiologian tutkimuksia, B26, Turku: Turun yliopiston offsetpaino, 7-20.
- Lasch , C. 1991. The true and only heaven. New York: Norton College Books. 418 s.
- Lasch, C. 1997. The revolt of the elites and the betrayal of democracy. *Journal of American Studies* 31. 103-114.
- Lemola, T. 2001. Tiedettä, teknologiaa ja innovaatioita kansakunnan parhaaksi. VTT, Teknologian tutkimuksen ryhmä 57/2001. Espoo: Digital Media Partners. 71 s.
- Lemola, R. & Lovio, R. 1983. Innovaatiotoiminta PKT-yrityksissä. Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Tiedotteita 228. Espoo: VTT. 143 s.
- Lightfoot, S. 1986. On goodness of schools: Themes of empowerment. *Peabody Journal of Education*, 63 (3), 9-28.
- Lillrank, P. 1995. The transfer of management innovations from Japan. *Organizational Studies* 16:6, s. 971-989.
- Lorenzen, M. 2001. Localised learning and Policy – Academic advice on enhancing regional competitiveness through learning. Teoksessa: Maskell, P. (Toim.). Innovation and learning for competitiveness and regional growth. Nordregio report 2001:4. Stockholm: Nordrefo. s. 37-72.
- Lovio, R. 1989. Suomalainen menestystarina. Tietoteollisen verkostotalouden läpimurto. Helsinki: Otava. 232 s.
- Luostarinen, M. 1982. A Social geography of hydro-electric power projects in Northern Finland. Personal spatial identity in the face of environmental changes. *Acta Universitatis Ouluensis. Ser A 130/7*. Oulu: University of Oulu. 81 s.
- Luostarinen, M. 1984. The methodology of regional geography, scenario analysis and innovation diffusion applied to economic development in rural areas. University of Turku and Oulu. Lapland research. A:1. Oulu: University of Oulu. 16 s.
- Luostarinen, M. 1991. Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät monitieteisessä ympäristötutkimuksessa. Jokioinen: Maatalouden tutkimuskeskus. 57 s.

- Luostarinen, M. 1992a. The Agropolis strategy. Operational strategies for the Finnish countryside in the integrating Europe. Jokioinen: Agricultural Research Centre of Finland. 118 s.
- Luostarinen, M. 1992b. Verkostotalous maaseudun strategiana, Teoksessa Kuisma, J. (Toim.). Verkostotalous. Pellervon näkökulma 5. Helsinki: Pellervo Seura. s.161-189.
- Luostarinen, M. 1993. Verkostotalous osana agropolis-strategiaa. Teoksessa: Asp,E. & Hakkarainen, P. (Toim.). Innovaatiolla tulevaisuuteen. Turun yliopisto, sosiologian tutkimuksia B 26, Turku: Turun yliopisto. s. 129-150.
- Luostarinen, M. 1997. Agropolis strategy – Network economy and operational strategies for the countryside in the integrating Europe. Teoksessa: XIV IASP world conference on science and technology parks in Trieste 16-19 June 1997. Trieste: Graphart. s. 457-460.
- Luostarinen, M. 1998a. Relatorio sobre o program brasileiro agropolis. Comparacao entre as estrategias da Finlandia e do Brasil. Brazil: ABIPTI, Brazilian Association of Technological Research Institutions. s. 3-15.
- Luostarinen, M. 1998b. Integrated environmental research and networking of economy and information in rural areas of Finland. Teoksessa: Seminar in honour of the 100th anniversary of MTT. Agricultural and food science in Finland. 7: 315-328.
- Luostarinen, M. 1999. Desarrollo regional Y Encadenamientos productivos. Promocion de Agroindustrias Parcue Tecnologico agroindustrial Agropolis – Experiencia Internationale. In Regional Development and productive Linkages, Clusters and operational strategies for the foodindustry and countryside. Teoksessa: Conference in honour of the 65 anniversary of Mexicon National Financiera in 7-9.9. 1999. Mexico City: The World Bank, Mexicon National Financiera, ITESM. s. 46-72.
- Luostarinen, M. 2001a. Luontoyrittäjyys osana verkosto- ja klusteritaloutta. Economic Research. Working Pepers 25/2001. Taloustutkimus MTTL. Helsinki: Capella Finland. 52 s.
- Luostarinen, M. 2001b. Sustainable development and indicators: Information of ecological, economical, social and regional activity in rural areas. Economic Research. MTT 26/2001 Working Pepers. Helsinki: Capella Finland. Jokioinen. Agrifood Research Finland. 35 s.
- Luostarinen, M. 2002. Ecological entrepreneurship as a part of the network and cluster economy – integration of entrepreneur and consumer clusters, innovation roles and their relation with the environment. Teoksessa: European Conference on Science and Techonology Parks 2002, Serving the companies, Estonia. IASP, June 9-11, Malaga, IASP. s. 56-78.

- Luostarinen, M. 2004. Innovaatiostrategia ja –kapasiteetti. Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka. Maa- ja elintarviketalous 45. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Internetissä: www.mtt.fi/met/pdf/met45.pdf. Jokioinen: Dark Oy. 204 s.
- Luostarinen, M. 2005a. Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka. Maa- ja elintarviketalous 70. Internetissä: www.mt.fi/met/pdf/met70.pdf. Jokioinen. MTT. 288 s.
- Luostarinen, M. 2005b. Klusteritaiteen ja taiteen klusterin manifesti. Matti Luostarisen maalauksia ja veistoksia. Forssa: Forssan kirjapaino. 48 s.
- Luostarinen, M., Nilivaara, J., Muilu, T. & Kivelä, M. 1983. Pielaveden maatilatalouden sivu- ja liitännäiselinkeinojen kehittämistutkimus. Oulun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja 1:1983. Oulu: University of Oulu, Department of Geogaphy. 58 s.
- Luostarinen, M., Karvali, O., Ohtonen, O., Sipola, H. & Toivanen H. 1984. Raahen kaupukitutkimus. Osat 1-4. Raahen muutto, Asuminen ja asuin-ympäristö, Elämän laatu ja vuotovaikutus, Raahen kaupunkikuva. Oulu: University of Oulu & Raahen town council. 260 s.
- Luostarinen, M. & Yliviikari, A. (Toim.) 1997. Maaseudun kulttuurimaisemat. Rural landscapes in Finland. Helsinki: Maatalouden tutkimuskeskus ja Suomen ympäristökeskus. 151 s.
- Luostarinen, M. & Vanhamäki, P. 2001. Ekologinen yrittäjyys. Ecological entrepreneurship. Tutkimus kuluttajien, yrittäjien ja kansanedustajien näkemyksistä ekologisen yrittäjyyden kehittämisestä Suomessa. Jokioinen MTT. 164 s.
- Lundvall, B-Å. 1992 (Toim.). National systems of innovation: towards a theory of innovation and interactive learning. London. Printer Publishers. 248 s.
- Lyman, S. 1988. The scores and what they mean. 6th ed. Boston: Allyn&Bacon. 370 s.
- Lösch, A. 1964. The economics of location. New Haven: Yale University Press. 610 s.
- Löytönen, M. 1985. Suomalaisen diffuusiotutkimuksen bibliografiasta. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja B:24, 1-12.
- Maeroff, G. 1988. A blueprint for empowering teachers. Phi Delta Kappan, 69 (71), 472-477.
- Maillat, D. & Lecod, B. 1992. New technology and transformation of regional structures in Europe: The role of the milieu. Entrepreneurship & Regional Development 4, 1-20.

- Margairson, C. C. & McCann, D. 1984. The team management index. Bradford. MCB University Press. 328 s.
- Malinowski, B. 1945. The Dynamics of culture change. New Haven: Yale University Press. 365 s.
- Malmberg, A. & Maskell, P. 1999. Localised learning and industrial competitiveness. Cambridge Journal of Economics 23 (2): 167-186.
- Mattila, M. & Uusikylä, P. 1999. Mikä on verkostanalyysi? Teoksessa Mattila, M. & Uusikylä, P. (Toim.), Verkostoyhteiskunta. Käytännön sovellus verkostanalyysiin. Tampere: Gaudeamus. 130 s.
- Melin, H. 1990. Managers and Social Classes. Teoksessa Clegg (toim.) Organization theory and class analysis, 211-232.
- Mannermaa, M. 1993. Tulevaisuus - murroksesta mosaiikkiin. Keuruu: Otava. 190 s.
- Margeirson, C. & McCann, D. 1990. Team management: Practical new approaches. London: Mercury Books. 342 s.
- Mesarovic, M. 1974. An interactive decision stratum for the multilevel world model. Teoksessa: Mesarovic, M & Pestel, K. (Toim.). Mankind at the turning point. New York: Dutton. s. 46-88.
- Metcalfe, J.S. 1995. The Economic Foundations of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives. Teoksessa: Stoneman, P. (Toim.). Handbook of the Economics of Innovation and Technological Changes. London:Blackwell. 580 s.
- Miettinen, R. 1998. Materiaalinen ja sosiaalinen: toimintaverkkoteoria ja toiminnan teoria innovaatioiden tutkimuksessa. Sosiologia 1:98, s 28-42.
- Miller, A. 1989. Imagery and intuition in creative scientific thinking: Albert Einstein's invention of the special theory of relativity: Teoksessa Wallace, D. & Gruber, H. (toim.) Creative people at work. Twelve cognitive case studies. Oxford: Oxford University Press, s. 170-189.
- Miller, A. 1992. Scientific creativity: A comparative study of Henri Poincare and Albert Einstein. Creativity Research Journal 5(4), 385-418.
- Milton-Smith, J. 2003. Cultivating innovative, high-technology enterprises: Insights from the Asia experience. Teoksessa: XX IASP World Conference on Science Parks, Lisboa, Portugal. June 1-4, Lisboa: Taguspark. s. 55-64
- Mintzberg, H. 1976. Planning on the left side and management on the right. Harvard Business Review s. 49-58.

- Mintzberg, H. 1981. Power in and around organizations. New York. Prentice Hall. 283 s.
- Morgan, K. 1997. The learning region: Institutions, Innovations and Regional renewal. *Regional Studies* 31(5): 491-503.
- Murphey, M. 1961. The development of Peirce's Philosophy. Cambridge, Mass. University Press. 357 s.
- Myers, I. & McCaulley, M. 1986. Manual for the Myers-Briggs type indicator: A Guide to the development and use of the MBTI. Palo Alto. Consulting Psychologist Press. 205s.
- Männistö, J. 2002. Voluntaristinen alueellinen innovaatiojärjestelmä. Tapaus-tutkimus Oulun alueen ICT-klusterista. Lapin yliopisto. *Acta Universitatis Lapponiensis* 46. 275 s.
- Naisbitt, J. 1982. Megatrends: Ten new directions transforming our lives. New York: Warner Books. 318 s.
- Nelson, R. & Winter, S. 1997. In search of a useful theory of innovation. *Research Policy* 6: 36-76.
- Nieminen, M. & Kaukonen, E. 2001. Universities and R&D networking in a knowledge-based economy. A glance of Finnish development. *Sitra Reports*, Ser 11. Helsinki: Sitra, 139 s.
- Niiniluoto, I. 1989. Informaatio, tieto ja yhteiskunta. Filosofinen käsiteanalyysi. Valtion hallinnon kehittämiskeskus. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 203 s.
- Niiniluoto, I. 1993. Tulevaisuudentutkimus – tiedettä vai taidetta. Teoksessa Vapaavuori, M. (Toim.). Miten tutkimme tulevaisuutta. Kommunikatiivinen tulevaisuudentutkimus Suomessa. Tulevaisuudentutkimuksen seura. *Acta Futura Fennica* 5. s. 28-53.
- Nolan, V. 1978. The creative manager. New York: Free Press. 439 s.
- Ollus, M., Lovio, R., Mieskonen, Y. & Ylä-Anttila, P. 1990. Joustava tuotanto ja verkostotalous. Tekniikan, talouden ja yhteiskunnan vuorovaikutus 1990-luvulla. *Sitra no. 109*. Helsinki: Sitra. 205 s.
- Orre, T. 1987. Työyhteisön ilmapiiri. Tarpeet, arvot, motiivi ja luovuus. *Keuruu: Otava*. 243 s.
- Ossowski, S. 1973. Class structure in the social consciousness. London: Routledge & Kegan. 268 s.

- Palmberg, C. 2001. Sectoral patterns of innovation and competence requirements – A Closer look at low-tech industries. Sitra Reports Series 8. Helsinki: Sitra. 130 s.
- Palomäki, M. 1960. Suomen sodanjälkeisen asutustoiminnan alueellisia piirteitä. Terra 1960:4.
- Pedro, N.G., Afonso, P. & Sarmiento, M. 2003. Information technology as an added-value promoter in virtual organizations. Teoksessa: XX IASP World Conference, Lisboa, Portugal, 1-4 June. Lisboa: Taguspark. s. 5-14
- Peirce, C.S. 2001. Johdatus tieteen logiikkaan ja muita kirjoituksia. Tampere: Vastapaino. 480 s.
- Peltomäki, M. & Kamppinen, M. 1994. Verkostonäkökulma yritystutkimuksessa, Network perspective in business studies. Teoksessa Raatikainen, I. & Ahopelto, J. (Toim.). Verkostoajattelusta verkostotoimintaan. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 21. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus. s. 117-145.
- Pentikäinen, T. 2000. Economic evaluation of the Finnish cluster programmes. Group for Technology Studies. VTT. Working papers no 50. Espoo:VTT, 132 s
- Peters, B.G. 2000. Governance and comparative politics. Teoksessa: Pierre, J. (Toim.). Debating governance. Authority, steering and democracy. Oxford: Oxford University Press. s. 36-53.
- Piore, J. & Sabel, C. 1984. Mass production as destiny and blind decision. London: Basic books, 256 s.
- Pinchot, G. 1985. Intrapreneuring. New York. Harper & Row. 379 s.
- Porter, M. 1990. The competitive advantage of nations. Boston: A Harvard Business Review, s 73-79.
- Porter, M. 1994. The role of location in competition. Journal of the Economics of Business, 1(1) : 35-39.
- Porter, M. 1998. On competition. Boston: A Harvard Business Review Book. 352 s.
- Porter, M. 2000. Location, competition and economic development: local clusters in global economy. Economic Development Quarterly 14:1, 15-34.
- Poukka, K. 1990. Huomaatko kuuluvasi verkostoon? Sosiaaliviesti 3/90: 16-19.

- Powell, T. 1995. Total quality management as competitive advantage: A review and empirical study. *Strategic Management Journal* 16, 15-37.
- Profke, L. 1976. *Grundlagen der affinen und euklidischen Geometrie*. Stuttgart: Teubner. 232 s.
- Putnam, R., 1993. *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press. 258 s.
- Putnam, R. 2000. *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Touchstone. 541 s.
- Quinn, J.B. 1986. *Innovation and corporate strategy: Management chaos*. Teoksessa Horwitch, M. (toim.) *Technology in the modern corporation*. New York. Pergamon. 87-98.
- Raatikainen, I. 1994. *COon-verkottumisprosessi*. Teoksessa Raatikainen, I. & Ahopelto, J. (Toim.). *Verkostoajattelusta verkostotoimintaan*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. *Yhteiskuntatieteet* 21. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus. s. 19-38.
- Raatikainen, I. & Ahopelto, J. (Toim.) 1994. *Verkostoajattelusta verkostotoimintaan*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. *Yhteiskuntatieteet* 21. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus. 383 s.
- Rannikko, O. 1982. *Urbanisoituminen ja ihmisten välinen vuorovaikutus*. Joensuu: Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja no.51, 158 s.
- Rasetti, M. 2003. *Complex systems network of excellence*. EXYSTENCE. Saatavissa internetistä: <http://www.complexityscience.org>.
- Raunio, K. 1999. *Positivismi ja ihmistiede. Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt*. Helsinki: Gaudeamus. 176 s.
- Reinikainen, V. 1995. *Evolutionaarinen suuntaus kansantaloustieteessä. Sivuraiteelta tieteen ytimeksi?* Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja A 8. Turku: Kauppakorkeakoulu. 126 s.
- Rikkinen, K. 1977. *Suomen asutusmaantiede*. Helsinki: Otava. 254 s.
- Rikkinen, K. 1991. *Muuttuva maalaismaisema*. *Terra* 3:103. 255-257.
- Ritsilä, J. 1997. *Maaseutualueet ja kaupungit innovatiivisina miljöinä – tilastopohjainen analyysi*. Jyväskylän yliopisto. Keski-Suomen taloudellinen tutkimuskeskus. Julkaisu 141. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston painatuskeskus. 152 s.
- Ritsilä, J. 2001. *Studies on the spatial concentration of human capital*. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä studies in business and economics* 7. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston painatuskeskus. 133 s.

- Ritzen, J. 2003. Universities and Innovation, Managing and promoting innovation, Teoksessa: XX IASP World Conference on science and technology parks, Lisboa, 1-4 June. Lisboa: Taguspark. s. 123-134
- Roelandt, T. & Hertog, P. 1999. Cluster analysis and cluster-based policy making in OECD countries: An introduction to the theme. Teoksessa Boosting innovation: The cluster approach. OECD proceedings. OECD. s. 5-38.
- Rogers, E. & Shoemaker, F. 1971. Communication of innovations. New York: Prentice Hall. 305 s.
- Rogers, E. & Larsen, J. 1984. Silicon valley fever: Growth of high-technology culture. New York: Basic Books. 239 s.
- Rothwell, R. 1987. The Characteristics of successful innovators and technically progressive firms. R&D-Management, Vol 7.3: 191-206.
- Rutanen, J. & Luostarinen, M. 2000. Luontoyrittäjyys Suomessa. Alueelliset verkostot: luontoyrittäminen, matkailu- ja maaseutuklusteri -hankkeen loppuraportti. Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja. Sarja B 23. Jokioinen: Maatalouden tutkimuskeskus. 65 s.
- Ruuskanen, P. 2001. Sosiaalinen pääoma – käsitteet suuntaukset ja mekanismit. VATT-tutkimuksia 81. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. 67 s.
- Saitakis, A. 2003. Forth and Step-C: Catalysts of innovation in the periphery of Europe. Teoksessa: XX IASP World Conference, Science and Technology Parks, Lisboa, Portugal, 1-4 June. Lisboa: Taguspark. s. 168-183
- Saralehto, S. 1990. Yhdentyvä Eurooppa: Sulkeutuva Suomi. Teoksessa: Kivinen, O. (Toim.). Muutoksen pysyvyys: sosiologisia näkökulmia yhteiskuntaan, Turun yliopiston julkaisusarja C/83, Turku: Painosalama. s. 175-193.
- Schienstock, G. (Toim.) 2004a. Embrancing the knowledge society. The dynamic transformation of the Finnish innovation system. Cheltenham, UK:Edward Elgar Publishing. 315 s.
- Schienstock, S. 2004b. Reflexive learning, the next organization and employment. Teoksessa Getzinger, G. & Wieser, B. (Toim.). Yearbook 2003 of the Institute Advanced Studies on Science, Technology and Society, Munchen/Wien: Profil-Verlag. s. 111-146.
- Schienstock, S. & Hämäläinen, T. 2001. Transformation of the Finnish Innovation System: A Network Approach. Sitra Reports, series 7. Helsinki: Sitra. 247 s.

- Schilperood, M., Helder, C. & Caldas, J.C. 2003. Intersections: A Management tool for science and technology parks. 20 Years of IASP Network, Teoksessa: XX IASP world conference, June 1-4. Lisboa, Portugal. Lisboa: Taguspark. s. 122-131
- Schroder, H. 1989. Managerial competence and style in adaptors and innovators, Teoksessa: Kirton, M. (Toim.). A Theory of cognitive style in adaptors and innovators. London: Routledge. 420 s.
- Schuman, P, Prestwood, D., Tong, A., Vanston, J. 1994. Innovate! Straight path to quality, customer, delight, and competitive advantage. New York: McGraw-Hill. 208 s.
- Schumpeter, J. 1976. Capitalism, Socialism and Democracy. New York: Harper & Row. 356 s.
- Siiskonen, P. 1990. Emännän ja isännän roolin muutos maatalouden uuden-aikaistuksessa. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Mikkeli: Helsingin yliopisto. 98 s.
- Sikora, J. 1976. Handbuch der Kreativ-Methoden. Heidelberg: Quelle & Meyer. 316 s.
- Silander, M., Tervo, H. & Niittykangas, H. 1997. Uusi aluepolitiikka ja yritysten sijaintikäyttäytyminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Keski-Suomen taloudellinen tutkimuskeskus, 185 s.
- Siltala, J. 2004. Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltion ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Helsinki. Otava, 551 s.
- Simberg, A. 1962. Creative at work. Boston: Industrial Education Institute. 220 s.
- Simmie, J. & Sennet, J. 1999. Innovative clusters: global or local linkages? National Institute Economic Review 170, s. 87-98.
- Simon, H. 1966. Scientific discovery and the psychology of problem solving. Teoksessa Goldny, R. (toim.), Mind and cosmos. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, s. 22-39.
- Simon, H. 1973. Does the scientific discovery have a logic? Philosophy of Science 40, 471-480.
- Simon, H., Langley, P., Bradshaw, G. & Zytkow, J. 1987. Scientific discovery: Computational explorations of the creative process. Cambridge, MA: MIT Press. 508 s.
- Sitra 2002. Innovaatiojärjestelmän uudistaminen. Kansallisen innovaatiojärjestelmän tuloksia ja johtopäätöksiä. Sitran raportteja 25. Helsinki: Sitra. 288 s.

- Siuruainen, E. 1986. The problems of northern countryside and their alleviation by means of training and development measures. Teoksessa: Siuruainen, E. (Toim.). Ten years of work at research institute of Northern Finland. Research Institute of Northern Finland A:3. Oulu. University of Oulu. s 123-138.
- Skinner, B.F. 1959. A case history in scientific method. Teoksessa Kohn, S. (toim.), Psychology: A study of a science. Vol 2. New York: McGraw-Hill, s. 359-379.
- Skurnik, S. 1994. Keiretsut ja osuustoiminnan organisoituminen. Teoksessa: Kuisma, J. (Toim.). Verkostotalous. Pellervon näkökulma 5. Helsinki: Pellervo Seura. s. 20-51.
- Sotarauta, M. 1996. Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohta. Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Acta Futura Fennica No.6. Jyväskylä: Yliopistopaino. 152 s.
- Spiegelberg, H. 1960. The Phenomenological Movement I-II. Hague, Netherlands: Martinus Nijhoff. 560 s.
- Standler, F. 2001. The Vienna Circle. Heidelberg: Springer-Verlag. 984 s.
- Steinbock, D. 1998. The competitive advantage of Finland. From cartels to competition? Helsinki: Taloustieto Oy. 120 s.
- Stenberg, R. 1987. Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence. New York: Cambridge University Press.
- Stenberg, R. 1991. Death, taxes and bad intelligence tests. *Intelligence* 15 (3), 257-269.
- Storhammar, E. & Virkkala, S. 2003. Maaseutuyritysten innovaatioprosessit. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen näkökulma. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Tutkimukeskus, julkaisu 153. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston painatuskeskus. 116 s.
- Storper, M. 1997. The Regional World. Territorial development in global economy. New York and London: The Guildford Press. 300 s.
- Sölvell, Ö., Zander, I. & Porter, M. 1991. Advandage Sweden, Stockholm: Norstedts, 350 s.
- Tarski, A. 1941. Introduction to logic and to the methodology of deductive science. Teoksessa: Girants, S. & McKenzie, N. (Toim.). Collected papers. Basel: Birkhauser. 150 s.
- Tarski, A. & Robinson, A. 1948. Undesirable theories. New York: Free Press. 120 s.
- Tatsuno, S. 1982. Created in Japan. New York.: Harper Business. 295 s.

- Tatsuno, S. 1985. The technopolis strategy. Japan, high technology and the control of the 21st century. New York: Prentice Hall Press. 279 s.
- Tella, S. & Tirri, K. 2003. Kasvatusinnovaatiot suomalaisissa ja eurooppalaisissa konteksteissa: Analyysi Euroopan komission "Eurooppalaisen observatorion" (1994-1998) tavoitteista ja tuloksista. Helsingin yliopisto, opettajankoulutuslaitos, Tutkimuksia 1999/2000. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. 80 + 8 s.
- Tervo, H. 2000. Suomen aluerakenne ja siihen vaikuttavat tekijät. Kansantaloudellinen aikakauskirja 96:3, 398-415.
- Touraine, A. 1971. The post-industrial society. New York: Random House. 215 s.
- Touraine, A. 1981. The voice and the eye. An analysis of social movements. Cambridge University Press. 280 s.
- Touraine, A. Hegedus, Z., Dubet, F. & Wiewiorka, M. 1982. Die antinukleare Prophetie. Zukunftsentwürfe einer sozialen Bewegung. Frankfurt: Campus. 420 s.
- Tuomi, O. 1984. The sosio-spatial integration of the rural population in Northern Finland. Nordia vol. 18. no.1. Oulu: University of Oulu.118.
- Tykkyläinen, M. (Toim.) 1992. Development issues and strategies in the New Europe. Local, regional and interregional perspectives. University of Joensuu. Aldershot: Avebury. 227 s.
- Tönnies, F. 1887. Gemeinschaft und Gesellschaft. Leipzig: German Society for Sociology. 489 s.
- Urry, J. 1990. The tourist gaze. Leisure and travel in contemporary societies. University of Lancaster. London:Sage. 308 s.
- Varjo, U. 1984. Finnish Farming: typology and economics. Fennia 92,1.
- Vartia, P. & Ylä-Anttila, P. 1996. Technology policy and industrial clusters in a small open economy - the case of Finland. Paper presented at the Fifth International Conference on Management of Technology, Feb.27 - March 1, 1996, Miami, Florida USA. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA, Keskustelunaiheita No. 550. 16.02. 1996. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Vartiainen, P. 1998. Suomalaisen aluepolitiikan kehitysvaiheita. Helsinki: Siusäministerlö, aluekehitysosaston julkaisuja 6:1998, 230 s.
- Vartola, J. 2000. Miten maamme hallintoa on uudistettu ja mitä siitä voisi oppia aluehallintoa kehitettäessä. Tampereen yliopiston hallintotieteen laitoksen julkaisuja. Hallinnon tutkimus 19:3. Tampere: Tampereen yliopisto. 202 s.

- Venkula, J. 1994. Tiedon suhdetoimintaan. Tieteellisen toiminnan ulottuvuuksia I. Helsinki: Yliopistopaino. 72 s.
- Vihinen, H. 1998. Maatalous tekstinä. Retoriikkaa maatalouspolitiikan tutkimisessa. Teoksessa: Palonen, K. & Summanen, H. (Toim.). Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino. s. 222-242.
- Vihinen, H. 2001. Recognising choice. A study of the changing politics of the common agricultural policy through an analysis of the MacSharry reform debate in Ireland and the Netherlands. MTT Taloustutkimus, Julkaisuja 99. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 247 s.
- Virkkala, S. 1989. Yritykset ja alueet verkostotaloudessa. Teoksessa Eskelinen, H. & Virkkala, S. (Toim.). Talouden verkostot ja alueellinen muutos. Karjalan tutkimuskeskuksen monisteita 4. Joensuu: Joensuun yliopisto, 86 s.
- Virkkala, S. 1999. Yritykset kansallisissa projekteissa ja globalisaatiossa - Esimerkinä Outokumpu-konserni. Alue ja Ympäristö 28(1): 31-43.
- Vilkuna, K. 1966. Isien työ. Veden ja maan vilja. Helsinki: Otava. 359 s.
- Vogt, F. & Murrell, K. 1990. Empowerment in organizations. How to spark exceptional performance. San Diego: Pfeiffer and Co, 346 s.
- Watson, J.B. 1920. Is thinking merely the action of language mechanism? British Journal of Psychology, II, 87-104.
- Weber, M. 1921. Bureaucracy in, Wirtschaft und Gesellschaft. part III, chap 6, pp 650-78. Originally at Munich University. Munich: Dunker & Humbolt.
- Weber, M. 1978. Economy and Society 1-2. An Outline of interpretative sociology. Berkeley: University of California Press.
- Weiss, L. 1998. The myth of the powerless state. New York: Cornell University Press. 257 s.
- Weitz, M. 1977. The Opening Mind. A Philosophical Study of Humanistic Concepts. Chicago: University of Chicago Press. 420 s.
- Westermark, H. 1973. Peer farmer's role in the adaption of recommended practice. Acta Agraria Fennica 129: 1-126.
- Wiberg, U. 1992. The role of urban centers in fringe areas. Teoksessa: Tykkyläinen, M. (Toim.): Development issues and strategies in the New Europe. Aldershot: Avebury. s. 131-145.
- Wilenius, M. 2004. Luovaan talouteen. Helsinki: Edita. 366 s.

Willke, H. 1995. Valtion tragedia - johdatus monikeskuksisen yhteiskunnan valtioteoriaan. Teoksessa: (Toim.). Eräsaari, R. & Rahkonen, K. Hyvinvointivaltion tragedia. Keskustelu eurooppalaisesta hyvinvointivaltiosta. Tampere: Tampereen yliopisto. s. 32-76.

Woolcock, M. 2000. Sosiaalinen pääoma: menneisyys, nykyisyys, tulevaisuus. Teoksessa: Katajanoja, J. & Simpura, J. (Toim.). Sosiaalinen pääoma. Globaaleja ja paikallisia näkökulmia. Stakes, raportteja 252. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. s. 25-56.

Ympäristötutkimuksen tutkimusohjelma 1998-1999. Koordinaattori Erkki Alasaarela, ympäristöministeriö.
<http://www.vyh.fi/tutkimuis/ohjelma/klusteri/index.tm>

Yli-Jokipii, P. 1975. Maaseutualueiden kulttuurimaantieteellinen tutkimus. Terra vol. 87:1, 3-8

Ylä-Anttila, P. 1994. Industrial cluster – a key to new industrialisation? KOP, Economic Review 1. s. 2-28.

Zalesnick, A. 1977. Managers and Leaders: Are they different? Harvard Business Review 55: 67-78

Zalesnick, A. 1989. The managerial mystique. New York: Harper Row. 279 s.

Blogista päivälehtiin siirretyt kirjoitukset:

Luostarinen, M. 2003. EU-neuvottelujen onnistuminen Suomen maaseudun kulmakivi. Forssan Lehti 26.1.03

Luostarinen, M. 2003. EU kurjistaa reuna-alueitaan. Helsingin Sanomat 15.2.03

Luostarinen, M. 2003. Euroopan ydin on kolonialismin taitava oppimestari. Maaseudun Tulevaisuus 7.3.03

Luostarinen, M. 2003. Globaalista maatalouskaupasta Gordionin solmu. Maaseudun Tulevaisuus 23.4.03

Luostarinen, M. 2003. Suomalaista maaseutua muutetaan elämyspuistoksi. Helsingin Sanomat 7.6.03

Luostarinen, M. 2003. Missä verkostossa toimit? Maaseudun Tulevaisuus 9.6.03

Luostarinen, M. 2003. Keskusalueet ja pienkunnat yhteistyöhön. Helsingin Sanomat 23.6.03

Luostarinen, M. 2003. Keskustelu kunnista kaipaa uuden näkökulman. Forssan Lehti 18.6.03

- Luostarinen, M. 2003. Suomen kuntarakenne poikkeaa muista EU-maista. Maaseudun Tulevaisuus 25.6.03
- Luostarinen, M. 2003. Maaseutu autioituu - so what? Kainuun Sanomat 22.5.03
- Luostarinen, M. 2003. Kukkivat roudan maat saivat möhköfantilta jatkoa. Suomenmaa 2.7.03
- Luostarinen, M. 2003. Kukkivat roudan maat saivat möhköfantilta jatkoa. Iisalmen Sanomat 3.7.03
- Luostarinen, M. 2003. Kukkivat roudan maat saivat Euroopan unionilta jatkoa. Turun Sanomat 4.7.03
- Luostarinen, M. 2003. Suomi ei voi enää kloonata aluehallintonsa malleja. Iisalmen Sanomat 31.8.03
- Luostarinen, M. 2003. Maamme kuntarajat kertovat kotiseudusta ja juurista. Helsingin Sanomat 4.9.03
- Luostarinen, M. 2004. Innovaatioajan ihmistyyppi. Iisalmen Sanomat 27.2.04
- Luostarinen, M. 2004. Maaseudun innovaatiot ehtyvät. Maaseudun Tulevaisuus 26.4.04.
- Luostarinen, M. 2005. Osaamisen ja innovaatiotoiminnan jättiläinen. Forssan Lehti 20.10.05
- Luostarinen, M. 2005. Sosiaalisen pääoman kartuttamisen kautta kohti luovaa taloutta. Forssan Lehti 22.5.05
- Luostarinen, M. 2006. Maaseudun aika siirtyä imitoinnista innovaatiopolitiikkaan. Maaseudun Tulevaisuus 22.2.06
- Luostarinen, M. 2006. Maaseudun aika siirtyä imitoinnista innovaatiopolitiikkaan. Savon Sanomat 2.3.06
- Luostarinen, M. 2006. Ekoyrittäjät tarvitsevat aitoa innovaatiotoimintaa. In: Verkko uutiset. . (Verkkojulkaisu). <http://www.verkkouutiset.fi>
- Luostarinen, M. 2006. Tieteen ja politiikan sovittamaton ristiriita. Forssan Lehti 12.4.06
- Luostarinen, M. 2006. Saneerauksista ja supistuksista kasvun veturiksi. Forssan Lehti 5.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Häme EU-ruuan teemaksi. Forssan Lehti 14.5.06

- Luostarinen, M. 2006. Suomiko EU-ruuan teemaksi? Hämeen Sanomat 16.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomiko EU-ruuan teemaksi? Maaseudun Tulevaisuus 17.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Ekologinen klusteri käyttöön. Maaseudun Tulevaisuus 26.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita. Iisalmen Sanomat 24.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita. Kaleva 24.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomalaisen kulttuuriviennin sankareita. Lapin Kansa 24.5.06
- Luostarinen, M. 2006. Nettiyhteisö verkostoyhteiskunnan innovatiivisin ydin. Forssan Lehti 11.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Yhteiskunnan luova ydin on verkossa. Helsingin Sanomat 11.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Onko kuningas jalkapallo luova nerojen laji? Iisalmen Sanomat 22.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Jalkapallo on nerojen peli. Savon Sanomat 22.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Onko kuningas jalkapallo nerojen laji? Kaleva 26.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomi kaipaa sankareita ja syntipukkeja. Kaleva 23.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Konvergoiva latino, divergoiva saksalainen. Forssan Lehti 28.6.06
- Luostarinen, M. 2006. Kaukjärvi ja maitohappobakteerit. Forssan Lehti 24.7.06
- Luostarinen, M. 2006. Ekologinen klusteri maaseudun yrittäjyyden käytössä. Maaseudun Tulevaisuus 7.7.06
- Luostarinen, M. 2006. Ajopuu vai järkevä ohjaus? Forssan Lehti 7.7.06
- Luostarinen, M. 2006. EU:n innovaatioyhteistyö iso haaste. Helsingin Sanomat 17.7.06.
- Luostarinen, M. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjän roolissa. Savon Sanomat 15.7.06

- Luostarinen, M. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjän roolissa. Iisalmen Sanomat 14.7.06
- Luostarinen, M. 2006. Hylätty järvi. Forssan Lehti 17.7.06
- Luostarinen, M. 2006. Pelkistyksiä ja reunamerkintöjä. Forssan Lehti 14.7.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomi innovaatiopolitiikan välittäjäksi. Suomen Kuvalehti 31/2006, s. 59.
- Luostarinen, M. 2006. Yksi kartta voi valehdella enemmän kuin tuhat sanaa. Forssan Lehti 21.8.06
- Luostarinen, M. 2006. Konvergoiva hämäläinen vai divergoiva savolainen? Maaseudun Tulevaisuus 23.8.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomen negatiivisin kaupunkikuvako? Forssan Lehti 4.9.06
- Luostarinen, M. 2006. Viinapannuista bioetanoliin ja -dieseliin; Biopolttoaineilla irti tulevaisuuden energiasodista. Turun Sanomat 8.9.06
- Luostarinen, M. 2006. Pellosta saatava energia on iso mahdollisuus. Helsingin sanomat 9.9.06
- Luostarinen, M. 2006. Viinapannuista bioetanoliin ja -dieseliin. Kaleva 11.9.06
- Luostarinen, M. 2006. Suurten otsikkojen aika. Iisalmen Sanomat 23.9.06
- Luostarinen, M. 2006. Nopeat syövät hitaat. Forssan Lehti 10.10.06
- Luostarinen, M. 2006. Regionalismin vaarat ja karttojen harhat. Iisalmen Sanomat 10.10.06
- Luostarinen, M. 2006. Vuotos-keskustelu on järkyttävää. Suomen Kuvalehti 43/2006, s. 74
- Luostarinen, M. 2006. Agropolis kohti klusteritaloutta. Forssan Lehti 28.10.06
- Luostarinen, M. 2006. Suomesta muotoutumassa maakunta-keskusten ja maaseutukyliä maa. Savon Sanomat 1.11.2006
- Luostarinen, M. 2006. Vuotoskeskustelu on menneen talven lumia. Kaleva 22.10.2006
- Luostarinen, M. 2006. Vastakkainasettelu kuntareformissa turhaa. Maaseudun Tulevaisuus 15.11.2006
- Luostarinen, M. 2006. Agropolis ja osaamiskeskus takaisin liigapeleihin. Forssan Lehti 20.11.2006

Luostarinen, M. 2007. Paraskaan työsuoritus ei takaa palkintoa. Helsingin Sanomat 25.1. 2007

Luostarinen, M. 2007. Luonnolliset rajat kunniaan. Forssan Lehti 15.2. 2007

Luostarinen, M. 2007. Epigeneettinen torjunta ja traumaattiset geenit. Forssan Lehti 3.3. 2007

Luostarinen, M. 2007. Tulisiko ääniä keskittää? Forssan Lehti 5.3. 2007.

